ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ୱିନଯପିଟକେ

ସାରତ୍ଥଦୀପନୀ-ଟୀକା (ତତିଯୋ ଭାଗୋ)

୫। ପାଚିତ୍ତିଯକଣ୍ଡଂ

୧। ମୁସାୱାଦୱଗ୍ଗୋ

୧। ମୁସାୱାଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧। ମୁସାୱାଦୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ଖୁଦ୍ଦକାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଖୁଦ୍ଦକ-ସଦ୍ଦୋ ବହୁ-ସଦ୍ଦପରିଯାଯୋ । ବହୁଭାୱତୋ ଇମାନି ଖୁଦ୍ଦକାନି ନାମ ଜାତାନୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ନୱସୁ ୱଗ୍ଗେସୁ, ତେସୁ ୱା ଖୁଦ୍ଦକେସୁ। କାରଣେନ କାରଣନ୍ତରପଟିଚ୍ଛାଦନମେୱ ୱିଭାୱେତୁଂ ‘‘ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ପଟିଜାନିତ୍ୱା ତତ୍ଥ କାରଣଂ ୱଦନ୍ତୋ ‘‘ଜାନିତବ୍ବତୋ’’ତି ଆହ। ‘‘ଯଦି ଏୱଂ ନିବ୍ବାନସ୍ସପି ଅନିଚ୍ଚତା ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତି ପରେନ ୱୁତ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତୁଂ ପୁନ ‘‘ଜାତିଧମ୍ମତୋ’’ତି ଅଞ୍ଞଂ କାରଣଂ ୱଦତି।

‘‘ସମ୍ପଜାନଂ ମୁସା ଭାସତୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ସମ୍ପଜାନ ମୁସା ଭାସତୀତି ଅନୁନାସିକଲୋପେନ ନିଦ୍ଦେସୋତି ଆହ ‘‘ଜାନନ୍ତୋ ମୁସା ଭାସତୀ’’ତି।

୨ ।ଜାନିତ୍ୱା ଜାନନ୍ତସ୍ସ ଚ ମୁସା ଭଣନେତି ପୁବ୍ବଭାଗେପି ଜାନିତ୍ୱା ୱଚନକ୍ଖଣେପି ଜାନନ୍ତସ୍ସ ମୁସା ଭଣନେ। ଭଣନଞ୍ଚ ନାମ ଇଧ ଅଭୂତସ୍ସ ୱା ଭୂତତଂ ଭୂତସ୍ସ ୱା ଅଭୂତତଂ କତ୍ୱା କାଯେନ ୱା ୱାଚାଯ ୱା ୱିଞ୍ଞାପନପଯୋଗୋ। ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେତି ଚ ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ, ତସ୍ମା ଯୋ ସମ୍ପଜାନ ମୁସା ୱଦତି, ତସ୍ସ ତଂନିମିତ୍ତଂ ତଂହେତୁ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ପାଚିତ୍ତିଯଂ ହୋତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେସୁ ଚ ଈଦିସେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୩। ୱିସଂୱାଦେନ୍ତି ଏତେନାତି ୱିସଂୱାଦନଂ, ୱଞ୍ଚନାଧିପ୍ପାଯୱସପ୍ପୱତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ। ତେନାହ ‘‘ୱିସଂୱାଦନଚିତ୍ତଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ୱଦନ୍ତସ୍ସା’’ତି। ୱଦତି ଏତାଯାତି ୱାଚା, ୱଚନସମୁଟ୍ଠାପିକା ଚେତନା। ତେନାହ ‘‘ମିଚ୍ଛାୱାଚା…ପେ… ଚେତନା’’ତି। ପଭେଦଗତା ୱାଚାତି ଅନେକଭେଦଭିନ୍ନା। ଏୱଂ ପଠମପଦେନ ସୁଦ୍ଧଚେତନା…ପେ… କଥିତାତି ୱେଦିତବ୍ବାତି ଇମିନା ଇମଂ ଦୀପେତି – ସୁଦ୍ଧଚେତନା ୱା ସୁଦ୍ଧସଦ୍ଦୋ ୱା ସୁଦ୍ଧୱିଞ୍ଞତ୍ତି ୱା ମୁସାୱାଦୋ ନାମ ନ ହୋତି, ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯା ସଦ୍ଦେନ ଚ ସହିତା ତଂସମୁଟ୍ଠାପିକା ଚେତନା ମୁସାୱାଦୋତି। ଚକ୍ଖୁୱସେନ ଅଗ୍ଗହିତାରମ୍ମଣନ୍ତି ଚକ୍ଖୁସନ୍ନିସ୍ସିତେନ ୱିଞ୍ଞାଣେନ ଅଗ୍ଗହିତମାରମ୍ମଣଂ। ଘାନାଦୀନଂ ତିଣ୍ଣଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମ୍ପତ୍ତୱିସଯଗ୍ଗାହକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତୀହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ଏକାବଦ୍ଧଂ ୱିଯ କତ୍ୱା’’ତି। ‘‘ଧନୁନା ୱିଜ୍ଝତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ‘‘ଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠ’’ନ୍ତି ଅଯଂ ୱୋହାରୋ ଲୋକେ ପାକଟୋତି ଆହ ‘‘ଓଠଆରିକେନେୱ ନଯେନା’’ତି।

୧୧ ।ଅୱୀମଂସିତ୍ୱାତି ଅନୁପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା। ଅନୁପଧାରେତ୍ୱାତି ଅୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା। ଜଠଅତ୍ତାତି ଅଞ୍ଞାଣତାଯ। ଦାରୁସକଟଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଗତୋତି ଦାରୁସକଟଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଗତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ତଥେୱ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ମୁସାୱାଦୋ ଜାତୋ। କେଚି ପନ ‘‘କେଠଇଂ କୁରୁମାନୋତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତୋ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ । ଜାତିଆଦୀହିଯେୱ ହି ଦସହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ଦୱକମ୍ଯତାଯ ୱଦନ୍ତସ୍ସ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘ହୀନୁକ୍କଟ୍ଠେହି ଉକ୍କଟ୍ଠଂ, ହୀନଂ ୱା ଜାତିଆଦିହି;

ଉଜୁଂ ୱାଞ୍ଞାପଦେସେନ, ୱଦେ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଦୱା’’ତି।

ଚିତ୍ତେନ ଥୋକତରଭାୱଂଯେୱ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ବହୁଭାୱଂଯେୱ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଗାମୋ ଏକତେଲୋ’’ତିଆଦିନାପି ମୁସାୱାଦୋ ଜାତୋ। ଚାରେସୁନ୍ତି ଉପନେସୁଂ। ୱିସଂୱାଦନପୁରେକ୍ଖାରତା, ୱିସଂୱାଦନଚିତ୍ତେନ ଯମତ୍ଥଂ ୱତ୍ତୁକାମୋ, ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନପଯୋଗୋ ଚାତି ଇମାନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି । ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାରୋଚନତ୍ଥଂ ମୁସା ଭଣନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ, ଅମୂଲକେନ ପାରାଜିକେନ ଅନୁଦ୍ଧଂସନତ୍ଥଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ସଙ୍ଘାଦିସେସେନ

ଅନୁବନ୍ଧଂସନନ୍ଧଂ ପାଚିତ୍ତିୟଂ, ଆଚାରୱିପତ୍ତିୟା ଦୁକ୍କଟଂ, ‘‘ଯୋ ତେ ୱିହାରେ ୱସତୀ’’ତିଆଦିପରିୟାଯେନ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାରୋଚନନ୍ଧଂ ପଟିୱିଜାନନ୍ତସ୍ସ ମୁସା ଭଣିତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଅପ୍ପଟିୱିଜାନନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ, କେୱଲଂ ମୁସା ଭଣନ୍ତସ୍ସ ଇଧ ପାଚିତ୍ତିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ମୁସାୱାଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଓମସୱାଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୨। ଦୁତିଯେ କଣ୍ଡକଚୁକତାଯ ଅମନାପଂ ୱଦନ୍ତା କଣ୍ଡେସୁ ୱିଜ୍ଝନ୍ତା ୱିଯ ହୋନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଓମସନ୍ତୀତି ଓୱିଜ୍ଝନ୍ତୀ’’ତି। ପଧଂସେନ୍ତୀତି ଅଭିଭୱନ୍ତି।

୧୩।ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେନ ସମଯେନ ହୋତୀତି ତେନ ସମଯେନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ନନ୍ଦିୱିସାଲୋ ନାମ ଅହୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତୀତତ୍ଥେ ୱତ୍ତମାନୱଚନଂ, କିରିଯାକାଲୱଚନିଚ୍ଛାଯ ୱା ୱତ୍ତମାନପ୍ପଯୋଗୋ ସଦ୍ଦନ୍ତରସନ୍ନିଧାନେନ ଭୂତତାୱଗମୋ ସିଯାତି। ପଜ୍ଜେସୀତି ‘‘ଅମନାପଂ ଇଦ’’ନ୍ତି ଅଞ୍ଞାସି। ହେଟ୍ଠାରୁକ୍ଖେ ଦତ୍ୱାତି ଉପତ୍ଥମ୍ଭକେ ଦତ୍ୱା। ପୁଦ୍ଧେ ପତିଟ୍ଠିତାରପ୍ପଦେସଂ ପୁନ ଅରେ ପତ୍ତେତି ପୁବ୍ବେ ଉଜୁକଂ ହେଟ୍ଠାମୁଖଂ ପତିଟ୍ଠିତଅରସ୍ସ ଭୂମିପ୍ପଦେସଂ ପୁନ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଅରେ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠାମୁଖଭାୱେନ ସମ୍ପତ୍ତେ, ପଠମଂ ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠିତନେମିପ୍ପଦେସେ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠିତେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସିଥିଲକରଣନ୍ତି ସିଥିଲକିରିଯା।

୧୫।ପୁଦ୍ଧେତି ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିୟଂ। ତଚ୍ଛକକମ୍ମନ୍ତି ୱଡ୍ଢକୀକମ୍ମଂ। କୋଟ୍ଟକକମ୍ମନ୍ତି ୱା ପାସାଣକୋଟ୍ଟକକମ୍ମଂ । ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଗଣନାତି ଅଙ୍ଗୁଲିସଙ୍କୋଚେନେୱ ଗଣନା। ପାଦସିକମିଲକ୍ଖକାଦଯୋ ୱିଯ ନୱନ୍ତୱସେନ ଗଣନା ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦକଗଣନା। ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ସଙ୍କଲନପଟୁପ୍ପାଦନୱୋକ୍କନଭାଗହାରାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତା ପିଣ୍ଡଗଣନା ଗହିତା। ଯସ୍ସ ସା ପଗୁଣା ହୋତି, ସୋ ରୁକ୍ଖମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ତକାନି ଏତ୍ଥ ପଣ୍ଣାନୀ’’ତି ଜାନାତି। ଯଭ ମେଥୁନେତି ୱଚନତୋ ଯ-କାର ଭ-କାରେ ଏକତୋ ଯୋଜିତେ ଅସଦ୍ଧମ୍ମୱଚନଂ ହୋତି।

୧୬-୨୬।ଆପତ୍ତିୟାକାରେତଦ୍ଧୋତି ପାଚିତ୍ତିଯେନ କାରେତଦ୍ଧୋ ଉପସଗ୍ଗାଦିମତ୍ତୱିସିଟ୍ଠାନଂ ଅତିଚଣ୍ଡାଲାଦିପଦାନଂ ପାଠଇଯଂ ଆଗତେସ୍ୱେୱ ସଙ୍ଗହିତତ୍ତା। ଚୋରୋସୀତିଆଦୀନଂ ପନ କେନଚି ପରିଯାଯେନ ପାଠଇଯଂ ଅନାଗତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ହସାଧିପ୍ପାଯତାତି ପୁରିମପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୱିୱରଣଂ। ପାଠଇଯଂ ଅୱୁତ୍ତେପି ‘‘ଜାତିଆଦୀହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ପରମ୍ମୁଖା ଅକ୍କୋସନ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୂନଂ ଅନଞ୍ଞଭାୱତୋ ଯଥା ଦୁକ୍କଟଂ, ତଥା ଦୱକମ୍ୟତାଯ ପରମ୍ମୁଖା ୱଦନ୍ତସ୍ସପି ଦୁବ୍ଭାସିତମେୱା’’ତି ଆଚରିଯା ୱଦନ୍ତି। ସଦ୍ଧସତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ୱଚନତ୍ଥୱିଜାନନପକତିକା ତିରଚ୍ଛାନଗତାପି ଗହେତଦ୍ଧା।

୩୫। ଅନୁସାସନିପୁରେକ୍ଖାରତାଯ ଠତ୍ୱା ୱଦନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଲହୁପରିୱତ୍ତିଭାୱତୋ ଅନ୍ତରା କୋପେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ଅନାପତ୍ତି। ଯଂ ଅକ୍କୋସତି, ତସ୍ସ ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ଅନଞ୍ଞାପଦେସେନ ଜାତିଆଦୀହି ଅକ୍କୋସନଂ, ‘‘ମଂ ଅକ୍କୋସତୀ’’ତି ଜାନନା, ଅତ୍ଥପୁରେକ୍ଖାରତାଦୀନଂ ଅଭାୱତାତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଓମସୱାଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ପେସୁଞ୍ଞସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୬। ତତିଯେ ଭଣ୍ଡନଂ ଜାତଂ ଏତେସନ୍ତି ଭଣ୍ଡନଜାତା। ସମ୍ମନ୍ତନନ୍ତି ରହୋ ସଂସନ୍ଦନଂ। ହତ୍ଥପରାମାସାଦିୱସେନ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ କଲହୋ ଜାତୋ ଏତେସନ୍ତି କଲହଜାତା। ଅନାପତ୍ତିଗାମିକଂ ୱିରୁଦ୍ଧୱାଦଭୂତଂ ୱିୱାଦଂ ଆପନ୍ନାତି ୱିୱାଦାପନ୍ନା। ୱିଗ୍ଗହସଂୱତ୍ତନିକା କଥା ୱିଗ୍ଗାହିକକଥା। ପିସତୀତି ପିସୁଣା, ୱାଚା, ସମଗ୍ଗେ ସତ୍ତେ ଅୱଯୱଭୂତେ ୱଗ୍ଗେ ଭିନ୍ନେ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପିସୁଣା ଏୱ ପେସୁଞ୍ଞଂ। ତାଯ ୱାଚାଯ ୱା ସମନ୍ନାଗତୋ ପିସୁଣୋ, ତସ୍ସ କମ୍ମଂ ପେସୁଞ୍ଞଂ। ପିଯଭାୱସ୍ସ ସୁଞ୍ଞକରଣୱାଚନ୍ତି ଇମିନା ପନ ‘‘ପିଯସୁଞ୍ଞକରଣତୋ ପିସୁଣା’’ତି ନିରୁତ୍ତିନଯେନ ଅତ୍ଥଂ ୱଦତି।

ଇଧାପି ‘‘ଦସହାକାରେହି ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରତୀ’’ତି ୱଚନତୋ ଦସୱିଧଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୁୱସେନେୱ ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିୟଂ। ପାଠଇମୁତ୍ତକାନଂ ଚୋରୋତିଆଦୀନଂ ୱସେନ ପନ ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ୱେଦିତଦ୍ଧଂ । ‘‘ଅନକ୍କୋସୱତ୍ଥୁଭୂତଂ ପନ ପେସୁଞ୍ଞକରଂ ତସ୍ସ କିରିଯଂ ୱଚନଂ ୱା ପିଯକମ୍ୟତାଯ ଉପସଂହରନ୍ତସ୍ସ କିଞ୍ଚାପି ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଆପତ୍ତି ନ ଦିସ୍ସତି, ତଥାପି ଦୁକ୍କଟେନେତ୍ଥ ଭୱିତଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଜାତିଆଦୀହି ଅନଞ୍ଞାପଦେସେନ ଅକ୍କୋସନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଉପସଂହରଣଂ, ପିଯକମ୍ୟତାଭେଦାଧିପ୍ପାଯେସୁ ଅଞ୍ଞତରତା, ତସ୍ସ ୱିଜାନନାତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପେସୁଞ୍ଞସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ପଦସୋଧମ୍ମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୫। ଚତୁତ୍ଥେ ଏକତୋତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ସଦ୍ଧିଂ। ପୁରିମବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ସଦିସଂ ପଚ୍ଛାବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ''ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନିଚ୍ଚ-ସଦ୍ଦେନ ସଦିସଂ ''ୱେଦନା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ଏତ୍ଥ ଅନିଚ୍ଚ-ସଦ୍ଦଂ ୱଦତି। ଅକ୍ଖରସମୂହୋତି ଅୱିଭତ୍ତିକୋ ଅକ୍ଖରସମୂହୋ। ଅକ୍ଖରାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସମୂହୋ ପଦନ୍ତି ୱିଭତ୍ତିଅନ୍ତଂ ପଦମାହ। ୱିଭତ୍ତିଅନ୍ତମେୱ ପଦଂ ଗହେତ୍ୱା ''ପଠମପଦଂ ପଦମେୱ, ଦୁତିଯଂ ଅନୁପଦ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏକଂ ପଦନ୍ତି ଗାଥାପଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ପଦଗଣନାଯାତି ଗାଥାପଦଗଣନାଯ। ଅପାପୁଣିତ୍ୱାତି ସଦ୍ଧିଂ ଅକଥେତ୍ୱା। ରୁନ୍ତି ଓପାତେତୀତି ଏତ୍ଥ ଅନୁନାସିକୋ ଆଗମୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ, ସଂଯୋଗପୁବ୍ବସ୍ସ ରସ୍ସତ୍ତଂ କତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନାହ ''ରୁ-କାରମତ୍ତମେୱା''ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ''ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ଭଣ ସାମଣେରା''ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ସଚେ ରୂ-କାରଂ ଅୱତ୍ୱା ରୁ-ଇତି ରସ୍ସଂ କତ୍ୱା ୱଦତି, ଅଞ୍ଞଂ ଭଣିତଂ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ଅନାପତ୍ତି। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ''ୱେଦନା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ଏତ୍ଥାପି ଅନିଚ୍ଚ-ସଦ୍ଦମତ୍ତେନେୱ ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏସ ନଯୋତି ଏକମେୱକ୍ଖରଂ ୱତ୍ୱା ଠାନଂ। ''ମନୋପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ଧମ୍ମା''ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ହି ମ-କାରମତ୍ତମେୱ ୱତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ''ଏୱଂ ମେ ସୁତ''ନ୍ତିଆଦିସୁତ୍ତଂ ଭଣାପିଯମାନୋ ଏ-କାରଂ ୱତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ଚେ, ଅନ୍ତକ୍ଖରେନ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ଅପରିପୁଣ୍ଣପଦଂ ୱତ୍ୱା ଠିତେ ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନେନ। ପଦେସୁ ଏକଂ ପଠମପଦଂ ୱିରଜ୍ଝତି, ଦୁତିଯେନ ଅନୁପଦେନ ପାଚିତ୍ତିଯଂ।

ଅନଙ୍ଗଣସୁତ୍ତଂ (ମ। ନି। ୧।୫୭ ଆଦଯୋ) ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସୁତ୍ତଂ (ମ। ନି। ୧।୮୯ ଆଦଯୋ) ମହାୱେଦଲ୍ଲଞ୍ଚ (ମ। ନି। ୧।୪୪୯ ଆଦଯୋ) ଧମ୍ମସେନାପତିନା ଭାସିତଂ, ଅନୁମାନସୁତ୍ତଂ (ମ। ନି। ୧।୧୮୧ ଆଦଯୋ) ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରେନ, ଚୂଳଅୱେଦଲ୍ଲସୁତ୍ତଂ (ମ। ନି। ୧।୪୬୦ ଆଦଯୋ) ଧମ୍ମଦିନ୍ନାଯ ଥେରିଯା ଭାସିତଂ। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଭାସିତମ୍ପି ବୁଦ୍ଧଭାସିତେଯେୱ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଟ୍ଠକଥାନିସ୍ସିତୋତି ପୁବ୍ବେ ମଗଧଭାସାଯ ୱୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମସଙ୍ଗହାରୁଳ୍ହଂ ଅଟ୍ଠକଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଇଦାନିପି ''ଯଥାପି ଦୀପିକୋ ନାମ, ନିଲୀଯିତ୍ୱା ଗଣ୍ହତେ ମିଗେ''ତି (ମି। ପ। ୬।୧।୫) ଏୱମାଦିକଂ ସଙ୍ଗହାରୁଳ୍ହଂ ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନଂ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ପାଳିନିସ୍ସିତୋତି ''ମକ୍କଟୀ ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତା ଚା''ତିଏୱମାଦିନା (ପାରା। ୬୬) ପାଳିଯଂଯେୱ ଆଗତୋ। ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସିତନ୍ତି ନିବ୍ବାନୁପନିସ୍ସିତଂ। ୱିୱଟ୍ଟନିସ୍ସିତଂ ପନ ସାମଞ୍ଞତୋ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''କିଞ୍ଚାପୀ''ତିଆଦି। ଥେରସ୍ସାତି ନାଗସେନତ୍ଥେରସ୍ସ। ମଗ୍ଗକଥାଦୀନି ପକରଣାନି। ''ଅକ୍ଖରେନ ୱାଚେତି, ଅକ୍ଖରକ୍ଖରେ ଆପତ୍ତି ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ''ଅକ୍ଖରାଯ ୱାଚେତି, ଅକ୍ଖରକ୍ଖରାଯ ଆପତ୍ତି ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସା''ତି ପାଳିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୪୮।ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ସହ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଉଦ୍ଦେସଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଦହରଭିକ୍ଖୁ ନିସିନ୍ନୋ… ପେ… ଭଣତୋ ଅନାପତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱୀସୁପି ଠିତେସୁ ନିସିନ୍ନେସୁ ୱା ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଭଣାମୀତି ଭଣନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିଯେୱ। ଉପଚାରଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ପରିସପରିଯନ୍ତତୋ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା। ''ନିସିନ୍ନେ ୱାଚେମୀ''ତି ଭଣନ୍ତସ୍ସପି ଉପଚାରଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନତ୍ତା ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ ପନ ଦୂରେ ନିସିନ୍ନମ୍ପି ୱାଚେମୀତି ୱିସୁଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଭଣତି, ଆପତ୍ତିଯେୱ। ଏକୋ ପାଦୋ ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ପୁବ୍ବେ ପଗୁଣୋଯେୱ ପଚ୍ଛା ଅସରନ୍ତସ୍ସ ନ ଆଗଚ୍ଛତି, ତଂ ''ଏୱଂ ଭଣାହୀ''ତି ଏକତୋ ଭଣନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଓପାତେତୀତି ସଦ୍ଧିଂ କଥେତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନତା, ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣଧମ୍ମଂ ପଦସୋ ୱାଚନତା, ଏକତୋ ଭଣନଞ୍ଚାତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପଦସୋଧମ୍ମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ସହସେଯ୍ୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୯-୫୦। ପଞ୍ଚମେ ୱିକୂଜମାନାତି ନିତ୍ଥୁନନ୍ତା। କାକଚ୍ଛମାନାତି ରୋଦନ୍ତା। ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁନିଦସ୍ସନଂ ୱା। ତେନ ନୁ ଖୋ ପାତିତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛାୱସେନ କଥିତତ୍ତା ନତ୍ଥି ମୁସାୱାଦୋ। କେଚି ପନ ''ସନ୍ଦେହୱସେନ ୱଚନଂ ମୁସା ନାମ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ସନ୍ତିକଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱାତି ''ଯଂ ଏତେସଂ ନ କପ୍ପତି, ତଂ ତେସମ୍ପି ନ କପ୍ପତୀ''ତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଅଗନ୍ତ୍ୱା।

୫୧।ଦିରତ୍ତତିରତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱଚନସିଲିଟ୍ଠତାମତ୍ତେନ ଦିରତ୍ତ-ଗ୍ଗହଣଂ କତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତିରତ୍ତଞ୍ହି ସହୱାସେ ଲବ୍ଭମାନେ ଦିରତ୍ତେ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି ଦିରତ୍ତଗ୍ଗହଣଂ ୱିସୁଂ ନ ଯୋଜେତି। ତେନେୱାହ ''ଉତ୍ତରିଦିରତ୍ତତିରତ୍ତନ୍ତି ଭଗୱା ସାମଣେରାନଂ ସଙ୍ଗହକରଣତ୍ଥାଯ ତିରତ୍ତପରିହାରଂ ଅଦାସୀ''ତି।

ନିରନ୍ତରଂ ତିରତ୍ତଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱା ଦିରତ୍ତଗ୍ଗହଣଂ କତଂ। କେୱଲଞ୍ହି ତିରତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱାସେନ ଅନ୍ତରିକମ୍ପି ତିରତ୍ତଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ଦିରତ୍ତୱିସିଟ୍ଠଂ ପନ ତିରତ୍ତଂ ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ତେନ ଅନନ୍ତରିକମେୱ ତିରତ୍ତଂ ଦୀପେତି। ସଯନଂ ସେଯ୍ୟା, ସଯନ୍ତି ଏତ୍ଥାତିପି ସେଯ୍ୟାତି ଆହ ''କାଯପ୍ପସାରଣସଙ୍ଖାତ''ନ୍ତିଆଦି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଉଭଯମ୍ପି ପରିଗ୍ଗହିତଂ, ତସ୍ମା। ପଞ୍ଚହି ଛଦନେହୀତି ଇଟ୍ଠକସିଲାସୁଧାତିଣପଣ୍ଣସଙ୍ଖାତେହି ପଞ୍ଚହି ଛଦନେହି। ୱାଚୁଗ୍ଗତୱସେନାତି ପଗୁଣୱସେନ। ଦିଯଡ୍ଢହତ୍ଥୁବ୍ବେଧୋ ୱଡ୍ଢକୀହତ୍ଥେନ ଗହେତବ୍ବୋ। ଏକୂପଚାରୋତି ୱଳଞ୍ଜନଦ୍ୱାରସ୍ସ ଏକତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସତଗବ୍ଭଂ ୱା ଚତୁସ୍ସାଲଂ ଏକୂପଚାରଂ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଉପରିମତଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସମ୍ବଦ୍ଧଭିତ୍ତିକସ୍ସାତି ଇଦଂ ତୁଲାଯ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ସଯିତ୍ୱା ପୁନ ତେନେୱ ସୁସିରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭିତ୍ତିଅନ୍ତରେନ ହେଟ୍ଠିମତଲଂ ପୱିସିତୁଂ ଯୋଗ୍ଗେପି ଉପରିମତଲେନ ଅସମ୍ବଦ୍ଧଭିତ୍ତିକେ ସେନାସନେ ଅନାପତ୍ତିଯା ୱୁତ୍ତାଯ ତଥା ପୱିସିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟେ ସମ୍ବଦ୍ଧଭିତ୍ତିକେ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ସମ୍ବଦ୍ଧଭିତ୍ତିକେ ଆପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ହେଟ୍ଠାପାସାଦେ ସଯିତଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ଇଦମ୍ପି ତାଦିସେ ସେନାସନେ ହେଟ୍ଠିମତଲେ ସଯିତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତିପ୍ପସଙ୍ଗା ସିଯାତି ତଂନିୱାରଣତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଉପରିମତଲେ ସଯିତସ୍ସ ଆପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ନାନୂପଚାରେତି ଯତ୍ଥ ବହି ନିସ୍ସେଣିଂ କତ୍ୱା ଉପରିମତଲଂ ଆରୋହନ୍ତି, ତାଦିସଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପରିମତଲେପି ଆକାସଙ୍ଗଣେ ନିପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିଯା ଅଭାୱତୋ ''ଛଦନବ୍ଭନ୍ତରେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସଭାସଙ୍ଖେପେନାତି ସଭାକାରେନ। ଅଡ୍ଢକୁଟ୍ଟକେ ସେନାସନେତି ଏତ୍ଥ ''ଅଡ୍ଢକୁଟ୍ଟକଂ ନାମ ଯତ୍ଥ ଏକଂ ପସ୍ସଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ତୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ଭିତ୍ତିଯୋ ବଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ଯତ୍ଥ ୱା ଏକସ୍ମିଂ ପସ୍ସେ ଭିତ୍ତିଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଉପଡ୍ଢଂ ଉପଡ୍ଢଂ କତ୍ୱା ଭିତ୍ତିଯୋ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତି, ତାଦିସଂ ସେନାସନ''ନ୍ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଗଣ୍ଠିପଦେ ପନ ''ଅଡ୍ଢକୁଟ୍ଟକେତି ଛଦନଂ ଅଡ୍ଢେନ ଅସମ୍ପତ୍ତକୁଟ୍ଟକେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ନୋ ନ ଯୁତ୍ତଂ। ''ୱାଳସଙ୍ଘାଟୋ ନାମ ଥମ୍ଭାନଂ ଉପରି ୱାଳରୂପେହି କତସଙ୍ଘାଟୋ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ପରିକ୍ଖେପସ୍ସ ବହିଗତେତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ମିଂ ପସ୍ସେ ପରିକ୍ଖେପୋ ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥାପି ପରିକ୍ଖେପାରହପ୍ପଦେସତୋ ବହିଗତେ ଅନାପତ୍ତିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନଗବ୍ଭୂପଚାରେତି ଏତ୍ଥ ମଜ୍ଝେ ୱିୱଟଙ୍ଗଣୱନ୍ତାସୁ ପମୁଖମହାଚତୁସ୍ସାଲାସୁ ଯଥା ଆକାସଙ୍ଗଣଂ ଅନୋତରିତ୍ୱା ପମୁଖେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବଗବ୍ଭେ ପୱିସିତୁଂ ନ ସକ୍କା ହୋତି, ଏୱଂ ଏକେକଗବ୍ଭସ୍ସ ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ କୁଟ୍ଟଂ ନୀହରିତ୍ୱା କତଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଗବ୍ଭୂପଚାରଂ ନାମ, ଇଦଂ ପନ ତାଦିସଂ ନ ହୋତୀତି ''ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନଗବ୍ଭୂପଚାରେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବଗବ୍ଭେ ପୱିସନ୍ତୀତି ଗବ୍ଭୂପଚାରସ୍ସ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଆକାସଙ୍ଗଣଂ ଅନୋତରିତ୍ୱା ପମୁଖେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ତଂ ଗବ୍ଭଂ ପୱିସନ୍ତି। ଅଥ କୁତୋ ତସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପୋଯେୱ ସବ୍ବପରିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତାତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଗବ୍ଭପରିକ୍ଖେପୋଯେୱ ହିସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପୋ''ତି। ଇଦଞ୍ଚ ସମନ୍ତା ଗବ୍ଭଭିତ୍ତିଯୋ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଚତୁସ୍ସାଲୱସେନ ସନ୍ନିୱିଟ୍ଠେପି ସେନାସନେ ଗବ୍ଭପମୁଖଂ ୱିସୁଂ ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତମ୍ପି ସମନ୍ତା ଠିତଗବ୍ଭଭିତ୍ତୀନଂ ୱସେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ନାମ ହୋତି।

''ନନୁ ଚ 'ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ପମୁଖେ ଅନାପତ୍ତୀ'ତି ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଚତୁସ୍ସାଲୱସେନ ସନ୍ନିୱିଟ୍ଠେପି ସେନାସନେ ୱିସୁଂ ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ପମୁଖେ ଅନାପତ୍ତିଯେୱା''ତି ଯୋ ୱଦେଯ୍ୟ, ତସ୍ସ ୱାଦପରିମୋଚନତ୍ଥଂ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଯଂ ପନ...ପେ... ପାଟେକ୍କସନ୍ନିୱେସା ଏକଚ୍ଛଦନା ଗବ୍ଭପାଳିଯୋ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ପମୁଖେ ଅନାପତ୍ତୀତି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଚତୁସ୍ସାଲୱସେନ ସନ୍ନିୱିଟ୍ଠା ଗବ୍ଭପାଳିଯୋ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, କିଞ୍ଚରହି ୱିସୁଂ ସନ୍ନିୱିଟ୍ଠଂ ଏକମେୱ ଗବ୍ଭପାଳିଂ ସନ୍ଧାଯ। ତାଦିସାଯ ହି ଗବ୍ଭପାଳିଯା ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ପମୁଖେ ଅନାପତ୍ତି, ନ ଚତୁସ୍ସାଲୱସେନ ସନ୍ନିୱିଟ୍ଠାଯା''ତି। ଏକାଯ ଚ ଗବ୍ଭପାଳିଯା ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଗବ୍ଭସ୍ସ ଉପଚାରଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନ୍ତମସୋ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଖୁଦ୍ଦକଭିତ୍ତୀନଂ ଉଟ୍ଠାପନମତ୍ତେନପି ପମୁଖଂ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ନାମ ହୋତି, ଚତୁସ୍ସାଲୱସେନ ସନ୍ନିୱିଟ୍ଠାସୁ ପନ ଗବ୍ଭପାଳୀସୁ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଗବ୍ଭଭିତ୍ତୀନଂ ୱସେନପି ପମୁଖଂ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ନାମ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯଂ ଇମିନା ଲକ୍ଖଣେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ପମୁଖଂ, ତତ୍ଥ ଆପତ୍ତି, ଇତରତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତୀତି ଇଦମେତ୍ଥ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ।

ଇଦାନି ''ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ପମୁଖେ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ୱଚନସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ପକାସେନ୍ତେନ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ''ଭୂମିଯଂ ୱିନା ଜଗତିଯା ପମୁଖଂ ସନ୍ଧାଯ କଥିତ''ନ୍ତି, ତସ୍ସ ଅଯୁତ୍ତତାୱିଭାୱନତ୍ଥଂ ''ଯଞ୍ଚ ତତ୍ଥା''ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ଭୂମିଯଂ ୱିନା ଜଗତିଯା ପମୁଖଂ ସନ୍ଧାଯ କଥିତନ୍ତି ହି ଇମସ୍ସ ୱଚନସ୍ସ ଅଯମଧିପ୍ପାଯୋ – ''ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ପମୁଖେ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ୱିନା ୱତ୍ଥୁଂ ଭୂମିଯଂ କତଗେହସ୍ସ ପମୁଖଂ ସନ୍ଧାଯ କଥିତଂ। ସଚେ ପନ ଉଚ୍ଚୱତ୍ଥୁକଂ ପମୁଖଂ ହୋତି, ପରିକ୍ଖିତ୍ତସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି। ତେନେୱାହ ''ଦସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧାପି ହି ଜଗତି ପରିକ୍ଖେପସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି। ହେଟ୍ଠାପି ଇଦମେୱ ମନସି ସନ୍ନିଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ଉଚ୍ଚୱତ୍ଥୁକଂ ଚେପି ହୋତି, ପମୁଖେ ସଯିତୋ ଗବ୍ଭେ ସଯିତାନଂ ଆପତ୍ତିଂ ନ କରୋତୀ''ତି। ତତ୍ଥାତି ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ। ଜଗତିଯା ପମାଣଂ ୱତ୍ୱାତି ''ସଚେ ଜଗତିଯା ଓତରିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ସଯିତୋ, ଜଗତିଯା ଉପରି ସଯିତଂ ନ ପସ୍ସତୀ''ତି ଏୱଂ ଜଗତିଯା ଉବ୍ବେଧେନ ପମାଣଂ ୱତ୍ୱା। ଏକସାଲାଦୀସୁ ଉଜୁକମେୱ ଦୀଘଂ କତ୍ୱା ସନ୍ନିୱେସିତୋ ପାସାଦୋ ଏକସାଲସନ୍ନିୱେସୋ। ଦ୍ୱିସାଲସନ୍ନିୱେସାଦଯୋପି ୱୁତ୍ତାନୁସାରତୋ ୱେଦିତବ୍ବା। ସାଲପ୍ପଭେଦଦୀପନମେୱ ଚେତ୍ଥ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତତୋ ୱିସେସୋ।

ମଞ୍ଚେପାକାରଂ କରୋନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥାପି ପରିକ୍ଖେପସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମପରିଚ୍ଛେଦେନ ଦିଯଡ୍ଢହତ୍ଥୁବ୍ବେଧତ୍ତା ଦିଯଡ୍ଢହତ୍ଥଂ ଚେପି ମଞ୍ଚେ ପାକାରଂ କରୋନ୍ତି, ନାନୂପଚାରମେୱ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ ହି ଛିଦ୍ଦେନ ଗେହଂ ଏକୂପଚାରଂ ନାମ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ସଚେ ଉବ୍ବେଧେନ ଦିଯଡ୍ଢହତ୍ଥବ୍ଭନ୍ତରେ ମନୁସ୍ସାନଂ ସଞ୍ଚାରପ୍ପହୋନକଂ ଛିଦ୍ଦଂ ହୋତି, ତମ୍ପି ଦ୍ୱାରମେୱାତି ଏକୂପଚାରଂ ହୋତି। କିଂ ପରିକ୍ଖେପୋୱିଦ୍ଧସ୍ତୋତି ପମୁଖସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ସବ୍ବଥ ପଞ୍ଚନ୍ନଂଯେୱ ଛଦନାନଂ ଆଗତତ୍ତା ୱଦତି ‘‘ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ଛଦନେନ ଛନ୍ନା’’ତି।

୫୩। ପାଠଇଯଂ ‘‘ସେଯ୍ୟା ନାମ ସବ୍ବଚ୍ଛନ୍ନା ସବ୍ବପରିଚ୍ଛନ୍ନା ଯେଭୁଯ୍ୟେନଚ୍ଛନ୍ନା ଯେଭୁଯ୍ୟେନପରିଚ୍ଛନ୍ନା’’ତି ୱଦନ୍ତେନ ଯେଭୁଯ୍ୟେନଚ୍ଛନ୍ନଯେଭୁଯ୍ୟେନପରିଚ୍ଛନ୍ନସେନାସନଂ ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସ ଅୱସାନଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ଦସ୍ସିତଂ, ‘‘ଉପଡ୍ଢଚ୍ଛନ୍ନେ ଉପଡ୍ଢପରିଚ୍ଛନ୍ନେ ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’’ତି ୱଦନ୍ତେନ ଚ ଉପଡ୍ଢଚ୍ଛନ୍ନୌପଡ୍ଢପରିଚ୍ଛନ୍ନସେନାସନଂ ଦୁକ୍କଟସ୍ସ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସିତଂ, ଉଭିନ୍ନମନ୍ତରା କେନ ଭୱିତବ୍ବଂ ପାଚିତ୍ତିଯେନ, ଉଦାହୁ ଦୁକ୍କଟେନାତି? ଲୋକୱଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦସ୍ସେୱ ଅନୱସେସଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଞାପନତୋ ଇମସ୍ସ ଚ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜତ୍ତା ଯେଭୁଯ୍ୟେନଚ୍ଛନ୍ନଯେଭୁଯ୍ୟେନପରିଚ୍ଛନ୍ନସ୍ସ ଉପଡ୍ଢଚ୍ଛନ୍ନୌପଡ୍ଢପରିଚ୍ଛନ୍ନସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରା ପାଚିତ୍ତିଯଂ ଅନିୱାରିତମେୱ, ତସ୍ମା ୱିନଯୱିନିଚ୍ଛଯେ ଚ ଗରୁକେଯେୱ ଠାତବ୍ବତ୍ତା ଅଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ ଦସ୍ସିତଂ। ସତ୍ତ ପାଚିତ୍ତିଯାନୀତି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତପାଚିତ୍ତିଯଂ ସାମଞ୍ଞତୋ ଏକତ୍ତେନ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ୱିସୁଂ ପନ ଗଯ୍ହମାନେ ‘‘ସବ୍ବଚ୍ଛନ୍ନେ ସବ୍ବପରିଚ୍ଛନ୍ନେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ଯେଭୁଯ୍ୟେନଚ୍ଛନ୍ନେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନପରିଚ୍ଛନ୍ନେ ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି ଅଟ୍ଠେୱ ପାଚିତ୍ତିଯାନି ହୋନ୍ତି।

ସେନମ୍ବମଣ୍ଡପୱଣ୍ଣଂ ହୋତୀତି ସୀହଳଦୀପେ କିର ଉଚ୍ଚୱତ୍ଥୁକୋ ସବ୍ବଚ୍ଛନ୍ନୋ ସବ୍ବଅପରିଚ୍ଛନ୍ନୋ ଏୱଂନାମକୋ ସନ୍ନିପାତମଣ୍ଡପୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦି ଜଗତିପରିକ୍ଖେପସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି, ଉଚ୍ଚୱତ୍ଥୁକତ୍ତା ମଣ୍ଡପସ୍ସ ସବ୍ବଅପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ନ ଯୁଜ୍ଜତୀତି ଆହ ‘‘ଇମିନାପେତଂ ୱେଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦି। ଚୂଳଅଚ୍ଛନ୍ନାଦୀନି ଚେତ୍ଥ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବାନି – ଯସ୍ସ ଚତୂସୁ ଭାଗେସୁ ଏକୋ ଛନ୍ନୋ, ସେସା ଅଚ୍ଛନ୍ନା, ଇଦଂ ଚୂଳଅଚ୍ଛନ୍ନଂ। ଯସ୍ସ ତୀସୁ ଭାଗେସୁ ଦ୍ୱେ ଛନ୍ନା, ଏକୋ ଅଚ୍ଛନ୍ନୋ, ଇଦଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନଚ୍ଛନ୍ନଂ। ଯସ୍ସ ଦ୍ୱୀସୁ ଭାଗେସୁ ଏକୋ ଛନ୍ନୋ, ଏକୋ ଅଚ୍ଛନ୍ନୋ, ଇଦଂ ଉପଡ୍ଢଚ୍ଛନ୍ନଂ ନାମ ସେନାସନଂ। ଚୂଳଅକପରିଚ୍ଛନ୍ନାଦୀନିପି ଇମିନାୱ ନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ପାଚିତ୍ତିଯୱତ୍ଥୁକସେନାସନଂ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ସହ ନିପଜ୍ଜନଂ, ଚତୁତ୍ଥଦିୱସେ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ସହସେଯ୍ୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଦୁତିଯସହସେଯ୍ୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୫। ଛଟ୍ଠେ ‘‘ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ‘ଭିକ୍ଖୁଂ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସୋ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ ନାମା’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘ମାତୁଗାମୋପି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଗ୍ଗହଣେନ ଗହିତୋଯେୱା’ତି ଚତୁତ୍ଥଦିୱସେ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଯନ୍ତସ୍ସ ଦ୍ୱୀହି ସିକ୍ଖାପଦେହି ଦ୍ୱେ ପାଚିତ୍ତିଯାନି ହୋନ୍ତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ପନ ତୀସୁପି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ମାତୁଗାମସ୍ସ ୱିସୁଂ ୱୁଚ୍ଚମାନତ୍ତା ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ‘ଭିକ୍ଖୁଂ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସୋ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ ନାମା’ତି ପୁରିସସ୍ସେୱ ଗହଣଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଦେୱ ଚ ଯୁତ୍ତତରଂ।

ଯଞ୍ଚ ଇଧ ‘‘ପଠମଦିୱସେପୀତି ପି-ସଦ୍ଦେନ ଚତୁତ୍ଥଦିୱସେପୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀ’’ତି କାରଣଂ ୱଦନ୍ତି, ତମ୍ପି ଅକାରଣଂ ପି-ସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋଯେୱାତି ନିଯମାଭାୱତୋ ଅୱଧାରଣତ୍ଥସ୍ସ ଚ ସମ୍ଭୱତୋ। ସମ୍ଭୱନେ ୱା ପି-ସଦ୍ଦୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନ ଇଧ ପଠମଦିୱସେପି ତାୱ ଆପତ୍ତି, ଦୁତିଯାଦିଦିୱସେ କିମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେତି। ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥେପି ପି-ସଦ୍ଦେ ଗଯ୍ହମାନେ ଇମିନାୱ ସିକ୍ଖାପଦେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାପତ୍ତିଯା ଅଞ୍ଞସ୍ମିମ୍ପି ଦିୱସେ ଆପଜ୍ଜନଂ ଦୀପେତି, ନ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାପତ୍ତିଯାତି ଅକାରଣମେୱ ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ‘‘ମତିତ୍ଥୀ ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁଭୂତାପି ଅନୁପାଦିନ୍ନପକ୍ଖେ ଠିତତ୍ତା ସହସେଯ୍ୟାପତ୍ତିଂ ନ ଜନେତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ‘‘ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିଯେ ମାତୁଗାମେ ନିପନ୍ନେ ଭିକ୍ଖୁ ନିପଜ୍ଜତୀ’’ତି ୱଚନତୋ ଦିୱା ସଯନ୍ତସ୍ସ ସହସେଯ୍ୟାପତ୍ତି ନ ହୋତିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପାଚିତ୍ତିଯୱତ୍ଥୁକସେନାସନଂ, ତତ୍ଥ ମାତୁଗାମେନ ସହ ନିପଜ୍ଜନଂ, ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁତିଯସହସେଯ୍ୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଧମ୍ମଦେସନାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୦-୬୪। ସତ୍ତମେ ଘରଂ ନଯତୀତି ଘରଣୀ, ଘରନାଯିକା। ତେନାହ ‘‘ଘରସାମିନୀ’’ତି। ସୁଣ୍ହାତି ସୁଣିସା। ନ ଯକ୍ଖେନାତିଆଦୀନଂ ‘‘ଅଞ୍ଞତ୍ରା’’ତି

ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁରିସୱିଗ୍ଗହଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତେନ ଯକ୍ଖେନ ୱା ପେତେନ ୱା ତିରଚ୍ଛାନେନ ୱା ସଦ୍ଧିଂ ଠିତାଯପି ଦେସେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଅକ୍ଖରାଯ ଦେସେତୀତି ଏତ୍ଥ ''ଛପ୍ପଞ୍ଚୱାଚତୋ ଉତ୍ତରି 'ଇମଂ ପଦଂ ଭାସିସ୍ସାମୀ'ତି ଏକମ୍ପି ଅକ୍ଖରଂ ୱତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ଆପତ୍ତିଯେୱା''ତି ୱଦନ୍ତି।

୬୬।''ଏକୋ ଗାଥାପାଦୋତି ଇଦଂ ଗାଥାବନ୍ଧମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପନ ୱିଭତ୍ତିଅନ୍ତପଦମେୱ ଗହେତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ''ଅଟ୍ଠକଥଂ ଧମ୍ମପଦଂ ଜାତକାଦିୱତ୍ଥୁଂ ୱାତି ଇମିନାପି ପୋରାଣଂ ସଙ୍ଗୀତିଆରୁଳ୍ହମେୱ ଅଟ୍ଠକଥାଦି ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଟ୍ଠକଥାଦିପାଠଂ ଠପେତ୍ୱା ଦମିଳ୍ହଆଦିଭାସନ୍ତରେନ ଯଥାରୁଚି କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପଦସୋଧମ୍ମେ ୱୁତ୍ତପ୍ପଭେଦୋତି ଇମିନା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତୀତି ଦୀପେତି। ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପୁନ ନିସୀଦିତ୍ୱାତି ଇରିଯାପଥପରିୱତ୍ତନନଯେନ ନାନାଇରିଯାପଥେନପି ଅନାପତ୍ତୀତି ଦୀପେତି। ସଙ୍କଂ ଚେପି ଦୀଘନିକାଯଂ କଥେତୀତି ଯାୱ ନ ନିଟ୍ଠାତି, ତାୱ ପୁନଦିୱସେପି କଥେତି।

ଦୁତିଯସ୍ସ ୱିଞ୍ଞୁପୁରିସସ୍ସ ଅଗ୍ଗହଣଂ ଅକିରିଯା। ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଠିତସ୍ସ ଚ ୱିଞ୍ଞୁପୁରିସସ୍ସ ଚ ଉପଚାରୋ ଅନିଯତେସୁ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଗହେତବ୍ବୋ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଛନ୍ନଂ ୱାଚାନଂ ଉପରି ଦେସନା, ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣୋ ମାତୁଗାମୋ, ଇରିଯାପଥପଅୱତ୍ତନାଭାୱୋ, ୱିଞ୍ଞୁପୁରିସାଭାୱୋ, ଅପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ଧମ୍ମଦେସନାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଭୂତାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୭। ଅଟ୍ଠମେ ଅନ୍ତରାତି ପରିନିବ୍ବାନସମଯତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ କାଲେ। ଅତିକଡ୍ଢିଯମାନେନାତି ''ୱଦଥ, ଭନ୍ତେ, କିଂ ତୁମ୍ହେହି ଅଧିଗତ''ନ୍ତି ଏୱଂ ନିପ୍ପୀଳିଯମାନେନ। ଅନତିକଡ୍ଢିଯମାନେନପି ପୁଚ୍ଛିତେ ୱା ଅପୁଚ୍ଛିତେ ୱା ତଥାରୂପେ କାରଣେ ସତି ଆରୋଚେତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ତେନେୱ ଅଞ୍ଞତରେନ ଦହରଭିକ୍ଖୁନା ଉପୱଦିତୋ ଅଞ୍ଞତରୋ ଥେରୋ ''ଆୱୁସୋ, ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ଥାଯ ୱାଯାମଂ ମା ଅକାସି, ଖୀଣାସୱୋ ତଯା ଉପୱଦିତୋ''ତି ଆହ। ଥେରେନ ଚ ''ଅତ୍ଥି ତେ, ଆୱୁସୋ, ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ପତିଟ୍ଠା''ତି ୱୁତ୍ତୋ ଦହରଭିକ୍ଖୁ ''ଆମ, ଭନ୍ତେ, ସୋତାପନ୍ନୋ ଅହ''ନ୍ତି ଅୱୋଚ। ''କାରକୋ ଅଯ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱାପି ପଟିପତ୍ତିଯା ଅମୋଘଭାୱଦସ୍ସନେନ ସମୁତ୍ତେଜନାଯ ସମ୍ପହଂସନାଯ ଚ ଅରିଯା ଅତ୍ତାନଂ ପକାସେନ୍ତିଯେୱ। ସୁତପରିଯତ୍ତିସୀଲଗୁଣନ୍ତି ସୁତଗୁଣଂ ପରିଯତ୍ତିଗୁଣଂ ସୀଲଗୁଣଞ୍ଚ। ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ଇଧ ଅୱଚନେ କାରଣଂ ୱଦନ୍ତେନ ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୱେଦନଟ୍ଟାନମ୍ପି ଅୱଚନେ କାରଣଂ ୱୁତ୍ତମେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇତି-ସଦ୍ଦେନ ୱା ଆଦିଅତ୍ଥେନ ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୱେଦନଟ୍ଟେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତେନେୱ ୱଦତି ''ଚିତ୍ତକ୍ଖେପସ୍ସ ୱା ଅଭାୱା''ତି। ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନାନନ୍ତି ମଗ୍ଗଫଲଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତାନଂ। ଅରିଯାନମେୱ ହି ଉମ୍ମତ୍ତକାଦିଭାୱୋ ନତ୍ଥି। ଝାନଲାଭିନୋ ପନ ତସ୍ମିଂ ସତି ଝାନା ପରିହାଯନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେସଂ ଅଭୂତାରୋଚନପଚ୍ଚଯା ଅନାପତ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବା, ନ ଭୂତାରୋଚନପଚ୍ଚଯା। ତେନେୱାହ ''ଭୂତାରୋଚନପଚ୍ଚଯା ଅନାପତ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବା''ତି।

ପୁବ୍ବେ ଅୱୁତ୍ତେହୀତି ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକେ ଅୱୁତ୍ତେହି। ଇଦଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିଅଜାନନୱସେନ ଅଚିତ୍ତକସମୁଟ୍ଠାନଂ ହୋତି। ଅରିଯା ଚେତ୍ଥ ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଜାନନ୍ତା ୱୀତିକ୍କମଂ ନ କରୋନ୍ତି, ପୁଥୁଜ୍ଜନା ପନ ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଜାନିତ୍ୱାପି ୱୀତିକ୍କମଂ କରୋନ୍ତି, ତେ ଚ ସତ୍ଥୁନୋ ଆଣାୱୀତିକ୍କମଚେତନାଯ ବଲୱଅକୁସଲଭାୱତୋ ଝାନା ପରିହାଯନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦେନ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲେ ଏୱ ସନ୍ଧାଯ ''କୁସଲାବ୍ୟାକତଚିତ୍ତେହି ଦ୍ୱିଚିତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଅଜାନନ୍ତା ପନ ଝାନଲାଭୀ ପୁଥୁଜ୍ଜନା ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଲୋଭୱସେନ ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନପି ନ ଆରୋଚେନ୍ତୀତି ନତ୍ଥି। ଇଧ ଦୁକ୍ଖୱେଦନାଯ ଅଭାୱତୋ ''ଦ୍ୱିୱେଦନ''ନ୍ତି ଇମସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ କତ୍ୱା ଦ୍ୱିଚିତ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଏୱଂ ୱା ଏତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମସ୍ସ ଭୂତତା, ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଆରୋଚନଂ, ତଙ୍ଖଣୱିଜାନନା, ଅନଞ୍ଞପଦେସୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଭୂତାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୮। ନୱମେ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସଦ୍ଦତ୍ଥଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ଅତ୍ଥେ ହି ଦସ୍ସିତେ ସଦ୍ଦୋପି ''ଅଯଂ ଏତେସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ୱତ୍ତତୀ''ତି ଦସ୍ସିତୋଯେୱ ହୋତି। ''ଯଂ ଯଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସଦ୍ଦେନ ଅଭିଧୀଯତି, ତଂ ସଙ୍କଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପାରାଜିକାନି ୱୁତ୍ତାନୀ''ତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତତ୍ରାଯଂ ୱିଚାରଣାତି ତତ୍ର ପାଳିଯଂ ଅଯଂ ୱିଚାରଣା, ତତ୍ର ପାଳିଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱା ଅଯଂ ୱିଚାରଣା। ତତ୍ଥ ଭୱେଯ୍ୟାତି ତତ୍ଥ କସ୍ସଚି ୱିମତି ଏୱଂ ଭୱେଯ୍ୟ। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାରୋଚନେ ୱିଯ ଦୁକ୍କଟେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତୀ''ତି। ଅକ୍କୋସନ୍ତୋପି ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି ଓମସୱାଦେନ

ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଅଧିପ୍ପାୟଂ ଅଜାନନ୍ତେନପି ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟାନଂ ୱଚନେନେୱ ଠାତବ୍ବନ୍ତି ଦୀପନତ୍ଥଂ ''ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟାୱ ଏତ୍ଥ ପମାଣ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୁନପି ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନମେୱ ଉପପତ୍ତିତୋ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ''ଇମିନାପି ଚେତ''ନ୍ତିଆଦିମାହ।

୮୦। ''ଅଞ୍ଞତ୍ର ଭିକ୍ଖୁସମ୍ମୁତିୟା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସମ୍ମୁତି ଅତ୍ଥୀତି ଗହେତବ୍ବାତି ଆହ ''ଇଧ ୱୁତ୍ତତ୍ତାୟେୱା''ତିଆଦି।

୮୨।ଆଦିତୋ ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ପାଣାତିପାତାଦୀନି ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନି। ''ସେସାନୀତି ୱିକାଲଭୋଜନାଦୀନି ପଞ୍ଚା''ତି ୱଦନ୍ତି। କେଚି ପନ ''ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଆଦୀନି ପଞ୍ଚା''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ପାଣାତିପାତାଦୀନି ହି ଦସେୱ ସିକ୍ଖାପଦାନି ସାମଣେରାନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ଅଥ ଖୋ ସାମଣେରାନଂ ଏତଦହୋସି 'କତି ନୁ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ସିକ୍ଖାପଦାନି, କତ୍ଥ ଚ ଅମ୍ହେହି ସିକ୍ଖିତବ୍ବ'ନ୍ତି? ଭଗୱତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାମଣେରାନଂ ଦସ ସିକ୍ଖାପଦାନି, ତେସୁ ଚ ସାମଣେରେହି ସିକ୍ଖିତୁଂ, ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀ ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣୀ''ତିଆଦି (ମହାୱ। ୧୦୬)।

ତେସଂ ପଞ୍ଞତ୍ତେସୁୟେୱ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱିଚାରଣା କାତବ୍ବା, ନ ଚ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଆଦୀନି ୱିସୁଂ ତେସଂ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ଅତ୍ଥୀତି। ଅଥ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସଙ୍ଖାତାନି ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଆଦୀନି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ କିଂ ନାମ ହୋନ୍ତୀତି ଆହ ''ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି…ପେ… ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ନାମାତି ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି। ଇମିନାପି ଚେତଂ ସିଦ୍ଧଂ ''ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଆଦି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ ନାମ ନ ହୋତୀ''ତି। ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ନାମାତି ହି ୱଦନ୍ତୋ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଆଦି କେୱଲଂ ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ନାମ ହୋତି, ନ ପନ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୋ ନାମ ଅଜ୍ଝାଚାରୋତି ଦୀପେତି। ''ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ନାମାତି ଚ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅକତ୍ତବ୍ବରୂପତ୍ତା ଚ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଆଦୀନି ଦଣ୍ଡକମ୍ମୱତ୍ଥୁପକ୍ଖଂ ଭଜନ୍ତି, ତାନି ଚ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣକାମତାୟ ଆରୋଚେନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ଇଧ ପନ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଗ୍ଗହଣେନ ସାମଣେରସାମଣେରୀସିକ୍ଖମାନାନଂ ଗହଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁଂ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୱତ୍ଥୁକୋ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଆରୋଚନଂ, ଭିକ୍ଖୁସମ୍ମୁତିୟା ଅଭାୱୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ପଥୱୀଖଣନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୮୪-୮୬। ଦସମେ ଏକିନ୍ଦ୍ରିୟନ୍ତି ''କାୟିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ମଞ୍ଞମାନା ୱଦନ୍ତି। ମୁଟ୍ଠିପ୍ପମାଣାତି ମୁଟ୍ଠିନା ସଙ୍ଗହେତବ୍ବପ୍ପମାଣା। ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ୟେଭୁୟ୍ୟପଂସୁଂ ଅପ୍ପପଂସୁଞ୍ଚ ପଥୱିଂ ୱତ୍ୱା ଉପଡ୍ଢପଂସୁକା ପଥୱୀ ନ ୱୁତ୍ତା, ତଥାପି ପଣ୍ଡିତୱଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସାୱସେସପଞ୍ଞତ୍ତିୟାପି ସନ୍ଥୱତୋ ଉପଡ୍ଢପଂସୁକାୟପି ପଥୱିୟା ପାଚିତ୍ତିୟମେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। କେଚି ପନ ''ସଦ୍ଦଚ୍ଛନ୍ନାଦୀସୁ ଉପଡ୍ଢେ ଦୁକ୍କଟସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଇଧାପି ଦୁକ୍କଟଂ ୟୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ୟୁତ୍ତଂ ପାଚିତ୍ତିୟୱତ୍ଥୁକଞ୍ଚ ଅନାପତ୍ତିୱତ୍ଥୁକଞ୍ଚ ଦୁୱିଧଂ ପଥୱିଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞିସ୍ସା ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁକାୟ ତତିୟାୟ ପଥୱିୟା ଅଭାୱତୋ। ଦ୍ୱେୟେୱ ହି ପଥୱିୟୋ ୱୁତ୍ତା ''ଜାତା ଚ ପଥୱୀ ଅଜାତା ଚ ପଥୱୀ''ତି। ତସ୍ମା ଦ୍ୱୀସୁ ଅଞ୍ଞତରାୟ ପଥୱିୟା ଭୱିତବ୍ବଂ, ୱିନୟୱିନିଚ୍ଛୟେ ଚ ସମ୍ପତ୍ତେ ଗରୁକେୟେୱ ଠାତବ୍ବତ୍ତା ନ ସକ୍କା ଏତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତିୟା ଭୱିତୁଂ। ସଦ୍ଦଚ୍ଛନ୍ନାଦୀସୁ ପନ ଉପଡ୍ଢେ ଦୁକ୍କଟଂ ୟୁତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ତାଦିସସ୍ସ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନୋ ସବ୍ଭାୱା।

''ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣା''ତି ୱଦତି, ୱଟ୍ଟତୀତି ''ଇମସ୍ମିଂ ଓକାସେ''ତି ଅନିୟମେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱଟ୍ଟତି। ''ଇମଂ ୱଲ୍ଲିଂ ଖଣା''ତି ୱୁତ୍ତେପି ପଥୱୀଖଣନଂ ସନ୍ଧାୟ ପୱତ୍ତୱୋହାରତ୍ତା ଇମିନାୱ ସିକ୍ଖାପଦେନ ଆପତ୍ତି, ନ ଭୂତଗାମପାତବ୍ୟତାୟ। କୁଟେହୀତି ଘଟେହି। ତନୁକକଦ୍ଦମୋତି ଉଦକମିସ୍ସକକଦ୍ଦମୋ। ସୋ ଚ ଉଦକଗତିକତ୍ତା ୱଟ୍ଟତି। ଓମକଚାତୁମାସନ୍ତି ଊନଚାତୁମାସଂ। ଓୱଟ୍ଠନ୍ତି ଦେୱେନ ୱଟ୍ଟଂ। ଅକତପବ୍ଭାରେତି ଅୱଠଅଞ୍ଜନଟ୍ଠାନଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତାଦିସେ ହି ୱମ୍ମିକସ୍ସ ସବ୍ଭାୱୋତି। ମୂସିକୁକ୍କୁରଂ ନାମ ମୂସିକାହି ଖଣିତ୍ୱା ବହି କତପଂସୁରାସି। ଏସେୱ ନୟୋତି ଓମକଚାତୁମାସଓୱଟ୍ଠୋୟେୱ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏକଦିୱସମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଓୱଟ୍ଠଏକଦିୱସାତିକ୍କନ୍ତୋପି ୱିକୋପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ''ହେଟ୍ଠାଭୂମିସମ୍ବନ୍ଧେପି ଚ ଗୋକଣ୍ଟକେ ଭୂମିତୋ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଂ ଠିତତ୍ତା ଅଚ୍ଛୁଗ୍ଗତମତ୍ଥକତୋ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ସକଟ୍ଠାନେ ଅତିଟ୍ଠମାନଂ କତ୍ୱା ପାଦେହି ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆଲୋଳିତକଦ୍ଦମମ୍ପି ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତତୋତି ତତୋ ପୁରାଣସେନାସନତୋ। ଇଟ୍ଠକଂ ଗଣ୍ହାମୀତିଆଦି ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଉଦକେନାତି ଉକ୍ଖଂ ଆକାସତୋୟେୱ ପତନକୌଦକେନ। ''ସଚେ ପନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପହରିତ୍ୱା ପତିତେନ ଉଦକେନ ତେମିତଂ ହୋତି, ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ଉଚ୍ଚାଲେତ୍ୱାତି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ତେନ

ଅପଦେସେନାତି ତେନ ଲେସେନ।

୮୭-୮୮।ଅୱିସଯତ୍ତାଅନାପତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ସଚେପି ନିଦ୍ଧାପେତୁଂ ସକ୍କା ହୋତି, ପଠମଂ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଦିନ୍ନତ୍ତା ‘‘ଦେହତୂ’’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱାପି ତିଟ୍ଠତି, ଅନାପତ୍ତି। ଓୱଟ୍ଟଂ ଛନ୍ଦନ୍ତି ପଠମଂ ଓୱଟ୍ଟଂ ପଚ୍ଛା ଛନ୍ନଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଜାତପଥୱୀ, ପଥୱୀସଞ୍ଞିତା, ଖଣନଖଣାପନାନଂ ଅଞ୍ଞତରନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପଥୱୀଖଣନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ମୁସାୱାଦୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

୨। ଭୂତଗାମୱଗ୍ଗୋ

୧। ଭୂତଗାମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୮୯। ସେନାସନୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ନିଗ୍ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋତି ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ। ଇମିନା ପନ ୱଚନେନ ଦାରକସ୍ସ ତତ୍ଥ ଉପନୀତଭାୱୋ ତେନ ଚ ଦିଟ୍ଠଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନ ହି ଭିକ୍ଖୁନା ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଆରଦ୍ଧେ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତା ଏକା ତରୁଣପୁତ୍ତା ଦେୱଧୀତା ପୁତ୍ତଂ ଅଙ୍କେନାଦାଯ ଠିତା ତଂ ଯାଚି ‘‘ମା ମେ ସାମି ୱିମାନଂ ଛିନ୍ଦି, ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି ପୁତ୍ତକଂ ଆଦାଯ ଅନାୱାସା ୱିଚରିତୁ’’ନ୍ତି। ସୋ ‘‘ଅହଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଇଦିସଂ ରୁକ୍ଖଂ ନ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ତସ୍ସା ୱଚନଂ ନାଦିଯି। ସା ‘‘ଇମମ୍ପି ତାୱ ଦାରକଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଓରମିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁତ୍ତଂ ରୁକ୍ଖସାଖାଯ ଠପେସି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍ଖିତ୍ତଂ ଫରସୁଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଦାରକସ୍ସ ବାହଂ ଛିନ୍ଦି। ଏୱଞ୍ଚ ସଯିତୋ ୱିମାନେ ସଯିତୋ ନାମ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ରୁକ୍ଖଟ୍ଠକଦିବ୍ବୱିମାନେ ନିପନ୍ନସ୍ସା’’ତି।

ରୁକ୍ଖଟ୍ଠକଦିବ୍ବୱିମାନେତି ଚ ସାଖଟ୍ଠକୱିମାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଉପରି ନିବ୍ବତ୍ତଞ୍ହି ୱିମାନଂ ରୁକ୍ଖପଟିବଦ୍ଧତ୍ତା ‘‘ରୁକ୍ଖଟ୍ଠକୱିମାନ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସାଖଟ୍ଠକୱିମାନଂ ପନ ସବ୍ବସାଖାସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ତତ୍ଥ ଯଂ ରୁକ୍ଖଟ୍ଠକୱିମାନଂ ହୋତି, ତଂ ଯାୱ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲମତ୍ତମ୍ପି ତିଟ୍ଠତି, ତାୱ ନ ନସ୍ସତି। ସାଖଟ୍ଠକୱିମାନଂ ପନ ସାଖାସୁ ଭିଜ୍ଜମାନାସୁ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ସବ୍ବସାଖାସୁ ଭିନ୍ନାସୁ ସବ୍ବଂ ଭିଜ୍ଜତି, ଇଦମ୍ପି ଚ ୱିମାନଂ ସାଖଟ୍ଠକଂ, ତସ୍ମା ରୁକ୍ଖେ ଛିନ୍ନେ ତଂ ୱିମାନଂ ସବ୍ବସୋ ୱିନଟ୍ଠଂ, ତେନେୱ ସା ଦେୱତା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକା ଲଦ୍ଧେ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱିମାନେ ୱସି। ବାହୁଂ ଥନମୂଲେଯେୱ ଛିନ୍ଦୀତି ଅଂସେନ ସଦ୍ଧିଂ ବାହଂ ଛିନ୍ଦି। ଇମିନା ଚ ରୁକ୍ଖଦେୱତାନଂ ଗତ୍ତାନି ଛିଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ଚାତୁମହାରାଜିକାଦୀନଂ ୱିଯ ଅଚ୍ଛେଜ୍ଜାନୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ରୁକ୍ଖଧମ୍ମୋତି ରୁକ୍ଖପକତିଯଂ, ରୁକ୍ଖସଭାୱେତି ଅତ୍ଥୋ। ରୁକ୍ଖାନଂ ୱିଯ ଛେଦନାଦୀସୁ ଅକୁପ୍ପନଞ୍ହି ରୁକ୍ଖଧମ୍ମୋ ନାମ।

ଉପ୍ପତିତନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ଭନ୍ତନ୍ତି ଧାୱନ୍ତଂ। ୱାରଯେତି ନିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ଯ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ନାମ ଛେକୋ ସାରଥି ଅତିୱେଗେନ ଧାୱନ୍ତଂ ରଥଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଯଥିଚ୍ଛକଂ ପେସେତି, ଏୱଂ ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କୋଧଂ ୱାରଯେ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତମହଂ ସାରଥିଂ ବ୍ରୂମି। ଇତରୋ ପନ ରାଜୌପରାଜାଦୀନଂ ରଥସାରଥିଜନୋ ରସ୍ମିଗ୍ଗାହୋ ନାମ ହୋତି, ନ ଉତ୍ତମସାରଥୀତି।

ଦୁତିଯଗାଥାଯ ପନ ଅଯମତ୍ଥୋ – ଯୋତି (ସୁ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧) ଯୋ ଯାଦିସୋ ଖତ୍ତିଯକୁଲା ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ନୱୋ ୱା ମଜ୍ଝିମୋ ୱା ଥେରୋ ୱା। ଉପ୍ପତିତନ୍ତି ଉଦ୍ଧମୁଦ୍ଧଂ ପତିତଂ, ଗତଂ ପୱତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କୋଧନ୍ତି ‘‘ଅନତ୍ଥଂ ମେ ଚରତୀତି ଆଘାତୋ ଜାଯତୀ’’ତିଆଦିନା (ଦୀ। ନି। ୩।୩୪୦; ଅ। ନି। ୯।୨୯) ନଯେନ ସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତାନଂ ନୱନ୍ନଂ, ‘‘ଅତ୍ଥଂ ମେ ନ ଚରତୀ’’ତିଆଦୀନଞ୍ଚ ତପ୍ପଟିପକ୍ଖତୋ ସିଦ୍ଧାନଂ ନୱନ୍ନମେୱାତି ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଂ ଖାଣୁକଣ୍ଟକାଦିନା ଅଟ୍ଠାନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକୂନୱୀସତିଯା ଆଘାତୱତ୍ଥୂନଂ ଅଞ୍ଞତରାଘାତୱତ୍ଥୁସମ୍ଭୱଂ ଆଘାତଂ। ୱିସଟନ୍ତି ୱିତ୍ଥତଂ। ସପ୍ପୱିସନ୍ତି ସପ୍ପସ୍ସ ୱିସଂ। ଇୱାତି ଓପମ୍ମୱଚନଂ। ଇ-କାରଲୋପଂ କତ୍ୱା ୱ-ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଓସଧେହୀତି ଅଗଦେହି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ୱିସତିକିଚ୍ଛକୋ ୱେଜ୍ଜୋ ସପ୍ପେନ ଦଟ୍ଠୋ ସବ୍ବଂ କାଯଂ ଫରିତ୍ୱା ଠିତଂ ୱିସଟଂ ସପ୍ପୱିସଂ ମୂଲଖନ୍ଧତଚପତ୍ତପୁପ୍ଫାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରେହି, ନାନାଭେସଜ୍ଜେହି ପଯୋଜେତ୍ୱା କତେହି ୱା ଓସଧେହି ଖିପ୍ପମେୱ ୱିନେଯ୍ଯ, ଏୱମେୱ ଯୋ ଯଥାୱୁତ୍ତେନ ଆଘାତୱତ୍ଥୁନା ଉପ୍ପତିତଂ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ଠିତଂ କୋଧଂ ୱିନଯନୁପାଯେସୁ ତଦଙ୍ଗୱିନଯାଦୀସୁ ଯେନ କେନଚି ଉପାଯେନ ୱିନେତି ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତିଂ କରୋତି, ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଜହାତି ଓରପାରଂ। ସୋ ଏୱଂ କୋଧଂ ୱିନେନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯସ୍ମା କୋଧୋ ତତିଯମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବସୋ ପହୀଯତି, ତସ୍ମା ଓରପାରସଞ୍ଞିତାନି ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯସଂଯୋଜନାନି ଜହାତୀତି। ଅୱିସେସେନ ହି ପାରନ୍ତି ତୀରସ୍ସ ନାମଂ, ତସ୍ମା ଓରାନି ଚ ତାନି ସଂସାରସାଗରସ୍ସ ପାରଭୂତାନି ଚାତି କତ୍ୱା ‘‘ଓରପାର’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଅଥ ୱା ଯୋ ଉପ୍ପତିତଂ ୱିନେତି କୋଧଂ ୱିସଟଂ ସପ୍ପୱିସଂୱ ଓସଧେହି, ସୋ ତତିଯମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବସୋ କୋଧଂ ୱିନେତ୍ୱା ଅନାଗାମିଫଲେ ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଜହାତି ଓରପାରଂ। ତତ୍ଥ ଓରନ୍ତି ସକତ୍ତଭାୱୋ। ପାରନ୍ତି ପରତ୍ତଭାୱୋ। ଓରଂ ୱା ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି, ପାରଂ ଛ ବାହିରାଯତନାନି। ତଥା ଓରଂ ମନୁସ୍ସଲୋକୋ, ପାରଂ ଦେୱଲୋକୋ। ଓରଂ କାମଧାତୁ, ପାରଂ ରୂପାରୂପଧାତୁ। ଓରଂ କାମରୂପଭୱୋ, ପାରଂ ଅରୂପଭୱୋ। ଓରଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ, ପାରଂ ଅତ୍ତଭାୱସୁଖୁପକରଣାନି। ଏୱମେତସ୍ମିଂ ଓରପାରେ ଚତୁତ୍ଥମଗ୍ଗେନ ଛନ୍ଦରାଗଂ ପଜହନ୍ତୋ ''ଜହାତି ଓରପାର''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତ୍ଥ ଚ କିଞ୍ଚାପି ଅନାଗାମିନୋ କାମରାଗସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା ଇଧତ୍ତଭାୱାଦୀସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ଏୱ ନତ୍ଥି, ଅପିଚ ଖୋ ପନସ୍ସ ୱଣ୍ଣପ୍ପକାସନତ୍ଥଂ ସବ୍ବମେତଂ ଓରପାରଭେଦଂ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନେନ ''ଜହାତି ଓରପାର''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଇଦାନି ତସ୍ସତ୍ଥସ୍ସ ୱିଭାୱନତ୍ଥାଯ ଉପମଂ ଆହ ''ଉରଗୋ ଜିଣ୍ଣମିୱତ୍ତଚଂ ପୁରାଣ''ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଉରେନ ଗଚ୍ଛତୀତି ଉରଗୋ, ସପ୍ପସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସୋ ଦୁୱିଧୋ କାମରୂପୀ ଚ ଅକାମରୂପୀ ଚ। କାମରୂପୀପି ଦୁୱିଧୋ ଜଲଜୋ ଥଲଜୋ ଚ। ଜଲଜୋ ଜଲେ ଏୱ କାମରୂପଂ ଲଭତି, ନ ଥଲେ ସଙ୍ଖପାଲଜାତକେ (ଜା। ୨।୧୭।୧୪୩ ଆଦଯୋ) ସଙ୍ଖପାଲନାଗରାଜା ୱିଯ। ଥଲଜୋ ଥଲେ ଏୱ, ନ ଜଲେ। ସୋ ଜଜ୍ଜରଭାୱେନ ଜିଣ୍ଣଂ, ଚିରକାଲତାଯ ପୁରାଣଞ୍ଚାତି ସଙ୍ଖଂ ଗତଂ ତଚଂ ଜହନ୍ତୋ ଚତୁବ୍ବିଧେନ ଜହତି ସଜାତିଯଂ ଠିତୋ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ନିସ୍ସାଯ ଥାମେନାତି। ସଜାତି ନାମ ସପ୍ପଜାତି ଦୀଘତ୍ତଭାୱୋ। ଉରଗା ହି ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ସଜାତିଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତି ଉପପତ୍ତିଯଂ ଚୁତିଯଂ ୱିସ୍ସଟ୍ଠନିଦ୍ଦୋକ୍କମନେ ସଜାତିଯା ମେଥୁନପଟିସେୱନେ ଜିଣ୍ଣତଚାପନଯନେ ଚାତି। ତସ୍ମା ଯଦା ତଚଂ ଜହତି, ତଦା ସଜାତିଯଂଯେୱ ଠତ୍ୱା ଜହତି। ସଜାତିଯଂ ଠିତୋପି ଚ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଜହତି। ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ନାମ ଯଦା ଉପଡ୍ଢଟ୍ଠାନେ ମୁତ୍ତୋ ହୋତି, ଉପଡ୍ଢଟ୍ଠାନେ ଅମୁତ୍ତୋ ଓଲମ୍ବତି, ତଦା ନଂ ଅଟ୍ଟୀଯନ୍ତୋ ଜହତି, ଏୱଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋପି ଚ ଦଣ୍ଡନ୍ତରଂ ୱା ମୂଲନ୍ତରଂ ୱା ପାସାଣନ୍ତରଂ ୱା ନିସ୍ସାଯ ଜହତି। ନିସ୍ସାଯ ଜହନ୍ତୋପି ଚ ଥାମଂ ଜନେତ୍ୱା ଉସ୍ସାହଂ କରିତ୍ୱା ୱୀରିଯେନ ୱଙ୍କଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ପସ୍ସସନ୍ତୋୱ ଫଣଂ କରିତ୍ୱା ଜହତି। ଏୱଂ ଜହିତ୍ୱା ଯେନକାମଂ ପକ୍କମତି।

ଏୱମେୱ ଅଯମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁ ଓରପାରଂ ଜହିତୁକାମୋ ଚତୁବ୍ବିଧେନ ଜହତି ସଜାତିଯଂ ଠିତୋ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ନିସ୍ସାଯ ଥାମେନାତି। ସଜାତି ନାମ ଭିକ୍ଖୁନୋ ''ଅରିଯାଯ ଜାତିଯା ଜାତୋ''ତି (ମ। ନି। ୨।୩୫୧) ୱଚନତୋ ସୀଲଂ। ତେନେୱାହ ''ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ''ତି (ସଂ। ନି। ୧। ୨୩, ୧୯୨)। ଏୱମେତିସ୍ସଂ ସଜାତିଯଂ ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ସକତ୍ତଭାୱାଦିଭେଦଂ ଓରପାରଂ ଜିଣ୍ଣପୁରାଣତଚମିୱ ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଜନେନ୍ତଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଆଦୀନୱଦସ୍ସନେନ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ନିସ୍ସାଯ ଅଧିମତ୍ତସମ୍ମାୱାଯାମସଙ୍ଖାତଂ ଥାମଂ ଜନେତ୍ୱା ''ଦିୱସଂ ଚଙ୍କମେନ ନିସଜ୍ଜାଯ ଆୱରଣୀଯେହି ଧମ୍ମେହି ଚିତ୍ତଂ ପରିସୋଧେତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୩।୧୬; ୪।୩୭) ୱୁତ୍ତନଯେନ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଛଧା ୱିଭଜିତ୍ୱା ଘଟେନ୍ତୋ ୱାଯମନ୍ତୋ ଉରଗୋ ୱିଯ ୱଙ୍କଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉରଗୋ ୱିଯ ପସ୍ସସନ୍ତୋ ଅଯମ୍ପି ଅସିଥିଲପରକ୍କମତାଯ ୱାଯମନ୍ତୋ ଉରଗୋୱ ଫଣଂ କରିତ୍ୱା ଅଯମ୍ପି ଞାଣୱିପ୍ଫାରଂ ଜନେତ୍ୱା ଉରଗୋୱ ତଚଂ ଓରପାରଂ ଜହତି, ଜହିତ୍ୱା ଚ ଉରଗୋ ୱିଯ ଓହିତତଚୋ ଯେନକାମଂ ପକ୍କମତି, ଅଯମ୍ପି ଓହିତଭାରୋ ଅନୁପାଦିସେସନିବ୍ବାନଧାତୁଦିସଂ ପକ୍କମତୀତି।

୯୦।ଭୱନ୍ତୀତି ଇମିନା ୱିରୁଳ୍ହମୂଲେ ନୀଲଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢମାନକେ ତରୁଣଗଚ୍ଛେ ଦସ୍ସେତି। ଅହୁୱୁନ୍ତି ଇମିନା ପନ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ଠିତେ ମହନ୍ତେ ରୁକ୍ଖଗଚ୍ଛାଦିକେ ଦସ୍ସେତି। ଭୱନ୍ତୀତି ଇମସ୍ସ ୱିୱରଣଂ ''ଜାଯନ୍ତି ୱଡ୍ଢନ୍ତୀ''ତି, ଅହୁୱୁନ୍ତି ଇମସ୍ସ ''ଜାତା ୱଡ୍ଢିତା''ତି। ରାସୀତି ସୁଦ୍ଧଟ୍ଠକଧମ୍ମସମୂହୋ। ଭୂତାନନ୍ତି ତଥାଲଦ୍ଧସମଞ୍ଞାନଂ ଅଟ୍ଠଧମ୍ମାନଂ। ''ଭୂତାନଂ ଗାମୋ''ତି ୱୁତ୍ତେପି ଅୱଯୱୱିନିମୁତ୍ତସ୍ସ ସମୁଦାଯସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ଭୂତସଞ୍ଞିତା ତେଯେୱ ତିଣରୁକ୍ଖଲତାଦଯୋ ଗଯ୍ହନ୍ତି। ''ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ହରିତଭାୱମାପନ୍ନା ରୁକ୍ଖଗଚ୍ଛାଦଯୋ ଦେୱତାହି ପରିଗ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି, ତସ୍ମା ଭୂତାନଂ ନିୱାସଟ୍ଠାନତାଯ ଭୂତାନଂ ଗାମୋ''ତିପି ୱଦନ୍ତି। ରୁକ୍ଖାଦୀନନ୍ତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଓସଧିଗଚ୍ଛଲତାଦଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

ନନୁ ଚ ରୁକ୍ଖାଦଯୋ ଚିତ୍ତରହିତତାଯ ନ ଜୀୱା, ଚିତ୍ତରହିତତା ଚ ପରିପ୍ଫନ୍ଦାଭାୱତୋ ଛିନ୍ନେପି ରୁହନତୋ ୱିସଦିସଜାତିକଭାୱତୋ ଚତୁଯୋନିଅପରିଯାପନ୍ନତୋ ଚ ୱେଦିତବ୍ବା, ୱୁଡ୍ଢି ପନ ପୱାଳସିଲାଲୱଣାନମ୍ପି ୱିଜ୍ଜତୀତି ନ ତେସଂ ଜୀୱଭାୱେ କାରଣଂ, ୱିସଯଗ୍ଗହଣଞ୍ଚ ନେସଂ ପରିକପ୍ପନାମତ୍ତଂ ସୁପନଂ ୱିଯ ଚିଞ୍ଚାଦୀନଂ, ତଥା ଦୋହଳାଦଯୋ, ତତ୍ଥ କସ୍ମା ଭୂତଗାମସ୍ସ ଛେଦନାଦିପଚ୍ଚଯା ପାଚିତ୍ତିଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ସମଣସାରୁପ୍ପତୋ ତଂନିୱାସସତ୍ତାନୁରକ୍ଖଣତୋ ଚ। ତେନେୱାହ ''ଜୀୱସଞ୍ଞିନୋ ହି ମୋଘପୁରିସା ମନୁସ୍ସା ରୁକ୍ଖସ୍ମି''ନ୍ତିଆଦି।

୯୧। ''ମୂଲେ ଜାଯନ୍ତୀ''ତିଆଦୀସୁ ଅତ୍ଥୋ ଉପରି ଅତ୍ତନା ୱୁଚ୍ଚମାନପ୍ପକାରେନ ସୀହଳଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତୋତି ଆହ ''ଏୱଂ ସନ୍ତେପି...ପେ... ନ ସମେନ୍ତୀ''ତି। ୱିଜାତ-ସଦ୍ଦୋ ଇଧ ୱି-ସଦ୍ଦଲୋପଂ କତ୍ୱା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋତି ଆହ ''ୱିଜାତାନୀ''ତି। ୱିଜାତ-ସଦ୍ଦୋ ଚ ''ୱିଜାତା ଇତ୍ଥୀ''ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ପସୂତୱଚନୋତି ଆହ ''ପସୂତାନୀ''ତି। ପସୂତି ଚ ନାମେତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତପଣ୍ଣମୂଲତାତି ଆହ ''ନିବ୍ବତ୍ତପଣ୍ଣମୂଲାନୀ''ତି। ଇମିନା ଇମଂ ଦୀପେତି ''ନିବ୍ବତ୍ତପଣ୍ଣମୂଲାନି ବୀଜାନି ଭୂତଗାମସଙ୍ଖମେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସୁ ଚ ୱତ୍ତମାନୋ ବୀଜଜାତ-ସଦ୍ଦୋ ରୁଳ୍ହୀୱସେନ ରୁକ୍ଖାଦୀସୁପି ୱତ୍ତତୀ''ତି।

ପୁରିମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ପନ ବୀଜେହି ଜାତାନଂ ରୁକ୍ଖଲତାଦୀନଂଯେୱ ଭୂତଗାମତା ୱୁତ୍ତା।

ତାନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋତି ତାନି ବୀଜାନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ। ମୂଲବୀଜନ୍ତିଆଦୀସୁ ମୂଲମେୱ ବୀଜଂ ମୂଲବୀଜଂ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଫଳୁବୀଜନ୍ତି ପବ୍ବବୀଜଂ। ପଚ୍ଚଯନ୍ତରସମୱାଯେ ସଦିସଫଲୁପ୍ପତ୍ତିଯା ୱିସେସକାରଣଭାୱତୋ ୱିରୁହନସମତ୍ଥେ ସାରଫଲେ ନିରୁଳ୍ହୋ ବୀଜ-ସଦ୍ଦୋ। ତଦତ୍ଥସଂସିଦ୍ଧିଯା ମୂଲାଦୀସୁପି କେସୁଚି ପୱତ୍ତତୀତି ମୂଲାଦିତୋ ନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଏକେନ ବୀଜସଦ୍ଦେନ ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ବୀଜବୀଜ’’ନ୍ତି ‘‘ରୂପରୂପଂ, ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି ଚ ଯଥା। ବୀଜତୋ ନିବ୍ବତ୍ତେନ ବୀଜଂ ଦସ୍ସିତନ୍ତି କାରିଯୋପଚାରେନ କାରଣଂ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ଦୀପେତି।

୯୨।ବୀଜେ ବୀଜସଞ୍ଞୀତି ଏତ୍ଥ କାରଣୂପଚାରେନ କାରିଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ତତ୍ଥ ଯଥା’’ତିଆଦିମାହ। ଭୂତଗାମପରିମୋଚନଂ କତ୍ୱାତି ଭୂତଗାମତୋ ମୋଚେତ୍ୱା, ୱିଯୋଜେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଂ ବୀଜଂ ଭୂତଗାମୋ ନାମ ହୋତୀତି ବୀଜାନି ଚ ତାନି ଜାତାନି ଚାତି ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ତତ୍ଥ ଯଂ ବୀଜନ୍ତି ଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତପଣ୍ଣମୂଲଂ ବୀଜଂ। ତସ୍ମିଂ ବୀଜେତି ତସ୍ମିଂ ଭୂତଗାମସଞ୍ଞିତେ ବୀଜେ। ଏତ୍ଥ ଚ ବୀଜଜାତ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିଯ ରୁଳ୍ହୀୱସେନ ରୁକ୍ଖାଦୀସୁ ବୀଜ-ସଦ୍ଦସ୍ସପି ପୱତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଥାରୁତନ୍ତି ଯଥାପାଳି।

ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ମୂଲେ ଅଗ୍ଗେ ମଜ୍ଝେ ୱା। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ସଚେପି ସରୀରେ ଲଗ୍ଗଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋୱ ଉଦକତୋ ଉଟ୍ଠହତି, ‘‘ତଂ ଉଦ୍ଧରିସ୍ସାମୀ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ଅଭାୱତୋ ୱଟ୍ଟତି। ଉପ୍ପାଟିତାନୀତି ଉଦ୍ଧଟାନି। ବୀଜଗାମେ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଭୂତଗାମତୋ ପରିମୋଚିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଅନନ୍ତକ-ଗ୍ଗହଣେନ ସାସପମତ୍ତିକା ଗହିତା। ନାମଞ୍ହେତଂ ତସ୍ସା ସେୱାଲଜାତିଯା । ମୂଲପଣ୍ଣାନଂ ଅସମ୍ପୁଣ୍ଣତ୍ତା ‘‘ଅସମ୍ପୁଣ୍ଣଭୂତଗାମୋ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଭୂତଗାମମୂଲତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ଭୂତଗାମୋ ମୂଲଂ କାରଣଂ ଏତସ୍ସାତି ଭୂତଗାମମୂଲୋ, ଭୂତଗାମସ୍ସ ୱା ମୂଲଂ କାରଣନ୍ତି ଭୂତଗାମମୂଲଂ। ବୀଜଗାମୋ ହି ନାମ ଭୂତଗାମତୋ ସମ୍ଭୱତି, ଭୂତଗାମସ୍ସ ଚ କାରଣଂ ହୋତି, ଅଯଂ ପନ ତାଦିସୋ ନ ହୋତୀତି ‘‘ଅଭୂତଗାମମୂଲତ୍ତା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରଟ୍ଠକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୋ ବୀଜଗାମେନ ସଙ୍ଗହିତୋ’’ତି। ଇଦଞ୍ଚ ‘‘ଅଭୂତଗାମମୂଲତ୍ତା’’ତି ଏତ୍ଥ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତଅତ୍ଥସମ୍ଭୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପି ହି ତାଲନାଳିକେରାଦୀନଂ ଖାଣୁ ଉଦ୍ଧଂ ଅୱଡ୍ଢନତୋ ଭୂତଗାମସ୍ସ କାରଣଂ ନ ହୋତି, ତଥାପି ଭୂତଗାମସଙ୍ଖୁପଗତନିବ୍ବତ୍ତପଣ୍ଣମୂଲବୀଜତୋ ସମ୍ଭୂତତ୍ତା ଭୂତଗାମତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ନାମ ହୋତୀତି ବୀଜଗାମେନ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତି।

‘‘ଅଙ୍କୁରେ ହରିତେ’’ତି ୱତ୍ୱା ତମେୱ ୱିଭାୱେତି ‘‘ନୀଲପଣ୍ଣୱଣ୍ଣେ ଜାତେ’’ତି, ନୀଲପଣ୍ଣସ୍ସ ୱଣ୍ଣସଦିସେ ୱଣ୍ଣେ ଜାତେତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ନୀଲୱଣ୍ଣେ ଜାତେ’’ତି ୱା ପାଠୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅମୂଲକଭୂତଗାମେ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ନାଳିକେରସ୍ସ ଆୱେଣିକଂ କତ୍ୱା ୱଦତି। ‘‘ପାନୀଯଘଟାଦୀନଂ ବହି ସେୱାଲୋ ଉଦକେ ଅଟ୍ଠିତତ୍ତା ବୀଜଗାମାନୁଲୋମତ୍ତା ଚ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୂ’’ତି ୱଦନ୍ତି। କଣ୍ଣକମ୍ପି ଅବ୍ବୋହାରିକମେୱାତି ନୀଲୱଣ୍ଣମ୍ପି ଅବ୍ବୋହାରିକମେୱ। ସେଲେଯ୍ୟକଂ ନାମ ସିଲାଯ ସମ୍ଭୂତା ଏକା ସୁଗନ୍ଧଜାତି। ‘‘ରୁକ୍ଖତଚଂ ୱିକୋପେତୀତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ରୁକ୍ଖେ ଜାତଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଛତ୍ତକଂ ରୁକ୍ଖତଚଂ ଅୱିକୋପେତ୍ୱା ମତ୍ଥକତୋ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ରୁକ୍ଖତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଯଦିପି କିଞ୍ଚିମତ୍ତଂ ରୁକ୍ଖେ ଅଲ୍ଲୀନା ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ରୁକ୍ଖତୋ ଗଯ୍ହମାନୋ ପନ ରୁକ୍ଖଚ୍ଛୱିଂ ନ ୱିକୋପେତି, ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଲ୍ଲରୁକ୍ଖତୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥାପି ରୁକ୍ଖତଚଂ ଅୱିକୋପେତ୍ୱା ମତ୍ଥକତୋ ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚେନାତି ହତ୍ଥାନଂ ଅସଂଯତଭାୱେନ, ହତ୍ଥଚାପଲ୍ଲେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପାନୀଯଂ ନ ୱାସେତବ୍ବନ୍ତି ଇଦଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ନାମିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କେୱଲଂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ନାମିତେ ପନ ପଚ୍ଛା ତତୋ ଲଭିତ୍ୱା ନ ୱାସେତବ୍ବନ୍ତି ନତ୍ଥି। ‘‘ଯେସଂ ରୁକ୍ଖାନଂ ସାଖା ରୁହତୀତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଯେସଂ ସାଖା ନ ରୁହତି, ତତ୍ଥ କପ୍ପିଯକରଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି।

୯୩।ପଞ୍ଚହିସମଣକପ୍ପେହୀତି ପଞ୍ଚହି ସମଣୱୋହାରେହି। କିଞ୍ଚାପି ହି ବୀଜାନଂ ଅଗ୍ଗିନା ଫୁଟ୍ଠମତ୍ତେନ ନଖାଦୀହି ୱିଲିଖନମତ୍ତେନ ଚ ଅୱିରୁଳ୍ହୀଧମ୍ମତା ନ ହୋତି, ତଥାପି ଏୱଂ କତେଯେୱ ସମଣାନଂ କପ୍ପତୀତି ଅଗ୍ଗିପରିଜିତାଦଯୋ ସମଣୱୋହାରା ନାମ ଜାତା, ତସ୍ମା ତେହି ସମଣୱୋହାରେହି କରଣଭୂତେହି ଫଲଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅନୁଜାନାମୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅବୀଜନିବ୍ବଟ୍ଟବୀଜାନିପି ସମଣାନଂ କପ୍ପନ୍ତୀତି ପଞ୍ଞତ୍ତପଣ୍ଣତ୍ତିଭାୱତୋ ସମଣୱୋହାରାଇଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗତାନି। ଅଥ ୱା ଅଗ୍ଗିପରିଜିତାଦୀନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କପ୍ପିଯଭାୱତୋଯେୱ ପଞ୍ଚହି ସମଣକପ୍ପିଯଭାୱସଙ୍ଖାତେହି କାରଣେହି ଫଲଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅନୁଜାନାମୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଗ୍ଗିପରିଜିତନ୍ତିଆଦୀସୁ ‘‘ପରିଚିତ’’ନ୍ତିପି ପଠନ୍ତି। ଅବୀଜଂ ନାମ ତରୁଣମ୍ବଫଲାଦି। ନିବ୍ବଟ୍ଟବୀଜଂ ନାମ ଅମ୍ବପନସାଦି, ଯଂ ବୀଜଂ ନିବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ସକ୍କା ହୋତି। ‘‘କପ୍ପିଯ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱାୱ କାତବ୍ବନ୍ତି ଯୋ କପ୍ପିଯଂ କରୋତି, ତେନ କତ୍ତବ୍ବାକାରସ୍ସେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁନା ଅୱୁତ୍ତେପି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ପୁନ ‘‘କପ୍ପିଯଂ କାରେତବ୍ବ’’ନ୍ତି କାରାପନସ୍ସ ପଠମମେୱ କଥିତତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁନା ‘‘କପ୍ପିଯଂ କରୋହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେଯେୱ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ‘‘କପ୍ପିଯ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିପରିଜିତାଦି କାତବ୍ବନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ‘‘କପ୍ପିଯନ୍ତି ୱଚନଂ ପନ ଯାଯ କାଯଚି ଭାସାଯ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ‘‘କପ୍ପିଯନ୍ତି ୱତ୍ୱାୱ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ପଠମଂ ‘‘କପ୍ପିଯ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅଗ୍ଗିଆଦିନା ଫୁସନାଦି କାତବ୍ବନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ପଠମଂ ଅଗ୍ଗିଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନଖାଦିନା ୱା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ତଂ

ଅନୁବଦ୍ଧରିତ୍ୱାୱ 'କପ୍ପିଯ'ନ୍ତି ୱତ୍ତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି।

ଏକସ୍ମିଂ ବୀଜେ ୱାତିଆଦୀସୁ ''ଏକଂଯେୱ କାରେମୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେ ସତିପି ଏକାବଦ୍ଧତ୍ତା ସଙ୍ଗଂ କତମେୱ ହୋତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ଦାରୁଂ ୱିଜ୍ଝତୀତି ଏତ୍ଥ ''ଜାନିତ୍ୱାପି ୱିଜ୍ଝତି ୱା ୱିଜ୍ଝାପେତି ୱା, ୱଟ୍ଟତିଯେୱା''ତି ୱଦନ୍ତି। ଭୂତସିତ୍ଥେ ୱିଜ୍ଝତୀତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ''ତଂ ୱିଜ୍ଝତି, ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ରଜ୍ଜୁଆଦୀନଂ ଭାଜନଗତିକତ୍ତା''ତି ୱଦନ୍ତି। ମରିଚପକ୍କାଦୀହି ମିସ୍ସେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଭତ୍ତସିତ୍ଥସମ୍ବନ୍ଧୱସେନ ଏକାବଦ୍ଧତା ୱେଦିତବ୍ବା, ନ ଫଲାନଂଯେୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ବନ୍ଧୱସେନ। ଭିନ୍ଦାପେତ୍ୱା କପ୍ପିଯଂ କାରାପେତବ୍ବନ୍ତି ବୀଜତୋ ମୁତ୍ତସ୍ସ କଟାହସ୍ସ ଭାଜନଗତିକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ।

ନିକ୍ଖାମେତୁନ୍ତି ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ନିକ୍ଖାମେତୁଂ। ''ସଚେ ଏତସ୍ସ ଅନୁଲୋମ''ନ୍ତି ସେନାସନରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଅନୁଞ୍ଞାତମ୍ପି ପଟଗ୍ଗିଦାନାଦିଂ ଅତ୍ତନାପି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ତକେନେୱ ଇଦମ୍ପି ଏତସ୍ସ ଅନୁଲୋମନ୍ତି ଏୱମଧିପ୍ପାଯୋ ସିଯା। ପଟଗ୍ଗିଦାନଂ ପରିତ୍ତକରଣଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ପରସ୍ସ ୱା ସେନାସନରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ତସ୍ମା ସଚେ ତସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଏତଂ ଅନୁଲୋମଂ ସିଯା, ଅତ୍ତନୋ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଯଂ ୱିସେସୋ କୁତୋ ଲବ୍ଭତୀତି ଆହ ''ଅତ୍ତନୋ ନ ୱଟ୍ଟତି…ପେ… ନ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁ''ନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଭୂତଗାମୋ, ଭୂତଗାମସଞ୍ଞିତା, ୱିକୋପନଂ ୱା ୱିକୋପାପନଂ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଭୂତଗାମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଅଞ୍ଞୱାଦକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୯୪-୯୮। ଦୁତିଯେ ଅଞ୍ଞଂ ୱଚନନ୍ତି ଯଂ ଚୋଦକେନ ଚୁଦିତକସ୍ସ ଦୋସୱିଭାୱନୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ତତୋ ଅଞ୍ଞେନେୱ ୱଚନେନ ପଟିଚରତି। ଅଥ ୱା ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତୀତି ଅଞ୍ଞେନ କାରଣେନ ଅଞ୍ଞଂ କାରଣଂ ପଟିଚରତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ଯଂ ଚୋଦକେନ ଚୁଦିତକସ୍ସ ଦୋସୱିଭାୱନକାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତତୋ ଅଞ୍ଞେନ ଚୋଦନାଯ ଅମୂଲକଭାୱଦୀପକେନ କାରଣେନ ପଟିଚରତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଟିଚରତୀତି ଚ ପଟିଚ୍ଛାଦନୱସେନ ଚରତି, ପୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥୋ ଏୱ ୱା ଚରତି-ସଦ୍ଦୋ ଅନେକତ୍ଥତ୍ତା ଧାତୂନଂ। ତେନାହ ''ପଟିଚ୍ଛାଦେତୀ''ତି। କୋ ଆପନ୍ନୋତିଆଦିନା ପାଳିଇଯଂ ଚୋଦନଂ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱିକ୍ଖେପାପଜ୍ଜନୱସେନ ଅଞ୍ଞେନ ଅଞ୍ଞଂ ପଟିଚରଣଂ ଦସ୍ସିତଂ। ଅପରମ୍ପି ପନ ଚୋଦନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧା କଥାଅପନାମୱସେନ ପୱତ୍ତଂ ପାଳିମୁତ୍ତକଂ ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ''ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋସୀ''ତି ପୁଟ୍ଠୋ ''ପାଟଲିପୁତ୍ତଂ ଗତୋମ୍ହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ''ନ ତୱ ପାଟଲିପୁତ୍ତଗମନଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ଆପତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତତୋ ରାଜଗହଂ ଗତୋମ୍ହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ରାଜଗହଂ ୱା ଯାହି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହଂ ୱା, ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତତ୍ଥ ମେ ସୂକରମଂସଂ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱାୱ କଥଂ ବହିଦ୍ଧା ୱିକ୍ଖିପନ୍ତୋପି ହି ''ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତି''ଚ୍ଚେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

ଯଦେତଂ ଅଞ୍ଞେନ ଅଞ୍ଞଂ ପଟିଚରଣୱସେନ ପୱତ୍ତୱଚନଂ, ତଦେୱ ପୁଚ୍ଛିତମତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱଦତୀତି ଅଞ୍ଞୱାଦକନ୍ତି ଆହ ''ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରଣସ୍ସେତଂ ନାମ''ନ୍ତି। ତୁଣ୍ହୀଭୂତସ୍ସେତଂ ନାମନ୍ତି ତୁଣ୍ହୀଭାୱସ୍ସେତଂ ନାମଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଅଞ୍ଞୱାଦକଂ ଆରୋପେତୂତି ଅଞ୍ଞୱାଦକକମ୍ମଂ ଆରୋପେତୁ, ଅଞ୍ଞୱାଦକତ୍ତଂ ୱା ଇଦାନି କରିଯମାନେନ କମ୍ମେନ ଆରୋପେତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିହେସକଂ ଆରୋପେତୂତି ଏତ୍ଥାପି ୱିହେସକକମ୍ମଂ ୱିହେସକଭାୱଂ ୱା ଆରୋପେତୂତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଅନାରୋପିତେ ଅଞ୍ଞୱାଦକେ ୱୁତ୍ତଦୁକ୍କଟଂ ପାଳିଇଯଂ ଆଗତଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂପଟିଚରଣୱସେନ ଯୁଜ୍ଜତି । ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଆଗତେନ ପନ ପାଳିମୁତ୍ତକଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂପଟିଚରଣୱସେନ ଅନାରୋପିତେ ଅଞ୍ଞୱାଦକେ ମୁସାୱାଦେନ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ଆରୋପିତେ ଇମିନାୱ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କେଚି ପନ ''ଆରୋପିତେ ଅଞ୍ଞୱାଦକେ ମୁସାୱାଦେନ ଇମିନା ଚ ପାଚିତ୍ତିଯଦ୍ୱଯଂ ହୋତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ଯା ସା ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା, ସାପି ପାଳିଇଯଂ ଆଗତଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂପଟିଚରଣୱସେନ ୱୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱା। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଧମ୍ମକମ୍ମେନ ଆରୋପିତତା, ଆପତ୍ତିଯା ୱା ୱତ୍ଥୁନା ୱା ଅନୁଯୁଞ୍ଜିଯମାନତା, ଛାଦେତୁକାମତାଯ ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରଣଂ ୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱୋ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଅଞ୍ଞୱାଦକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଉଜ୍ଝାପନକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୦୩। ତତିଯେ ଧାତୁପାଠେ ଝେ-ସଦ୍ଦୋ ଚିନ୍ତାଯଂ ପଠିତୋତି ଆହ ‘‘ଲାମକତୋ ୱା ଚିନ୍ତାପେନ୍ତୀ’’ତିଆଦି। ଅଯମେୱ ଚ ଅନେକତ୍ଥତ୍ତା ଧାତୂନଂ ଓଲୋକନତ୍ଥୋପି ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ‘‘ଅକ୍ଖରାଯ ୱାଚେତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ପାଚି। ୪୬) ୱିଯ ‘‘ଛନ୍ଦାଯା’’ତି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଛନ୍ଦେନା’’ତି।

୧୦୫।ଯେନ ୱଚନେନାତି ଯେନ ‘‘ଛନ୍ଦାଯ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଇଦଂ ନାମ କରୋତୀ’’ତିଆଦିୱଚନେନ। ଯେନ ଚ ଖିଯ୍ୟନ୍ତୀତି ଯେନ ‘‘ଛନ୍ଦାଯ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ’’ତିଆଦିୱଚନେନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସୱନୂପଚାରେ ଠତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣଂ ପକାସେନ୍ତି।

୧୦୬।ଅଞ୍ଞଂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଂ ଉଜ୍ଝାପେତୀତି ଅଞ୍ଞେନ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ଉଜ୍ଝାପେତି। ତସ୍ସ ୱା ତଂ ସନ୍ତିକେ ଖିଯ୍ୟତୀତି ତସ୍ସ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତଂ ସଙ୍ଘେନ ସମ୍ମତଂ ଉପସମ୍ପନ୍ନଂ ଖିଯ୍ୟତି, ଅୱଣ୍ଣଂ ୱଦନ୍ତୋ ୱା ପକାସେତି। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଂ ସଙ୍ଘେନ ସମ୍ମତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ମତପୁବ୍ବୋ ସମ୍ମତୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ତେନାହ ‘‘କିଞ୍ଚାପୀ’’ତିଆଦି। ଯସ୍ମା ଉଜ୍ଝାପନଂ ଖିଯ୍ୟନଞ୍ଚ ମୁସାୱାଦୱସେନେୱ ପୱତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ପାଚିତ୍ତିଯଟ୍ଠାନେ ଦୁକ୍କଟଟ୍ଠାନେ ଚ ଇମିନାୱ ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଉଜ୍ଝାପେନ୍ତସ୍ସ ଖିଯ୍ୟନ୍ତସ୍ସ ଚ ଏକକ୍ଖଣେ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିଯୋ ହୋନ୍ତୀତି ଆପନ୍ନଂ। ଅଥ ୱା ଇଦିସଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ମୁସାୱାଦତୋ ପଠମଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଧମ୍ମକମ୍ମେନ ସମ୍ମତତା, ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ଅଗତିଗମନାଭାୱୋ , ତସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣକାମତା, ଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱଦତି, ତସ୍ସ ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ଉଜ୍ଝାପନଂ ୱା ଖିଯ୍ୟନଂ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଛ ଅଙ୍ଗାନି।

ଉଜ୍ଝାପନକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ପଠମସେନାସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୦୮-୧୧୦। ଚତୁତ୍ଥେ ହିମୱସ୍ସେନାତି ହିମମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଅପଞ୍ଞାତେତି ଅପ୍ପତୀତେ, ଅପ୍ପସିଦ୍ଧେତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ମଣ୍ଡପେ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱାତି ୱଚନତୋ ୱିୱଟଙ୍ଗଣେପି ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଗୋଚରପ୍ପସୁତାତି ଗୋଚରଟ୍ଠାନଂ ପଟିପନ୍ନା। ‘‘ଅଟ୍ଠ ମାସେ’’ତି ଇମିନା ୱସ୍ସାନଂ ଚାତୁମାସଂ ଚେପି ଦେୱୋ ନ ୱସ୍ସତି, ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମେୱାତି ଆହ ‘‘ଅଟ୍ଠ ମାସେତି ୱଚନତୋ…ପେ… ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱା’’ତି। ତତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେତି ୱସ୍ସାନସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ। ଅୱସ୍ସିକସଙ୍କେତେତି ଇମିନା ଅନୁଞ୍ଞାତେପି ଅଟ୍ଠ ମାସେ ଯତ୍ଥ ହେମନ୍ତେ ଦେୱୋ ୱସ୍ସତି, ତତ୍ଥ ଅପରେପି ଚତ୍ତାରୋ ମାସା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାତି ଆହ ‘‘ଅୱସ୍ସିକସଙ୍କେତେତି ୱଚନତୋ’’ତିଆଦି। ଇମିନା ଇମଂ ଦୀପେତି ‘‘ଯସ୍ମିଂ ଦେସେ ହେମନ୍ତେ ଦେୱୋ ୱସ୍ସତି, ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠ ମାସେ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ମାସା ଅନୁଞ୍ଞାତା। ଯତ୍ଥ ପନ ୱସ୍ସାନେଯେୱ ୱସ୍ସତି, ତତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ମାସା ଅନୁଞ୍ଞାତା’’ତି।

ଇମିନାୱ ନଯେନ ମଜ୍ଝିମପଦେସେ ଯତ୍ଥ ହେମନ୍ତେ ହିମୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସତି, ତତ୍ଥାପି ଅଟ୍ଠେୱ ମାସା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତସ୍ମା ୱସ୍ସାନକାଲେ ପକତିଅଜ୍ଝୋକାସେ ଓୱସ୍ସକମଣ୍ଡପେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଚ ସନ୍ଥରିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ହେମନ୍ତକାଲେ ପକତିଅଜ୍ଝୋକାସେ ଓୱସ୍ସକମଣ୍ଡପାଦୀସୁପି ୱଟ୍ଟତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଯତ୍ଥ ହିମୱସ୍ସେନ ସେନାସନଂ ନ ତେମତି, ଗିମ୍ହକାଲେପି ପକତିଅଜ୍ଝୋକାସାଦୀସୁ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଅକାଲମେଘାଦସ୍ସନେ, କାକାଦୀନଂ ନିବଦ୍ଧୱାସରୁକ୍ଖମୂଲେ ପନ କଦାଚିପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ଅତ୍ଥୱିସେସଂ ଗହେତ୍ୱା ଭଗୱତା ପଠମମେୱ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ୱିସୁଂ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତା। ତେନେୱ ହି ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ପଠମସେନାସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଇତି ଯତ୍ଥ ଚ ଯଦା ଚ ସନ୍ଥରିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତଂ ସବ୍ବମିଧ ଅଜ୍ଝୋକାସସଙ୍ଖମେୱ ଗତ’’ନ୍ତି। ଅଥ ୱା ଅୱିସେସେନ ଅଜ୍ଝୋକାସେ ସନ୍ଥରଣସନ୍ଥରାପନାନି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଇଦିସେ କାଲେ ଇଦିସେ ଚ ପଦେସେ ଠପେଥା’’ତି ଅନୁଜାନନମତ୍ତେନେୱ ଅଲନ୍ତି ନ ସିକ୍ଖାପଦେ ୱିସୁଂ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତି ଉଦ୍ଧଟାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ପରିୱାରେ (ପରି। ୬୫-୬୭) ପନ ଇମସ୍ସେୱ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅନୁରୂପୱସେନ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଏକା ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ନୱୱାଯିମୋ ସୀଘଂ ନ ନସ୍ସତୀତି ଆହ ‘‘ନୱୱାଯିମୋ ୱା’’ତି। ଓନଦ୍ଧକୋତି ଚମ୍ମେନ ଓନଦ୍ଧୋ। ଉକ୍କଟ୍ଠଅବ୍ଭୋକାସିକୋତି ଇଦଂ ତସ୍ସ ପରିୱିତକ୍କଦସ୍ସନମତ୍ତଂ, ଉକ୍କଟ୍ଠଅବ୍ଭୋକାସିକସ୍ସ ପନ ଚୀୱରକୁଟି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ନତ୍ଥି। କାଯାନୁଗତିକତ୍ତାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ ତତ୍ଥେୱ ସନ୍ନିହିତଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଇମିନା ଚ ତସ୍ମିଂଯେୱ କାଲେ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା, ଚୀୱରକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସନ୍ତସ୍ସପି ଆପତ୍ତିଯେୱ। ‘‘ଯସ୍ମା ପନ ଦାଯକେହି ଦାନକାଲେଯେୱ ସହସ୍ସଗ୍ଘନକମ୍ପି କମ୍ବଲଂ ‘ପାଦପୁଞ୍ଛନିଂ କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜଥା’ତି ଦିନ୍ନଂ ତଥେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା ‘ଇମଂ

ମଞ୍ଚପୀଠାଦିସେନାସନଂ ଅବ୍ଭୋକାସେପି ଯଥାସୁଖଂ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା’ତି ଦାୟକେହି ଦିନ୍ନଂ ଚେ, ସଙ୍ଘସ୍ମିମ୍ପି କାଲେ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ପେସେତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇମଂ ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱସତି, ତସ୍ସ ଦେଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପେସେତବ୍ବଂ।

ୱଲାହକାନଂ ଅନୁଟ୍ଠିତଭାୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱାତି ଇମିନା ଚ ଗିମ୍ହାନେପି ମେଘେ ଉଟ୍ଠିତେ ମଞ୍ଚପୀଠାଦିଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ସେନାସନଂ ଅଜ୍ଝୋକାସେ ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ପାଦଟ୍ଠାନାଭିମୁଖାତି ନିସୀଦନ୍ତାନଂ ପାଦପତନଟ୍ଠାନାଭିମୁଖ’’ନ୍ତି କେଚି। ‘‘ସମ୍ମଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ପାଦଟ୍ଠାନାଭିମୁଖ’’ନ୍ତି ଅପରେ। ‘‘ବହି ୱାଲୁକାୟ ଅଗମନନିମିତ୍ତଂ ପାଦଟ୍ଠାନାଭିମୁଖା ୱାଲିକା ହରିତବ୍ବାତି ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଏକେ । କଚୱରଂ ହତ୍ଥେହି ଗହେତ୍ୱା ବହି ଛଡ୍ଡେତବ୍ବନ୍ତି ଇମିନା କଚୱରଂ ଛଡ୍ଡେସ୍ସାମୀତି ୱାଲିକା ନ ଛଡ୍ଡେତବ୍ବାତି ଦୀପେତି।

୧୧୧।ଅନ୍ତୋ ସଂୱେଠେତ୍ୱା ବଦ୍ଧନ୍ତି ଏରକପତ୍ତାଦୀହି ୱେଣିଂ କତ୍ୱା ତାୟ ୱେଣିୟା ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ୱିଦ୍ଧଟ୍ଠାନେସୁ ବହୂଂ ୱେଠେତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନଂ, ତାୱ ଅନ୍ତୋ ଆକଡ୍ଢନୱସେନ ୱେଠେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ତିରିୟଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କତଂ। କପ୍ପଂ ଲଭିତ୍ୱାତି ଗଚ୍ଛାତି ୱୁତ୍ତୱଚନେନ କପ୍ପଂ ଲଭିତ୍ୱା। ଥେରସ୍ସ ହି ଆଣତ୍ତିୟା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ପୁରିମନୟେନେୱାତି ‘‘ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ’’ତିଆଦିନା ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ। ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛତୀତି ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛତି। ଲେଡ୍ଡୁପାତୁପଚାରତୋ ବହି ଠିତତ୍ତା ‘‘ପାଦୁଦ୍ଧାରେନ କାରେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପଠମପାଦୁଦ୍ଧାରେ ଦୁକ୍କଟଂ, ଦୁତିୟପାଦୁଦ୍ଧାରେ ପାଚିତ୍ତିୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପାକତିକଂ ଅକତ୍ୱାତି ଅପ୍ପଟିସାମେତ୍ୱା। ଅନ୍ତରସନ୍ନିପାତେତି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ସନ୍ନିପାତେ।

ଆୱାସିକାନଂୟେୱ ପଲିବୋଧୋତି ଏତ୍ଥ ଆଗନ୍ତୁକେହି ଆଗନ୍ତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନେପି ଆୱାସିକାନଂୟେୱ ପଲିବୋଧୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ମହାପଚ୍ଚରିୟାଦେ ପନ ‘‘ଅଞ୍ଞେସୁ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେସୂ’’ତି ଇଦଂ ଅମ୍ହାକନ୍ତି ୱତ୍ୱା ୱା ଅୱତ୍ୱା ୱା ନିସିନ୍ନେସୂତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟାଦେ ‘‘ଆପତ୍ତୀ’’ତି ପାଚିତ୍ତିୟମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ପନ ସଞ୍ଚରଣସଞ୍ଚରାପନେ ସତି ପାଚିତ୍ତିୟେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଅନାଣତ୍ତିୟା ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଇଦଂ ଉସ୍ସାରକସ୍ସ, ଇଦଂ ଧମ୍ମକଥିକସ୍ସା’’ତି ୱିସୁଂ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ଅନାଣତ୍ତିୟା ପଞ୍ଞତ୍ତେପି ପାଚିତ୍ତିୟେନେୱ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ ‘‘ତସ୍ମିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେ ତସ୍ସ ପଲିବୋଧୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ୱଦନ୍ତି ‘‘ଅନାଣତ୍ତିୟା ପଞ୍ଞତ୍ତେପି ଧମ୍ମକଥିକସ୍ସ ଅନୁଟ୍ଠାପନୀୟତ୍ତା ପାଚିତ୍ତିୟେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ପନ ପଚ୍ଛା ଆଗତେହି ୱୁଡ୍ଢତରେହି ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି।

୧୧୨।ଭୂମିୟଂ ଅତ୍ଥରିତବ୍ବାତି ଚିମିଲିକାୟ ସତି ତସ୍ସା ଉପରି, ଅସତି ସୁଦ୍ଧଭୂମିୟଂ ଅତ୍ଥରିତବ୍ବା। ସୀହଚମ୍ମାଦୀନଂ ପରିହରଣେୟେୱ ପଟିକ୍ଖେପୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଇମିନା –

‘‘ନ , ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାଚମ୍ମାନି ଧାରେତବ୍ବାନି ସୀହଚମ୍ମଂ ବ୍ୟଗ୍ଘଚମ୍ମଂ ଦୀପିଚମ୍ମଂ, ଯୋ ଧାରେୟ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’’ତି (ମହାୱ। ୨୫୫) –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାୟ ଖନ୍ଧକପାଠଇୟା ଅଧିପ୍ପାୟଂ ୱିଭାୱେତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଅନ୍ତୋପି ମଞ୍ଚେ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ବହିପି ମଞ୍ଚେ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ହୋନ୍ତୀ’’ତି ଇମସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ମଞ୍ଚପୀଠେସୁ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ପରିଭୋଗୋୟେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ଭୂମତ୍ଥରଣୱସେନ ପରିଭୋଗୋ ପନ ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋତି। ଯଦି ଏୱଂ ‘‘ପରିହରଣେୟେୱ ପଟିକ୍ଖେପୋ’’ତି ଇଦଂ କସ୍ମା ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ଯଥା ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବଂ ପାସାଦପରିଭୋଗ’’ନ୍ତି (ଚୂଳୱ। ୩୨୦) ୱଚନତୋ ପୁଗ୍ଗଲିକେପି ସେନାସନେ ସେନାସନପରିଭୋଗୱସେନ ନିୟମିତଂ ସୁୱଣ୍ଣଘଟାଦିକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟମାନମ୍ପି କେୱଲଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଏୱମିଦଂ ଭୂମତ୍ଥରଣୱସେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିୟମାନମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ କତ୍ୱା ତଂ ତଂ ୱିହାରଂ ହରିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘ପରିହରଣେୟେୱ ପଟିକ୍ଖେପୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଦାରୁମୟପୀଠନ୍ତି ଫଲକମୟମେୱ ପୀଠଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପାଦକଥଲିକନ୍ତି ଅଧୋତପାଦଟ୍ଠପନକଂ। ଅଜ୍ଝୋକାସେ ରଜନଂ ପଚିତ୍ୱା…ପେ… ପଟିସାମେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଥେୱେ ଅସତି ରଜନକମ୍ମେ ନିଟ୍ଠିତେ ପଟିସାମେତବ୍ବଂ।

୧୧୩।‘‘ଭିକ୍ଖୁ ୱା ସାମଣେରୋ ୱା ଆରାମିକୋ ୱା ଲଜ୍ଜୀ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଲଜ୍ଜିଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଓତାପେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘କିଞ୍ଚାପି ‘ଏତ୍ତକଂ ଦୂରଂ ଗନ୍ତବ୍ବ’ନ୍ତି ପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି, ତଥାପି ଲେଡ୍ଡୁପାତଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ନାତିଦୂରଂ ଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ମଞ୍ଚାଦୀନଂ ସଙ୍ଘିକତା, ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେ ଦେସେ ସନ୍ଥରଣଂ ୱା ସନ୍ଥରାପନଂ ୱା, ଅପଲିବୁଦ୍ଧତା, ଆପଦାୟ ଅଭାୱୋ, ଲେଡ୍ଡୁପାତାତିକ୍କମୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ପଠମସେନାସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ପନ ଅନାପୁଚ୍ଛଂ ୱା ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱା ସାମଣେରୋ ୱା

ଆରାମିକୋ ୱା ଲଜ୍ଜୀ ହୋତି, ଅଓନୋ ପଲିବୋଧଂ ୱିଯ ମଞ୍ଞତି, ତଥାରୂପଂ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ସେନାସନଂ ତସ୍ସ ଅନିସ୍ସାତେତ୍ୱା ନିରପେକ୍ଖୋ ଗଚ୍ଛତି, ଥାମମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତଂ ଅତିକ୍କମେଯ୍ୟ, ଏକେନ ପାଦେନ ଲେଡ୍ଡୁପାତାତିକ୍କମେ ଦୁକ୍କଟଂ, ଦୁତିଯପାଦାତିକ୍କମେ ପାଚିତ୍ତିଯ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅଙ୍ଗେସୁପି ନିରପେକ୍ଖତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଛ ଅଙ୍ଗାନି ୱୁତ୍ତାନି। ପାଳିଯଂ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ''ନିରପେକ୍ଖୋ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଅଯଂ ୱିସେସୋ ନ ଦିସ୍ସତି। ''ଓତାପେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଚ ଓତାପନୱିସଯେ ଏୱ ସାପେକ୍ଖଗମନେ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଯଦି ଅଞ୍ଞତ୍ଥାପି ସାପେକ୍ଖଗମନେ ଅନାପତ୍ତି ସିଯା, ''ଅନାପତ୍ତି ସାପେକ୍ଖୋ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଅୱିସେସେନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ତସ୍ମା ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଯୁତ୍ତତରଂ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି।

ପଠମସେନାସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଦୁତିଯସେନାସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୧୬। ଦୁତିଯସେନାସନସିକ୍ଖାପଦେ ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ''ଇଦଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ତଥାୱୁତ୍ତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ତାଦିସଂ ମଞ୍ଚପୀଠେସୁ ଅତ୍ଥରିତଂ ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣମେୱା''ତି ଚୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ନାମ ପାୱାରୋ କୋଜୱୋତି ଏତ୍ତକମେୱା''ତି ନିଯମେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ ଇମିନା ନ ସମେତି, ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ସେନାସନତୋତି ସବ୍ବପଚ୍ଛିମସେନାସନତୋ। ଯୋ କୋଚୀତି ତସ୍ସ ଞାତକୋ ୱା ଅଞ୍ଞାତକୋ ୱା ଯୋ କୋଚି।

୧୧୭।ପରିୱେଣନ୍ତି ଏକେକସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପବ୍ଭନ୍ତରଂ। କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ସୱିସେସଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ''କିଞ୍ଚାପି ୱୁତ୍ତୋ''ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ''ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନେ ମଣ୍ଡପେ''ତି ୱିସୁଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଦୁତିଯସେନାସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ''ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନମଣ୍ଡପେ ୱା ପରିଚ୍ଛନ୍ନେ ୱାପି ବହୂନଂ ସନ୍ନିପାତଭୂତେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଭୋଜନସାଲାଯମ୍ପି ଅଯଂ ୱିସେସୋ ଲବ୍ଭତିଯେୱ। ୱତ୍ତବ୍ବଂ ନତ୍ଥୀତି ୱିସେସେତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି। ପଲୁଜ୍ଜତୀତି ୱିନସ୍ସତି। ନସ୍ସେଯ୍ୟାତି ଚୋରାଦୀହି ୱିନସ୍ସେଯ୍ୟ।

୧୧୮। ଯେନ ମଞ୍ଚଂ ୱା ପୀଠଂ ୱା ୱିନନ୍ତି, ତଂ ମଞ୍ଚପୀଠକୱାନଂ। ସିଲୁଚ୍ଚଯଲେଣନ୍ତି ସିଲୁଚ୍ଚଯେ ଲେଣଂ, ପବ୍ବତଗୁହାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ସେନାସନଂ ଉପଚିକାହି ଖାଯିତ''ନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ୱତ୍ଥୁଅନୁରୂପୱସେନ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଉପଚିକାସଙ୍କାଯ ଅଭାୱେ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ ଗମିକୱତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତେନ ''ସେନାସନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା କେୱଲଂ ଇତିକତ୍ତବ୍ବାକାରମତ୍ତଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ଆପୁଚ୍ଛନଂ ପନ ୱତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ୱତ୍ତଭେଦେନ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ତେନେୱ ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାଯଂ ''ସେନାସନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ''ଯଂ ପାସାଣପିଟ୍ଠିଯଂ ୱା ପାସାଣତ୍ଥମ୍ଭେସୁ ୱା କତସେନାସନଂ ଯତ୍ଥ ଉପଚିକା ନାରୋହନ୍ତି, ତଂ ଅନାପୁଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସପି ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ୱକ୍ଖତି, ତସ୍ମା ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ଗଣ୍ଠିପଦେ ''ତାଦିସେ ସେନାସନେ ଅନାପୁଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ନତ୍ଥି, ଗମିକୱତ୍ତୱସେନ ପନ ଅନାପୁଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛତୋ ୱତ୍ତଭେଦୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତୀ''ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ଆଭୋଗେନ ମୁତ୍ତି ନତ୍ଥୀତି ତସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଏକଂ ୱା ପେସେତ୍ୱା ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଗମନଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଟ୍ଠାନତୋ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତୋ ଦୁତିଯପାଦୁଦ୍ଧାରେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। କିଞ୍ଚାପି ମଞ୍ଚଂ ୱା ପୀଠଂ ୱା ଅଜ୍ଝୋକାସେ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଇଧ ୱିସୁଂ ଆପତ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତା, ତଥାପି ଅକାଲେ ଅଜ୍ଝୋକାସେ ମଞ୍ଚପୀଠାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତାତିକ୍କମେ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେନ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ପରିକ୍ଖେପାତିକ୍କମେ ଇମିନା ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ''ମଣ୍ଡପେ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱା''ତି ଇମିନା ଅଜ୍ଝୋକାସୋପି ସଙ୍ଗହିତୋଯେୱାତି ତତ୍ଥାପି ଦୁକ୍କଟଂ ଇଧ ୱୁତ୍ତମେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସେଯ୍ୟଂ ପନ ଅଜ୍ଝୋକାସେ ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଉଭଯେନପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ''ସଙ୍ଘିକେ ୱିହାରେ ସଙ୍ଘିକଂଯେୱ ସେଯ୍ୟଂ ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଉଭୋସୁ ଏକେକସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘିକେ ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣସେଯ୍ୟା, ତସ୍ସା ସଙ୍ଘିକତା, ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେ ୱିହାରେ ସନ୍ଥରଣଂ ୱା ସନ୍ଥରାପନଂ ୱା, ଅପଲିବୁଦ୍ଧତା, ଆପଦାଯ ଅଭାୱୋ, ଅନପେକ୍ଖସ୍ସ ଦିସାପକ୍କମନଂ, ଉପଚାରସୀମାତିକ୍କମୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ସତ୍ତ ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁତିଯସେନାସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଅନୁପଖଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୧୯-୧୨୧। ଛଟ୍ଠେ ଅନୁପୱିସିତ୍ୱାତି ସମୀପଂ ପୱିସିତ୍ୱା। ବହୂପକାରତଂ ଗୁଣୱିସିଟ୍ଠତଞ୍ଚ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋତି ଭଣ୍ଡାଗାରିକସ୍ସ ବହୂପକାରତଂ ଧମ୍ମକଥିକାଦୀନଂ ଗୁଣୱିସିଟ୍ଠତଞ୍ଚ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ। ସମନ୍ତା ଦିଯଡ୍ଢୋ ହତ୍ଥୋତି ମଜ୍ଝେ ପଞ୍ଞତ୍ତମଞ୍ଚପୀଠଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

୧୨୨।ଉପଚାରଂଠପେତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ ଉପଚାରଂ ଠପେତ୍ୱା। ଏକୱିହାରେତି ଏକସ୍ମିଂ ସେନାସନେ। ଏକପରିୱେଣେତି ତସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପବ୍ଭନ୍ତରେ। ‘‘ଗିଲାନୋ ପୱିସତୀତିଆଦୀସୁ ଅନାପତ୍ତିକାରଣସବ୍ଭାୱତୋ ଗିଲାନାଦିତାଯ ପୱିସିସ୍ସାମୀତି ଉପଚାରଂ ପୱିସନ୍ତସ୍ସ ସତିପି ସମ୍ବାଧେତୁକାମତାଯ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତାଯେୱା’’ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଅଗିଲାନାଦିଭାୱୋପି ୱିସୁଂ ଅଙ୍ଗେସୁ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ସିଯା, ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଅନୁପଖଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ପନ ‘‘ସଙ୍ଘିକୱିହାରତା, ଅନୁଟ୍ଠାପନୀଯଭାୱଜାନନଂ, ସମ୍ବାଧେତୁକାମତା, ଉପଚାରେ ନିସୀଦନଂ ୱା ନିପଜ୍ଜନଂ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନୀ’’ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ୱୀମଂସିତବ୍ବଂ।

ଅନୁପଖଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ନିକ୍କଡ୍ଢନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୨୬। ସତ୍ତମେ କୋଟ୍ଠକାନୀତି ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକାନି। ‘‘ନିକ୍ଖମାତି ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱାପି ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଯା ନିକ୍ଖମତି, ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି।

୧୨୮।ଅଲଜ୍ଜିଂ ନିକ୍କଡ୍ଢତୀତିଆଦୀସୁ ପଠମଂ ଅଲଜ୍ଜୀଆଦିଭାୱେନ ନିକ୍କଡ୍ଢିସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଲହୁପରିୱତ୍ତିତାଯ କୋପେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ଅନାପତ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ସଙ୍ଘିକୱିହାରୋ, ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଭଣ୍ଡନକାରକଭାୱାଦିୱିନିମୁତ୍ତତା, କୋପେନ ନିକ୍କଡ୍ଢନଂ ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢାପନଂ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ନିକ୍କଡ୍ଢନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ୱେହାସକୁଟିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୨୯-୧୩୧। ଅଟ୍ଠମେ ଉପରିମତଲେ ପଦରାନଂ ଅସନ୍ଥରିତତ୍ତା ‘‘ଉପରିଅଚ୍ଛନ୍ନତଲାଯା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱାତି ଅନୁପଖଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ। ସଙ୍ଘିକୋ ୱିହାରୋ , ଅସୀସଘଟ୍ଟା ୱେହାସକୁଟି , ହେଟ୍ଠା ସପରିଭୋଗତା, ଅପଟାଣିଦିନ୍ନେ ଆହଚ୍ଚପାଦକେ ନିସୀଦନଂ ୱା ନିପଜ୍ଜନଂ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ୱେହାସକୁଟିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ମହଲ୍ଲକୱିହାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୩୫। ନୱମେ ‘‘ମହଲ୍ଲକୋ ନାମ ୱିହାରୋ ସସାମିକୋ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସଞ୍ଞାଚିକାଯ କୁଟିଯା ଅନାପତ୍ତି। ‘‘ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟହତ୍ଥମ୍ପୀ’’ତି ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦେନ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ପାଠଇଯା ସମେତୀତି ଆହ ‘‘ତଂ ସୁୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ‘‘ପାଠଇଯଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦେନ ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟହତ୍ଥପ୍ପମାଣସ୍ସ ଓକାସସ୍ସ ଦସ୍ସିତତ୍ତା କୱାଟଂ ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟହତ୍ଥୱିତ୍ଥାରତୋ ଊନକଂ ୱା ହୋତୁ ଅଧିକଂ ୱା, ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟହତ୍ଥପ୍ପମାଣଂଯେୱ ଓକାସୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି।

ଯସ୍ସ ୱେମଜ୍ଝେତି ଯସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସ ୱେମଜ୍ଝେ। ସା ଅପରିପୂରୌପଚାରାପି ହୋତୀତି ୱିୱରିଯମାନଂ କୱାଟଂ ଯଂ ଭିତ୍ତିଂ ଆହନତି, ସା ସମନ୍ତା କୱାଟୱିତ୍ଥାରପ୍ପମାଣୌପଚାରରହିତାପି ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଲୋକଂ ସନ୍ଧେତି ପିଧେତୀତି ଆଲୋକସନ୍ଧି। ‘‘ପୁନପ୍ପୁନଂ ଛାଦାପେସି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଲିମ୍ପାପେସୀତି ଇମସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଉପ୍ପନ୍ନଦୋସେନ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ଲେପଂ ଅନୁଜାନନ୍ତେନ ଚ ଦ୍ୱାରବନ୍ଧସ୍ସ ସମନ୍ତା ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟହତ୍ଥପ୍ପମାଣେଯେୱ ପଦେସେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଲେପସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ତତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଲିମ୍ପେନ୍ତସ୍ସ ୱା ଲିମ୍ପାପେନ୍ତସ୍ସ ୱା ଭିତ୍ତିଯଂ ମତ୍ତିକାଯ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପୁନ ଚତୁତ୍ଥଲେପେ ଦିନ୍ନେ ପାଚିତ୍ତିଯେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ପନ ତୀସୁପି ‘‘ପୁନପ୍ପୁନଂ ଲେପଦାନସ୍ସ ୱୁତ୍ତପ୍ପମାଣତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ ଅନୁରୂପ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବନ୍ତି ସଂୱିଧାତବ୍ବଂ। ଅପ୍ପହରିତେତି ଏତ୍ଥ ଅପ୍ପ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ’’ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ଅଭାୱତ୍ଥୋତି ଆହ ‘‘ଅହରିତେ’’ତି। ପତନୋକାସୋତି ପତନୋକାସତ୍ତା ତତ୍ର ଠିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉପରି ପତେଯ୍ୟାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସଚେ ହରିତେ ଠିତୋ ଅଧିଟ୍ଠେତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ୱଚନେନ ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେତି – ସଚେ ୱିହାରସ୍ସ ସମନ୍ତା ୱୁତ୍ତପ୍ପମାଣେ ପରିଚ୍ଛେଦେ ପୁବ୍ବଣ୍ଣାଦୀନି ନ ସନ୍ତି, ତତ୍ଥ ୱିହାରୋ କାରେତବ୍ବୋ। ଯତ୍ଥ ପନ ସନ୍ତି, ତତ୍ଥ

କାରାପେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି।

୧୩୬। ଏକେକଂ ମଗ୍ଗଂ ଉଜୁକମେୱ ଉଟ୍ଟପେତ୍ୱା ଛାଦନଂ ମଗ୍ଗେନ ଛାଦନଂ ନାମ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ମଗ୍ଗେନ ଛାଦେନ୍ତସ୍ସା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇମିନା ପନ ନୟେନ ସଙ୍କୁଚିତଂ ୱିହାରେ ଏକୱାରଂ ଛାଦିତେ ତଂ ଛଦନଂ ଏକମଗ୍ଗନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗେ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ପରିୟାୟେନ ଛାଦନେପି ଇମିନାୱ ନୟେନ ଯୋଜେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ‘‘ପୁନପ୍ପୁନଂ ଛାଦାପେସୀ’’ତି ଇମାୟ ପାଳିୟା ‘‘ସଙ୍କମ୍ମି ଚେତଂ ଛଦନଂ ଛଦନୂପରି ୱେଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନେନ ଚ ସମେତି, ତସ୍ମା ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗେ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତତିୟାୟ ମଗ୍ଗଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ପକ୍କମିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଛଦନାନି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତତିୟଂ ଛଦନଂ ‘‘ଏୱଂ ଛାଦେହୀ’’ତି ଆଣାପେତ୍ୱା ପକ୍କମିତବ୍ବନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

କେଚି ପନ ‘‘ପଠମଂ ତାୱ ଏକୱାରଂ ଅପରିସେସଂ ଛାଦେତ୍ୱା ପୁନ ଛଦନଦଣ୍ଡକେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଦୁତିୟୱାରଂ ତଥେୱ ଛାଦେତବ୍ବଂ, ତତିୟୱାରଚତୁତ୍ଥୱାରେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗେ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆଣାପେତ୍ୱା ପକ୍କମିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଅପରେ ପନ ‘‘ପଠମୱାରେୟେୱ ତୟୋପି ମଗ୍ଗେ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଚତୁତ୍ଥତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଆପତ୍ତି ପାଚିତ୍ତିୟ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ତଦୁଭୟମ୍ପି ପାଳିୟା ଅଟ୍ଠକଥାୟ ଚ ନ ସମେତି। ତତିୟାୟ ମଗ୍ଗନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତତିୟାୟାତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସମ୍ପଦାନୱଚନଂ, ତତିୟଂ ମଗ୍ଗନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନନ୍ତି ମଗ୍ଗୱସେନ ଛାଦିତାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ଛଦନାନଂ। ତିଣ୍ଣଂ ପରିୟାୟାନନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଚତୁତ୍ଥେ ମଗ୍ଗେ ୱା ପରିୟାୟେ ୱାତି ଚ ତଥା ଛାଦେନ୍ତାନଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଛାଦନମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ମହଲ୍ଲକୱିହାରତା, ଅତ୍ତନୋ ୱାସାଗାରତା, ଉତ୍ତରି ଅଧିଟ୍ଠାନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ମହଲ୍ଲକୱିହାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ସପ୍ପାଣକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୪୦। ଦସମେ ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ‘‘ସିଞ୍ଚେୟ୍ୟ ୱା ସିଞ୍ଚାପେୟ୍ୟ ୱା’’ତି ବାହିରପରିଭୋଗୱସେନ ପଠମଂ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ‘‘ସପ୍ପାଣକଂ ଉଦକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟା’’ତି ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅତ୍ତନୋ ନହାନପାନାଦିପରିଭୋଗୱସେନ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମିଂ ୱା ପଠମଂ ପଞ୍ଞତ୍ତେପି ଅତ୍ତନୋ ପରିଭୋଗୱସେନେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ପୁନ ଇମଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ବାହିରପରିଭୋଗୱସେନେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ସପ୍ପାଣକସଞ୍ଞିସ୍ସ ‘‘ପରିଭୋଗେନ ପାଣକା ମରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ପୁବ୍ବଭାଗେ ଜାନନ୍ତସ୍ସାପି ସିଞ୍ଚନସିଞ୍ଚାପନଂ ‘‘ପଦୀପେ ନିପତିତ୍ୱା ପଟଙ୍ଗାଦିପାଣକା ମରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଜାନନ୍ତସ୍ସ ପଦୀପୁଜ୍ଜଲନଂ ୱିୟ ୱିନାପି ୱଧକଚେତନାୟ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜ’’ନ୍ତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ । ଉଦକସ୍ସ ସପ୍ପାଣକତା, ‘‘ସିଞ୍ଚନେନ ପାଣକା ମରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଜାନନଂ, ତାଦିସମେୱ ଚ ଉଦକଂ, ୱିନା ୱଧକଚେତନାୟ କେନଚିଦେୱ କରଣୀୟେନ ତିଣାଦୀନଂ ସିଞ୍ଚନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ସପ୍ପାଣକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ସେନାସନୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିୟୋ।

ଭୂତଗାମୱଗ୍ଗୋତିପି ଇମସ୍ସେୱ ନାମଂ।

୩। ଓୱାଦୱଗ୍ଗୋ

୧। ଓୱାଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୪୪। ଭିକ୍ଖୁନିୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ କଥାନୁସାରେନାତି ‘‘ସୋ ଥେରୋ କିଂସୀଲୋ କିଂସମାଚାରୋ କତରକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ’’ତିଆଦିନା ପୁଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ପୁଚ୍ଛାକଥାନୁସାରେନ। କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ନିରାମିସେନେୱ ଚିତ୍ତେନ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ଅନିୟ୍ୟାନିକତ୍ତା ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖମଗ୍ଗାନଂ ତିରଚ୍ଛାନଭୂତା କଥା ତିରଚ୍ଛାନକଥାତି ଆହ ‘‘ସଗ୍ଗମଗ୍ଗଗମନେପୀ’’ତିଆଦି। ଅପି-ସଦ୍ଦେନ ପଗେୱ ମୋକ୍ଖମଗ୍ଗଗମନେତି ଦୀପେତି। ତିରଚ୍ଛାନଭୂତନ୍ତି ତିରୋକରଣଭୂତଂ, ବାଧିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଲଦ୍ଧାସେୱନା ହି ତିରଚ୍ଛାନକଥା ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖାନଂ ବାଧିକାୱ ହୋତି। ସମିଦ୍ଧୋତି ପରିପୁଣ୍ଣୋ। ସହିତତ୍ଥୋତି ଯୁତ୍ତତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥଗମ୍ଭୀରତାଦିଯୋଗତୋ ଗମ୍ଭୀରୋ। ବହୁରସୋତି ଅତ୍ଥରସାଦିବହୁରସୋ। ଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧସଂୟୁତ୍ତୋତି

ଅନିଚ୍ଚାଦିଲକ୍ଖଣପଟିଵେଧରସଆଵହନତୋ ଲକ୍ଖଣପଟିଵେଧସଂଯୁତ୍ତୋ।

୧୪୫-୧୪୭।ପରତୋତି ପରତ୍ଥ, ଉତ୍ତରିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କରୋନ୍ତୋଵାତି ପରିବାହିରେ କରୋନ୍ତୋଯେଵ। ପାତିମୋକ୍ଖୋତି ଚାରିତ୍ତଵାରିତ୍ତପ୍ପଭେଦଂ ସିକ୍ଖାପଦସୀଲଂ । ତଞ୍ହି ଯୋ ନଂ ପାତି ରକ୍ଖତି, ତଂ ମୋକ୍ଖେତି ମୋଚେତି ଆପାଯିକାଦୀହି ଦୁକ୍ଖେହି, ତସ୍ମା ‘‘ପାତିମୋକ୍ଖ’’ନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ସଂଵରଣଂ ସଂଵରୋ, କାଯଵଚୀଦ୍ଵାରାନଂ ପିଦହନଂ। ଯେନ ହି ତେ ସଂଵୁତା ପିହିତା ହୋନ୍ତି, ସୋ ସଂଵରୋ, କାଯିକଵାଚସିକସ୍ସ ଅଵୀତିକ୍କମସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରେନ ସଂଵୁତୋତି ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରେନ ପିହିତକାଯଵଚୀଦ୍ଵାରୋ। ତଥାଭୂତୋ ଚ ଯସ୍ମା ତେନ ସମଙ୍ଗୀ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ସମନ୍ନାଗତୋ’’ତି । ଵତ୍ତତୀତି ଅତ୍ତଭାଵଂ ପଵତ୍ତେତି। ଵିହରତୀତି ଇମିନା ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରସୀଲେ ଠିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଇରିଯାପଥଵିହାରୋ ଦସ୍ସିତୋ।

ସଙ୍ଖେପତୋ ଵୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ଵିତ୍ଥାରତୋ ପାଳିଯା ଵିଭାଵେତୁଂ ‘‘ଵୁତ୍ତଞ୍ହେତ’’ନ୍ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ଵିଭଙ୍ଗେତି ଝାନଵିଭଙ୍ଗେ। ସୀଲଂ ପତିଟ୍ଠାତିଆଦୀନି ପାତିମୋକ୍ଖସ୍ସେଵ ଵେଵଚନାନି। ତତ୍ଥ (ଵିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୫୧୧) ସୀଲନ୍ତି କାମଞ୍ଚେତଂ ସହ କମ୍ମଵାଚାପରିଯୋସାନେନ ଇଜ୍ଝନକସ୍ସ ପାତିମୋକ୍ଖସ୍ସେଵ ଵେଵଚନଂ, ଏଵଂ ସନ୍ତେପି ଧମ୍ମତୋ ଏତଂ ସୀଲଂ ନାମ ପାଣାତିପାତାଦୀହି ଵା ଵିରମନ୍ତସ୍ସ ଵତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ ଵା ପୂରେନ୍ତସ୍ସ ଚେତନାଦଯୋ ଧମ୍ମା ଵେଦିତବ୍ବା। ଯସ୍ମା ପନ ପାତିମୋକ୍ଖସୀଲେନ ଭିକ୍ଖୁ ସାସନେ ପତିଟ୍ଠାତି ନାମ, ତସ୍ମା ତଂ ‘‘ପତିଟ୍ଠା’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ପତିଟ୍ଠହତି ଵା ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁ, କୁସଲଧମ୍ମା ଏଵ ଵା ଏତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତୀତି ପତିଟ୍ଠା। ଅଯମତ୍ଥୋ ‘‘ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ’’ତି (ସଂ। ନି। ୧।୨୩, ୧୯୨) ଚ ‘‘ପତିଟ୍ଠା, ମହାରାଜ, ସୀଲଂ ସବ୍ବେସଂ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନ’’ନ୍ତି (ମି। ପ। ୨।୧।୯) ଚ ‘‘ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତସ୍ସ ଖୋ, ମହାରାଜ, ସବ୍ବେ କୁସଲା ଧମ୍ମା ନ ପରିହାଯନ୍ତୀ’’ତି ଚ ଆଦିସୁତ୍ତଵସେନ ଵେଦିତବ୍ବୋ।

ତଦେତଂ ପୁବ୍ବୁପ୍ପତ୍ତିଅତ୍ଥେନ ଆଦି। ଵୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ତସ୍ମାତିହ ତ୍ଵଂ, ଉତ୍ତିଯ, ଆଦିମେଵ ଵିସୋଧେହି କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। କୋ ଚାଦି କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ? ସୀଲଞ୍ଚ ସୁଵିସୁଦ୍ଧଂ ଦିଟ୍ଠି ଚ ଉଜୁକା’’ତି (ସଂ। ନି। ୫।୩୮୨)।

ଯଥା ହି ନଗରଵଡ୍ଢକୀ ନଗରଂ ମାପେତୁକାମୋ ପଠମଂ ନଗରଟ୍ଠାନଂ ସୋଧେତି, ତତୋ ଅପରଭାଗେ ଵୀଥିଚତୁକ୍କସିଙ୍ଘାଟକାଦିପରିଚ୍ଛେଦେନ ଵିଭଜିତ୍ଵା ନଗରଂ ମାପେତି, ଏଵମେଵ ଯୋଗାଵଚରୋ ଆଦିମ୍ହି ସୀଲଂ ସୋଧେତି, ତତୋ ଅପରଭାଗେ ସମାଧିଵିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନାନି ସଚ୍ଛିକରୋତି। ଯଥା ଵା ପନ ରଜକୋ ପଠମଂ ତୀହି ଖାରେହି ଵତ୍ଥଂ ଧୋଵିତ୍ଵା ପରିସୁଦ୍ଧେ ଵତ୍ଥେ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ରଙ୍ଗଜାତଂ ଉପନେତି, ଯଥା ଵା ପନ ଛେକୋ ଚିତ୍ତକାରୋ ରୂପଂ ଲିଖିତୁକାମୋ ଆଦିତୋ ଭିତ୍ତିପରିକମ୍ମଂ କରୋତି, ତତୋ ଅପରଭାଗେ ରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି, ଏଵମେଵ ଯୋଗାଵଚରୋ ଆଦିତୋଵ ସୀଲଂ ଵିସୋଧେତ୍ଵା ଅପରଭାଗେ ସମଥଵିପସ୍ସନାଦଯୋ ଧମ୍ମେ ସଚ୍ଛିକରୋତି। ତସ୍ମା ସୀଲଂ ‘‘ଆଦୀ’’ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ତଦେତଂ ଚରଣସରିକ୍ଖତାଯ ଚରଣଂ। ‘‘ଚରଣା’’ତି ପାଦା ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଯଥା ହି ଛିନ୍ନଚରଣସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଦିସଂଗମନାଭିସଙ୍ଖାରୋ ନ ଜାଯତି, ପରିପୁଣ୍ଣପାଦସ୍ସେଵ ଜାଯତି, ଏଵମେଵ ଯସ୍ସ ସୀଲଂ ଭିନ୍ନଂ ହୋତି ଖଣ୍ଡଂ ଅପରିପୁଣ୍ଣଂ, ତସ୍ସ ନିବ୍ବାନଗମନାଯ ଞାଣଗମନଂ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ଯସ୍ସ ପନ ତଂ ଅଭିନ୍ନଂ ହୋତି ଅଖଣ୍ଡଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ, ତସ୍ସ ନିବ୍ବାନଗମନାଯ ଞାଣଗମନଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ସୀଲଂ ‘‘ଚରଣ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ତଦେତଂ ସଂଯମନଵସେନ ସଂଯମୋ, ସଂଵରଣଵସେନ ସଂଵରୋତି ଉଭଯେନପି ସୀଲସଂଯମୋ ଚେଵ ସୀଲସଂଵରୋ ଚ କଥିତୋ। ଵଚନତ୍ଥୋ ପନେତ୍ଥ ସଂଯମେତି ଵୀତିକ୍କମଵିପ୍ଫନ୍ଦନଂ, ପୁଗ୍ଗଲଂ ଵା ସଂଯମେତି ଵୀତିକ୍କମଵସେନ ତସ୍ସ ଵିପ୍ଫନ୍ଦିତୁଂ ନ ଦେତୀତି ସଂଯମୋ, ଵୀତିକ୍କମସ୍ସ ପଵେସନଦ୍ଵାରଂ ସଂଵରତି ପିଦହତୀତି ସଂଵରୋ। ମୋକ୍ଖନ୍ତି ଉତ୍ତମଂ ମୁଖଭୂତଂ ଵା। ଯଥା ହି ସତ୍ତାନଂ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ଆହାରୋ ମୁଖେନ ପଵିସିତ୍ଵା ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନି ଫରତି, ଏଵଂ ଯୋଗିନୋପି ଚତୁଭୂମକକୁସଲଂ ସୀଲମୁଖେନ ପଵିସିତ୍ଵା ଅତ୍ଥସିଦ୍ଧିଂ ସମ୍ପାଦେତି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ମୋକ୍ଖ’’ନ୍ତି। ପମୁଖେ ସାଧୂତି ପମୋକ୍ଖଂ, ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ସେଟ୍ଠଂ ପଧାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାପତ୍ତିଯାତି ଚତୁଭୂମକକୁସଲାନଂ ପଟିଲାଭତ୍ଥାଯ ପମୋକ୍ଖଂ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ସେଟ୍ଠଂ ପଧାନନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

କାଯିକୋ ଅଵୀତିକ୍କମୋତି ତିଵିଧଂ କାଯସୁଚରିତଂ। ଵାଚସିକୋତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଵଚୀସୁଚରିତଂ। କାଯିକଵାଚସିକୋତି ତଦୁଭଯଂ। ଇମିନା ଆଜୀଵଟ୍ଠମକସୀଲଂ ପରିଯାଦାଯ ଦସ୍ସେତି। ସଂଵୁତୋତି ପିହିତୋ, ସଂଵୁତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ପିହିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ହି ସଂଵୁତଦ୍ଵାରଂ ଗେହଂ ‘‘ସଂଵୁତଗେହଂ ପିହିତଗେହ’’ନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତି, ଏଵମିଧ ସଂଵୁତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ‘‘ସଂଵୁତୋ’’ତି ଵୁତ୍ତୋ। ପାତିମୋକ୍ଖସଂଵରେନାତି ପାତିମୋକ୍ଖସଙ୍ଖାତେନ

ସଂୱରେନ। ଉପେତୋତିଆଦୀନି ସଵ୍ଵାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେଚନାନି।

ଇରିଯତୀତିଆଦୀହି ସଞ୍ଚହିପି ପଦେହି ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲେ ଠିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଇରିଯାପଥୱିହାରୋ କଥିତୋ। ତତ୍ଥ ଇରିଯତୀତି ଚତୁନ୍ନଂ ଇରିଯାପଥାନଂ ଅଞ୍ଞତରସମଙ୍ଗିଭାୱତୋ ଇରିଯତି। ତେହି ଇରିଯାପଥଚତୁକ୍କେହି କାଯସକଟୱଞ୍ଚନେନ ୱଞ୍ଚତି। ଏକଂ ଇରିଯାପଥଦୁକ୍ଖଂ ଅପରେନ ଇରିଯାପଥେନ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଚିରଟ୍ଠିତିଭାୱେନ ସରୀରରକ୍ଖଣତୋ ପାଲେତି। ଏକସ୍ମିଂ ଇରିଯାପଥେ ଅସଣ୍ଠହିତ୍ୱା ସଵ୍ଵେରିଯାପଥେ ୱଞ୍ଚନତୋ ଯପେତି। ତେନ ତେନ ଇରିଯାପଥେନ ତଥା ତଥା କାଯସ୍ସ ଯାପନତୋ ଯାପେତି। ଚିରକାଲୱଞ୍ଚାପନତୋ ଚରତି। ଇରିଯାପଥେନ ଇରିଯାପଥଂ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଜୀୱିତହରଣତୋ ୱିହରତି।

ମିଚ୍ଛାଜୀୱପଟିସେଧକେନାତି –

‘‘ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱେଳୁଦାନେନ ୱା ପତ୍ତଦାନେନ ୱା ପୁପ୍ଫ ଫଲ ସିନାନଦନ୍ତକଟ୍ଠଦାନେନ ୱା ଚାଟୁକମ୍ୟତାଯ ୱା ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟତାଯ ୱା ପାରିଭଟ୍ୟତାଯ ୱା ଜଙ୍ଘପେସନିକେନ ୱା ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ୱା ବୁଦ୍ଧପଟିକୁଟ୍ଠେନ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନାଚାରୋ’’ତି (ୱିଭ। ୫୧୩) –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଅନାଚାରସଙ୍ଖାତମିଚ୍ଛାଜୀୱପଟିପକ୍ଖେନ।

ନ ୱେଳୁଦାନାଦିନା ଆଚାରେନାତି –

‘‘ଇଧେକଚ୍ଚୋ ନ ୱେଳୁଦାନେନ ନ ପତ୍ତ ନ ପୁପ୍ଫ ନ ଫଲ ନ ସିନାନ ନ ଦନ୍ତକଟ୍ଠ ନ ଚାଟୁକମ୍ୟତାଯ ନ ମୁଗ୍ଗସୂପ୍ୟତାଯ ନ ପାରିଭଟ୍ୟତାଯ ନ ଜଙ୍ଘପେସନିକେନ ନ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେନ ବୁଦ୍ଧପଟିକୁଟ୍ଠେନ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଆଚାରୋ’’ତି (ୱିଭ। ୫୧୩) –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେନ ନ ୱେଳୁଦାନାଦିନା ଆଚାରେନ।

ୱେସିଯାଦିଅଗୋଚରଂ ପହାଯାତି –

‘‘ଇଧେକଚ୍ଚୋ ୱେସିଯଗୋଚରୋ ୱା ହୋତି ୱିଧୱ ଥୁଲ୍ଲକୁମାରି ପଣ୍ଡକ ଭିକ୍ଖୁନି ପାନାଗାରଗୋଚରୋ ୱା, ସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି ରାଜୂହି ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିଯେହି ତିତ୍ଥିଯସାୱକେହି ଅନନୁଲୋମିକେନ ସଂସଗ୍ଗେନ, ଯାନି ପନ ତାନି କୁଲାନି ଅସ୍ସଦ୍ଧାନି ଅପ୍ପସନ୍ନାନି ଅନୋପାନଭୂତାନି ଅକ୍କୋସକପରିଭାସକାନି ଅନତ୍ଥକାମାନି ଅହିତକାମାନି ଅଫାସୁକକାମାନି ଅଯୋଗକ୍ଖେମକାମାନି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପାସକାନଂ ଉପାସିକାନଂ, ତଥାରୂପାନି କୁଲାନି ସେୱତି ଭଜତି ପଯିରୁପାସତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଗୋଚରୋ’’ତି (ୱିଭ। ୫୧୪) –

ଏୱମାଗତଂ ୱେସିଯାଦିଅଗୋଚରଂ ପହାଯ।

ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନକୁଲାଦିନାତି ଏତ୍ଥ ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଉପନିସ୍ସଯଗୋଚରାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତିୱିଧୋ ହି ଗୋଚରୋ ଉପନିସ୍ସଯଗୋଚରୋ ଆରକ୍ଖଗୋଚରୋ ଉପନିବନ୍ଧଗୋଚରୋତି। କତମୋ ଉପନିସ୍ସଯଗୋଚରୋ? ଦସକଥାୱତ୍ଥୁଗୁଣସମନ୍ନାଗତୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତୋ, ଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଅସୁତଂ ସୁଣାତି, ସୁତଂ ପରିଯୋଦପେତି, କଙ୍ଖଂ ୱିତରତି, ଦିଟ୍ଠିଂ ଉଜୁଂ କରୋତି, ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତି। ଯସ୍ସ ୱା ପନ ଅନୁସିକ୍ଖମାନୋ ସଦ୍ଧାଯ ୱଡ୍ଢତି, ସୀଲେନ ସୁତେନ ଚାଗେନ ପଞ୍ଞାଯ ୱଡ୍ଢତି, ଅଯଂ ଉପନିସ୍ସଯଗୋଚରୋ। କତମୋ ଆରକ୍ଖଗୋଚରୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ୱୀଥିଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ ଯୁଗମତ୍ତଦସ୍ସାୱୀ ସଂୱୁତୋ ଗଚ୍ଛତି, ନ ହତ୍ଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଅସ୍ସଂ, ନ ରଥଂ, ନ ପତ୍ତିଂ, ନ ଇତ୍ଥିଂ, ନ ପୁରିସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଅଧୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ, ନ ଦିସାୱିଦିସଂ ୱିପେକ୍ଖମାନୋ ଗଚ୍ଛତି, ଅଯଂ ଆରକ୍ଖଗୋଚରୋ। କତମୋ ଉପନିବନ୍ଧଗୋଚରୋ? ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା, ଯତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ଉପନିବନ୍ଧତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା ‘‘କୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଗୋଚରୋ ସକୋ ପେତ୍ତିକୋ ୱିସଯୋ? ଯଦିଦଂ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା’’ତି (ସଂ। ନି। ୫।୩୭୨), ଅଯଂ ଉପନିବନ୍ଧଗୋଚରୋ। ଇତି ଅଯଂ ତିୱିଧୋ ଗୋଚରୋ ଇଧ ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ସଙ୍ଗହିତୋତି ଦଟ୍ଠଵ୍ଵୋ।

ଅପ୍ପମତ୍ତକେସୁ ୱଜ୍ଜେସୂତି ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପନ୍ନସେଖିଯଅକୁସଲଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାଦିଭେଦେସୁ ୱଜ୍ଜେସୁ। ଭଯତୋ ଦସ୍ସନସୀଲୋତି ପରମାଣୁମତ୍ତଂ ୱଜ୍ଜଂ

ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠିଯୋଜନସତସହସ୍ସୁବ୍ବେଧସିନେରୁପଦ୍ବତସଦିସଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସନସଭାୱୋ, ସଦ୍ଦଲହୁକଂ ୱା ଦୁବ୍ବୁସିତମତ୍ତଂ ପାରାଜିକସଦିସଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସନସଭାୱୋ। ସଦ୍ଧା ଆଦାଯାତି ସମ୍ପଦେୱ ସଦ୍ଧଞ୍ଚ ସଦ୍ଦସୋ ୱା ଆଦିଯିତ୍ୱା।

ୱଚ୍ଛଦୁକ୍ଖନିସ୍ସରଣଛିକେହି ସୋତବ୍ବତୋ ସୁତଂ, ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋ। ତଂ ଧାରେତୀତି ସୁତଧରୋ, ସୁତସ୍ସ ଆଧାରଭୂତୋ। ଯସ୍ସ ହି ଇତୋ ଗହିତଂ ଏତ୍ତୋ ପଲାଯତି, ଛିଦ୍ଦଘଟେ ଉଦକଂ ୱିଯ ନ ତିଟ୍ଠତି, ପରିସମଜ୍ଝେ ଏକଂ ସୁତ୍ତଂ ୱା ଜାତକଂ ୱା କଥେତୁଂ ୱା ୱାଚେତୁଂ ୱା ନ ସକ୍କୋତି, ଅଯଂ ନ ସୁତଧରୋ ନାମ। ଯସ୍ସ ପନ ଉଗ୍ଗହିତଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗହିତକାଲସଦିସମେୱ ହୋତି, ଦସପି ୱୀସତିପି ୱସ୍ସାନି ସଜ୍ଝାଯଂ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ନ ନସ୍ସତି, ଅଯଂ ସୁତଧରୋ ନାମ। ତେନେୱାହ "ଯଦସ୍ସ ତ"ନ୍ତିଆଦି। ଏକପଦମ୍ପି ଏକକ୍ଖରମ୍ପି ଅୱିନଟ୍ଠଂ ହୁତ୍ୱା ସନ୍ନିଚିଯତୀତି ସନ୍ନିଚଯୋ, ସୁତଂ ସନ୍ନିଚଯୋ ଏତସ୍ମିନ୍ତି ସୁତସନ୍ନିଚଯୋତି ଆହ "ସୁତଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ଅସ୍ମିନ୍ତି ସୁତସନ୍ନିଚଯୋ"ତି। ଯସ୍ସ ହି ସୁତଂ ହଦଯମଞ୍ଜୁସାଯଂ ସନ୍ନିଚିତଂ ସିଲାଯ ଲେଖା ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣଘଟେ ପକ୍ଖିତ୍ତା ସୀହୱସା ୱିଯ ଚ ସାଧୁ ତିଟ୍ଠତି, ଅଯଂ ସୁତସନ୍ନିଚଯୋ ନାମ। ତେନାହ "ଏତେନ…ପେ… ଅୱିନାସଂ ଦସ୍ସେତୀ"ତି।

ଧାତାତି ପଗୁଣା ୱାଚୁଗ୍ଗତା। ଏକସ୍ସ ହି ଉଗ୍ଗହିତବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ନିଚ୍ଚକାଲିକଂ ନ ହୋତି, "ଅସୁକସୁତ୍ତଂ ୱା ଜାତକଂ ୱା କଥେହୀ"ତି ୱୁତ୍ତେ "ସଜ୍ଝାଯିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେହି ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ପରିପୁଚ୍ଛାୱସେନ ଅତ୍ଥଂ ଓଗାହିତ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମୀ"ତି ୱଦତି। ଏକସ୍ସ ପଗୁଣଂ ପବନ୍ଧୱିଚ୍ଛେଦାଭାୱତୋ ଗଙ୍ଗାସୋତସଦିସଂ ଭୱଙ୍ଗସୋତସଦିସଞ୍ଚ ଅକିତ୍ତିମଂ ସୁଖପ୍ପୱତ୍ତି ହୋତି, "ଅସୁକସୁତ୍ତଂ ୱା ଜାତକଂ ୱା କଥେହୀ"ତି ୱୁତ୍ତେ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ତମେୱ କଥେତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ "ଧାତା"ତି। ୱାଚାଯ ପଗୁଣା କତାତି ସୁତ୍ତଦସକୱଗ୍ଗଦସକପଣ୍ଣାସଦସକୱସେନ ୱାଚାଯ ସଜ୍ଝାଯିତା, ଦସ ସୁତ୍ତାନି ଗତାନି, ଦସ ୱଗ୍ଗାନି ଗତାନୀତିଆଦିନା ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ୱାଚାଯ ସଜ୍ଝାଯିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁତ୍ତେକଦେସସ୍ସ ହି ସୁତ୍ତମତ୍ତସ୍ସ ଚ ୱଚସା ପରିଚଯୋ ଇଧ ନାଧିପ୍ପେତୋ, ଅଥ ଖୋ ୱଗ୍ଗାଦିୱସେନେୱ। ମନସା ଅନୁପେକ୍ଖିତାତି ମନସା ଅନୁ ଅନୁ ପେକ୍ଖିତା, ଭାଗସୋ ନିଜ୍ଝାଯିତା ଚିନ୍ତିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସାତି ୱାଚାଯ ସଜ୍ଝାଯିତୁଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ମନସା ଚିନ୍ତେନ୍ତସ୍ସ। ସୁଟ୍ଠୁ ପଟିୱିଦ୍ଧାତି ନିଜ୍ଜଟଂ ନିଗ୍ଗୁମ୍ବଂ କତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଯାଥାୱତୋ ପଟିୱିଦ୍ଧା।

ଦ୍ୱେ ମାତିକାତି ଭିକ୍ଖୁମାତିକା ଭିକ୍ଖୁନୀମାତିକା ଚ। ୱାଚୁଗ୍ଗତାତି ପୁରିମସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ତିସ୍ସୋ ଅନୁମୋଦନାତି ସଙ୍ଘଭତ୍ତେ ଦାନାନିସଂସପଟିସଂଯୁତ୍ତଅନୁମୋଦନା, ୱିହାରାଦିମଙ୍ଗଲେ ମଙ୍ଗଲସୁତ୍ତାଦିଅନୁମୋଦନା, ମତକଭତ୍ତାଦିଅୱମଙ୍ଗଲେ ତିରୋକୁଟ୍ଟାଦିଅନୁମୋଦନାତି ଇମା ତିସ୍ସୋ ଅନୁମୋଦନା । କମ୍ମାକମ୍ମୱିନିଚ୍ଛଯୋତି ପରିୱାରାୱସାନେ କମ୍ମୱଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତୱିନିଚ୍ଛଯୋ। "ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନମୁଖେନ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବ"ନ୍ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଅପ୍ପଟିହତତ୍ତା ଚତସ୍ସୋ ଦିସା ଏତସ୍ସାତି ଚତୁଦ୍ଦିସୋ, ଚତୁଦ୍ଦିସୋଯେୱ ଚାତୁଦ୍ଦିସୋ, ଚତସ୍ସୋ ୱା ଦିସା ଅରହତି, ଚତୂସୁ ୱା ଦିସାସୁ ସାଧୂତି ଚାତୁଦ୍ଦିସୋ।

ଅଭିୱିନଯେତି ସକଲେ ୱିନଯପିଟକେ। ୱିନେତୁନ୍ତି ସିକ୍ଖାପେତୁଂ। "ଦ୍ୱେ ୱିଭଙ୍ଗା ପଗୁଣା ୱାଚୁଗ୍ଗତା କାତବ୍ବାତି ଇଦଂ ପରିପୁଚ୍ଛାୱସେନ ଉଗ୍ଗହଣମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତ"ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଏକସ୍ସ ପମୁଟ୍ଠଂ, ଇତରସ୍ସ ପଗୁଣଂ ହୋତୀତି ଆହ "ତୀହି ଜନେହି ସଦ୍ଧିଂ ପରିୱତ୍ତନକ୍ଖମା କାତବ୍ବା"ତି। ଅଭିଧମ୍ମେତି ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦେ। ହେଟ୍ଠିମା ୱା ତଯୋ ୱଗ୍ଗାତି ମହାୱଗ୍ଗତୋ ହେଟ୍ଠା ସଗାଥକୱଗ୍ଗୋ ନିଦାନୱଗ୍ଗୋ ଖନ୍ଧକୱଗ୍ଗୋତି ଇମେ ତଯୋ ୱଗ୍ଗା। "ଧମ୍ମପଦମ୍ପି ସହ ୱତ୍ଥୁନା ଉଗ୍ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ"ତି ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଜାତକଭାଣକେନ ସାଟ୍ଠକଥଂ ଜାତକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି ଧମ୍ମପଦମ୍ପି ସହ ୱତ୍ଥୁନା ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବମେୱ।

କଲ୍ୟାଣା ସୁନ୍ଦରା ପରିମଣ୍ଡଲପଦବ୍ୟଞ୍ଜନା ୱାଚା ଅସ୍ସାତି କଲ୍ୟାଣୱାଚୋ। ତେନାହ "ସିଥିଲଧନିତାଦୀନଂ…ପେ… ୱାଚାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ"ତି। ତତ୍ଥ ପରିମଣ୍ଡଲପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାଯାତି ଠାନକରଣସମ୍ପତ୍ତିଯା ସିକ୍ଖାସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ କତ୍ଥଚିପି ଅନୂନତାଯ ପରିମଣ୍ଡଲପଦାନି ବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ଅକ୍ଖରାନି ଏତିସ୍ସାତି ପରିମଣ୍ଡଲପଦବ୍ୟଞ୍ଜନା, ପଦମେୱ ୱା ଅତ୍ଥସ୍ସ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, ତଂ ଅକ୍ଖରପାରିପୂରିଂ କତ୍ୱା ସିଥିଲଧନିତାଦିଦସୱିଧଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧିଂ ଅପରିହାପେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ପରିମଣ୍ଡଲଂ ନାମ ହୋତି। ଅକ୍ଖରପାରିପୂରିଯା ହି ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନସ୍ସ ପରିମଣ୍ଡଲତା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ସିଥିଲଧନିତାଦୀନଂଯଥାୱିଧାନୱଚନେନା"ତି, ପରିମଣ୍ଡଲଂ ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଏତିସ୍ସାତି ପରିମଣ୍ଡଲପଦବ୍ୟଞ୍ଜନା। ଅଥ ୱା ପଜ୍ଜତି ଞାଯତି ଅତ୍ଥୋ ଏତେନାତି ପଦଂ, ନାମାଦି। ଯଥାଧିପ୍ପେତମତ୍ଥଂ ବ୍ୟଞ୍ଜେତୀତି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, ୱାକ୍ୟଂ। ତେସଂ ପରିପୁଣ୍ଣତାଯ ପରିମଣ୍ଡଲପଦବ୍ୟଞ୍ଜନା।

ଅପିଚ ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିସତି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ସୁତ୍ତଂ ୱା ଜାତକଂ ୱା ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଉପାରମ୍ଭକରଂ ସୁତ୍ତଂ ଆହରତି, ତସ୍ସ ଉପମଂ କଥେତି, ତଦତ୍ଥଂ ଓତାରେତି, ଏୱଂ ଇଦଂ ଗହେତ୍ୱା ଏତ୍ଥ ଖିପନ୍ତୋ ଏକପସ୍ସେନେୱ ପରିହରନ୍ତୋ କାଲଂ ଞତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠହତି, ନିକ୍ଖିତ୍ତସୁତ୍ତଂ ପନ ନିକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତମେୱ ହୋତି, ତସ୍ସ କଥା ଅପରିମଣ୍ଡଲା ନାମ ହୋତି ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅପରିପୁଣ୍ଣଭାୱତୋ। ଯୋ ପନ ସୁତ୍ତଂ ୱା ଜାତକଂ ୱା ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ବହି ଏକପଦମ୍ପି ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାନିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସଂୱଣ୍ଣନାୱସେନେୱ ସୁତ୍ତନ୍ତରମ୍ପି ଆନେନ୍ତୋ ପାଠଇଯା ଅନୁସନ୍ଧିଞ୍ଚ ପୁବ୍ବାପରଞ୍ଚ ଅପେକ୍ଖନ୍ତୋ ଆଚରିଯେହି ଦିନ୍ନନଯେ ଠତ୍ୱା ତୁଲିକାଯ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିଯ ତଂ ତଂ ଅତ୍ଥଂ ସୁୱଓହିତଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଗମ୍ଭୀରମାତିକାଯ ଉଦକଂ ପେସେନ୍ତୋ ୱିଯ ଗମ୍ଭୀରମତ୍ଥଂ ଗମେନ୍ତୋ

ଓଗ୍ଗିହାରିଗତିଯା ପଦେ ପଦଂ କୋଟ୍ଟେନ୍ତୋ ସିବ୍ବଓାଜାନୀଯୋ ଓିଯ ଏକଂଯେଓ ପଦଂ ଅନେକେହି ପରିଯାଯେହି ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଂଓଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ କଥା ପରିମଣ୍ଡଲା ନାମ ହୋତି ଧମ୍ମତୋ ଅତ୍ଥତୋ ଅନୁସନ୍ଧିତୋ ପୁବ୍ବାପରତୋ ଆଚରିଯୁଗ୍ଗହତୋତି ସବ୍ବସୋ ପରିପୁଣ୍ଣଭାଓତୋ। ଏଓରୂପମ୍ପି କଥଂ ସନ୍ଧାଯ "ପରିମଣ୍ଡଲପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାଯା"ତି ଓୁତ୍ତଂ।

ଗୁଣପରିପୁଣ୍ଣଭାଓେନ ପୁରେ ଭଓାତି ପୋରୀ, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତେନେତଂ ଭାସିତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଗୁଣପରିପୁଣ୍ଣଭାଓେନ ପୁରେ ପୁଣ୍ଣଭାଓେ ଭଓାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁରେ ଓା ଭଓତ୍ତା ପୋରିଯା ନାଗରିକିତ୍ଥିଯା ସୁଖୁମାଲତ୍ତନେନ ସଦିସାତି ପୋରୀ, ପୁରେ ସଂଓଡ୍ଢନାରୀ ଓିଯ ସୁକୁମାରାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁରସ୍ସ ଏସାତିପି ପୋରୀ, ପୁରସ୍ସ ଏସାତି ନଗରଓାସୀନଂ କଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ନଗରଓାସିନୋ ହି ଯୁତ୍ତକଥା ହୋନ୍ତି ପିତିମତ୍ତଂ "ପିତା"ତି, ଭାତିମତ୍ତଂ "ଭାତା"ତି ଓଦନ୍ତି। ଏଓରୂପୀ ହି କଥା ବହୁନୋ ଜନସ୍ସ କନ୍ତା ହୋତି ମନାପା, ତାଯ ପୋରିଯା।

ଓିସ୍ସଟ୍ଠାଯାତି ପିତ୍ତସେମ୍ହାଦୀହି ଅପଲିବୁଦ୍ଧାଯ ସନ୍ଦିଟ୍ଠଓିଲମ୍ବିତାଦିଦୋସରହିତାଯ। ଅଥ ଓା ନାତିସୀଘଂ ନାତିସଣିକଂ ନିରନ୍ତରଂ ଏକରସଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପରିସାଯ ଅଜ୍ଝାସଯାନୁରୂପଂ ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ ଓାଚା ଓିସ୍ସଟ୍ଠା ନାମ। ଯୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତୋ ସୁତ୍ତଂ ଓା ଜାତକଂ ଓା ଆରଭିତ୍ୱା ଆରଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତୁରିତତୁରିତୋ ଅରଣିଂ ମନ୍ଥେନ୍ତୋ ଓିଯ ଉଣ୍ହଖାଦନୀଯଂ ଖାଦନ୍ତୋ ଓିଯ ପାଠଇଯା ଅନୁସନ୍ଧିପୁବ୍ବାପରେସୁ ଗହିତଂ ଗହିତମେଓ, ଅଗ୍ଗହିତଂ ଅଗ୍ଗହିତମେଓ କତ୍ୱା ପୁରାଣପଣ୍ଣନ୍ତରେସୁ ଚରମାନଂ ଗୋଧଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ଓିଯ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପହରନ୍ତୋ ଓସାପେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ଗଚ୍ଛତି । ପୁରାଣପଣ୍ଣନ୍ତରେସୁ ହି ପରିପାତିଯମାନା ଗୋଧା କଦାଚି ଦିସ୍ସତି କଦାଚି ନ ଦିସ୍ସତି, ଏଓମେଓଁ କଥସ୍ସ ଅତ୍ଥଓଣ୍ଣନା କତ୍ଥଚି ଦିସ୍ସତି କତ୍ଥଚି ନ ଦିସ୍ସତି। ଯୋପି ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତୋ କାଲେନ ସୀଘଂ, କାଲେନ ସଣିକଂ, କାଲେନ ମନ୍ଦଂ, କାଲେନ ମହାସଦ୍ଦଂ, କାଲେନ ଖୁଦ୍ଦକସଦ୍ଦଂ କରୋତି, ଯଥା ନିଜ୍ଝାମତଣ୍ହିକପେତସ୍ସ ମୁଖତୋ ନିଚ୍ଛରଣକଅଗ୍ଗି କାଲେନ ଜଲତି କାଲେନ ନିବ୍ବାଯତି, ଏଓଂ ପେତଧମ୍ମକଥିକୋ ନାମ ହୋତି, ପରିସାଯ ଉଟ୍ଠାତୁକାମାଯ ପୁନ ଆରଭତି। ଯୋପି କଥେନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଓିତ୍ଥାଯତି, ଅପ୍ପଟିଭାନତାଯ ଆପଜ୍ଜତି, କେନଚି ରୋଗେନ ନିତ୍ଥୁନନ୍ତୋ ଓିଯ କନ୍ଦନ୍ତୋ ଓିଯ କଥେତି, ଇମେସଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି କଥା ଓିସ୍ସଟ୍ଠା ନାମ ନ ହୋତି ସୁଖେନ ଅପ୍ପଓତ୍ତଭାଓତୋ। ଯୋ ପନ ସୁତ୍ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଆଚରିଯେହି ଦିନ୍ନନଯେ ଠିତୋ ଆଚରିଯୁଗ୍ଗହଂ ଅମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ଯଥା ଚ ଆଚରିଯା ତଂ ତଂ ସୁତ୍ତଂ ସଂଓଣ୍ଣେସୁଂ, ତେନେଓ ନଯେନ ସଂଓଣ୍ଣେନ୍ତୋ ନାତିସୀଘଂ ନାତିସଣିକନ୍ତିଆଦିନା ଓୁତ୍ତନଯେନ କଥାପବନ୍ଧଂ ଅଓିଚ୍ଛିନ୍ନଂ କତ୍ୱା ନଦୀସୋତୋ ଓିଯ ପଓତ୍ତେତି, ଆକାସଗଙ୍ଗାତୋ ଭସ୍ସମାନୌଦକଂ ଓିଯ ନିରନ୍ତରକଥଂ ପଓତ୍ତେତି, ତସ୍ସ କଥା ଓିସ୍ସଟ୍ଠା ନାମ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଓୁତ୍ତଂ "ଓିସ୍ସଟ୍ଠାଯା"ତି।

ଅନେଲଗଳାଯାତି ଏଲଗଳଓିରହିତାଯ। କସ୍ସଚି ହି କଥେନ୍ତସ୍ସ ଏଲଂ ଗଳଅତି, ଲାଲା ପଗ୍ଘରତି, ଖେଳଫୁସିତାନି ଓା ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ତସ୍ସ ଓାଚା ଏଲଗଳା ନାମ ହୋତି, ତବ୍ବିପରୀତାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥସ୍ସ ଓିଞ୍ଞାପନିଯାତି ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଂ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଭାସିତତ୍ଥସ୍ସ ଓିଞ୍ଞାପନସମତ୍ଥତାଯ ଅତ୍ଥଞ୍ଞାପନେ ସାଧନାଯ।

ଓାଚାଓ କରଣନ୍ତି ଓାକ୍କରଣଂ, ଉଦାହାରଘୋସୋ। କଲ୍ୟାଣଂ ମଧୁରଂ ଓାକ୍କରଣଂ ଅସ୍ସାତି କଲ୍ୟାଣଓାକ୍କରଣୋ। ତେନେଓାହ "ମଧୁରସ୍ସରୋ"ତି। ହୀଳଏତୀତି ଅଓଜାନାତି। ମାତୁଗାମୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମନଂ ଅପାଯତି ଓଡ୍ଢେତୀତି ମନାପୋ। ତେନାହ "ମନଓଡ୍ଢନକୋ"ତି। ଓଜ୍ଜଭଯେନ ତଜ୍ଜେତ୍ୱାତି ଯୋବ୍ବନମଦାଦିମତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସଂସାରଭଯେନ ତାସେତ୍ୱା। ଗିହିକାଲେତି ଅତ୍ତନୋ ଗିହିକାଲେ। ଭିକ୍ଖୁନିଯା ମେଥୁନେନ ଭିକ୍ଖୁନୀଦୂସକୋ ହୋତୀତି ଭିକ୍ଖୁନିଯା କାଯସଂସଗ୍ଗମେଓ ଓଦତି। ସିକ୍ଖମାନାସାମଣେରୀସୁ ପନ ମେଥୁନେନପି ଭିକ୍ଖୁନୀଦୂସକୋ ନ ହୋତୀତି ଆହ "ସିକ୍ଖମାନାସାମଣେରୀସୁ ମେଥୁନଧମ୍ମ"ନ୍ତି। "କାସାଯଓତ୍ଥଓସନାଯା"ତି ଓଚନତୋ ଦୁସ୍ସୀଲାସୁ ଭିକ୍ଖୁନୀସିକ୍ଖମାନାସାମଣେରୀସୁ ଗରୁଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନପୁବ୍ବୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋଯେଓାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତସ୍ସା ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅଭାଓେପି ଯା ଯା ତସ୍ସା ଓଚନଂ ଅସ୍ସୋସୁଂ, ତା ତା ତଥେଓ ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ଆହ "ମାତୁଗାମୋ ହୀ"ତିଆଦି।

ଇଦାନି ଅଟ୍ଠ ଅଙ୍ଗାନି ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ "ଏତ୍ଥ ଚା"ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ଇମେହି ପନ ଅଟ୍ଠହଙ୍ଗେହି ଅସମନ୍ନାଗତଂ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ ସମ୍ମନ୍ନେନ୍ତୋ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଭିକ୍ଖୁ ପନ ସମ୍ମତୋଯେଓ ହୋତି।

୧୪୮।ଗରୁକେହୀତି ଗରୁକାତବ୍ବେହି। ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନାଯାତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମଓଚନଂ। "ଓଦତୀ"ତି ଓା ଇମସ୍ସ "ଓଦତୀ"ତି ଅତ୍ଥେ ସତି ସମ୍ପଦାନଓଚନମ୍ପି ଯୁଜ୍ଜତି। ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଉପସମ୍ପନ୍ନା ନାମ ପରିଓତ୍ତଲିଙ୍ଗା ଓା ପଞ୍ଚସତସାକିଯାନିଯୋ ଓା।

୧୪୯।ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ "ସଚେ ଭୂମି ମନାପା ହୋତି, ଆସନଂ ଅପଞ୍ଞାପେତ୍ୱାମ୍ପି ଓଟ୍ଟତୀ"ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ଓୁତ୍ତଂ। ମାତୁଗାମଗ୍ଗହଣେନ ଭିକ୍ଖୁନୀପି ସଙ୍ଗହିତାତି ଆହ "ଧମ୍ମଦେସନାପତ୍ତିମୋଚନତ୍ଥ"ନ୍ତି। ସମ୍ମତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକଂ ପାଟିପଦେ ଓାଦତ୍ଥାଯ ସବ୍ବାହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଆଗନ୍ତବ୍ବତୋ "ସମଗ୍ଗାତ୍ଥ ଭଗିନିଯୋ"ତି ଇମିନା ସବ୍ବାସଂ ଆଗମନଂ ପୁଚ୍ଛତୀତି ଆହ "ସବ୍ବା ଆଗତାତ୍ଥା"ତି। ଗିଲାନାସୁ ଅନାଗତାସୁପି

ଗିଲାନାନଂ ଅନାଗମନସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ଆଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥାହି ଚ ସବ୍ବାହି ଆଗତତ୍ତା ‘‘ସମଗ୍ଗାମ୍ହ୍ୟ’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅନ୍ତୋଗାମେ ୱାତିଆଦୀସୁ ଯତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତୁଂ ନ ସକ୍କା ହୋତି, ତତ୍ଥ ଠିତାଯ ଏୱ କାଯଂ ପୁରତୋ ନାମେତ୍ୱା ‘‘ୱନ୍ଦାମି ଅୟ୍ୟା’’ତି ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଗନ୍ତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଅନ୍ତରଘରନ୍ତି କତ୍ଥଚି ନଗରଦ୍ୱାରସ୍ସ ବହିଇନ୍ଦଖୀଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ତୋଗାମୋ ୱୁଚ୍ଚତି, କତ୍ଥଚି ଘରୁମ୍ମାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ତୋଗେହଂ। ଇଧ ପନ ‘‘ଅନ୍ତୋଗାମେ ୱା’’ତି ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଅନ୍ତରଘରେ ୱା’’ତି ଅନ୍ତୋଗେହଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚୀତି ଅନ୍ତୋଗାମାଦୀସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି।

ୱଟ୍ଟତୀତି ‘‘ୱସଥ ଅୟ୍ୟେ, ମଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ଆନେସ୍ସାମା’’ତି ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ସଦ୍ଦହନ୍ତୀହି ୱସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନ ନିମନ୍ତିତା ହୁତ୍ୱା ଗନ୍ତୁକାମାତି ମନୁସ୍ସେହି ନିମନ୍ତିତା ହୁତ୍ୱା ଗନ୍ତୁକାମା ନ ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ, ତତ୍ଥେୱ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତୁକାମା ହୋନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯତୋତି ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯତୋ। ଯାଚିତ୍ୱାତି ‘‘ତୁମ୍ହେହି ଆନୀତଓୱାଦେନେୱ ମଯମ୍ପି ୱସିସ୍ସାମା’’ତି ଯାଚିତ୍ୱା। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯେ। ଆଗତାନଂ ସନ୍ତିକେ ଓୱାଦେନ ୱସିତବ୍ବନ୍ତି ପଚ୍ଛିମିକାଯ ୱସ୍ସଂ ୱସିତବ୍ବଂ। ଅଭିକ୍ଖୁକାୱାସେ ୱସନ୍ତିଯା ଆପତ୍ତୀତି ଚୋଦନାମୁଖେନ ସାମଞ୍ଞତୋ ଆପତ୍ତିପ୍ପସଙ୍ଗଂ ୱଦତି, ନ ପନ ତସ୍ସା ଆପତ୍ତି। ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯାପି ଆପତ୍ତୀତି ୱସ୍ସାନୁପଗମମୂଲଂ ଆପତ୍ତିଂ ୱଦତି। ଇତରାଯ ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିକାରଣସବ୍ଭାୱତୋ ‘‘ସା ରକ୍ଖିତବ୍ବା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ସା ୱସ୍ସାନୁପଗମମୂଲା ଆପତ୍ତି ରକ୍ଖିତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ, ଅଭିକ୍ଖୁକେପି ଆୱାସେ ଇଦିସାସୁ ଆପଦାସୁ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେନାହ ‘‘ଆପଦାସୁ ହି…ପେ… ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା’’ତି। ଇତରାଯ ପନ ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତି, କାରଣେ ଅସତି ପଚ୍ଛିମିକାଯପି ୱସ୍ସଂ ନ ଉପଗନ୍ତବ୍ବଂ। ସନ୍ତେସୁ ହି ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱସ୍ସଂ ଅନୁପଗଚ୍ଛନ୍ତିଯା ଆପତ୍ତି। ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୱାରେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅପୱାରେନ୍ତୀନଂ ଆପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ। ସଚେ ଦୂରେପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ସକ୍କା ଚ ହୋତି ନୱମିଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୱାରେତୁଂ, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୱାରେତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ନୱମିଯଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସମ୍ପାପୁଣିତୁଂ ନ ସକ୍କା ହୋତି, ଅଗଚ୍ଛନ୍ତୀନଂ ଅନାପତ୍ତି।

ଉପୋସଥସ୍ସ ପୁଚ୍ଛନଂ ଉପୋସଥପୁଚ୍ଛା, ସାଯେୱ କ-ପ୍ପଚ୍ଚଯଂ ରସ୍ସତ୍ତଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଉପୋସଥପୁଚ୍ଛକନ୍ତି ୱୁତ୍ତାତି ଆହ ‘‘ଉପୋସଥପୁଚ୍ଛନ’’ନ୍ତି। ଉପୋସଥୋ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି ‘‘କଦା, ଅୟ୍ୟ, ଉପୋସଥୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ। ଭିକ୍ଖୂନାପି ‘‘ସ୍ୱେ, ଭଗିନି, ଉପୋସଥୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଭିକ୍ଖୂ କଦାଚି କେନଚି କାରଣେନ ପନ୍ନରସିକଂ ୱା ଚାତୁଦ୍ଦସୀଉପୋସଥଂ, ଚାତୁଦ୍ଦସିକଂ ୱା ପନ୍ନରସୀଉପୋସଥଂ କରୋନ୍ତି, ଯସ୍ମିଞ୍ଚ ଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୂହି ଉପୋସଥୋ କତୋ, ତସ୍ମିଂଯେୱ ଭିକ୍ଖୁନୀହିପି ଉପୋସଥୋ କାତବ୍ବୋତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ‘‘ପକ୍ଖସ୍ସ ତେରସିଯଂଯେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛିତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଚେ ଚାତୁଦ୍ଦସିଯଂ ଉପୋସଥଂ କରୋନ୍ତି, ‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିକୋ ଭଗିନୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ପନ୍ନରସିଯଂ କରୋନ୍ତି, ‘‘ପନ୍ନରସିକୋ ଭଗିନୀ’’ତି ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଓୱାଦତ୍ଥାଯାତି ଓୱାଦଯାଚନତ୍ଥାଯ। ପାଟିପଦଦିୱସତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯ ଧମ୍ମସୱନତ୍ଥାଯ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ପାଟିପଦଦିୱସେ ଓୱାଦଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ଦୁତିଯଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଧମ୍ମସୱନତ୍ଥାଯ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଓୱାଦଗ୍ଗହଣମ୍ପି ହି ‘‘ଧମ୍ମସୱନମେୱା’’ତି ଅଭେଦେନ ୱୁତ୍ତଂ। ନିରନ୍ତରଂ ୱିହାରଂ ଉପସଙ୍କମିଂସୂତି ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଉପସଙ୍କମନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତନ୍ତିଆଦିନା ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସାମାତି ସବ୍ବାସଂଯେୱ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଉପସଙ୍କମନଦୀପନତ୍ଥଂ ପାଠଇ ନିଦସ୍ସିତା। ଓୱାଦଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଓୱାଦଂ ଯାଚିତୁଂ ଗଚ୍ଛତି। ଦ୍ୱେ ତିସ୍ସୋତି ଦ୍ୱୀହି ତୀହି। କରଣତ୍ଥେ ଚେତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ।

ପାସାଦିକେନାତି ପସାଦଜନକେନ ନିଦ୍ଦୋସେନ କାଯକମ୍ମାଦିନା। ସମ୍ପାଦେତୂତି ତିୱିଧଂ ସିକ୍ଖଂ ସମ୍ପାଦେତୁ। ସଚେ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକଂଯେୱ ଦିସ୍ୱା ତାହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଓୱାଦୋ ଯାଚିତୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ତେନ କିଂ କାତବ୍ବନ୍ତି? ଉପୋସଥଗ୍ଗେ ସନ୍ନିପତିତେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚୱସେନ ‘‘ଅତ୍ଥି କାଚି ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଓୱାଦଂ ଯାଚମାନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଯମାନେ ‘‘ଏୱଂ ୱଦେହୀ’’ତି ଓୱାଦପଟିଗ୍ଗାହକେନ ୱତ୍ତବ୍ବୱଚନଂ ଅଞ୍ଞେନ ଭିକ୍ଖୁନା କଥାପେତ୍ୱା ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକେନ ୱତ୍ତବ୍ବୱଚନଂ ଅତ୍ତନା ୱତ୍ୱା ପୁନ ସଯମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଆରୋଚେତବ୍ବଂ, ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଭିକ୍ଖୁନା ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସାପେତବ୍ବଂ। ଏତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ‘‘ତାହୀ’’ତି ଏତଂ ବହୁୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଏକା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱାତି ଇଦଂ ବହୂହି ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯେହି ଏକାଯ ଏୱ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ସାସନପଟିଗ୍ଗହଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଦୁତିଯିକାଯ ଅଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ। ବହୂହି ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯେହୀତି ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ୱା ଗାମେ ବହୂହି ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯେହି। ‘‘ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋ ଚ ଅୟ୍ୟ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଚା’’ତି ଇମିନା ନାନାଉପସ୍ସଯେହି ସାସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତଭିକ୍ଖୁନିଯା ୱତ୍ତବ୍ବୱଚନଂ ଦସ୍ସେତି। ଇଦଞ୍ଚ ଏକେନ ପକାରେନ ମୁଖମତ୍ତନିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯେ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପମାଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତଦନୁରୂପେନ ନଯେନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଅୟ୍ୟାନଂ ଅୟ୍ୟସ୍ସାତି ଇଦଂ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ।

ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକେନପୀତି ଇଦଂ ସଙ୍ଘୁପୋସଥୱସେନେୱ ଦସ୍ସିତଂ। ଯତ୍ଥ ପନ ତିଣ୍ଣଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱା ୱସନଟ୍ଠାନେ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସୋ ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥାପି ଞତ୍ତିଠପନକେନ ଇତରେନ ୱା ଭିକ୍ଖୁନା ଇମିନାୱ ନଯେନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଏକପୁଗ୍ଗଲେନପି ଉପୋସଥଦିୱସେ ଓୱାଦଯାଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପାଟିପଦେ ଆଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ‘‘ନତ୍ଥି କୋଚୀ’’ତିଆଦି ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ। ସଚେ ସଯମେୱ, ‘‘ସମ୍ମତୋ ଅହ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଇମଂ ୱିଧିଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଇଧ ବାଲୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ।

୧୫୦।ଅଧମ୍ମକମ୍ମେ ଅଧମ୍ମକମ୍ମସଞ୍ଞୀ ଓଗ୍ଗଂ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘଂ ଓଗ୍ଗସଞ୍ଞୀ ଓଓଦତି, ଆପତ୍ତି ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସାତିଆଦୀସୁ ୱିଜମାନେସୁପି ଓଗ୍ଗାଦିଭାଓନିମିତ୍ତେସୁ ଦୁକ୍କଟେସୁ ଅଧମ୍ମକମ୍ମମୂଲକଂ ପାଚିତ୍ତିଯମେଓ ପାଠଇଯଂ ସଙ୍ଖଝ୍ଝ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଅଧମ୍ମକମ୍ମେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ନଓକାନଂ ଓସେନ ଅଟ୍ଠାରସ ପାଚିତ୍ତିଯାନୀ''ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଓ। ଅସମ୍ମତତା, ଭିକ୍ଖୁନିଯା ପରିପୁଣ୍ଣୂପସମ୍ପନ୍ନତା, ଓୱାଦଓସେନ ଅଟ୍ଠଗରୁଧମ୍ମଭଣନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଓୱାଦସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୧୫୩। ଦୁତିଯେ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ସାତଚ୍ଚକିରିଯାଯାତି ପୁବ୍ବଭାଗପ୍ପଟିପତ୍ତିଓସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ମୁନାତୀତି ଜାନାତି। ତେନ ଞାଣେନାତି ତେନ ଅରହତ୍ତଫଲପଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତେନ ଞାଣେନ। ପଥେସୂତି ଉପାଯମଗ୍ଗେସୁ। ଅରହତୋ ପରିନିଟ୍ଠିତସିକ୍ଖତ୍ତା ଆହ ''ଇଦଞ୍ଚ…ପେ… ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି। ଅଥ ୱା ''ଅପ୍ପମଜ୍ଜତୋ ସିକ୍ଖତୋ''ତି ଇମେସଂ ପଦାନଂ ହେତୁଅତ୍ଥତା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ତସ୍ମା ଅପ୍ପମଜ୍ଜନହେତୁ ସିକ୍ଖନହେତୁ ଚ ଅଧିଚେତସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋକାତି ଚିତ୍ତସନ୍ତାପା। ଏତ୍ଥ ଚ ଅଧିଚେତସୋତି ଇମିନା ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା, ଅପ୍ପମଜ୍ଜତୋତି ଇମିନା ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ମୁନିନୋ ମୋନପଥେସୁ ସିକ୍ଖତୋତି ଏତେହି ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା, ମୁନିନୋତି ୱା ଏତେନ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା, ମୋନପଥେସୁ ସିକ୍ଖତୋତି ଏତେନ ତାସଂ ଲୋକୁତ୍ତରସିକ୍ଖାନଂ ପୁବ୍ବଭାଗପ୍ପଟିପଦା, ସୋକା ନ ଭଓନ୍ତୀତିଆଦୀହି ସିକ୍ଖାପାରିପୂରିଯା ଆନିସଂସା ପକାସିତାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

କୋକନୁଦନ୍ତି ପଦୁମୱିସେସନଂ ଯଥା ''କୋକାସଯ''ନ୍ତି, ତଂ କିର ବହୁପତ୍ତଂ ଓଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନଂ ଅତିୱିଯ ସୁଗନ୍ଧଞ୍ଚ ହୋତି। ''କୋକନୁଦଂ ନାମ ସେତପଦୁମ''ନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ପାତୋତି ପଗେଓ। ଅଯଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଯଥା କୋକନୁଦସଙ୍ଖାତଂ ପଦୁମଂ ପାତୋ ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନୱେଲାଯଂ ଫୁଲ୍ଲଂ ୱିକସିତଂ ଅୱୀତଗନ୍ଧଂ ସିଯା ୱିରୋଚମାନଂ, ଏଓଂ ସରୀରଗନ୍ଧେନ ଗୁଣଗନ୍ଧେନ ଚ ସୁଗନ୍ଧଂ ସରଦକାଲେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଆଦିଚ୍ଚମିଓ ଅତ୍ତନୋ ତେଜସା ତପନ୍ତଂ ଅଙ୍ଗେହି ନିଚ୍ଛରଣକଜୁତିତାଯ ଅଙ୍ଗୀରସଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପସ୍ସାତି।

ଅଭବ୍ବୋତି ପଟିପତ୍ତିସାରମିଦଂ ସାସନଂ, ପଟିପତ୍ତି ଚ ପରିଯତ୍ତିମୂଲିକା, ତ୍ୱଞ୍ଚ ପରିଯତ୍ତିଂ ଉଗ୍ଗହେତୁଂ ଅସମତ୍ଥୋ, ତସ୍ମା ଅଭବ୍ବୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସୁଦ୍ଧଂ ପିଲୋତିକଖଣ୍ଡନ୍ତି ଇଦ୍ଧିଯା ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଚୋଳଖଣ୍ଡଂ। ତଦା କିର ଭଗଓା ''ନ ସଜ୍ଝାଯଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମମ ସାସନେ ଅଭବ୍ବୋ ନାମ ହୋତି, ମା ସୋଚି ଭିକ୍ଖୂ''ତି ତଂ ବାହାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିଯା ପିଲୋତିକଖଣ୍ଡଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ''ହନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ, ଇମଂ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ 'ରଜୋହରଣଂ ରଜୋହରଣ'ନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅଦାସି ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେକତାଧିକାରତ୍ତା।

ସୋ କିର ପୁବ୍ବେ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତୋ ନଲାଟତୋ ସେଦେ ମୁଚ୍ଚନ୍ତେ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ସାଟକେନ ନଲାଟଂ ପୁଞ୍ଛି, ସାଟକୋ କିଲିଟ୍ଠୋ ଅହୋସି । ସୋ ''ଇମଂ ସରୀରଂ ନିସ୍ସାଯ ଏଓରୂପୋ ପରିସୁଦ୍ଧସାଟକୋ ପକତିଂ ଜହିତ୍ୱା କିଲିଟ୍ଠୋ ଜାତୋ, ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରା''ତି ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି, ତେନ କାରଣେନସ୍ସ ରଜୋହରଣମେଓ ପଚ୍ଚଯୋ ଜାତୋ। ରଜଂ ହରତୀତି ରଜୋହରଣଂ। ସଂୱେଗଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱାତି ଅସୁଭସଞ୍ଞଂ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଞ୍ଚ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ସଂୱେଗଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା। ସୋ ହି ଯୋନିସୋ ଉମ୍ମଜ୍ଜନ୍ତୋ ''ପରିସୁଦ୍ଧଂ ୱତ୍ଥଂ, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ଦୋସୋ, ଅତ୍ତଭାଓସ୍ସ ପନାଯଂ ଦୋସୋ''ତି ଅସୁଭସଞ୍ଞଂ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଞ୍ଚ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ନାମରୂପପରିଗ୍ଗହାଦିନା ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ଓତାରେତ୍ୱା କଲାପସମ୍ମସନାଦିକ୍କମେନ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଉଦଯବ୍ବଯଞାଣାଦିପଅପାଟିଯା ୱିପସ୍ସନଂ ଅନୁଲୋମଗୋତ୍ରଭୁସମୀପଂ ପାପେସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଭୀ''ତି। ଓଭାସଗାଥଂ ଅଭାସୀତି ଓଭାସୱିସ୍ସଜ୍ଜନପୁବ୍ବକଭାସିତଗାଥା ଓଭାସଗାଥା, ତଂ ଅଭାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ ''ଅଧିଚେତସୋତି ଇମଂ ଓଭାସଗାଥଂ ଅଭାସୀ''ତି ଇଧେଓ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୩୮୬) ପନ ଧମ୍ମପଦଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।ଚୂଳପନ୍ଥକତ୍ଥେରଓତ୍ଥୁ) ଥେରଗାଥାସଂଓଣ୍ଣନାଯଞ୍ଚ (ଥେରଗା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୫୬୬) –

''ରାଗୋ ରଜୋ ନ ଚ ପନ ରେଣୁ ୱୁଚ୍ଚତି;

ରାଗସ୍ସେତଂ ଅଧିଓଚନଂ ରଜୋତି;

ଏତଂ ରଜଂ ୱିପ୍ପଜହିତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତା;

ୱିହରନ୍ତି ତେ ୱିଗତରଜସ୍ସ ସାସନେ।

‘‘ଦୋସୋ…ପେ… ସାସନେ।

‘‘ମୋହୋ ରଜୋ ନ ଚ ପନ ରେଣୁ ୱୁଚ୍ଚତି;

ମୋହସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ ରଜୋତି;

ଏତଂ ରଜଂ ୱିପ୍ପଜହିତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତା;

ୱିହରନ୍ତି ତେ ୱିଗତରଜସ୍ସ ସାସନେତି। –

ଇମା ତିସ୍ସୋ ଓଭାସଗାଥା ଅଭାସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଧିଚେତସୋତି ଚ ଅଯଂ ଚୂଳପନ୍ଥକତ୍ଥେରସ୍ସ ଉଦାନଗାଥାତି ଇମିସ୍ସାଯେୱ ପାଳିଯା ଆଗତଂ। ଥେରଗାଥାଯଂ ପନ ଚୂଳପନ୍ଥକତ୍ଥେରସ୍ସ ଉଦାନଗାଥାସୁ ଅଯଂ ଅନାରୁଳ୍ହା, ‘‘ଏକୁଦାନିଯତ୍ଥେରସ୍ସ ପନ ଅଯଂ ଉଦାନଗାଥା’’ତି (ଥେରଗା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ଏକୁଦାନିଯତ୍ଥେରଗାଥାୱଣ୍ଣନା) ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଇମିସ୍ସା ପାଳିଯା ଅଟ୍ଠକଥାଯ ଚ ଏୱମାଗତତ୍ତା ଚୂଳପନ୍ଥକତ୍ଥେରସ୍ସାପି ଅଯଂ ଉଦାନଗାଥା ଓଭାସଗାଥାୱସେନ ଚ ଭଗୱତା ଭାସିତାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣୀତି ଅଭିଞ୍ଞାପଟିସମ୍ଭିଦାପରିୱାରଂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅଭବ୍ବୋ ୱୁତ୍ତିଆଦିୱଚନତୋ ଅନୁକମ୍ପାୱସେନ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦିଂ ସଙ୍ଗିକୱିହାରା ନିକ୍କଡ୍ଢାପେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ୱିଯ ଦିସ୍ସତି। ଅଭବ୍ବୋ ହି ଥେରୋ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ତଂ କାତୁଂ, ନିକ୍କଡ୍ଢନସିକ୍ଖାପଦେ ୱା ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ଥେରେନ ଏୱଂ କତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୧୫୬।ଓୱଦନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିଯେ ଗରୁଧମ୍ମେହି ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଧମ୍ମେନେୱ ଓୱଦନ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମତସ୍ସାପି ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସୂରିଯତା, ପରିପୁଣ୍ଣୂପସମ୍ପନ୍ନତା, ଓୱଦନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୬୨। ତତିଯଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଉପସ୍ସଯୂପଗମନଂ, ପରିପୁଣ୍ଣୂପସମ୍ପନ୍ନତା, ସମଯାଭାୱୋ, ଗରୁଧମ୍ମେହି ଓୱଦନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଆମିସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୬୪। ଚତୁତ୍ଥେ ‘‘ଉପସମ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ଭିକ୍ଖୁନୋୱାଦକ’’ନ୍ତି ଇମେସଂ ‘‘ମଙ୍କୁକତ୍ତୁକାମୋ’’ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଅୱଣ୍ଣଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଅଯସଂ କତ୍ତୁକାମୋ’’ତି ଇମେସଂ ପନ ୱସେନ ‘‘ଉପସମ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ‘‘ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସା’’ତି ୱିଭତ୍ତିୱିପରିଣାମୋ କାତବ୍ବୋତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଉଜ୍ଝାପନକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଚୀୱରହେତୁ ଓୱଦତୀ’’ତିଆଦିନା ଭଣନ୍ତସ୍ସ ଏକେକସ୍ମିଂ ୱଚନେ ନିଟ୍ଠିତେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ଉପସମ୍ପନ୍ନଂ ସଙ୍ଘେନ ଅସମ୍ମତ’’ନ୍ତି ପାଳିୱଚନତୋ ‘‘ସମ୍ମତେନ ୱା ସଙ୍ଘେନ ୱା ଭାରଂ କତ୍ୱା ଠପିତୋ’’ତି ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନତୋ ଚ ଅଟ୍ଠହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ସମ୍ମତେନ ୱା ୱିପ୍ପୱସିତୁକାମେନ ‘‘ଯାୱାହଂ ଆଗମିସ୍ସାମି, ତାୱ ତେ ଭାରୋ ହୋତୂ’’ତି ଯାଚିତ୍ୱା ଠପିତୋ ତସ୍ସାଭାୱତୋ ସଙ୍ଘେନ ୱା ତଥେୱ ଭାରଂ କତ୍ୱା ଠପିତୋ ଅଟ୍ଠହି ଗରୁଧମ୍ମେହି ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଧମ୍ମେନ ଓୱଦିତୁଂ ଲଭତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ‘‘ଯୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୁ, ଅସମ୍ମତୋ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଓୱଦେଯ୍ୟ, ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ପଗେୱ ଭାରଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠପିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୧୬୮।ଅନାପତ୍ତି ପକତିଯା ଚୀୱରହେତୁ…ପେ… ଓୱଦନ୍ତଂ ଭଣତୀତି ଏତ୍ଥ ଆମିସହେତୁ ଓୱଦନ୍ତଂ ‘‘ଆମିସହେତୁ ଓୱଦତୀ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ଏୱଂ ଭଣନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି, ‘‘ନ ଆମିସହେତୁ ଓୱଦତୀ’’ତି ସଞ୍ଞିନୋ ପନ ଦୁକ୍କଟଂ, ନ ଆମିସହେତୁ ଓୱଦନ୍ତଂ ପନ ‘‘ଆମିସହେତୁ ଓୱଦତୀ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ଭଣନ୍ତସ୍ସାପି ଅନାପତ୍ତି ସଚିତ୍ତକତ୍ତା ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ଧମ୍ମେନ ଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିତା, ଅନାମିସନ୍ତରତା,

ଅୱଣ୍ଣକାମତାଯ ଏୱଂ ଭଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଆମିସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୬୯। ପଞ୍ଚମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୬। ଚୀୱରସିବ୍ବାପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୭୫। ଛଟ୍ଠେ ସଚେ ସା ଭିକ୍ଖୁନୀ ତଂ ଚୀୱରଂ ଆଦିତୋୱ ପାରୁପେଯ୍ୟ, ଅଞ୍ଞା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଦିସ୍ୱା ଉଜ୍ଝାପେଯ୍ୟୁଂ, ତତୋ ମହାଜନୋ ପସ୍ସିତୁଂ ନ ଲଭତୀତି ମଞ୍ଞମାନୋ ‘‘ଯଥାସଂହଟଂ ହରିତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା’’ତିଆଦିମାହ।

୧୭୬।ନୀହରତୀତି ସକିଂ ନୀହରତି। ଯେପି ତେସଂ ନିସ୍ସିତକାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କଥିନୱତ୍ତନ୍ତି ‘‘ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇତିକତ୍ତବ୍ବତାୱସେନ ସୂଚିକମ୍ମକରଣଂ। ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନଂ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଅକପ୍ପିଯସମାଦାନୱସେନ ଦୁକ୍କଟଂ। ୱଞ୍ଚେତ୍ୱାତି ‘‘ତୱ ଞାତିକାଯା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ଏକିସ୍ସା ଭିକ୍ଖୁନିଯା’’ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱତ୍ୱା। ‘‘ଏକିସ୍ସା ଭିକ୍ଖୁନିଯା’’ତି ସୁତ୍ୱା ତେ ଅଞ୍ଞାତିକସଞ୍ଞିନୋ ଭୱେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅକପ୍ପିଯେ ନିଯୋଜିତତ୍ତା’’ତି । ‘‘ଇଦଂ ତେ ମାତୁ ଚୀୱର’’ନ୍ତିଆଦୀନି ଅୱତ୍ୱାପି ‘‘ଇଦଂ ଚୀୱରଂ ସିବ୍ବେହୀ’’ତି ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ସିବ୍ବାପେନ୍ତସ୍ସପି ଅନାପତ୍ତି।

୧୭୯।ଉପାହନତ୍ଥୱିକାଦିନ୍ତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଯଂ ଚୀୱରଂ ନିୱାସେତୁଂ ୱା ପାରୁପିତୁଂ ୱା ନ ସକ୍କା ହୋତି, ତମ୍ପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ସନ୍ତକତା, ନିୱାସନପାରୁପନୂପଗତା, ୱୁତ୍ତନଯେନ ସିବ୍ବନଂ ୱା ସିବ୍ବାପନଂ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଚୀୱରସିବ୍ବାପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ସଂୱିଦହନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୮୧। ସତ୍ତମେ ‘‘ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀନଂ ଚୋରା ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିଂସୂ’’ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ପତ୍ତଚୀୱର’’ନ୍ତି ପାଠସେସୋତି ଆହ ‘‘ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀନଂ ପତ୍ତଚୀୱର’’ନ୍ତି। ତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋତି ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯୋ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ। ‘‘ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀନ’’ନ୍ତି ଚ ୱିଭତ୍ତିୱିପରିଣାମେନେତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପାଠଇଯଂ ‘‘ଗଚ୍ଛାମ ଭଗିନି, ଗଚ୍ଛାମ ଅୟ୍ୟା’’ତି ଭିକ୍ଖୁପୁବ୍ବକଂ ସଂୱିଧାନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ‘‘ଗଚ୍ଛାମ ଅୟ୍ୟ, ଗଚ୍ଛାମ ଭଗିନୀ’’ତି ଭିକ୍ଖୁନୀପୁବ୍ବକଂ। ଏକଦ୍ଧାନମଗ୍ଗନ୍ତି ଏକଂ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତଂ ମଗ୍ଗଂ, ଏକତୋ ୱା ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗଂ। ହିଯ୍ୟୋତି ସୁୱେ। ପରେତି ତତିଯଦିୱସେ।

୧୮୨-୧୮୩।ଦ୍ୱିଧା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରୋତି ପାଦଗମନୱସେନ ପକ୍ଖଗମନୱସେନ ୱାତି ଦ୍ୱିଧା ୱୁତ୍ତପ୍ପଭେଦୋ । ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଟ୍ଠାନଂ ଚତୁକ୍କଂ, ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଟ୍ଠାନଂ ସିଙ୍ଘାଟକଂ। ‘‘ଗାମନ୍ତରେ ଗାମନ୍ତରେ’’ତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞୋ ଗାମୋ ଗାମନ୍ତରନ୍ତି ଆହ ‘‘ନିକ୍ଖମନେ ଅନାପତ୍ତି…ପେ… ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି। ‘‘ସଂୱିଧାଯା’’ତି ପାଠଇଯଂ ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ନେୱ ପାଠଇଯା ସମେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ‘‘ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ସଂୱିଦହିତେପି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ନ ସେସଅଟ୍ଠକଥାଯ ସମେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଦ୍ଧଯୋଜନଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସାତି ଅସତି ଗାମେ ଅଦ୍ଧଯୋଜନଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ। ଯତ୍ଥ ହି ଅଦ୍ଧଯୋଜନବ୍ଭନ୍ତରେ ଅଞ୍ଞୋ ଗାମୋ ନ ହୋତି, ତଂ ଇଧ ଅଗାମକଂ ଅରଞ୍ଞନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ, ଅଦ୍ଧଯୋଜନବ୍ଭନ୍ତରେ ପନ ଗାମେ ସତି ଗାମନ୍ତରଗଣନାଯ ଏୱ ଆପତ୍ତି।

୧୮୫।ରଟ୍ଠଭେଦେତି ରଟ୍ଠୱିଲୋପେ। ଚକ୍କସମାରୁଳ୍ହାତି ଇରିଯାପଥଚକ୍କଂ ସକଟଚକ୍କଂ ୱା ସମାରୁଳ୍ହା। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପତ୍ତି , ଅୱିସଙ୍କେତଂ, ସମଯାଭାୱୋ, ଅନାପଦା, ଗାମନ୍ତରୋକ୍କମନଂ ୱା ଅଦ୍ଧଯୋଜନାତିକ୍କମୋ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି। ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପନ ମାତୁଗାମସିକ୍ଖାପଦେନ ଆପତ୍ତି।

ସଂୱିଦହନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ନାୱାଭିରୁହନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୮୮। ଅଟ୍ଠମେ ଲୋକସ୍ସାଦମିତ୍ତସନ୍ଥୱୱସେନ କୀଳଆପୁରେକ୍ଖାରା ସଂୱିଦହିତ୍ୱାତି ଅଯଂ ୱିସେସୋ ‘‘ଏୱମିମେ…ପେ… ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ନାୱାଯ

କୀଳଅନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ‘‘ଉଦ୍ଧଂଗାମିନିଂ ୱା ଅଧୋଗାମିନିଂ ୱା’’ତି ଇମିନା ଚ ସିଦ୍ଧୋ।

୧୮୯। ନଦିଯା କୁତୋ ଗାମନ୍ତରନ୍ତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ସା ନଦିଯା’’ତିଆଦି। ‘‘ତସ୍ସା ସଗାମକତୀରପସ୍ସେନ…ପେ… ଅଦ୍ଧଯୋଜନଗଣନାଯାତି ଏକେକପସ୍ସେନେୱ ଗମନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତାଦିସିକାଯ ନଦିଯା ମଜ୍ଝେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଗାମନ୍ତରଗଣନାଯ ଅଦ୍ଧଯୋଜନଗଣନାଯ ଚ ଆପତ୍ତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁତିଆଦିନା ଅତ୍ତନା ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ସମତ୍ଥେତି। ‘‘କୀଳଆପୁରେକ୍ଖାରତାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱିଧାଯ ନାୱଂ ଅଭିରୁହନ୍ତସ୍ସ ନଦିଯଂଯେୱ ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱାପିସମୁଦ୍ଦାଦୀସୁ କୀଳଆପୁରେକ୍ଖାରତାଯ ଦୁକ୍କଟମେୱ, ନ ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ‘‘ଲୋକସ୍ସାଦମିତ୍ତସନ୍ଥୱୱସେନ କୀଳଆପୁରେକ୍ଖାରା ସଂୱିଦହିତ୍ୱା’’ତି ୱଚନତୋ କେଚି ‘‘ଇମଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ ଲୋକୱଜ୍ଜ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। କୀଳଆପୁରେକ୍ଖାରତାଯ ହି ଅଭିରୁହିତ୍ୱାପି ଗାମନ୍ତରୋକ୍କମନେ ଅଦ୍ଧଯୋଜନାତିକ୍କମେ ୱା କୁସଲାବ୍ୟାକତଚିତ୍ତସମଙ୍ଗୀପି ହୁତ୍ୱା ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି । ଯଦି ହି ସୋ ସଂୱେଗଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ୱା ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ୟ, ନିଦ୍ଦଂ ୱା ଓକ୍କମେଯ୍ୟ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱା ମନସି କରୋନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କୁତୋ ତସ୍ସ ଅକୁସଲଚିତ୍ତସମଙ୍ଗିତା, ଯେନିଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ ଲୋକୱଜ୍ଜନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ ତିଚିତ୍ତନ୍ତି ସିଦ୍ଧଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ନାୱାଭିରୁହନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ପରିପାଚିତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୯୪। ନୱମେ ପଟିଯାଦିତନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସମ୍ପାଦିତଂ। ଞାତକା ୱା ହୋନ୍ତି ପୱାରିତା ୱାତି ଏତ୍ଥ ସଚେପି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଞ୍ଞାତକା ଅପ୍ପୱାରିତା ଚ ସିଯୁଂ, ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଞାତକା ପୱାରିତା ଚେ, ୱଟ୍ଟତି।

୧୯୭। ପାପଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଚୁପଚ୍ଛେଦାଯ ଇଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ପଞ୍ଚଭୋଜନେଯେୱ ଆପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ପଞ୍ଚ ଭୋଜନାନି ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତୀତି ଇଦଂ ପନ ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ହି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଦୁକ୍କଟଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଭିକ୍ଖୁନିପରିପାଚିତଭାୱୋ, ଜାନନଂ, ଗିହିସମାରମ୍ଭାଭାୱୋ, ଓଦନାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରତା, ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ପରିପାଚିତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ରହୋନିସଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୯୮। ଦସମେ ଉପନନ୍ଦସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦେନାତି ଅଚ୍ଚେଲକୱଗ୍ଗେ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ରହୋନିସଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପି ତଂ ଅଚେଲକୱଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚମସିକ୍ଖାପଦଂ ହୋତି, ଉପନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ପନ ଚତୁତ୍ଥଭାୱତୋ ‘‘ଉପନନ୍ଦସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱତ୍ଥୁତୋ ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱତ୍ଥୁନୋ ପଠମଂ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଠମଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ଇମିନା ଚ ସିକ୍ଖାପଦେନ କେୱଲଂ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏୱ ରହୋନିସଜ୍ଜାଯ ଆପତ୍ତି ପଞ୍ଞତ୍ତା, ଉପରି ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ରହୋନିସଜ୍ଜାଯ ଆପତ୍ତି ୱିସୁଂ ପଞ୍ଞତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ରହୋନିସଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁନିୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

୪। ଭୋଜନୱଗ୍ଗୋ

୧। ଆୱସଥପିଣ୍ଡସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୦୬। ଭୋଜନୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ଅଦ୍ଧଯୋଜନଂ ୱା ଯୋଜନଂ ୱା ଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ଏତ୍ଥ ତତ୍ତକଂ ଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସାପି ତାୱତକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲଦ୍ଧଭିକ୍ଖସ୍ସ ଇତୋ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଇମେସଂଯେୱାତି ଇମେସଂ ପାସଣ୍ଡାନଂଯେୱ। ଏତ୍ତକାନନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ପାସଣ୍ଡେ ଏତ୍ତକାନଂ। ଏକଦିୱସଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଏକଦିୱସଂ ସକିଂଯେୱ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ‘‘ଏକଦିୱସଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ପନ ଏକସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ପୁନ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଇମିନା ପଠମଂ ଭୁତ୍ତଟ୍ଠାନେସୁ ପୁନ ଏକସ୍ମିମ୍ପି ଠାନେ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୨୦୮।‘‘ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱାତି ଇଦଂ ଅଦ୍ଧଯୋଜନୱସେନ ଗହେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଗତଟ୍ଠାନେତି ଏକସ୍ସେୱ ସନ୍ତକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେପି ଏସେୱ ନଯୋ’’ତି ସଙ୍ଖେପେନ ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ‘‘ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ’’ତିଆଦିମାହ। ଆପତ୍ତିଟ୍ଠାନେଯେୱ ପୁନ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବାତି ଗମନେ ଆଗମନେ ଚ ପଠମଂ ଭୋଜନଂ ଅୱତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକଦିୱସଂ ଗତଟ୍ଠାନେ ଚ ଏକଦିୱସନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭୋଜନମେୱ ଦସ୍ସିତଂ, ଗମନଦିୱସେ ପନ ଆଗମନଦିୱସେ ଚ ‘‘ଗମିସ୍ସାମି ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସପି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭୋଜନେ ଅନାପତ୍ତି। ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଗହେତୁମେୱ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂଯେୱ ଅତ୍ଥାଯା’’ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଆୱସଥପିଣ୍ଡତା, ଅଗିଲାନତା, ଅନୁୱସିତ୍ୱା ଭୋଜନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଆୱସଥପିଣ୍ଡସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଗଣଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୦୯। ଦୁତିଯେ ଅଭିମାରେତି ଅଭିଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ମାରଣତ୍ଥାଯ ନିଯୋଜିତେ ଧନୁଦ୍ଧରେ। ଗୁଳ୍ହପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋତି ଅପାକଟୋ। ପୱିଜ୍ଝୀତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ନନୁ ରାଜାନମ୍ପି ମାରାପେସୀତି ୱଚନତୋ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅଜାତସତ୍ତୁନୋ କାଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ସିଦ୍ଧଂ, ଏୱଞ୍ଚ ସତି ପରତୋ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଯଂ –

‘‘ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ ସେନିଯସ୍ସ ବିମ୍ବିସାରସ୍ସ ଞାତିସାଲୋହିତୋ ଆଜୀୱକେସୁ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି। ଅଥ ଖୋ ସୋ ଆଜୀୱକୋ ଯେନ ରାଜା ମାଗଧୋ ସେନିଯୋ ବିମ୍ବିସାରୋ ତେନୁପସଙ୍କମି, ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ମାଗଧଂ ସେନିଯଂ ବିମ୍ବିସାରଂ ଏତଦୱୋଚ… ପେ… କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନ୍ତା ନାଧିୱାସେନ୍ତୀ’’ତି –

ଇଦଂ କସ୍ମା ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ସୋ କିର ଆଜୀୱକୋ ତଂ ଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ ବିମ୍ବିସାରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଦାସି, ପଚ୍ଛା ଅଜାତସତ୍ତୁକାଲେ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭିକ୍ଖୂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନ୍ତା ତଂ ଦାନଂ ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ, ତସ୍ମା ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତଂ ୱତ୍ଥୁ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ଅଥ ଖୋ ସୋ ଆଜୀୱକୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଦୂତଂ ପାହେସୀ’’ତି ଇଦଞ୍ଚ ତତୋ ପଭୁତି ସୋ ଆଜୀୱକୋ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଭିକ୍ଖୂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ ଅଜାତସତ୍ତୁକାଲେ ସିକ୍ଖାପଦେ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଯଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଦୂତଂ ପାହେସି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୧୫। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱିସିଟ୍ଠତ୍ତା ୱିସଦିସଂ ରଜ୍ଜଂ ୱିରଜ୍ଜଂ, ତତୋ ଆଗତା, ତତ୍ଥ ୱା ଜାତା, ଭୱାତି ୱା ୱେରଜ୍ଜା, ତେ ଏୱ ୱେରଜ୍ଜକା। ତେ ପନ ଯସ୍ମା ଗୋତ୍ତଚରଣାଦିୱିଭାଗେନ ନାନପ୍ପକାରା, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନାନାୱେରଜ୍ଜକେ’’ତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ନାନାୱିଧେହି ଅଞ୍ଞରଜ୍ଜେହି ଆଗତେତି ରଜ୍ଜାନଂଯେୱ ୱସେନ ନାନପ୍ପକାରତା ୱୁତ୍ତା।

୨୧୭-୨୧୮। ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ୱିଞ୍ଞତ୍ତିତୋ ଗଣଭୋଜନଂ ୱତ୍ଥୁୱସେନେୱ ପାକଟନ୍ତି ତଂ ଅୱତ୍ୱା ‘‘ଗଣଭୋଜନଂ ନାମ ଯତ୍ଥ…ପେ… ନିମନ୍ତିତା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି ନିମନ୍ତନୱସେନେୱ ପଦଭାଜନେ ଗଣଭୋଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘କିଞ୍ଚି ପନ ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱତ୍ଥୁଅନନୁରୂପମ୍ପି ସିଯାତି ପଦଭାଜନେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ନିମନ୍ତନୱସେନେୱ ଗଣଭୋଜନଂ ହୋତୀତି କେସଞ୍ଚି ଆସଙ୍କା ଭୱେଯ୍ୟା’’ତି ତଂନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ‘‘ତଂ ପନେତଂ ଗଣଭୋଜନଂ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ପସୱତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭୋଜନାନଂ ନାମଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଭୋଜନଂ ଗଣ୍ହଥାତି ୱୁତ୍ତେପି ଗଣଭୋଜନଂ ହୋତିଯେୱା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ‘‘ହେଟ୍ଠା ଅଦ୍ଧାନଗମନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନାୱାଭିରୁହନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଞ୍ଚ ‘ଇଧେୱ, ଭନ୍ତେ, ଭୁଞ୍ଜଥା’ତି ୱୁତ୍ତେ ଯସ୍ମା କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନ୍ତା ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ, ତସ୍ମା ‘ଭୁଞ୍ଜଥା’ତି ୱୁତ୍ତେପି ଗଣଭୋଜନଂ ନ ହୋତିଯେୱା’’ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭୋଜନାନଂ ନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ନିମନ୍ତେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପନ ‘‘ଓଦନଂ ଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ୱା ‘‘ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ୱା ଭୋଜନନାମଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ୱୁତ୍ତେ ଗଣଭୋଜନଂ ହୋତି, ନ ଅଞ୍ଞଥା। ‘‘ଇଧେୱ, ଭନ୍ତେ, ଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ଏତ୍ଥାପି ‘‘ଓଦନ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱା ୱତ୍ୱାୱ ତେ ଏୱଂ ନିମନ୍ତେସୁନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଗଣୱସେନ ୱା ନିମନ୍ତିତତ୍ତା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅପକତଞ୍ଞୁତାଯ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନ୍ତା ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୂତି ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି, ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଯୁତ୍ତତରଂ ଗହେତବ୍ବଂ।

ଏକତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥଂ ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଠିତା ଏକତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତି ନାମାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ଭତ୍ତଂ ଦେହୀତି ୱା ୱିଞ୍ଞାପେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ହେଟ୍ଠା ‘‘ତ୍ୱଂ ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭତ୍ତଂ ଦେହି, ତ୍ୱଂ ଦ୍ୱିନ୍ନନ୍ତି ଏୱଂ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା’’ତି ୱଚନତୋ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ଅଞ୍ଞେହି ୱିଞ୍ଞତ୍ତମ୍ପି ସାଦିଯନ୍ତସ୍ସ ଗଣଭୋଜନଂ ହୋତିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱଂ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିତୋ ପସୱତୀତି ଏତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯା ସତି ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଗହଣେ ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଆପତ୍ତି, ୱିସୁଂ ଗହଣେ ପଣୀତଭୋଜନସୂପୋଦନୱିଞ୍ଞତ୍ତୀହି ଆପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ୱିଚାରେତୀତି ପଞ୍ଚଖଣ୍ଡାଦିୱସେନ ସଂୱିଦହତି। ଘଟ୍ଟେତୀତି ଅନୁୱାତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ଦଣ୍ଡକେନ ୱା ଘଟ୍ଟେତି। ସୁତ୍ତଂ କରୋତୀତି ସୁତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟେତି। ୱଲେତୀତି ଦଣ୍ଡକେ ୱା ହତ୍ଥେ ୱା ଆୱଟ୍ଟେତି। ''ଅଭିନୱସ୍ସେୱ ଚୀୱରସ୍ସ କରଣଂ ଇଧ ଚୀୱରକମ୍ମଂ ନାମ, ପୁରାଣଚୀୱରେ ସୂଚିକମ୍ମଂ ନାମ ନ ହୋତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ''ଚତୁତ୍ଥେ ଆଗତେ ନ ଯାପେନ୍ତୀତି ୱଚନତୋ ସଚେ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନତ୍ଥି, ତଯୋ ଏୱ ଚ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନା ଯାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି।

୨୨୦। ଗଣଭୋଜନାପତ୍ତିଜନକନିମନ୍ତନଭାୱତୋ ''ଅକପ୍ପିଯନିମନ୍ତନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସମ୍ପୱେସେତ୍ୱାତି ନିସୀଦାପେତ୍ୱା। ଗଣୋ ଭିଜ୍ଜତୀତି ଗଣୋ ଆପତ୍ତିଂ ନ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ''ଯତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ଭିକ୍ଖୂ...ପେ... ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ''ତି ଇମାଯ ପାଳିଯା ସଂସନ୍ଦନତୋ ''ଇତରେସଂ ପନ ଗଣପୂରକୋ ହୋତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅୱିସେସେନାତି ''ଗିଲାନୋ ୱା ଚୀୱରକାରକୋ ୱା''ତି ଅୱିସେସେତ୍ୱା ସବ୍ବସାଧାରଣୱଚନେନ। ତସ୍ମାତି ଅୱିସେସିତତ୍ତା। ଭୁତ୍ୱା ଗତେସୁପି ଏତ୍ଥ ଅଗତେସୁପି ଭୋଜନକିଚ୍ଚେ ନିଟ୍ଠିତେ ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି । ତାନି ଚ ତେହି ଏକତୋ ନ ଗହିତାନୀତି ଯେହି ଭୋଜନେହି ୱିସଙ୍କେତୋ ନତ୍ଥି, ତାନି ଭୋଜନାନି ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଏକତୋ ନ ଗହିତାନି ଏକେନ ପଚ୍ଛା ଗହିତତ୍ତା। ମହାଥେରେତି ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଦୂତସ୍ସ ପୁନ ପଟିପଥଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱଚନଭଯେନ ''ଗାମଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠତ୍ୱାୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ଅନ୍ତରୱୀଥିଆଦୀସୁ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଠିତାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା। ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଘରଦ୍ୱାରେ ଠପେତ୍ୱା ଦିଯ୍ୟମାନେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ନିୱତ୍ତଥାତି ୱୁତ୍ତପଦେ ନିୱତ୍ତିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ''ନିୱତ୍ତଥା''ତି ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ''ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱଟ୍ଟତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଗଣଭୋଜନତା, ସମଯାଭାୱୋ, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଗଣଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ପରମ୍ପରଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୨୧। ତତିଯେ କୁଲପଟିପାଟିଯା ଅଭୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ କତ୍ୱା ନିରନ୍ତରଂ ଦିଯ୍ୟମାନତ୍ତା ''ଭତ୍ତପଟିପାଟି ଅଟ୍ଠିତା ହୋତୀ''ତି ପାଳିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଅନ୍ତରା ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉପଚାରୱସେନାତି ୱୋହାରୱସେନ। ନ ହି ସୋ ବଦରମତ୍ତମେୱ ଦେତି, ଉପଚାରୱସେନ ପନ ଏୱଂ ୱଦତି। ବଦରଚୁଣ୍ଣସକ୍ଖରାଦୀହି ପଯୋଜିତଂ ''ବଦରସାଳୱ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୨୨୬। ୱିକପ୍ପନାୱସେନେୱ ତଂ ଭତ୍ତଂ ଅସନ୍ତଂ ନାମ ହୋତୀତି ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିୱସେନ ୱିକପ୍ପନଂ ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସିକ୍ଖାପଦମେୱ ଠପିତଂ। ପରିୱାରେ ପନ ୱିକପ୍ପନାଯ ଅନୁଜାନନମ୍ପି ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିସମାନନ୍ତି କତ୍ୱା ''ଚତସ୍ସୋ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ମହାପଚ୍ଚରିଆଦୀସୁ ୱୁତ୍ତନଯଂ ପଚ୍ଛା ୱଦନ୍ତୋ ପାଳିଯା ସଂସନ୍ଦନତୋ ପରମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନମେୱ ପତିଟ୍ଠାପେସି। କେଚି ପନ ''ତଦା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ ଠପେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ଥେରୋ ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନଂ ନାକାସି, ଭଗୱତା ଚ ୱିସୁଂ ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା ନ ୱୁତ୍ତା, ତଥାପି ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନାପି ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ତେନେୱ ମାତିକାଅଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ପରମ୍ପରଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ''ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚସୁ ସହଧମ୍ମିକେସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ 'ମଯ୍ହଂ ଭତ୍ତପଚ୍ଚାସଂ ତୁଯ୍ହଂ ଦମ୍ମୀ'ତି ୱା 'ୱିକପ୍ପେମୀ'ତି ୱା ଏୱଂ ସମ୍ମୁଖା ୱା 'ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଦମ୍ମୀ'ତି ୱା 'ୱିକପ୍ପେମୀ'ତି ୱା ଏୱଂ ପରମ୍ମୁଖା ୱା ପଠମନିମନ୍ତନଂ ଅୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ନିମନ୍ତିତକୁଲେ ଲଦ୍ଧଭିକ୍ଖତୋ ଏକସିତ୍ଥମ୍ପି ଅଜ୍ଝୋହରତି, ପାଚିତ୍ତିଯ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୨୨୯। ପଞ୍ଚହି ଭୋଜନେହି ନିମନ୍ତିତସ୍ସ ଯେନ ଯେନ ପଠମଂ ନିମନ୍ତିତୋ, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଭୋଜନତୋ ଉପ୍ପଟିପାଟିଯା ଅୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ୱା ପରସ୍ସ ପରସ୍ସ ଭୋଜନଂ ପରମ୍ପରଭୋଜନନ୍ତି ଆହ ''ସଚେ ପନ ମୂଲନିମନ୍ତନଂ ହେଟ୍ଠା ହୋତି, ପଚ୍ଛିମଂ ପଚ୍ଛିମଂ ଉପରି, ତଂ ଉପରିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତୀ''ତି। ହତ୍ଥଂ ଅନ୍ତୋ ପୱେସେତ୍ୱା ସବ୍ବହେଟ୍ଠିମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଠିତମ୍ପି ଅନ୍ତୋହତ୍ଥଗତଂ ହୋତୀତି ଆହ ''ହତ୍ଥଂ ପନ...ପେ... ଯଥା ତଥା ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି। ଖୀରସ୍ସ ରସସ୍ସ ଚ ଭତ୍ତେନ ଅମିସ୍ସଂ ହୁତ୍ୱା ଉପରି ଠିତତ୍ତା ''ଖୀରଂ ୱା ରସଂ ୱା ପିୱତୋ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ମହାଉପାସକୋତି ଗେହସାମିକୋ। ''ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ 'ଆପତ୍ତୀ'ତି ୱଚନେନ କୁରୁନ୍ଦିଯଂ 'ୱଟ୍ଟତୀ'ତି ୱଚନଂ ୱିରୁଦ୍ଧଂ ୱିଯ ଦିସ୍ସତି, ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଅଧିପ୍ପାଯୋ ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ୱିଭାୱିତୋ''ତି ମହାଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବେ ନିମନ୍ତେନ୍ତୀତି ଅକପ୍ପିଯନିମନ୍ତନେନ ନିମନ୍ତେନ୍ତି। ''ପରମ୍ପରଭୋଜନଂ ନାମ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭୋଜନାନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ଭୋଜନେନ ନିମନ୍ତିତୋ, ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭୋଜନାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତି, ଏତଂ ପରମ୍ପରଭୋଜନଂ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସତିପି ଭିକ୍ଖାଚରିଯାଯ ପଠମଂ ଲଦ୍ଧଭାୱେ ''ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତି, ଆପତ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅୱିକପ୍ପୱସେନ ''ୱଚୀକମ୍ମ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ପରମ୍ପରଭୋଜନତା, ସମଯାଭାୱୋ, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପରମ୍ପରଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। କାଣମାତାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୩୦-୨୩୧। ଚତୁତ୍ଥେ କାଣାୟ ମାତାତି କାଣାତି ଲଦ୍ଧନାମାୟ ଦାରିକାୟ ମାତା। କସ୍ମା ପନେସା କାଣା ନାମ ଜାତାତି ଆହ ''ସା କିରସ୍ସା''ତିଆଦି। ଇମିସ୍ସା ଦହରକାଲେ ମାତାପିତରୋ ସିନେହୱସେନ ''ଅମ୍ମ କାଣେ, ଅମ୍ମ କାଣେ''ତି ୱୋହରିଂସୁ, ସା ତଦୁପାଦାୟ କାଣା ନାମ ଜାତା, ତସ୍ସା ଚ ମାତା ''କାଣମାତା''ତି ପାକଟା ଅହୋସୀତି ଏୱମେତ୍ଥ କାରଣଂ ୱଦନ୍ତି। ପଟିଯାଲୋକନ୍ତି ପଚ୍ଛିମଂ ଦିସଂ, ପଚ୍ଚାଦିଚ୍ଚନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୨୩୩।ପୂୱଗଣନାୟ ପାଚିତ୍ତିୟନ୍ତି ମୁଖୱଟ୍ଟିଯା ହେଟ୍ଠିମଲେଖତୋ ଉପରିଟ୍ଠିତପୂୱଗଣନାୟ ପାଚିତ୍ତିୟଂ। ''ଦ୍ୱତ୍ତିପତ୍ତପୂରା ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବା''ତି ହି ୱଚନତୋ ମୁଖୱଟ୍ଟିଯା ହେଟ୍ଠିମଲେଖଂ ଅନତିକ୍କନ୍ତେ ଦ୍ୱେ ୱା ତଯୋ ୱା ପତ୍ତପୂରେ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

୨୩୫।ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ…ପେ… ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ତଥା ଆଗତଭାୱମତ୍ତଦୀପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ତସ୍ସ ୱାଦସ୍ସ ପତିଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ। ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ପାଳିଯା ନ ସମେତି। ତତୁତ୍ତରିଗହଣେ ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଞ୍ହି ''ଞାତକାନଂ ପୱାରିତାନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞଥା ''ଅନାପତ୍ତି ଦ୍ୱତ୍ତିପତ୍ତପୂରେ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ''ତି ଇମିନାୱ ପମାଣୟୁତ୍ତଗ୍ଗହଣେ ଅନାପତ୍ତିସିଦ୍ଧିତୋ ''ଞାତକାନଂ ପୱାରିତାନ''ନ୍ତି ୱିସୁଂ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଯଦି ଏୱଂ ''ତଂ ପାଳିଯା ନ ସମେତୀ''ତି କସ୍ମା ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ହେଟ୍ଠା ତତୁତ୍ତରିସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨। ୫୨୬) ''ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ଞାତକପୱାରିତଟ୍ଠାନେ ପକତିଯାୱ ବହୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନକାରଣା ପମାଣମେୱ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପାଳିଯା ନ ସମେତୀ''ତି। ''ଅପାଥେଯ୍ୟାଦିଅତ୍ଥାୟ ପଟିଯାଦିତ''ନ୍ତି ସଞ୍ଞାୟ ଗଣ୍ହନ୍ତେସ୍ସପି ଆପତ୍ତିଯେୱ ଅଚିତ୍ତକତ୍ତା ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ। ଅତ୍ତନୋଯେୱ ଗହଣତ୍ଥଂ ''ଇମସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଦେହୀ''ତି ୱଚନେନପି ଆପଜ୍ଜନତୋ ''ୱଚୀକମ୍ମ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ । ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣପୂୱମନ୍ଥତା, ଅସେସକତା, ଅପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଗମନତା, ନ ଞାତକାଦିତା, ଅତିରେକପଟିଗ୍ଗହଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

କାଣମାତାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ପଠମପୱାରଣାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୩୬। ପଞ୍ଚମେ ଭୁତ୍ତାୱୀତି ଭୁତ୍ତାୱିନୋ ଭୁତ୍ତୱନ୍ତୋ, କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପୱାରିତାତି ଏତ୍ଥ ଚତୂସୁ ପୱାରଣାସୁ ଯାୱଦତ୍ଥପୱାରଣା ପଟିକ୍ଖେପପୱାରଣା ଚ ଲବ୍ଭତୀତି ଆହ ''ବ୍ରାହ୍ମଣେନ…ପେ… ପଟିକ୍ଖେପପୱାରଣାୟ ପୱାରିତା''ତି। ଚତୁବ୍ବିଧା ହି ପୱାରଣା ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥପୱାରଣା, ପଚ୍ଚୟପୱାରଣା , ପଟିକ୍ଖେପପୱାରଣା, ଯାୱଦତ୍ଥପୱାରଣାତି। ତତ୍ଥ ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ତୀହି ଠାନେହି ପୱାରେତୁ''ନ୍ତି (ମହାୱ। ୨୦୯) ଅୟଂ ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥପୱାରଣା। ପକାରେହି ଦିଟ୍ଠାଦୀହି ୱାରେତି ସଙ୍ଘାଦିକେ ଭଜାପେତି ଭତ୍ତେ କରୋତି ଏତାୟାତି ପୱାରଣା, ଆପତ୍ତିୱିସୋଧନାୟ ଅତ୍ତୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋକାସଦାନଂ। ସା ପନ ଯସ୍ମା ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥେହି କାତବ୍ବା ୱୁତ୍ତା, ତସ୍ମା ''ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥପୱାରଣା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ''ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘଂ ଚାତୁମାସଂ ଭେସଜ୍ଜେନ ପୱାରେତୁ''ନ୍ତି (ପାଚି। ୩୦୩) ଚ, ''ଅଞ୍ଞତ୍ର ପୁନ ପୱାରଣାୟ ଅଞ୍ଞତ୍ର ନିଚ୍ଚପୱାରଣାଯା''ତି (ପାଚି। ୩୦୬) ଚ ଅୟଂ ପଚ୍ଚୟପୱାରଣା ପୱାରେତି ପଚ୍ଚୟେ ଇଚ୍ଛାପେତି ଏତାୟାତି କତ୍ୱା, ଚୀୱରାଦୀହି ଉପନିମନ୍ତନାଯେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ''ପୱାରିତୋ ନାମ ଅସନଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ଭୋଜନଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ହତ୍ଥପାସେ ଠିତୋ ଅଭିହରତି, ପଟିକ୍ଖେପୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ଏସୋ ପୱାରିତୋ ନାମା''ତି (ପାଚି। ୨୩୯) ଅୟଂ ପଟିକ୍ଖେପପୱାରଣା। ୱିପ୍ପକତଭୋଜନତାଦିପଞ୍ଚଙ୍ଗସହିତୋ ଭୋଜନପଟିକ୍ଖେପୋଯେୱ ହେତ୍ଥ ପକାରୟୁତ୍ତା ୱାରଣାତି ପୱାରଣା। ''ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ସହତ୍ଥା ସନ୍ତପ୍ପେସି ସମ୍ପୱାରେସୀ''ତି (ମ। ନି। ୧।୩୬୩) ଅୟଂ ଯାୱଦତ୍ଥପୱାରଣା। ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଭୋଜନସ୍ସ ପୱାରଣା ଯାୱଦତ୍ଥପୱାରଣା।

୨୩୭।ତି-କାରଂ ଅୱତ୍ୱା…ପେ… ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଇଦଂ ୱତ୍ତବ୍ବାକାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ''ତି-କାରେ ପନ ୱୁତ୍ତେପି ଅକତଂ ନାମ ନ ହୋତୀ''ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୩୮-୨୩୯।ପୱାରିତୋତି ପଟିକ୍ଖେପିତୋ। ଯୋ ହି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପରିୱେସକେନ ଉପନୀତଂ ଭୋଜନଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଟିକ୍ଖିପତି, ସୋ ତେନ ପୱାରିତୋ ପଟିକ୍ଖେପିତୋ ନାମ ହୋତି। ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ପନ ଅନାଦିୟିତ୍ୱା ଅତ୍ଥମତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ''କତପୱାରଣୋ କତପଟିକ୍ଖେପୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ''ଅସନ''ନ୍ତି ଇମିନାୱ ପଦେନ ''ଭୁତ୍ତାୱୀ''ତି ଇମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ନ ତସ୍ସ କିଞ୍ଚି ପୟୋଜନଂ ୱିସୁଂ ଉପଲବ୍ଭତି। ଯଦି ହି ଉପଲବ୍ଭେୟ୍ୟ,

ପୱାରଣା ଛଅଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତା ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ମନସି କତ୍ୱା ପଞ୍ଚସମନ୍ନାଗତତ୍ତଂଯେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତ''ନ୍ତିଆଦିନା ପାଠଇଂ ଆହରତି। କେଚି ପନ ''ହତ୍ଥପାସେ ଠିତୋ ଅଭିହରତୀ''ତି ଏକମେୱ ଅଙ୍ଗଂ କତ୍ୱା ''ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତା ପୱାରଣା''ତିପି ୱଦନ୍ତି।

ଅମ୍ବିଲପାୟାସାଦୀସୂତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଖୀରପାୟାସାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତତ୍ଥ ଅମ୍ବିଲପାୟାସଗ୍ଗହଣେନ ତକ୍କାଦିଅମ୍ବିଲସଂଯୁତ୍ତା ଘନଯାଗୁ ୱୁତ୍ତା। ଖୀରପାୟାସଗ୍ଗହଣେନ ଖୀରସଂଯୁତ୍ତା ଯାଗୁ ସଙ୍ଗୟ୍ହତି। ପୱାରଣଂ ନ ଜନେତୀତି ଅନତିରିତ୍ତଭୋଜନାପତ୍ତିନିବନ୍ଧନଂ ପଟିକ୍ଖେପଂ ନ ସାଧେତି। କତୋପି ପଟିକ୍ଖେପୋ ଅନତିରିତ୍ତଭୋଜନାପତ୍ତିନିବନ୍ଧନୋ ନ ହୋତୀତି ଅକତଟ୍ଠାନେଯେୱ ତିଟ୍ଠତୀତି ଆହ ''ପୱାରଣଂ ନ ଜନେତୀ''ତି। ''ଯାଗୁ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ପୱାରଣଜନକଯାଗୁୟାପି ସାଧାରଣତ୍ତା 'ଯାଗୁଂ ଗଣ୍ହଥା'ତି ୱୁତ୍ତେପି ପୱାରଣା ହୋତୀତି ପୱାରଣଂ ଜନେତିଯେୱାତି ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପରତୋ ତତ୍ଥେୱ ''ଭତ୍ତମିସ୍ସକଂ ଯାଗୁଂ ଆହରିତ୍ୱା''ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତକାରଣେନ ନ ସମେତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ ''ହେଟ୍ଠା ଅୟାଗୁକେ ନିମନ୍ତନେ ଉଦକକଞ୍ଜିକଖୀରାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ମଦ୍ଦିତଂ ଭତ୍ତମେୱ ସନ୍ଧାୟ 'ଯାଗୁଂ ଗଣ୍ହଥା'ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପୱାରଣା ହୋତି, 'ଭତ୍ତମିସ୍ସକଂ ଯାଗୁଂ ଆହରିତ୍ୱା'ତି ଏତ୍ଥ ପନ ୱିସୁଂ ଯାଗୁୟା ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ପୱାରଣା ନ ହୋତୀ''ତି। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଖୀରାଦୀହି ସଂମଦ୍ଦିତଂ ଭତ୍ତମେୱ ସନ୍ଧାୟ ''ଯାଗୁଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଯାଗୁୟା ଚ ତତ୍ଥ ଅଭାୱତୋ ପୱାରଣା ହୋତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ କାରଣଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ପରତୋ ''ଯେନାପୁଚ୍ଛିତୋ, ତସ୍ସ ଅତ୍ଥିତାୟା''ତି ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତକାରଣେନପି ସଂସନ୍ଦତି, ଅଞ୍ଞଥା ଗଣ୍ଠିପଦେସୁଯେୱ ପୁବ୍ବାପରୱିରୋଧୋ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନେନ ଚ ନ ସମେତି। ସଚେ…ପେ… ପଞ୍ଞାୟତୀତି ଇମିନା ୱୁତ୍ତପ୍ପମାଣସ୍ସ ମଚ୍ଛମଂସଖଣ୍ଡସ୍ସ ନହାରୁନୋ ୱା ସବ୍ଭାୱମତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତି। ତାହୀତି ପୁଥୁକାହି।

ସାଲିୱୀହିଯୱେହି କତସତ୍ତୂତି ଯେଭୁୟ୍ୟନଯେନ ୱୁତ୍ତଂ, ସତ୍ତ ଧଞ୍ଞାନି ପନ ଭଜ୍ଜିତ୍ୱା କତୋପି ସତ୍ତୁଯେୱ। ତେନେୱାହ ''କଙ୍ଗୁୱରକ…ପେ… ସତ୍ତୁସଙ୍ଗହମେୱ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି। ସତ୍ତୁମୋଦକୋତି ସତ୍ତୁଯୋ ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା କତୋ ଅପକ୍କୋ ସତ୍ତୁଗୁଳୋ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭୋଜନାନଂ ଅଞ୍ଞତରୱସେନ ୱିପ୍ପକତଭୋଜନଭାୱସ୍ସ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ''ମୁଖେ ସାସପମତ୍ତମ୍ପି…ପେ… ନ ପୱାରେତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ''ଅକପ୍ପିୟମଂସଂ ପଟିକ୍ଖିପତି, ନ ପୱାରେତୀ''ତି ୱଚନତୋ ସଚେ ସଙ୍ଘିକଂ ଲାଭଂ ଅତ୍ତନୋ ଅପାପୁଣନ୍ତଂ ଜାନିତ୍ୱା ୱା ଅଜାନିତ୍ୱା ୱା ପଟିକ୍ଖିପତି, ନ ପୱାରେତି ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବସ୍ସେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ଅଲଜ୍ଜିସନ୍ତକଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋପି ନ ପୱାରେତି। ଅୱତ୍ଥୁତାୟାତି ଅନତିରିତ୍ତାପତ୍ତିସାଧିକାୟ ପୱାରଣାୟ ଅୱତ୍ଥୁଭାୱତୋ। ଏତେନ ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବସ୍ସେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଭାୱଂ ଦୀପେତି । ଯଞ୍ହି ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ପଟିକ୍ଖେପୋ ଆପତ୍ତିଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତୀତି ତଂ ''ପୱାରଣାୟ ଅୱତ୍ଥୂ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଉପନାମେତୀତି ଇମିନା କାୟାଭିହାରଂ ଦସ୍ସେତି। ହତ୍ଥପାସତୋ ବହି ଠିତସ୍ସ ସତିପି ଦାତୁକାମାଭିହାରେ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ଦୂରଭାୱେନେୱ ପୱାରଣାୟ ଅଭାୱତୋ ଥେରସ୍ସପି ଦୂରଭାୱମତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପୱାରଣାୟ ଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଥେରସ୍ସ ଦୂରଭାୱତୋ''ତି ଆହ, ନ ପନ ଥେରସ୍ସ ଅଭିହାରସବ୍ଭାୱତୋ। ସଚେପି ଗହେତ୍ୱା ଗତୋ ହତ୍ଥପାସେ ଠିତୋ ହୋତି, କିଞ୍ଚି ପନ ଅୱତ୍ୱା ଆଧାରକଟ୍ଠାନେ ଠିତତ୍ତା ଅଭିହାରୋ ନାମ ନ ହୋତୀତି ''ଦୂତସ୍ସ ଚ ଅନଭିହରଣତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ''ଗହେତ୍ୱା ଗତେନ 'ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା'ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଭିହାରୋ ନାମ ହୋତୀତି 'ସଚେ ପନ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ପୱାରଣା ହୋତୀ'ତି ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ''ପତ୍ତଂ କିଞ୍ଚି ଉପନାମେତ୍ୱା 'ଇମଂ ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା'ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଯୁତ୍ତଂ ୱିୟ ଦିସ୍ସତି ୱାଚାଭିହାରସ୍ସ ଇଧ ଅନଧିପ୍ପେତତ୍ତା।

ପରିୱେସନାୟାତି ଭତ୍ତଗ୍ଗେ। ଅଭିହଟାୱ ହୋତୀତି ପରିୱେସକେନେୱ ଅଭିହଟା ହୋତି। ତତୋ ଦାତୁକାମତାୟ ଗଣ୍ହନ୍ତଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ପୱାରଣା ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ଅଗଣ୍ହନ୍ତମ୍ପି ପଟିକ୍ଖିପତୋ ପୱାରଣା ହୋତିଯେୱ। କସ୍ମା? ଦାତୁକାମତାୟ ଅଭିହଟତ୍ତା। ''ତସ୍ମା ସା ଅଭିହଟାୱ ହୋତୀ''ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ତେନେୱ ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ''ଦାତୁକାମାଭିହାରେ ସତି କେୱଲଂ 'ଦସ୍ସାମୀ'ତି ଗହଣମେୱ ଅଭିହାରୋ ନାମ ନ ହୋତି, 'ଦସ୍ସାମୀ'ତି ଗଣ୍ହନ୍ତେପି ଅଗଣ୍ହନ୍ତେପି ଦାତୁକାମାଭିହାରୋୱ ଅଭିହାରୋ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ଗହଣସମୟେ ୱା ଅଗ୍ଗହଣସମୟେ ୱା ତଂ ପଟିକ୍ଖିପତୋ ପୱାରଣା ହୋତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦାନି ଅସତି ତସ୍ସ ଦାତୁକାମାଭିହାରେ ଗହଣସମୟେପି ପଟିକ୍ଖିପତୋ ପୱାରଣା ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସଚେ ପନା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

''ରସଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଅପୱାରଣଜନକସ୍ସ ନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''ତଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିକ୍ଖିପତୋ ପୱାରଣା ନତ୍ଥୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ମଚ୍ଛରସଂ ମଂସରସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ନ କେୱଲଂ ମଚ୍ଛସ୍ସ ରସଂ ମଚ୍ଛରସମିଚ୍ଚେୱ ୱିଞ୍ଞାୟତି, ଅଥ ଖୋ ମଚ୍ଛୋ ଚ ମଚ୍ଛରସଞ୍ଚ ମଚ୍ଛରସନ୍ତି ଏୱଂ ପୱାରଣଜନକସାଧାରଣନାମୱସେନପି ୱିଞ୍ଞାୟମାନତ୍ତା ତଂ ପଟିକ୍ଖିପତୋ ପୱାରଣାୱ ହୋତି। ପରତୋ ମଚ୍ଛସୂପନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନୟୋ। ''ଇଦଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱୁତ୍ତେପୀତି ଏତ୍ଥ ଏୱଂ ଅୱତ୍ୱାପି ପୱାରଣପହୋନକଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଅଭିହଟଂ ପଟିକ୍ଖିପତୋ ପୱାରଣା ହୋତିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କରମ୍ବକୋତି ମିସ୍ସକାଧିୱଚନମେତଂ। ଯଞ୍ହି ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞେନ ମିସ୍ସେତ୍ୱା କରୋନ୍ତି, ସୋ ''କରମ୍ବକୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋ ସଚେପି ମଂସେନ ମିସ୍ସେତ୍ୱା କତୋୱ ହୋତି, ''କରମ୍ବକଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଅପୱାରଣାରହସ୍ସ ନାମେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଟିକ୍ଖିପତୋ ପୱାରଣା ନ ହୋତି। ''ମଂସକରମ୍ବକଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ମଂସମିସ୍ସକଂ ଗଣ୍ହଥାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ପୱାରଣାୱ ହୋତି।

‘‘ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତ’’ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଓତ୍ଥୁନୋ କପ୍ପିୟଭୂତା ଅକପ୍ପିୟସଞ୍ଞାୟ ପଟିକ୍ଖିପତୋପି ଅଚିତ୍ତକତ୍ତା ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ପଓ୍ୱାରଣା ହୋତୀ’’ତି ଓଦନ୍ତି। ‘‘ହେଟ୍ଠା ଅୟାଗୁକେ ନିମନ୍ତନେ ଉଦକକଞ୍ଜିକଖୀରାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ମଦ୍ଦିତଂ ଭତ୍ତମେଓ୍ୱ ସନ୍ଧାୟ ‘ୟାଗୁଂ ଗଣ୍ହଥା’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଓ୍ୱାରଣା ହୋତି, ‘ଭତ୍ତମିସ୍ସକଂ ୟାଗୁଂ ଆହରିତ୍ୱା’ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଓ୍ୱିସୁଂ ୟାଗୁୟା ଓ୍ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ପଓ୍ୱାରଣା ନ ହୋତୀ’’ତି ଓଦନ୍ତି। ଅୟମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋତି ‘‘ୟେନାପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତିଆଦିନା ଓ୍ୱୁତ୍ତମେଓ୍ୱତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାୟ ଓଦତି। କାରଣଂ ପନେତ୍ଥ ଦୁଦ୍ଦସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏକେ ତାଓ୍ୱ ଓଦନ୍ତି ‘‘ୟସ୍ମା ୟାଗୁମିସ୍ସକଂ ନାମ ଭତ୍ତମେଓ୍ୱ ନ ହୋତି, ଖୀରାଦିକମ୍ପି ହୋତିୟେଓ୍ୱ, ତସ୍ମା କରମ୍ବକେ ଓ୍ୱିୟ ପଓ୍ୱାରଣାୟ ନ ଭଓ୍ୱିତବ୍ବଂ। ଏଓ୍ୱଞ୍ଚ ସତି ୟାଗୁ ବହୁତରା ଓ୍ୱା ହୋତି ସମସମା ଓ୍ୱା, ନ ପଓ୍ୱାରେତି। ‘ୟାଗୁ ମନ୍ଦା, ଭତ୍ତଂ ବହୁତରଂ, ପଓ୍ୱାରେତୀ’ତି ଏତ୍ଥ କାରଣଂ ଦୁଦ୍ଦସ’’ନ୍ତି। କେଚି ପନ ଓଦନ୍ତି ‘‘ୟାଗୁମିସ୍ସକଂ ନାମ ଭତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ତଂ ପଟିକ୍ଖିପତୋ ପଓ୍ୱାରଣାୟ ଏଓ୍ୱ ଭଓ୍ୱିତବ୍ବଂ। ଏଓ୍ୱଞ୍ଚ ସତି ‘ଇଧ ପଓ୍ୱାରଣା ହୋତି ନ ହୋତୀ’ତି ଏତ୍ଥ କାରଣଂ ଦୁଦ୍ଦସ’’ନ୍ତି।

ୟଥା ଚେତ୍ଥ କାରଣଂ ଦୁଦ୍ଦସଂ, ଏଓ୍ୱଂ ପରତୋ ‘‘ମିସ୍ସକଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଏତ୍ଥାପି କାରଣଂ ଦୁଦ୍ଦସମେଓ୍ୱାତି ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ ହି ପଓ୍ୱାରଣପ୍ପହୋନକସ୍ସ ଅପ୍ପବହୁଭାଓ୍ୱୋ ପଓ୍ୱାରଣାୟ ଭାଓ୍ୱାଭାଓ୍ୱନିମିତ୍ତଂ, କିଞ୍ଚରହି ପଓ୍ୱାରଣଜନକସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣମେଓ୍ୱେତ୍ଥ ପମାଣଂ, ତସ୍ମା ‘‘ଇଦଞ୍ଚ କରମ୍ବକେନ ନ ସମାନେତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦିନା ୟମ୍ପି କାରଣଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ପୁବ୍ବେ ଓ୍ୱୁତ୍ତେନ ସଂସନ୍ଦିୟମାନଂ ନ ସମେତି। ୟଦି ହି ‘‘ମିସ୍ସକ’’ନ୍ତି ଭତ୍ତମିସ୍ସକେୟେଓ୍ୱ ରୁଳ୍ହଂ ସିୟା, ଏଓ୍ୱଂ ସତି ୟଥା ‘‘ଭତ୍ତମିସ୍ସକଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତେ ଭତ୍ତଂ ବହୁତରଂ ଓ୍ୱା ସମଂ ଓ୍ୱା ଅପ୍ପତରଂ ଓ୍ୱା ହୋତି, ପଓ୍ୱାରେତିୟେଓ୍ୱ, ଏଓ୍ୱଂ ‘‘ମିସ୍ସକଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତେପି ଅପ୍ପତରେପି ଭତ୍ତେ ପଓ୍ୱାରଣାୟ ଭଓ୍ୱିତବ୍ବଂ ମିସ୍ସକନ୍ତି ଭତ୍ତମିସ୍ସକେୟେଓ୍ୱ ରୁଳ୍ହତ୍ତା। ତଥା ହି ‘‘ମିସ୍ସକନ୍ତି ଭତ୍ତମିସ୍ସକେୟେଓ୍ୱ ରୁଳ୍ହଓ୍ୱୋହାରତ୍ତା ଇଦଂ ପନ ‘ଭତ୍ତମିସ୍ସକମେଓ୍ୱା’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥ ‘‘ମିସ୍ସକ’’ନ୍ତି ଭତ୍ତମିସ୍ସକେ ରୁଳ୍ହଂ ନ ହୋତି, ମିସ୍ସକଭତ୍ତଂ ପନ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ମିସ୍ସକଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଏଓ୍ୱମ୍ପି ୟଥା ଅୟାଗୁକେ ନିମନ୍ତନେ ଖୀରାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ମଦ୍ଦିତଂ ଭତ୍ତମେଓ୍ୱ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ୟାଗୁଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତେ ପଓ୍ୱାରଣା ହୋତି, ଏଓ୍ୱମିଧାପି ମିସ୍ସକଭତ୍ତମେଓ୍ୱ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ମିସ୍ସକଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତେ ଭତ୍ତଂ ଅପ୍ପଂ ଓ୍ୱା ହୋତୁ ବହୁ ଓ୍ୱା, ପଓ୍ୱାରଣା ଏଓ୍ୱ ସିୟା। ତସ୍ମା ‘‘ମିସ୍ସକ’’ନ୍ତି ଭତ୍ତମିସ୍ସକେ ରୁଳ୍ହଂ ଓ୍ୱା ହୋତୁ ସନ୍ଧାୟଭାସିତଂ ଓ୍ୱା, ଉଭୟତ୍ଥାପି ପୁବ୍ବେନାପରଂ ନ ସମେତୀତି କିମେତ୍ଥ କାରଣଚିନ୍ତାୟ, ଈଦିସେସୁ ପନ ଠାନେସୁ ଅଟ୍ଠକଥାପମାଣେନେଓ୍ୱ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଅୟଂ ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି।

‘‘ଓ୍ୱିସୁଂକତ୍ୱା ଦେତୀତି ଭତ୍ତସ୍ସ ଉପରି ଠିତଂ ରସାଦିଂ ଓ୍ୱିସୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଦେତୀ’’ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। କେନଚି ପନ ‘‘ୟଥା ଭତ୍ତସିତ୍ଥଂ ନ ପତତି, ତଥା ଗାଳ୍ହଂ ହତ୍ଥେନ ପୀଳେତ୍ୱା ପରିସ୍ସାଓ୍ୱେତ୍ୱା ଦେତୀ’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ତଥାପି କାରଣଂ ନ ଦିସ୍ସତି। ୟଥା ହି ଭତ୍ତମିସ୍ସକଂ ୟାଗୁଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ୟାଗୁଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଓତ୍ୱା ୟାଗୁମିସ୍ସକଂ ଭତ୍ତମ୍ପି ଦେନ୍ତଂ ପଟିକ୍ଖିପତୋ ପଓ୍ୱାରଣା ନ ହୋତି, ଏଓ୍ୱମିଧାପି ବହୁଖୀରରସାଦୀସୁ ଭତ୍ତେସୁ ‘‘ଖୀରଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତିଆଦୀନି ଓତ୍ୱା ଖୀରାଦୀନି ଓ୍ୱା ଦେତୁ ଖୀରାଦିମିସ୍ସକଭତ୍ତଂ ଓ୍ୱା, ଉଭୟଥାପି ପଓ୍ୱାରଣାୟ ନ ଭଓ୍ୱିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ‘‘ଓ୍ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ଦେତୀ’’ତି ତେନାକାରେନ ଦେନ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଭତ୍ତମିସ୍ସକଂ କତ୍ୱା ଦିୟ୍ୟମାନଂ ପଟିକ୍ଖିପତୋ ପଓ୍ୱାରଣା ହୋତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ୟଦି ପନ ଭତ୍ତମିସ୍ସକଂ କତ୍ୱା ଦିୟ୍ୟମାନେ ପଓ୍ୱାରଣା ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ‘‘ଓ୍ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ଦେତୀ’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ, ଏଓ୍ୱଂ ସତି ଅଟ୍ଠକଥାୟେଓ୍ୱେତ୍ଥ ପମାଣନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ, ନ ପନ କାରଣନ୍ତରଂ ଗଓ୍ୱେସିତବ୍ବଂ।

ସଚେ ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସିନ୍ନୋ ପାଦେ ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାପି ଭୂମିୟଂ ନିସୀଦତି, ଇରିୟାପଥଂ ଓ୍ୱିକୋପେନ୍ତୋ ନାମ ହୋତୀତି ଉକ୍କୁଟିକାସନଂ ଅଓ୍ୱିକୋପେତ୍ୱାଓ୍ୱ ସୁଖେନ ନିସୀଦିତୁଂ ‘‘ତସ୍ସ ପନ ହେଟ୍ଠା…ପେ… ନିସୀଦନକଂ ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଆସନଂ ଅଚାଲେତ୍ୱାତି ପୀଠେ ଫୁଟ୍ଠୋକାସତୋ ଆନିସଦମଂସଂ ଅମୋଚେତ୍ୱା, ଅନୁଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ଓ୍ୱିୟ ଠାନାଚାଓ୍ୱନଂ ନ ଗହେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ।

ଅକପ୍ପିୟକତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅକପ୍ପିୟକତସ୍ସେଓ୍ୱ ଅନତିରିତ୍ତଭାଓ୍ୱତୋ କପ୍ପିୟଂ ଅକାରାପେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିତ୍ତମୂଲଫଲାଦିୟେଓ୍ୱ ଅତିରିତ୍ତଂ ନ ହୋତି, ସେସଂ ପନ ପତ୍ତପରିୟାପନ୍ନଂ ଅତିରିତ୍ତମେଓ୍ୱ ହୋତି, ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତି। ତଂ ପନ ମୂଲଫଲାଦିଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁକାମେନ ତତୋ ନୀହରିତ୍ୱା କପ୍ପିୟଂ କାରାପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଭାଜନେ ଠପେତ୍ୱା ଅତିରିତ୍ତଂ କାରାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ।

ସୋ ପୁନ କାତୁଂ ନ ଲଭତୀତି ତସ୍ମିଂୟେଓ୍ୱ ଭାଜନେ କରିୟମାନଂ ପଠମଂ କତେନ ସଦ୍ଧିଂ କତଂ ହୋତୀତି ପୁନ ସୋୟେଓ୍ୱ କାତୁଂ ନ ଲଭତି, ଅଞ୍ଞୋ ଲଭତି। ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପନ ଭାଜନେ ତେନ ଓ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ଓ୍ୱା କାତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତି। ତେନାହ ‘‘ୟେନ ଅକତଂ, ତେନ କାତବ୍ବଂ। ୟଞ୍ଚ ଅକତଂ, ତଂ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ତେନପୀତି ଏତ୍ଥ ପି-ସଦ୍ଦୋ ନ କେଓ୍ୱଲଂ ଅଞ୍ଞେନେଓ୍ୱାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେତି। ଏଓ୍ୱଂ କତନ୍ତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଭାଜନେ କତଂ। ପେସେତ୍ୱାତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପେସେତ୍ୱା। ଇମସ୍ସ ଓ୍ୱିନୟକମ୍ମଭାଓ୍ୱତୋ ‘‘ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠିତଂ ନ କାରେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ।

ସଚେ ପନ ଆମିସସଂସଟ୍ଠାନୀତି ଏତ୍ଥ ସଚେ ମୁଖଗତେନପି ଅନତିରିତ୍ତେନ ଆମିସେନ ସଂସଟ୍ଠାନି ହୋନ୍ତି , ପାଚିତ୍ତିୟମେଓ୍ୱାତି ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ପଓ୍ୱାରିତେନ ଭୋଜନଂ ଅତିରିତ୍ତଂ କାରାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେନପି ୟଥା ଅକତେନ ମିସ୍ସଂ ନ ହୋତି, ଏଓ୍ୱଂ ମୁଖଞ୍ଚ ହତ୍ଥଞ୍ଚ ସୁଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। କିଞ୍ଚାପି

ଅପ୍ପୱାରିତସ୍ସ ପୁରେଭତ୍ତଂ ଯାମକାଲିକାଦୀନି ଆହାରତ୍ଥାଯ ପରିଭୁଞ୍ଜତୋପି ଅନାପତ୍ତି, ପୱାରିତସ୍ସ ପନ ପୱାରଣମୂଲକଂ ଦୁକ୍କଟଂ ହୋତିଯେୱାତି ‘‘ଯାମକାଲିକଂ…ପେ… ଅଜ୍ଝୋହାରେ ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’’ତି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୪୧। କାଯେନ ଭୁଞ୍ଜନତୋ ୱାଚାଯ ଆଣାପେତ୍ୱା ଅତିରିତ୍ତଂ ଅକାରାପନତୋ ଚ ଆପଜ୍ଜତୀତି ‘‘କାଯୱାଚତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ପୱାରିତଭାୱୋ, ଆମିସସ୍ସ ଅନତିରିତ୍ତତା, କାଲେ ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପଠମପୱାରଣାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଦୁତିଯପୱାରଣାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୪୩। ଛଟ୍ଠେ ସାଧାରଣମେୱାତି ‘‘ହନ୍ଦ ଭିକ୍ଖୁ ଖାଦ ୱା’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପୱାରଣାଯ ସାଧାରଣଂ। ‘‘ଭୁତ୍ତସ୍ମିଂ ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି ମାତିକାଯଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଭୋଜନପରିଯୋସାନେ ଆପତ୍ତି, ନ ଅଜ୍ଝୋହାରେ ଅଜ୍ଝୋହାରେ। ଅଭିହଟ୍ଠୁଂ ପୱାରେତି, ଆପତ୍ତି ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସାତି ଇଦଞ୍ଚ ଭୋଜନପରିଯୋସାନଂଯେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ପୱାରିତତା, ପୱାରିତସଞ୍ଞିତା, ଆସାଦନାପେକ୍ଖତା, ଅନତିରିତ୍ତେନ ଅଭିହଟ୍ଠୁଂ ପୱାରଣା, ଭୋଜନପରିଯୋସାନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁତିଯପୱାରଣାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ୱିକାଲଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୪୭। ସତ୍ତମେ ଅଗ୍ଗସମଜ୍ଜୋତି ଉତ୍ତମଂ ନଚ୍ଚଂ। ତଂ କିର ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ଠତ୍ୱା ଏକଂ ଦେୱତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କରୋନ୍ତି। ନଟାନଂ ନାଟକାନି ନଟନାଟକାନି, ସୀତାହରଣାଦୀନି। ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିକ୍ଖାପଦେତି ଉନୱୀସତିୱସ୍ସସିକ୍ଖାପଦେ ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ। ଅଦଂସୂତି ‘‘ୱିହାରଂ ନେତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସଥା’’ତି ଅଦଂସୁ।

୨୪୮-୨୪୯। ମୂଲକମୂଲାଦୀନି ଉପଦେସତୋଯେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ନ ହି ତାନି ପରିଯାଯନ୍ତରେନ ୱୁଚ୍ଚମାନାନିପି ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ। ପରିଯାଯନ୍ତରେପି ହି ୱୁଚ୍ଚମାନେ ତଂ ତଂ ନାମଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ସମ୍ମୋହୋଯେୱ ସିଯା, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ନ କିଞ୍ଚି ୱକ୍ଖାମ। ଖାଦନୀଯତ୍ଥନ୍ତି ଖାଦନୀଯେନ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ। ନେୱ ଫରନ୍ତୀତି ନ ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତି। ତେସୁ ତେସୁ ଜନପଦେସୂତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଏକସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ଆହାରକିଚ୍ଚଂ ସାଧେନ୍ତଂ ସେସଜନପଦେସୁପି ନ କପ୍ପତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ରୁକ୍ଖୱଲ୍ଲିଆଦୀନନ୍ତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତମେୱ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଅନ୍ତୋପଥୱୀଗତୋତି ସାଲକଲ୍ୟାଣୀଖନ୍ଧଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବକପ୍ପିଯାନୀତି ମୂଲଖନ୍ଧତଚପତ୍ତାଦିୱସେନ ସବ୍ବସୋ କପ୍ପିଯାନି। ତେସମ୍ପି ନାମୱସେନ ନ ସକ୍କା ପରିଯନ୍ତଂ ଦସ୍ସେତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଚ୍ଛିୱାଦୀନଂ ଅପରିପକ୍କାନେୱ ଫଲାନି ଯାୱଜୀୱିକାନୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅପରିପକ୍କାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ହରୀତକାଦୀନଂ ଅଟ୍ଠୀନୀତି ଏତ୍ଥ ମିଞ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଠିତକପାଲାନି ଯାୱଜୀୱିକାନୀତି ଆଚରିଯା। ମିଞ୍ଜମ୍ପି ଯାୱଜୀୱିକନ୍ତି ଏକେ। ହିଙ୍ଗୂତି ହିଙ୍ଗୁରୁକ୍ଖତୋ ପଗ୍ଘରିତନିଯ୍ୟାସୋ। ହିଙ୍ଗୁଜତୁଆଦଯୋପି ହିଙ୍ଗୁୱିକତିଯୋ ଏୱ। ତତ୍ଥ ହିଙ୍ଗୁଜତୁ ନାମ ହିଙ୍ଗୁରୁକ୍ଖସ୍ସ ଦଣ୍ଡପତ୍ତାନି ପଚିତ୍ୱା କତନିଯ୍ୟାସୋ, ହିଙ୍ଗୁସିପାଟିକଂ ନାମ ହିଙ୍ଗୁପତ୍ତାନି ପଚିତ୍ୱା କତନିଯ୍ୟାସୋ। ‘‘ଅଞ୍ଞେନ ମିସ୍ସେତ୍ୱା କତୋ’’ତିପି ୱଦନ୍ତି। ତକନ୍ତି ଅଗ୍ଗକୋଟିଯା ନିକ୍ଖନ୍ତସିଲେସୋ। ତକପତ୍ତିନ୍ତି ପତ୍ତତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସିଲେସୋ। ତକପଣ୍ଣିନ୍ତି ପଲାସେ ଭଜ୍ଜିତ୍ୱା କତସିଲେସୋ। ‘‘ଦଣ୍ଡତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସିଲେସୋ ତିପି ୱଦନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ୱିକାଲତା, ଯାୱକାଲିକତା, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ୱିକାଲଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ସନ୍ନିଧିକାରକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୫୨-୩। ଅଟ୍ଠମେ ତାଦିସନ୍ତି ଅସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। ଯଂକିଞ୍ଚି ଯାୱକାଲିକଂ ୱା ଯାମକାଲିକଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଯାମକାଲିକ’’ନ୍ତି ଇମିନା ନ କେୱଲଂ ଯାୱକାଲିକେ ଏୱ ସନ୍ନିଧିପଚ୍ଚଯା ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ଅଥ ଖୋ ଯାମକାଲିକେପୀତି ଦସ୍ସେତି। ନନୁ ଚ ଯାମକାଲିକଂ ନେୱ ଖାଦନୀଯେସୁ ଅନ୍ତୋଗଧଂ, ନ ଭୋଜନୀଯେସୁ। ତେନେୱ ପଦଭାଜନୀଯେ ‘‘ଖାଦନୀଯଂ ନାମ ପଞ୍ଚ ଭୋଜନାନି ଯାମକାଲିକଂ ସତ୍ତାହକାଲିକଂ ଯାୱଜୀୱିକଂ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସଂ ଖାଦନୀଯଂ ନାମ। ଭୋଜନୀଯଂ ନାମ ପଞ୍ଚ ଭୋଜନାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ‘‘ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ନିଧିକାରକଂ ଖାଦନୀଯଂ ୱା ଭୋଜନୀଯଂ ୱା ଖାଦେଯ୍ୟ ୱା

ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ ୱା, ପାଚିତ୍ତିୟ''ନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଯାମକାଲିକେ ପାଚିତ୍ତିୟେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି କଥଂ ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ପଦଭାଜନେ ଖାଦନୀୟ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ଯାମକାଲିକଂ ଠପେତ୍ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ସନ୍ନିଧିପଚ୍ଚୟା ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ଖାଦିତବ୍ବଞ୍ହି ଯଂକିଞ୍ଚି ଖାଦନୀୟନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ, ନ ଚ ଯାମକାଲିକେସୁ କିଞ୍ଚି ଖାଦିତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥି ପାତବ୍ବଭାୱତୋ। ତସ୍ମା କିଞ୍ଚାପି ଯାମକାଲିକଂ ଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟେହି ନ ସଙ୍ଗହିତଂ, ତଥାପି ଅନାପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ''ଅନାପତ୍ତି ଯାମକାଲିକଂ ଯାମେ ନିଦହିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତୀ''ତି ୱଚନତୋ ଯାମାତିକ୍କମେ ସନ୍ନିଧିପଚ୍ଚୟା ପାଚିତ୍ତିୟେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଯତି। ''ଯାମକାଲିକେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତାହକାଲିକଂ ଯାୱଜୀୱିକଂ ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତଂ ଯାମେ କପ୍ପତି, ଯାମାତିକ୍କନ୍ତେ ନ କପ୍ପତୀ''ତି (ମହାୱ। ୩୦୫) ଇମିନାପି ଚାୟମତ୍ଥୋ ସିଦ୍ଧୋ। ତେନେୱ ଭଗୱତୋ ଅଧିପ୍ପାୟଞ୍ଞୂହି ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟେହି ଯାମକାଲିକେ ପାଚିତ୍ତିୟମେୱ ୱୁତ୍ତଂ।

ପଟିଗ୍ଗହଣେତି ଗହଣମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱ ହି ତଂ, ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ତେନେୱ ''ଅଜ୍ଝୋହରିତୁକାମତାୟ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହଣେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ସନ୍ନିଧିକାରକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ପନ ''ଅଜ୍ଝୋହରିସ୍ସାମୀତି ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହଣେ''ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଯନ୍ତି ଯଂ ପତ୍ତଂ। ସନ୍ଦିସ୍ସତୀତି ଯାଗୁଯା ଉପରି ସନ୍ଦିସ୍ସତି। ତେଲୱଣ୍ଣେ ପତ୍ତେ ସତିପି ନିସ୍ନେହଭାୱେ ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ଘଂସନ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣୱସେନେୱ ଲେଖା ପଞ୍ଞାଯତି, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ସା ଅବୋହାରିକା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୟଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତମେୱ ହି ଦୁତିୟଦିୱସେ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଅନପେକ୍ଖୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ନିରପେକ୍ଖଦାନେନ ୱା ୱିଜହିତପଟିଗ୍ଗହଣଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତମେୱ ହୋତୀତି ''ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତ''ନ୍ତି ଇମିନା ଉଭୟଥାପି ଅୱିଜହିତପଟିଗ୍ଗହଣମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଯଂ ପରସ୍ସ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଅଦିନ୍ନମ୍ପି ସଚେ ପଟିଗ୍ଗହଣେ ନିରପେକ୍ଖୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ୱିଜହିତପଟିଗ୍ଗହଣଂ ହୋତି, ତମ୍ପି ଦୁତିୟଦିୱସେ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଯଦି ଏୱଂ ''ପତ୍ତୋ ଦୁଦ୍ଧୋତୋ ହୋତୀ''ତିଆଦୀସୁ କସ୍ମା ଆପତ୍ତି ୱୁତ୍ତାତି? ''ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱାୱ ସୟଂ ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା ତୁଚ୍ଛଂ କତ୍ୱା ନ ସମ୍ମା ଧୋୱିତ୍ୱା ନିଟ୍ଠାପିତେ ପତ୍ତେ ଲଗ୍ଗମ୍ପି ଅୱିଜହିତପଟିଗ୍ଗହଣମେୱ ହୋତୀତି ତତ୍ଥ ଆପତ୍ତୀ''ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ''ସାମଣେରାନଂ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତୀତି ଇମସ୍ମିଂ ଅଧିକାରେ ଠତ୍ୱା 'ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତମେୱା'ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପରିଚ୍ଚତ୍ତମେୱ ୱଟ୍ଟତି, ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆପନ୍ନଂ, ତସ୍ମା ନିରାଲୟଭାୱେନ ପଟିଗ୍ଗହଣେ ୱିଜହିତେପି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଯୁତ୍ତଂ ୱିୟ ନ ଦିସ୍ସତି। ଯଦଗ୍ଗେନ ହି ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱିଜହତି, ତଦଗ୍ଗେନ ସନ୍ନିଧିମ୍ପି ନ କରୋତି ୱିଜହିତପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ସ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତସଦିସତ୍ତା। ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନିଦହିତେୟେୱ ଚ ସନ୍ନିଧିପଚ୍ଚୟା ଆପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ''ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଏକରତ୍ତଂ ୱୀତିନାମିତସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନ''ନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ।

ପାଠଇୟଂ ''ସତ୍ତାହକାଲିକଂ ଯାୱଜୀୱିକଂ ଆହାରତ୍ଥାୟ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତିଆଦିନା ସନ୍ନିହିତେସୁ ସତ୍ତାହକାଲିକଯାୱଜୀୱିକେସୁ ପୁରେଭତ୍ତମ୍ପି ଆହାରତ୍ଥାୟ ଅଜ୍ଝୋହରଣେପି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଯାମକାଲିକେପି ଆହାରତ୍ଥାୟ ଅଜ୍ଝୋହରଣେ ୱିସୁଂ ଦୁକ୍କଟେନପି ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''ଆହାରତ୍ଥାୟ ଅଜ୍ଝୋହରତୋ ଦୁକ୍କଟେନ ସଦ୍ଧିଂ ପାଚିତ୍ତିୟ''ନ୍ତି। ପକତିଆମିସେତି ଓଦନାଦିକପ୍ପିୟାମିସେ। ଯାମକାଲିକଂ ସତି ପଚ୍ଚୟେ ସାମିସେନ ମୁଖେନ ଅଜ୍ଝୋହରତୋ ଦ୍ୱେତି ହିଯ୍ୟୋ ପଟିଗ୍ଗହିତଯାମକାଲିକଂ ଅଜ୍ଜ ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସେନ ମୁଖେନ ଭୁଞ୍ଜତୋ ସନ୍ନିହିତଯାମକାଲିକପଚ୍ଚୟା ଏକଂ ପାଚିତ୍ତିୟଂ, ସନ୍ନିହିତେନ ସଂସଟ୍ଠଆମିସପଚ୍ଚୟା ଏକନ୍ତି ଦ୍ୱେ ପାଚିତ୍ତିୟାନି। ୱିକପ୍ପଦ୍ୱୟେପୀତି ସାମିସେନ ନିରାମିସେନାତି ୱୁତ୍ତୱିଧାନଦ୍ୱୟେ। ଦୁକ୍କଟଂ ୱଡ୍ଢତୀତି ଆହାରତ୍ଥାୟ ଅଜ୍ଝୋହରଣପଚ୍ଚୟା ଦୁକ୍କଟଂ ୱଡ୍ଢତି। ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଞ୍ଚ ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ୱଡ୍ଢତୀତି ମନୁସ୍ସମଂସେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ, ସେସଅକପ୍ପିୟମଂସେସୁ ଦୁକ୍କଟଂ ୱଡ୍ଢତି।

୨୫୫। ପଟିଗ୍ଗହଣପଚ୍ଚୟା ତାୱ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସନ୍ନିହିତତ୍ତା ପୁରେଭତ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ସତି ପଚ୍ଚୟେ ପନ ସନ୍ନିହିତମ୍ପି ସତ୍ତାହକାଲିକଂ ଯାୱଜୀୱିକଂ ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାୟ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଚ ଅନାପତ୍ତିୟେୱ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଯାୱକାଲିକଯାମକାଲିକତା, ସନ୍ନିଧିଭାୱୋ, ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ସନ୍ନିଧିକାରକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ପଣୀତଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୫୭-୨୫୯। ନୱମେ ପଣୀତସଂସଟ୍ଠାନି ଭୋଜନାନି ପଣୀତଭୋଜନାନି। ଯଥା ହି ଆଜଞ୍ଞଯୁତ୍ତୋ ରଥୋ ''ଆଜଞ୍ଞରଥୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱମିଧାପି ପଣୀତସଂସଟ୍ଠାନି ସତ୍ତଧଞ୍ଞନିବ୍ବତ୍ତାନି ଭୋଜନାନି ''ପଣୀତଭୋଜନାନୀ''ତି ୱୁତ୍ତାନି। ଯେହି ପନ ପଣୀତେହି ସଂସଟ୍ଠାନି, ତାନି ''ପଣୀତଭୋଜନାନୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତେସଂ ପଭେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ସେୟ୍ୟଥିଦଂ, ସପ୍ପି ନୱନୀତ''ନ୍ତିଆଦି ପାଠଇୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ''ଯେସଂ ମଂସଂ କପ୍ପତୀ''ତି ଇଦଞ୍ଚ ପାଚିତ୍ତିୟୱତ୍ଥୁପରିଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁପରିଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ନ ହି ଅକପ୍ପିୟମଂସସତ୍ତାନଂ ସପ୍ପିଆଦୀନି ନ କପ୍ପନ୍ତି। ଏକଞ୍ହି

ମନୁସ୍ସୱସାତେଲଂ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ଖୀରସପ୍ପିନୱନୀତୱସାତେଲେସୁ ଅକପ୍ପିୟଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ସପ୍ପିଭତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ସପ୍ପିସଂସଟ୍ଠଂ ଭତ୍ତଂ ସପ୍ପିଭତ୍ତଂ, ସପ୍ପି ଚ ଭତ୍ତଞ୍ଚ ସପ୍ପିଭତ୍ତନ୍ତିପି ୱିଞ୍ଞାୟତି, ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ‘‘ସାଲିଭତ୍ତଂ ୱିୟ ସପ୍ପିଭତ୍ତଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି କାରଣଂ ୱତ୍ୱା ଦୁକ୍କଟସ୍ସେୱ ଦଢହତରଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନ ସକ୍କା ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ତୁଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟା ଏୱ ହି ଇଦିସେସୁ ଠାନେସୁ ପମାଣଂ।

ମୂଲନ୍ତି କପ୍ପିୟଭଣ୍ଡଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଅନାପତ୍ତୀତି ୱିସଙ୍କେତତ୍ତା ସବ୍ବାହିପେୱ ଆପତ୍ତୀହି ଅନାପତ୍ତି। କେଚି ପନ ‘‘ପାଚିତ୍ତିୟେନେୱ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା, ସୂପୋଦନୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦୁକ୍କଟଂ ପନ ହୋତିୟେୱା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। କପ୍ପିୟସପ୍ପିନା ଅକପ୍ପିୟସପ୍ପିନାତି ଚ ଇଦଂ କପ୍ପିୟାକପ୍ପିୟମଂସାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା କପ୍ପିୟମଂସସପ୍ପିନା ଅକପ୍ପିୟମଂସସପ୍ପିନାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ନାନାୱତ୍ଥୁକାନୀତି ସପ୍ପିନୱନୀତାଦୀନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୬୧।ମହାନାମସିକ୍ଖାପଦେନ କାରେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ –

‘‘ଅଗିଲାନେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଚତୁମାସପଚ୍ଚୟପୱାରଣା ସାଦିତବ୍ବା ଅଞ୍ଞତ୍ର ପୁନପୱାରଣାୟ ଅଞ୍ଞତ୍ର ନିଚ୍ଚପୱାରଣାୟ, ତତୋ ଚେ ଉତ୍ତରି ସାଦିୟେୟ୍ୟ, ପାଚିତ୍ତିୟ’’ନ୍ତି (ପାଚି। ୩୦୬) –

ଇଦଂ ମହାନାମସିକ୍ଖାପଦଂ ନାମ। ଇମିନା ଚ ସିକ୍ଖାପଦେନ ସଙ୍ଘୱସେନ ଗିଲାନପଚ୍ଚୟପୱାରଣାୟ ପୱାରିତଟ୍ଠାନେ ସଚେ ତତ୍ଥ ରତ୍ତୀହି ୱା ଭେସଜ୍ଜେହି ୱା ପରିଚ୍ଛେଦୋ କତୋ ହୋତି, ଏତ୍ତକାୟେୱ ରତ୍ତିୟୋ ଏତ୍ତକାନି ୱା ଭେସଜ୍ଜାନି ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବାନୀତି। ଅଥ ତତୋ ରତ୍ତିପରିୟନ୍ତତୋ ୱା ଭେସଜ୍ଜପରିୟନ୍ତତୋ ୱା ଉତ୍ତରି ନ ଭେସଜ୍ଜକରଣୀୟେନ ୱା ଭେସଜ୍ଜଂ ଅଞ୍ଞଭେସଜ୍ଜକରଣୀୟେନ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଅଗିଲାନୋ ଗିଲାନସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଭେସଜ୍ଜାନି ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତୋ ନ ଭେସଜ୍ଜକରଣୀୟେନ ଭେସଜ୍ଜଂ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତୋ ନାମ ହୋତୀତି ‘‘ମହାନାମସିକ୍ଖାପଦେନ କାରେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତାନି ପାଟିଦେସନୀୟୱତ୍ଥୂନୀତି ପାଢଇୟଂ ଆଗତସପ୍ପିଆଦୀନି ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ପାଢଇୟଂ ଅନାଗତାନି ପନ ଅକପ୍ପିୟସପ୍ପିଆଦୀନି ଭିକ୍ଖୁନୀନମ୍ପି ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୂନୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସୂପୋଦନୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଚିତ୍ତିୟୱତ୍ଥୂନି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପାଟିଦେସନୀୟୱତ୍ଥୂନି ଚ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ପଣୀତଭୋଜନତା, ଅଗିଲାନତା, ଅକତୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ପଟିଲାଭୋ, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ପଣୀତଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଦନ୍ତପୋନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୬୩। ଦସମେ ଅୟ୍ୟୱୋସାଟିତକାନୀତି ପିତୁପିଣ୍ଡସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଉମ୍ମାରେତି ସୁସାନେ କତଗେହସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଗେହସ୍ସ ୱା ଉମ୍ମାରେ। ଘନବଦ୍ଧୋତି ଘନମଂସେନ ସମ୍ବଦ୍ଧୋ, କଥିନସଂହତସରୀରୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୨୬୪।ମୁଖଦ୍ୱାରନ୍ତି ଗଲନାଢଇକଂ। ଆହାରନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋହରିତବ୍ବଂ ୟଂକିଞ୍ଚି ୟାୱକାଲିକାଦିଂ। ଆହରେୟ୍ୟାତି ମୁଖଦ୍ୱାରଂ ପୱେସେୟ୍ୟ। ମୁଖେନ ୱା ପୱିଟ୍ଠଂ ହୋତୁ ନାସିକାୟ ୱା, ଗଲେନ ଅଜ୍ଝୋହରଣୀୟତ୍ତା ସବ୍ବମ୍ପି ତଂ ମୁଖଦ୍ୱାରଂ ପୱେସିତମେୱ ହୋତି। ୟସ୍ମା ପନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅନାହାରେପି ଉଦକେ ଆହାରସଞ୍ଞାୟ ଦନ୍ତପୋନେ ଚ ମୁଖଦ୍ୱାରଂ ଆହଟଂ ଇଦନ୍ତି ସଞ୍ଞାୟ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାୟିଂସୁ, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଅଦିନ୍ନଂ…ପେ… ସମ୍ମା ଅତ୍ତଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା କୁକ୍କୁଚ୍ଚାୟିଂସୂ’’ତି। ଉଦକଞ୍ହି ୟଥାସୁଖଂ ପାତୁଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଞ୍ଚ ଦନ୍ତପୋନପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ସ ପନ ରସଂ ଗିଲିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେପି ଦନ୍ତକଟ୍ଠରସୋ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପୱିସତି, ପାଚିତ୍ତିୟମେୱ। ଅନଜ୍ଝୋହରନ୍ତେନ ପନ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ୱା ହୋତୁ ଅଞ୍ଞଂ ୱା, କିଞ୍ଚି ମୁଖେ ପକ୍ଖିପିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

୨୬୫।ଅକଲ୍ଲକୋତି ଗିଲାନୋ ସହତ୍ଥା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମୁଖେନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଉଚ୍ଚାରଣମତ୍ତନ୍ତି ଉକ୍ଖିପନମତ୍ତଂ। ଏକଦେସେନପୀତି ଅଙ୍ଗୁଲିୟାପି ଫୁଟ୍ଠମତ୍ତେନ। ତଂ ଚେ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ସବ୍ବଂ ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱାତି ୱେଣୁକୋଟିୟା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତତ୍ତା। ସଚେପି ଭୂମିୟଂ ଠିତମେୱ ଘଟଂ ଦାୟକେନ ହତ୍ଥପାସେ ଠତ୍ୱା ଘଟଂ ଦସ୍ସାମୀତି ଦିନ୍ନୱେଣୁକୋଟିଗ୍ଗହଣୱସେନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଉଭୟକୋଟିବଦ୍ଧଂ ସବ୍ବମ୍ପି ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱ ହୋତି। ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ଅପୀଳେତ୍ୱା ପକତିୟା ପୀଢଇୟମାନୌଚ୍ଛୁରସଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଅଭିହାରୋ ନ ପଞ୍ଞାୟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ହତ୍ଥପାସେ ଠିତସ୍ସ ପନ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ପୀଢଇୟମାନା ଉଚ୍ଛୁତୋ ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ ରସଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଦୋଣିକାୟ ସୟଂ ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ ଉଚ୍ଛୁରସଂ ମଜ୍ଝେ ଆୱରିତ୍ୱା ଆୱରିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତମ୍ପି ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କତ୍ଥଚି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ।

ଅସଂହାରିମେତି ଥାମମଜ୍ଝିମେନ ପୁରିସେନ ଅସଂହାରିୟୋ। ‘‘ତିନ୍ତିଣିକାଦିପଣ୍ଣେସୂ’’ତି ୱଚନତୋ ସାଖାସୁ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ରୁହତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ପୁଞ୍ଛିତେ ପଟିଗ୍ଗହଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପତ୍ତେ ପତିତରଜନଚୁଣ୍ଣମ୍ପି ଅବ୍ଭନ୍ତରପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ଅପରିହଟଭାୱତୋ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପୁବ୍ବାଭୋଗସ୍ସ ଅନୁରୂପେନ ‘‘ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦତ୍ୱା…ପେ… ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୟସ୍ମା ପନ ତଂ ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମତ୍ତେନ ପରସନ୍ତକଂ ନାମ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଅଦତ୍ୱାପି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଦେତୀତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଦେତି। କଞ୍ଜିକନ୍ତି ଖୀରରସାଦିଂ ୟଂକିଞ୍ଚି ଦ୍ରୱଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ହତ୍ଥତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ପୁନ ଗଣ୍ହାତି, ଉଗ୍ଗହିତକଂ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ହତ୍ଥତୋ ଅମୋଚେନ୍ତେନେୱା’’ତି। ଆଲୁଲେନ୍ତାନନ୍ତି ଆଲୋଲେନ୍ତାନଂ, ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଆହରିତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ଠପିତତ୍ତା ଅଭିହାରୋ ନତ୍ଥୀତି ଆହ ‘‘ପତ୍ତୋ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବୋ’’ତି। ପଠମତରଂ ଉଳୁଙ୍କତୋ ଥେୱା ପତ୍ତେ ପତନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ୟଥା ପଠମତରଂ ପତିତଥେୱେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ତଥା ଆକିରିତ୍ୱା ଅପନେନ୍ତାନଂ ପଚ୍ଛା ପତିତଥେୱେପି ଅଭିହଟତ୍ତା ନେୱତ୍ଥି ଦୋସୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଚରୁକେନାତି ଖୁଦ୍ଦକଭାଜନେନ। ମୁଖୱଟ୍ଟିୟାପି ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ମୁଖୱଟ୍ଟିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଫୁସାପିତେ ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କେଚୀତି ଅଭୟଗିରିୱାସିନୋ। ଏସ ନୟୋତି କାୟପଟିବଦ୍ଧପଟିବଦ୍ଧମ୍ପି କାୟପଟିବଦ୍ଧମେୱାତି ଅୟଂ ନୟୋ। ତଥା ଚ ତତ୍ଥ କାୟପଟିବଦ୍ଧେ ତଂପଟିବଦ୍ଧେ ଚ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟମେୱ ୱୁତ୍ତଂ।

ତେନାତି ୟସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକଂ ଗତଂ, ତେନ। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସେୱ ପରିଭୋଗୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ, ତସ୍ମା। ତଂ ଦିୱସଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଦୁତିୟଦିୱସେ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଉଗ୍ଗହିତକପଟିଗ୍ଗହିତଂ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଅନାମସିତ୍ୱା’’ତି। ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ‘‘ସନ୍ନିଧିପଚ୍ଚୟା ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଅଦିନ୍ନମୁଖଦ୍ୱାରାପତ୍ତି ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ‘‘ତଂ ଦିୱସଂ… ପେ… ନ ତତୋ ପର’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ତଂ ଦିୱସଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ୱା ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱା ଠପିତଂ ଦୁତିୟଦିୱସେ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଅଦିନ୍ନମୁଖଦ୍ୱାରାପତ୍ତି ହୋତି, ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଠପିତଂ ଦୁତିୟଦିୱସେ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ପନ ଉଗ୍ଗହିତକପଟିଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି। ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱ ହି ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଠପିତଂ। ‘‘ସାମଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁ’’ନ୍ତି ହି ୱଚନତୋ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତସ୍ସେୱ ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ପରିଭୋଗୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ। ତସ୍ମା ୟଂ ୱୁତ୍ତଂ ଗଣ୍ଠିପଦେ ‘‘ତଂ ଦିୟ୍ୟମାନଂ ପତତୀତି ଏତ୍ଥ ୟଥା ଗଣଭୋଜନାଦୀସୁ ଗିଲାନାଦୀନଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାୟନ୍ତାନଂ ଗଣଭୋଜନଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ଏୱମିଧାପି ଭଗୱତା ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱ କୁକ୍କୁଚ୍ଚୱିନୋଦନତ୍ଥଂ ଅନୁଞ୍ଞାତ’’ନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ‘‘ତଂ ଦିୟ୍ୟମାନଂ ପତତୀ’’ତି ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚତୂସୁପି କାଲିକେସୁ ଅୟଂ ନୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସତ୍ଥକେନାତି ପଟିଗ୍ଗହିତସତ୍ଥକେନ। କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଉଗ୍ଗହିତପଚ୍ଚୟା ସନ୍ନିଧିପଚ୍ଚୟା ୱା ଦୋସୋ ନ ସିୟାତି ଆହ ‘‘ନ ହି ତଂ ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ପରିହରନ୍ତୀ’’ତି। ଇମିନାୱ ବାହିରପରିଭୋଗତ୍ଥଂ ସାମଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ଦିନ୍ନଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା ପରିହରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ତସ୍ମା ପତ୍ତସମ୍ମକ୍ଖନାଦିଅତ୍ଥଂ ସାମଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିହଟତେଲାଦିଂ ସଚେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁକାମୋ ହୋତି, ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଅବ୍ଭନ୍ତରପରିଭୋଗତ୍ଥଂ ପନ ସାମଂ ଗହିତଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଉଗ୍ଗହିତକପଟିଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି, ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଅଦିନ୍ନମୁଖଦ୍ୱାରାପତ୍ତି ହୋତି, ଅବ୍ଭନ୍ତରପରିଭୋଗତ୍ଥମେୱ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ଦିନ୍ନଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିହରନ୍ତସ୍ସ ସିଙ୍ଗୀଲୋଣକପ୍ପୋ ୱିୟ ସନ୍ନିଧିପଚ୍ଚୟା ଆପତ୍ତି ହୋତି। କେଚି ପନ ‘‘ଥାମମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଉଚ୍ଚାରଣମତ୍ତଂ ହୋତୀତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପଞ୍ଚଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିୟା ପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ସ ରୁହନତୋ ବାହିରପରିଭୋଗତ୍ଥମ୍ପି ସଚେ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ଦିନ୍ନଂ ଗଣ୍ହାତି, ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଏୱଂ ସତି ଇଧ ବାହିରପରିଭୋଗତ୍ଥଂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ଦିନ୍ନଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିହରନ୍ତସ୍ସ ସନ୍ନିଧିପଚ୍ଚୟା ଆପତ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବା ସିୟା, ‘‘ନ ହି ତଂ ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ପରିହରନ୍ତୀ’’ତି ଚ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ବାହିରପରିଭୋଗତ୍ଥଂ ଗହିତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ନାମ ନ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୟଦି ଏୱଂ ପଞ୍ଚସୁ ପଟିଗ୍ଗହଣଙ୍ଗେସୁ ‘‘ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟା’’ତି ୱିସେସନଂ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି? ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ପଟିଗ୍ଗହଣଞ୍ହି ପରିଭୋଗତ୍ଥମେୱ ହୋତୀତି ‘‘ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟା’’ତି ୱିସୁଂ ଅୱତ୍ୱା ‘‘ତଞ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୁ କାୟେନ ୱା କାୟପଟିବଦ୍ଧେନ ୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ’’ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଅପରେ ପନ ‘‘ସତିପି ପଟିଗ୍ଗହଣେ ‘ନ ହି ତଂ ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ପରିହରନ୍ତୀ’ତି ଇଧ ଅପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ପରିହରଣେ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଉଦୁକ୍ଖଲମୁସଲାନି ଖିୟ୍ୟନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଉଦୁକ୍ଖଲମୁସଲାନଂ ଖୟେନ ପିସିତକୋଟ୍ଟିତଭେସଜ୍ଜେସୁ ସଚେ ଆଗନ୍ତୁକୱଣ୍ଣୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ନ ୱଟ୍ଟତି।

ସୁଦ୍ଧଂ ଉଦକଂ ହୋତୀତି ରୁକ୍ଖସାଖାଦୀହି ଗଳିତ୍ୱା ପତନୋଦକଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ପତ୍ତୋ ୱାସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥାପି ପତ୍ତଗତଂ ଛୁପିତ୍ୱା ଦେନ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥଲଗ୍ଗେନ ଆମିସେନ ଦୋସାଭାୱତ୍ଥଂ ପତ୍ତପଟିଗ୍ଗହଣନ୍ତି ଅବ୍ଭନ୍ତରପରିଭୋଗତ୍ଥମେୱ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୟଂ ସାମଣେରସ୍ସ ପତ୍ତେ ପତତି… ପେ… ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ନ ୱିଜହତୀତି ଏତ୍ଥ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିତ୍ତମେୱ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକ’’ନ୍ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନକରଣତୋ ହତ୍ଥଗତଂ

ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ନ ୱିଜହତି, ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ପନ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଗହଣସମଯେଯେୱ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକ’’ନ୍ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନସ୍ସ କତତ୍ତା ହତ୍ଥଗତଂ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱିଜହତି। କେସଞ୍ଚି ଅତ୍ଥାଯ ଓଦନଂ ପକ୍କିପତୀତି ଏତ୍ଥ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ପକ୍କିପନ୍ତେପି ‘‘ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ’’ତି ସଯମେୱ ପକ୍କିପିତ୍ୱା ଠପନତୋ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ନ ୱିଜହତି, ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପକ୍କିତ୍ତଂ ପନ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନେୱ ଠପିତଂ ନାମ ହୋତୀତି ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱିଜହତି ପରିଚ୍ଚତ୍ତଭାୱତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସାମଣେର…ପେ… ପରିଚ୍ଚତ୍ତତ୍ତା’’ତି।

ପଟିଗ୍ଗହଣୂପଗଂ ଭାରଂ ନାମ ଥାମମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଉକ୍ଖେପାରହଂ। କିଞ୍ଚାପି ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱାୱ ଅଞ୍ଞେନ ହତ୍ଥେନ ପିଦହନ୍ତସ୍ସ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ତଥାପି ନ ପିଦହିତବ୍ବନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାପମାଣେନେୱ ଗହେତବ୍ବଂ। ମଚ୍ଛିକୱାରଣତ୍ଥନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ସଚେପି ସାଖାଯ ଲଗ୍ଗରଜଂ ପତ୍ତେ ପତତି, ସୁଖେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ସକ୍କାତି ସାଖାଯ ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ଅବ୍ଭନ୍ତରପରିଭୋଗତ୍ଥମେୱିଧ ପଟିଗ୍ଗହଣନ୍ତି ମୂଲପଟିଗ୍ଗହଣମେୱ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅପରେ ପନ ‘‘ମଚ୍ଛିକୱାରଣତ୍ଥନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱଚନମତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ବାହିରପରିଭୋଗତ୍ଥଂ ଗହିତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ତସ୍ମିମ୍ପି ଅସତୀତି ଚାଟିଯା ୱା କୁଣ୍ଡକେ ୱା ଅସତି। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଂ ଗାହାପେତ୍ୱାତି ତଂଯେୱ ଅଚ୍ଛୋହରଣୀଯଭଣ୍ଡଂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ଗାହାପେତ୍ୱା। ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଅନୁଥେରସ୍ସାତି ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଅତ୍ତନା ଗହେତ୍ୱା ଅନୁଥେରସ୍ସ ଦେତି। ତୁଯ୍ହଂ ଯାଗୁଂ ମଯ୍ହଂ ଦେହୀତି ଏତ୍ଥ ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ସାମଣେରସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋପି ପତ୍ତଂ ତସ୍ସ ଦେତି। ଏତ୍ଥ ପନାତି ପଣ୍ଡିତୋ ସାମଣେରୋତିଆଦିପତ୍ତପରିୱତ୍ତନକଥାଯ। କାରଣଂ ଉପପରିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ଯଥା ମାତୁଆଦୀନଂ ତେଲାଦୀନି ହରନ୍ତୋ ତଥାରୂପେ କିଚ୍ଚେ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ଅପରିୱତ୍ତେତ୍ୱାୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଲଭତି, ଏୱମିଧ ପତ୍ତପରିୱତ୍ତନଂ ଅକତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ଲଭତୀତି ଏତ୍ଥ କାରଣଂ ୱୀମଂସିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏତ୍ଥ ପନ ‘‘ସାମଣେରେହି ଗହିତତଣ୍ଡୁଲେସୁ ପରିକ୍ଖୀଣେସୁ ଅୱସ୍ସଂ ଅମ୍ହାକଂ ସାମଣେରା ସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତୀତି ୱିତକ୍କୁପ୍ପତ୍ତି ସମ୍ଭୱତି, ତସ୍ମା ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱାୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ମାତାପିତୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ପନ ଛାଯତ୍ଥାଯ ୱା ଗହଣେ ପରିଭୋଗାସା ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି କାରଣଂ ୱଦନ୍ତି। ତେନେୱ ଆଚରିଯବୁଦ୍ଧଦତ୍ତତ୍ଥେରେନପି ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ମାତାପିତୂନମତ୍ଥାଯ, ତେଲାଦିହରତୋପି ଚ;

ସାଖଂ ଛାଯାଦିଅତ୍ଥାଯ, ଇମେସଂ ନ ୱିସେସତି।

‘‘ତସ୍ମା ହିସ୍ସ ୱିସେସସ୍ସ, ଚିନ୍ତେତବ୍ବଂ ତୁ କାରଣଂ;

ତସ୍ସ ସାଲଯଭାୱଂ ତୁ, ୱିସେସଂ ତକ୍କଯାମ ତ’’ନ୍ତି।

ଇଦମେୱେତ୍ଥ ଯୁତ୍ତତରଂ ଅୱସ୍ସଂ ତଥାୱିଧୱିତକ୍କୁପ୍ପତ୍ତିଯା ସମ୍ଭୱତୋ। ନ ସକ୍କା ହି ଏତ୍ଥ ୱିତକ୍କଂ ସୋଧେତୁନ୍ତି। ମାତାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ହରଣେ ପନ ନାୱସ୍ସଂ ତଥାୱିଧୱିତକ୍କୁପ୍ପତ୍ତୀତି ସକ୍କା ୱିତକ୍କଂ ସୋଧେତୁଂ। ଯତ୍ଥ ହି ୱିତକ୍କଂ ସୋଧେତୁଂ ସକ୍କା, ତତ୍ଥ ନେୱତ୍ଥି ଦୋସୋ। ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ‘‘ସଚେ ପନ ସକ୍କୋତି ୱିତକ୍କଂ ସୋଧେତୁଂ, ତତୋ ଲଦ୍ଧଂ ଖାଦିତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି।

ନିଚ୍ଚାଲେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ନିଚ୍ଚାଲେତ୍ୱା ସକ୍ଖରା ଅପନେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଆଧାରକେ ପତ୍ତୋ ଠପିତୋହୋତୀତି ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବପତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଚାଲେତୀତି ୱିନା କାରଣଂ ଚାଲେତି। ସତିପି କାରଣେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପରିଭୋଗାରହଂ ଚାଲେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। କିଞ୍ଚାପି ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅମନୁସ୍ସିକାବାଧେ ଆମକମଂସଂ ଆମକଲୋହିତ’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୨୬୪) ତାଦିସେ ଆବାଧେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ଆମକମଂସପଟିଗ୍ଗହଣଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ‘‘ଆମକମଂସପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତୀ’’ତି ଚ ସାମଞ୍ଞତୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ତଥାପି ଅତ୍ତନୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତ୍ଥାଯ ଅଗ୍ଗହିତତ୍ତା ‘‘ସୀହୱିଘାସାଦିଂ…ପେ… ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସକ୍କୋତି ୱିତକ୍କଂ ସୋଧେତୁନ୍ତି ମଯ୍ହମ୍ପି ଦେତୀତି ୱିତକ୍କସ୍ସ ଅନୁପ୍ପନ୍ନଭାୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ସାମଣେରସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀତି ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ମଯା ଗହିତନ୍ତି ୱା ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୁଂ ସକ୍କୋତି।

ସଚେ ପନ ମୂଲେପି ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଗହେତ୍ୱା ଗତେ ମଯ୍ହମ୍ପି ଦଦେଯ୍ୟୁନ୍ତି ସଞ୍ଞାଯ ସଚେ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ହୋତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। କୋଟ୍ଟସେ କରୋତୀତି ଭିକ୍ଖୁସାମଣେରା ଚ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଭିରୁଚିତଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୂତି ସବ୍ବେସଂ ସମକେ କୋଟ୍ଠାସେ କରୋତି। ଗହିତାୱସେସନ୍ତି ସାମଣେରେହି ଗହିତକୋଟ୍ଠାସତୋ ଅୱସେସଂ। ଗଣ୍ହିତ୍ୱାତି ‘‘ମଯ୍ହଂ ଇଦଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗହେତ୍ୱା। ଇଧ ଗହିତାୱସେସଂ ନାମ ତେନ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପୁନ ଠପିତଂ। ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ତଦହୁ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା। ତେନେୱ ‘‘ଯାୱକାଲିକେନ ଯାୱଜୀୱିକସଂସଗ୍ଗେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ପନ ପୁରିମଦିୱସେ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଠପିତା ହୋତି, ସାମିସେନ ମୁଖେନ ତସ୍ସା ୱଟ୍ଟିଯା ଧୂମଂ ପିୱିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସମୁଦ୍ଦୋଦକେନାତି

ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତସମୁଦ୍ଦୋଦକେନ। ଯସ୍ମା କତକଟ୍ଠି ଉଦକଂ ପସାଦେତ୍ୱା ୱିସୁଂ ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ମା ''ଅବ୍ବୋହାରିକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଲଗ୍ଗତୀତି ମୁଖେ ହତ୍ଥେ ଚ ଉଦକେ ସୁକ୍ଖେ ସେତୱଣ୍ଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତଂ ଲଗ୍ଗତି। ପାନୀଯଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନୋଯେୱ ଅତ୍ଥାଯ ଗହେତ୍ୱା। ସଚେ ପନ ପୀତାୱସେସଂ ତତ୍ଥେୱ ଆକିରିସ୍ସାମୀତି ଗଣ୍ହାତି, ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱାତି ୱିଯୂହିତ୍ୱା, ଅପନେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ମହାଭୂତେସୂତି ସରୀରନିସ୍ସିତେସୁ ମହାଭୂତେସୁ। ପତତୀତି ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପତତି। ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପତିତମେୱ ହି ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ, ନ ଇତରଂ। ଅଲ୍ଲଦାରୁଂ ରୁକ୍ଖତୋ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାପି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ମତ୍ତିକତ୍ଥାଯ ପଥୱିଂ ଖଣିତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସପ୍ପଦଟ୍ଠକ୍ଖଣେଯେୱ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅସତି କପ୍ପିଯକାରକେ ସାମଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅଞ୍ଞଦା ପଟିଗ୍ଗହାପେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତତା, ଅନନୁଞ୍ଞାତତା, ଧୂମାଦିଅବ୍ବୋହାରିକାଭାୱୋ, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଦନ୍ତପୋନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଭୋଜନୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

୫। ଅଚେଲକୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅଚେଲକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୭୩। ଅଚେଲକୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ତେସନ୍ତି ତିତ୍ଥିଯାନଂ। ତତ୍ଥାତି ଭାଜନେ। ଇତୋତି ପତ୍ତତୋ। ସଚେ ତିତ୍ଥିଯୋ ୱଦତୀତି ''ପଠମମେୱ ମଂ ସନ୍ଧାଯ ଅଭିହରିତ୍ୱା ଠପିତଂ ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତକଂ ହୋତି, ଇମସ୍ମିଂ ଭାଜନେ ଆକିରଥା''ତି ୱଦତି, ୱଟ୍ଟତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯତା, ଅଜ୍ଝୋହରଣୀଯତା , ଅଜ୍ଝୋହରଣତ୍ଥାଯ ସହତ୍ଥା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଭାଜନେ ଦାନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଅଚେଲକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଉଯ୍ୟୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୭୪। ଦୁତିଯଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଅନାଚାରଂ ଆଚରିତୁକାମତା, ତଦତ୍ଥମେୱ ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉଯ୍ୟୋଜନା, ଏୱଂ ଉଯ୍ୟୋଜେନ୍ତସ୍ସ ଉପଚାରାତିକ୍କମୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଉଯ୍ୟୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ସଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୮୦। ତତିଯେ ପିଟ୍ଠସଙ୍ଘାଟୋତି ଦ୍ୱାରବାହାଯେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଖୁଦ୍ଦକଂ ନାମ ସଯନିଘରଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ପଞ୍ଚହତ୍ଥପ୍ପମାଣଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ଚ ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠାନଂ ପିଟ୍ଠସଙ୍ଘାଟତୋ ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟହତ୍ଥପ୍ପମାଣମେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ତାଦିସେ ସଯନିଘରେ ପିଟ୍ଠସଙ୍ଘାଟତୋ ହତ୍ଥପାସଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ପିଟ୍ଠିୱଂସଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ନାମ ହୋତି। ଏୱଂ ନିସିନ୍ନୋ ଚ ମଞ୍ଚଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ନାମ ହୋତୀତି ଆହ ''ଇମିନା ମଞ୍ଚାତିକ୍କମଂ ଦସ୍ସେତୀ''ତି। ଯଥା ୱା ତଥା ୱା କତସ୍ସାତି ପିଟ୍ଠିୱଂସଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ୱା ଅନାରୋପେତ୍ୱା ୱା କତସ୍ସ। ସଚିତ୍ତକନ୍ତି ଅନୁପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦନଚିତ୍ତେନ ସଚିତ୍ତକଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ପରିଯୁଟ୍ଠିତରାଗଜାଯମ୍ପତିକାନଂ ସନ୍ନିହିତତା, ସଯନିଘରତା, ଦୁତିଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଭାୱୋ, ଅନୁପଖଜ୍ଜ ନିସୀଦନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ସଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨୮୪-୨୮୯। ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମେସୁ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବଂ।

୬। ଚାରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୯୮। ଛଟ୍ଠେ ପକତିଓଚନେନାତି ଏତ୍ଥ ଯଂ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥବ୍ଭନ୍ତରେ ଠିତେନ ସୋତୁଂ ସକ୍କା ଭଓ୍ୟେ, ତଂ ପକତିଓଚନଂ ନାମ। ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି ''ଅହଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଘରଂ ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ୱା ''ଚାରିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜାମୀ''ତି ୱା ଇଦିସେନ ଓଚନେନ ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଓ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭୋଜନାନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ନିମନ୍ତନସାଦିଯନଂ, ସନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନାପୁଚ୍ଛନା, ଭତ୍ତିଯଘରତୋ ଅଞ୍ଞଘରପ୍ପଓେସନଂ, ମଜ୍ଝନ୍ହିକାନତିକ୍କମୋ, ସମଯସ୍ସ ୱା ଆପଦାନଂ ୱା ଅଭାଓୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ଚାରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ମହାନାମସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୩୦୩। ସତ୍ତମେ ମହାନାମୋ ନାମାତି ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରସ୍ସ ଭାତା ଭଗଓତୋ ଚୂଳପିତୁ ପୁତ୍ତୋ। ସୁଦ୍ଧୋଦନୋ ସକ୍କୋଦନୋ ସୁକ୍କୋଦନୋ ଧୋତୋଦନୋ ଅମିତୋଦନୋତି ଇମେ ହି ପଞ୍ଚ ଜନା ଭାତରୋ। ଅମିତା ନାମ ଦେୱୀ ତେସଂ ଭଗିନୀ, ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ତସ୍ସା ପୁତ୍ତୋ। ତଥାଗତୋ ଚ ନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଚ ସୁଦ୍ଧୋଦନସ୍ସ ପୁତ୍ତା, ମହାନାମୋ ଚ ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋ ଚ ସୁକ୍କୋଦନସ୍ସ, ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଅମିତୋଦନସ୍ସ। ସୋ ଭଗଓତୋ କନିଟ୍ଠୋ, ମହାନାମୋ ମହଲ୍ଲକତରୋ ସକଦାଗାମୀ ଅରିଯସାଓକୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ମହାନାମୋ ନାମ…ପେ… ଅରିଯସାଓକୋ''ତି।

୩୦୫-୩୦୬। ପାଠଇଯଂ ଅଜ୍ଜଣ୍ହୋତି ଅଜ୍ଜ ଏକଦିଓସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ''ଅଜ୍ଜନୋ''ତି ୱା ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ, ନୋ ଅମ୍ହାକଂ। କାଲଂ ଆହରିସ୍ସଥାତି ସ୍ୱେ ହରିସ୍ସଥ। ତତୋ ଚେ ଉତ୍ତରି ସାଦିଯେଯ୍ୟାତି ସଚେ ତତ୍ଥ ରତ୍ତୀହି ୱା ଭେସଜ୍ଜେହି ୱା ପରିଚ୍ଛେଦୋ କତୋ ହୋତି ''ଏତ୍ତକାଯେଓ ୱା ରତ୍ତିଯୋ ଏତ୍ତକାନି ୱା ଭେସଜ୍ଜାନି ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବାନୀ''ତି, ତତୋ ରତ୍ତିପରିଯନ୍ତତୋ ୱା ଭେସଜ୍ଜପରିଯନ୍ତତୋ ୱା ଉତ୍ତରି ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତୋ ସାଦିଯେଯ୍ୟ। ''ଇମେହି ତଯା ଭେସଜ୍ଜେହି ପୱାରିତମ୍ହ, ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ଇମିନାଓ ଭେସଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥୋ''ତି ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞାପେତୁମ୍ପି ଗିଲାନୋଓ ଲଭତି।

୩୧୦। ଯସ୍ମା ସଙ୍ଘପୱାରଣାଯମେୱାଯଂ ୱିଧି, ତସ୍ମା ''ଯେ ଅତ୍ତନୋ ପୁଗ୍ଗଲିକାଯ ପୱାରଣାଯ ପୱାରିତା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେଓ। ସଙ୍ଘପୱାରଣତା , ଭେସଜ୍ଜୱିଞ୍ଞତ୍ତି, ଅଗିଲାନତା, ପରିଯନ୍ତାତିକ୍କମୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ମହାନାମସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଉଯ୍ୟୁତ୍ତସେନାସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୩୧୧। ଅଟ୍ଠମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଉଯ୍ୟୁତ୍ତସେନା, ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଗମନଂ, ଅନୁଞ୍ଞାତୋକାସତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଦସ୍ସନଂ, ତଥାରୂପପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଆପଦାଯ ୱା ଅଭାଓୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଉଯ୍ୟୁତ୍ତସେନାସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ସେନାୱାସସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୩୧୭। ନଓମସିକ୍ଖାପଦମ୍ପି ଉତ୍ତାନମେଓ। ତିରତ୍ତାତିକ୍କମୋ, ସେନାଯ ସୂରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ, ଗିଲାନତାଦୀନଂ ଅଭାଓୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ସେନାୱାସସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଉଯ୍ୟୋଧିକସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୩୨୨। ଦସମେ କତି ତେ ଲକ୍ଖାନି ଲଦ୍ଧାନୀତି ତଓ ସରପ୍ପହାରସ୍ସ ଲକ୍ଖଣଭୂତା କିତ୍ତକା ଜନା ତଯା ଲଦ୍ଧାତି ଅତ୍ଥୋ, କିତ୍ତକା ତଯା ୱିଦ୍ଧାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଓ। ଉଯ୍ୟୋଧିକାଦିଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଗମନଂ, ଅନୁଞ୍ଞାତୋକାସତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଦସ୍ସନଂ, ତଥାରୂପପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଆପଦାଯ ୱା ଅଭାଓୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଉଯ୍ୟୋଧିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଅଚେଲକୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

୬। ସୁରାପାନୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୁରାପାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୨୬-୩୨୮। ସୁରାପାନୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ୱତିଯାତି ଗାମପରିକ୍ଖେପୱତିଯା। ପାଠଇଯଂ ପିଟ୍ଠସୁରାଦୀସୁ ପିଟ୍ଠଂ ଭାଜନେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଜ୍ଜଂ ଉଦକଂ ଦତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା କତା ପିଟ୍ଠସୁରା। ଏୱଂ ପୂୱେ ଓଦନେ ଚ ଭାଜନେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଜ୍ଜଂ ଉଦକଂ ଦତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା କତା ପୂୱସୁରା ଓଦନସୁରାତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘କିଣ୍ଣା’’ତି ପନ ତସ୍ସା ସୁରାଯ ବୀଜଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଯେ ସୁରାମୋଦକାତିପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କତା କିଣ୍ଣପକ୍ଖିତ୍ତା। ହରୀତକୀସାସପାଦିନାନାସମ୍ଭାରେହି ସଂଯୋଜିତା ସମ୍ଭାରସଂଯୁତ୍ତା।

ମଧୁକତାଲନାଳିକେରାଦିପୁପ୍ଫରସୋ ଚିରପରିୱାସିତୋ ପୁପ୍ଫାସୱୋ। ପନସାଦିଫଲରସୋ ଫଲାସୱୋ। ମୁଦ୍ଦିକାରସୋ ମଧ୍ୱାସୱୋ। ଉଚ୍ଛୁରସୋ ଗୁଳାସୱୋ। ହରୀତକାମଲକକଟୁକଭଣ୍ଡାଦିନାନାସମ୍ଭାରାନଂ ରସୋ ଚିରପରିୱାସିତୋ ସମ୍ଭାରସଂଯୁତ୍ତୋ। ବୀଜତୋ ପଟ୍ଠାଯାତି ସମ୍ଭାରେ ପଟିଯାଦେତ୍ୱା ଚାଟିଯଂ ପକ୍ଖିତ୍ତକାଲତୋ, ତାଲନାଳିକେରାଦୀନଂ ପୁପ୍ଫରସସ୍ସ ଗହିତଅଭିନୱକାଲତୋଯେୱ ଚ ପଟ୍ଠାଯ।

୩୨୯।ଲୋଣସୋୱୀରକଂ ସୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅନେକେହି ଭେସଜ୍ଜେହି ଅଭିସଙ୍ଖତୋ ଅମଜ୍ଜଭୂତୋ ଆସୱୱିସେସୋ। ୱାସଗ୍ଗାହାପନତ୍ଥନ୍ତି ସୁଗନ୍ଧିଭାୱଗ୍ଗାହାପନତ୍ଥଂ। ଅଚିତ୍ତକଂ ଲୋକୱଜ୍ଜନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ମଜ୍ଜଭାୱୋ, ତସ୍ସ ପାନଞ୍ଚାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ସୁରାପାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଅଙ୍ଗୁଲିପତୋଦକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୩୦। ଦୁତିଯେ ଭିକ୍ଖୁନୀପି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଠିତାତି ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁପି ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଠିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ହସାଧିପ୍ପାଯତା, ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ କାଯେନ କାଯାମସନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଅଙ୍ଗୁଲିପତୋଦକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ହସଧମ୍ମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୩୫। ତତିଯଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଉପରିଗୋପ୍ଫକତା, ହସାଧିପ୍ପାଯେନ କୀଳନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ହସଧମ୍ମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଅନାଦରିଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୪୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଗାରଯ୍ହୋ ଆଚରିଯୁଗ୍ଗହୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋତି ଯସ୍ମା ଉଚ୍ଛୁରସୋ ସତ୍ତାହକାଲିକୋ, ତସ୍ସ କସଟୋ ଯାୱଜୀୱିକୋ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂଯେୱ ସମୱାଯୋ ଉଚ୍ଛୁଯଟ୍ଠି, ତସ୍ମା ୱିକାଲେ ଉଚ୍ଛୁଯଟ୍ଠିଂ ଖାଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଗୁଳହରୀତକଂ ୱିଯାତି ଏୱମାଦିକୋ ଗାରଯ୍ହାଚରିଯୱାଦୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ଲୋକୱଜ୍ଜେ ଆଚରିଯୁଗ୍ଗହୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଲୋକୱଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦେ ଆପତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ଯୋ ଆଚରିଯୱାଦୋ, ସୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ, ଲୋକୱଜ୍ଜଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୁଗ୍ଗହୋ’’ତି ୱଦନ୍ତସ୍ସ ଉଗ୍ଗହୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ନାମ ଅଟ୍ଠକଥା। ପୱେଣିଯା ଆଗତସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ‘‘ପୱେଣିଯା ଆଗତୋ ଆଚରିଯୁଗ୍ଗହୋୱ ଗହେତବ୍ବୋ’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ମହାଅଟ୍ଠକଥାୱାଦେଯେୱ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତେନ ୱଚନଂ, ଅନାଦରିଯକରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଅନାଦରିଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଭିଂସାପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୪୫। ପଞ୍ଚମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ତସ୍ସ ଦସ୍ସନସୱନୱିସଯେ ଭିଂସାପେତୁକାମତାଯ ୱାଯମନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଭିଂସାପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଜୋତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୫୦। ଛଟ୍ଠେ ଭଗ୍ଗା ନାମ ଜନପଦିନୋ ରାଜକୁମାରା, ତେସଂ ନିୱାସୋ ଏକୋପି ଜନପଦୋ ରୁଳ୍ହୀସଦ୍ଦେନ ''ଭଗ୍ଗା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଭଗ୍ଗାତି ଜନପଦସ୍ସ ନାମ''ନ୍ତି। ସୁସୁମାରଗିରେତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ତସ୍ସ କିର ନଗରସ୍ସ ମାପନତ୍ଥଂ ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାଚରିଯେନ ନଗରଟ୍ଠାନସ୍ସ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନଦିୱସେ ଅୱିଦୂରେ ସୁସୁମାରୋ ସଦ୍ଦମକାସି ଗିରଂ ନିଚ୍ଛାରେସି। ଅଥ ଅନନ୍ତରାଯେନ ନଗରେ ମାପିତେ ତମେୱ ସୁସୁମାରଗିରଣଂ ସୁଭନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ସୁସୁମାରଗିରଂତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। କେଚି ପନ ''ସୁସୁମାରସଣ୍ଠାନତ୍ତା ସୁସୁମାରୋ ନାମ ଏକୋ ଗିରି, ସୋ ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସ ସମୀପେ, ତସ୍ମା ତଂ ସୁସୁମାରଗିରି ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି 'ସୁସୁମାରଗିରୀ'ତି ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ତଥା ୱା ହୋତୁ ଅଞ୍ଞଥା ୱା, ନାମମେତଂ ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସାତି ଆହ ''ସୁସୁମାରଗିରନ୍ତି ନଗରସ୍ସ ନାମ''ନ୍ତି। ଭେସକଳାଆତି ଘମ୍ମଣ୍ଡନାମକୋ ଗଚ୍ଛୱିସେସୋ। କେଚି ''ସେତରୁକ୍ଖୋ''ତିପି ୱଦନ୍ତି। ତେସଂ ବହୁଲତାଯ ପନ ତଂ ୱନଂ ଭେସକଳାୱନନ୍ତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ''ଭେସଗଳାୱନେ''ତିପି ପାଠୋ। ''ଭେସୋ ନାମ ଏକୋ ଯକ୍ଖୋ ଅଯୁତ୍ତକାରୀ, ତସ୍ସ ତତୋ ଗଳିତଟ୍ଠାନତାଯ ତଂ ୱନଂ ଭେସଗଳାୱନଂ ନାମ ଜାତ''ନ୍ତି ହି କେଚି।

୩୫୨।ଜୋତିକରଣେତି ଅଗ୍ଗିକରଣେ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅଗିଲାନତା, ଅନୁଞ୍ଞାତକରଣାଭାୱୋ, ୱିସିବ୍ବେତୁକାମତା, ସମାଦହନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଜୋତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ନହାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୫୭। ସତ୍ତମସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ପାଳିଯଂ ଅସମ୍ଭିନ୍ନେନାତି ଅମକ୍ଖିତେନ, ଅନଟ୍ଠେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଓରେନଦ୍ଧମାସଂ ନହାଯେଯ୍ୟାତି ନହାତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଦ୍ଧମାସେ ଅପରିପୁଣ୍ଣେ ନହାଯେଯ୍ୟ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ମଜ୍ଝିମଦେସୋ, ଊନକଦ୍ଧମାସେ ନହାନଂ, ସମଯାନଂ ୱା ନଦୀପାରଗମନସ୍ସ ୱା ଆପଦାନଂ ୱା ଅଭାୱୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ନହାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଦୁବ୍ବଣ୍ଣକରଣସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୬୮। ଅଟ୍ଠମେ ''ଚମ୍ମକାରନୀଲଂ ନାମ ପକତିନୀଲ''ନ୍ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଗଣ୍ଠିପଦେ ପନ ''ଚମ୍ମକାରା ଉଦକେ ତିପୁମଲଂ ଅଯଗୂଥଞ୍ଚ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚମ୍ମଂ କାଳଂ କରୋନ୍ତି, ତଂ ଚମ୍ମକାରନୀଲ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରସ୍ସ ଚୀୱରସ୍ସ ଅକତକପ୍ପତା, ଅନଟ୍ଠଚୀୱରାଦିତା, ନିୱାସନଂ ୱା ପାରୁପନଂ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁବ୍ବଣ୍ଣକରଣସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ୱିକପ୍ପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୭୪। ନୱମେ ଅପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରଣନ୍ତି ''ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜ ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି ୱା''ତିଆଦିନା ଅକତପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରଂ। ଯେନ ୱିନଯକମ୍ମଂ କତନ୍ତି ଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିନଯକମ୍ମଂ କତଂ। ତିଂସକୱଣ୍ଣନାଯନ୍ତି ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୱଣ୍ଣନାଯଂ। ପରିଭୋଗେନ କାଯକମ୍ମଂ, ଅପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରାପନେନ ୱଚୀକମ୍ମଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ସାମଂ ୱିକପ୍ପିତସ୍ସ ଅପକୁଦ୍ଧାରୋ, ୱିକପ୍ପନୁପଗଚୀୱରତା, ପରିଭୋଗୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ୱିକପ୍ପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଚୀୱରଅପନିଧାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୭୭। ଦସମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସନ୍ତକାନଂ ପତ୍ତାଦୀନଂ ଅପନିଧାନଂ, ୱିହେସେତୁକାମତା ୱା ହସାଧିପ୍ପାଯତା ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଚୀୱରଅପନିଧାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ସୁରାପାନୱଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ।

୭। ସପ୍ପାଣକୱଗ୍ଗୋ

୧। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୮୨। ସପ୍ପାଣକୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ଉସୁଂ ସରଂ ଅସ୍ସତି ଖିପତୀତି ଇସ୍ସାସୋ, ଧନୁସିପ୍ପକୁସଲୋତି ଆହ ''ଧନୁଗ୍ଗହାଚରିଯୋ''ତି। ପଟିସତ୍ତୁୱିଧମନତ୍ଥଂ ଧନୁଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଧନୁଗ୍ଗହା, ତେସଂ ଆଚରିଯୋ ଧନୁଗ୍ଗହାଚରିଯୋ। ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଯଥା ତେ ପାଣା ନ ମରନ୍ତି, ଏୱଂ ସୁପଟିତସ୍ସତିନା ସେନାସନେ ୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅଙ୍ଗାନିପି ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି।

ସଞ୍ଚିଚ୍ଚସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ସପ୍ପାଣକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୮୭। ଦୁତିଯେ ଉଦକସଣ୍ଠାନକପ୍ପଦେସେତି ଯତ୍ଥ ଭୂମିଭାଗେ ଉଦକଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ନ ସହସା ପରିକ୍ଖଯଂ ଗଚ୍ଛତି, ତାଦିସେ ପଦେସେ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅଙ୍ଗାନି ସିଞ୍ଚନସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତନଯାନେୱ।

ସପ୍ପାଣକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଉକ୍କୋଟନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୯୨। ତତିଯେ ଯଥାପତିଟ୍ଠିତଭାୱେନ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ଦେନ୍ତୀତି ତେସଂ ପୱତ୍ତିଆକାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଂ ପନ ଧମ୍ମେନ ଅଧିକରଣଂ ନିହତଂ, ତଂ ସୁନିହତମେୱ। ସଚେ ୱିପ୍ପକତେ କମ୍ମେ ପଟିକ୍କୋସତି, ତଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱାୱ କାତବ୍ବଂ। ଇତରଥା କମ୍ମଞ୍ଚ କୁପ୍ପତି, କାରକାନଞ୍ଚ ଆପତ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଯଥାଧମ୍ମଂ ନିହତଭାୱୋ, ଜାନନା, ଉକ୍କୋଟନାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଉକ୍କୋଟନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୯୯। ଚତୁତ୍ଥେ ତସ୍ସେୱାତି ଯୋ ଆପନ୍ନୋ, ତସ୍ସେୱ। ଆରୋଚେତୀତି ପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥମେୱ ମା କସ୍ସଚି ଆରୋଚେସୀତି ୱଦତି। ୱତ୍ଥୁପୁଗ୍ଗଲୋତି ଆପନ୍ନପୁଗ୍ଗଲୋ। ଯେନସ୍ସ ଆରୋଚିତନ୍ତି ଯେନ ଦୁତିଯେନ ଅସ୍ସ ତତିଯସ୍ସ ଆରୋଚିତଂ। କୋଟି ଛିନ୍ନା ହୋତୀତି ଯସ୍ମା ପଟିଚ୍ଛାଦନପଚ୍ଚଯା ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱାୱ ଦୁତିଯେନ ତତିଯସ୍ସ ଆରୋଚିତଂ, ତସ୍ମା ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ପୁନ ତେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାପତ୍ତିଯା ଅଭାୱତୋ ଆପତ୍ତିଯା କୋଟି ଛିନ୍ନା ନାମ ହୋତି।

୪୦୦।''ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି ଚ କାଯସଂସଗ୍ଗୋ ଚାତି ଅଯଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଅଜ୍ଝାଚାରୋ ନାମା''ତି ଇଦଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାଯ ନ

ସମେତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ (ପାଚି। ଅଟ୍ଠ। ୮୨) ‘‘ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ ୱା ଅଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ ୱା ଅଜ୍ଝାଚାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆଦିତୋ ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୋ ନାମ ଅଜ୍ଝାଚାରୋ, ସେସାନି ଅଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୋ, ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିକାଯସଂସଗ୍ଗଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଅତ୍ତକାମା ପନସ୍ସ ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ନାମା’’ତି। ‘‘ଆରୋଚନେ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ ଅଞ୍ଞଥା ଅଧିପ୍ପେତଂ, ପଟିଚ୍ଛାଦନେ ଅଞ୍ଞଥା’’ତି ଏତ୍ଥାପି ୱିସେସକାରଣଂ ନ ଦିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠକଥାଯ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ନ ସମେତି। ଅୱିରୋଧଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ ପନ ୱୀମଂସିତବ୍ବମେତ୍ଥ କାରଣଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାପତ୍ତିଜାନନଂ, ପଟିଚ୍ଛାଦେତୁକାମତାଯ ନାରୋଚେସ୍ସାମୀତି ଧୁରନିକ୍ଖେପୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଊନୱୀସତିୱସ୍ସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୦୨। ପଞ୍ଚମେ ରୂପସୁତ୍ତନ୍ତି ହେରଞ୍ଞିକାନଂ ସୁତ୍ତଂ। ଦୁରୁତ୍ତାନନ୍ତି ଅକ୍କୋସୱସେନ ଦୁରୁତ୍ତାନଂ, ଦୁରୁତ୍ତତ୍ତାଯେୱ ଦୁରାଗତାନଂ। ୱଚନପଥାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱଚନମେୱ ତଦତ୍ଥଂ ଞାତୁକାମାନଂ ଞାପେତୁକାମାନଞ୍ଚ ପଥୋତି ୱଚନପଥୋ। ଦୁକ୍ଖମାନନ୍ତି ଦୁକ୍ଖେନ ଖମିତବ୍ବାନଂ।

୪୦୪। ଗବ୍ଭେ ସଯିତକାଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱୀସତିମଂ ୱସ୍ସଂ ଅସ୍ସାତି ଗବ୍ଭୱୀସୋ। ହାଯନୱଡ୍ଢନନ୍ତି ଗବ୍ଭମାସେସୁ ଅଧିକେସୁ ଉତ୍ତରିହାଯନଂ, ଊନେସୁ ୱଡ୍ଢନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏକୂନୱୀସତିୱସ୍ସନ୍ତି ଦ୍ୱାଦସମାସେ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ୱସିତ୍ୱା ମହାପୱାରଣାଯ ଜାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏକୂନୱୀସତିୱସ୍ସଂ। ପାଟିପଦଦିୱସେତି ପଚ୍ଛିମିକାଯ ୱସ୍ସୂପଗମନଦିୱସେ। ‘‘ତିଂସରତ୍ତିଦିୱୋ ମାସୋ’’ତି (ଅ। ନି। ୩।୭୧; ୮।୪୩; ୱିଭ। ୧୦୨୩) ୱଚନତୋ ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ମାସା ପରିହାଯନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱସ୍ସଂ ଉକ୍କଡ୍ଢନ୍ତୀତି ୱସ୍ସଂ ଉଦ୍ଧଂ କଡ୍ଢନ୍ତି, ତତିଯେ ସଂୱଚ୍ଛରେ ଏକମାସଂ ଅଧିକମାସୱସେନ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତା ୱସ୍ସଂ ଉଦ୍ଧଂ କଡ୍ଢନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ, ତସ୍ମା ତତିଯୋ ସଂୱଚ୍ଛରୋ ତେରସମାସିକୋ ହୋତି, ସଂୱଚ୍ଛରସ୍ସ ପନ ଦ୍ୱାଦସମାସିକତ୍ତା ଅଟ୍ଠାରସସୁ ୱସ୍ସେସୁ ଅଧିକମାସେ ୱିସୁଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଛ ମାସା ୱଡ୍ଢନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତୋତି ଛମାସତୋ। ନିକ୍କଙ୍ଖା ହୁତ୍ୱାତି ଅଧିକମାସେହି ସଦ୍ଧିଂ ପରିପୁଣ୍ଣୱୀସତିୱସ୍ସତ୍ତା ନିବ୍ବେମତିକା ହୁତ୍ୱା। ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ତୀସୁ ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ‘‘ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଂଯେୱ ୱସ୍ସାନଂ ଅଧିକମାସେ ଗହେତ୍ୱା ଗଣିତତ୍ତା ସେସୱସ୍ସଦ୍ୱଯସ୍ସପି ଅଧିକାନି ଦିୱସାନି ହୋନ୍ତେୱ, ତାନି ଅଧିକଦିୱସାନି ସନ୍ଧାଯ ‘ନିକ୍କଙ୍ଖା ହୁତ୍ୱା’ତି ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହି ଦ୍ୱୀସୁ ୱସ୍ସେସୁ ଅଧିକଦିୱସାନି ନାମ ୱିସୁଂ ଉପଲବ୍ଭନ୍ତି ତତିଯେ ୱସ୍ସେ ୱସ୍ସୁକ୍କଡ୍ଢନୱସେନ ଅଧିକମାସେ ପରିଚ୍ଚତ୍ତେଯେୱ ଅତିରେକମାସସମ୍ଭୱତୋ। ତସ୍ମା ଦ୍ୱୀସୁ ୱସ୍ସେସୁ ଅତିରେକଦିୱସାନି ନାମ ୱିସୁଂ ନ ସମ୍ଭୱନ୍ତି।

ନନୁ ଚ ‘‘ତେ ଦ୍ୱେ ମାସେ ଗହେତ୍ୱା ୱୀସତିୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣାନି ହୋନ୍ତୀ’’ତି କସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ, ଏକୂନୱୀସତିୱସ୍ସମ୍ହି ପୁନ ଅପରସ୍ମିଂ ୱସ୍ସେ ପକ୍ଖିତ୍ତେ ୱୀସତିୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣାନି ହୋନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଏତ୍ଥ ପନ…ପେ… ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଅନେକତ୍ଥତ୍ତା ନିପାତାନଂ ପନ-ସଦ୍ଦୋ ହି-ସଦ୍ଦତ୍ଥେ, ଏତ୍ଥ ହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇଦଞ୍ହି ୱୁତ୍ତସ୍ସେୱତ୍ଥସ୍ସ ସମତ୍ଥନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଇମିନା ଚ ଇମଂ ଦୀପେତି ‘‘ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘ଏକୂନୱୀସତିୱସ୍ସଂ ସାମଣେରଂ ନିକ୍ଖମନୀଯପୁଣ୍ଣମାସିଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ପାଟିପଦଦିୱସେ ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତୀ’ତି, ତତ୍ଥ ଗବ୍ଭମାସେପି ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହି ମାସେହି ଅପରିପୁଣ୍ଣୱୀସତିୱସ୍ସଂ ସନ୍ଧାଯ ‘ଏକୂନୱୀସତିୱସ୍ସ’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଅଧିକମାସେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଗହିତେସୁ ୱୀସତିୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣାନି ନାମ ହୋନ୍ତୀ’’ତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଗବ୍ଭମାସାପି ଗଣନୂପଗା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା। ଏକୱୀସତିୱସ୍ସୋ ହୋତୀତି ଜାତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱୀସତିୱସ୍ସୋ ସମାନୋ ଗବ୍ଭମାସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକୱୀସତିୱସ୍ସୋ ହୋତି।

୪୦୬।ଅଞ୍ଞଂଉପସମ୍ପାଦେତୀତି ଉପଜ୍ଝାଯୋ କମ୍ମୱାଚାଚରିଯୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଊନୱୀସତିୱସ୍ସତା, ଊନକସଞ୍ଞିତା, ଉପସମ୍ପାଦନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଊନୱୀସତିୱସ୍ସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଥେଯ୍ୟସତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୦୭। ଛଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଥେଯ୍ୟସତ୍ଥକଭାୱୋ, ଜାନନଂ, ସଂୱିଧାନଂ, ଅୱିସଙ୍କେତେନ ଗମନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଥେଯ୍ୟସତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪୧୨। ସତ୍ତମେ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବଂ।

୮। ଅରିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୧୭। ଅଟ୍ଠମେ ବାଧଯିଂସୂତି ହନିଂସୁ। ତଂତଂସମ୍ପତ୍ତିଯା ୱିବନ୍ଧନୱସେନ ସତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ଅନ୍ତରେ ୱେମଜ୍ଝେ ଏତି ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଅନ୍ତରାଯୋ, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାଦିଅନତ୍ଥୋ। ଅନତିକ୍କମନଟ୍ଠେନ ତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରାଯେ ନିଯୁତ୍ତା, ଅନ୍ତରାଯଂ ୱା ଫଲଂ ଅରହନ୍ତି, ଅନ୍ତରାଯସ୍ସ ୱା କରଣସୀଲାତି ଅନ୍ତରାଯିକା। ତେନାହ ''ଅନ୍ତରାଯଂ କରୋନ୍ତୀତି ଅନ୍ତରାଯିକା''ତି। ଆନନ୍ତରିଯଧମ୍ମାତି ଆନନ୍ତରିକସଭାୱା ଚେତନାଧମ୍ମା। ତତ୍ରାଯଂ ୱଚନତ୍ଥୋ – ଚୁତିଅନନ୍ତରଫଲଂ ଅନନ୍ତରଂ ନାମ, ତସ୍ମିଂ ଅନନ୍ତରେ ନିଯୁତ୍ତା, ତଂନିବ୍ବତ୍ତନେନ ଅନନ୍ତରକରଣସୀଲା, ଅନନ୍ତରପ୍ପଯୋଜନାତି ୱା ଆନନ୍ତରିକା, ତେ ଏୱ ଆନନ୍ତରିଯାତି ୱୁତ୍ତା। କମ୍ମାନି ଏୱ ଅନ୍ତରାଯିକାତି କମ୍ମନ୍ତରାଯିକା। ମୋକ୍ଖସ୍ସେୱ ଅନ୍ତରାଯଂ କରୋତି, ନ ସଗ୍ଗସ୍ସାତି ମିଚ୍ଛାଚାରଲକ୍ଖଣାଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ହି ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଧମ୍ମରକ୍ଖିତଭାୱୋ ଅତ୍ଥି। ପାକତିକଭିକ୍ଖୁନୀୱସେନ ଚେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅରିଯାଯ ପନ ପୱତ୍ତଂ ଅପାଯସଂୱତ୍ତନିକମେୱ, ନନ୍ଦମାଣୱକୋ ଚେତ୍ଥ ନିଦସ୍ସନଂ। ଉଭିନ୍ନଂ ସମାନଚ୍ଛନ୍ଦତାୱସେନ ୱା ନ ସଗ୍ଗନ୍ତରାଯିକତା , ମୋକ୍ଖନ୍ତରାଯିକତା ପନ ମୋକ୍ଖତ୍ଥାଯ ପଟିପତ୍ତିଯା ୱିଦୂସନତୋ। ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପନ ପୱତ୍ତିଯଂ ସଗ୍ଗନ୍ତରାଯିକତାପି ନ ସକ୍କା ନିୱାରେତୁନ୍ତି।

ଅହେତୁକଦିଟ୍ଠିଅକିରିଯଦିଟ୍ଠିନତ୍ଥିକଦିଟ୍ଠିଯୋୱ ନିଯତଭାୱଂ ପତ୍ତା ନିଯତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଧମ୍ମା। ପଟିସନ୍ଧିଧମ୍ମାତି ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମାହ। ପଣ୍ଡକାଦିଗ୍ଗହଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ ସବ୍ବାଯପି ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିଯା ୱିପାକନ୍ତରାଯିକଭାୱତୋ। ଯାହି ଅରିଯେ ଉପୱଦତି, ତା ଚେତନା ଅରିଯୂପୱାଦା ଜାତା। ତତୋ ପରନ୍ତି ଖମାପନତୋ ଉପରି। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତମେୱ। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପନ୍ନା ଆପତ୍ତିଯୋତି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱୀତିକ୍କନ୍ତା ସତ୍ତ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱୀତିକ୍କନ୍ତଞ୍ହି ଅନ୍ତମସୋ ଦୁକ୍କଟଦୁବ୍ଭାସିତମ୍ପି ସଗ୍ଗମଗ୍ଗଫଲାନଂ ଅନ୍ତରାଯଂ କରୋତି। ଯାୱ ଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ପଟିଜାନାତି ପାରାଜିକଂ ଆପନ୍ନୋ, ନ ୱୁଟ୍ଠାତି ସେସଗରୁକାପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ, ନ ଦେସେତି ଲହୁକାପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ।

ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୂତି ଅରିଟ୍ଠୋ ଭିକ୍ଖୁ। ରସେନ ରସଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଅନୱଜ୍ଜେନ ପଚ୍ଚଯପରିଭୁଞ୍ଜନରସେନ ସାୱଜ୍ଜକାମଗୁଣପରିଭୋଗରସଂ ସମାନେତ୍ୱା। ଯୋନିସୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ ନତ୍ଥି ଏତ୍ଥ ଛନ୍ଦରାଗୋତି ନିଚ୍ଛନ୍ଦରାଗୋ, ପଚ୍ଚଯପରିଭୋଗୋ। ଉପନେନ୍ତୋ ୱିଯାତି ବନ୍ଧନଂ ଉପନେନ୍ତୋ ୱିଯ। ''ଘଟେନ୍ତୋ ୱିଯା''ତିପି ପାଠୋ। ଉପସଂହରନ୍ତୋ ୱିଯାତି ସଦିସତଂ ଉପସଂହରନ୍ତୋ ୱିଯ ଏକନ୍ତସାୱଜ୍ଜେ ଅନୱଜ୍ଜଭାୱପକ୍ଖେପନତୋ। ପାପକନ୍ତି ଲାମକଟ୍ଠେନ ଦୁଗ୍ଗତିସମ୍ପାପନଟ୍ଠେନ ଚ ପାପକଂ। ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ବନ୍ଧନ୍ତେନ ୱିଯାତି ସେତୁକରଣୱସେନ ମହାସାଗରଂ ବନ୍ଧନ୍ତେନ ୱିଯ। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିୱିରୁଜ୍ଝନ୍ତୋତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ''ସାୱଜ୍ଜ''ନ୍ତି ଦିଟ୍ଠଂ ''ଅନୱଜ୍ଜ''ନ୍ତି ଗହଣେନ ତେନ ସହ ପଟିୱିରୁଜ୍ଝନ୍ତୋ। ଆଣାଚକ୍କେତି ପଠମପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦସଙ୍ଖାତେ, ''ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପହାଯା''ତିଆଦିଦେସନାସଙ୍ଖାତେ ଚ ଆଣାଚକ୍କେ।

ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲଂ ନାମ ଉରଟ୍ଠି ୱା ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ୱା ସୀସଟ୍ଠି ୱା। ତଞ୍ହି ନିମ୍ମଂସତ୍ତା ''କଙ୍କଲ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱିଗତମଂସାଯ ହି ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଖଲିକାଯ ଏକଟ୍ଠିମ୍ହି ୱା କଙ୍କଲ-ସଦ୍ଦୋ ନିରୁଳ୍ହୋ। ଅନୁଦହନଟ୍ଠେନାତି ଅନୁପାଯପଟିପତ୍ତିଯା ସମ୍ପତି ଆଯତିଞ୍ଚ ଅନୁଦହନଟ୍ଠେନ। ମହାଭିତାପନଟ୍ଠେନ ଅନୱଟ୍ଠିତସଭାୱତାଯ, ଇତ୍ତରପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ମୁହୁତ୍ତକରଣୀଯତାଯ, ତାୱକାଲିକଟ୍ଠେନ ପରେହି ଅଭିଭୱନତାଯ, ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗପଲିଭଞ୍ଜନଟ୍ଠେନ ଭେଦନାଦିଅଧିକରଣଭାୱେନ, ଉଗ୍ଘାଟସଦିସତାଯ ଅଧିକୁଟ୍ଟନଟ୍ଠେନ, ଅୱଣେ ୱଣଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଅନୁପୱିସନଭାୱତାଯ ୱିନିୱିଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକଅନତ୍ଥନିମିତ୍ତତାଯ ସାସଙ୍କସପ୍ପଟିଭଯଟ୍ଠେନ।

ପାଠେଯଂ ''ଥାମସା ପରାମାସା''ତିଆଦୀସୁ ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଥାମସାତି ଦିଟ୍ଠିଥାମେନ, ତସ୍ସା ଦିଟ୍ଠିଯା ଥାମଗତଭାୱେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ପରାମାସାତି ଦିଟ୍ଠିପରାମାସେନ, ଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଖାତପରାମାସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିଟ୍ଠିଯେୱ ହି ଧମ୍ମସଭାୱଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପରତୋ ଆମସନେନ ପରାମାସୋ। ଅଭିନିୱିସ୍ସାତି ତଣ୍ହାଭିନିୱେସପୁବ୍ବଙ୍ଗମେନ ଦିଟ୍ଠାଭିନିୱେସେନ ''ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚ''ନ୍ତି ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା। ୱୋହରତୀତି କଥେତି। ଯତୋ ଚ ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂତି ଯଦା ତେ ଭିକ୍ଖୂ। ଏୱଂବ୍ୟାଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତାତି ଇଦଂ ଏସ ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧିଂ ନିଗୂହିତୁକାମତାଯ ନତ୍ଥୀତି ୱତ୍ତୁକାମୋପି ଭଗୱତୋ ଆନୁଭାୱେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି। ବୁଦ୍ଧାନଂ କିର ସମ୍ମୁଖା ଦ୍ୱେ କଥା କଥେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି। କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ନାମ ତ୍ୱଂ ମୋଘପୁରିସାତି ତ୍ୱଂ ମୋଘପୁରିସ କସ୍ସ ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱା ୱେସ୍ସସ୍ସ ୱା ସୁଦ୍ଦସ୍ସ ୱା ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା ଦେୱସ୍ସ ୱା ମନୁସ୍ସସ୍ସ ୱା ମଯା ଏୱଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାସି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଧମ୍ମକମ୍ମତା, ସମନୁଭାସନା, ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଅରିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଉକ୍ଖିତ୍ତସମ୍ଭୋଗସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୨୪। ନୱମେ ପୟୋଗଗଣନାୟାତି ଦାନଗ୍ଗହଣପ୍ପୟୋଗଗଣନାୟ। ସଂୱାସେ କମ୍ମପରିୟୋସାନୱସେନ, ସହସେୟ୍ୟାୟ ଏକସ୍ମିଂ ନିପନ୍ନେ ଇତରସ୍ସ ନିପଜ୍ଜନପୟୋଗୱସେନ ଆପତ୍ତିପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ପଦଭାଜନେ ‘‘ଏକଚ୍ଛନ୍ନେ’’ତି ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନାନୂପଚାରେପି ଏକଚ୍ଛନ୍ନେ ନିପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଉକ୍ଖିତ୍ତସମ୍ଭୋଗସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସହ ୱା ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେୟ୍ୟାତି ନାନୂପଚାରେପି ଏକଚ୍ଛନ୍ନେ ନିପଜ୍ଜେୟ୍ୟା’’ତି। ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଅଜାନନ୍ତେନ ଅରହତାପି କିରିୟାବ୍ୟାକତଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ‘‘ତିଚିତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୟଂ ପନ କେନଚି ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତିଚିତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିପାକାବ୍ୟାକତଚିତ୍ତେନ ସହ ୱା ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେୟ୍ୟାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଅଞ୍ଞଥା ସଚିତ୍ତକତ୍ତା ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ କିରିୟାବ୍ୟାକତଂ ସନ୍ଧାୟ ନ ୟୁଜ୍ଜତୀ’’ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହି ସଚିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମୋ ଅରହତୋ ନ ସମ୍ଭୱତି। ତେନେୱ ପଥୱୀଖଣନାଦୀସୁ ସଚିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦେସୁ ତିଚିତ୍ତମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅକତାନୁଧମ୍ମତା, ଜାନନା, ସମ୍ଭୋଗାଦିକରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଉକ୍ଖିତ୍ତସମ୍ଭୋଗସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। କଣ୍ଟକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୨୮। ଦସମେ ପିରେତି ନିପାତପଦଂ। ସମ୍ବୋଧନେ ୱତ୍ତମାନଂ ପର-ସଦ୍ଦେନ ସମାନତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ପର ଅମାମକା’’ତି, ଅମ୍ହାକଂ ଅନଜ୍ଝତ୍ତିକଭୂତାତି ଅତ୍ଥୋ। ପିରେତି ୱା ‘‘ପରତୋ’’ତି ଇମିନା ସମାନତ୍ଥଂ ନିପାତପଦଂ, ତସ୍ମା ଚର ପିରେତି ପରତୋ ଗଚ୍ଛ, ମା ଇଧ ତିଟ୍ଠାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେସମେତ୍ଥ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦଦ୍ୱୟେ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

କଣ୍ଟକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ସପ୍ପାଣକୱଗ୍ଗୋ ସତ୍ତମୋ।

୮। ସହଧମ୍ମିକୱଗ୍ଗୋ

୧। ସହଧମ୍ମିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୩୪। ସହଧମ୍ମିକୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ୱାଚାୟ ୱାଚାୟ ଆପତ୍ତୀତି ଅନାଦରିୟଭୟା ଲେସେନ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତେନ ୱଚନଂ, ଅସିକ୍ଖିତୁକାମତାୟ ଏୱଂ ୱଚନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ସହଧମ୍ମିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ୱିଲେଖନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୩୮। ଦୁତିୟେ ୱିନୟସ୍ସ ପରିୟାପୁଣନଂ ୱିନୟପରିୟତ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ୱିନୟଂ ପରିୟାପୁଣନ୍ତାନ’’ନ୍ତିଆଦି। ସୁଗୁତ୍ତୋତି ୟଥା କରଣ୍ଡକେ ପକ୍ଖିତ୍ତମଣିକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିୟ ନ ନସ୍ସତି ୱିପତ୍ତିଂ ନ ପାପୁଣାତି, ଏୱଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଗୋପିତୋ। ସୁରକ୍ଖିତୋତି ତସ୍ସେୱ ପରିୟାୟୱଚନଂ। ୟଥା ହି କିଲେସଚୋରେହି ଅୱିଲୁମ୍ପନୀୟୋ ହୋତି, ଏୱଂ ସବ୍ବଦା ସୁପଟ୍ଠିତସ୍ସତିତାୟ ସୁଟ୍ଠୁ ରକ୍ଖିତୋ। କୁକ୍କୁଚ୍ଚପକତାନନ୍ତି କପ୍ପିୟାକପ୍ପିୟଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପନ୍ନକୁକ୍କୁଚ୍ଚେନ ଅଭିଭୂତାନଂ। ସାରଜ୍ଜନଂ ସାରଦୋ, ବ୍ୟାମୋହଭୟଂ। ୱିଗତୋ ସାରଦୋ ଏତସ୍ସାତି ୱିସାରଦୋ। ସହଧମ୍ମେନାତି ସକାରଣେନ ୱଚନେନ। ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ୟଥା ନ ପୁନ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ଅପ୍ପଟିଭାନା ମଙ୍କୁଭୂତାୟେୱ ହୋନ୍ତି, ଏୱଂ ସୁଟ୍ଠୁ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି।

ଅଲଜ୍ଜିତାତି ୟ-କାରଲୋପେନ ନିଦ୍ଦେସୋ, ଅଲଜ୍ଜିତାୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଞ୍ଞାଣତାତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ମନ୍ଦୋ ମୋମୂହୋତି ଅଞ୍ଞାଣଭାୱେନ ମନ୍ଦୋ, ଅୱିସଦତୋ ମୋମୂହୋ, ମହାମୂଢ୍ହୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅତ୍ଥପଚ୍ଚତ୍ଥିକାତି ଅତ୍ଥନୋ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ଦସୱତ୍ଥୁଦୀପକା। ପରୂପହାରଅଞ୍ଞାଣକଙ୍ଖାପରୱିତାରଣାଦିୱାଦାତି ଏତ୍ଥ ୟେ ଅରହତ୍ତଂ

ପଟିଜାନନ୍ତାନଂ ଅପ୍ପଣ୍ଡେ ପଉସଞ୍ଜୀନଂ ଅଧିମାନିକାନଂ କୁହକାନଂ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପଟିଜାନନ୍ତାନଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଂ ଦିସ୍ୱା ମାରକାୟିକା ଦେୱତା "ଅରହତୋ ଅସୁଚିଂ ଉପସଂହରନ୍ତୀ"ତି ମଞ୍ଞନ୍ତି ସେୟ୍ୟଥାପି ପୁବ୍ବସେଲିୟା ଅପରସେଲିୟା ଚ, ତେ ପରୂପହାରୱାଦା। ଯେସଂ ପନ ଅରହତୋ ଇତ୍ଥିପୁରିସାଦୀନଂ ନାମଗୋତ୍ତାଦୀସୁ ଞାଣପ୍ପୱତ୍ତିୟା ଅଭାୱେନ ଅତ୍ଥି ଅରହତୋ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ତତ୍ଥେୱ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନାଭାୱେନ ଅତ୍ଥି ଅରହତୋ କଙ୍ଖା, ଯସ୍ମା ଚସ୍ସ ତାନି ୱତ୍ଥୂନି ପରେ ୱିତାରେନ୍ତି ପକାସେନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅତ୍ଥି ଅରହତୋ ପରୱିତାରଣାତି ଇମା ତିସ୍ସୋ ଲଦ୍ଧିୟୋ ସେୟ୍ୟଥାପି ଏତରହି ପୁବ୍ବସେଲିୟାନଂ, ତେ ଅଞ୍ଞାଣକଙ୍ଖାପରୱିତାରଣୱାଦା। ନିଗ୍ଗହୋ ପନ ନେସଂ କଥାୱତ୍ଥୁପ୍ପକରଣେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗା ଚ ଫଲାନି ଚାତି ଉକ୍କଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଛ ଅଭିଞ୍ଞାତି ଅୟମ୍ପି ଅଧିଗମସଦ୍ଧମ୍ମୋୟେୱ। ଚ-କାରୋ ୱା ଅୱୁତ୍ତସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। କେଚି ଥେରାତି ଧମ୍ମକଥିକା। ଆହଂସୂତି ପଂସୁକୂଲିକତ୍ଥେରା ଏୱଂ ଆହଂସୁ।

କଦା ପନାୟଂ କଥା ଉଦପାଦୀତି? ଅୟମେତ୍ଥ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା (ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୧୩୦) – ଇମସ୍ମିଂ କିର ଦୀପେ ଚଣ୍ଡାଲତିସ୍ସମହାଭୟେ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ମହାଉଳୁମ୍ପଂ ମାପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଚାପେସି "ମହନ୍ତଂ ଭୟଂ ଭୱିସ୍ସତି, ନ ସମ୍ମା ଦେୱୋ ୱସ୍ସିସ୍ସତି, ଭିକ୍ଖୂ ପଚ୍ଚୟେହି କିଲମନ୍ତା ପରିୟତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି, ପରତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅୟ୍ୟେହି ଜୀୱିତଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଇମଂ ମହାଉଳୁମ୍ପଂ ଆରୁୟ୍ହ ଗଚ୍ଛଥ ଭନ୍ତେ, ଯେସଂ ଏତ୍ଥ ନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନଂ ନପ୍ପହୋତି, ତେ କଟ୍ଠଖଣ୍ଡେପି ଉରଂ ଠପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୁ, ସବ୍ବେସଂ ଭୟଂ ନ ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି। ତଦା ସମୁଦ୍ଦତୀରଂ ପତ୍ୱା ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୂ କତିକଂ କତ୍ୱା "ଅମ୍ହାକଂ ଏତ୍ଥ ଗମନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ମୟଂ ଇଧେୱ ହୁତ୍ୱା ତେପିଟକଂ ରକ୍ଖିସ୍ସାମା"ତି ତତୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣମଲୟଜନପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କନ୍ଦମୂଲପଣ୍ଣେହି ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତା ୱସିଂସୁ, କାୟେ ୱହନ୍ତେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସଜ୍ଝାୟଂ କରୋନ୍ତି, ଅୱହନ୍ତେ ୱାଲିକଂ ଉସ୍ସାରେତ୍ୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ସୀସାନି ଏକଟ୍ଠାନେ କତ୍ୱା ପରିୟତ୍ତିଂ ସମ୍ମସନ୍ତି। ଇମିନା ନିୟାମେନ ଦ୍ୱାଦସ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ସାଟ୍ଠକଥଂ ତେପିଟକଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ଧାରୟିଂସୁ।

ଭୟେ ୱୂପସନ୍ତେ ସତ୍ତସତା ଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ତନୋ ଗତଟ୍ଠାନେ ସାଟ୍ଠକଥେ ତେପିଟକେ ଏକକ୍ଖରମ୍ପି ଏକବ୍ୟଞ୍ଜନମ୍ପି ଅୱିନାସେତ୍ୱା ଇମମେୱ ଦୀପମାଗମ୍ମ କଲ୍ଲଗାମଜନପଦେ ମଣ୍ଡଲାରାମୱିହାରଂ ପୱିସିଂସୁ। ଥେରାନଂ ଆଗତପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ଦୀପେ ଓହୀନା ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୂ "ଥେରେ ପସ୍ସିସ୍ସାମା"ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରେହି ସଦ୍ଧିଂ ତେପିଟକଂ ସୋଧେନ୍ତା ଏକକ୍ଖରମ୍ପି ଏକବ୍ୟଞ୍ଜନମ୍ପି ଅସମେନ୍ତଂ ନାମ ନ ପସ୍ସିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଥେରାନଂ ଅୟଂ କଥା ଉଦପାଦି "ପରିୟତ୍ତି ନୁ ଖୋ ସାସନସ୍ସ ମୂଲଂ, ଉଦାହୁ ପଟିପତ୍ତୀ"ତି। ପଂସୁକୂଲିକତ୍ଥେରା "ପଟିପତ୍ତି ମୂଲ"ନ୍ତି ଆହଂସୁ, ଧମ୍ମକଥିକା "ପରିୟତ୍ତୀ"ତି । ଅଥ ନେ ଥେରା "ତୁମ୍ହାକଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଜନାନଂ ୱଚନମତ୍ତେନେୱ ନ ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ, ଜିନଭାସିତଂ ସୁତ୍ତଂ ଆହରଥା"ତି ଆହଂସୁ। ସୁତ୍ତଂ ଆହରିତୁଂ ନ ଭାରୋତି –

"ଇମେ ଚ, ସୁଭଦ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୂ ସମ୍ମା ୱିହରେୟ୍ୟୁଂ, ଅସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋ ଅରହନ୍ତେହି ଅସ୍ସା"ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୨୧୪)। "ପଟିପତ୍ତିମୂଲକଂ, ମହାରାଜ, ସତ୍ଥୁସାସନଂ , ପଟିପତ୍ତିସାରକଂ, ମହାରାଜ, ସତ୍ଥୁସାସନଂ, ପଟିପତ୍ତି ତିଟ୍ଠନ୍ତୀ ତିଟ୍ଠତୀ"ତି (ମି। ପ। ୪।୧।୭) –

ସୁତ୍ତଂ ଆହରିଂସୁ।

ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ସୁତ୍ୱା ଧମ୍ମକଥିକା ଅତ୍ତନୋ ୱାଦଟ୍ଠପନତ୍ଥାୟ ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ଆହରିଂସୁ –

"ଯାୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ସୁତ୍ତନ୍ତା, ୱିନୟୋ ଯାୱ ଦିପ୍ପତି;

ତାୱ ଦକ୍ଖନ୍ତି ଆଲୋକଂ, ସୂରିୟେ ଅବ୍ଭୁଟ୍ଠିତେ ଯଥା।

"ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁ ଅସନ୍ତେସୁ, ପମୁଟ୍ଠେ ୱିନୟମ୍ହି ଚ;

ତମୋ ଭୱିସ୍ସତି ଲୋକେ, ସୂରିୟେ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ଯଥା।

"ସୁତ୍ତନ୍ତେ ରକ୍ଖିତେ ସନ୍ତେ, ପଟିପତ୍ତି ହୋତି ରକ୍ଖିତା;

ପଟିପତ୍ତିୟଂ ଠିତୋ ଧୀରୋ, ଯୋଗକ୍ଖେମା ନ ଧଂସତୀ"ତି।

ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଆହଟେ ପଂସୁକୂଲିକତ୍ଥେରା ତୁଣ୍ହୀ ଅହେସୁଂ। ଧମ୍ମକଥିକତ୍ଥେରାନଂୟେୱ ୱଚନଂ ପୁରତୋ ଅହୋସି। ଯଥା ହି ଗୱସତସ୍ସ ଗୱସହସ୍ସସ୍ସ

ୱା ଅନ୍ତରେ ପଣ୍ଣେଣିପାଲିକାଯ ଧେନୁଯା ଅସତି ସୋ ୱଂସୋ ସା ପଣ୍ଣେଣୀ ନ ଘଟୀଯତି, ଏୱମେୱ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସତେପି ସହସ୍ସେପି ୱିଜ୍ଜମାନେ ପରିଯତ୍ତିଯା ଅସତି ଅରିଯମଗ୍ଗପଟିୱେଧୋ ନାମ ନ ହୋତି। ଯଥା ଚ ନିଧିକୁମ୍ଭିଯା ଜାନନତ୍ଥାଯ ପାସାଣପିଟ୍ଠେ ଅକ୍ଖରେସୁ ଉପନିବଦ୍ଧେସୁ ଯାୱ ଅକ୍ଖରାନି ଧରନ୍ତି, ତାୱ ନିଧିକୁମ୍ଭୀ ନଟ୍ଠା ନାମ ନ ହୋତି, ଏୱମେୱ ପରିଯତ୍ତିଯା ଧରମାନାଯ ସାସନଂ ଅନ୍ତରହିତଂ ନାମ ନ ହୋତୀତି। ତସ୍ସାଧେଯ୍ୟୋତି ତସ୍ସାଯତ୍ତୋ।

୪୩୯।ସୋପନାତି ସୋ ପାତିମୋକ୍ଖୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଗରହିତୁକାମତା, ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିକ୍ଖାପଦୱିୱଣ୍ଣନଞ୍ଚାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ୱିଲେଖନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ମୋହନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୪୩। ତତିଯଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ମୋହାରୋପନଂ, ମୋହେତୁକାମତା, ୱୁତ୍ତନଯେନ ସୁତଭାୱୋ, ମୋହନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ମୋହନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ପହାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୫୨। ଚତୁତ୍ଥେ ରତ୍ତଚିତ୍ତୋତି କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ରତ୍ତଚିତ୍ତୋ। ସଚେ ପନ ମେଥୁନରାଗେନ ରତ୍ତୋ ପହାରଂ ଦେତି, ଦୁକ୍କଟମେୱ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। କୁପିତତା, ନ ମୋକ୍ଖାଧିପ୍ପାଯତା, ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପହାରଦାନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପହାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ତଲସତ୍ତିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୫୭। ପଞ୍ଚମେ ନ ପହରିତୁକାମତାଯ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପହରିତୁକାମତାଯ ପହଟେ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେନ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ଉଚ୍ଚାରେତୁକାମତାଯ କେୱଲଂ ଉଗ୍ଗିରଣମତ୍ତେ କତେ ଇମିନା ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ଇମିନା ପନ ୱିରଜ୍ଝିତ୍ୱା ପହାରୋ ଦିନ୍ନୋ, ତସ୍ମା ଦୁକ୍କଟଂ। କିମିଦଂ ଦୁକ୍କଟଂ ପହାରପଚ୍ଚଯା, ଉଦାହୁ ଉଗ୍ଗିରଣପଚ୍ଚଯାତି? ତତ୍ଥ କେଚି ତାୱ ୱଦନ୍ତି ''ପହାରପଚ୍ଚଯା ଏୱ ଦୁକ୍କଟଂ, ଉଗ୍ଗିରଣପଚ୍ଚଯା ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ସଦୁକ୍କଟଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ଯୁଜ୍ଜତି। ପୁରିମଞ୍ହି ଉଗ୍ଗିରଣଂ, ପଚ୍ଛା ପହାରୋ, ନ ଚ ପଚ୍ଛା ପହାରଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁରିମଂ ଉଗ୍ଗିରଣଂ ଅନାପତ୍ତିୱତ୍ଥୁକଂ ଭୱିତୁମରହତୀ''ତି।

ମଯଂ ପନେତ୍ଥ ଏୱଂ ତକ୍କଯାମ ''ଉଗ୍ଗିରଣସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନେୱ ଅସଣ୍ଠିତତ୍ତା ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ପାଚିତ୍ତିଯେନ ନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ କତପଯୋଗତ୍ତା ପନ ନ ସକ୍କା ଏତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତିଯା ଭୱିତୁନ୍ତି ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ। 'ନ ପହରିତୁକାମତାଯ ଦିନ୍ନତ୍ତା'ତି ଇମିନା ଚ ପହାରପଚ୍ଚଯା ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେନ ପାଚିତ୍ତିଯାସମ୍ଭୱେ କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ପହାରପଚ୍ଚଯା ଦୁକ୍କଟସମ୍ଭୱେ। ନ ହି ଅପହରିତୁକାମତାଯ ପହାରେ ଦିନ୍ନେ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେନ ପହାରପଚ୍ଚଯା ପାଚିତ୍ତିଯେନ ଦୁକ୍କଟେନ ୱା ଭୱିତୁଂ ଯୁତ୍ତ''ନ୍ତି। ''ତିରଚ୍ଛାନାଦୀନଂ ଅସୁଚିକରଣାଦିଂ ଦିସ୍ୱା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱାପି ଉଗ୍ଗିରନ୍ତସ୍ସ ମୋକ୍ଖାଧିପ୍ପାଯୋ ଏୱା''ତି ୱଦନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। କୁପିତତା, ନ ମୋକ୍ଖାଧିପ୍ପାଯତା, ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ତଲସତ୍ତିଉଗ୍ଗିରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ତଲସତ୍ତିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଅମୂଲକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୫୯। ଛଟ୍ଠଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସ ଅମୂଲକତା, ଅନୁଦ୍ଧଂସନା, ତଙ୍ଖଣୱିଜାନନାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଅମୂଲକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୬୪। ସତ୍ତମମ୍ପି ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ଅଫାସୁକାମତା, କୁକ୍କୁଚ୍ଚୁପ୍ପାଦନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ସଞ୍ଚିଚ୍ଚସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଉପସ୍ସୁତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୬୧। ଅଟ୍ଠମେ ସୁତିସମୀପନ୍ତି ସଦ୍ଦସମୀପଂ। ସୁୟ୍ୟତୀତି ହି ସୁତି, ସଦ୍ଦସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତସ୍ସ ସମୀପଂ ଉପସ୍ସୁତି, ସଦ୍ଦସମୀପନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ଚ ସୁୟ୍ୟତୀତି ସୁତୀତି ସଦ୍ଦୋୱ ୱୁତ୍ତୋ। ଯତ୍ଥ ପନ ଠିତେନ ସକ୍କା ହୋତି ସଦ୍ଦଂ ସୋତୁଂ, ତତ୍ଥ ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ସଦ୍ଦସମୀପେ ଠିତୋ ନାମ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଯତ୍ଥ ଠତ୍ୱା’’ତିଆଦି। କେଚି ପନ ‘‘ସୁଣାତି ଏତ୍ଥାତି ସୁତି। ଯତ୍ଥ ଠିତୋ ସୁଣାତି, ତସ୍ସ ଠାନସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ତସ୍ସ ସମୀପଂ ଉପସ୍ସୁତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ଏୱଂ ପନ ଗୟ୍ହମାନେ ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠିତୋ ସୁଣାତି, ତସ୍ସ ଆସନ୍ନେ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପଦେସେ ତିଟ୍ଠତୀତି ଆପଜ୍ଜତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ଉପସ୍ସୁତି-ସଦ୍ଦସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଯତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ସକ୍କା ହୋତି, ତେସଂ ୱଚନଂ ସୋତୁ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ସୁତି-ସଦ୍ଦସ୍ସ। ତସ୍ମା ପୁବ୍ବନଯୋୱେତ୍ଥ ପସତ୍ଥତରୋ। ଅଥ ୱା ଉପେଚ୍ଚ ସୁୟ୍ୟତି ଏତ୍ଥାତି ଉପସ୍ସୁତି, ଠାନଂ। ଯଂ ଠାନଂ ଉପଗତେନ ସକ୍କା ହୋତି କଥେନ୍ତାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୋତୁଂ, ତତ୍ଥାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ମନ୍ତେନ୍ତନ୍ତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଆହ ‘‘ମନ୍ତଯମାନେ’’ତି।

୪୭୩।ଏକପରିଚ୍ଛେଦାନୀତି ‘‘ସିଯା କିରିଯଂ, ସିଯା ଅକିରିଯ’’ନ୍ତି ଇମିନା ନଯେନ ଏକପରିଚ୍ଛେଦାନି। ଇମାନି ହି ତୀଣି ସିକ୍ଖାପଦାନି କଦାଚି କିରିଯତୋ ସମୁଟ୍ଠହନ୍ତି, କଦାଚି ଅକିରିଯତୋ, ନ ଏକକ୍ଖଣେଯେୱ କିରିଯାକିରିଯତୋ ସମୁଟ୍ଠହନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ଚୋଦନାଧିପ୍ପାଯୋ, ସୱନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଉପସ୍ସୁତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। କମ୍ମପଟିବାହନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୭୪। ନୱମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଧମ୍ମକମ୍ମତା, ଧମ୍ମକମ୍ମନ୍ତି ସଞ୍ଞା, ଛନ୍ଦଂ ଦତ୍ୱା ଖିୟ୍ୟନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

କମ୍ମପଟିବାହନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଛନ୍ଦଂ ଅଦତ୍ୱା ଗମନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୭୯। ଦସମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ୱିନିଚ୍ଛଯକଥାଯ ପୱତ୍ତମାନତା, ଧମ୍ମକମ୍ମତା, ଧମ୍ମକମ୍ମସଞ୍ଞିତା, ସମାନସୀମାଯଂ ଠିତତା, ସମାନସଂୱାସକତା, କୋପେତୁକାମତାଯ ହତ୍ଥପାସୱିଜହନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଛ ଅଙ୍ଗାନି।

ଛନ୍ଦଂ ଅଦତ୍ୱା ଗମନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧। ଦୁବ୍ବଲସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୮୪। ଏକାଦସମମ୍ପି ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ଧମ୍ମେନ ଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିତା, ସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିକପ୍ପନୁପଗଚୀୱରଦାନଂ, ପଚ୍ଛା ଖୀଯିତୁକାମତାଯ ଖିୟ୍ୟନାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁବ୍ବଲସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪୮୯। ଦ୍ୱାଦସମେ ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବଂ।

ନିଟ୍ଠିତୋ ସହଧମ୍ମିକୱଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

୯। ରାଜୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅନ୍ତେପୁରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୯୭-୪୯୯। ରାଜୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ସବ୍ବଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ। ପାଠଇଯଂ ପନ ଅଯମନୁତ୍ତାନପଦତ୍ଥୋ। କତଂ ୱା କରିସ୍ସନ୍ତି ୱାତି ମେଥୁନୱୀତିକ୍କମନଂ କତଂ ୱା କରିସ୍ସନ୍ତି ୱା। ଇମେସନ୍ତି ପଦଂ ୱିଭତ୍ତିୱିପରିଣାମଂ କତ୍ୱା ଉଭଯତ୍ଥ ଯୋଜେତବ୍ବଂ ''ଇମେହି କତଂ ଇମେ କରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ରତନନ୍ତି ମଣିରତନାଦୀସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି। ଉଭତୋତି ଦ୍ୱୀହି ପକ୍ଖେହି। ''ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ''ତି ଏତ୍ତକେ ୱୁତ୍ତେ ଯେହି କେହିଚି ଦ୍ୱୀହି ଭାଗେହି ସୁଜାତତା ୱିଞ୍ଞାଯେଯ୍ୟ, ସୁଜାତ-ସଦ୍ଦୋ ଚ ''ସୁଜାତୋ ଚାରୁଦସ୍ସନୋ''ତିଆଦୀସୁ ଆରୋହସମ୍ପତ୍ତିପରିଯାଯୋତି ଜାତିୱସେନେୱ ସୁଜାତତଂ ୱିଭାୱେତୁଂ ''ମାତିତୋ ଚ ପିତିତୋ ଚା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୋରସପୁତ୍ତୱସେନପି ଲୋକେ ମାତୁପିତୁସମଞ୍ଞା ଦିସ୍ସତି, ଇଧ ପନ ସା ଓରସପୁତ୍ତୱସେନେୱ ଇଚ୍ଛିତାତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାତି ଧାରେତୀତି ଗହଣୀ, ଗବ୍ଭାସଯସଞ୍ଞିତୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିପ୍ପଦେସୋ। ସଂସୁଦ୍ଧା ଗହଣୀ ଅସ୍ସାତି ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ, ସଂସୁଦ୍ଧା ତସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ''ସମୱେପାକିନିଯା ଗହଣିଯା''ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଯଥାଭୁତ୍ତସ୍ସ ଆହାରସ୍ସ ୱିପାଚନୱସେନ ଗଣ୍ହନତୋ ଅଛଡ୍ଡନତୋ କମ୍ମଜତେଜୋଧାତୁ ''ଗହଣୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗାତି ଏତ୍ଥ ପିତୁ ପିତା ପିତାମହୋ, ପିତାମହସ୍ସ ଯୁଗଂ ପିତାମହଯୁଗଂ। ''ଯୁଗ''ନ୍ତି ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଭିଲାପମତ୍ତମେୱ ଚେତଂ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ପିତାମହୋଯେୱ ପିତାମହଯୁଗଂ। ପିତା ଚ ମାତା ଚ ପିତରୋ, ପିତୂନଂ ପିତରୋ ପିତାମହା, ତେସଂ ଯୁଗୋ ପିତାମହଯୁଗୋ, ତସ୍ମା ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା, ପିତାମହଦ୍ୱନ୍ଦାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏୱଞ୍ହି ପିତାମହଗ୍ଗହଣେନେୱ ମାତାମହୋପି ଗହିତୋ ହୋତି। ଯୁଗ-ସଦ୍ଦୋ ଚେତ୍ଥ ଏକସେସେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ ଯୁଗୋ ଚ ଯୁଗୋ ଚ ଯୁଗୋତି। ଏୱଞ୍ହି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଦ୍ୱନ୍ଦଂ ଗହିତମେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ସବ୍ବେପି ପୁବ୍ବପୁରିସା ପିତାମହଯୁଗଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହିତା। ଏୱଂ ଯାୱ ସତ୍ତମୋ ପିତାମହଯୁଗୋ, ତାୱ ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ।

ଅକ୍ଖିତ୍ତୋତି ''ଅପନେଥ ଏତଂ, କିଂ ଇମିନା''ତି ଏୱଂ ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୱକ୍ଖିତ୍ତୋ। ଅନୁପକୁଟ୍ଠୋତି ନ ଉପକୁଟ୍ଠୋ, ନ ଅକ୍କୋସଂ ୱା ନିନ୍ଦଂ ୱା ପତ୍ତପୁବ୍ବୋ। କେନ କାରଣେନାତି ଆହ ''ଜାତିୱାଦେନା''ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ''ଉଭତୋ...ପେ... ପିତାମହଯୁଗା''ତି ଏତେନ ତସ୍ସ ଯୋନିଦୋସାଭାୱୋ ଦସ୍ସିତୋ ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକଭାୱକିତ୍ତନତୋ, ''ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ''ତି ଇମିନା କିରିଯାପରାଧାଭାୱୋ। କିରିଯାପରାଧେନ ହି ସତ୍ତା ଖେପଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ''ଅନୁପକୁଟ୍ଠୋ''ତି ଇମିନା ଅଯୁତ୍ତସଂସଗ୍ଗାଭାୱୋ। ଅଯୁତ୍ତସଂସଗ୍ଗଞ୍ହି ପଟିଚ୍ଚ ସତ୍ତା ଅକ୍କୋସଂ ଲଭନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଖତ୍ତିଯତା, ଅଭିସିତ୍ତତା, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସଯନିଘରତୋ ଅନିକ୍ଖନ୍ତତା, ଅପ୍ପଟିସଂୱିଦିତତା, ଇନ୍ଦଖୀଲାତିକ୍କମୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ଅନ୍ତେପୁରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ରତନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୦୨। ଦୁତିଯେ ମହାଲତଂ ନାମାତି ପତିକୁଲଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯା କିର ତସ୍ସା ପିତା ମହାଲତାପିଳନ୍ଧନଂ ନାମ କାରାପେସି। ତସ୍ମିଂ ପିଳନ୍ଧନେ ଚତସ୍ସୋ ୱଜିରନାଳିଯୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅପ୍ପେତବ୍ବଟ୍ଠାନେ ଅପ୍ପନୱସେନ ୱିନିଯୋଗଂ ଅଗମଂସୁ, ମୁତ୍ତାନଂ ଏକାଦସ ନାଳିଯୋ, ପୱାଳସ୍ସ ଦ୍ୱାୱୀସତି ନାଳିଯୋ, ମଣୀନଂ ତେତ୍ତିଂସ ନାଳିଯୋ। ଇତି ଏତେହି ଚ ଅଞ୍ଞେହି ଚ ୱେଳୁରିଯଲୋହିତଙ୍କମସାରଗଲ୍ଲାଦୀହି ସତ୍ତୱଣ୍ଣେହି ଚ ରତନେହି ନିଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି । ତଂ ସୀସେ ପଟିମୁକ୍କଂ ଯାୱ ପାଦପିଟ୍ଠିଯା ଭସ୍ସତି, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ହତ୍ଥୀନଂ ବଲଂ ଧାରଯମାନାୱ ଇତ୍ଥୀ ନଂ ଧାରେତୁଂ ସକ୍କୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୫୦୬। ଆୱସଥସ୍ସ ପନ ସୁପ୍ପପାତୋ ୱା ମୁସଲପାତୋ ୱା ଉପଚାରୋ ନାମାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଆୱସଥୋତି ଚେତ୍ଥ ଅନ୍ତୋଆରାମେ ୱା ହୋତୁ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱା, ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଛନ୍ଦେନପି ଭଯେନପୀତି ୱଡ୍ଢକୀଆଦୀସୁ ଛନ୍ଦେନ, ରାଜୱଲ୍ଲଭେସୁ ଭଯେନ। ତମେୱ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆସଙ୍କନ୍ତୀତି ୱିସ୍ସରିତ୍ୱା ଗମନକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଛତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସାଭାୱା ଆସଙ୍କନ୍ତି। ପତିରୂପଂ ନାମ ରତନସମ୍ମତେ ପଂସୁକୂଲଗ୍ଗହଣଂ ୱା ରତନେ ନିରୁସ୍ସୁକ୍କଗମନଂ ୱା। ଯଦି ହି ତଂ ରତନସମ୍ମତଂ ଆମାସଂ ଚେ, ''ନତ୍ଥି ଏତସ୍ସ ସାମୀ''ତି ପଂସୁକୂଲଂ ଗହେସ୍ସତି। ଅନାମାସଂ ଚେ, ''ନତ୍ଥି ଏତସ୍ସ ସାମୀ''ତି ପଂସୁକୂଲଛିନ୍ନପଲିବୋଧୋ ନିରପେକ୍ଖୋ ଗମିସ୍ସତି। ସମାଦପେତ୍ୱାତି ଅଞ୍ଞଂ ସମାଦପେତ୍ୱା, ''ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅରିଯା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଏସା ଅରିଯାନଯାଚନା''ତି (ଜା। ୧।୭।୫୯) ୱୁତ୍ତନଯେନ ଯାଚିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅନନୁଞ୍ଞାତକରଣଂ, ପରସନ୍ତକତା, ୱିସ୍ସାସଗ୍ଗାହପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞାନଂ ଅଭାୱୋ, ଉଗ୍ଗହଣଂ ୱା ଉଗ୍ଗହାପନଂ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ରତନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ୱିକାଲଗାମପ୍ପୱିସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୦୮। ତତିଯେ ଅରିଯମଗ୍ଗସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ସଗ୍ଗମଗ୍ଗୋପି ସଙ୍ଗହେତବ୍ବୋ। ଅନିଯ୍ୟାନିକତ୍ତା ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖମଗ୍ଗାନଂ ତିରଚ୍ଛାନଭୂତା ହି କଥା ତିରଚ୍ଛାନକଥା। ତିରଚ୍ଛାନଭୂତନ୍ତି ତିରୋକରଣଭୂତଂ ୱିବନ୍ଧନଭୂତଂ। ରାଜପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ କଥନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୭; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨୨୩; ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୫।୧୦୮୦; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୧୦।୬୯-୭୦) ରାଜାନଂ ଆରବ୍ଭ ‘‘ମହାସମ୍ମତୋ ମନ୍ଧାତା ଧମ୍ମାସୋକୋ ଏୱଂମହାନୁଭାୱୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ପୱତ୍ତକଥଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଅସୁକୋ ରାଜା ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀଯୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଗେହସ୍ସିତକଥାୱ ତିରଚ୍ଛାନକଥା ହୋତି। ‘‘ସୋପି ନାମ ଏୱଂମହାନୁଭାୱୋ ଖଯଂ ଗତୋ’’ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତା ପନ ଅନିଚ୍ଚତାପଟିସଂଯୁତ୍ତା କମ୍ମଟ୍ଠାନଭାୱେ ତିଟ୍ଠତି। ଚୋରେସୁପି ‘‘ମୂଲଦେୱୋ ଏୱଂମହାନୁଭାୱୋ, ମେଘମାଲୋ ଏୱଂମହାନୁଭାୱୋ’’ତି ତେସଂ କମ୍ମଂ ପଟିଚ୍ଚ ‘‘ଅହୋ ସୂରା’’ତି ଗେହସ୍ସିତକଥାୱ ତିରଚ୍ଛାନକଥା। ଯୁଦ୍ଧେପି ଭରତଯୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ‘‘ଅସୁକେନ ଅସୁକୋ ଏୱଂ ମାରିତୋ ଏୱଂ ୱିଦ୍ଧୋ’’ତି କାମସ୍ସାଦୱସେନେୱ କଥା ତିରଚ୍ଛାନକଥା। ‘‘ତେପି ନାମ ଖଯଂ ଗତା’’ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତା ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ କମ୍ମଟ୍ଠାନମେୱ ହୋତି।

ଅପିଚ ଅନ୍ନାଦୀସୁ ‘‘ଏୱଂ ୱଣ୍ଣୱନ୍ତଂ ଗନ୍ଧୱନ୍ତଂ ରସୱନ୍ତଂ ଫସ୍ସସମ୍ପନ୍ନଂ ଖାଦିମ୍ହ ଭୁଞ୍ଜିମ୍ହ ପିୱିମ୍ହ ପରିଭୁଞ୍ଜିମ୍ହା’’ତି କାମସ୍ସାଦୱସେନ କଥେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସାତ୍ଥକଂ ପନ କତ୍ୱା ‘‘ପୁବ୍ବେ ଏୱଂ ୱଣ୍ଣାଦିସମ୍ପନ୍ନଂ ଅନ୍ନଂ ପାନଂ ୱତ୍ଥଂ ସଯନଂ ମାଲାଗନ୍ଧଂ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଅଦମ୍ହ, ଚେତିଯପୂଜଂ ଅକରିମ୍ହା’’ତି କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଞାତିକଥାଦୀସୁପି ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଞାତକା ସୂରା ସମତ୍ଥା’’ତି ୱା ‘‘ପୁବ୍ବେ ମଯଂ ଏୱଂ ୱିଚିତ୍ରେହି ଯାନେହି ୱିଚରିମ୍ହା’’ତି ୱା ଅସ୍ସାଦୱସେନ ୱତ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସାତ୍ଥକଂ ପନ କତ୍ୱା ‘‘ତେପି ନୋ ଞାତକା ଖଯଂ ଗତା’’ତି ୱା ‘‘ପୁବ୍ବେ ମଯଂ ଏୱରୂପା ଉପାହନା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅଦମ୍ହା’’ତି ୱା କଥେତବ୍ବଂ। ଗାମକଥାପି ସୁନିୱିଟ୍ଠଦୁନ୍ନିୱିଟ୍ଠସୁଭିକ୍ଖଦୁବ୍ଭିକ୍ଖାଦିୱସେନ ୱା ‘‘ଅସୁକଗାମୱାସିନୋ ସୂରା ସମତ୍ଥା’’ତି ୱା ଏୱଂ ଅସ୍ସାଦୱସେନ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସାତ୍ଥକଂ ପନ କତ୍ୱା ‘‘ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା’’ତି ୱା ‘‘ଖଯୱଯଂ ଗତା’’ତି ୱା ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନିଗମନଗରଜନପଦକଥାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଇତ୍ଥିକଥାପି ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନାଦୀନି ପଟିଚ୍ଚ ଅସ୍ସାଦୱସେନ ନ ୱଟ୍ଟତି, ‘‘ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା, ଖଯଂ ଗତା’’ତି ଏୱଂ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସୂରକଥାପି ‘‘ନନ୍ଦିମିତ୍ତୋ ନାମ ଯୋଧୋ ସୂରୋ ଅହୋସୀ’’ତି ଅସ୍ସାଦୱସେନ ନ ୱଟ୍ଟତି, ‘‘ସଦ୍ଧୋ ଅହୋସି, ଖଯଂ ଗତୋ’’ତି ଏୱମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ୱିସିଖାକଥାପି ‘‘ଅସୁକା ୱିସିଖା ସୁନିୱିଟ୍ଠା ଦୁନ୍ନିୱିଟ୍ଠା ସୂରା ସମତ୍ଥା’’ତି ଅସ୍ସାଦୱସେନେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି, ‘‘ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା, ଖଯଂ ଗତା’’ଇଚ୍ଚେୱ ୱଟ୍ଟତି।

କୁମ୍ଭଟ୍ଠାନକଥାତି କୁଟଟ୍ଠାନକଥା ଉଦକତିତ୍ଥକଥା ୱୁଚ୍ଚତି, କୁମ୍ଭଦାସୀକଥା ୱା। ସାପି ‘‘ପାସାଦିକା ନଚ୍ଚିତୁଂ ଗାଯିତୁଂ ଛେକା’’ତି ଅସ୍ସାଦୱସେନ ନ ୱଟ୍ଟତି, ‘‘ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା’’ତିଆଦିନା ନଯେନେୱ ୱଟ୍ଟତି। ପୁବ୍ବପେତକଥାତି ଅତୀତଞାତିକଥା। ତତ୍ଥ ୱତ୍ତମାନଞାତିକଥାସଦିସୋୱ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ନାନତ୍ତକଥାତି ପୁରିମପଚ୍ଛିମକଥାୱିମୁତ୍ତା ଅୱସେସା ନାନାସଭାୱା ନିରତ୍ଥକକଥା। ଲୋକକ୍ଖାଯିକାତି ‘‘ଅଯଂ ଲୋକୋ କେନ ନିମ୍ମିତୋ, ଅସୁକେନ ପଜାପତିନା ବ୍ରହ୍ମୁନା ଇସ୍ସରେନ ୱା ନିମ୍ମିତୋ, କାକୋ ସେତୋ ଅଟ୍ଠୀନଂ ସେତତ୍ତା, ବକା ରତ୍ତା ଲୋହିତସ୍ସ ରତ୍ତତ୍ତା’’ତି ଏୱମାଦିକା ଲୋକାଯତୱିତଣ୍ଡସଲ୍ଲାପକଥା। ଉପ୍ପତ୍ତିଠିତିସଂହାରାଦିୱସେନ ଲୋକଂ ଅକ୍ଖାଯତୀତି ଲୋକକ୍ଖାଯିକା। ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାଯିକା ନାମ କସ୍ମା ସମୁଦ୍ଦୋ ସାଗରୋ, ସାଗରସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତେହି ଖତତ୍ତା ସାଗରୋ। ଖତୋ ଅମ୍ହେହୀତି ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ନିୱେଦିତତ୍ତା ସମୁଦ୍ଦୋତି ଏୱମାଦିକା ନିରତ୍ଥକା ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାଯିକକଥା।

ଇତି ଭୱୋ ଇତି ଅଭୱୋତି ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ନିରତ୍ଥକକାରଣଂ ୱତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତକଥା ଇତିଭୱାଭୱକଥା। ଏତ୍ଥ ଚ ଭୱୋତି ସସ୍ସତଂ, ଅଭୱୋତି ଉଚ୍ଛେଦଂ। ଭୱୋତି ୱୁଦ୍ଧି, ଅଭୱୋତି ହାନି । ଭୱୋତି କାମସୁଖଂ, ଅଭୱୋତି ଅତ୍ତକିଲମଥୋ। ଇତି ଇମାଯ ଛବ୍ବିଧାଯ ଇତିଭୱାଭୱକଥାଯ ସଦ୍ଧିଂ ବାତ୍ତିଂସ ତିରଚ୍ଛାନକଥା ନାମ ହୋତି। ଅଥ ୱା ପାଳିଯଂ ସରୂପତୋ ଅନାଗତାପି ଅରଞ୍ଞପବ୍ବତନଦୀଦୀପକଥା ଇତି-ସଦ୍ଦେନ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଛତ୍ତିଂସ ତିରଚ୍ଛାନକଥାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇତି ୱାତି ହି ଏତ୍ଥ ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ପକାରତ୍ଥେ, ୱା-ସଦ୍ଦୋ ୱିକପ୍ପତ୍ଥେ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଏୱଂପକାରଂ ଇତୋ ଅଞ୍ଞଂ ୱା ତାଦିସଂ ନିରତ୍ଥକକଥଂ କଥେନ୍ତୀ’’ତି। ଆଦିଅତ୍ଥେ ୱା ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ଇତି ୱା ଇତି ଏୱରୂପା ନଚ୍ଚଗୀତୱାଦିତୱିସୂକଦସ୍ସନା ପଟିୱିରତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୧୦, ୧୯୪) ୱିଯ, ଏୱମାଦିଂ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ତାଦିସଂ କଥଂ କଥେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୫୧୨ ।ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଉପଚାରୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଇମିନା ଦୁତିଯଲେଡ୍ଡୁପାତୋ ଇଧ ଉପଚାରୋତି ଦସ୍ସେତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ସନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନାପୁଚ୍ଛନା, ଅନୁଞ୍ଞାତକାରଣାଭାୱୋ, ୱିକାଲେ ଗାମପ୍ପୱିସନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଊିକାଲଗାମପ୍ପଊିସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ସୂଚିଘରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୧୭। ଚତୁତ୍ଥେ ତଂ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ପଠମଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଦେସେତବ୍ବନ୍ତି ତଂ ଭେଦନକଂ ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିୟସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଭେଦନକଂ, ପାଚିତ୍ତିୟଂ। ଅସ୍ସତ୍ଥିଅତ୍ଥେ ଅ-କାରପଚ୍ଚୟୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ୱାସିଜଟେତି ୱାସିଦଣ୍ଡକେ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ସୂଚିଘରତା, ଅଟ୍ଠିମୟାଦିତା, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ କରଣଂ ୱା କାରାପେତ୍ୱା ୱା ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ସୂଚିଘରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ମଞ୍ଚପୀଠସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୨୨। ପଞ୍ଚମେ ଛେଦନକଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱାତି ଛେଦନମେୱ ଛେଦନକଂ, ତଂ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଛେଦନକନ୍ତି ଇମମତ୍ଥଂ ଅତିଦିସ୍ସତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତମଞ୍ଚପୀଠତା, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ କରଣଂ ୱା କାରାପେତ୍ୱା ୱା ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ମଞ୍ଚପୀଠସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ତୂଲୋନଦ୍ଧସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୨୬। ଛଟ୍ଠେ ତୂଲଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ହେଟ୍ଠା ଚିମିଲିକଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉପରି ତୂଲଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୋଟକିତୂଲନ୍ତି ଏରକତୂଲାଦି ଯଂକିଞ୍ଚି ତିଣଜାତୀନଂ ତୂଲଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ତୂଲୋନଦ୍ଧମଞ୍ଚପୀଠତା, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ କରଣଂ ୱା କାରାପେତ୍ୱା ୱା ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି। ଅତ୍ତନା କାରାପିତସ୍ସ ହି ପଟିଲାଭମତ୍ତେନେୱ ପାଚିତ୍ତିୟଂ। ତେନେୱ ପଦଭାଜନେ ''ପଟିଲାଭେନ ଉଦ୍ଦାଲେତ୍ୱା ପାଚିତ୍ତିୟଂ ଦେସେତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। କେନଚି ପନ ''ପଟିଲାଭେନ ଉଦ୍ଦାଲେତ୍ୱା ପାଚିତ୍ତିୟଂ ଦେସେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ପଟିଲାଭମତ୍ତେନେୱ ପାଚିତ୍ତିୟଂ ୱିୟ ଦିସ୍ସତି, ପରିଭୋଗେଯେୱ ଆପତ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। 'ଅଞ୍ଞେନ କତଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା'ତି ୱଚନଂ ଏତ୍ଥ ସାଧକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ତସ୍ସ ମତିମତ୍ତଂ। ନ ହି ''ଅଞ୍ଞେନ କତଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି ଇଦଂ ଅତ୍ତନା କାରାପିତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, କରଣକାରାପନପଚ୍ଚୟା ଚ ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ପାଚିତ୍ତିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପରିଭୋଗପଚ୍ଚୟା। ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୂଲୋନଦ୍ଧଂ ମଞ୍ଚଂ ୱା ପୀଠଂ ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଯୋ ପରିଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି ହି ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅତ୍ତନା ୱା କତଂ ହୋତୁ ଅଞ୍ଞେନ ୱା, ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ପରିଭୋଗପଚ୍ଚୟା ଦୁକ୍କଟମେୱ, ନ ପାଚିତ୍ତିୟଂ।

ତୂଲୋନଦ୍ଧସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ନିସୀଦନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୩୧। ସତ୍ତମେ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ନିସୀଦନସନ୍ଥତସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତମେୱ। ନିସୀଦନସ୍ସ ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତତା, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ କରଣଂ ୱା କାରାପେତ୍ୱା ୱା ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ନିସୀଦନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫୩୭-୫୪୨। ଅଟ୍ଠମନୱମଦସମେସୁ ନତ୍ଥି ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଅଙ୍ଗାନିପି ସତ୍ତମେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ନିଟ୍ଠିତୋ ରାଜୱଗ୍ଗୋ ନୱମୋ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ୱିନୟଟ୍ଠକଥାୟ ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଂ

ଖୁଦ୍ଦକୱଣ୍ଣନା ସମତ୍ତା।

ପାଟିଓିୟକଣ୍ଠଂ ନିଟ୍ଟିତଂ।

୬। ପାଟିଦେସନୀଯକଣ୍ଡଂ

ପାଟିଦେସନୀଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୫୨। ପାଟିଦେସନୀଯେସୁ ପଠମେ ‘‘ଗାରଯ୍ହଂ ଆୱୁସୋତିଆଦି ପଟିଦେସେତବ୍ବାକାରଦସ୍ସନ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ପାଠଇଯଂ ଆଗତନଯେନେୱ ଆପତ୍ତି ଦେସେତବ୍ବା। ଅସପ୍ପାଯନ୍ତି ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖାନଂ ଅହିତଂ ଅନନୁକୂଲଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ପରିପୁଣ୍ଣୂପସମ୍ପନ୍ନତା, ଅଞ୍ଞାତିକତା, ଅନ୍ତରଘରେ ଠିତାଯ ହତ୍ଥତୋ ସହତ୍ଥା ପଟିଗ୍ଗହଣଂ, ଯାୱକାଲିକତା, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

୫୫୭-୫୬୨। ଦୁତିଯତତିଯଚତୁତ୍ଥେସୁ ନତ୍ଥି ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଅଙ୍ଗେସୁ ପନ ଦୁତିଯେ ପରିପୁଣ୍ଣୂପସମ୍ପନ୍ନତା, ପଞ୍ଚଭୋଜନତା, ଅନ୍ତରଘରେ ଠିତାଯ ଅନୁଞ୍ଞାତପ୍ପକାରତୋ ଅଞ୍ଞଥା ୱୋସାସନା, ଅନିୱାରଣା, ଅଜ୍ଝୋହାରୋତି ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ତତିଯେ ସେକ୍ଖସମ୍ମତତା, ପୁବ୍ବେ ଅନିମନ୍ତିତତା, ଅଗିଲାନତା, ଘରୂପଚାରୋକ୍କମନଂ, ଠପେତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଭତ୍ତାଦୀନି ଅଞ୍ଞଂ ଆମିସଂ ଗହେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନନ୍ତି ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ଚତୁତ୍ଥେ ଯଥାୱୁତ୍ତଆରଞ୍ଞକସେନାସନତା, ଯାୱକାଲିକସ୍ସ ଅତତ୍ଥଜାତକତା, ଅଗିଲାନତା, ଅଗିଲାନାୱସେସକତା, ଅପ୍ପଟିସଂୱିଦିତତା, ଅଜ୍ଝାରାମେ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନି ସତ୍ତ ଅଙ୍ଗାନି।

ପାଟିଦେସନୀଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାଟିଦେସନୀଯକଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୭। ସେଖିଯକଣ୍ଡଂ

୧। ପରିମଣ୍ଡଲୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

ସେଖିଯେସୁ ସିକ୍ଖିତସିକ୍ଖେନାତି ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା ସିକ୍ଖିତ୍ୱା ଠିତେନ, ସବ୍ବସୋ ପରିନିଟ୍ଠିତକିଚ୍ଚେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତାଦିନାତି ଅଟ୍ଠହି ଲୋକଧମ୍ମେହି ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ତାଦିନା।

୫୭୬।ସିକ୍ଖା କରଣୀଯାତି ''ଏୱଂ ନିୱାସେସ୍ସାମୀ''ତି ଆରାମେପି ଅନ୍ତରଘରେପି ସବ୍ବତ୍ଥ ସିକ୍ଖା କତ୍ତବ୍ବା। ଏତ୍ଥ ଚ ଯସ୍ମା ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତୱତ୍ତାନିପି ସିକ୍ଖିତବ୍ବତ୍ତା ସେଖିଯାନେୱ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ପାରାଜିକାଦୀସୁ ୱିଯ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ନ କତୋ, ଚାରିତ୍ତନଯଦସ୍ସନତ୍ଥଞ୍ଚ ''ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଓଲମ୍ବେନ୍ତୋ ନିୱାସେଯ୍ଯ, ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଆପତ୍ତିନାମେନ ଅୱତ୍ୱା ''ସିକ୍ଖା କରଣୀଯା''ତି ଏୱଂ ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦେସୁ ପାଠଇ ଆରୋପିତା। ପଦଭାଜନେ ପନ ''ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନାଦରିଯକରଣେ ଦୁକ୍କଟଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତନ୍ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ ଓତାରେତ୍ୱା ନିୱତ୍ଥମେୱ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଉଭୋପେତେ ଅଟ୍ଠକଥାୱାଦା ଏକପରିଚ୍ଛେଦା। ତେ ସବ୍ବେତି ନିୱାସନଦୋସା।

ତଂ ପନାତି ତଂ ଅନାଦରିଯଂ। କିଞ୍ଚାପି କୁରୁନ୍ଦିୱାଦଂ ପଚ୍ଛା ୱଦନ୍ତେନ ''ପରିମଣ୍ଡଲଂ ନିୱାସେତୁଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ଅଯମତ୍ଥୋ ପତିଟ୍ଠାପିତୋ, ତଥାପି ନିୱାସନୱତ୍ତଂ ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବମେୱ। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଅନାଦରିଯଂ ସିଯା। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ପରିମଣ୍ଡଲସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ ''ଅଜାନନ୍ତସ୍ସାତି ପରିମଣ୍ଡଲଂ ନିୱାସେତୁଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି, ଅପିଚ ନିୱାସନୱତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବ''ନ୍ତି।

ସଚିତ୍ତକନ୍ତି ୱତ୍ଥୁୱିଜାନନଚିତ୍ତେନ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱିଜାନନଚିତ୍ତେନ ଚ ସଚିତ୍ତକଂ ''ଅନାଦରିଯଂ ପଟିଚ୍ଚା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ''ପାଣାତିପାତାଦି ୱିଯ ନିୱାସନଦୋସୋ ଲୋକଗରହିତୋ ନ ହୋତୀତି ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜ''ନ୍ତି ଫୁସ୍ସଦେୱତ୍ଥେରୋ ଆହ। ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ପନ ''ଯସ୍ମା ଅନାଦରିଯୱସେନେୱ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା କେୱଲଂ ଅକୁସଲମେୱ, ତଞ୍ଚ ପକତିଯା ୱଜ୍ଜଂ, ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱୀତିକ୍କମନଞ୍ଚ ଦୋମନସ୍ସିତସ୍ସେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ଲୋକୱଜ୍ଜଂ ଅକୁସଲଚିତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖୱେଦନ''ନ୍ତି ଆହ। ଅନାଦରିଯଂ, ଅନାପତ୍ତିକାରଣାଭାୱୋ, ଅପରିମଣ୍ଡଲନିୱାସନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ପୁରିମାନି ଦ୍ୱେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତପଟିପକ୍ଖକରଣଞ୍ଚାତି ତୀଣିଯେୱ ହୋନ୍ତି।

୫୭୭। ଦୁତିଯାଦୀସୁ ଅନେକପ୍ପକାରଂ ଗିହିପାରୁତନ୍ତି ସେତପଟପାରୁତଂ ପରିବ୍ବାଜକପାରୁତଂ ଏକସାଟକପାରୁତନ୍ତିଆଦି ଅନେକପ୍ପଭେଦଂ ଗିହିପାରୁତଂ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ଖନ୍ଧକେଯେୱ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ୱିହାରେପୀତି ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନାଦିକାଲଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

୫୭୮। ''ସୁପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''ସସୀସଂ ପାରୁତୋ ସବ୍ବଥା ସୁପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ସୁପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ନାମ ହୋତୀ''ତି ଯସ୍ସ ସିଯା, ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ ''ନ ସସୀସଂ ପାରୁତେନା''ତିଆଦି।

୫୮୨।ଏକସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ଠତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ''ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ପରିସ୍ସଯାଭାୱଂ ଓଲୋକେତୁଂ ଲଭତିଯେୱ, ତଥା ଗାମେ ପୂଜ''ନ୍ତି ଟୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ।

ପରିମଣ୍ଡଲୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଉଜ୍ଜଗ୍ଘିକୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୫୮୬। ଦୁତିଯୱଗ୍ଗେ ହସନୀଯସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିନ୍ତି ହାସଜନକେ କାରଣେ।

ଉଜ୍ଜଗ୍ଘିକୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଖମ୍ଭକତୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୬୦୩। ତତିଯଓଗ୍ଗେ ପତ୍ତେ ସଞ୍ଞା ପତ୍ତସଞ୍ଞା, ସା ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ପତ୍ତସଞ୍ଞୀ, ଅତ୍ତନୋ ଭାଜନେ ଉପନିବନ୍ଧସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ପନ ଅନାଦିଯିତ୍ୱା ଅତ୍ଥମତ୍ତମେଓ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ପତ୍ତେ ସଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା''ତି ଓୁତ୍ତଂ।

୬୦୪।ଓଲୋଣୀତି ଏକା ବ୍ଯଞ୍ଜନଓିକତି। ''ଯୋ କୋଚି ସୁଦ୍ଧୋ କଞ୍ଜିକତକ୍କାଦିରସଓ''ତି କେଚି। ସାକସୂପେଯ୍ଯ-ଗ୍ଗହଣେନ ଯା କାଚି ସୂପେଯ୍ଯସାକେହି କତା ବ୍ଯଞ୍ଜନଓିକତି ଓୁତ୍ତା। ମଂସରସାଦୀନୀତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଅଓସେସା ସବ୍ବାପି ବ୍ଯଞ୍ଜନଓିକତି ସଙ୍ଗହିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେଓ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ସମସୂପକପଟିଗ୍ଗହଣସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା) ଓୁତ୍ତଂ ''ଠପେତ୍ୱା ପନ ସୂପଂ ଅଓସେସା ସବ୍ବାପି ସୂପେଯ୍ଯା ବ୍ଯଞ୍ଜନଓିକତି ରସରସୋ ନାମ ହୋତୀ''ତି।

୬୦୫।ସମପୁଣ୍ଣନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠାନୁପଗସ୍ସ ପତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋମୁଖଓଟ୍ଟିଲେଖଂ ଅନତିକ୍କାମେତ୍ୱା ରଚିତଂ। ସମଭରିତନ୍ତି ତସ୍ସେଓ ଓେଓଚନଂ। ଫଲାଫଲାଦୀତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଓଦନାଦିମ୍ପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ହେଟ୍ଠା ଓରୋହତୀତି ସମନ୍ତା ଓକାସସବ୍ଭାଓତୋ ଚାଲିଯମାନଂ ହେଟ୍ଠା ଭସ୍ସତି। ମତ୍ଥକେ ଥୂପୀକତଂ ପୂଓମେଓ ଓଟଂସକସଦିସତ୍ତା ''ପୂଓଓଟଂସକ''ନ୍ତି ଓୁତ୍ତଂ। ପୁପ୍ଫଓଟଂସକାଦୀସୁପି ଏସେଓ ନଯୋ।

ଯସ୍ମା ''ସମତିତ୍ତିକୋ ପିଣ୍ଡପାତୋ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବୋ''ତି ଓଚନଂ ପିଣ୍ଡପାତୋ ସମ୍ପୁଣ୍ଣୋ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବୋତି ଦୀପେତି, ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତେ ପତ୍ତେ ପିଣ୍ଡପାତୋ ଦିଯ୍ଯମାନୋ ଥୂପୀକତୋପି ଚେ ହୋତି, ଓଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ''ଥୂପୀକତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି ହି ଓଚନଂ ପଠମଂ ଥୂପୀକତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଚ୍ଛା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହତୋ ଆପତ୍ତୀତି ଦୀପେତି। ''ପତ୍ତେ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହତୋ ଚ ଥୂପୀକତଂ ହୋତି, ଓଟ୍ଟତି ଅଥୂପୀକତସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା, ପଯୋଗୋ ପନ ନତ୍ଥି ଅଞ୍ଞତ୍ର ପୁବ୍ବଦେସା''ତି କେନଚି ଓୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ। ''ନ ଥୂପୀକତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ''ତି ଓଚନଂ ପଠମଂ ଥୂପୀକତସ୍ସେଓ ପଚ୍ଛା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନଂ ଦୀପେତି। ନ ହି ହତ୍ଥଗତେପି ପତ୍ତେ ଦିଯ୍ଯମାନଂ ଥୂପୀକତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଥୂପୀକତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନାମ ନ ହୋତି, ନ ଚ ତେନ ସମତିତ୍ତିକୋ ପିଣ୍ଡପାତୋ ପଟିଗ୍ଗହିତୋତି ସକ୍କା ଓିଞ୍ଞାତୁଂ। ''ଥୂପୀକତ''ନ୍ତି ଚ ଭାଓନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସେ ଗଯ୍ହମାନେ ଅଯମତ୍ଥୋ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ପାକଟୋଯେଓାତି।

ଖମ୍ଭକତଓଗ୍ଗଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ସକ୍କଚ୍ଚଓଗ୍ଗଓଣ୍ଣନା

୬୦୮। ଚତୁତ୍ଥଓଗ୍ଗେ ସପଦାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦାନଂ ଓୁଚ୍ଚତି ଅଓଖଣ୍ଡନଂ, ଅପେତଂ ଦାନତୋ ଅପଦାନଂ, ଅନଓଖଣ୍ଡନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସହ ଅପଦାନେନ ସପଦାନଂ, ଅଓଖଣ୍ଡନଓିରହିତଂ , ଅନୁପଟିପାଟିଯାତି ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେନାହ ''ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଓଧିଂ ଅକତ୍ୱା ଅନୁପଟିପାଟିଯା''ତି।

୬୧୧। ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ''ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ''ତି ରାଜାନୋ ଭେରିଂ ଚରାପେନ୍ତି, ଅଯଂ ମାଘାତସମଯୋ ନାମ। ଇଧ ଅନାପତ୍ତିଯଂ ଗିଲାନୋ ନ ଆଗତୋ, ତସ୍ମା ଗିଲାନସ୍ସପି ଆପତ୍ତି। ସୂପୋଦନଓିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦେ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅସ୍ସତିଯାତି ଏତ୍ଥ ''ମୁଖେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁନ ଓିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେନ୍ତସ୍ସ ଅରୁଚିଯା ପଓିସନ୍ତେ 'ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚା'ତି ଓୁଚ୍ଚତି, ଓିଞ୍ଞତ୍ତିମ୍ପି ଅଓିଞ୍ଞତ୍ତିମ୍ପି ଏତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠିତଂ ସହସା ଗହେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେ 'ଅସ୍ସତିଯା'ତି ଓୁଚ୍ଚତୀ''ତି ଟୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ଓୁତ୍ତଂ।

୬୧୪-୬୧୫। ଉଜ୍ଝାନେ ସଞ୍ଞା ଉଜ୍ଝାନସଞ୍ଞା, ସା ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଉଜ୍ଝାନସଞ୍ଞୀ। ''ମଯୂରଣ୍ଡଂ ଅତିମହନ୍ତ''ନ୍ତି ଓଚନତୋ ମଯୂରଣ୍ଡପ୍ପମାଣୋ କବଳୋ ନ ଓଟ୍ଟତି। କେଚି ପନ ''ମଯୂରଣ୍ଡତୋ ମହନ୍ତୋ ନ ଓଟ୍ଟତୀ''ତି ଓଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ, ''ନାତିମହନ୍ତ''ନ୍ତି ଚ ଅତିମହନ୍ତସ୍ସେଓ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା ଖୁଦ୍ଦକେ ଆପତ୍ତି ନ ଦିସ୍ସତି। ''ମଯୂରଣ୍ଡଂ ଅତିମହନ୍ତଂ, କୁକ୍କୁଟଣ୍ଡଂ ଅତିଖୁଦ୍ଦକଂ, ତେସଂ ଓେମଜ୍ଝପ୍ପମାଣୋ''ତି ଇମିନା ପନ ସାରୁପ୍ପଓସେନ ଖୁଦ୍ଦକମ୍ପି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପରିଚ୍ଛେଦୋ ନ ଦସ୍ସିତୋତି ଓେଦିତବ୍ବଂ।

ସକ୍କଚ୍ଚଓଗ୍ଗଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। କବଳଓଗ୍ଗଓଣ୍ଣନା

୬୧୮। ପଞ୍ଚମଓଗ୍ଗେ ସବ୍ବଂ ହତ୍ଥନ୍ତି ଏତ୍ଥ ହତ୍ଥ-ସଦ୍ଦୋ ତଦେକଦେସେସୁ ଅଙ୍ଗୁଲୀସୁ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ ''ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦା''ତିଆଦୀସୁ ଓିଯ, ସମୁଦାଯେ ପଓତ୍ତଓୋହାରସ୍ସ ଅଓଯଓେପି ଓତ୍ତନତୋ ଏକଙ୍ଗୁଲିମ୍ପି ମୁଖେ ପକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ଓଟ୍ଟତି।

କବଚଅଓଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ସୁରୁସୁରୁଓଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୬୨୭। ଛକ୍ଖୱଗ୍ଗେ ସୀତୀକତୋତି ସୀତଙ୍ଗୋ, ସୀତପୀଠଇତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସିଲକବୁଦ୍ଧୋତି ପରିହାସଓଚନମେତଂ। ସିଲକଞ୍ଚି କଞ୍ଚି ଦିସ୍ୱା ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଅଯ’’ନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି।

୬୩୪।ୱିଲୀୱଚ୍ଛତ୍ତନ୍ତି ୱେଣୁୱିଲୀୱେହି କତଂ ଛତ୍ତଂ। ତତ୍ଥଜାତକଦଣ୍ଡକେନ କତନ୍ତି ତାଲପଣ୍ଣଂ ସହ ଦଣ୍ଡକେନ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତମେୱ ଛତ୍ତଦଣ୍ଡଂ କରୋନ୍ତି ଗୋପାଲକାଦଯୋ ୱିଯ, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଛତ୍ତପାଦୁକାଯ ୱା ଠିତଂ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ଛତ୍ତପାଦୁକା ୱୁଚ୍ଚତି ଛତ୍ତାଧାରୋ। ଯସ୍ମିଂ ଛତ୍ତଂ ଅପତମାନଂ କତ୍ୱା ଠପେନ୍ତି, ତାଦିସିକାଯ ଛତ୍ତପାଦୁକାଯ ଠିତଂ ଛତ୍ତଂ ‘‘ଛତ୍ତ’’ନ୍ତି ଅଧ୍ପାହରିତବ୍ବଂ। ‘‘ଛତ୍ତଂ ଛତ୍ତପାଦୁକାଯ ଠିତ’’ନ୍ତିପି ପଠନ୍ତି, ତତ୍ଥାପି ଅଯମେୱତ୍ଥୋ।

୬୩୭।ଚାପୋତି ମଜ୍ଝେ ୱଙ୍କା କାଚଦଣ୍ଡସଦିସା ଧନୁୱିକତି। କୋଦଣ୍ଡୋତି ୱଟ୍ଟଲଦଣ୍ଡା ଧନୁୱିକତି। ପଟିମୁକ୍କନ୍ତି ପୱେସିତଂ ଲଗ୍ଗିତଂ।

ସୁରୁସୁରୁଓଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ପାଦୁକୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୬୪୭। ସତ୍ତମୱଗ୍ଗେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱାତି ସୋ କିର ରତ୍ତିଭାଗେ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅମ୍ବଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସାଖାଯ ସାଖଂ ଅମ୍ବଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ୱିଚରି। ତସ୍ସ ତଥା କରୋନ୍ତସ୍ସେୱ ରତ୍ତି ୱିଭାଯି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚେ ଇଦାନି ଓତରିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମି, ଦିସ୍ୱା ମଂ ଚୋରୋତି ଗହେସ୍ସନ୍ତି, ରତ୍ତିଭାଗେ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥେକଂ ୱିଟପଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ନିଲୀନୋ ଅଚ୍ଛି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସୋ ରୁକ୍ଖତୋ ଓତରନ୍ତୋ ଏକଂ ଓଲମ୍ବିନିସାଖଂ ଗହେତ୍ୱା ତେସଂ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଅନ୍ତରେ ପତିଟ୍ଠାସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଅନ୍ତରା ରୁକ୍ଖତୋ ପତିତୋ’’ତି। ପାଠଇଯା ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଗହଣସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନନ୍ତି।

ଜାତକପାଠଇଯଂ (ଜା। ୧।୪।୩୩) ପନ ଅଯଂ ଗାଥା –

‘‘ସବ୍ବମିଦଂ ଚରିମଂ କତଂ, ଉଭୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସରେ;

ଉଭୋ ପକତିଯା ଚୁତା, ଯୋ ଚାଯଂ ମନ୍ତେଜ୍ଝାପେତି;

ଯୋ ଚ ମନ୍ତଂ ଅଧୀଯତୀ’’ତି। –

ଏୱମାଗତା। ତସ୍ସାଯମତ୍ଥୋ (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୩।୪।୩୩) – ସବ୍ବମିଦଂ ଚରିମଂ କତନ୍ତି ଯଂ ଅମ୍ହେହି ତୀହି ଜନେହି କତଂ, ସବ୍ବମିଦଂ କିଚ୍ଚଂ ଲାମକଂ ନିମ୍ମରିଯାଦଂ ଅଧମ୍ମିକଂ। ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଚୋରଭାୱଂ ତେସଞ୍ଚ ମନ୍ତେସୁ ଅଗାରୱଂ ଗରହିତ୍ୱା ପୁନ ଇତରେ ଦ୍ୱେଯେୱ ଗରହନ୍ତୋ ‘‘ଉଭୋ ଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସରେ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉଭୋତି ଇମେ ଦ୍ୱେପି ଜନା ଗରୁକାରାରହଂ ପୋରାଣକଧମ୍ମଂ ନ ପସ୍ସନ୍ତି, ତତୋୱ ଧମ୍ମପକତିତୋ ଚୁତା। ଧମ୍ମୋ ହି ପଠମୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ପକତି ନାମ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ଧମ୍ମୋ ହୱେ ପାତୁରହୋସି ପୁବ୍ବେ,

ପଚ୍ଛା ଅଧମ୍ମୋ ଉଦପାଦି ଲୋକେ’’ତି। (ଜା। ୧।୧୧।୨୮);

ଯୋ ଚାଯନ୍ତି ଯୋ ଚ ଅଯଂ ନୀଚେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଅଜ୍ଝାପେତି, ଯୋ ଚ ଉଚ୍ଚେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଧୀଯତୀତି।

ସାଲୀନନ୍ତି ଅଯଂ ଗାଥାପି –

‘‘ସାଲୀନଂ ଓଦନଂ ଭୁଞ୍ଜେ, ସୁଚିଂ ମଂସୂପସେଚନଂ;

ତସ୍ମା ଏତଂ ନ ସେୱାମି, ଧମ୍ମଂ ଇସୀହି ସେୱିତ’’ନ୍ତି। (ଜା॰ ୧।୪।୩୪) –

ଏୱଂ ଜାତକେ ଆଗତା। ତତ୍ଥ ସୁଚିନ୍ତି ପଣ୍ଡରଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ। ମଂସୂପସେଚନନ୍ତି ନାନପ୍ପକାରାଯ ମଂସୱିକତିଯା ସିତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜେ, ଭୁଞ୍ଜାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ପାକଟମେୱ।

ଧିରତ୍ଥୂତି ଧି ଅତ୍ଥୁ, ନିନ୍ଦା ଭୱତୂତି ଅତ୍ଥୋ, ଗରହାମ ତଂ ମଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଲଦ୍ଧଲାଭୋତି ଧନଲାଭଂ ଯସଲାଭଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ୱିନିପାତନହେତୁନାତି ୱିନିପାତନସ୍ସ ହେତୁଭାୱେନ। ୱୁତ୍ତି ନାମ ହୋତୀତି ଯଥାୱୁତ୍ତୋ ଦୁୱିଧୋପି ଲାଭୋ ଅପାଯସଂୱତ୍ତନିକତାଯ ସମ୍ପରାଯେ ୱିନିପାତନହେତୁଭାୱେନ ପୱତ୍ତନତୋ ସମ୍ପତି ଅଧମ୍ମଚରଣେନ ପୱତ୍ତନତୋ ଚ ୱୁତ୍ତି ନାମ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱରୂପା ଯା ୱୁତ୍ତୀତି ଏୱରୂପା ଧନଲାଭଯସଲାଭସଙ୍ଖାତା ଯା ୱୁତ୍ତି। ଅଧମ୍ମଚରଣେନ ୱାତି ୱା-ସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ତ୍ୱନ୍ତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ, ତଂ ଇଚ୍ଚେୱ ୱା ପାଠୋ। ଅସ୍ମାତି ପାସାଣାଧିୱଚନମେତଂ।

ପାଦୁକୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ସେଖିଯକଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଅଧିକରଣସମଥେସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଆଗତଟ୍ଠାନେଯେୱ ଦସ୍ସଯିସ୍ସାମ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ

ଭିକ୍ଖୁୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ମହାୱିଭଙ୍ଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନା

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧. ପାରାଜିକକଣ୍ଡଂ (ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନା)

୧. ପଠମପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୫୬. ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗେ ଯୋତି ଯୋ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱିଭଙ୍ଗୋ. ମିଗାରନତ୍ତାତି ମଜ୍ଝପଦଲୋପେନେତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ମିଗାରମାତୁଯା ପନ ନତ୍ତା ହୋତୀ’’ତି. ମିଗାରମାତାତି ୱିସାଖାଯେତଂ ଅଧିୱଚନଂ. ନୱକମ୍ମାଧିଟ୍ଠାଯିକନ୍ତି ନୱକମ୍ମସଂୱିଧାଯିକଂ. ବ୍ୟଞ୍ଜନାନଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତବ୍ବୋ ଆକାରୋ ନାତିଗମ୍ଭୀରୋ, ଯଥାସୁତଂ ଧାରଣମେୱ ତତ୍ଥ କରଣୀଯନ୍ତି ସତିଯା ବ୍ୟାପାରୋ ଅଧିକୋ, ପଞ୍ଞା ତତ୍ଥ ଗୁଣୀଭୂତାତି ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସତିପୁବ୍ବଙ୍ଗମାଯ ପଞ୍ଞାଯା’’ତି. ସତି ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ଏତିସ୍ସାତି ସତିପୁବ୍ବଙ୍ଗମା. ପୁବ୍ବଙ୍ଗମତା ଚେତ୍ଥ ପଧାନଭାୱୋ ‘‘ମନୋପୁବ୍ବଙ୍ଗମା’’ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ. ଅତ୍ଥଗ୍ଗହଣେ ପନ ପଞ୍ଞାଯ ବ୍ୟାପାରୋ ଅଧିକୋ ପଟିୱିଜ୍ଝିତବ୍ବସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅତିଗମ୍ଭୀରତ୍ତାତି ଆହ ‘‘ପଞ୍ଞାପୁବ୍ବଙ୍ଗମାଯ ସତିଯା’’ତି. ଆଲସିଯୱିରହିତାତି କୋସଜ୍ଜରହିତା. ଯଥା ଅଞ୍ଞା କୁସୀତା ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନାୱ ହୋନ୍ତି, ଠିତଟ୍ଠାନେ ଠିତାୱ, ଏୱଂ ଅହୁତ୍ୱା ୱିପ୍ଫାରିକେନ ଚିତ୍ତେନ ସବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ନିପ୍ଫାଦେତି.

ସବ୍ବା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ସତ୍ଥୁଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦା ସଙ୍ଘତୋ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦାତି ଦୁୱିଧା. ଗରୁଧମ୍ମପଅଗ୍ଗହଣେନ ହି ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦା ମହାପଜାପତିଗୋତମୀ ସତ୍ଥୁସନ୍ତିକାୱ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦତ୍ତା ସତ୍ଥୁଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦା ନାମ. ସେସା ସବ୍ବାପି ସଙ୍ଘତୋ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦା. ତାପି ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନା ଉଭତୋଉପସମ୍ପନ୍ନାତି ଦୁୱିଧା. ତତ୍ଥ ଯା ତା ମହାପଜାପତିଗୋତମିଯା ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖନ୍ତା ପଞ୍ଚସତା ସାକିଯାନିଯୋ, ତା ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘତୋ ଏୱ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦତ୍ତା, ଇତରା ଉଭତୋଉପସମ୍ପନ୍ନା ଉଭତୋସଙ୍ଘେ ଉପସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା. ଏହିଭିକ୍ଖୁନୀଭାୱେନ ଉପସମ୍ପନ୍ନା ପନ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ନ ସନ୍ତି ତାସଂ ତଥା ଉପସମ୍ପଦାଯ ଅଭାୱତୋ. ଯଦି ଏୱଂ ‘‘ଏହି ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଇଧ କସ୍ମା ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ଦେସନାଯ ସୋତପତିତଭାୱତୋ. ଅଯଞ୍ହି ସୋତପତିତତା ନାମ କତ୍ଥଚି ଲବ୍ଭମାନସ୍ସପି ଅଗ୍ଗହଣେନ ହୋତି, ଯଥା ଅଭିଧମ୍ମେ ମନୋଧାତୁନିଦ୍ଦେସେ (ଧ. ସ. ୧୬୦-୧୬୧) ଲବ୍ଭମାନମ୍ପି ଝାନଙ୍ଗଂ ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣସୋତେ ପତିତାଯ ନ ଉଦ୍ଧଟଂ କତ୍ଥଚି ଦେସନାଯ ଅସମ୍ଭୱତୋ, ଯଥା ତତ୍ଥେୱ ୱତ୍ଥୁନିଦ୍ଦେସେ (ଧ. ସ. ୯୮୪ ଆଦଯୋ) ହଦଯୱତ୍ଥୁ. କତ୍ଥଚି ଅଲବ୍ଭମାନସ୍ସପି ଗହଣୱସେନ ଯଥାଠିତକପ୍ପୀନିଦ୍ଦେସୋ. ଯଥାହ –

‘‘କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଠିତକପ୍ପୀ? ଅଯଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ଅସ୍ସ, କପ୍ପସ୍ସ ଚ ଉଡ୍ଡଯ୍ହନୱେଲା ଅସ୍ସ, ନେୱ ତାୱ କପ୍ପୋ ଉଡ୍ଡଯ୍ହେଯ୍ୟ, ଯାୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ୟା’’ତି (ପୁ. ପ. ୧୭).

ଏୱମିଧାପି ଅଲବ୍ଭମାନଗହଣୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ. ପରିକପ୍ପୱଚନଞ୍ହେତଂ ‘‘ସଚେ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁନୀଭାୱଯୋଗ୍ୟଂ କଞ୍ଚି ମାତୁଗାମଂ ‘ଏହି ଭିକ୍ଖୁନୀ’ତି ୱଦେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁନୀଭାୱୋ ସିଯା’’ତି.

କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଏୱଂ ନ କଥେସୀତି? ତଥା କତାଧିକାରାନଂ ଅଭାୱତୋ. ଯେ ପନ ‘‘ଅନାସନ୍ନାସନ୍ନିହିତଭାୱତୋ’’ତି କାରଣଂ ୱତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୂ ଏୱ ହି ସତ୍ଥୁ ଆସନ୍ନଚାରିନୋ ସଦା ସନ୍ନିହିତା ଚ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେ ଏୱ ‘ଏହିଭିକ୍ଖୂ’ତି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଅରହନ୍ତି, ନ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ତେସଂ ମତିମତ୍ତଂ ସତ୍ଥୁ ଆସନ୍ନଦୂରଭାୱସ୍ସ ଭବ୍ବାଭବ୍ବଭାୱସିଦ୍ଧତ୍ତା. ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ସଙ୍ଘାଟିକଣ୍ଣେ ଚେପି ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଗହେତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧୋ ଅସ୍ସ ପାଦେ ପାଦଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତୋ, ସୋ ଚ ହୋତି ଅଭିଜ୍ଝାଲୁ କାମେସୁ ତିବ୍ବସାରାଗୋ ବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପଦୁଟ୍ଠମନସଙ୍କପ୍ପୋ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ଅସମ୍ପଜାନୋ ଅସମାହିତୋ ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତୋ ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ, ଅଥ ଖୋ ସୋ ଆରକାୱ ମଯ୍ହଂ, ଅହଞ୍ଚ ତସ୍ସ. ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଧମ୍ମଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ପସ୍ସତି, ଧମ୍ମଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ନ ମଂ ପସ୍ସତି. ଯୋଜନସତେ ଚେପି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିହରେଯ୍ୟ, ସୋ ଚ ହୋତି ଅନଭିଜ୍ଝାଲୁ କାମେସୁ ନ ତିବ୍ବସାରାଗୋ ଅବ୍ୟାପନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠମନସଙ୍କପ୍ପୋ ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି ସମ୍ପଜାନୋ ସମାହିତୋ ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ସଂୱୁତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ, ଅଥ ଖୋ ସୋ ସନ୍ତିକେୱ ମଯ୍ହଂ, ଅହଞ୍ଚ ତସ୍ସ. ତଂ କିସ୍ସ ହେତୁ? ଧମ୍ମଞ୍ହି ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପସ୍ସତି, ଧମ୍ମଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ମଂ ପସ୍ସତୀ’’ତି (ଇତିୱୁ. ୯୨).

ତସ୍ମା ଅକାରଣଂ ଦେସତୋ ସତ୍ଥୁ ଆସନ୍ନାନାସନ୍ନତା. ଅକତାଧିକାରତାଯ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଏହିଭିକ୍ଖୁନୂପସମ୍ପଦାଯ ଅଯୋଗ୍ୟତା ୱେଦିତବ୍ବା.

ଯଦି ଏୱଂ ଯଂ ତଂ ଥେରୀଗାଥାସୁ ଭଦ୍ଦାଯ କୁଣ୍ଡଲକେସାଯ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ନିହଚ୍ଚ ଜାଣୁଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ସମ୍ମୁଖା ଅଞ୍ଜଲିଂ ଅକଂ;

ଏହି ଭଦ୍ଦେତି ମଂ ଅୱଚ, ସା ମେ ଆସୂପସମ୍ପଦା’’ତି। (ଥେରୀଗା। ୧୦୯);

ତଥା ଅପଦାନେପି –

‘‘ଆଯାଚିତୋ ତଦା ଆହ, ଏହି ଭଦ୍ଦେତି ନାଯକୋ;

ତଦାହଂ ଉପସମ୍ପନ୍ନା, ପରିତ୍ତଂ ତୋଯମଦ୍ଦସ’’ନ୍ତି। (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୪୪);

ତଂ କଥନ୍ତି? ନଯିଦଂ ଏହିଭିକ୍ଖୁନୀଭାୱେନ ଉପସମ୍ପଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଉପସମ୍ପଦାଯ ପନ ହେତୁଭାୱତୋ ‘‘ଯା ସତ୍ଥୁ ଆଣତ୍ତି, ସା ମେ ଆସୂପସମ୍ପଦା’’ତି ୱୁତ୍ତା। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଥେରୀଗା। ଅଟ୍ଠ। ୧୧୧) ‘‘ଏହି ଭଦ୍ଦେ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜସ୍ସୂତି ମଂ ଅୱଚ ଆଣାପେସି, ସା ସତ୍ଥୁ ଆଣା ମଯ୍ହଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ କାରଣତ୍ତା ଉପସମ୍ପଦା ଆସି ଅହୋସୀ’’ତି। ଅପଦାନଗାଥାଯମ୍ପି ଏୱମେୱ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଏହିଭିକ୍ଖୁନୂପସମ୍ପଦା ନତ୍ଥିଯେୱାତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଯଥା ଚେତଂ ସୋତପତିତୱସେନ ‘‘ଏହି ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱଂ ‘‘ତୀହି ସରଣଗମନେହି ଉପସମ୍ପନ୍ନାତି ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଇଦମ୍ପି ସୋତପତିତୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ସରଣଗମନୂପସମ୍ପଦାଯପି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅସମ୍ଭୱତୋ।

୬୫୯। ଭିକ୍ଖୁୱିଭଙ୍ଗେ ‘‘କାଯସଂସଗ୍ଗଂ ସାଦିଯେଯ୍ୟା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ୟା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଆପତ୍ତିଯା ନ କାରେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତବ୍ବହୁଲନଯେନାତି କିରିଯାସମୁଟ୍ଠାନସ୍ସେୱ ବହୁଲଭାୱତୋ। ଦିସ୍ସତି ହି ତବ୍ବହୁଲନଯେନ ତବ୍ବୋହାରୋ ଯଥା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋ’’ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମେପି ହି ଅନ୍ତମସୋ ରଜକାଦୀନି ପଞ୍ଚ କୁଲାନି ସନ୍ତି। ସାତି କିରିଯାସମୁଟ୍ଠାନତା।

୬୬୨।ତଥେୱାତି କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ଅୱସ୍ସୁତୋଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ପଠମପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଦୁତିଯପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୬୬। ଦୁତିଯେ ‘‘କିସ୍ସ ପନ ତ୍ୱଂ ଅଯ୍ୟେ ଜାନଂ ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ‘‘ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠା ଖୋ ଅଯ୍ୟାଯୋ ଅଟ୍ଠ ପାରାଜିକା ଧମ୍ମା’’ତିଆଦିୱଚନତୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ସାଧାରଣାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଉପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂଯେୱ ‘‘ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଛନ୍ଦସୋ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱେଯ୍ୟ, ଅନ୍ତମସୋ ତିରଚ୍ଛାନଗତେନପି, ପାରାଜିକା ହୋତି ଅସଂୱାସା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ସୱିସେସମ୍ପି ଅୱିସେସମ୍ପି ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ପଦଭାଜନଂ ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ତିକଚ୍ଛେଦଂ ଅନାପତ୍ତିୱାରଞ୍ଚ ଅନୱସେସଂ ୱତ୍ୱା ୱିତ୍ଥାରେସି। ସଙ୍ଗୀତିକାରକେହି ପନ ଅସାଧାରଣପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋଯେୱ ଇଧ ୱିତ୍ଥାରିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅଥ ଉପରିମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଅପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପାରାଜିକାନଂ ଅଞ୍ଞତରନ୍ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତୀତି ଆହ ‘‘ଇଦଞ୍ଚ ପାରାଜିକଂ ପଚ୍ଛା ପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦି। ଯଦି ଏୱଂ ଇମସ୍ମିଂ ଓକାସେ କସ୍ମା ଠପିତନ୍ତି ଆହ ‘‘ପୁରିମେନ ପନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଳତ୍ତା’’ତିଆଦି, ପୁରିମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକସମ୍ବନ୍ଧଭାୱତୋ ଇଧ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ‘‘ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପାରାଜିକାନଂ ଅଞ୍ଞତର’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ଚ ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦିକଂ ଯା ପଟିଚ୍ଛାଦେତି, ସାପି ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦିକାଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କିଞ୍ଚାପି ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦନଂ ପେମୱସେନ ହୋତି, ତଥାପି ସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମଚିତ୍ତଂ ଦୋମନସ୍ସିତମେୱ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ‘‘ଦୁକ୍ଖୱେଦନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଦୁତିଯପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬୬୮। ତତିଯଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୪। ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୭୫। ଚତୁତ୍ଥେ ଲୋକସ୍ସାଦମିତ୍ତସନ୍ଥୱୱସେନାତି ଲୋକସ୍ସାଦସଙ୍ଖାତସ୍ସ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱସ୍ସ ୱସେନ। ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ପରିଯାଯନ୍ତରେନ ୱିଭାୱେତୁଂ ‘‘କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତିସ୍ସିତ୍ଥିଯୋ ମେଥୁନଂ ତଂ ନ ସେୱେତି (ପରି। ଅଟ୍ଠ। ୪୮୧) ଯା ତିସ୍ସୋ ଇତ୍ଥିଯୋ ୱୁତ୍ତା, ତାସୁପି ଯଂ ତଂ ମେଥୁନଂ ନାମ, ତଂ ନ ସେୱତି। ତଯୋ ପୁରିସେତି ତଯୋ ପୁରିସେପି ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ମେଥୁନଂ ନ ସେୱତି। ତଯୋ ଚ ଅନରିଯପଣ୍ଡକେତି ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନସଙ୍ଖାତେ ତଯୋ ଅନରିଯେ, ତଯୋ ଚ ପଣ୍ଡକେତି ଇମେପି ଛ ଜନେ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ମେଥୁନଂ ନ ସେୱତି। ନ ଚାଚରେ ମେଥୁନଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନସ୍ମିନ୍ତି ଅନୁଲୋମପାରାଜିକୱସେନପି ଅତ୍ତନୋ ନିମିତ୍ତେ ମେଥୁନଂ ନାଚରତି। ଛେଜ୍ଜଂ ସିଯା ମେଥୁନଧମ୍ମପଚ୍ଚଯାତି ସିଯା ମେଥୁନଧମ୍ମପଚ୍ଚଯା ପାରାଜିକନ୍ତି ଅଯଂ ପଞ୍ହୋ ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତୋ। ତସ୍ସା ହି ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗକାଯସଂସଗ୍ଗଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ ୱାଯମନ୍ତିଯା ମେଥୁନଧମ୍ମପଚ୍ଚଯା ଛେଜ୍ଜଂ ହୋତି। ଛେଦୋଯେୱ ଛେଜ୍ଜଂ।

ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗୱାତି ଇମିନା ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗଭୂତୋ କାଯସଂସଗ୍ଗୋଯେୱ ତତ୍ଥ ମେଥୁନଧମ୍ମ-ସଦ୍ଦେନ ୱୁତ୍ତୋ, ନ ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତୀତି ଦୀପେତି। ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣୋତି ଦ୍ୱୀହି ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି ୱୁତ୍ତା। ଗମନୁପ୍ପାଦନନ୍ତି ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ। ସବ୍ବପଦେସୂତି ‘‘ସଙ୍ଘାଟିକଣ୍ଣଗ୍ଗହଣଂ ସାଦିଯେଯ୍ୟା’’ତିଆଦୀସୁ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗୋ, ସୌସ୍ସାହତା, ଅଟ୍ଠମସ୍ସ ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ପୂରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗେ ପାରାଜିକକଣ୍ଡୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାରାଜିକକଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୨। ସଙ୍ଘାଦିସେସକଣ୍ଡଂ (ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନା)

୧। ପଠମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୭୯। ସଙ୍ଘାଦିସେସକଣ୍ଡସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ଦ୍ୱୀସୁ ଜନେସୂତି ଅଡ୍ଡକାରକେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଜନେସୁ। ଯୋ କୋଚୀତି ତେସୁଯେୱ ଦ୍ୱୀସୁ ଯୋ କୋଚି, ଅଞ୍ଞୋ ୱା ତେହି ଆଣତ୍ତୋ। ଦୁତିଯସ୍ସ ଆରୋଚେତୀତି ଏତ୍ଥାପି ଦ୍ୱୀସୁ ଜନେସୁ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଦୁତିଯସ୍ସ କଥଂ ଯୋ କୋଚି ଆରୋଚେତୀତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ''ଦୁତିଯସ୍ସ ଆରୋଚେତୀତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ''ତି। ଗତିଗତନ୍ତି ଚିରକାଲପୱତ୍ତଂ।

ଆପତ୍ତୀତି ଆପଜ୍ଜନଂ। ସହ ୱତ୍ଥୁଜ୍ଝାଚାରାତି ୱତ୍ଥୁୱୀତିକ୍କମେନ ସହ। ସହଯୋଗେ କରଣୱଚନପ୍ପସଙ୍ଗେ ଇଦଂ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ। ଯନ୍ତି ଯଂ ଧମ୍ମଂ। ନିସ୍ସାରେତୀତି ଆପନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘମ୍ହା ନିସ୍ସାରେତି। ହେତୁମ୍ହି ଚାଯଂ କତ୍ତୁୱୋହାରୋ। ନିସ୍ସାରଣହେତୁଭୂତୋ ହି ଧମ୍ମୋ ନିସ୍ସାରଣୀଯୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ସୀୱାଯେୱ ହୋତି, ନ ପାରାଜିକଂ ଅନାଣତ୍ତିଯା ଗହିତତ୍ତା। ଯଥା ଦାସଦାସୀୱାପୀଆଦୀନି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଏୱଂ ତେସଂ ଅତ୍ଥାଯ ଅଡ୍ଡକରଣମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ''ଅଯଂ ଅକପ୍ପିଯଅଡ୍ଡୋ ନାମ, ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି।

ଏତ୍ଥ ଚ ସଚେ ଅଧିକରଣଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ଏସୋ ଦାସୋ, ଦାସୀ, ୱାପୀ, ଖେତ୍ତଂ, ଆରାମୋ, ଆରାମୱତ୍ଥୁ, ଗାୱୋ, ଅଜା, କୁକ୍କୁଟା''ତିଆଦିନା ୱୋହରତି, ଅକପ୍ପିଯଂ। ''ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଆରାମିକୋ, ଅଯଂ ୱାପୀ ଇତ୍ଥନ୍ନାମେନ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭଣ୍ଡଧୋୱନତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନା, ଇତୋ ଖେତ୍ତତୋ ଆରାମତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଚତୁପଚ୍ଚଯା ଇତୋ ଗାୱିତୋ ମହିଂସିତୋ ଅଜାତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଗୋରସା ଇତ୍ଥନ୍ନାମେନ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନାତି ପୁଚ୍ଛିତେ ୱା ଅପୁଚ୍ଛିତେ ୱା ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅନାକଡ୍ଢିତାଯ ଅଡ୍ଡକରଣଂ, ଅଡ୍ଡପରିଯୋସାନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ପଠମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଦୁତିଯସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୮୩। ଦୁତିଯେ ମଲ୍ଲଗଣଭଟିପୁତ୍ତଗଣାଦିକନ୍ତିଆଦୀସୁ ମଲ୍ଲଗଣୋ ନାମ ନାରାଯନଭତ୍ତିକୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପାନୀଯଟ୍ଠପନପୋକ୍ଖରଣୀଖଣନାଦିପୁଞ୍ଞକମ୍ମକାରକୋ ଗଣୋ, ଭଟିପୁତ୍ତଗଣୋ ନାମ କୁମାରଭତ୍ତିକଗଣୋ। ଧମ୍ମଗଣୋତି ସାସନଭତ୍ତିଗଣୋ ଅନେକପ୍ପକାରପୁଞ୍ଞକମ୍ମକାରକଗଣୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଗନ୍ଧିକସେଣୀତି ଅନେକପ୍ପକାରସୁଗନ୍ଧିୱିକତିକାରକୋ ଗଣୋ। ଦୁସ୍ସିକସେଣୀତି ପେସକାରକଗଣୋ। କପ୍ପଗତିକନ୍ତି କପ୍ପିଯଭାୱଂ ଗତଂ।

ୱୁଟ୍ଠାପେନ୍ତିଯାତି ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତିଯା। ''ଚୋରିଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅନାପୁଚ୍ଛା ପବ୍ବାଜେନ୍ତିଯା ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ପଣ୍ଡିତିଂ ଅଜାନନ୍ତା ଅରିଯାପି ୱୁଟ୍ଠାପେନ୍ତୀତି ୱା କମ୍ମୱାଚାପରିଯୋସାନେ ଆପତ୍ତିକ୍ଖଣେ ୱିପାକାବ୍ଯାକତସମଙ୍ଗିତାୱସେନ ୱା ''ତିଚିତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଚୋରିତା, ଚୋରିସଞ୍ଞିତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ୱୁଟ୍ଠାପନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁତିଯସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ତତିଯସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୯୨। ତତିଯେ ପରିକ୍ଖେପଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତିଯାତି ସକଗାମତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତିଯା। ''ଗାମନ୍ତରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯା''ତି ହି ୱଚନତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତିଯା ଏୱ ଆପତ୍ତି, ନ ସକଗାମସ୍ସ। ଅଞ୍ଞୋ ହି ଗାମୋ ଗାମନ୍ତରଂ। ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଉପଚାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉପଚାର-ସଦ୍ଦେନ ଘରୂପଚାରତୋ ପଠମଲେଡ୍ଡୁପାତସଙ୍ଖାତଂ ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନଂ ଗହିତଂ, ନ ତତୋ ଦୁତିଯଲେଡ୍ଡୁପାତସଙ୍ଖାତୋ ଉପଚାରୋତି ଆହ ''ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି। ତେନେୱ ପାଳିଯଂ ''ଉପଚାରଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତିଯା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞଥା ଯଥା ୱିକାଲଗାମପ୍ପୱିସନସିକ୍ଖାପଦେ ''ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ, ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଉପଚାରଂ ଓକ୍କମନ୍ତସ୍ସା''ତି (ପାଚି। ୫୧୩) ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱମିଧାପି ''ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତିଯା ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଉପଚାରଂ ଓକ୍କମନ୍ତିଯା''ତି ୱଦେଯ୍ଯ। ସଙ୍ଖେପତୋ

ଖୁଉମଙ୍ଘଂ ଓଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅପିଚେତ୍ଥା''ତିଆଦିମାହ। ଓହାରସ୍ସଚତୁଗାମସାଧାରଣତ୍ତାତି ଇମିନା ''ଓହାରତୋ ଏକଂ ଗାମଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଏତ୍ଥ କାରଣମାହ। ଓହାରସ୍ସ ଚତୁଗାମସାଧାରଣତ୍ତାଯେୱ ହି ଚତୂସୁ ଗାମେସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ଏକଂ ଗାମଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଯସ୍ମାତି ଯସ୍ମଂ ନଦିଯଂ। ''ପଠମଂ ପାଦଂ ଉତ୍ତାରେନ୍ତିଯା ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ, ଦୁତିଯଂ ପାଦଂ ଉତ୍ତାରେନ୍ତିଯା ଆପତ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସା''ତି ୱଚନତୋ ନଦିଂ ଓତରିତ୍ୱା ପଦସା ଉତ୍ତରନ୍ତିଯା ଏୱ ଆପତ୍ତୀତି ଆହ ''ସେତୁନା ଗଚ୍ଛତି, ଅନାପତ୍ତୀ''ତିଆଦି। ପରତୀରମେୱ ଅକ୍କମନ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତୀତି ନଦିଂ ଅନୋତରିତ୍ୱା ଯାନନାୱାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରତୀରମେୱ ଅକ୍କମନ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତି। ଉଭଯତୀରେସୁ ୱିଚରନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତୀତି ଇଦଂ ଅସତିପି ନଦୀପାରଗମନେ ଉପରି ୱକ୍ଖମାନସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛଯସ୍ସ ଫଲମତ୍ତଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଓରିମତୀରମେୱ ଆଗଚ୍ଛତି, ଆପତ୍ତୀତି ପରତୀରଂ ଗନ୍ତୁକାମତାଯ ଓତିଣ୍ଣତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ତମେୱ ତୀରନ୍ତି ତମେୱ ଓରିମତୀରଂ। ଅନାପତ୍ତୀତି ପରତୀରଂ ଗନ୍ତୁକାମତାଯ ଅଭାୱତୋ ଅନାପତ୍ତି।

ତାଦିସେ ଅରଞ୍ଞେତି ''ବହିଇନ୍ଦଖୀଲା ସବ୍ବମେତଂ ଅରଞ୍ଞ''ନ୍ତି (ୱିଭ। ୫୨୯) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେ ଅରଞ୍ଞେ। ଅଥ ତାଦିସସ୍ସେୱ ଅରଞ୍ଞସ୍ସ ଗହିତଭାୱୋ କଥଂ ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି ଆହ ''ତେନେୱା''ତିଆଦି। ଇମିନା ହି ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନେନ ଈଦିସେପି ଗାମସମୀପେ ଦସ୍ସନୂପଚାରେ ୱିଜହିତେ ସତିପି ସୱନୂପଚାରେ ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ୱିଞ୍ଞାଯତି। ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତୀତି ଆହ ''ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହସଦ୍ଦେନ ୱିଯା''ତି। ସଦ୍ଦାଯନ୍ତିଯାତି ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତିଯା। ପୁରିମାଯୋତି ପୁରେତରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯୋ। ଅଞ୍ଞଂ ମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହତ୍ତା, ନ ଓହାତୁଂ, ତସ୍ମା ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଅନାପତ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅନନ୍ତରାଯେନ ଏକଭାୱୋ, ଗାମନ୍ତରଗମନାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରତାପଜ୍ଜନଂ, ଆପଦାଯ ଅଭାୱୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ତତିଯସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଚତୁତ୍ଥସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୯୪। ଚତୁତ୍ଥେ କାରକଗଣସ୍ସାତି ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମକାରକଗଣସ୍ସ। ତେଚତ୍ତାଲୀସପ୍ପଭେଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ଖନ୍ଧକେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ନେତ୍ଥାରୱତ୍ତେତି ନିତ୍ଥରଣହେତୁମ୍ହି ୱତ୍ତେ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଧମ୍ମେନ କମ୍ମେନ ଉକ୍ଖିତ୍ତତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ଓସାରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଚତୁତ୍ଥସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ପଞ୍ଚମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୭୦୧। ପଞ୍ଚମେ ଏତଂ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ''ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅୱସ୍ସୁତଭାୱୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ''ତି ଏତଂ ନିଯମନଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ। ତନ୍ତି ତଂ ନିଯମେତ୍ୱା ଅୱଚନଂ। ପାଳିଇଯା ସମେତୀତି ''ଏକତୋ ଅୱସ୍ସୁତେ''ତି ଅୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତପାଳିଇଯା ''ଅନୱସ୍ସୁତୋତି ଜାନନ୍ତୀ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ''ତି ଇମାଯ ଚ ପାଳିଇଯା ସମେତି। ଯଦି ହି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅୱସ୍ସୁତଭାୱୋ ନପ୍ପମାଣଂ, କିଂ ''ଅନୱସ୍ସୁତୋତି ଜାନନ୍ତୀ''ତି ଇମିନା ୱଚନେନ, ''ଅନାପତ୍ତି ଉଭତୋଅନୱସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି, ଅନୱସ୍ସୁତା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା। ''ଉଭତୋଅନୱସ୍ସୁତା ହୋନ୍ତି, ଅନୱସ୍ସୁତୋତି ଜାନନ୍ତୀ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ''ତି ଇମସ୍ସ ଚ ଅନାପତ୍ତିୱାରସ୍ସ ଅଯମତ୍ଥୋ। ଉଭୋ ଚେ ଅନୱସ୍ସୁତା, ସବ୍ବଥାପି ଅନାପତ୍ତି। ଅଥ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଅନୱସ୍ସୁତା ସମାନା ଅୱସ୍ସୁତମ୍ପି ''ଅନୱସ୍ସୁତୋ''ତି ସଞ୍ଞାଯ ତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଏୱମ୍ପି ଅନାପତ୍ତି। ଅଥ ସଯଂ ଅନୱସ୍ସୁତାପି ଅଞ୍ଞଂ ଅନୱସ୍ସୁତଂ ୱା ଅୱସ୍ସୁତଂ ୱା ''ଅୱସ୍ସୁତୋ''ତି ଜାନାତି, ଦୁକ୍କଟମେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅନନ୍ତରସିକ୍ଖାପଦେ ''କିସ୍ସ ତ୍ୱଂ ଅୟ୍ୟେ ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାସୀତି। ଅୱସ୍ସୁତା ଅୟ୍ୟେତି। ତ୍ୱଂ ପନ ଅୟ୍ୟେ ଅୱସ୍ସୁତାତି। ନାହଂ ଅୟ୍ୟେ ଅୱସ୍ସୁତା''ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଉଦକଦନ୍ତପୋନତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଅଜ୍ଝୋହରଣୀଯଂ, ଉଭତୋଅୱସ୍ସୁତତା, ସହତ୍ଥା ଗହଣଂ, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ପଞ୍ଚମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଛଟ୍ଠସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୭୦୫। ଛଟ୍ଠେ ପରିୱାରଗାଥାଯ ଅଯମତ୍ଥୋ। ନ ଦେତି ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି (ପରି। ଅଟ୍ଠ। ୪୮୧) ନ ଉୟ୍ୟୋଜିକା ଦେତି, ନାପି ଉୟ୍ୟୋଜିତା ତସ୍ସା ହତ୍ଥତୋ ଗଣ୍ହାତି । ପଟିଗ୍ଗହୋ ତେନ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ତେନେୱ କାରଣେନ ଉୟ୍ୟୋଜିକାଯ ହତ୍ଥତୋ ଉୟ୍ୟୋଜିତାଯ ପଟିଗ୍ଗହୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି। ଆପଜ୍ଜତି ଗରୁକନ୍ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଅୱସ୍ସୁତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ପିଣ୍ଡଗ୍ଗହଣେ ଉୟ୍ୟୋଜେନ୍ତୀ ସଙ୍ଘାଦିସେସାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ତଞ୍ଚ ପରିଭୋଗପଚ୍ଚଯାତି ତଞ୍ଚ ପନ

ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜମାନା ତସ୍ସା ଉୟ୍ୟୋଜିତାଯ ପରିଭୋଗପଚ୍ଚଯା ଆପଜ୍ଜତି। ତସ୍ସା ହି ଭୋଜନପରିଯୋସାନେ ଉୟ୍ୟୋଜିକାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ହୋତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ମନୁସ୍ସପୁରିସତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜାତି ଉୟ୍ୟୋଜନା, ତେନ ୱଚନେନ ଗହେତ୍ୱା ଇତରିସ୍ସା ଭୋଜନପରିଯୋସାନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଛଟ୍ଠସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ସତ୍ତମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୭୦୯। ସତ୍ତମେ କିନ୍ନୁମାୱ ସମଣିୟୋତି କିଂ ନୁ ଇମା ଏୱ ସମଣିୟୋ। ତାସାହନ୍ତି ତାସଂ ଅହଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ସତ୍ତମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭୧୫। ଅଟ୍ଠମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୯। ନୱମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୭୨୧। ନୱମେ ୱଜ୍ଜପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦିକାତି ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକୱଜ୍ଜସ୍ସ ପଟିଚ୍ଛାଦିକା। ସମନୁଭାସନକମ୍ମକାଲେ ଚେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ତିସ୍ସୋ ଏକତୋ ସମନୁଭାସିତବ୍ବା।

ନୱମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭୨୭। ଦସମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗେ ସଙ୍ଘାଦିସେସୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଙ୍ଘାଦିସେସକଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୩। ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟକଣ୍ଡଂ (ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନା)

୭୩୩। ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟେସୁ ପଠମଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୭୪୦। ଦୁତିୟେ ‘‘ଅୟ୍ୟାୟ ଦମ୍ମୀତି ଏୱଂ ପଟିଲଦ୍ଧନ୍ତି ନିସ୍ସଟ୍ଠପଟିଲଦ୍ଧଂ। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟମ୍ପି ‘‘ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱାପି ୟଥାଦାନେୟେୱ ଉପନେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୟଥାଦାନେୟେୱ ଉପନେତବ୍ବନ୍ତି ୟଥା ଦାୟକେନ ଦିନ୍ନଂ, ତଥା ଉପନେତବ୍ବଂ, ଅକାଲଚୀୱରପକ୍ଖେୟେୱ ଠପେତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଭାଜାପିତାୟ ଲଦ୍ଧଚୀୱରମେୱ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ହୋତି, ତଂ ୱିନୟକମ୍ମଂ କତ୍ୱାପି ଅତ୍ତନା ନ ଲଭତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅକାଲଚୀୱରତା, ତଥାସଞ୍ଞିତା, କାଲଚୀୱରନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠାୟ ଲେସେନ ଭାଜାପନଂ, ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

୭୪୩। ତତିୟେ ମେତନ୍ତି ମେ ଏତଂ। ସକସଞ୍ଞାୟ ଗହିତତ୍ତା ପାଚିତ୍ତିୟଂ ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରଥା ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବଂ। ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ପରିୱତ୍ତିତଚୀୱରସ୍ସ ୱିକପ୍ପନୁପଗତା, ସକସଞ୍ଞାୟ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦନଂ ୱା ଅଚ୍ଛିନ୍ଦାପନଂ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

୭୪୮-୭୫୨। ଚତୁତ୍ଥେ ଆହଟସପ୍ପିଂ ଦତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନୋ ଦତ୍ୱା। ୟମକଂ ପଚିତବ୍ବନ୍ତି ସପ୍ପିଞ୍ଚ ତେଲଞ୍ଚ ଏକତୋ କତ୍ୱା ପଚିତବ୍ବଂ। ଲେସେନ ଗହେତୁକାମତା, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନଂ, ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

୭୫୩। ପଞ୍ଚମେ ସାତି ଥୁଲ୍ଲନନ୍ଦା। ଅୟନ୍ତି ଅୟଂ ସିକ୍ଖମାନା। ଚେତାପେତ୍ୱାତି ଜାନାପେତ୍ୱା ଇଚ୍ଛେୱ ଅତ୍ଥୋତି ଇଧ ୱୁତ୍ତଂ, ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଅଞ୍ଞଚେତାପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ପନ ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଚେତାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନୋ କପ୍ପିୟଭଣ୍ଡେନ ଇଦଂ ନାମ ଆହରାତି ଅଞ୍ଞଂ ପରିୱତ୍ତାପେତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ‘‘ଚେତାପେତ୍ୱା’’ତି ଇମସ୍ସ ପରିୱତ୍ତାପେତ୍ୱାତିପି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅଞ୍ଞଂ ଚେତାପେୟ୍ୟାତି ‘‘ଏୱଂ ମେ ଇଦଂ ଦତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଆହରିସ୍ସତୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନା ‘‘ନ ମେ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋ, ଇଦଂ ନାମ ମେ ଆହରା’’ତି ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଚେତାପେୟ୍ୟ।

୭୫୮। ଛଟ୍ଠେ ଧମ୍ମକିଚ୍ଚନ୍ତି ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ। ପାୱାରିକସ୍ସାତି ଦୁସ୍ସୱାଣିଜକସ୍ସ। ୟାୟ ଚେତାପିତଂ, ତସ୍ସାୟେୱ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ନିସ୍ସଟ୍ଠପଟିଲାଭୋ ଚ, ତସ୍ମା ତାୟ ଭିକ୍ଖୁନିୟା ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ୟଥାଦାନେ ଉପନେତବ୍ବଂ, ନ ଅତ୍ତନା ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାୟାତି ଚୀୱରାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସତ୍ଥାୟ। ଅଞ୍ଞୁଦ୍ଦିସିକେନାତି ପୁରିମସ୍ସେୱତ୍ଥଦୀପନଂ। ପରିକ୍ଖାରେନାତି କପ୍ପିୟଭଣ୍ଡେନ।

୭୬୪। ସତ୍ତମେ ସୟଂ ୟାଚିତକେନାତି ସୟଂ ୟାଚିତକେନାପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱ ପାଳିୟଂ ‘‘ତେନ ଚ ପରିକ୍ଖାରେନ ସୟମ୍ପି ୟାଚିତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତତୋୟେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ ‘‘ସଞ୍ଞାଚିକେନାତି ସୟଂ ୟାଚିତକେନାପୀ’’ତି ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ।

୭୬୮-୭୭୩। ଅଟ୍ଠମନୱମଦସମାନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

୭୮୪। ଏକାଦସମେ ୟସ୍ମା ପୱାରିତଟ୍ଠାନେ ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ ନ ପଟିସେଧେତବ୍ବା, ତସ୍ମା ଭଗୱା ଧମ୍ମନିମନ୍ତନୱସେନ ପୱାରିତଟ୍ଠାନେ ‘‘ୱଦେୟ୍ୟାସି ୟେନତ୍ଥୋ’’ତି ୱୁତ୍ତାୟ ‘‘ଚତୁକ୍କଂସପରମଂ ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପରିଚ୍ଛେଦଂ ଦସ୍ସେତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଗରୁପାୱୁରଣସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ‘‘ଚେତାପେତବ୍ବନ୍ତି ଠପେତ୍ୱା ସହଧମ୍ମିକେ ଚ ଞାତକପୱାରିତେ ଚ ଅଞ୍ଞେନ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ ଗୁଣେ ପରିତୁଟ୍ଠେନ ୱଦେୟ୍ୟାସି ୟେନତ୍ଥୋତି ୱୁତ୍ତାୟ ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୭୮୮। ଦ୍ୱାଦସମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟପାଚିତ୍ତିୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟକଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୪। ପାଚିତ୍ତିୟକଣ୍ଡଂ (ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନା)

୧। ଲସୁଣୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୭୯୩-୭୯୭। ପାଚିତ୍ତିୟେସୁ ଲସୁଣୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଜାତିଂ ସରତୀତି ଜାତିସ୍ସରୋ। ସଭାୱେନେୱାତି ସୂପସମ୍ପାକାଦିଂ ୱିନାୱ। ବଦରସାଳୱଂ ନାମ ବଦରଫଲାନି ସୁକ୍ଖାପେତ୍ୱା ଚୁଣ୍ଣେତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବା ଖାଦନୀୟୱିକତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଆମକଲସୁଣଞ୍ଚେୱ ଅଜ୍ଝୋହରଣଞ୍ଚାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

୭୯୮-୮୦୨। ଦୁତିୟତତିୟଚତୁତ୍ଥାନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

୮୧୨। ପଞ୍ଚମେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପବ୍ବାନଂ ଉପରୀତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଙ୍ଗୁଲୀନଂ ସହ ପୱେସନେ ଏକେକାୟ ଅଙ୍ଗୁଲିୟା ଏକେକଂ ପବ୍ବଂ କତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପବ୍ବାନଂ ଉପରି। ଏକଙ୍ଗୁଲିପୱେସନେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପବ୍ବାନଂ ଉପରି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ମହାପଚ୍ଚରିୟମ୍ପି ଅୟମେୱ ନୟୋ ଦସ୍ସିତୋ। ଉଦକସୁଦ୍ଧିପଚ୍ଚୟେନ ପନ ସତିପି ଫସ୍ସସାଦିୟନେ ୟଥାୱୁତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦେ ଅନାପତ୍ତି।

୮୧୫-୮୧୭। ଛଟ୍ଠେ ଆସୁମ୍ଭିତ୍ୱାତି ପାତେତ୍ୱା। ଦଧିମତ୍ଥୂତି ଦଧିମଣ୍ଡଂ ଦଧିମ୍ହି ପସନ୍ନୋଦକଂ। ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ହତ୍ଥପାସେ ଠାନଂ, ପାନୀୟସ୍ସ ୱା ୱିଧୂପନସ୍ସ ୱା ଗହଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

୮୨୨। ସତ୍ତମେ ‘‘ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’’ତି ଇଦଂ ପୁବ୍ବପୟୋଗଦୁକ୍କଟସ୍ସ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ନ କେୱଲଂ ପଟିଗ୍ଗହଣେୟେୱ ହୋତୀ’’ତିଆଦି। ପମାଣନ୍ତି ପାଚିତ୍ତିୟାପତ୍ତିୟା ପମାଣଂ। ଇମେହିୟେୱ ଦ୍ୱୀହି ପାଚିତ୍ତିୟଂ ହୋତି, ନାଞ୍ଞେହି ଭଜ୍ଜନାଦୀହୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ତସ୍ମା’’ତିଆଦିମାହ। ତଂ ପୁବ୍ବାପରୱିରୁଦ୍ଧନ୍ତି ପୁନପି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତୱାଦଂ ସନ୍ଧାୟାହ। ଅଞ୍ଞାୟ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଲଦ୍ଧମ୍ପି ହି ଅନାଣତ୍ତିୟା ୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଇମିସ୍ସା ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଲଦ୍ଧପକ୍ଖଂ ଭଜତି, ତସ୍ମା ହେଟ୍ଠା ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଲଦ୍ଧେ କରଣକାରାପନେସୁ ୱିସେସଂ ଅୱତ୍ୱା ଇଧ ୱିସେସୱଚନଂ ପୁବ୍ବାପରୱିରୁଦ୍ଧଂ। ୟଦି ଚେତ୍ଥ କରଣେ ପାଚିତ୍ତିୟଂ, କାରାପନେପି ପାଚିତ୍ତିୟେନେୱ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଅଥ କାରାପନେ ଦୁକ୍କଟଂ, କରଣେପି ଦୁକ୍କଟେନେୱ ଭୱିତବ୍ବଂ। ନ ହି କରଣେ ୱା କାରାପନେ ୱା ୱିସେସୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞାୟ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଲଦ୍ଧଂ ସୟଂ ଭଜ୍ଜନାଦୀନି କତ୍ୱାପି କାରାପେତ୍ୱାପି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତିୟା ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ଇଦମେତ୍ଥ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ। ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି କରଣକାରାପନାନଂ ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ସତ୍ତନ୍ନଂ ଧଞ୍ଞାନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନଂ ୱା ୱିଞ୍ଞାପାପନଂ ୱା, ପଟିଲାଭୋ, ଭଜ୍ଜନାଦୀନି କତ୍ୱା ୱା କାରେତ୍ୱା ୱା ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

୮୨୪। ଅଟ୍ଠମେ ନିବ୍ବିଟ୍ଠୋତି ପତିଟ୍ଠାପିତୋ। କେଣୀତି ରଞ୍ଞୋ ଦାତବ୍ବସ୍ସ ଆୟସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଠାନନ୍ତରନ୍ତି ଗାମଜନପଦାଦିଠାନନ୍ତରଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଉଚ୍ଚାରାଦିଭାୱୋ, ଅନୱଲୋକନଂ, ୱଳଞ୍ଜନଟ୍ଠାନଂ, ତିରୋକୁଟ୍ଟପାକାରତା, ଛଡ୍ଡନଂ ୱା ଛଡ୍ଡାପନଂ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

୮୩୦। ନୱମେ ସଞ୍ଚେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଚ। ଇଧ ଖେତ୍ତପାଲକା ଆରାମାଦିଗୋପକା ଚ ସାମିକା ଏୱ।

୮୩୬। ଦସମେ ଏକପୟୋଗେନାତି ଏକଦିସାୱଲୋକନପୟୋଗେନ। ତେସଂୟେୱାତି ୟେସଂ ନଚ୍ଚଂ ପସ୍ସତି। କିଞ୍ଚାପି ସୟଂ ନଚ୍ଚନାଦୀସୁ ପାଚିତ୍ତିୟଂ ପାଳିୟଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ, ତଥାପି ଅଟ୍ଠକଥାପମାଣେନ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ଆରାମେ ଠତ୍ୱାତି ନ କେୱଲଂ ଠତ୍ୱା, ତତୋ ତତୋ ଗନ୍ତ୍ୱାପି ସବ୍ବିରିୟାପଥେହି ଲଭତି, ‘ଆରାମେ ଠିତା’ତି ପନ ଆରାମପରିୟାପନ୍ନଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରଥା ନିସିନ୍ନାପି ନ ଲଭେୟ୍ୟା’’ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ନଚ୍ଚାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ଗମନଂ, ଦସ୍ସନଂ ୱା ସୱନଂ ୱାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଲସୁଣୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଅନ୍ଧକାରୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୮୪୧। ଅନ୍ଧକାରଵଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଦାନେ ଵା ପୂଜାଯ ଵାତି ଦାନନିମିତ୍ତଂ ଵା ପୂଜାନିମିତ୍ତଂ ଵା। ମନ୍ତେତୀତି କଥେତି। ରତ୍ତନ୍ଧକାରତା, ପୁରିସସ୍ସ ହତ୍ଥପାସେ ଠାନଂ ଵା ସଲ୍ଲପନଂ ଵା, ସହାଯାଭାଵୋ, ରହୋପେକ୍ଖତାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

୮୪୨-୮୪୬। ଦୁତିଯତତିଯଚତୁତ୍ଥାନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେଵ।

୮୫୬-୮୫୭। ପଞ୍ଚମେ ଅନୋଵସ୍ସକଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତିଯାତି ଛନ୍ନସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ନିସୀଦିତ୍ଵା ପକ୍କମନ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ''ଉପଚାରୋ ଦ୍ଵାଦସହତ୍ଥୋ''ତି ଵଦନ୍ତି। ପଲ୍ଲଙ୍କସ୍ସ ଅନୋକାସେତି ଊରୁବଦ୍ଧାସନସ୍ସ ଅନୋକାସେ ଅପ୍ପହୋନ୍ତେ। ପୁରେଭତ୍ତତା, ଅନ୍ତରଘରେ ନିସଜ୍ଜା, ଆସନସ୍ସ ପଲ୍ଲଙ୍କୋକାସତା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ଅନାପୁଚ୍ଛନଂ, ଵୁତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦାତିକ୍କମୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

୮୫୯-୮୬୪। ଛଟ୍ଠସତ୍ତମାଦୀନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେଵ।

ଅନ୍ଧକାରଵଗ୍ଗଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ନଗ୍ଗଵଗ୍ଗଵଣ୍ଣନା

୮୮୩-୮୮୬। ନଗ୍ଗଵଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମଦୁତିଯାନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେଵ।

୮୯୩। ତତିଯେ ଵିସିଵ୍ଵେତ୍ଵାତି ଦୁସ୍ସିବିତଂ ପୁନ ସିବନତ୍ଥାଯ ଵିସିଵ୍ଵେତ୍ଵା ଵିଜଟେତ୍ଵା। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଚତୂହପଞ୍ଚାହାତି ଵିସିବିତଦିଵସତୋ ପଞ୍ଚ ଦିଵସେ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା। ନିଵାସନପାରୁପଣୂପଗଚୀଵରତା, ଉପସମ୍ପନ୍ନାଯ ସନ୍ତକତା, ସିବନତ୍ଥାଯ ଵିସିବନଂ ଵା ଵିସିବାପନଂ ଵା, ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ପଞ୍ଚାହାତିକ୍କମୋ, ଧୁରନିକ୍ଖେପୋତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

୮୯୮। ଚତୁତ୍ଥେ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଚୀଵରାନନ୍ତି ତିଚୀଵରଂ ଉଦକସାଟିକା ସଙ୍କଚ୍ଚିକାତି ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଚୀଵରାନଂ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଚୀଵରାନଂ ଅଞ୍ଞତରତା, ପଞ୍ଚାହାତିକ୍କମୋ, ଅନୁଞ୍ଞାତକାରଣାଭାଵୋ, ଅପରିଵତ୍ତନନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

୯୦୨। ପଞ୍ଚମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵ।

୯୦୭। ଛଟ୍ଠେ ଚୀଵରଲାଭନ୍ତି ଲଭିତବ୍ବଚୀଵରଂ। ଵିକପ୍ପନୁପଗପଚ୍ଛିମତା, ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଣତଭାଵୋ, ଵିନା ଆନିସଂସଦସ୍ସନେନ ଅନ୍ତରାଯକରଣନ୍ତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

୯୧୧। ସତ୍ତମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵ।

୯୧୬। ଅଟ୍ଠମେ କୁମ୍ଭଥୂଣଂ ନାମ କୁମ୍ଭସଦ୍ଦୋ, ତେନ ଚରନ୍ତି କୀଳନ୍ତୀତି, ତଂ ଵା ସିପ୍ପଂ ଏତେସନ୍ତି କୁମ୍ଭଥୂଣିକା। ତେନାହ ''ଘଟକେନ କୀଳନକା''ତି। ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୩) ପନ ''କୁମ୍ଭଥୂଣଂ ନାମ ଚତୁରସ୍ସଅମ୍ବଣକତାଳ''ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଚତୁରସ୍ସଅମ୍ବଣକତାଳଂ ନାମ ରୁକ୍ଖସାରଦନ୍ତାଦୀସୁ ଯେନ କେନଚି ଚତୁରସ୍ସଅମ୍ବଣଂ କତ୍ଵା ଚତୂସୁ ପସ୍ସେସୁ ଚମ୍ମେନ ଓନନ୍ଧିତ୍ଵା କତଵାଦିତଭଣ୍ଡଂ। ବିମ୍ବିସକନ୍ତିପି ତସ୍ସେଵ ଵେଵଚନଂ, ତଂ ଵାଦେନ୍ତି, ତଂ ଵା ସିପ୍ପଂ ଏତେସନ୍ତି କୁମ୍ଭଥୂଣିକା। ତେନାହ ''ବିମ୍ବିସକଵାଦକାତିପି ଵଦନ୍ତୀ''ତି। ସମଣଚୀଵରତା, ଠପେତ୍ଵା ସହଧମ୍ମିକେ ମାତାପିତରୋ ଚ ଅଞ୍ଞେସଂ ଦାନଂ, ଅତାଵକାଲିକତାତି ଇମାନି ପନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

୯୨୦। ନଵମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵ।

୯୨୬। ଦସମେ ଧମ୍ମିକଂ କଥିନୁବ୍ଭାରନ୍ତି ସଚାସଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅକାଲଚୀଵରଂ ଦାତୁକାମେନ ଉପାସକେନ ଯତ୍ତକୋ ଅତ୍ଥାରମୂଲକୋ ଆନିସଂସୋ, ତତୋ ଅଧିକଂ ଵା ସମକଂ ଵା ଦତ୍ଵା ଯାଚିତକେନ ସମଗ୍ଗେନ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘେନ ଯଂ କଥିନଂ ଞତ୍ତିଦୁତିଯେନ କମ୍ମେନ ଅନ୍ତରା ଉବ୍ଭରୀଯତି, ତସ୍ସ ସୋ ଉବ୍ଭାରୋ ଧମ୍ମିକୋତି ଵୁଚ୍ଚତି, ଏଵରୂପଂ କଥିନୁବ୍ଭାରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଵ।

ନଗ୍ଗଵଗ୍ଗଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯୩୨। ତୁୱଟ୍ଟୱଗ୍ଗେ ସବ୍ବଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୫। ଚିତ୍ତାଗାରୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୯୭୮। ଚିତ୍ତାଗାରୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ କୀଳଅନୌପୱନନ୍ତି ଅନ୍ତୋନଗରେ ଠିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, କୀଳଅନୁଯ୍ଯାନନ୍ତି ବହିନଗରେ ଠିତଂ ସନ୍ଧାଯ। ପାଟେକ୍କା ଆପତ୍ତିଯୋତି ଗୀୱାଯ ପରିୱତ୍ତନପ୍ପଯୋଗଗଣନାଯ ଆପତ୍ତିଯୋ, ନ ଉମ୍ମୀଲନଗଣନାଯ। ''ଅଜ୍ଝାରାମେ ରାଜାଗାରାଦୀନି କରୋନ୍ତି, ତାନି ପସ୍ସନ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ୱଚନତୋ ''ଅନ୍ତୋଆରାମେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଚ୍ଚାଦୀନି ପସ୍ସିତୁଂ ଲଭତୀ''ତିପି ସିଦ୍ଧଂ।

୯୮୨। ଦୁତିଯାଦୀନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

୧୦୧୫। ନୱମେ ହତ୍ଥିଆଦୀସୁ ସିପ୍ପ-ସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ, ତଥା ଆଥବ୍ବଣାଦୀସୁ ମନ୍ତ-ସଦ୍ଦୋ। ତତ୍ଥ ଆଥବ୍ବଣମନ୍ତୋ ନାମ ଆଥବ୍ବଣୱେଦୱିହିତୋ ପରୂପଘାତକରୋ ମନ୍ତୋ, ଖୀଲନମନ୍ତୋ ନାମ ଦାରୁସାରଖୀଲଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା ପଥୱିଯଂ ପୱେସେତ୍ୱା ମାରଣମନ୍ତୋ, ଅଗଦପ୍ପଯୋଗୋ ୱିସଯୋଜନଂ। ନାଗମଣ୍ଡଲନ୍ତି ସପ୍ପାନଂ ପୱେସନିୱାରଣତ୍ଥଂ ମଣ୍ଡଲବନ୍ଧମନ୍ତୋ।

୧୦୧୮। ଦସମଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଚିତ୍ତାଗାରୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦୨୧। ଆରାମୱଗ୍ଗେ ସବ୍ବଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୧୦୬୭। ଗବ୍ଭିନିୱଗ୍ଗେପି ସବ୍ବଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯମେୱ।

୮। କୁମାରିଭୂତୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୧୧୧୯। କୁମାରିଭୂତୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ସବ୍ବପଠମା ଦ୍ୱେ ମହାସିକ୍ଖମାନାତି ଗବ୍ଭିନିୱଗ୍ଗେ ସବ୍ବପଠମଂ ୱୁତ୍ତା ଦ୍ୱେ ସିକ୍ଖମାନା। ସିକ୍ଖମାନା ଇଚ୍ଚେୱ ୱତ୍ତବ୍ବାତି ସମ୍ମୁତିକମ୍ମାଦୀସୁ ଏୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବା। ଗିହିଗତାତି ୱା କୁମାରିଭୂତାତି ୱା ନ ୱତ୍ତବ୍ବାତି ସଚେ ୱଦନ୍ତି, କମ୍ମଂ କୁପ୍ପତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଇତୋ ପରଂ ନୱମପରିଯୋସାନଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୧୧୬୩। ଦସମେ ଅପୁବ୍ବସମୁଟ୍ଠାନସୀସନ୍ତି ପଠମପାରାଜିକସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ତେରସସୁ ସମୁଟ୍ଠାନେସୁ ଅନନୁଞ୍ଞାତସମୁଟ୍ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ତାଦିସସ୍ସ ସମୁଟ୍ଠାନସୀସସ୍ସ ଅନାଗତତ୍ତା ''ଅପୁବ୍ବସମୁଟ୍ଠାନସୀସ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୧୧୬୬। ଏକାଦସମାଦୀନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନେୱ।

କୁମାରିଭୂତୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଛତ୍ତୁପାହନୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୧୨୧୪। ଛତ୍ତୁପାହନୱଗ୍ଗସ୍ସ ଏକାଦସମେ ଉପଚାରଂ ସନ୍ଧାଯାତି ସମନ୍ତା ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥୁପଚାରଂ ସନ୍ଧାଯ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଛତ୍ତୁପାହନୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଗିରଗ୍ଗସମଜ୍ଜାଦୀନି ଅଚିତ୍ତକାନି ଲୋକୱଜ୍ଜାନୀତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନଚ୍ଚନ୍ତି ୱା ୱଣ୍ଣକନ୍ତି ୱା ଅଜାନିତ୍ୱାୱ ପସ୍ସନ୍ତିଯା ୱା ନହାଯନ୍ତିଯା ୱା ଆପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ ୱତ୍ଥୁଅଜାନନଚିତ୍ତେନ ଅଚିତ୍ତକାନି, ନଚ୍ଚନ୍ତି ୱା ୱଣ୍ଣକନ୍ତି ୱା ଜାନିତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତିଯା ୱା ନହାଯନ୍ତିଯା ୱା ଅକୁସଲେନେୱ ଆପଜ୍ଜନତୋ ଲୋକୱଜ୍ଜାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଚୋରୀୱୁଟ୍ଠାପନାଦୀନି ଚୋରୀତିଆଦିନା ୱତ୍ଥୁଂ ଜାନିତ୍ୱା କରଣେ ଏୱ ଆପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ ସଚିତ୍ତକାନି, ଉପସମ୍ପଦାଦୀନଂ

ଏକନ୍ତଅକୁସଲଚିଉେନେୱ ଅକଉଞ୍ଞଉା ପଣ୍ଡିଉୱଜ୍ଜାନି। ''ଇଧ ସଚିଉକାଚିଉକତା ପଣ୍ଡିଉଜାନନାଜାନନତାୟ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱତ୍ଥୁଜାନନାଜାନନତାୟ ଗହେତବ୍ବା''ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁଉଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉଉାନତ୍ଥମେୱ।

ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗେ ଖୁଦ୍ଦକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାଚିଉିୟକଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ପାଟିଦେସନୀଯକଣ୍ଡଂ (ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନା)

ପାଟିଦେସନୀଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୨୨୮। ପାଟିଦେସନୀଯା ନାମ ଯେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମା ସଙ୍ଖେପେନେୱ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୁଳ୍ହାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାଳିୱିନିମୁତ୍ତକେସୂତି ପାଳିଯଂ ଅନାଗତେସୁ ସପ୍ପିଆଦୀସୁ।

ପାଟିଦେସନୀଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାଟିଦେସନୀଯକଣ୍ଡଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଯେ ପନ ପଞ୍ଚସତ୍ତତି ସେଖିଯା ଧମ୍ମା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠା, ଯେ ଚ ତେସଂ ଅନନ୍ତରା ସତ୍ତାଧିକରଣସ୍ସ ଧମ୍ମା ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ତେସନ୍ତି ତେସଂ ସେଖିଯାନଂ। ସତ୍ତାଧିକରଣସ୍ସାତି ସତ୍ତାଧିକରଣସମଥସଙ୍ଖାତା। ତଂ ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯଂ ତାଦିସଂୟେୱ ଯସ୍ମା ୱିଦୂ ୱଦନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯଥା ନିଟ୍ଠିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବାସୱପହଂ ମଗ୍ଗନ୍ତି ସବ୍ବାସୱୱିଘାତକଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ସସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା। ପସ୍ସନ୍ତୁ ନିବ୍ବୁତିନ୍ତି ମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣଲୋଚନେନ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୁ, ପପ୍ପୋନ୍ତୂତି ୱା ପାଠୋ। ତତ୍ଥ ନିବ୍ବୁତିନ୍ତି ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନଂ ଗହେତବ୍ବଂ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ।

ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାଚିତ୍ତିଯୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ମହାୱଗ୍ଗ-ଟୀକା

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧। ମହାଖନ୍ଧକଂ

ବୋଧିକଥାୱଣ୍ଣନା

ଇଦାନି ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗାନନ୍ତରଂ ସଙ୍ଗହମାରୋପିତସ୍ସ ମହାୱଗ୍ଗଚୂଳଅୱଗ୍ଗସଙ୍ଗହିତସ୍ସ ଖନ୍ଧକସ୍ସ ଅତ୍ଥସଂୱଣ୍ଣନଂ ଆରଭିତୁକାମୋ ‘‘ଉଭିନ୍ନଂ ପାତିମୋକ୍ଖାନ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉଭିନ୍ନଂ ପାତିମୋକ୍ଖାନନ୍ତି ଉଭିନ୍ନଂ ପାତିମୋକ୍ଖୱିଭଙ୍ଗାନଂ। ପାତିମୋକ୍ଖଗ୍ଗହଣେନ ହେତ୍ଥ ତେସଂ ୱିଭଙ୍ଗୋ ଅଭେଦେନ ଗହିତୋ। ଯଂ ଖନ୍ଧକଂ ସଙ୍ଗାୟିଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଖନ୍ଧାନଂ ସମୂହୋ ଖନ୍ଧକୋ, ଖନ୍ଧାନଂ ୱା ପକାସନତୋ ଦୀପନତୋ ଖନ୍ଧକୋ। ‘‘ଖନ୍ଧା’’ତି ଚେତ୍ଥ ପବ୍ବଜ୍ଜୁପସମ୍ପଦାଦିୱିନୟକମ୍ମସଙ୍ଖାତା ଚାରିତ୍ତୱାରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦସଙ୍ଖାତା ଚ ପଞ୍ଞତ୍ତିୟୋ ଅଧିପ୍ପେତା। ପବ୍ବଜ୍ଜାଦୀନି ହି ଭଗୱତା ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ‘‘ପଞ୍ଞତ୍ତିୟୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପଞ୍ଞତ୍ତିୟଞ୍ଚ ଖନ୍ଧସଦ୍ଦୋ ଦିସ୍ସତି ‘‘ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ’’ତିଆଦୀସୁ ୱିୟ। ଅପିଚ ଭାଗରାସଟ୍ଠତାପେତ୍ଥ ଯୁଜ୍ଜତିଯେୱ ତାସଂ ପଞ୍ଞତ୍ତୀନଂ ଭାଗତୋ ରାସିତୋ ଚ ୱିଭତ୍ତତ୍ତା। ଖନ୍ଧକୋୱିଦାତି ପଞ୍ଞତ୍ତିଭାଗରାସଟ୍ଠୱସେନ ଖନ୍ଧଟ୍ଠେ କୋୱିଦା।

ପଦଭାଜନୀୟେ ଯେସଂ ପଦାନଂ ଅତ୍ଥା ଯେହି ଅଟ୍ଠକଥାନୟେହି ପକାସିତାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତେ ଚେ ପୁନ ୱଦେୟ୍ୟାମାତି ତେ ଚେ ଅଟ୍ଠକଥାନୟେ ପୁନପି ୱଦେୟ୍ୟାମ। ଅଥ ୱା ପଦଭାଜନୀୟେ ଯେସଂ ପଦାନଂ ଯେ ଅତ୍ଥା ହେଟ୍ଠା ପକାସିତା, ତେ ଚେ ଅତ୍ଥେ ପୁନ ୱଦେୟ୍ୟାମାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଇମସ୍ମିଂ ପକ୍ଖେ ହି-ସଦ୍ଦୋ ପଦପୂରଣେ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପରିୟୋସାନନ୍ତି ସଂୱଣ୍ଣନାପରିୟୋସାନଂ। ଉତ୍ତାନା ଚେୱ ଯେ ଅତ୍ଥାତି ଯେ ଅତ୍ଥା ପୁବ୍ବେ ଅପକାସିତାପି ଉତ୍ତାନା ଅଗମ୍ଭୀରା।

୧।ୱିସେସକାରଣଂ ନତ୍ଥୀତି ‘‘ଯେନ ସମଯେନ ଆୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିୟାଚନହେତୁଭୂତୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି, ତେନ ସମଯେନା’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତକାରଣଂ ୱିୟ ଇଧ ୱିସେସକାରଣଂ ନତ୍ଥି। ଅୟମଭିଲାପୋତି ‘‘ତେନ ସମଯେନା’’ତି ଅୟମଭିଲାପୋ। କିଂ ପନେତସ୍ସ ୱଚନେ ପୟୋଜନନ୍ତି ଯଦି ୱିସେସକାରଣଂ ନତ୍ଥି, ଏତସ୍ସ ୱଚନେ କିଂ ପୟୋଜନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ନିଦାନଦସ୍ସନଂ ପୟୋଜନନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତମେୱ ୱିଭାୱେତୁଂ ‘‘ଯା ହି ଭଗୱତା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ମହାୱେଲା ୱିୟ ମହାୱେଲା, ୱିପୁଲୱାଲୁକପୁଞ୍ଜତାୟ ମହନ୍ତୋ ୱେଲାତଟୋ ୱିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ମହନ୍ତେ ୱାଲିକରାସିମ୍ହୀତି ଅତ୍ଥୋ’’ତି। ଉରୁ ମରୁ ସିକତା ୱାଲୁକା ୱଣ୍ଣୁ ୱାଲିକାତି ଇମେ ସଦ୍ଦା ସମାନତ୍ଥା, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ନାନଂ। ତେନାହ ‘‘ଉରୁୂତି ୱାଲିକା ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚ –

ଯସ୍ମା ସୁତ୍ତନ୍ତପାଠଈଦିନଂ, ଅତ୍ଥୋ ସଙ୍ଖେପୱଣ୍ଣିତୋ;

ତସ୍ମା ମୟଂ କରିସ୍ସାମ, ତାସଂ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦୀପନଂ।

ନଜ୍ଜାତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୧) ନଦତି ସଦ୍ଦତୀତି ନଦୀ, ତସ୍ସା ନଜ୍ଜା, ନଦିୟା ନିନ୍ନଗାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ନେରଞ୍ଜରାଯାତି ‘‘ନେଲଞ୍ଜଲାଯା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଲ-କାରସ୍ସ ର-କାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ନେରଞ୍ଜରାଯା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, କଦ୍ଦମସେୱାଲପଣକାଦିଦୋସରହିତସଲିଲାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ‘‘ନୀଲଂଜଲାଯାତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ନେରଞ୍ଜରାଯାତି ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ନାମମେୱ ୱା ଏତଂ ତସ୍ସା ନଦିଯାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ସା ନଦିୟା ତୀରେ ଯତ୍ଥ ଭଗୱା ୱିହାସି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ବୋଧି ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣ’’ନ୍ତି (ଚୂଳଅୱ। ଖଗ୍ଗୱିସାଣସୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସ ୧୨୧) ଏତ୍ଥ ମଗ୍ଗଞାଣଂ ବୋଧୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ‘‘ପପ୍ପୋତି ବୋଧିଂ ୱରଭୂରିମେଧସୋ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୨୧୭) ଏତ୍ଥ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତଦୁଭୟମ୍ପି ବୋଧିଂ ଭଗୱା ଏତ୍ଥ ପତ୍ତୋତି ରୁକ୍ଖୋପି ‘‘ବୋଧିରୁକ୍ଖୋ’’ତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଲଭି। ଅଥ ୱା ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ବୁଜ୍ଝତୀତି ଭଗୱା ବୋଧି। ତେନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତେନ ସନ୍ନିସ୍ସିତତ୍ତା ସୋ ରୁକ୍ଖୋ ‘‘ବୋଧିରୁକ୍ଖୋ’’ତି ନାମଂ ଲଭି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଏକଦେସେନେୱ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ବୋଧି ୱୁଚ୍ଚତି ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଞାଣ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ମୂଲେତି ସମୀପେ। ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଅନୁନାସିକଲୋପେନାୟଂ ନିଦ୍ଦେସୋତି ଆହ ‘‘ପଠମଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି। ପଠମନ୍ତି ଚ ଭାୱନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ, ତସ୍ମା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ସବ୍ବପଠମଂ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱିହରତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଥଖୋ ଭଗୱାତି ଏତ୍ଥ ଅଥାତି ତସ୍ମିଂ ସମଯେତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ ଅନେକତ୍ଥତ୍ତା ନିପାତାନଂ, ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା

ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱିହରତି, ତସ୍ମିଂ ସମଯେତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱ ଉଦାନପାଠଇଯଂ (ଉଦା। ୨) ''ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ସତ୍ତାହଂ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥାତି ୱା ପଚ୍ଛାତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ତସ୍ମା ଅଭିସମ୍ବୋଧିତୋ ପଚ୍ଛାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଖୋତି ପଦପୂରଣେ ନିପାତୋ। ସତ୍ତ ଅହାନି ସତ୍ତାହଂ। ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଯସ୍ମା ଭଗୱା ତଂ ସତ୍ତାହଂ ନିରନ୍ତରତାଯ ଅଚ୍ଚନ୍ତମେୱ ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ୱିହାସି, ତସ୍ମା ''ସତ୍ତାହ''ନ୍ତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗୱସେନ ଉପଯୋଗୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନାତି ୱିସାଖପୁଣ୍ଣମାଯ ଅନତ୍ଥଙ୍ଗତେଯେୱ ସୂରିଯେ ଅପରାଜିତପଲ୍ଲଙ୍କୱସେନ ୱଜିରାସନେ ନିସିନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସକିମ୍ପି ଅନୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଯଥାଭୁଜିତେନ ଏକେନେୱ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ।

ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦୀତି ଏତ୍ଥ ତଦଙ୍ଗୱିକ୍ଖମ୍ଭନସମୁଚ୍ଛେଦପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିନିସ୍ସରଣୱିମୁତ୍ତୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିମୁତ୍ତିସଙ୍ଖାତା ଭଗୱତୋ ଫଲୱିମୁତ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତାତି ଆହ ''ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦଯମାନୋ''ତି। ୱିମୁତ୍ତୀତି ଚ ଉପକ୍କିଲେସେହି ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୁତ୍ତଭାୱୋ, ଚିତ୍ତମେୱ ୱା ତଥା ୱିମୁତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା ଜାତଂ, ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ୱା ସୁଖଂ ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଂ। ''ଯାଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଉପେକ୍ଖା ସନ୍ତେ ସୁଖେ ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା''ତି (ମ। ନି। ୨।୮୮) ୱଚନତୋ ଉପେକ୍ଖାପି ଚେତ୍ଥ ସୁଖମିଚ୍ଚେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ସମ୍ମୋହୱିନୋଦନିଯଂ (ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୨୩୨) ''ଉପେକ୍ଖା ପନ ସନ୍ତତ୍ତା, ସୁଖମିଚ୍ଚେୱ ଭାସିତା''ତି। ଭଗୱା ହି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକଂ ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ନ ଇତରଂ। ଅଥ ୱା ''ତେସଂ ୱୂପସମୋ ସୁଖୋ''ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୨୨୧, ୨୭୨) ଯଥା ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖୱୂପସମୋ ''ସୁଖୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ସକଲକିଲେସଦୁକ୍ଖୂପସମଭାୱତୋ ଅଗ୍ଗଫଲେ ଲବ୍ଭମାନା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିମୁତ୍ତି ଏୱ ଇଧ ''ସୁଖ''ନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅଥାତି ଅଧିକାରତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ଖୋତି ପଦପୂରଣେ। ତେସୁ ଅଧିକାରତ୍ଥେନ ''ଅଥା''ତି ଇମିନା ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦନତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଅଧିକାରଂ ଦସ୍ସେତି। କୋ ପନେସୋତି? ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦମନସିକାରୋ। ରତ୍ତିଯାତି ଅୱଯୱସମ୍ବନ୍ଧେ ସାମିୱଚନଂ। ପଠମନ୍ତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ । ଭଗୱା ହି ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ସକଲମ୍ପି ପଠମଂ ଯାମଂ ତେନେୱ ମନସିକାରେନ ଯୁତ୍ତୋ ଅହୋସୀତି।

ପଚ୍ଚଯାକାରନ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜାଦିପଚ୍ଚଯଧମ୍ମଂ। ପଟିଚ୍ଚାତି ପଟିମୁଖଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, କାରଣସାମଗ୍ଗିଂ ଅପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିମୁଖଗମନଞ୍ଚ ପଚ୍ଚଯସ୍ସ କାରଣସାମଗ୍ଗିଯା ଅଙ୍ଗଭାୱେନ ଫଲସ୍ସ ଉପ୍ପାଦନମେୱ। ଅପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ପନ ୱିନା ତାଯ କାରଣସାମଗ୍ଗିଯା ଅଙ୍ଗଭାୱଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ସଯମେୱ ନ ଉପ୍ପାଦେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ କାରଣବହୁତା ଦସ୍ସିତା। ଅୱିଜ୍ଜାଦିଏକେକହେତୁସୀସେନ ହି ହେତୁସମୂହୋ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ସହିତେତି ସମୁଦିତେ, ଅୱିନିବ୍ଭୁତ୍ତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୱିଜ୍ଜାଦିକୋ ହି ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମୋ ସହିତେଯେୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅୱିନିବ୍ଭୋଗୱୁତ୍ତିଧମ୍ମେ ଉପ୍ପାଦେତି। ଇମିନା ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମବହୁତା ଦସ୍ସିତା। ଉଭଯେନପି ''ଏକଂ ନ ଏକତୋ''ତିଆଦିନଯୋ (ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୨୨୬ ସଙ୍ଖାରପଦନିଦ୍ଦେସ; ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୬୧୭) ଦୀପିତୋ ହୋତି। ଏକତୋ ହି କାରଣତୋ ନ ଇଧ କିଞ୍ଚି ଏକଂ ଫଲମତ୍ଥି, ନ ଅନେକଂ, ନାପି ଅନେକେହି କାରଣେହି ଏକଂ, ଅନେକେହି ପନ କାରଣେହି ଅନେକମେୱ ହୋତି। ତଥା ହି ଅନେକେହି ଉତୁପଥୱୀବୀଜସଲିଲସଙ୍ଖାତେହି କାରଣେହି ଅନେକମେୱ ରୂପଗନ୍ଧରସାଦିଅଙ୍କୁରସଙ୍ଖାତଂ ଫଲମୁପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ଦିସ୍ସତି। ଯଂ ପନେତଂ ''ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା, ସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚଯା ୱିଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି ଏକେକହେତୁଫଲଦୀପନଂ କତଂ, ତତ୍ଥ ପଯୋଜନଂ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

ଭଗୱା ହି କତ୍ଥଚି ପଧାନତ୍ତା କତ୍ଥଚି ପାକଟତ୍ତା କତ୍ଥଚି ଅସାଧାରଣତ୍ତା ଦେସନାୱିଲାସସ୍ସ ଚ ୱେନେଯ୍ୟାନଞ୍ଚ ଅନୁରୂପତୋ ଏକମେୱ ହେତୁଂ ୱା ଫଲଂ ୱା ଦୀପେତି। ''ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ୱେଦନା''ତି ହି ଏକମେୱ ହେତୁଂ ଫଲଞ୍ଚାହ। ଫସ୍ସୋ ହି ୱେଦନାଯ ପଧାନହେତୁ ଯଥାଫସ୍ସଂ ୱେଦନାୱତ୍ଥାନତୋ। ୱେଦନା ଚ ଫସ୍ସସ୍ସ ପଧାନଫଲଂ ଯଥାୱେଦନଂ ଫସ୍ସୱତ୍ଥାନତୋ। ''ସେମ୍ହସମୁଟ୍ଠାନା ଆବାଧା''ତି (ମହାନି। ୫) ପାକଟତ୍ତା ଏକଂ ହେତୁଂ ଆହ। ପାକଟୋ ହି ଏତ୍ଥ ସେମ୍ହୋ, ନ କମ୍ମାଦଯୋ। ''ଯେ କେଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା, ସବ୍ବେତେ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରମୂଲକା''ତି ଅସାଧାରଣତ୍ତା ଏକଂ ହେତୁଂ ଆହ। ଅସାଧାରଣୋ ହି ଅଯୋନିସୋମନସିକାରୋ ଅକୁସଲାନଂ, ସାଧାରଣାନି ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣାଦୀନୀତି। ତସ୍ମା ଅୱିଜ୍ଜା ତାୱେତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜମାନେସୁପି ଅଞ୍ଞେସୁ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣସହଜାତଧମ୍ମାଦୀସୁ ସଙ୍ଖାରକାରଣେସୁ ''ଅସ୍ସାଦାନୁପସ୍ସିନୋ ତଣ୍ହା ପୱଡ୍ଢତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୨।୫୨) ଚ ''ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯା ଆସୱସମୁଦଯୋ''ତି (ମ। ନି। ୧।୧୦୪) ଚ ୱଚନତୋ ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ତଣ୍ହାଦୀନଂ ସଙ୍ଖାରହେତୂନଂ ହେତୂତି ପଧାନତ୍ତା, ''ଅୱିଦ୍ୱା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୱିଜ୍ଜାଗତୋ ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରମ୍ପି ଅଭିସଙ୍ଖରୋତୀ''ତି ପାକଟତ୍ତା ଅସାଧାରଣତ୍ତା ଚ ସଙ୍ଖାରାନଂ ହେତୁଭାୱେନ ଦୀପିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଏକେକହେତୁଫଲଦୀପନେ ଯଥାସମ୍ଭୱଂ ନଯୋ ନେତବ୍ବୋ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ଏକଂ ନ ଏକତୋ ଇଧ, ନାନେକମନେକତୋପି ନୋ ଏକଂ;

ଫଲମତ୍ଥି ଅତ୍ଥି ପନ ଏକ-ହେତୁଫଲଦୀପନେ ଅତ୍ଥୋ''ତି।

ପଚ୍ଚେତୁମରହତୀତି ପଟିଚ୍ଚୋ। ଯୋ ହି ନଂ ପଚ୍ଚେତି ଅଭିସମେତି, ତସ୍ସ ଅଚ୍ଚନ୍ତମେୱ ଦୁକ୍ଖୱୂପସମାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ସମ୍ମା ସହ ଚ ଉପ୍ପାଦେତୀତି ସମୁପ୍ପାଦୋ। ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମୋ ହି ଅତ୍ତନୋ ଫଲଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୋ ସମ୍ମୁଣ୍ଣମେୱ ଉପ୍ପାଦେତି, ନ ୱିକଲଂ। ଯେ ଚ ଧମ୍ମେ ଉପ୍ପାଦେତି, ତେ ସଦ୍ଧେ ସହେୱ ଉପ୍ପାଦେତି, ନ ଏକେକଂ। ଇତି ପଟିଚ୍ଚୋ ଚ ସୋ ସମୁପ୍ପାଦୋ ଚାତି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠଦ୍ଧୋ। ୱିତ୍ଥାରୋତି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦପଦୱଣ୍ଣନାପପଞ୍ଚୋ। ମଯମ୍ପି ତଂ ଅତିପପଞ୍ଚଭଯା ଇଧ ନ ଦସ୍ସଯିସ୍ସାମ, ଏୱଂ ପରତୋ ୱକ୍ଖମାନମ୍ପି ୱିତ୍ଥାରଂ। ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ "ୱିସମଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପରିୱତ୍ତନ୍ତୀ"ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୪।୭୦) ୱିଯ। ସ୍ୱେୱାତି ସୋ ଏୱ ପଚ୍ଚଯାକାରୋ। ପୁରିମନଯେନ ୱା ୱୁତ୍ତୋତି "ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା"ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତୋ ପଚ୍ଚଯାକାରୋ। ପୱତ୍ତିଯାତି ସଂସାରପ୍ପୱତ୍ତିଯା। ମନସି ଅକାସୀତି ଯୋ ଯୋ ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମୋ ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମସ୍ସ ଯଥା ଯଥା ହେତୁପଚ୍ଚଯାଦିନା ପଚ୍ଚଯଭାୱେନ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ତଂ ସଦ୍ଧଂ ଅୱିପରୀତଂ ଅପରିହାପେତ୍ୱା ଅନୱସେସତୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱସେନ ଚିତ୍ତେ ଅକାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯାତିଆଦୀସୁ (ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୨୨୫; ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୫୮୬-୫୮୭; ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୧) ଅୱିନ୍ଦିଯଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦିଂ ୱିନ୍ଦତୀତି ଅୱିଜ୍ଜା, ୱିନ୍ଦିଯଂ କାଯସୁଚରିତାଦିଂ ନ ୱିନ୍ଦତୀତି ଅୱିଜ୍ଜା, ଧମ୍ମାନଂ ଅୱିପରୀତସଭାୱଂ ଅୱିଦିତଂ କରୋତୀତି ଅୱିଜ୍ଜା, ଅନ୍ତୱିରହିତେ ସଂସାରେ ଭୱାଦୀସୁ ସତ୍ତେ ଜୱାପେତୀତି ଅୱିଜ୍ଜା, ଅୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ଜୱତି, ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ନ ଜୱତୀତି ଅୱିଜ୍ଜା, ୱିଜ୍ଜାପଟିପକ୍ଖାତି ୱା ଅୱିଜ୍ଜା। ସା "ଦୁକ୍ଖେ ଅଞ୍ଞାଣ"ନ୍ତିଆଦିନା ଚତୁବ୍ବିଧା ୱେଦିତବ୍ବା। ପଟିଚ୍ଚ ନଂ ନ ୱିନା ଫଲଂ ଏତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚେୱ ପୱତ୍ତତି ଚାତି ପଚ୍ଚଯୋ, ଉପକାରଟ୍ଠୋ ୱା ପଚ୍ଚଯୋ। ଅୱିଜ୍ଜା ଚ ସା ପଚ୍ଚଯୋ ଚାତି ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯୋ , ତସ୍ମା ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା। ସଙ୍ଖରୋନ୍ତୀତି ସଙ୍ଖାରା, ଲୋକିଯା କୁସଲାକୁସଲଚେତନା। ତେ ପୁଞ୍ଞାପୁଞ୍ଞାନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ ତିୱିଧା ୱେଦିତବ୍ବା। ୱିଜାନାତୀତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ତଂ ଲୋକିଯୱିପାକୱିଞ୍ଞାଣୱସେନ ବାତ୍ତିଂସୱିଧଂ। ନମତୀତି ନାମଂ, ୱେଦନାଦିକ୍ଖନ୍ଧତ୍ତଯଂ। ରୁପ୍ପତୀତି ରୂପଂ, ଭୂତରୂପଂ ଚକ୍ଖାଦିଉପାଦାରୂପଞ୍ଚ। ଆଯତନ୍ତି, ଆଯତଞ୍ଚ ସଂସାରଦୁକ୍ଖଂ ନଯତୀତି ଆଯତନଂ। ଫୁସତୀତି ଫସ୍ସୋ। ୱେଦଯତୀତି ୱେଦନା। ଇଦମ୍ପି ଦ୍ୱଯଂ ଦ୍ୱାରୱସେନ ଛବ୍ବିଧଂ, ୱିପାକୱସେନ ଗହଣେ ବାତ୍ତିଂସୱିଧଂ। ତସ୍ସତି ପରିତସ୍ସତୀତି ତଣ୍ହା, ସା କାମତଣ୍ହାଦିୱସେନ ସଙ୍ଖେପତୋ ତିୱିଧା, ୱିତ୍ଥାରତୋ ଅଟ୍ଠସତୱିଧା ଚ। ଉପାଦିଯତୀତି ଉପାଦାନଂ, ତଂ କାମୁପାଦାନାଦିୱସଏନ ଚତୁବ୍ବିଧଂ।

ଭୱତି ଭାୱଯତି ଚାତି ଭୱୋ, ସୋ କମ୍ମୋପପତ୍ତିଭେଦତୋ ଦୁୱିଧୋ। ଜନନଂ ଜାତି। ଜୀରଣଂ ଜରା। ମରନ୍ତି ତେନାତି ମରଣଂ। ସୋଚନଂ ସୋକୋ। ପରିଦେୱନଂ ପରିଦେୱୋ। ଦୁକ୍ଖଯତୀତି ଦୁକ୍ଖଂ। ଉପ୍ପାଦଟ୍ଠିତିୱସେନ ଦ୍ୱେଧା ଖନତୀତି ୱା ଦୁକ୍ଖଂ। ଦୁମ୍ମନସ୍ସ ଭାୱୋ ଦୋମନସ୍ସଂ। ଭୁସୋ ଆଯାସୋ ଉପାଯାସୋ। ସମ୍ଭୱନ୍ତୀତି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ସୋକାଦୀହେୱ, ଅଥ ଖୋ ସବ୍ବପଦେହି "ସମ୍ଭୱନ୍ତୀ"ତି ପଦସ୍ସ ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ଏୱଞ୍ହି ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା ସମ୍ଭୱନ୍ତୀତି ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନୱୱତ୍ଥାନଂ ଦସ୍ସିତଂ ହୋତି। ତେନେୱାହ "ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା ସମ୍ଭୱନ୍ତୀତି ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବପଦେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ"ତି। ଏୱମେତସ୍ସ...ପେ... ସମୁଦଯୋ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅଯମତ୍ଥୋ। ଏୱନ୍ତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠନଯନିଦସ୍ସନଂ। ତେନ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀହେୱ କାରଣେହି, ନ ଇସ୍ସରନିମ୍ମାନାଦୀହୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏତସ୍ସାତି ଯଥାୱୁତ୍ତସ୍ସ। କେୱଲସ୍ସାତି ଅସମ୍ମିସ୍ସସ୍ସ, ସକଲସ୍ସ ୱା। ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସାତି ଦୁକ୍ଖସମୂହସ୍ସ, ନ ସତ୍ତସ୍ସ ନାପି ସୁଭସୁଖାଦୀନଂ। ସମୁଦଯୋ ହୋତୀତି ନିବ୍ବତ୍ତି ସମ୍ଭୱତି।

ଅଚ୍ଚନ୍ତମେୱ ସଙ୍ଖାରେହି ୱିରଜ୍ଜତି ଏତେନାତି ୱିରାଗୋ, ଅରିଯମଗ୍ଗୋତି ଆହ "ୱିରାଗସଙ୍ଖାତେନ ମଗ୍ଗେନା"ତି। ଅସେସଂ ନିରୋଧା ଅସେସନିରୋଧା, ଅସେସେତ୍ୱା ନିସ୍ସେସେତ୍ୱା ନିରୋଧା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନା ଅନୁସଯପ୍ପହାନୱସେନ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅଚ୍ଚନ୍ତସମୁଗ୍ଘାତତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦିପି ହେଟ୍ଠିମମଗ୍ଗେହିପି ପହୀଯମାନା ଅୱିଜ୍ଜା ଅଚ୍ଚନ୍ତସମୁଗ୍ଘାତୱସେନେୱ ପହୀଯତି, ତଥାପି ନ ଅନୱସେସତୋ ପହୀଯତି। ଅପାଯଗମନୀଯା ହି ଅୱିଜ୍ଜା ପଠମମଗ୍ଗେନ ପହୀଯତି, ତଥା ସକିଦେୱ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ସବ୍ବତ୍ଥ ଚ ଅନରିଯଭୂମିଯଂ ଉପପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚଯଭୂତା ଅୱିଜ୍ଜା ଯଥାକ୍କମଂ ଦୁତିଯତତିଯମଗ୍ଗେହି ପହୀଯତି, ନ ଇତରାତି, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନେୱ ପନ ସା ଅନୱସେସଂ ପହୀଯତୀତି। ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧୋ ହୋତୀତି ସବ୍ବେସଂ ସଙ୍ଖାରାନଂ ଅନୱସେସଂ ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧୋ ହୋତି। ହେଟ୍ଠିମେନ ହି ମଗ୍ଗତ୍ତଯେନ କେଚି ସଙ୍ଖାରା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, କେଚି ନ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସାୱସେସନିରୋଧା, ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ପନସ୍ସା ଅନୱସେସନିରୋଧା ନ କେଚି ସଙ୍ଖାରା ନ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି। ଏୱଂ ନିରୁଦ୍ଧାନନ୍ତି ଏୱଂ ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧେନ ନିରୁଦ୍ଧାନଂ। କେୱଲ-ସଦ୍ଦୋ ନିରୱସେସୱାଚକୋ ଚ ହୋତି "କେୱଲା ଅଙ୍ଗମଗଧା"ତିଆଦୀସୁ। ଅସମ୍ମିସ୍ସୱାଚକୋ ଚ "କେୱଲା ସାଲଯୋ"ତିଆଦୀସୁ। ତସ୍ମା ଉଭଯଥାପି ଅତ୍ଥଂ ୱଦତି "ସକଲସ୍ସ, ସୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱା"ତି। ତତ୍ଥ ସକଲସ୍ସାତି ଅନୱସେସସ୍ସ ସବ୍ବଭୱାଦିଗତସ୍ସ। ସତ୍ତୱିରହିତସ୍ସାତି ପରପରିକପ୍ପିତଜୀୱରହିତସ୍ସ।

ଅପିଚେତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି "ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ, ସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋ"ତି ଏତ୍ତାୱତାପି ସକଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଅନୱସେସତୋ ନିରୋଧୋ ୱୁତ୍ତୋ ହୋତି, ତଥାପି ଯଥା ଅନୁଲୋମେ ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମସ୍ସ ଅତ୍ଥିତାଯ ଯୋ ଯୋ ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମୋ ନ ନିରୁଜ୍ଝତି

ପଓତ୍ତତି ଏୱାତି ଇମସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା…ପେ… ସମୁଦଯୋ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ତପ୍ପଟିପକ୍ଖତୋ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅଭାୱେ ସୋ ସୋ ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମୋ ନିରୁଜ୍ଝତି ନ ପଓତ୍ତତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଇଧ ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ସଙ୍ଖାରନିରୋଧୋ, ସଙ୍ଖାରନିରୋଧା ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋ, ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧା ନାମରୂପନିରୋଧୋ…ପେ… ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ନିରୋଧୋ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଅନୁଲୋମେ ୱିଯ କାଲତ୍ତଯପରିଯାପନ୍ନସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ନିରୋଧଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ଅନାଗତସ୍ସେୱ ହି ଅରିଯମଗ୍ଗଭାୱନାଯ ଅସତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନାରହସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଅରିଯମଗ୍ଗଭାୱନାଯ ନିରୋଧୋ ଇଚ୍ଛିତୋତି ଅଯମ୍ପି ୱିସେସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଯଦା ହୱେତି ଏତ୍ଥ ହୱେତି ବ୍ଯତ୍ତନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ନିପାତୋ। କେଚି ପନ ‘‘ହୱେତି ଆହୱେ ଯୁଦ୍ଧେ’’ତି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି, ‘‘ଯୋଧେଥ ମାରଂ ପଞ୍ଞାୱୁଧେନା’’ତି (ଧ। ପ। ୪୦) ହି ୱଚନତୋ କିଲେସମାରେନ ଯୁଜ୍ଝନସମଯେତି ତେସଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନଲକ୍ଖଣେନାତି ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନସଭାୱେନ। ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନଲକ୍ଖଣେନାତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତତ୍ଥ ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନଂ ନାମ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ କସିଣାରମ୍ମଣସ୍ସ ଉପନିଜ୍ଝାଯନତୋ। ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନଂ ନାମ ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲାନି। ୱିପସ୍ସନା ହି ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି ଉପନିଜ୍ଝାଯତୀତି ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନଂ, ମଗ୍ଗୋ ୱିପସ୍ସନାଯ ଆଗତକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତୀତି ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନଂ, ଫଲଂ ତଥଲକ୍ଖଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯତୀତି ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନଂ। ନୋ କଲ୍ଲୋ ପଞ୍ହୋତି ଅଯୁତ୍ତୋ ପଞ୍ହୋ, ଦୁପ୍ପଞ୍ହୋ ଏସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ –

‘‘ଫୁସତୀତି ଅହଂ ନ ୱଦାମି। ଫୁସତୀତି ଚାହଂ ୱଦେଯ୍ଯଂ, ତତ୍ରସ୍ସ କଲ୍ଲୋ ପଞ୍ହୋ ‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଫୁସତୀ’ତି? ଏୱଞ୍ଚାହଂ ନ ୱଦାମି, ଏୱଂ ମଂ ଅୱଦନ୍ତଂ ଯୋ ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯ ‘କିଂପଚ୍ଚଯା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଫସ୍ସୋ’ତି, ଏସ କଲ୍ଲୋ ପଞ୍ହୋ। ତତ୍ର କଲ୍ଲଂ ୱେଯ୍ଯାକରଣଂ ‘ସଳାଯତନପଚ୍ଚଯା ଫସ୍ସୋ, ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ୱେଦନା’ତି। କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ୱେଦଯତୀତି? ନୋ କଲ୍ଲୋ ପଞ୍ହୋତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ, ୱେଦଯତୀତି ଅହଂ ନ ୱଦାମି, ୱେଦଯତୀତି ଚାହଂ ୱଦେଯ୍ଯଂ, ତତ୍ରସ୍ସ କଲ୍ଲୋ ପଞ୍ହୋ ‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ୱେଦଯତୀ’ତି? ଏୱଞ୍ଚାହଂ ନ ୱଦାମି। ଏୱଂ ମଂ ଅୱଦନ୍ତଂ ଯୋ ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯ ‘କିଂପଚ୍ଚଯା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ୱେଦନା’ତି, ଏସ କଲ୍ଲୋ ପଞ୍ହୋ। ତତ୍ର କଲ୍ଲଂ ୱେଯ୍ଯାକରଣଂ ‘ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ୱେଦନା, ୱେଦନାପଚ୍ଚଯା ତଣ୍ହା’’’ତି (ସଂ। ନି। ୨।୧୨) –

ଏୱମାଦିଂ ପାଳିପଦେସଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ଆଦିନା ଚ ନଯେନାତି ଏତ୍ଥ ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ପନ ‘‘କତମା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଜାତି, କସ୍ସ ଚ ପନାଯଂ ଜାତୀତି। ‘ନୋ କଲ୍ଲୋ ପଞ୍ହୋ’ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚା’’ତି ଏୱମାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ନନୁ ଚେତ୍ଥ ‘‘କତମଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଜରାମରଣ’’ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୨।୩୫) ଇଦଂ ସୁପୁଚ୍ଛିତନ୍ତି? କିଞ୍ଚାପି ସୁପୁଚ୍ଛିତଂ, ଯଥା ପନ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକେ ସୁୱଣ୍ଣଥାଲକେ ୱଡ୍ଢିତସ୍ସ ସୁଭୋଜନସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ଆମଲକମତ୍ତେ ଗୂଥପିଣ୍ଡେ ଠପିତେ ସବ୍ବଂ ଭୋଜନଂ ଦୁବ୍ଭୋଜନଂ ହୋତି ଛଡ୍ଡେତବ୍ବଂ, ଏୱମେୱ ‘‘କସ୍ସ ଚ ପନିଦଂ ଜରାମରଣ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସତ୍ତୂପଲଦ୍ଧିୱାଦପଦେନ ଗୂଥପିଣ୍ଡେନ ତଂ ଭୋଜନଂ ଦୁବ୍ଭୋଜନଂ ୱିଯ ଅଯମ୍ପି ସବ୍ବୋ ଦୁପ୍ପଞ୍ହୋ ଜାତୋତି।

ସୋଳସଅଙ୍ଖାତି ‘‘ଅହୋସିଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ନ ନୁ ଖୋ ଅହୋସିଂ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହୋସିଂ, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଅହୋସିଂ, କିଂ ହୁତ୍ୱା କିଂ ଅହୋସିଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ଭୱିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ନ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମି, କିଂ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମି, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମି, କିଂ ହୁତ୍ୱା କିଂ ଭୱିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ଅହଂ ନୁ ଖୋସ୍ମି, ନୋ ନୁ ଖୋସ୍ମି, କିଂ ନୁ ଖୋସ୍ମି, କଥଂ ନୁ ଖୋସ୍ମି, ଅଯଂ ନୁ ଖୋ ସତ୍ତୋ କୁତୋ ଆଗତୋ, ସୋ କୁହିଂ ଗାମୀ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି (ସଂ। ନି। ୨।୨୦; ମ। ନି। ୧।୧୮) ଏୱମାଗତା ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱିସଯା ସୋଳସୱିଧା କଙ୍ଖା।

ତତ୍ଥ (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୮; ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨।୨୦) ଅହୋସିଂ ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋତି ସସ୍ସତାକାରଞ୍ଚ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପତ୍ତିଆକାରଞ୍ଚ ନିସ୍ସାଯ ଅତୀତେ ଅତ୍ତନୋ ୱିଜ୍ଜମାନତଞ୍ଚ ଅୱିଜ୍ଜମାନତଞ୍ଚ କଙ୍ଖତି, କିଂ କାରଣନ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ୱିଯ ହି ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଯଥା ତଥା ୱା ପଓତ୍ତତି। ଅପିଚ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରୋଯେୱେତ୍ଥ କାରଣଂ। ଏୱଂ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରସ୍ସ ପନ କିଂ କାରଣନ୍ତି? ସ୍ୱେୱ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱୋ ଅରିଯାନଂ ଅଦସ୍ସନାଦୀନି ୱା। ନନୁ ଚ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋପି ଯୋନିସୋ ମନସି କରୋତୀତି। କୋ ୱା ଏୱମାହ ‘‘ନ ମନସି କରୋତୀ’’ତି। ନ ପନ ତତ୍ଥ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱୋ କାରଣଂ, ସଦ୍ଧମ୍ମସୱନକଲ୍ଯାଣମିତ୍ତାଦୀନି ତତ୍ଥ କାରଣାନି । ନ ହି ମଚ୍ଛମଂସାଦୀନି ଅତ୍ତନୋ ପକତିଯା ସୁଗନ୍ଧାନି, ଅଭିସଙ୍ଖାରପଚ୍ଚଯା ପନ ସୁଗନ୍ଧାନିପି ହୋନ୍ତି।

କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହୋସିନ୍ତି ଜାତିଲିଙ୍ଗୁପପତ୍ତିଯୋ ନିସ୍ସାଯ ‘‘ଖତ୍ତିଯୋ ନୁ ଖୋ ଅହୋସିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣୱେସ୍ସସୁଦ୍ଦଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ

ଅଜ୍ଝତ୍ତରୋ’’ତି କଙ୍ଖତି।

କଥଂ ନୁ ଖୋତି ସଣ୍ଠାନାକାରଂ ନିସ୍ସାଯ ‘‘ଦୀଘୋ ନୁ ଖୋ ଅହୋସିଂ, ରସ୍ସଓଦାତକଣ୍ହପ୍ପମାଣିକଅପ୍ପମାଣିକାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ’’ତି କଙ୍ଖତି। କେଚି ପନ ‘‘ଇସ୍ସରନିମ୍ମାନାଦିଂ ନିସ୍ସାଯ ‘କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ଅହୋସି’ନ୍ତି ହେତୁତୋ କଙ୍ଖତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି।

କିଂ ହୁତ୍ୱା କିଂ ଅହୋସିନ୍ତି ଜାତିଆଦୀନି ନିସ୍ସାଯ ‘‘ଖତ୍ତିଯୋ ହୁତ୍ୱା ନୁ ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅହୋସିଂ…ପେ… ଦେୱୋ ହୁତ୍ୱା ମନୁସ୍ସୋ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ପରମ୍ପରଂ କଙ୍ଖତି। ସବ୍ବତ୍ଥେୱ ପନ ଅଦ୍ଧାନନ୍ତି କାଲାଧିୱଚନମେତଂ, ତଞ୍ଚ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଭୱିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋତି ସସ୍ସତାକାରଞ୍ଚ ଉଚ୍ଛେଦାକାରଞ୍ଚ ନିସ୍ସାଯ ଅନାଗତେ ଅତ୍ତନୋ ୱିଜ୍ଜମାନତଞ୍ଚ ଅୱିଜ୍ଜମାନତଞ୍ଚ କଙ୍ଖତି। ସେସମେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଅହଂନୁ ଖୋସ୍ମୀତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ କଙ୍ଖତି। ଯୁତ୍ତଂ ପନେତନ୍ତି? ଯୁତ୍ତଂ ଅଯୁତ୍ତନ୍ତି କା ଏତ୍ଥ ଚିନ୍ତା। ଅପିଚେତ୍ଥ ଇଦଂ ୱତ୍ଥୁମ୍ପି ଉଦାହରନ୍ତି, ଚୂଳମାତାଯ କିର ପୁତ୍ତୋ ମୁଣ୍ଡୋ, ମହାମାତାଯ ପୁତ୍ତୋ ଅମୁଣ୍ଡୋ। ତଂ ସୁତ୍ତଂ ମୁଣ୍ଡେସୁଂ। ସୋ ଉଟ୍ଠାଯ ‘‘ଅହଂ ନୁ ଖୋ ଚୂଳମାତାଯ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ଏୱଂ ‘‘ଅହଂ ନୁ ଖୋସ୍ମୀ’’ତି କଙ୍ଖା ହୋତି।

ନୋ ନୁ ଖୋସ୍ମୀତି ଅତ୍ତନୋ ନତ୍ଥିଭାୱଂ କଙ୍ଖତି। ତତ୍ରାପି ଇଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ଏକୋ କିର ମଚ୍ଛେ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଉଦକେ ଚିରଟ୍ଠାନେନ ସୀତିଭୂତଂ ଅତ୍ତନୋ ଊରୁଂ ‘‘ମଚ୍ଛୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପହରି। ଅପରୋ ସୁସାନପସ୍ସେ ଖେତ୍ତଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ଭୀତୋ ସଙ୍କୁଟିତୋ ସଯି। ସୋ ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଜଣ୍ଣୁକାନି ‘‘ଦ୍ୱେ ଯକ୍ଖା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପହରି, ଏୱଂ ‘‘ନୋ ନୁ ଖୋସ୍ମୀ’’ତି କଙ୍ଖତି।

କିଂ ନୁ ଖୋସ୍ମୀତି ଖତ୍ତିଯୋୱ ସମାନୋ ଅତ୍ତନୋ ଖତ୍ତିଯଭାୱଂ କଙ୍ଖତି କଣ୍ଣୋ ୱିଯ ସୂତପୁତ୍ତସଞ୍ଞୀ। ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁ। ଦେୱୋ ପନ ସମାନୋ ଦେୱଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ସୋପି ପନ ‘‘ଅହଂ ରୂପୀ ନୁ ଖୋ ଅରୂପୀ ନୁ ଖୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ କଙ୍ଖତି। ଖତ୍ତିଯାଦଯୋ କସ୍ମା ନ ଜାନନ୍ତୀତି ଚେ? ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖା ତେସଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କୁଲେ ଉପ୍ପତ୍ତି। ଗହଟ୍ଠାପି ଚ ପାତଲିକାଦଯୋ ପବ୍ବଜିତସଞ୍ଞିନୋ। ପବ୍ବଜିତାପି ‘‘କୁପ୍ପଂ ନୁ ଖୋ ମେ କମ୍ମ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ଗହଟ୍ଠସଞ୍ଞିନୋ। ମନୁସ୍ସାପି ଚ ଏକଚ୍ଚେ ରାଜାନୋ ୱିଯ ଅତ୍ତନି ଦେୱସଞ୍ଞିନୋ ହୋନ୍ତି।

କଥଂ ନୁ ଖୋସ୍ମୀତି ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। କେୱଲଞ୍ହେତ୍ଥ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଜୀୱୋ ନାମ ଅତ୍ଥୀତି ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସଣ୍ଠାନାକାରଂ ନିସ୍ସାଯ ‘‘ଦୀଘୋ ନୁ ଖୋସ୍ମି, ରସ୍ସଚତୁରସ୍ସଛଳଂସଅଟ୍ଠଂସସୋଳସଂସାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରପ୍ପକାରୋ’’ତି କଙ୍ଖନ୍ତୋ ‘‘କଥଂ ନୁ ଖୋସ୍ମୀ’’ତି କଙ୍ଖତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସରୀରସଣ୍ଠାନଂ ପନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି।

କୁତୋ ଆଗତୋ, ସୋ କୁହିଂ ଗାମୀ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଆଗତିଗତିଟ୍ଠାନଂ କଙ୍ଖତି।

ୱପଯନ୍ତୀତି ୱିଅପଯନ୍ତି, ଇକାରଲୋପେନାଯଂ ନିଦ୍ଦେସୋ। ବ୍ୟପଯନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେନାହ ‘‘ୱପଯନ୍ତି ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି। ଅପଗମନଞ୍ଚ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିନିରୋଧୱସେନାତି ଆହ ‘‘ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀ’’ତି।

୩। କଦା ପନସ୍ସ ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମା ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମା ୱା ପାତୁଭୱନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ପକାସନ୍ତୀତି? ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଞାଣେସୁ ପୱତ୍ତମାନେସୁ। ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସନାଞାଣେ ତାୱ ୱିପସ୍ସନାଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତା ସତିଆଦଯୋ ୱିପସ୍ସନାଞାଣଞ୍ଚ ଯଥାରହଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯେସୁ ତଦଙ୍ଗପ୍ପହାନୱସେନ ସୁଭସଞ୍ଞାଦିକେ ପଜହନ୍ତା କାଯାନୁପସ୍ସନାଦିୱସେନ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପନ ତେ ନିବ୍ବାନମାଲମ୍ବିତ୍ୱା ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ପଟିପକ୍ଖେ ପଜହନ୍ତା ଚତୂସୁପି ଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ ଅସମ୍ମୋହପଟିୱେଧସାଧନୱସେନ ସକିଦେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଏୱଂ ତାୱେତ୍ଥ ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନଟ୍ଠେନ ପାତୁଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅରିଯସଚ୍ଚଧମ୍ମାନଂ ପନ ଲୋକିଯାନଂ ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ୱିପସ୍ସନାଯ ଆରମ୍ମଣକରଣୱସେନ ଲୋକୁତ୍ତରାନଂ ତଦଧିମୁତ୍ତତାୱସେନ ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ନିରୋଧସଚ୍ଚସ୍ସ ଆରମ୍ମଣାଭିସମଯୱସେନ ସବ୍ବେସମ୍ପି କିଚ୍ଚାଭିସମଯୱସେନ ପାକଟଭାୱତୋ ପକାସନଟ୍ଠେନ ପାତୁଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇତି ଭଗୱା ସତିପି ସବ୍ବାକାରେନ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣସ୍ସ ପାକଟଭାୱେ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦମୁଖେନ ୱିପସ୍ସନାଭିନିୱେସସ୍ସ କତତ୍ତା ନିପୁଣଗମ୍ଭୀରସୁଦୁଦ୍ଦସତାଯ ପଚ୍ଚଯାକାରସ୍ସ ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନବଲୱସୋମନସ୍ସୋ ପଟିପକ୍ଖସମୁଚ୍ଛେଦୱିଭାୱନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ତନୋ

ତଦଭିସମଯାନୁଭାୱଦୀପକମେୱେତ୍ଥ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି।

''କାମାତେ ପଠମା ସେନା''ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ମାରସେନନ୍ତି –

''କାମା ତେ ପଠମା ସେନା, ଦୁତିଯା ଅରତି ୱୁଚ୍ଚତି;

ତତିଯା ଖୁପ୍ପିପାସା ତେ, ଚତୁତ୍ଥୀ ତଣ୍ହା ପୱୁଚ୍ଚତି।

''ପଞ୍ଚମୀ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ତେ, ଛଟ୍ଠା ଭୀରୂ ପୱୁଚ୍ଚତି;

ସତ୍ତମୀ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ତେ, ମକ୍ଖୋ ଥମ୍ଭୋ ତ ଅଟ୍ଠମା।

''ଲାଭୋ ସିଲୋକୋ ସକ୍କାରୋ, ମିଚ୍ଛାଲଦ୍ଧୋ ଚ ଯୋ ଯସୋ;

ଯୋ ଚତ୍ତାନଂ ସମୁକ୍କଂସେ, ପରେ ଚ ଅୱଜାନତି।

''ଏସା ନମୁଚି ତେ ସେନା, କଣ୍ହସ୍ସାଭିପ୍ପହାରିନୀ;

ନ ନଂ ଅସୂରୋ ଜିନାତି, ଜେତ୍ୱା ଚ ଲଭତେ ସୁଖ''ନ୍ତି। (ସୁ॰ ନି॰ ୪୩୮-୪୪୧; ମହାନି॰ ୨୮) –

ଇମିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ମାରସେନଂ।

ତତ୍ଥ (ସୁ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୨।୪୩୯-୪୧; ମହାନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୨୮) ଯସ୍ମା ଆଦିତୋୱ ଅଗାରିଯଭୂତେ ସତ୍ତେ ୱତ୍ଥୁକାମେସୁ କିଲେସକାମା ମୋହଯନ୍ତି, ତେ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଅନଗାରିଯଭାୱଂ ଉପଗତାନଂ ପନ୍ତେସୁ ୱା ସେନାସନେସୁ ଅଞ୍ଞତରଞ୍ଞତରେସୁ ୱା ଅଧିକୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅରତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ''ପଦ୍ଧଜିତେନ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅଭିରତି ଦୁକ୍କରା''ତି (ସଂ॰ ନି॰ ୪।୩୩୧)। ତତୋ ତେ ପରପଟିବଦ୍ଧଜୀୱିକତ୍ତା ଖୁପ୍ପିପାସା ବାଧତି, ତାଯ ବାଧିତାନଂ ପରିଯେସନ ତଣ୍ହା ଚିତ୍ତଂ କିଲମଯତି, ଅଥ ନେସଂ କିଲନ୍ତଚିତ୍ତାନଂ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଓକ୍କମତି, ତତୋ ୱିସେସମନଧିଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଦୁରଭିସମ୍ଭୱେସୁ ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥେସୁ ସେନାସନେସୁ ୱିହରତଂ ଉତ୍ରାସସଞ୍ଞିତା ଭୀରୁ ଜାଯତି, ତେସଂ ଉସ୍ସଙ୍କିତପରିସଙ୍କିତାନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ୱିୱେକରସମନସ୍ସାଦଯମାନାନଂ ୱିହରତଂ ''ନ ସିଯା ନୁ ଖୋ ଏସ ମଗ୍ଗୋ''ତି ପଟିପତ୍ତିଯଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ୱିହରତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକେନ ୱିସେସାଧିଗମେନ ମାନମକ୍ଖଥମ୍ଭା ଜାଯନ୍ତି, ତେପି ୱିନୋଦେତ୍ୱା ୱିହରତଂ ତତୋ ଅଧିକତରଂ ୱିସେସାଧିଗମଂ ନିସ୍ସାଯ ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଲାଭାଦିମୁଚ୍ଛିତା ଧମ୍ମପତିରୂପକାନି ପକାସେନ୍ତା ମିଚ୍ଛାଯସଂ ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଠିତା ଜାତିଆଦୀହି ଅତ୍ତାନଂ ଉକ୍କଂସେନ୍ତି ପରଂ ୱମ୍ଭେନ୍ତି, ତସ୍ମା କାମାଦୀନଂ ପଠମସେନାଦିଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏୱମେତଂ ଦସୱିଧଂ ସେନଂ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଯସ୍ମା ସା କଣ୍ହଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତତ୍ତା କଣ୍ହସ୍ସ ନମୁଚିନୋ ଉପକାରାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ନଂ ''ତୱ ସେନା''ତି ନିଦ୍ଦିସନ୍ତେନ ''ଏସା ନମୁଚି ତେ ସେନା, କଣ୍ହସ୍ସାଭିପ୍ପହାରିନୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଭିପ୍ପହାରିନୀତି ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଘାତନୀ ନିପ୍ପୋଥନୀ, ଅନ୍ତରାଯକରୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ନଂ ଅସୂରୋ ଜିନାତି, ଜେତ୍ୱା ଚ ଲଭତେ ସୁଖନ୍ତି ଏୱଂ ତୱ ସେନଂ ଅସୂରୋ କାଯେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ସାପେକ୍ଖୋ ପୁରିସୋ ନ ଜିନାତି, ସୂରୋ ପନ ଜିନାତି, ଜେତ୍ୱା ଚ ମଗ୍ଗସୁଖଂ ଫଲସୁଖଞ୍ଚ ଅଧିଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋପି ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ସୋପି ଖୀଣାସୱବ୍ରାହ୍ମଣୋ।

ଇଦାନି ''ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ସତ୍ତାହଂ ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ତସ୍ସ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ରତ୍ତିଯା ପଠମଂ ଯାମଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ଅନୁଲୋମଂ ସାଧୁକଂ ମନସାକାସି। ରତ୍ତିଯା ମଜ୍ଝିମଂ ଯାମଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ପଟିଲୋମଂ ସାଧୁକଂ ମନସାକାସି। ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଛିମଂ ଯାମଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମଂ ସାଧୁକଂ ମନସାକାସୀ''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାଯ ଉଦାନପାଳିଯା (ଉଦା॰ ୧) ଇମିସ୍ସା ଚ ଖନ୍ଧକପାଳିଯା ଅୱିରୋଧଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଉଦାନେ ପନା''ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ଏତ୍ଥ ତସ୍ସ ୱସେନାତି ତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯାକାରପଜାନନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯକ୍ଖଯାଧିଗମସ୍ସ ଚ ୱସେନ। ଏକେକମେୱ କୋଟ୍ଠାସନ୍ତି ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମେସୁ ଏକେକମେୱ କୋଟ୍ଠାସଂ। ପାଟିପଦରତ୍ତିଯା ଏୱଂ ମନସାକାସୀତି ରତ୍ତିଯା ତୀସୁପି ଯାମେସୁ ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମଂୟେୱ ମନସାକାସି। ଭଗୱା କିର ଠପେତ୍ୱା ରତନଘରସତ୍ତାହଂ ସେସେସୁ ଛସୁ ସତ୍ତାହେସୁ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ ୱିହାସି, ରତନଘରସତ୍ତାହେ

ପନ ଅଭିଧମ୍ମପୱିଚୟୱସେନେୱ ୱିହାସି। ତସ୍ମା ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଧମ୍ମପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱସେନ ଉପ୍ପାଦିତମନସିକାରେସୁ ପାଟିପଦରତ୍ତିଯା ଉପ୍ପାଦିତଂ ମନସିକାରଂ ସନ୍ଧାଯ ଇମସ୍ମିଂ ଖନ୍ଧକପାଠଇଯଂ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ବୋଧିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଜପାଲକଥାୱଣ୍ଣନା

୪।ତସ୍ସ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନାତି ପଲ୍ଲଙ୍କସତ୍ତାହସ୍ସ ଅପଗମନେନ। ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ତତୋ ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତିସମାଧିତୋ ଯଥାକାଲପରିଚ୍ଛେଦଂ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା। ଅଞ୍ଞେପି ବୁଦ୍ଧତ୍ତକରାତି ୱିସାଖପୁଣ୍ଣମିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଏୱଂ ନିଚ୍ଚସମାହିତଭାୱହେତୁଭୂତାନଂ ବୁଦ୍ଧଗୁଣାନଂ ଉପରି ଅଞ୍ଞେପି ବୁଦ୍ଧତ୍ତସାଧକା। ''ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି ବୁଦ୍ଧଭାୱସ୍ସ ପରେସଂ ୱିଭାୱନା ଧମ୍ମା କିଂ ନୁ ଖୋ ସନ୍ତୀତି ଯୋଜନା। ଏକଚ୍ଚାନଂ ଦେୱତାନନ୍ତି ଯା ଅଧିଗତମଗ୍ଗା ସଚ୍ଛିକତନିରୋଧା ଏକପଦେସେନ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ଜାନନ୍ତି, ତା ଠପେତ୍ୱା ତଦଞ୍ଞାସଂ ଦେୱତାନଂ। ଅନିମିସେହୀତି ଧମ୍ମପୀତିୱିପ୍ଫାରୱସେନ ପସାଦୱିଭାୱନିଚ୍ଚଲଦଲତାଯ ନିମେସରହିତେହି। ରତନଚଙ୍କମେତି ଦେୱତାହି ମାପିତେ ରତନମଯଚଙ୍କମେ। ''ରତନଭୂତାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ପକରଣାନଂ ତତ୍ଥ ଚ ଅନୁତ୍ତରସ୍ସ ଧମ୍ମରତନସ୍ସ ସମ୍ମସନେନ ତଂ ଠାନଂ ରତନଘରଚେତିଯଂ ନାମ ଜାତ''ନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ତେନେୱ ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା) ''ରତନଘରଂ ନାମ ନ ରତନମଯଂ ଗେହଂ, ସତ୍ତନ୍ନଂ ପନ ପକରଣାନଂ ସମ୍ମସିତଟ୍ଠାନଂ ରତନଘରନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

କସ୍ମା ପନାଯଂ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧୋ ନାମ ଜାତୋତି ଆହ ''ତସ୍ସ କିରା''ତିଆଦି। କେଚି ପନ ''ଯସ୍ମା ତତ୍ଥ ୱେଦେ ସଜ୍ଝାଯିତୁଂ ଅସମତ୍ଥା ମହଲ୍ଲକବ୍ରାହ୍ମଣା ପାକାରପରିକ୍ଖେପଯୁତ୍ତାନି ନିୱେସନାନି କତ୍ୱା ସବ୍ବେ ୱସିଂସୁ, ତସ୍ମାସ୍ସ 'ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧୋ'ତି ନାମଂ ଜାତ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ରାଯଂ ୱଚନତ୍ଥୋ – ନ ଜପନ୍ତୀତି ଅଜପା, ମନ୍ତାନଂ ଅନଜ୍ଝାଯକାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଜପା ଲନ୍ତି ଆଦିଯନ୍ତି ନିୱାସଂ ଏତ୍ଥାତି ଅଜପାଲୋତି। ଅପରେ ପନ ୱଦନ୍ତି ''ଯସ୍ମା ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ସମଯେ ଅନ୍ତୋ ପୱିଟ୍ଠେ ଅଜେ ଅତ୍ତନୋ ଛାଯାଯ ପାଲେତି ରକ୍ଖତି, ତସ୍ମା 'ଅଜପାଲୋ'ତିସ୍ସ ନାମଂ ରୂଳ୍ହ''ନ୍ତି। ସବ୍ବଥାପି ନାମମେତଂ ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ।

ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୋତି ଧମ୍ମଂ ୱିଚିନନ୍ତୋଯେୱ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଞ୍ଚ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୋ। ''ଧମ୍ମଂ ୱିଚିନନ୍ତୋ ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଞ୍ଚ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୋ''ତି ଏୱଂ ୱା ଏତ୍ଥ ପାଠୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଉଦାନଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୪) ହି ଅଯମେୱ ପାଠୋ। ଧମ୍ମଂ ୱିଚିନନ୍ତୋ ଚେତ୍ଥ ଏୱଂ ଅଭିଧମ୍ମେ ନଯମଗ୍ଗଂ ସମ୍ମସି ପଠମଂ ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣୀପକରଣଂ ନାମ, ତତୋ ୱିଭଙ୍ଗପ୍ପକରଣଂ, ଧାତୁକଥାପକରଣଂ, ପୁଗ୍ଗଲପଞ୍ଞତ୍ତିପ୍ପକରଣଂ, କଥାୱତ୍ଥୁଂ ନାମ, ଯମକଂ ନାମ, ତତୋ ମହାପକରଣଂ ପଟ୍ଠାନଂ ନାମାତି। ତତ୍ଥସ୍ସ ସଣ୍ହସୁଖୁମଟ୍ଠାନମ୍ହି ଚିତ୍ତେ ଓତିଣ୍ଣେ ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ପୀତିଯା ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଲୋହିତଂ ପସୀଦି, ଲୋହିତେ ପସନ୍ନେ ଛୱି ପସୀଦି, ଛୱିଯା ପସନ୍ନାଯ ପୁରତ୍ଥିମକାଯତୋ କୂଟାଗାରାଦିପ୍ପମାଣା ରସ୍ମିଯୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆକାସେ ପକ୍ଖନ୍ଦଂ ଛଦ୍ଦନ୍ତନାଗକୁଲଂ ୱିଯ ପାଚୀନଦିସାଯ ଅନନ୍ତାନି ଚକ୍କୱାଳାନି ପକ୍ଖନ୍ଦା। ପଚ୍ଛିମକାଯତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଦିସାଯ, ଦକ୍ଖିଣଂସକୂଟତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଦିସାଯ, ୱାମଂସକୂଟତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଉତ୍ତରଦିସାଯ ଅନନ୍ତାନି ଚକ୍କୱାଳାନି ପକ୍ଖନ୍ଦା। ପାଦତଲେହି ପୱାଳଅଙ୍କୁରୱଣ୍ଣା ରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମହାପଥୱିଂ ୱିନିଵିଜ୍ଝ ଉଦକଂ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱାତକ୍ଖନ୍ଧଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ଅଜଟାକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦା। ସୀସତୋ ସଂପରିୱତ୍ତିଯମାନଂ ମଣିଦାମଂ ୱିଯ ନୀଲୱଣ୍ଣରସ୍ମିୱଟ୍ଟି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଛ ଦେୱଲୋକେ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ନୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅଜଟାକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦା। ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଅପରିମାଣେସୁ ଚକ୍କୱାଳେସୁ ଅପରିମାଣା ସତ୍ତା ସବ୍ବେ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣାୱ ଅହେସୁଂ। ତଂ ଦିୱସଞ୍ଚ ପନ ଭଗୱତୋ ସରୀରା ନିକ୍ଖନ୍ତା ଯାୱଜ୍ଜଦିୱସାପି କିର ତା ରସ୍ମିଯୋ ଅନନ୍ତଲୋକଧାତୁଯୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯେୱ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ସତ୍ତାହେ ଧମ୍ମଂ ୱିଚିନନ୍ତସ୍ସ ସରୀରତୋ ରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମିଂସୁ, ଅଥ ଖୋ ରତନଘରସତ୍ତାହେପି ପଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସ ଏୱମେୱ ସରୀରତୋ ରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖନ୍ତା ଏୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା) –

''ଇମେସୁ ଚ ଏକୱୀସତିଯା ଦିୱସେସୁ ଏକଦିୱସେପି ସତ୍ଥୁ ସରୀରତୋ ରସ୍ମିଯୋ ନ ନିକ୍ଖନ୍ତା, ଚତୁତ୍ଥେ ପନ ସତ୍ତାହେ ପଚ୍ଛିମୁତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ ରତନଘରେ ନିସୀଦି। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣିଂ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସାପି ସରୀରତୋ ରସ୍ମିଯୋ ନ ନିକ୍ଖନ୍ତା। ୱିଭଙ୍ଗପ୍ପକରଣଂ, ଧାତୁକଥଂ, ପୁଗ୍ଗଲପଞ୍ଞତ୍ତିଂ, କଥାୱତ୍ଥୁପ୍ପକରଣଂ, ଯମକପ୍ପକରଣଂ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସାପି ରସ୍ମିଯୋ ନ ନିକ୍ଖନ୍ତା। ଯଦା ପନ ମହାପକରଣଂ ଓରୁଯ୍ହ 'ହେତୁପଚ୍ଚଯୋ ଆରମ୍ମଣପଚ୍ଚଯୋ… ପେ… ଅୱିଗତପଚ୍ଚଯୋ'ତି ସମ୍ମସନଂ ଆରଭି, ଅଥସ୍ସ ଚତୁୱୀସତିସମନ୍ତପଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସ ଏକନ୍ତତୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ମହାପକରଣେ ଓକାସଂ ଲଭି। ଯଥା ହି ତିମିରପିଙ୍ଗଲମହାମଚ୍ଛୋ ଚତୁରାସୀତିଯୋଜନସହସ୍ସଗମ୍ଭୀରେ ମହାସମୁଦ୍ଦେଯେୱ ଓକାସଂ ଲଭତି, ଏୱମେୱ

ସଵ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ଏକନ୍ତତୋ ମହାପକରଣେଯେଵ ଓକାସଂ ଲଭି।

‘‘ସତ୍ଥୁ ଏଵଂ ଲଦ୍ଧୋକାସେନ ସଵ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ଯଥାସୁଖଂ ସଣ୍ହସୁଖୁମଧମ୍ମଂ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସ ସରୀରତୋ ନୀଲପୀତଲୋହିତୋଦାତମଞ୍ଜିଟ୍ଠପଭସ୍ସରଵସେନ ଛଵ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମିଂସୁ। କେସମସ୍ସୂହି ଚେଵ ଅକ୍ଖୀନଞ୍ଚ ନୀଲଟ୍ଠାନେହି ନୀଲରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମିଂସୁ, ଯାସଂ ଵସେନ ଗଗନତଲଂ ଅଞ୍ଜନଚୁଣ୍ଣସମୋକିଣ୍ଣଂ ଵିଯ ଉମାପୁପ୍ଫନୀଲୁପ୍ପଲଦଲସଞ୍ଛନ୍ନଂ ଵିଯ ଵୀତିପତନ୍ତମଣିତାଲଵଣ୍ଟଂ ଵିଯ ସମ୍ପସାରିତମେଚକପଟଂ ଵିଯ ଚ ଅହୋସି। ଛଵିତୋ ଚେଵ ଅକ୍ଖୀନଞ୍ଚ ପୀତଟ୍ଠାନେହି ପୀତରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମିଂସୁ, ଯାସଂ ଵସେନ ଦିସାଭାଗା ସୁଵଣ୍ଣରସନିସିଞ୍ଚମାନା ଵିଯ ସୁଵଣ୍ଣପଟପସାରିତା ଵିଯ କୁଙ୍କୁମଚୁଣ୍ଣକଣିକାରପୁପ୍ଫସମ୍ପରିକିଣ୍ଣା ଵିଯ ଚ ଵିରୋଚିଂସୁ। ମଂସଲୋହିତେହି ଚେଵ ଅକ୍ଖୀନଞ୍ଚ ରତ୍ତଟ୍ଠାନେହି ଲୋହିତରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମିଂସୁ, ଯାସଂ ଵସେନ ଦିସାଭାଗା ଚୀନପିଟ୍ଠଚୁଣ୍ଣରଞ୍ଜିତା ଵିଯ ସୁପକ୍କଲାଖାରସନିସିଞ୍ଚମାନା ଵିଯ ରତ୍ତକମ୍ବଲପରିକ୍ଖିତ୍ତା ଵିଯ ଜଯସୁମନପାରିବଦ୍ଧକବନ୍ଧୁଜୀଵକକୁସୁମସମ୍ପରିକିଣ୍ଣା ଵିଯ ଚ ଵିରୋଚିଂସୁ। ଅଟ୍ଠୀହି ଚେଵ ଦନ୍ତେହି ଚ ଅକ୍ଖୀନଞ୍ଚ ସେତଟ୍ଠାନେହି ଓଦାତରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମିଂସୁ, ଯାସଂ ଵସେନ ଦିସାଭାଗା ରଜତକୁଟେହି ଆସିଞ୍ଚମାନଖୀରଧାରାସମ୍ପରିକିଣ୍ଣା ଵିଯ ପସାରିତରଜତପଟଵିତାନା ଵିଯ ଵୀତିପତନ୍ତରଜତତାଲଵଣ୍ଟା ଵିଯ କୁନ୍ଦକୁମୁଦସିନ୍ଧୁଵାରସୁମନମଲ୍ଲିକାଦିକୁସୁମସଞ୍ଛନ୍ନା ଵିଯ ଚ ଵିରୋଚିଂସୁ। ମଞ୍ଜିଟ୍ଠପଭସ୍ସରା ପନ ତମ୍ହା ତମ୍ହା ସରୀରପ୍ପଦେସା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ଇତି ତା ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ଘନମହାପଥଵିଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ।

‘‘ଚତୁନହୁତାଧିକଦ୍ଵିଯୋଜନସତସହସ୍ସବହଲା ମହାପଥଵୀ ନିଦ୍ଧନ୍ତସୁଵଣ୍ଣପିଣ୍ଡି ଵିଯ ଅହୋସି। ପଥଵିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ହେଟ୍ଠା ଉଦକଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ପଥଵୀସନ୍ଧାରକଂ ଅଟ୍ଠନହୁତାଧିକଚତୁଯୋଜନସତସହସ୍ସବହଲଂ ଉଦକଂ ସୁଵଣ୍ଣକଲସେହି ଆସିଞ୍ଚମାନଵିଲୀନସୁଵଣ୍ଣଂ ଵିଯ ଅହୋସି। ଉଦକଂ ଵିନିଵିଜ୍ଝିତ୍ଵା ଵାତଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ। ଛନହୁତାଧିକନଵଯୋଜନସତସହସ୍ସବହଲୋ ଵାତୋ ସମୁସ୍ସିତସୁଵଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ଵିଯ ଅହୋସି। ଵାତଂ ଵିନିଵିଜ୍ଝିତ୍ଵା ହେଟ୍ଠା ଅଜଟାକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିଂସୁ। ଉପରିଭାଗେନ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵାପି ଚତୁମହାରାଜିକେ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ତେ ଵିନିଵିଜ୍ଝିତ୍ଵା ତାଵତିଂସେ, ତତୋ ଯାମେ, ତତୋ ତୁସିତେ, ତତୋ ନିମ୍ମାନରତୀ, ତତୋ ପରନିମ୍ମିତଵସଵତ୍ତୀ, ତତୋ ନଵ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ, ତତୋ ଵେହପ୍ଫଲେ, ତତୋ ପଞ୍ଚ ସୁଦ୍ଧାଵାସେ ଵିନିଵିଜ୍ଝିତ୍ଵା ଚତ୍ତାରୋ ଆରୁପ୍ପେ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଆରୁପ୍ପେ ଵିନିଵିଜ୍ଝିତ୍ଵା ଅଜଟାକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିଂସୁ।

‘‘ତିରିଯଭାଗେହି ଅନନ୍ତା ଲୋକଧାତୁଯୋ ପକ୍ଖନ୍ଦିଂସୁ, ଏତ୍ତକେ ଠାନେ ଚନ୍ଦମ୍ହି ଚନ୍ଦପ୍ପଭା ନତ୍ଥି, ସୂରିଯେ ସୂରିଯପ୍ପଭା ନତ୍ଥି, ତାରକରୂପେସୁ ତାରକରୂପପ୍ପଭା ନତ୍ଥି, ଦେଵତାନଂ ଉଯ୍ୟାନଵିମାନକପ୍ପରୁକ୍ଖେସୁ ସରୀରେ ଆଭରଣେସୂତି ସଵ୍ବତ୍ଥ ପଭା ନତ୍ଥି। ତିସହସ୍ସିମହାସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଯା ଆଲୋକଫରଣସମତ୍ଥୋ ମହାବ୍ରହ୍ମାପି ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନେ ଖଜ୍ଜୋପନକୋ ଵିଯ ଅହୋସି, ଚନ୍ଦସୂରିଯତାରକରୂପଦେଵତୁଯ୍ୟାନଵିମାନକପ୍ପରୁକ୍ଖାନଂ ପରିଚ୍ଛେଦମତ୍ତକମେଵ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ଏତ୍ତକଂ ଠାନଂ ବୁଦ୍ଧରସ୍ମୀହିଯେଵ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟଂ ଅହୋସି। ଅଯଞ୍ଚ ନେଵ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନିଦ୍ଧି, ନ ଭାଵନାମଯିଦ୍ଧି। ସଣ୍ହସୁଖୁମଧମ୍ମଂ ପନ ସମ୍ମସତୋ ଲୋକନାଥସ୍ସ ଲୋହିତଂ ପସୀଦି, ଵତ୍ଥୁରୂପଂ ପସୀଦି, ଛଵିଵଣ୍ଣୋ ପସୀଦି। ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ଵଣ୍ଣଧାତୁ ସମନ୍ତା ଅସୀତିହତ୍ଥମତ୍ତେ ପଦେସେ ନିଚ୍ଚଲା ଅଟ୍ଠାସୀ’’ତି।

ଏଵଂ ନିସିନ୍ନେତି ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ନିସିନ୍ନେ। ଏକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ନାମଗୋତ୍ତଵସେନ ଅନଭିଞ୍ଞାତୋ ଅପାକଟୋ ଏକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ। ‘‘ହୁଂ ହୁ’’ନ୍ତି କରୋନ୍ତୋ ଵିଚରତୀତି ସଵ୍ବଂ ଅଚୋକ୍ଖଜାତିକଂ ପସ୍ସିତ୍ଵା ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ହୁଂ ହୁ’’ନ୍ତି କରୋନ୍ତୋ ଵିଚରତି। ଏତଦଵୋଚାତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୪) ଏତଂ ଇଦାନି ଵତ୍ତଵ୍ବଂ ‘‘କିତ୍ତାଵତା ନୁ ଖୋ’’ତିଆଦିଵଚନଂ ଅଵୋଚ। ତତ୍ଥ କିତ୍ତାଵତାତି କିତ୍ତକେନ ପମାଣେନ। ନୁ-ତି ସଂସଯତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ଖୋ-ତି ପଦପୂରଣେ। ଭୋ-ତି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଜାତିସମୁଦାଗତଂ ଆଲପନଂ। ତଥା ହି ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ଭୋଵାଦି ନାମ ସୋ ହୋତି, ସଚେ ହୋତି ସକିଞ୍ଚନୋ’’ତି (ଧ। ପ। ୩୯୬; ସୁ। ନି। ୬୨୫)। ଗୋତମାତି ଭଗଵନ୍ତଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି। କଥଂ ପନାଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମ୍ପତି ସମାଗତୋ ଭଗଵତୋ ଗୋତ୍ତଂ ଜାନାତୀତି? ନାଯଂ ସମ୍ପତି ସମାଗତୋ, ଛଵ୍ବସ୍ସାନି ପଧାନକରଣକାଲେ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତେହି ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିଯେହି ସଦ୍ଧିଂ ଚରମାନୋ ଅପରଭାଗେ ତଂ ଵତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ଵା ଉରୁଵେଲାଯଂ ସେନନିଗମେ ଏକୋ ଅଦୁତିଯୋ ହୁତ୍ଵା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରମାନୋପି ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ ଚେଵ ସଲ୍ଲପିତପୁବ୍ବୋ ଚ, ତେନ ସୋ ପୁବ୍ବେ ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିଯେହି ଗଯ୍ହମାନଂ ଭଗଵତୋ ଗୋତ୍ତଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ‘‘ଭୋ ଗୋତମା’’ତି ଭଗଵନ୍ତଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି। ଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଵା ଭଗଵା ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅନୋମାନଦୀତୀରେ ପଵ୍ବଜି, ତତୋ ପଭୁତି ‘‘ସମଣୋ ଗୋତମୋ’’ତି ଚନ୍ଦୋ ଵିଯ ସୂରିଯୋ ଵିଯ ପାକଟୋ ପଞ୍ଞାତୋ ହୋତି, ନ ଚ ତସ୍ସ ଗୋତ୍ତଜାନନେ କାରଣଂ ଗଵେସିତବ୍ବଂ। ବ୍ରାହ୍ମଣକରଣାତି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ କରୋନ୍ତୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣକରଣା, ବ୍ରାହ୍ମଣଭାଵକରାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘କିତ୍ତାଵତା’’ତି ଏତେନ ଯେହି ଧମ୍ମେହି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି, ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ପରିମାଣଂ ପୁଚ୍ଛତି। ‘‘କତମେ’’ତି ପନ ଇମିନା ତେସଂ ସରୂପଂ ପୁଚ୍ଛତି।

ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି ‘‘ଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତିଆଦିକଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି, ନ ପନ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। କସ୍ମା? ଧମ୍ମଦେସନାଯ

ଅଭାଜନଭାୱତୋ। ତଥା ହି ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଇମଂ ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା ନ ସଚ୍ଚାଭିସମୟୋ ଅହୋସି। ଯଥା ଚ ଇମସ୍ସ, ଏୱଂ ଉପକସ୍ସ ଆଜୀୱକସ୍ସ ବୁଦ୍ଧଗୁଣପ୍ପକାସନଂ ସୁତ୍ୱା। ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନତୋ ହି ପୁବ୍ବଭାଗେ ଭଗୱତା ଭାସିତଂ ପରେସଂ ସୁଣନ୍ତାନମ୍ପି ତପୁସ୍ସଭଲ୍ଲିକାନଂ ସରଣଦାନଂ ୱିଯ ୱାସନାଭାଗିଯମେୱ ଜାତଂ, ନ ଅସେକ୍ଖଭାଗିଯଂ ୱା ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ୱା। ଏସା ହି ଧମ୍ମତାତି। ୱେଦେହି ୱା ଅନ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତଂ ନାମ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରପରିଯୋସାନଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଇମେ ଉସ୍ସଦା ନତ୍ଥୀତି ସବ୍ବସୋ ଇମେ ପହୀନତ୍ତା ନ ସନ୍ତି।

ଅଜପାଲକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ମୁଚଲିନ୍ଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୫। ମୁଚଲିନ୍ଦମୂଲେତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୧୧) ଏତ୍ଥ ମୁଚଲିନ୍ଦୋ ୱୁଚ୍ଚତି ନୀପରୁକ୍ଖୋ, ଯୋ ''ନିଚୁଲୋ''ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସ ସମୀପେତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନ ''ମୁଚଲୋତି ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ନାମଂ, ୱନଜେଟ୍ଠକତାଯ ପନ ମୁଚଲିନ୍ଦୋତି ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଉଦପାଦୀତି ସକଲଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭଂ ପୂରେନ୍ତୋ ମହାମେଘୋ ଉଦପାଦି। ଏୱରୂପୋ କିର ମେଘୋ ଦ୍ୱୀସୁଯେୱ କାଲେସୁ ୱସ୍ସତି ଚକ୍କୱତ୍ତିମ୍ହି ୱା ଉପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ୱା, ଇଧ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦକାଲେ ଉଦପାଦି। ପୋକ୍ଖରଣିଯା ନିବ୍ବତ୍ତୋତି ପୋକ୍ଖରଣିଯା ହେଟ୍ଠା ନାଗଭୱନଂ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ସକଭୱନାତି ଅତ୍ତନୋ ନାଗଭୱନତୋ। ଏୱଂ ଭୋଗେହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ସତ୍ତ ୱାରେ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଭୋଗେହି ଭଗୱତୋ କାଯଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା। ଉପରିମୁଦ୍ଧନି ମହନ୍ତଂ ଫଣଂୱିହଚ୍ଚାତି ଭଗୱତୋ ମୁଦ୍ଧପ୍ପଦେସସ୍ସ ଉପରି ଅତ୍ତନୋ ମହନ୍ତଂ ଫଣଂ ପସାରେତ୍ୱା। ''ଫଣଂ କରିତ୍ୱା''ତିପି ପାଠୋ, ସୋଯେୱତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସ କିର ନାଗରାଜସ୍ସ ଏତଦହୋସି ''ଭଗୱା ଚ ମଯ୍ହଂ ଭୱନସମୀପେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସିନ୍ନୋ, ଅଯଞ୍ଚ ସତ୍ତାହୱଦ୍ଦଲିକା ୱତ୍ତତି, ୱାସାଗାରମସ୍ସ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ସୋ ସତ୍ତରତନମଯଂ ପାସାଦଂ ନିମ୍ମିନିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୋପି ''ଏୱଂ କତେ କାଯସାରୋ ଗହିତୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ଦସବଲସ୍ସ କାଯୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ମହନ୍ତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ କତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଭୋଗେହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉପରି ଫଣଂ ଧାରେସି। ''ତସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପବ୍ଭନ୍ତରଂ ଲୋହପାସାଦେ ଭଣ୍ଡାଗାରଗବ୍ଭପ୍ପମାଣଂ ଅହୋସୀ''ତି ଇଧ ୱୁତ୍ତଂ। ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠକଥାଯଂ (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୮୪) ପନ –

''ପରିକ୍ଖେପସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଓକାସୋ ହେଟ୍ଠା ଲୋହପାସାଦପ୍ପମାଣୋ ଅହୋସି, 'ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତେନ ଇରିଯାପଥେନ ସତ୍ଥା ୱିହରିସ୍ସତୀ'ତି ନାଗରାଜସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ଏୱଂ ମହନ୍ତଂ ଓକାସଂ ପରିକ୍ଖିପି, ମଜ୍ଝେ ରତନପଲ୍ଲଙ୍କୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ ହୋତି, ଉପରି ସୁୱଣ୍ଣତାରକୱିଚିତ୍ତଂ ସମୋସରିତଗନ୍ଧଦାମକୁସୁମଚେଲୱିତାନଂ ଅହୋସି, ଚତୂସୁ କୋଣେସୁ ଗନ୍ଧତେଲେନ ଦୀପା ଜଲିତା, ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ୱିୱରିତ୍ୱା ଚନ୍ଦନକରଣ୍ଡକା ଠପିତା''ତି –

ୱୁତ୍ତଂ। ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତେନ ଇରିଯାପଥେନ ୱିହରିସ୍ସତୀତି ଚ ନାଗରାଜସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯମତ୍ତମେତଂ, ଭଗୱା ପନ ଯଥାନିସିନ୍ନୋୱ ସତ୍ତାହଂ ୱୀତିନାମେସି।

କିଞ୍ଚାପି…ପେ… ଚିନ୍ତେତୁଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ କେଚି ୱଦନ୍ତି ''ଉଣ୍ହଗ୍ଗହଣଂ ଭୋଗପରିକ୍ଖେପସ୍ସ ୱିପୁଲଭାୱକରଣେ କାରଣକିତ୍ତନଂ। ଖୁଦ୍ଦକେ ହି ତସ୍ମିଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ନାଗରାଜସ୍ସ ସରୀରସମ୍ଭୂତା ଉସ୍ମା ବାଧେଯ୍ୟ, ୱିପୁଲଭାୱକରଣେନ ପନ ତାଦିସଂ ମା ଉଣ୍ହଂ ବାଧଯିତ୍ଥା''ତି। ସୌପସଗ୍ଗପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଉପସଗ୍ଗେନ ୱିନାପି ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି ଆହ ''ୱିଦ୍ଧନ୍ତି ଉବ୍ବିଦ୍ଧ''ନ୍ତି, ସା ଚସ୍ସ ଉବ୍ବିଦ୍ଧତା ଉପକ୍କିଲେସୱିଗମେନ ଦୂରଭାୱେନ ଉପଟ୍ଠାନନ୍ତି ଆହ ''ମେଘୱିଗମେନ ଦୂରୀଭୂତ''ନ୍ତି। ଇନ୍ଦନୀଲମଣି ୱିଯ ଦିବ୍ବତି ଜୋତତୀତି ଦେୱୋ, ଆକାସୋ। ୱିଦିତ୍ୱାତି ''ଇଦାନି ୱିଗତୱଲାହକୋ ଆକାସୋ, ନତ୍ଥି ଭଗୱତୋ ସୀତାଦିଉପଦ୍ଦୱୋ''ତି ଞତ୍ୱା। ୱିନିୱେଠେତ୍ୱାତି ଅପନେତ୍ୱା। ଅତ୍ତନୋରୂପନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ନାଗରୂପଂ। ପଟିସଂହରିତ୍ୱାତି ଅନ୍ତରଧାପେତ୍ୱା। ମାଣୱକୱଣ୍ଣନ୍ତି କୁମାରକରୂପଂ।

ଏତମତ୍ଥଂୱିଦିତ୍ୱାତି ''ୱିୱେକସୁଖପଟିସଂୱେଦିନୋ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ସୁଖମେୱ ହୋତୀ''ତି ଏତଂ ଅତ୍ଥଂ ସବ୍ବାକାରେନ ଜାନିତ୍ୱା। ଇମଂ ଉଦାନନ୍ତି ଇମଂ ୱିୱେକସୁଖାନୁଭାୱଦୀପକଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି। ସୁତଧମ୍ମସ୍ସାତି ୱିସ୍ସୁତଧମ୍ମସ୍ସ। ତେନାହ ''ପକାସିତଧମ୍ମସ୍ସା''ତି। ଅକୁପ୍ପନଭାୱୋତି ଅକୁପ୍ପନସଭାୱୋ।

ମୁଚଲିନ୍ଦକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ରାଜାଯତନକଥାୱଣ୍ଣନା

୬। ଓସଧହରୀତକଂ ଉପନେସୀତି ନ କେଵଲଂ ଓସଧହରୀତକମେଵ, ଦନ୍ତକଟ୍ଠମ୍ପି ଉପନେସି। ପଚ୍ଚଗ୍ଘେତି ଏତ୍ଥ ପୁରିମଂ ଅହଓିକଙ୍ଗ କେଚି ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତେନେଵ ଆଚରିଯଧମ୍ମପାଲତ୍ଥେରେନ ଵୁତ୍ତଂ ''ପଚ୍ଚଗ୍ଘେତି ଅଭିନଵେ। ପଚ୍ଚେକଂ ମହଗ୍ଘତାଯ ପଚ୍ଚଗ୍ଘେତି କେଚି, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ। ନ ହି ବୁଦ୍ଧା ଭଗଵନ୍ତୋ ମହଗ୍ଘଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଵା''ତି।

ରାଜାଯତନକଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ବ୍ରହ୍ମଯାଚନକଥାଵଣ୍ଣନା

୭। ଆଚିଣ୍ଣସମାଚିଣ୍ଣୋତି ଆଚରିତୋ ଚେଵ ଆଚରନ୍ତେହି ଚ ସମ୍ମଦେଵ ଆଚରିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ ଅଯଂ ପରିଵିତକ୍କୋ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ପଠମାଭିସମ୍ବୋଧିଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତେଵାତି ଅଯମେତ୍ଥ ଧମ୍ମତାତି ଦସ୍ସେତି। ଗମ୍ଭୀରୋପି ଧମ୍ମୋ ପଟିପକ୍ଖଵିଧମନେନ ସୁପାକଟୋ ଭଵେଯ୍ୟ, ପଟିପକ୍ଖଵିଧମନଂ ପନ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିପଟିବଦ୍ଧଂ, ସା ସଦ୍ଧମ୍ମସଵନାଧୀନା, ତଂ ସତ୍ଥରି ଧମ୍ମେ ଚ ପସାଦାଯତ୍ତଂ। ସୋ ଵିସେସତୋ ଲୋକେ ସମ୍ଭାଵନୀଯସ୍ସ ଗରୁକାତବ୍ବସ୍ସ ଅଭିପତ୍ଥନାହେତୁକୋତି ପରମ୍ପରାଯ ସତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମସମ୍ପଟିପତ୍ତିଯା ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଯାଚନାନିମିତ୍ତନ୍ତି ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ବ୍ରହ୍ମୁନା ଯାଚିତେ ଦେସେତୁକାମତାଯା''ତିଆଦିମାହ।

ଅଧିଗତୋତି ପଟିଵିଦ୍ଧୋ, ସଯମ୍ଭୁଞାଣେନ ''ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତିଆଦିନା ଯଥାଭୂତଂ ଅଵବୁଦ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଧମ୍ମୋତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମୋ ତଦ୍ଧିନିମୁତ୍ତସ୍ସ ପଟିଵିଜ୍ଝିତବ୍ବଧମ୍ମସ୍ସ ଅଭାଵତୋ। ଗମ୍ଭୀରୋତି ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଵିଯ ମକସତୁଣ୍ଡସୂଚିଯା ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମୁପଚିତପରିପକ୍କଞାଣସମ୍ଭାରେହି ଅଞ୍ଞେସଂ ଞାଣେନ ଅଲବ୍ଭନେଯ୍ୟପତିଟ୍ଠୋ। ଗମ୍ଭୀରତ୍ତାଵ ଦୁଦ୍ଦସୋ ଦୁକ୍ଖେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ନ ସକ୍କା ସୁଖେନ ଦଟ୍ଠୁଂ। ଯୋ ହି ଅଲବ୍ଭନେଯ୍ୟପତିଟ୍ଠୋ, ସୋ ଓଗାହିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତାଯ ସରୂପତୋ ଚ ଵିସେସତୋ ଚ ସୁଖେନ ପସ୍ସିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଅଥ ଖୋ କିଚ୍ଛେନ କେନଚି କଦାଚିଦେଵ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଦୁଦ୍ଦସତ୍ତାଵ ଦୁରନୁବୋଧୋ ଦୁକ୍ଖେନ ଅଵବୁଜ୍ଝିତବ୍ବୋ, ନ ସକ୍କା ସୁଖେନ ଅଵବୁଜ୍ଝିତୁଂ। ଯଞ୍ହି ଦଟ୍ଠୁମେଵ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ସ ଓଗାହେତ୍ଵା ଅନୁବୁଜ୍ଝନେ କଥା ଏଵ ନତ୍ଥି ଅଵବୋଧସ୍ସ ଦୁକ୍କରଭାଵତୋ। ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, କତମଂ ନୁ ଖୋ ଦୁକ୍କରତରଂ ଵା ଦୁରଭିସମ୍ଭଵତରଂ ଵା''ତି (ସଂ। ନି। ୫। ୧୧୧୫) ସୁତ୍ତପଦଂ ଵତ୍ତବ୍ବଂ।

ସନ୍ତୋତି ଅନୁପସନ୍ତସଭାଵାନଂ କିଲେସାନଂ ସଙ୍ଖାରାନଞ୍ଚ ଅଭାଵତୋ ଵୂପସନ୍ତସବ୍ବପରିଳାହତାଯ ସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋ, ସନ୍ତାରମ୍ମଣତାଯ ଵା ସନ୍ତୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ସନ୍ତଂ ଆରମ୍ମଣନ୍ତି ସନ୍ତାରମ୍ମଣଂ, ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ସନ୍ତଂ ସନ୍ତାରମ୍ମଣଞ୍ଚାତି ସନ୍ତାରମ୍ମଣଂ। ପଧାନଭାଵଂ ନୀତୋତି ପଣୀତୋ। ଅଥ ଵା ପଣୀତୋତି ଅତିତ୍ତିକରଣଟ୍ଠେନ ଅତପ୍ପକୋ ସାଦୁରସଭୋଜନଂ ଵିଯ। ସନ୍ତପଣୀତଭାଵେନେଵ ଚେତ୍ଥ ଅସେଚନକତାଯ ଅତପ୍ପକତା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଇଦଞ୍ହି ଦ୍ଵଯଂ ଲୋକୁତ୍ତରମେଵ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ଅତକ୍କାଵଚରୋତି ଉତ୍ତମଞାଣଵିସଯତ୍ତା ତକ୍କେନ ଅଵଚରିତବ୍ବୋ ଓଗାହିତବ୍ବୋ ନ ହୋତି, ଞାଣେନେଵ ଅଵଚରିତବ୍ବୋ। ତତୋ ଏଵ ନିପୁଣଞାଣଗୋଚରତାଯ ସଣ୍ହସୁଖୁମସଭାଵତ୍ତା ଚ ନିପୁଣୋ ସଣ୍ହୋ। ପଣ୍ଡିତଵେଦନୀଯୋତି ବାଲାନଂ ଅଵିସଯତ୍ତା ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନେହି ପଣ୍ଡିତେହି ଏଵ ଵେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଲ୍ଲୀଯନ୍ତି ଅଭିରମିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ସେଵିଯନ୍ତୀତି ଆଲଯା, ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣାତି ଆହ ''ସତ୍ତା ପଞ୍ଚକାମଗୁଣେ ଅଲ୍ଲୀଯନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେ ଆଲଯାତି ଵୁଚ୍ଚନ୍ତୀ''ତି। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣେ ଅଲ୍ଲୀଯନ୍ତୀତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣେ ସେଵନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ରମନ୍ତୀତି ରତିଂ ଵିନ୍ଦନ୍ତି କୀଳନ୍ତି ଲଳନ୍ତି। ଆଲୀଯନ୍ତି ଅଭିରମଣଵସେନ ସେଵନ୍ତୀତି ଆଲଯା, ଅଟ୍ଠସତଂ ତଣ୍ହାଵିଚରିତାନି, ତେହି ଆଲଯେହି ରମନ୍ତୀତି ଆଲଯରାମାତି ଏଵମ୍ପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଇମେ ହି ସତ୍ତା ଯଥା କାମଗୁଣେ, ଏଵଂ ରାଗମ୍ପି ଅସ୍ସାଦେନ୍ତି ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତିଯେଵ। ଯଥେଵ ହି ସୁସଜ୍ଜିତପୁପ୍ଫଫଲଭରିତରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ପନ୍ନଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ପଵିଟ୍ଠୋ ରାଜା ତାଯ ତାଯ ସମ୍ପତ୍ତିଯା ରମତି, ସମ୍ମୁଦିତୋ ଆମୋଦିତପମୋଦିତୋ ହୋତି, ନ ଉକ୍କଣ୍ଠତି, ସାଯମ୍ପି ନିକ୍ଖମିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ଏଵମିମେହି କାମାଲଯତଣ୍ହାଲଯେହି ସତ୍ତା ରମନ୍ତି, ସଂସାରଵଟ୍ଟେ ସମ୍ମୋଦିତା ଅନୁକ୍କଣ୍ଠିତା ଵସନ୍ତି। ତେନ ନେସଂ ଭଗଵା ଦୁଵିଧମ୍ପି ଆଲଯଂ ଉଯ୍ୟାନଭୂମିଂ ଵିଯ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଆଲଯରାମା''ତିଆଦିମାହ। ରତାତି ନିରତା। ସୁଟ୍ଠୁ ମୁଦିତାତି ଅତିଵିଯ ମୁଦିତା ଅନୁକ୍କଣ୍ଠନତୋ।

ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଠାନସଦ୍ଦଂ ସନ୍ଧାଯ। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଠାନନ୍ତି ଚ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଏଵ ଅଧିପ୍ପେତୋ । ତିଟ୍ଠତି ଏତ୍ଥ ଫଲଂ ତଦାଯତ୍ତଵୁତ୍ତିତାଯାତି ଠାନଂ, ସଙ୍ଖାରାଦୀନଂ ପଚ୍ଚଯଭୂତା ଅଵିଜ୍ଜାଦଯୋ। ଇମେସଂ ସଙ୍ଖାରାଦୀନଂ ପଚ୍ଚଯାତି ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା, ଅଵିଜ୍ଜାଦଯୋଵ। ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା ଏଵ ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତା ଯଥା ଦେଵୋ ଏଵ ଦେଵତା। ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯାନଂ ଵା ଅଵିଜ୍ଜାଦୀନଂ ଅତ୍ତନୋ ଫଲଂ ପଟିଚ୍ଚ ପଚ୍ଚଯଭାଵୋ ଉପ୍ପାଦନସମତ୍ଥତା ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତା। ତେନ ସମତ୍ଥପଚ୍ଚଯଲକ୍ଖଣୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ପଟିଚ୍ଚ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜତି ଫଲଂ ଏତସ୍ମାତି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ। ପଦଦ୍ଵଯେନପି ଧମ୍ମାନଂ ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠୋ ଏଵ ଵିଭାଵିତୋ। ସଙ୍ଖାରାଦିପଚ୍ଚଯାନଞ୍ହି ଅଵିଜ୍ଜାଦୀନଂ ଏତଂ ଅଧିଵଚନଂ ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋତି। ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋତିଆଦି

ସଙ୍ଖଂ ଅନ୍ତତୋ ନିବ୍ବାନମେଵ। ଯସ୍ମା ହି ତଂ ଆଗମ୍ମ ପଟିଚ୍ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗସ୍ସ ଆରମ୍ମଣପଚ୍ଚଯଭାଵହେତୁ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରଵୂପସନ୍ତାନି ସମ୍ମନ୍ତି ଵୂପସମ୍ମନ୍ତି, ତସ୍ମା ''ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ''ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ସବ୍ବସଙ୍ଖତଵିସଂଯୁତ୍ତେ ହି ନିବ୍ବାନେ ସଙ୍ଖାରଵୂପସମପରିଯାଯୋ ଞାଯାଗତୋଯେଵାତି। ଇଦଂ ପନେତ୍ଥ ନିବ୍ବଚନଂ – ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ସମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋତି।

ଯସ୍ମା ଚ ତଂ ଆଗମ୍ମ ସବ୍ବେ ଉପଧଯୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠା ସମୁଚ୍ଛେଦଵସେନ ପରିଚ୍ଚତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାଭେଦା ସବ୍ବାପି ତଣ୍ହା ଖୀଯନ୍ତି, ସବ୍ବେ କିଲେସରାଗା ଵିରଜ୍ଜନ୍ତି, ଜରାମରଣାଦିଭେଦଂ ସବ୍ବଂ ଵଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା ''ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ଵିରାଗୋ ନିରୋଧୋ''ତି ଵୁଚ୍ଚତି, ଯା ପନେସା ତଣ୍ହା ତେନ ତେନ ଭଵେନ ଭଵନ୍ତରଂ ଭଵନିକନ୍ତିଭାଵେନ ଵିନତି ସଂସିବ୍ବତି, ଫଲେନ ଵା ସଦ୍ଧିଂ କମ୍ମଂ ଵିନତି ସଂସିବ୍ବତୀତି କତ୍ୱା ଵାନନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତି, ତତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ଵାନତୋତି ନିବ୍ବାନଂ। କିଲମଥୋତି କାଯକିଲମଥୋ। ଵିହେସାପି କାଯଵିହେସାଯେଵ, ଚିତ୍ତେ ପନ ଉଭଯମ୍ପେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ନତ୍ଥି ବୋଧିମୂଲେଯେଵ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା। ଏତ୍ଥ ଚ ଚିରନିସଜ୍ଜାଚିରଭାସନେହି ପିଟ୍ଠିଆଗିଲାଯନତାଲୁଗଲସୋସାଦିଵସେନ କାଯକିଲମଥୋ ଚେଵ କାଯଵିହେସା ଚ ଵେଦିତବ୍ବା, ସା ଚ ଖୋ ଦେସନାଯ ଅତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତାନଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତାନଞ୍ଚ ଵସେନ। ଜାନନ୍ତାନଂ ପନ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତାନଞ୍ଚ ଦେସନାଯ କାଯପରିସ୍ସମୋପି ସତ୍ଥୁ ଅପରିସ୍ସମୋଵ, ତେନାହ ଭଗଵା ''ନ ଚ ମଂ ଧମ୍ମାଧିକରଣଂ ଵିହେସେତୀ''ତି। ତେନେଵ ଵୁତ୍ତଂ ''ଯା ଅଜାନନ୍ତାନଂ ଦେସନା ନାମ, ସୋ ମମ କିଲମଥୋ ଅସ୍ସା''ତି।

ଅପିସ୍ସୂତି ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ସୋ ନ କେଵଲଂ ଏତଦହୋସି, ଇମାପି ଗାଥା ପଟିଭଂସୂତି ଦୀପେତି। ଭଗଵନ୍ତନ୍ତି ପଟିସଦ୍ଦଯୋଗେନ ସାମିଅତ୍ଥେ ଉପଯୋଗଵଚନନ୍ତି ଆହ ''ଭଗଵତୋ''ତି। ଵୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତା ଅଚ୍ଛରିଯା ଵା ଅନଚ୍ଛରିଯା। ଵୁଦ୍ଧିଅତ୍ଥୋପି ହି ଅ-କାରୋ ହୋତି ଯଥା ''ଅସେକ୍ଖା ଧମ୍ମା''ତି। କପ୍ପାନଂ ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ସତସହସ୍ସଞ୍ଚ ସଦେଵକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଧମ୍ମସଂଵିଭାଗକରଣତ୍ଥମେଵ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ଇଦାନି ସମଧିଗତଧମ୍ମରଜ୍ଜସ୍ସ ତତ୍ଥ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାପତ୍ତିଦୀପନତ୍ତା ଗାଥାତ୍ଥସ୍ସ ଅନୁଅଚ୍ଛରିଯତା ତସ୍ସ ଵୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତି ଚ ଵେଦିତବ୍ବା। ଅତ୍ଥଦ୍ୱାରେନ ହି ଗାଥାନଂ ଅନଚ୍ଛରିଯତା। ଗୋଚରା ଅହେସୁନ୍ତି ଉପଟ୍ଠହଂସୁ, ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଵିତକ୍କେତବ୍ବତାତି ଆହ ''ପରିଵିତକ୍କଯିତବ୍ବଭାଵଂ ପାପୁଣିଂସୂ''ତି।

କିଚ୍ଛେନାତି ନ ଦୁକ୍ଖପ୍ପଟିପଦାଯ। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଚତ୍ତାରୋପି ମଗ୍ଗା ସୁଖପ୍ପଟିପଦାଵ ହୋନ୍ତି। ପାରମୀପୂରଣକାଲେ ପନ ସରାଗସଦୋସସମୋହସ୍ସେଵ ସତୋ ଆଗତାଗତାନଂ ଯାଚକାନଂ ଅଲଙ୍କତପ୍ପଟିଯତ୍ତଂ ସୀସଂ କନ୍ତିତ୍ୱା ଗଲଲୋହିତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ସୁଅଞ୍ଜିତାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା କୁଲଵଂସପ୍ପଦୀପଂ ପୁତ୍ତଂ ମନାପଚାରିନିଂ ଭରିଯନ୍ତି ଏଵମାଦୀନି ଦେନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞାନି ଚ ଖନ୍ତିଵାଦିସଦିସେସୁ ଅତ୍ତଭାଵେସୁ ଛେଜ୍ଜଭେଜ୍ଜାଦୀନି ପାପୁଣନ୍ତସ୍ସ ଆଗମନୀଯପଟିପଦଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଵୁତ୍ତଂ। ହ-ଇତି ଵା ବ୍ୟତ୍ତନ୍ତି ଏତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଏକଂସତ୍ଥେତି କେଚି। ହ ବ୍ୟତ୍ତଂ ଏକଂସେନ ଵା ଅଲଂ ନିପ୍ପଯୋଜନଂ ଏଵଂ କିଚ୍ଛେନ ଅଧିଗତଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁନ୍ତି ଯୋଜନା। ହଲନ୍ତି ଵା ଅଲନ୍ତି ଇମିନା ସମାନତ୍ଥଂ ପଦଂ ''ହଲନ୍ତି ଵଦାମୀ''ତିଆଦୀସୁ ଵିଯ। ''ପକାସିତ''ନ୍ତିପି ପଠନ୍ତି, ଦେସିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏଵଂ କିଚ୍ଛେନ ଅଧିଗତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଲଂ ଦେସିତଂ ପରିଯତ୍ତଂ ଦେସିତଂ, କୋ ଅତ୍ଥୋ ଦେସିତେନାତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ରାଗଦୋସପରେତେହୀତି ରାଗଦୋସଫୁଟ୍ଠେହି, ଫୁଟ୍ଠଵସେନ ଵିଯ ସତ୍ତେନ ରାଗେନ ଦୋସେନ ଚ ସଙ୍ଫୁଟ୍ଠେହି ଅଭିଭୂତେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ଵା ରାଗଦୋସପରେତେହୀତି ରାଗଦୋସାନୁଗତେହି, ରାଗେନ ଚ ଦୋସେନ ଚ ଅନୁବନ୍ଧେହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପଟିସୋତଗାମିନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୬୫; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୮୧; ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୧୭୨) ନିଚ୍ଚଗାହାଦୀନଂ ପଟିସୋତଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖମନତ୍ତା ଅସୁଭନ୍ତି ଏଵଂ ଗତଂ ପଵତ୍ତଂ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ରାଗରତ୍ତାତି କାମରାଗେନ ଭଵରାଗେନ ଦିଟ୍ଠିରାଗେନ ଚ ରତ୍ତା। ନ ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖମନତ୍ତା ଅସୁଭନ୍ତି ଇମିନା ସଭାଵେନ ନ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ତେ ଅପସ୍ସନ୍ତେ କୋ ସକ୍ଖିସ୍ସତି ଅନିଚ୍ଚନ୍ତିଆଦିନା ସଭାଵେନ ଯାଥାଵତୋ ଧମ୍ମଂ ଜାନାପେତୁନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ରାଗଦୋସପରେତତାପି ନେସଂ ସମ୍ମୁଳ୍ହଭାଵେନେଵାତି ଆହ ''ତମୋଖନ୍ଧେନ ଆଵୁଟା''ତି, ଅଵିଜ୍ଜାରାସିନା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମତୀତି କସ୍ମା ପନସ୍ସ ଏଵଂ ଚିତ୍ତଂ ନମି, ନନୁ ଏସ ''ମୁତ୍ତୋହଂ ମୋଚେସ୍ସାମି, ତିଣ୍ଣୋହଂ ତାରେସ୍ସାମି,

କିଂ ମେ ଅଞ୍ଞାତଵେସେନ, ଧମ୍ମଂ ସଚ୍ଛିକତେନିଧ;

ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା, ତାରଯିସ୍ସଂ ସଦେଵକ''ନ୍ତି। (ବୁ। ଵଂ। ୨।୫୫) –

ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋତି? ସଚ୍ଚମେଵ, ତଦେଵ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାନୁଭାଵେନ ପନସ୍ସ ଏଵଂ ଚିତ୍ତଂ ନମି। ତସ୍ସ ହି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ତାନଂ କିଲେସଗହନତଂ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ଗମ୍ଭୀରତଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତାନଂ କିଲେସଗହନତା ଚ ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରତା ଚ ସବ୍ବାକାରେନ

ପାକଟା ଜାତା। ଅଥସ୍ସ ‘‘ଇମେ ସତ୍ତା କଞ୍ଜିୟପୁଣ୍ଣଲାବୁ ଵିୟ ତକ୍କଭରିତଚାଟି ଵିୟ ଵସାତେଲପୀତପିଲୋତିକା ଵିୟ ଅଞ୍ଜନମକ୍ଖିତହତ୍ଥୋ ଵିୟ ଚ କିଲେସଭରିତା ଅତିସଂକିଲିଟ୍ଠା ରାଗରତ୍ତା ଦୋସଦୁଟ୍ଠା ମୋହମୂଳ୍ହା, ତେ କିଂ ନାମ ପଟିଵିଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଚିନ୍ତୟତୋ କିଲେସଗହନପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାନୁଭାଵେନପି ଏଵଂ ଚିତ୍ତଂ ନମି।

‘‘ଅୟଂ ଧମ୍ମୋ ପଥଵୀସନ୍ଧାରକଉଦକକ୍ଖନ୍ଧୋ ଵିୟ ଗମ୍ଭୀରୋ, ପବ୍ବତେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଠପିତୋ ସାସପୋ ଵିୟ ଦୁଦ୍ଦସୋ, ସତଧା ଭିନ୍ନସ୍ସ ଵାଲସ୍ସ କୋଟି ଵିୟ ଅଣୁ। ମୟା ହି ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିଵିଜ୍ଝିତୁଂ ଵାୟମନ୍ତେନ ଅଦିନ୍ନଂ ଦାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅରକ୍ଖିତଂ ସୀଲଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅପରିପୂରିତା କାଚି ପାରମୀ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ସ ମେ ନିରୁସ୍ସାହଂ ଵିୟ ମାରବଲଂ ଵିଧମନ୍ତସ୍ସପି ପଥଵୀ ନ କମ୍ପିତ୍ଥ, ପଠମୟାମେ ପୁବ୍ବେନିଵାସଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସପି ନ କମ୍ପିତ୍ଥ, ମଜ୍ଝିମୟାମେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ଵିସୋଧେନ୍ତସ୍ସପି ନ କମ୍ପିତ୍ଥ, ପଚ୍ଛିମୟାମେ ପନ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ପଟିଵିଜ୍ଝନ୍ତସ୍ସେଵ ମେ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ କମ୍ପିତ୍ଥ। ଇତି ମାଦିସେନପି ତିକ୍ଖଞାଣେନ କିଚ୍ଛେନେଵାୟଂ ଧମ୍ମୋ ପଟିଵିଦ୍ଧୋ, ତଂ ଲୋକିୟମହାଜନା କଥଂ ପଟିଵିଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରତାୟ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାନୁଭାଵେନପି ଏଵଂ ଚିତ୍ତଂ ନମୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ଅପିଚ ବ୍ରହ୍ମୁନା ୟାଚିତେ ଦେସେତୁକାମତାୟପିସ୍ସ ଏଵଂ ଚିତ୍ତଂ ନମି। ଜାନାତି ହି ଭଗଵା ‘‘ମମ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାୟ ଚିତ୍ତେ ନମମାନେ ମହାବ୍ରହ୍ମା ଧମ୍ମଦେସନଂ ୟାଚିସ୍ସତି, ଇମେ ଚ ସତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମଗରୁକା, ତେ ‘ସତ୍ଥା କିର ଧମ୍ମଂ ନ ଦେସେତୁକାମୋ ଅହୋସି, ଅଥ ନଂ ମହାବ୍ରହ୍ମା ୟାଚିତ୍ଵା ଦେସାପେତି, ସନ୍ତୋ ଵତ ଭୋ ଧମ୍ମୋ ପଣୀତୋ’ତି ମଞ୍ଞମାନା ସୁସ୍ସୂସିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ଇଦମ୍ପିସ୍ସ କାରଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାୟ ଚିତ୍ତଂ ନମି, ନୋ ଧମ୍ମଦେସନାୟାତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

୮।ସହମ୍ପତିସ୍ସାତି ସୋ କିର କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗଵତୋ ସାସନେ ସହକୋ ନାମ ଥେରୋ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ଵା ପଠମଜ୍ଝାନଭୂମିୟଂ କପ୍ପାୟୁକବ୍ରହ୍ମା ହୁତ୍ଵା ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତତ୍ର ନଂ ସହମ୍ପତି ବ୍ରହ୍ମାତି ସଞ୍ଜାନନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟାହ ‘‘ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ସହମ୍ପତିସ୍ସା’’ତି। ନସ୍ସତି ଵତାତି ସୋ କିର ଇମଂ ସଦ୍ଦଂ ତଥା ନିଚ୍ଛାରେତି, ୟଥା ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁବ୍ରହ୍ମାନୋ ସୁତ୍ଵା ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକାତି ପଞ୍ଞାମୟେ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ଅପ୍ପଂ ପରିତ୍ତଂ ରାଗଦୋସମୋହରଜଂ ଏତେସଂ ଏଵଂସଭାଵାତି ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକା। ଅପ୍ପଂ ରାଗାଦିରଜଂ ୟେସଂ ତେ ସଭାଵା ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକାତି ଏଵମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅସ୍ସଵନତାତି ‘‘ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା’’ତିଆଦୀସୁ ଵିୟ କରଣତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତଵଚନଂ, ଅସ୍ସଵନତାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଵିସ୍ସନ୍ତୀତି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ ଦସପୁଞ୍ଞକିରିୟଵସେନ କତାଧିକାରା ପରିପାକଗତପଦୁମାନି ଵିୟ ସୂରିୟରସ୍ମିସମ୍ଫସ୍ସଂ ଧମ୍ମଦେସନଂୟେଵ ଆକଙ୍ଖମାନା ଚତୁପ୍ପଦିକଗାଥାଵସାନେ ଅରିୟଭୂମିଂ ଓକ୍କମନାରହା ନ ଏକୋ, ନ ଦ୍ଵେ, ଅନେକସତସହସ୍ସା ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତାରୋ ଭଵିସ୍ସନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ପାତୁରହୋସୀତି ପାତୁଭଵି। ସମଲେହି ଚିନ୍ତିତୋତି ସମଲେହି ପୂରଣକସ୍ସପାଦୀହି ଛହି ସତ୍ଥାରେହି ଚିନ୍ତିତୋ। ତେ ହି ପୁରେତରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଵା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ କଣ୍ଟକେ ପତ୍ଥରମାନା ଵିୟ ଵିସଂ ସିଞ୍ଚମାନା ଵିୟ ଚ ସମଲଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଧମ୍ମଂ ଦେସୟିଂସୁ। ତେ କିର ବୁଦ୍ଧକୋଲାହଲାନୁସ୍ସଵେନ ସଞ୍ଜାତକୁତୂହଲା ଲୋକଂ ଵଞ୍ଚେତ୍ଵା କୋହଞ୍ଞେ ଠତ୍ଵା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପଟିଜାନନ୍ତା ୟଂ କିଞ୍ଚି ଅଧମ୍ମଂୟେଵ ଧମ୍ମୋତି ଦୀପେସୁଂ। ଅପାପୁରେତନ୍ତି ଵିଵର ଏତଂ। ଅମତସ୍ସ ଦ୍ଵାରନ୍ତି ଅମତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଦ୍ଵାରଭୂତଂ ଅରିୟମଗ୍ଗଂ। ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଏତଂ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗଵତୋ ସାସନନ୍ତରଧାନତୋ ପଭୁତି ପିହିତଂ ନିବ୍ବାନନଗରସ୍ସ ମହାଦ୍ଵାରଂ ଅରିୟମଗ୍ଗଂ ସଦ୍ଧମ୍ମଦେସନାହତ୍ଥେନ ଅପାପୁର ଵିଵର ଉଗ୍ଘାଟେହୀତି। ସୁଣନ୍ତୁ ଧମ୍ମଂ ଵିମଲେନାନୁବୁଦ୍ଧନ୍ତି ଇମେ ସତ୍ତା ରାଗାଦିମଲାନଂ ଅଭାଵତୋ ଵିମଲେନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଅନୁବୁଦ୍ଧଂ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୁ ତାଵ ଭଗଵାତି ୟାଚତି।

ସେଲପବ୍ବତୋ ଉଚ୍ଚୋ ହୋତି ଥିରୋ ଚ, ନ ପଂସୁପବ୍ବତୋ ମିସ୍ସକପବ୍ବତୋ ଵାତି ଆହ ‘‘ସେଲେ ୟଥା ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନିଟ୍ଠିତୋ’’ତି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ‘‘ସେଲମୟେ ଏକଗ୍ଘନେ ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନି ୟଥାଠିତୋଵ। ନ ହି ତତ୍ଥ ଠିତସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଗୀଵୁକ୍ଖିପନପସାରଣାଦିକିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି। ତଥୂପମନ୍ତି ତପ୍ପଟିଭାଗଂ ସେଲପବ୍ବତୂପମଂ। ଧମ୍ମମୟଂ ପାସାଦନ୍ତି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମମାହ। ସୋ ହି ସବ୍ବସୋ ପସାଦାଵହୋ ସବ୍ବଧମ୍ମେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତଟ୍ଠେନ ପାସାଦସଦିସୋ ଚ, ପଞ୍ଞାପରିୟାୟୋ ଵା ଇଧ ଧମ୍ମ-ସଦ୍ଦୋ। ପଞ୍ଞା ହି ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତଟ୍ଠେନ ପାସାଦୋତି ଅଭିଧମ୍ମେ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠା। ତଥା ଚାହ –

‘‘ପଞ୍ଞାପାସାଦମାରୁୟ୍ହ, ଅସୋକୋ ସୋକିନିଂ ପଜଂ;

ପବ୍ବତଟ୍ଠୋଵ ଭୂମଟ୍ଠେ, ଧୀରୋ ବାଲେ ଅଵେକ୍ଖତୀ’’ତି। (ଧ। ପ। ୨୮);

ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ୟଥା ସେଲପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନି ୟଥାଠିତୋଵ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସମନ୍ତତୋ ଜନତଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ତଥା ତ୍ଵମ୍ପି ସୁମେଧ ସୁନ୍ଦରପଞ୍ଞ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ଭଗଵା ଧମ୍ମମୟଂ ପଞ୍ଞାମୟଂ ପାସାଦମାରୁୟ୍ହ ସୟଂ ଅପେତସୋକୋ ସୋକାଵତିଣ୍ଣଂ

ଜାତିଜରାଭିଭୂତଂ ଜନତଂ ଅଵେକ୍ଖସ୍ସୁ ଉପଧାରୟ ଉପପରିକ୍ଖାତି। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ – ୟଥା ହି ପବ୍ବତପାଦେ ସମନ୍ତା ମହନ୍ତଂ ଖେତ୍ତଂ କତ୍ଵା ତତ୍ଥ କେଦାରପାଠୀସୁ କୁଟିକାୟୋ କତ୍ଵା ରତ୍ତିଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେୟ୍ୟୁଂ, ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଞ୍ଚ ଅନ୍ଧକାରଂ ଅସ୍ସ, ଅଥ ତସ୍ସ ପବ୍ବତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ଠତ୍ଵା ଚକ୍ଖୁମତୋ ପୁରିସସ୍ସ ଭୂମିଂ ଓଲୋକୟତୋ ନେଵ ଖେତ୍ତଂ, ନ କେଦାରପାଠିୟୋ, ନ କୁଟିୟୋ, ନ ତତ୍ଥ ସୟିତମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଞାୟେୟ୍ୟୁଂ ଅନୁଜ୍ଜଲଭାଵତୋ, କୁଟିକାସୁ ପନ ଅଗ୍ଗିଜାଲାମତ୍ତମେଵ ପଞ୍ଞାୟେୟ୍ୟ ଉଜ୍ଜଲଭାଵତୋ, ଏଵଂ ଧମ୍ମପାସାଦଂ ଆରୁୟ୍ହ ସତ୍ତନିକାୟଂ ଓଲୋକୟତୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଯେ ତେ ଅକତକଲ୍ୟାଣା ସତ୍ତା, ତେ ଏକଵିହାରେ ଦକ୍ଖିଣଜାଣୁପସ୍ସେ ନିସିନ୍ନାପି ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାଥଂ ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି ଞାଣଗ୍ଗିନା ଅନୁଜ୍ଜଲଭାଵତୋ ଅନୁଠଆରଭାଵତୋ ଚ, ରତ୍ତିଂ ଖିତ୍ତା ସରା ଵିୟ ହୋନ୍ତି। ଯେ ପନ କତକଲ୍ୟାଣା ଵେନେୟ୍ୟପୁଗ୍ଗଲା, ତେ ଏଵସ୍ସ ଦୂରେପି ଠିତା ଆପାଥମାଗଚ୍ଛନ୍ତି ପରିପକ୍କଞାଣଗ୍ଗିତାୟ ସମୁଜ୍ଜଲଭାଵତୋ ଉଠଆରସନ୍ତାନତାୟ ଚ, ସୋ ଅଗ୍ଗି ଵିୟ ହିମଵନ୍ତପବ୍ବତୋ ଵିୟ ଚ। ଵୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ଦୂରେ ସନ୍ତୋ ପକାସେନ୍ତି, ହିମଵନ୍ତୋଵ ପବ୍ବତୋ;

ଅସନ୍ତେତ୍ଥ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ରତ୍ତିଂ ଖିତ୍ତା ୟଥା ସରା''ତି। (ଧ। ପ। ୩୦୪);

ଉଟ୍ଠେହୀତି ଭଗଵତୋ ଧମ୍ମଦେସନତ୍ଥଂ ଚାରିକଚରଣଂ ୟାଚନ୍ତୋ ଭଣତି। ଉଟ୍ଠେହୀତି ଵା ଧମ୍ମଦେସନାୟ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାସଙ୍ଖାତସଙ୍କୋଚାପତ୍ତିତୋ କିଲାସୁଭାଵତୋ ଉଟ୍ଠହ। ଵୀରାତିଆଦୀସୁ ଭଗଵା ସାତିସୟଚତୁବ୍ବିଧସମ୍ମପ୍ପଧାନଵୀରିୟଵନ୍ତତାୟ ଵୀରୋ, ଦେଵପୁତ୍ତମଚ୍ଚୁକିଲେସାଭିସଙ୍ଖାରାନଂ ଵିଜିତତ୍ତା ଵିଜିତସଙ୍ଗାମୋ, ଜାତିକନ୍ତାରାଦିତୋ ଵେନେୟ୍ୟସତ୍ଥଂ ଵାହନସମତ୍ଥତାୟ ନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତଂ ଖେମପ୍ପଦେସଂ ସମ୍ପାପନସମତ୍ଥତାୟ ସତ୍ଥଵାହୋ, କାମଚ୍ଛନ୍ଦଇଣସ୍ସ ଅଭାଵତୋ ଅଣଣୋତି ଵେଦିତବ୍ବୋ। ଯୋ ହି ପରେସଂ ଇଣଂ ଗହେତ୍ଵା ଵିନାସେତି, ସୋ ତେହି ''ଇଣଂ ଦେହୀ''ତି ଚୋଦିୟମାନୋପି ଫରୁସଂ ଵୁଚ୍ଚମାନୋପି ଵଜ୍ଝମାନୋପି ଵଧିୟମାନୋପି କିଞ୍ଚି ପଟିପ୍ଫରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ସବ୍ବଂ ତିତିକ୍ଖତି। ତିତିକ୍ଖାକାରଣଞ୍ହିସ୍ସ ତଂ ଇଣଂ ହୋତି, ଏଵମେଵ ଯୋ ୟମ୍ହି କାମଚ୍ଛନ୍ଦେନ ରଜ୍ଜତି, ତଣ୍ହାଗହଣେନ ତଂ ଵତ୍ଥୁଂ ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ତେନ ଫରୁସଂ ଵୁଚ୍ଚମାନୋପି ଵଜ୍ଝମାନୋପି ଵଧିୟମାନୋପି କିଞ୍ଚି ପଟିପ୍ଫରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ସବ୍ବଂ ତିତିକ୍ଖତି। ତିତିକ୍ଖାକାରଣଞ୍ହିସ୍ସ ସୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ହୋତି ଘରସାମିକେହି ଵିହେଠିୟମାନାନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ଵିୟ। କସ୍ମା? ଇଣସଦିସତ୍ତା କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ।

୯।ଅଜ୍ଝେସନନ୍ତି ଗରୁଟ୍ଠାନୀୟଂ ପୟିରୁପାସିତ୍ଵା ଗରୁତରଂ ପୟୋଜନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅଭିପତ୍ଥନା ଅଜ୍ଝେସନା, ସାପି ଅତ୍ଥତୋ ୟାଚନା ଏଵ। ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟତ୍ତଞାଣେନ ଚ ଆସୟାନୁସୟଞାଣେନ ଚ। ଇମେସଞ୍ହି ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଞାଣାନଂ ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୂତି ନାମଂ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂତି । ହେଟ୍ଠିମାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗଞାଣାନଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୂତି। ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେତିଆଦୀସୁ ଯେସଂ ଵୁତ୍ତନୟେନେଵ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁମ୍ହି ରାଗାଦିରଜଂ ଅପ୍ପଂ, ତେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖା। ଯେସଂ ତଂ ମହନ୍ତଂ, ତେ ମହାରଜକ୍ଖା। ଯେସଂ ସଦ୍ଧାଦୀନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତିକ୍ଖାନି, ତେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟା। ଯେସଂ ତାନି ମୁଦୂନି, ତେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟା। ଯେସଂ ତେଯେଵ ସଦ୍ଧାଦୟୋ ଆକାରା ସୁନ୍ଦରା, ତେ ସ୍ଵାକାରା। ଯେ କଥିତକାରଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତି, ସୁଖେନ ସକ୍କା ହୋନ୍ତି ଵିଞ୍ଞାପେତୁଂ, ତେ ସୁଵିଞ୍ଞାପୟା। ଯେ ପରଲୋକଞ୍ଚେଵ ଵଜ୍ଜଞ୍ଚ ଭୟତୋ ପସ୍ସନ୍ତି, ତେ ପରଲୋକଵଜ୍ଜଭୟଦସ୍ସାଵିନୋ ନାମ।

ଉପ୍ପଲାନି ଏତ୍ଥ ସନ୍ତୀତି ଉପ୍ପଲିନୀ, ଗଚ୍ଛୋପି ଜଲାସୟୋପି, ଇଧ ପନ ଜଲାସୟୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ, ତସ୍ମା ଉପ୍ପଲିନିୟନ୍ତି ଉପ୍ପଲଵନେତି ଏଵମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଇତୋ ପରେସୁପି ଏସେଵ ନୟୋ। ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନୀତି ୟାନି ଉଦକସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ନିମୁଗ୍ଗାନେଵ ହୁତ୍ଵା ପୁସ୍ସନ୍ତି ଵଡ୍ଢନ୍ତି, ତାନି ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନି। ଉଦକଂ ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ଉଦକଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ତତ୍ଥ ୟାନି ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ଠିତାନି ସୂରିୟରସ୍ମିସମ୍ଫସ୍ସଂ ଆଗମୟମାନାନି, ତାନି ଅଜ୍ଜ ପୁପ୍ଫନକାନି। ୟାନି ସମୋଦକଂ ଠିତାନି, ତାନି ସ୍ଵେ ପୁପ୍ଫନକାନି। ୟାନି ଉଦକା ଅନୁଗ୍ଗତାନି ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନି, ତାନି ତତିୟଦିଵସେ ପୁପ୍ଫନକାନି। ଉଦକା ପନ ଅନୁଗ୍ଗତାନି ଅଞ୍ଞାନିପି ସରୋଗୌପ୍ପଲାଦୀନି ନାମ ଅତ୍ଥି, ୟାନି ନେଵ ପୁପ୍ଫିସ୍ସନ୍ତି ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପଭକ୍ଖାନେଵ ଭଵିସ୍ସନ୍ତି, ତାନି ପାଠିଂ ନାରୁଠହାନି, ଆହରିତ୍ଵା ପନ ଦୀପେତବ୍ବାନୀତି ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପକାସିତାନି। ୟଥେଵ ହି ତାନି ଚତୁବ୍ବିଧାନି ପୁପ୍ଫାନି, ଏଵମେଵ ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ ଵିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ ନେୟ୍ୟୋ ପଦପରମୋତି ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା।

ତତ୍ଥ ୟସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସହ ଉଦାହଟଵେଲାୟ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ହୋତି, ଅୟଂ ''ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତିଆଦିନା ନୟେନ ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ମାତିକାୟ ଠପିୟମାନାୟ ଦେସନାନୁସାରେନ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ଵା ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂତି ଵୁଚ୍ଚତି। ୟସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଵିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥେ ଵିଭଜିୟମାନେ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ହୋତି, ଅୟଂ ଵୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଵିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ। ୟସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସତୋ ପରିପୁଚ୍ଛତୋ ୟୋନିସୋ ମନସିକରୋତୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ସେଵତୋ ଭଜତୋ ପୟିରୁପାସତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ହୋତି, ଅୟଂ ଵୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୟ୍ୟୋ। ୟସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ବହୁମ୍ପି ସୁଣତୋ ବହୁମ୍ପି ଭଣତୋ ବହୁମ୍ପି ଧାରୟତୋ ବହୁମ୍ପି ଵାଚୟତୋ ନ ତାୟ ଜାତିୟା ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ହୋତି, ତେନ ଅତ୍ତଭାଵେନ ମଗ୍ଗଂ ଵା ଫଲଂ ଵା ଅନ୍ତମସୋ ଝାନଂ ଵା ଵିପସ୍ସନଂ ଵା ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅୟଂ ଵୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଦପରମୋ। ତତ୍ଥ ଭଗଵା

ଉପ୍ପଲଓନାଦିସଦିସଂ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଜ୍ଜ ପୁପ୍ଫନକାନି ୱିଯ ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ, ସ୍ୱେ ପୁପ୍ଫନକାନି ୱିଯ ୱିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ, ତତିଯଦିୱସେ ପୁପ୍ଫନକାନି ୱିଯ ନେଯ୍ୟେ, ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପଭକ୍ଖପୁପ୍ଫାନି ୱିଯ ପଦପରମେ ଚ ଅଦ୍ଦସ, ପସ୍ସନ୍ତୋ ଚ ''ଏତ୍ତକା ଅପ୍ପରଜକ୍ଖା, ଏତ୍ତକା ମହାରଜକ୍ଖା, ତତ୍ରାପି ଏତ୍ତକା ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ''ତି ଏୱଂ ସବ୍ବାକାରତୋୱ ଅଦ୍ଦସ।

ତତ୍ଥ ତିଣ୍ଣଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନା ଅତ୍ଥଂ ସାଧେତି। ପଦପରମାନଂ ଅନାଗତତ୍ଥାଯ ୱାସନା ହୋତି। ଅଥ ଭଗୱା ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅତ୍ଥାୱହଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଦେସେତୁକମ୍ୟତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପୁନ ସବ୍ବେପି ତୀସୁ ଭୱେସୁ ସତ୍ତେ ଭବ୍ବାଭବ୍ବୱସେନ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ ଅକାସି। ଯେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ଯେ ତେ ସତ୍ତା କମ୍ମାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱିପାକାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା କିଲେସାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଅଚ୍ଛନ୍ଦିକା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞା ଅଭବ୍ବା ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ, ଇମେ ତେ ସତ୍ତା ଅଭବ୍ବା। କତମେ ତେ ସତ୍ତା ଭବ୍ବା? ଯେ ତେ ସତ୍ତା ନ କମ୍ମାୱରଣେନ…ପେ… ଇମେ ତେ ସତ୍ତା ଭବ୍ବା''ତି (ୱିଭ। ୮୨୬-୮୨୭)। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେପି ଅଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲେ ପହାଯ ଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲେଯେୱ ଞାଣେନ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ''ଏତ୍ତକା ରାଗଚରିତା, ଏତ୍ତକା ଦୋସ, ମୋହ, ୱିତକ୍କ, ସଦ୍ଧା, ବୁଦ୍ଧିଚରିତା''ତି ଛ କୋଟ୍ଠାସେ ଅକାସି, ଏୱଂ କତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେସି। ଏତ୍ଥ ଚ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖାଦିଭବ୍ବାଦିୱସେନ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତେ ସତ୍ତା ପୁଞ୍ଜପୁଞ୍ଜାୱ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ନ ଏକେକାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ପଚ୍ଚଭାସୀତି ପତିଅଭାସି। ଅପାରୁତାତି ୱିୱଟା। ଅମତସ୍ସ ଦ୍ୱାରାତି ଅରିଯମଗ୍ଗୋ। ସୋ ହି ଅମତସଙ୍ଖାତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ, ସୋ ମଯା ୱିୱରିତ୍ୱା ଠପିତୋ ମହାକରୁଣାପନିସ୍ସଯେନ ସଯମ୍ଭୂଞାଣେନ ଅଧିଗତତ୍ତାତି ଦସ୍ସେତି। ''ଅପାରୁତଂ ତେସଂ ଅମତସ୍ସ ଦ୍ୱାର''ନ୍ତି କେଚି ପଠନ୍ତି। ପମୁଞ୍ଚନ୍ତୁ ସଦ୍ଧନ୍ତି ସବ୍ବେ ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତୁ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୁ ପୱେଦେନ୍ତୁ, ମଯା ଦେସିତେ ଧମ୍ମେ ମଯି ଚ ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଦହନାକାରଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଛିମପଦଦ୍ୱଯେ ଅଯମତ୍ଥୋ – ଅହଞ୍ହି ଅତ୍ତନୋ ପଗୁଣଂ ସୁପ୍ପୱତ୍ତିତମ୍ପି ଇମଂ ପଣୀତଂ ଉତ୍ତମଂ ଧମ୍ମଂ କାଯୱାଚାକିଲମଥସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ନ ଭାସିଂ, ନ ଭାସିସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେସିଂ, ଇଦାନି ପନ ସବ୍ବୋ ଜନୋ ସଦ୍ଧାଭାଜନଂ ଉପନେତୁ, ପୂରେସ୍ସାମି ନେସଂ ସଙ୍କପ୍ପନ୍ତି। ଅନ୍ତରଧାଯୀତି ସତ୍ଥାରଂ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଅନ୍ତରହିତୋ, ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସତ୍ଥୁସନ୍ତିକଞ୍ହି ଉପଗତାନଂ ଦେୱାନଂ ବ୍ରହ୍ମାନଞ୍ଚ ତସ୍ସ ପୁରତୋ ଅନ୍ତରଧାନଂ ନାମ ସକଟ୍ଠାନଗମନମେୱ।

ବ୍ରହ୍ମଯାଚନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦।ଏତଦହୋସୀତି ଏତଂ ଅହୋସି, ''କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଅଯଂ ଧମ୍ମଦେସନାପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଳାରୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ଦୀଘପିଙ୍ଗଲୋ କିରେସୋ। ସୋ ହି ତୁଙ୍ଗସରୀରତାଯ ଦୀଘୋ, ପିଙ୍ଗଲଚକ୍ଖୁତାଯ ପିଙ୍ଗଲୋ, ତେନସ୍ସ ''ଆଳାରୋ''ତି ନାମଂ ଅହୋସି। କାଲାମୋତି ଗୋତ୍ତଂ। ପଣ୍ଡିତୋତି (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୮୪) ପଣ୍ଡିଚ୍ଚେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ସମାପତ୍ତିପଟିଲାଭସଂସିଦ୍ଧେନ ଅଧିଗମବାହୁସଚ୍ଚସଙ୍ଖାତେନ ପଣ୍ଡିତଭାୱେନ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ଯତ୍ତୋତି ୱେଯ୍ୟତ୍ତିଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ସମାପତ୍ତିପଟିଲାଭପଚ୍ଚଯେନ ପାରିହାରିକପଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତେନ ବ୍ଯତ୍ତଭାୱେନ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମେଧାୱୀତି ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅଥ ୱା ମେଧାୱୀତି ତିହେତୁକପଟିସନ୍ଧିପଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତାଯ ତଂତଂଇତିକତ୍ତବ୍ବତାପଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତାଯ ଚ ମେଧାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକୋତି ସମାପତ୍ତିଯା ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତତ୍ତା ନିକ୍କିଲେସଜାତିକୋ ୱିସୁଦ୍ଧସତ୍ତୋ। ଆଜାନିସ୍ସତୀତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେସ୍ସତି ପଟିୱିଜ୍ଝିସ୍ସତି।

ଭଗୱତୋପି ଖୋ ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି ଭଗୱତୋପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଭଗୱା କିର ଦେୱତାଯ କଥିତେନେୱ ନିଟ୍ଠଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଇତୋ ସତ୍ତମଦିୱସମତ୍ଥକେ କାଲଂ କତ୍ୱା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନେ ନିବ୍ବତ୍ତୋତି ଅଦ୍ଦସ। ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ ''ଭଗୱତୋପି ଖୋ ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀ''ତି। ମହାଜାନିଯୋତି ସତ୍ତଦିୱସବ୍ଭନ୍ତରେ ପତ୍ତବ୍ବମଗ୍ଗଫଲତୋ ପରିହୀନତ୍ତା ମହତୀ ଜାନି ପରିହାନି ଅସ୍ସାତି ମହାଜାନିଯୋ। ଅକ୍ଖଣେ ନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା ଇଧ ଧମ୍ମଦେସନଟ୍ଠାନଂ ଆଗମନପାଦାପି ନତ୍ଥି, ଅଥାହଂ ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ, ଗନ୍ତ୍ୱା ଦେସିଯମାନଂ ଧମ୍ମମ୍ପିସ୍ସ ସୋତୁଂ ସୋତପସାଦୋପି ନତ୍ଥି, ଏୱଂ ମହାଜାନିଯୋ ଜାତୋତି ଦସ୍ସେତି। କିଂ ପନ ଭଗୱତା ତଂ ଅତ୍ତନୋ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ଧମ୍ମଂ ଞାପେତୁଂ ନ ସକ୍କାତି? ଆମ ନ ସକ୍କା, ନ ହି ପରତୋଘୋସମନ୍ତରେନ ସାୱକାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ସମ୍ଭୱତି, ଅଞ୍ଞଥା ଇତରପଚ୍ଚଯରହିତସ୍ସପି ଧମ୍ମାଭିସମଯେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ନ ଚ ତଂ ଅତ୍ଥି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ଦ୍ୱେମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଚ୍ଚଯା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଉପ୍ପାଦାଯ ପରତୋ ଚ ଘୋସୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଚ ଯୋନିସୋମନସିକାରୋ''ତି (ଅ। ନି। ୨।୧୨୭)।

ଉଦକୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ, ରାମସ୍ସ ପନ ପୁତ୍ତତାୟ ରାମପୁତ୍ତୋ। ଅଭିଦୋସକାଲକତୋତି ଅଡ୍ଢରତ୍ତେ କାଲକତୋ। ଭଗୱତୋପି ଖୋ ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି ଇଧାପି କିର ଭଗୱା ଦେୱତାୟ କଥିତୱଚନେନ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ ଅକତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ "ହିୟ୍ୟୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତେ କାଲଂ କତ୍ୱା ଉଦକୋ ରାମପୁତ୍ତୋ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ"ତି ଅଦ୍ଦସ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ।

ବହୂପକାରାତି ବହୁଉପକାରା। ପଧାନପହିତତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠହିଂସୂତି ପଧାନତ୍ଥାୟ ପେସିତତ୍ତଭାୱଂ ୱସନଟ୍ଠାନେ ପରିୱେଣସମ୍ମଜ୍ଜନେନ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନୁବନ୍ଧନେନ ମୁଖୋଦକଦନ୍ତକଟ୍ଠଦାନାଦିନା ଚ ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। କେ ପନେତେ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିୟା ନାମ? ଯେ ତେ –

ରାମୋ ଧଜୋ ଲକ୍ଖଣୋ ଚାପି ମନ୍ତୀ;

କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ଚ ଭୋଜୋ ସୁୟାମୋ ସୁଦତ୍ତୋ;

ଏତେ ତଦା ଅଟ୍ଠ ଅହେସୁଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଛଳଙ୍ଗୱା ମନ୍ତଂ ୱିୟାକରିଂସୂତି। (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୮୪; ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ନିଦାନକଥା; ଅପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।ଅୱିଦୂରେନିଦାନକଥା);

ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଜାତକାଲେ ସୁପିନପଟିଗ୍ଗାହକା ଚେୱ ଲକ୍ଖଣପଟିଗ୍ଗାହକା ଚ ଅଟ୍ଠ ବ୍ରାହ୍ମଣା। ତେସୁ ତୟୋ ଦ୍ୱେଧା ବ୍ୟାକରିଂସୁ "ଇମେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସମାନୋ ରାଜା ହୋହିତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ, ପବ୍ବଜମାନୋ ବୁଦ୍ଧୋ"ତି। ପଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏକଂସବ୍ୟାକରଣା ଅହେସୁଂ "ଇମେହି ଲକ୍ଖଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଗାରେ ନ ତିଟ୍ଠତି, ବୁଦ୍ଧୋୱ ହୋତୀ"ତି। ତେସୁ ପୁରିମା ତୟୋ ଯଥାମନ୍ତପଦଂ ଗତା। ଏତେ ହି ଲକ୍ଖଣମନ୍ତସଙ୍ଖାତୱେଦୱଚନାନୁରୂପଂ ପଟିପନ୍ନା ଦ୍ୱେ ଗତିୟୋ ଭୱନ୍ତି ଅନଞ୍ଞାତି ୱୁତ୍ତନିୟାମେନ ନିଚ୍ଛିନିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ୱୁତ୍ତମେୱ ପଟିପଜ୍ଜିଂସୁ, ନ ମହାପୁରିସସ୍ସ ବୁଦ୍ଧଭାୱପ୍ପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚାସୀସିଂସୁ। ଇମେ ପନ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞାଦୟୋ ପଞ୍ଚ "ଏକଂସତୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ଜାତନିଚ୍ଛୟତ୍ତା ମନ୍ତପଦଂ ଅତିକ୍କନ୍ତା। ତେ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଂ ତୁଟ୍ଠିଦାନଂ ଞାତକାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା "ଅୟଂ ମହାପୁରିସୋ ଅଗାରେ ନ ଅଜ୍ଝାୱସିସ୍ସତି, ଏକନ୍ତେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ନିବ୍ବେମତିକା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସମଣପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତା, ତେସଂ ପୁତ୍ତାତିପି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଏତେ କିର ଦହରକାଲେୱ ବହୂ ମନ୍ତେ ଜାନିଂସୁ, ତସ୍ମା ନେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆଚରିୟଟ୍ଠାନେ ଠପୟିଂସୁ। ତେ "ପଚ୍ଛା ଅମ୍ହେହି ପୁତ୍ତଦାରଜଟଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନ ସକ୍କା ଭୱିସ୍ସତି ପବ୍ବଜିତୁ"ନ୍ତି ଦହରକାଲେୟେୱ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ରମଣୀୟାନି ସେନାସନାନି ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ୱିଚରିଂସୁ। କାଲେନ କାଲଂ ପନ "କିଂ ଭୋ ମହାପୁରିସୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ"ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ମନୁସ୍ସା "କୁହିଂ ତୁମ୍ହେ ମହାପୁରିସଂ ପସ୍ସିସ୍ସଥ, ତୀସୁ ପାସାଦେସୁ ୱିୱିଧନାଟକମଜ୍ଝେ ଦେୱୋ ୱିୟ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋତୀ"ତି ୱଦନ୍ତି। ତେ ସୁତ୍ୱା "ନ ତାୱ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଞାଣଂ ପରିପାକଂ ଗଚ୍ଛତୀ"ତି ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ୱିହରିଂସୁୟେୱ।

କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଭଗୱା "ବହୁକାରା ଖୋ ମେ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିୟା"ତି ଆହ। କିଂ ଉପକାରକାନଂୟେୱ ଏସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଅନୁପକାରକାନଂ ନ ଦେସେତୀତି? ନୋ ନ ଦେସେତି। ପରିଚୟୱସେନ ହେସ ଆଳାରଞ୍ଚେୱ କାଲାମଂ ଉଦକଞ୍ଚ ରାମପୁତ୍ତଂ ଓଲୋକେସି। ଏତସ୍ମିଂ ପନ ବୁଦ୍ଧକ୍ଖେତ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞଂ ଅଞ୍ଞୋ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି। କସ୍ମା? ତଥାୱିଧୌପନିସ୍ସୟତ୍ତା। ପୁବ୍ବେ କିର ପୁଞ୍ଞକରଣକାଲେ ଦ୍ୱେ ଭାତରୋ ଅହେସୁଂ। ତେ ଚ ଏକତୋ ସସ୍ସଂ ଅକଂସୁ। ତତ୍ଥ ଜେଟ୍ଠସ୍ସ "ଏକସ୍ମିଂ ସସ୍ସେ ନୱ ୱାରେ ଅଗ୍ଗସସ୍ସଦାନଂ ମୟା ଦାତବ୍ବ"ନ୍ତି ଅହୋସି। ସୋ ୱପ୍ପକାଲେ ବୀଜଗ୍ଗଂ ନାମ ଦତ୍ୱା ଗବ୍ଭକାଲେ କନିଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେସି "ଗବ୍ଭକାଲେ ଗବ୍ଭଂ ଫାଲେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ"ତି। କନିଟ୍ଠୋ "ତରୁଣସସ୍ସଂ ନାସେତୁକାମୋସୀ"ତି ଆହ। ଜେଟ୍ଠୋ କନିଟ୍ଠସ୍ସ ଅନନୁୱତ୍ତନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଖେତ୍ତଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୋଟ୍ଠାସତୋ ଗବ୍ଭଂ ଫାଲେତ୍ୱା ଖୀରଂ ନୀହରିତ୍ୱା ସପ୍ପିଫାଣିତେନ ଯୋଜେତ୍ୱା ଅଦାସି, ପୁଥୁକକାଲେ ପୁଥୁକଂ କାରେତ୍ୱା ଅଦାସି , ଲାୟନେ ଲାୟନଗ୍ଗଂ, ୱେଣିକରଣେ ୱେଣଗ୍ଗଂ, ୱେଣିୟୋ ପୁରିସଭାରୱସେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କଲାପକରଣେ କଲାପଗ୍ଗଂ, ଖଲେ କଲାପାନଂ ଠପନଦିୱସେ ଖଲଗ୍ଗଂ, ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ୱୀହୀନଂ ରାସିକରଣଦିୱସେ ଖଲଭଣ୍ଡଗ୍ଗଂ, କୋଟ୍ଠାଗାରେ ଧଞ୍ଞସ୍ସ ପକ୍ଖିପନଦିୱସେ କୋଟ୍ଠଗ୍ଗନ୍ତି ଏୱଂ ଏକସ୍ମିଂ ସସ୍ସେ ନୱ ୱାରେ ଅଗ୍ଗଦାନଂ ଅଦାସି। କନିଟ୍ଠୋ ପନ ଖଲତୋ ଧଞ୍ଞଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଗହଣଦିୱସେ ଅଦାସି। ତେସୁ ଜେଟ୍ଠୋ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞତ୍ଥେରୋ ଜାତୋ, କନିଟ୍ଠୋ ସୁଭଦ୍ଦପରିବ୍ବାଜକୋ। ଇତି ଏକସ୍ମିଂ ସସ୍ସେ ନୱନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗଦାନାନଂ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଠପେତ୍ୱା ଥେରଂ ଅଞ୍ଞୋ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି। "ନୱନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗଦାନାନଂ ଦିନ୍ନତ୍ତା"ତି ଇଦଞ୍ଚ ତସ୍ସ ରତ୍ତଞ୍ଞୂନଂ ଅଗ୍ଗଭାୱତ୍ଥାୟ କତାଭିନୀହାରାନୁରୂପଂ ପୱତ୍ତିତସାୱକପାରମିୟା ଚିଣ୍ଣନ୍ତେ ପୱତ୍ତିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ତିଣ୍ଣମ୍ପି ହି ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ତଂତଂପାରମିୟା ସିଖାପ୍ପତ୍ତକାଲେ ପୱତ୍ତିତଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ୱା ଗରୁତରୱିପାକମେୱ ହୋତି, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ସବ୍ବପଠମଂ ସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ ୱିନା କଥଂ ରତ୍ତଞ୍ଞୂନଂ ଅଗ୍ଗଭାୱସିଦ୍ଧୀତି? "ବହୁକାରା ଖୋ ମେ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିୟା"ତି ଇଦଂ ପନ

ଉପକାରାନୁସ୍ସରଣମତ୍ତକେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ।

ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେତି ତସ୍ମିଂ କିର ପଦେସେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଗନ୍ଧମାଦନପବ୍ବତେ ସତ୍ତାହଂ ନିରୋଧସମାପତ୍ତିୟା ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠାଯ ନାଗଲତାଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅନୋତତ୍ତଦହେ ମୁଖଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଆକାସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିପତନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ନଗରେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚା ଗମନକାଲେପି ତତୋଯେୱ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଇତି ଇସଯୋ ଏତ୍ଥ ନିପତନ୍ତି ଉପ୍ପତନ୍ତି ଚାତି ତଂ ଠାନଂ ''ଇସିପତନ''ନ୍ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତଂ, ମିଗାନଂ ପନ ଅଭଯତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନତ୍ତା ''ମିଗଦାଯୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ''ତି। ଅଞ୍ଞେ ବୁଦ୍ଧା ପଠମଂ ଧମ୍ମଦେସନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଓତରନ୍ତି, ଅମ୍ହାକଂ ପନ ଭଗୱା ଉପକସ୍ସ ଆଜୀୱକସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯଂ ଦିସ୍ୱା ''ଉପକୋ ଇମଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ପଟିପନ୍ନୋ, ସୋ ମଂ ଦିସ୍ୱା ସଲ୍ଲପିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସତି, ଅଥ ପୁନ ନିବ୍ବିନ୍ନୋ ଆଗମ୍ମ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାରସଯୋଜନଂ ମଗ୍ଗଂ ପଦସାୱ ଅଗମାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଯେନ ବାରାଣସୀ, ତେନ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମୀ''ତି।

୧୧।ଅନ୍ତରା ଚ ଗଯଂ ଅନ୍ତରା ଚ ବୋଧିନ୍ତି ଗଯାଯ ଚ ବୋଧିସ୍ସ ଚ ୱିୱରେ ତିଗାୱୁତନ୍ତରେ ଠାନେ। ବୋଧିମଣ୍ଡତୋ ହି ଗଯା ତୀଣି ଗାୱୁତାନି, ବାରାଣସୀ ଅଟ୍ଠାରସ ଯୋଜନାନି। ଉପକୋ ବୋଧିମଣ୍ଡସ୍ସ ଚ ଗଯାଯ ଚ ଅନ୍ତରେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସ। ଅନ୍ତରା-ସଦ୍ଦେନ ପନ ଯୁତ୍ତତ୍ତା ଉପଯୋଗୱଚନଂ କତଂ। ଈଦିସେସୁ ଚ ଠାନେସୁ ଅକ୍ଖରଚିନ୍ତକା ''ଅନ୍ତରା ଗାମଞ୍ଚ ନଦିଞ୍ଚ ଯାତୀ''ତି ଏୱଂ ଏକମେୱ ଅନ୍ତରା-ସଦ୍ଦଂ ପଯୁଜ୍ଜନ୍ତି, ସୋ ଦୁତିଯପଦେନପି ଯୋଜେତବ୍ବୋ ହୋତି, ଅଯୋଜିଯମାନେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ ନ ପାପୁଣାତି ସାମିୱଚନସ୍ସ ପସଙ୍ଗେ ଅନ୍ତରା-ସଦ୍ଦଯୋଗେନ ଉପଯୋଗୱଚନସ୍ସ ଇଚ୍ଛିତତ୍ତା। ଇଧ ପନ ଯୋଜେତ୍ୱା ଏୱ ୱୁତ୍ତୋ। ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗନ୍ତି ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତଂ ମଗ୍ଗଂ, ଦୀଘମଗ୍ଗନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଦ୍ଧାନଗମନସମଯସ୍ସ ୱିଭଙ୍ଗେ ''ଅଦ୍ଧଯୋଜନଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀତି ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ''ନ୍ତିଆଦିୱଚନତୋ (ପାଚି। ୨୧୮) ଅଦ୍ଧଯୋଜନମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗୋ ହୋତି। ବୋଧିମଣ୍ଡତୋ ପନ ଗଯା ତିଗାୱୁତଂ। ୱିପ୍ପସନ୍ନାନୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ପସନ୍ନାନି। ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନୀତି ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି। ପରିସୁଦ୍ଧୋତି ନିଦ୍ଦୋସୋ। ପରିଯୋଦାତୋତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ନିରୁପକ୍କିଲେସତାଯେୱ ହି ଏସ ''ପରିଯୋଦାତୋ''ତି ୱୁତ୍ତୋ, ନ ସେତଭାୱେନ। ଏତସ୍ସ ପରିଯୋଦାତତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନତଂ ଅଞ୍ଞାସି, ନଯଗ୍ଗାହୀପଞ୍ଞା କିରେସା ତସ୍ସ ଆଜୀୱକସ୍ସ।

ସବ୍ବାଭିଭୂତି ସବ୍ବଂ ତେଭୂମକଧମ୍ମଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଠିତୋ। ସବ୍ବୱିଦୂତି ସବ୍ବଂ ଚତୁଭୂମକଧମ୍ମଂ ଅୱେଦିଂ ଅଞ୍ଞାସିଂ ସବ୍ବସୋ ଞେଯ୍ଯାୱରଣସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା। ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅନୂପଲିତ୍ତୋତି ସବ୍ବେସୁ ତେଭୂମକଧମ୍ମେସୁ ରଜ୍ଜନଦୁସ୍ସନମୁଯ୍ହନାଦିନା କିଲେସଲେପେନ ଅଲିତ୍ତୋ। ସବ୍ବଞ୍ଜହୋତି ସବ୍ବଂ ତେଭୂମକଧମ୍ମଂ ଜହିତ୍ୱା ଠିତୋ। ଅପ୍ପହାତବ୍ବମ୍ପି ହି କୁସଲାବ୍ୟାକତଂ ତପ୍ପଟିବଦ୍ଧକିଲେସପ୍ପହାନେନ ପହୀନତ୍ତା ନ ହୋତୀତି ଜହିତମେୱ ହୋତି। ତଣ୍ହକ୍ଖଯେ ୱିମୁତ୍ତୋତି ତଣ୍ହକ୍ଖଯେ ନିବ୍ବାନେ ଆରମ୍ମଣକରଣୱସେନ ୱିମୁତ୍ତୋ। ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯାତି ସବ୍ବଂ ଚତୁଭୂମକଧମ୍ମଂ ଅତ୍ତନାୱ ଜାନିତ୍ୱା। କମୁଦ୍ଦିସେଯ୍ଯନ୍ତି କଂ ଅଞ୍ଞଂ ''ଅଯଂ ମେ ଆଚରିଯୋ''ତି ଉଦ୍ଦିସେଯ୍ଯଂ।

ନ ମେ ଆଚରିଯୋ ଅତ୍ଥୀତି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେ ମଯ୍ହଂ ଆଚରିଯୋ ନାମ ନତ୍ଥି। କିଞ୍ଚାପି ହି ଲୋକିଯଧମ୍ମାନମ୍ପି ଯାଦିସୋ ଲୋକନାଥସ୍ସ ଅଧିଗମୋ, ନ ତାଦିସୋ ଅଧିଗମୋ ପରୂପଦେସୋ ଅତ୍ଥି, ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେ ପନସ୍ସ ଲେସୋପି ନତ୍ଥି। ନତ୍ଥି ମେ ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋତି ମଯ୍ହଂ ସୀଲାଦୀହି ଗୁଣେହି ପଟିନିଧିଭୂତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ହେତୁନା ନଯେନ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ସଯଂ ବୁଦ୍ଧୋ । ସୀତିଭୂତୋତି ସବ୍ବକିଲେସଗ୍ଗିନିବ୍ବାପନେନ ସୀତିଭୂତୋ, କିଲେସାନଂ ଯେୱ ନିବ୍ବୁତତ୍ତା ନିବ୍ବୁତୋ।

କାସିନଂପୁରନ୍ତି କାସିରଟ୍ଠେ ନଗରଂ। ଆହଞ୍ଛନ୍ତି ଆହନିସ୍ସାମି। ଅମତଦୁନ୍ଦୁଭିନ୍ତି ୱେନେଯ୍ଯାନଂ ଅମତାଧିଗମାଯ ଉଗ୍ଘୋସନାଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବୁ ଧମ୍ମଦେସନା ''ଅମତଦୁନ୍ଦୁଭୀ''ତି ୱୁତ୍ତା, ଧମ୍ମଚକ୍କପଟିଲାଭାଯ ତଂ ଅମତଭେରିଂ ପହରିସ୍ସାମୀତି ଗଚ୍ଛାମୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅରହସି ଅନନ୍ତଜିନୋତି ଅନନ୍ତଜିନୋପି ଭୱିତୁଂ ଯୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନନ୍ତଞାଣୋ ଜିତକିଲେସୋତି ଅନନ୍ତଜିନୋ। ହୁପେଯ୍ଯପାୱୁସୋତି ଆୱୁସୋ ଏୱମ୍ପି ନାମ ଭୱେଯ୍ଯ, ଏୱଂୱିଧେ ନାମ ରୂପରତନେ ଇଦିସେନ ଞାଣେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଯଞ୍ହିସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ପଚ୍ଚଯୋ ଜାତୋ। କତାଧିକାରୋ ହେସ। ତଥା ହି ଭଗୱା ତେନ ସମାଗମନତ୍ଥଂ ପଦସାୱ ତଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ପକ୍କାମୀତି ୱଙ୍କହାରଜନପଦଂ ନାମ ଅଗମାସି।

ତତ୍ଥେକଂ ମିଗଲୁଦ୍ଦକଗାମକଂ ନିସ୍ସାଯ ୱାସଂ କପ୍ପେସି, ଜେଟ୍ଠକଲୁଦ୍ଦକୋ ତଂ ଉପଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଜନପଦେ ଚଣ୍ଡା ମକ୍ଖିକା ହୋନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ଏକାଯ ଚାଟିଯା ୱସାପେସୁଂ। ମିଗଲୁଦ୍ଦକୋ ଦୂରଂ ମିଗୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ଅମ୍ହାକଂ ଅରହନ୍ତେ ମା ପମଜ୍ଜୀ''ତି ଚାପଂ ନାମ ଧୀତରଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ଅଗମାସି ସଦ୍ଧିଂ ପୁତ୍ତଭାତୁକେହି। ସା ଚସ୍ସ ଧୀତା ଦସ୍ସନୀଯା ହୋତି କୋଟ୍ଠାସସମ୍ପନ୍ନା। ଦୁତିଯଦିୱସେ ଉପକୋ ଘରଂ ଆଗତୋ ତଂ ଦାରିକଂ ସବ୍ବଂ ଉପଚାରଂ କତ୍ୱା ପରିୱିସିତୁଂ ଉପଗତଂ ଦିସ୍ୱା ରାଗେନ ଅଭିଭୂତୋ ଭୁଞ୍ଜିତୁମ୍ପି ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଭାଜନେନ ଭତ୍ତଂ ଆଦାଯ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଏକମନ୍ତଂ

ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ଚାପଂ ଲଭାମି, ଜୀୱାମି। ନୋ ଚେ, ମରାମୀ’’ତି ନିରାହାରୋ ସଯି। ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ମାଗୱିକୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଧୀତରଂ ଉପକସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛି। ସା ‘‘ଏକଦିୱସମେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ନାଗତପୁବ୍ବୋ’’ତି ଆହ।

ମାଗୱିକୋ ଆଗତୱେସେନେୱ ନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀତି ତଙ୍ଖଣଂୟେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଫାସୁକ’’ନ୍ତି ପାଦେ ପରାମସନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛି। ଉପକୋ ନିତ୍ଥୁନନ୍ତୋ ପରିୱତ୍ତତିୟେୱ। ସୋ ‘‘ୱଦ ଭନ୍ତେ, ଯଂ ମଯା ସକ୍କା କାତୁଂ, ସବ୍ବଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ଉପକୋ ‘‘ସଚେ ଚାପଂ ଲଭାମି, ଜୀୱାମି, ନୋ ଚେ, ମଯ୍ହମେୱ ମରଣଂ ସେଯ୍ୟୋ’’ତି ଆହ। ଜାନାସି କିର, ଭନ୍ତେ, କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପନ୍ତି? ନ ଜାନାମୀତି। ନ, ଭନ୍ତେ, କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପଂ ଅଜାନନ୍ତେନ ସକ୍କା ଘରାୱାସଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁନ୍ତି। ସୋ ଆହ ‘‘ନାହଂ କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପଂ ଜାନାମି, ଅପିଚ ତୁମ୍ହାକଂ ମଂସହାରକୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ମଂସଞ୍ଚ ୱିକ୍କିଣିସ୍ସାମୀ’’ତି। ମାଗୱିକୋ ‘‘ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଏତଦେୱ ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଉତ୍ତରସାଟକଂ ଦତ୍ୱା ଘରଂ ଆନେତ୍ୱା ଧୀତରଂ ଅଦାସି। ତେସଂ ସଂୱାସମନ୍ୱାଯ ପୁତ୍ତୋ ୱିଜାଯି, ‘‘ସୁଭଦ୍ଦୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ଚାପା ତସ୍ସ ରୋଦନକାଲେ ‘‘ମଂସହାରକସ୍ସ ପୁତ୍ତ ମିଗଲୁଦ୍ଦକସ୍ସ ପୁତ୍ତ ମା ରୋଦି ମା ରୋଦୀ’’ତିଆଦୀନି ୱଦମାନା ପୁତ୍ତତୋସନଗୀତେନ ଉପକଂ ଉପ୍ପଣ୍ଡେସି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ ତ୍ୱଂ ମଂ ଅନାଥୋତି ମଞ୍ଞସି, ଅତ୍ଥି ମେ ଅନନ୍ତଜିନୋ ନାମ ସହାଯୋ, ତସ୍ସାହଂ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ଚାପା ‘‘ଏୱମଯଂ ଅଟ୍ଟୀଯତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥେସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଅନାରୋଚେତ୍ୱାୱ ମଜ୍ଝିମଦେସାଭିମୁଖୋ ପକ୍କାମି।

ଭଗୱା ଚ ତେନ ସମଯେନ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ, ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପଟିକଚ୍ଚେୱ ଭିକ୍ଖୂ ଆଣାପେସି ‘‘ଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନନ୍ତଜିନୋତି ପୁଚ୍ଛମାନୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ମଂ ଦସ୍ସେଯ୍ୟାଥା’’ତି। ଉପକୋପି ଖୋ ‘‘କୁହିଂ ଅନନ୍ତଜିନୋ ୱସତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାୱତ୍ଥିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱିହାରମଜ୍ଝେ ଠତ୍ୱା ‘‘କୁହିଂ ଅନନ୍ତଜିନୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତଂ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ନଯିଂସୁ। ସୋ ଚ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସଞ୍ଜାନାଥ ମଂ ଭଗୱା’’ତି ଆହ। ଆମ ଉପକ ସଞ୍ଜାନାମି, କୁହିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ୱସିତ୍ଥାତି। ୱଙ୍କହାରଜନପଦେ, ଭନ୍ତେତି। ଉପକ ମହଲ୍ଲକୋସି ଜାତୋ, ପବ୍ବଜିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀତି। ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେତି। ଭଗୱା ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ତସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସି। ସୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନେ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ କାଲଂ କତ୍ୱା ଅୱିହେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ନିବ୍ବତ୍ତିକ୍ଖଣେୟେୱ ଚ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅୱିହେ ନିବ୍ବତ୍ତମତ୍ତା ହି ସତ୍ତ ଜନା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ, ତେସଂ ସୋ ଅଞ୍ଞତରୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘ଅୱିହଂ ଉପପନ୍ନାସେ, ୱିମୁତ୍ତା ସତ୍ତ ଭିକ୍ଖୱୋ;

ରାଗଦୋସପରିକ୍ଖୀଣା, ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ।

‘‘ଉପକୋ ପଲଗଣ୍ଡୋ ଚ, ପୁକ୍କୁସାତି ଚ ତେ ତଯୋ;

ଭଦ୍ଦିଯୋ ଖଣ୍ଡଦେୱୋ ଚ, ବାହୁରଗ୍ଗି ଚ ସଙ୍ଗିଯୋ;

ତେ ହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦିବ୍ବଯୋଗଂ ଉପଚ୍ଚଗୁ’’ନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୫୦, ୧୦୫);

୧୨।ସଣ୍ଠପେସୁନ୍ତି ‘‘ନେୱ ଅଭିୱାଦେତବ୍ବୋ’’ତିଆଦିନା କତିକଂ ଅକଂସୁ। ବାହୁଲ୍ଲିକୋତି ଚୀୱରବାହୁଲ୍ଲାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ପଟିପନ୍ନୋ। ପଧାନୱିବ୍ଭନ୍ତୋତି ପଧାନତୋ ପୁବ୍ବେ ଅନୁଟ୍ଠିତଦୁକ୍କରଚରଣତୋ ୱିବ୍ଭନ୍ତୋ ଭଟ୍ଠୋ ପରିହୀନୋ। ଆୱତ୍ତୋ ବାହୁଲ୍ଲାଯାତି ଚୀୱରାଦିବହୁଭାୱତ୍ଥାଯ ଆୱତ୍ତୋ। ଅପିଚ ଖୋ ଆସନଂ ଠପେତବ୍ବନ୍ତି ଅପିଚ ଖୋ ପନସ୍ସ ଉଚ୍ଚକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ଆସନମତ୍ତଂ ଠପେତବ୍ବନ୍ତି ୱଦିଂସୁ। ଅସଣ୍ଠହନ୍ତାତି ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ ବୁଦ୍ଧତେଜେନ ଅଭିଭୂତା ଅତ୍ତନୋ କତିକାଯ ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା। ନାମେନ ଚ ଆୱୁସୋୱାଦେନ ଚ ସମୁଦାଚରନ୍ତୀତି ‘‘ଗୋତମା’’ତି ଚ ‘‘ଆୱୁସୋ’’ତି ଚ ୱଦନ୍ତି, ‘‘ଆୱୁସୋ ଗୋତମ, ମଯଂ ଉରୁୱେଲାଯଂ ପଧାନକାଲେ ତୁଯ୍ହଂ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରିମ୍ହ, ମୁଖୋଦକଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଅଦମ୍ହ, ୱୁତ୍ଥପରିୱେଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିମ୍ହ, ପଚ୍ଛା ତେ କୋ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ ଅକାସି, କଚ୍ଚି ଅମ୍ହେସୁ ପକ୍କନ୍ତେସୁ ନ ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥା’’ତି ଏୱରୂପଂ କଥଂ କଥେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ନ ଚିରସ୍ସେୱାତି ଅଚିରେନେୱ। କୁଲପୁତ୍ତାତି ଦୁୱିଧା କୁଲପୁତ୍ତା ଜାତିକୁଲପୁତ୍ତା ଆଚାରକୁଲପୁତ୍ତା ଚ, ଏତେ ପନ ଉଭଯଥାପି କୁଲପୁତ୍ତାୟେୱ। ଅଗାରସ୍ମାତି ଘରା। ଅଗାରାଯ ହିତଂ ଅଗାରିଯଂ, କସିଗୋରକ୍ଖାଦି କୁଟୁମ୍ବପୋସନକମ୍ମଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ନତ୍ଥି ଏତ୍ଥ ଅଗାରିଯନ୍ତି ଅନଗାରିଯଂ। ପବ୍ବଜ୍ଜାୟେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ପବ୍ବଜନ୍ତୀତି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି ଉପସଙ୍କମନ୍ତି। ତଦନୁତ୍ତରନ୍ତି ତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନନ୍ତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ପରିଯୋସାନଂ, ଅରହତ୍ତଫଲନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ହି ଅତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ପବ୍ବଜନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେତି ତସ୍ମିଂୟେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ। ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱାତି

ଅତ୍ତନୋୟେଵ ପଞ୍ଞାୟ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା, ଅପରପ୍ପଚ୍ଚୟଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଵିହରିସ୍ସଥାତି ପାପୁଣିତ୍ୱା ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଵିହରିସ୍ସଥ।

ଇରିୟାୟାତି ଦୁକ୍କରିରିୟାୟ। ପଟିପଦାୟାତି ଦୁକ୍କରପଟିପତ୍ତିୟା। ଦୁକ୍କରକାରିକାୟାତି ପସତପସତମୁଗ୍ଗୟୂସାଦିଆହରଣାଦିନା ଦୁକ୍କରକରଣେନ। ଉତ୍ତରି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମାତି ମନୁସ୍ସଧମ୍ମତୋ ଉପରି। ଅଲଂ ଅରିୟଂ କାତୁନ୍ତି ଅଲମରିୟୋ, ଅରିୟଭାଵାୟ ସମତ୍ଥୋତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଞାଣଦସ୍ସନମେଵ ଞାଣଦସ୍ସନଵିସେସୋ, ଅଲମରିୟୋ ଚ ସୋ ଞାଣଦସ୍ସନଵିସେସୋ ଚାତି ଅଲମରିୟଞାଣଦସ୍ସନଵିସେସୋ। ଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ଚ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁପି ଵିପସ୍ସନାପି ମଗ୍ଗୋପି ଫଲମ୍ପି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣଞାଣମ୍ପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମ୍ପି ଵୁଚ୍ଚତି। ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ସମାନୋ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ଆରାଧେତୀ’’ତି (ମ॰ ନି॰ ୧।୩୧୧) ହି ଏତ୍ଥ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ନାମ। ‘‘ଞାଣଦସ୍ସନାୟ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନୀହରତି ଅଭିନିନ୍ନାମେତୀ’’ତି (ଦୀ॰ ନି॰ ୧।୨୩୫) ଏତ୍ଥ ଵିପସ୍ସନାଞାଣଂ। ‘‘ଅଭବ୍ବା ତେ ଞାଣଦସ୍ସନାୟ ଅନୁତ୍ତରାୟ ସମ୍ବୋଧାୟା’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୪।୧୯୬) ଏତ୍ଥ ମଗ୍ଗୋ। ‘‘ଅୟମଞ୍ଞୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମା ଅଲମରିୟଞାଣଦସ୍ସନଵିସେସୋ ଅଧିଗତୋ ଫାସୁଵିହାରୋ’’ତି (ମ॰ ନି॰ ୧।୩୨୮) ଏତ୍ଥ ଫଲଂ। ‘‘ଞାଣଞ୍ଚ ପନ ମେ ଦସ୍ସନଂ ଉଦପାଦି ‘ଅକୁପ୍ପା ମେ ଚେତୋଵିମୁତ୍ତି, ଅୟମନ୍ତିମା ଜାତି, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭଵୋ’’’ତି (ସଂ॰ ନି॰ ୫।୧୦୮୧; ମହାଵ॰ ୧୬) ଏତ୍ଥ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣଞାଣଂ। ‘‘ଞାଣଞ୍ଚ ପନ ମେ ଦସ୍ସନଂ ଉଦପାଦି ‘ସତ୍ତାହକାଲକତୋ ଆଳାରୋ କାଲାମୋ’’’ତି (ମ॰ ନି॰ ୧।୨୮୪; ୨।୩୪୦; ମହାଵ॰ ୧୦) ଏତ୍ଥ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ଇଧ ପନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପଦଟ୍ଠାନୋ ଅରିୟମଗ୍ଗୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମେଵ ଵା ଅଧିପ୍ପେତଂ।

ଅଭିଜାନାଥ ମେ ନୋତି ଅଭିଜାନାଥ ନୁ ମେ। ଏଵରୂପଂ ପଭାଵିତମେତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏଵରୂପଂ ଵାକ୍ୟଭେଦନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ଅପି ନୁ ଅହଂ ଉରୁଵେଲାୟଂ ପଧାନେ ତୁମ୍ହାକଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥଂ ରତ୍ତିଂ ଵା ଦିଵା ଵା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଆଵୁସୋ, ମୟ୍ହଂ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଗମିସ୍ସାମାତି ମା ଵିତକ୍କୟିତ୍ଥ, ମୟ୍ହଂ ଓଭାସୋ ଵା କମ୍ମଟ୍ଠାନନିମିତ୍ତଂ ଵା ପଞ୍ଞାୟତୀ’’ତି ଏଵରୂପଂ କଞ୍ଚି ଵଚନଭେଦଂ ଅକାସିନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତେ ଏକପଦେନେଵ ସତିଂ ଲଭିତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଗାରଵା ‘‘ଅଦ୍ଧା ଏସ ବୁଦ୍ଧୋ ଜାତୋ’’ତି ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ‘‘ନୋ ହେତଂ ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହଂସୁ। ଅସକ୍ଖି ଖୋ ଭଗଵା ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିୟେ ଭିକ୍ଖୂ ସଞ୍ଞାପେତୁନ୍ତି ଭଗଵା ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗିୟେ ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଅହ’’ନ୍ତି ଜାନାପେତୁଂ ଅସକ୍ଖି। ଅଞ୍ଞାୟ ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେସୁନ୍ତି ଅଞ୍ଞାୟ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତିୟା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେସୁଂ ଅଭିନୀହରିଂସୁ।

ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପଵତ୍ତନସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୩।ଦ୍ୱେମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅନ୍ତାତି ଦ୍ୱେ ଇମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, କୋଟ୍ଠାସା, ଦ୍ୱେ ଭାଗାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭାଗଵଚନୋ ହେତ୍ଥ ଅନ୍ତ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ପୁବ୍ବନ୍ତେ ଞାଣଂ ଅପରନ୍ତେ ଞାଣ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଧ॰ ସ॰ ୧୦୬୩) ଵିୟ। ଇମସ୍ସ ପନ ପଦସ୍ସ ଉଚ୍ଚାରଣସମକାଲଂ ପଵତ୍ତନିଗ୍ଘୋସୋ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାଵେନ ହେଟ୍ଠା ଅଵୀଚିଂ ଉପରି ଭଵଗ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂୟେଵ ସମୟେ ପରିପକ୍କକୁସଲମୂଲା ସଚ୍ଚାଭିସମ୍ବୋଧାୟ କତାଧିକାରା ଅଟ୍ଠାରସକୋଟିସଙ୍ଖା ବ୍ରହ୍ମାନୋ ସମାଗଚ୍ଛିଂସୁ। ପଚ୍ଛିମଦିସାୟ ସୂରିୟୋ ଅତ୍ଥମେତି, ପାଚୀନଦିସାୟ ଆସାଳ୍ହନକ୍ଖତ୍ତେନ ଯୁତ୍ତୋ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଭଗଵା ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପଵତ୍ତନସୁତ୍ତଂ ଆରଭନ୍ତୋ ‘‘ଦ୍ୱେମେ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଅନ୍ତା’’ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ପବ୍ବଜିତେନାତି ଗିହିବନ୍ଧନଂ ଛେତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜୁପଗତେନ। ନ ସେଵିତବ୍ବାତି ନ ଵଳଞ୍ଜେତବ୍ବା ନାନୁୟୁଞ୍ଜିତବ୍ବା। ଯୋ ଚାୟଂ କାମେସୁ କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁୟୋଗୋତି ଯୋ ଚ ଅୟଂ ଵତ୍ଥୁକାମେସୁ କିଲେସକାମସୁଖସ୍ସ ଅନୁୟୋଗୋ, କିଲେସକାମସଂୟୁତ୍ତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ଅନୁଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ହୀନୋତି ଲାମକୋ। ଗମ୍ମୋତି ଗାମଵାସୀନଂ ସନ୍ତକୋ ତେହି ସେଵିତବ୍ବତାୟ। ପୋଥୁଜ୍ଜନିକୋତି ପୁଥୁଜ୍ଜନେନ ଅନ୍ଧବାଲଜନେନ ଆଚିଣ୍ଣୋ। ଅନରିୟୋତି ନ ଅରିୟୋ ନ ଵିସୁଦ୍ଧୋ ନ ଉତ୍ତମୋ, ନ ଵା ଅରିୟାନଂ ସନ୍ତକୋ। ଅନତ୍ଥସଂହିତୋତି ନ ଅତ୍ଥସଂହିତୋ, ହିତସୁଖାଵହକାରଣଂ ଅନିସ୍ସିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁୟୋଗୋତି ଅତ୍ତନୋ କିଲମଥସ୍ସ ଅନୁୟୋଗୋ, ଦୁକ୍ଖକରଣଂ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପାଦନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁକ୍ଖୋତି କଣ୍ଟକାପସ୍ସୟସେୟ୍ୟାଦୀହି ଅତ୍ତବାଧନେହି ଦୁକ୍ଖାଵହୋ। ମଜ୍ଝିମା ପଟିପଦାତି ଅରିୟମଗ୍ଗଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ମଗ୍ଗୋ ହି କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁୟୋଗୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁୟୋଗୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଏତେ ଦ୍ୱେ ଅନ୍ତେ ନ ଉପେତି ନ ଉପଗଚ୍ଛତି, ଵିମୁତ୍ତୋ ଏତେହି ଅନ୍ତେହି, ତସ୍ମା ‘‘ମଜ୍ଝିମା ପଟିପଦା’’ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଏତେସଂ ମଜ୍ଝେ ଭଵତ୍ତା ମଜ୍ଝିମା, ଵଟ୍ଟଦୁକ୍ଖନିସ୍ସରଣତ୍ଥିକେହି ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ ଚ ପଟିପଦାତି, ତଥା ଲୋଭୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଦୋସୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋ। ସସ୍ସତଂ ଏକଂ ଅନ୍ତଂ, ଉଚ୍ଛେଦୋ ଏକୋ ଅନ୍ତୋତି ପୁରିମନୟେନେଵ ଵିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

ଚକ୍ଖୁକରଣୀତିଆଦୀହି ତମେଵ ପଟିପଦଂ ଥୋମେତି। ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁଂ କରୋତୀତି ଚକ୍ଖୁକରଣୀ। ସା ହି ଚତୁନ୍ନଂ ସଚ୍ଚାନଂ ଦସ୍ସନାୟ ସଂଵତ୍ତତି ପରିଞ୍ଞାଭିସମୟାଦିଭେଦସ୍ସ ଦସ୍ସନସ୍ସ ପଵତ୍ତନଟ୍ଠେନାତି ‘‘ଚକ୍ଖୁକରଣୀ’’ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ତୟିଦଂ ସତିପି ପଟିପଦାୟ ଅନଞ୍ଞତ୍ତେ ଅଵୟଵଵସେନ ସିଜ୍ଝମାନୋ ଅତ୍ଥୋ ସମୁଦାୟେନ କତୋ ନାମ ହୋତୀତି ଉପଚାରଵସେନ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଦୁତିୟପଦଂ ତସ୍ସେଵ ଵେଵଚନଂ। ଉପସମାୟାତି କିଲେସୂପସମତ୍ଥାୟ। ଅଭିଞ୍ଞାୟାତି ଚତୁନ୍ନଂ ସଚ୍ଚାନଂ ଅଭିଜାନନତ୍ଥାୟ। ସମ୍ବୋଧାୟାତି ତେସଂୟେଵ ସମ୍ବୁଜ୍ଝନତ୍ଥାୟ। ନିବ୍ବାନାୟାତି

ନିବ୍ବାନସଚ୍ଛିକିରିୟାୟ। ଅଥ ୱା ନିବ୍ବାନାୟାତି ଅନୁପାଦିସେସନିବ୍ବାନାୟ। ‘‘ଉପସମାୟା’’ତି ହି ଇମିନା ସୌପାଦିସେସନିବ୍ବାନଂ ଗହିତଂ।

ଇଦାନି ତଂ ମଜ୍ଝିମପଟିପଦଂ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେତୁକାମୋ ‘‘କତମା ଚ ସା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଅୟମେୱା’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତତ୍ଥ ଅୟମେୱାତି ଅୱଧାରଣୱଚନଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ନିବ୍ବାନଗାମିମଗ୍ଗସ୍ସ ଅତ୍ଥିଭାୱପଟିସେଧନତ୍ଥଂ। ସତ୍ତାପଟିକ୍ଖେପୋ ହି ଇଧ ପଟିସେଧନଂ ଅଲବ୍ଭମାନତ୍ତା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ। ଅରିୟୋତି କିଲେସାନଂ ଆରକତ୍ତା ଅରିୟୋ ନିରୁତ୍ତିନୟେନ। ଅରିପହାନାୟ ସଂୱତ୍ତତୀତିପି ଅରିୟୋ ଅରୟୋ ପାପଧମ୍ମା ୟନ୍ତି ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏତେନାତି କତ୍ୱା। ଅରିୟେନ ଭଗୱତା ଦେସିତତ୍ତା ଅରିୟସ୍ସ ଅୟନ୍ତିପି ଅରିୟୋ, ଅରିୟଭାୱପ୍ପଟିଲାଭାୟ ସଂୱତ୍ତତୀତିପି ଅରିୟୋ। ଏତ୍ଥ ପନ ଅରିୟକରୋ ଅରିୟୋତିପି ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ ଅରିୟ-ସଦ୍ଦସିଦ୍ଧି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଟ୍ଠହି ଅଙ୍ଗେହି ଉପେତତ୍ତା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ। ମଗ୍ଗଙ୍ଗସମୁଦାୟେ ହି ମଗ୍ଗୱୋହାରୋ, ସମୁଦାୟୋ ଚ ସମୁଦାୟୀହି ସମନ୍ନାଗତୋ ନାମ ହୋତି। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ୱଚନତ୍ଥୋ – ଅତ୍ତନୋ ଅୱୟୱଭୂତାନି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗାନି ଏତସ୍ସ ସନ୍ତୀତି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋତି। ପରମତ୍ଥତୋ ପନ ଅଙ୍ଗାନିୟେୱ ମଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକତୂରିୟାଦୀନି ୱିୟ, ନ ଚ ଅଙ୍ଗୱିନିମୁତ୍ତୋ ଛଠଅଙ୍ଗୋ ୱେଦୋ ୱିୟ। କିଲେସେ ମାରେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତୀତି ମଗ୍ଗୋ ନିରୁତ୍ତିନୟେନ, ନିବ୍ବାନଂ ମଗ୍ଗତି ଗୱେସତୀତି ୱା ମଗ୍ଗୋ। ଅରିୟମଗ୍ଗୋ ହି ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ କରୋନ୍ତୋ ଗୱେସନ୍ତୋ ୱିୟ ହୋତି। ନିବ୍ବାନତ୍ଥିକେହି ମଗ୍ଗୀୟତୀତି ୱା ମଗ୍ଗୋ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟପୁଞ୍ଞକରଣତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତଦତ୍ଥପଟିପତ୍ତିତୋ। ଗମ୍ମତି ୱା ତେହି ପଟିପଜ୍ଜୀୟତୀତି ମଗ୍ଗୋ। ଏତ୍ଥ ପନ ଆଦିଅନ୍ତୱିପରିୟାୟେନ ସଦ୍ଦସିଦ୍ଧି ୱେଦିତବ୍ବା।

ସେୟ୍ୟଥିଦନ୍ତି ନିପାତୋ, ତସ୍ସ କତମୋ ସୋ ଇତି ଚେତି ଅତ୍ଥୋ, କତମାନି ୱା ତାନି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗାନୀତି। ସବ୍ବଲିଙ୍ଗୱିଭତ୍ତିୱଚନସାଧାରଣୋ ହି ଅୟଂ ନିପାତୋ। ଏକମେକମ୍ପି ଅଙ୍ଗଂ ମଗ୍ଗୋୟେୱ। ୟଥାହ ‘‘ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚା’’ତି (ଧ। ସ। ୧୦୩୯)। ପୋରାଣାପି ଭଣନ୍ତି ‘‘ଦସ୍ସନମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅଭିନିରୋପନମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ...ପେ... ଅୱିକ୍ଖେପମଗ୍ଗୋ ସମ୍ମାସମାଧୀ’’ତି। ନନୁ ଚ ଅଙ୍ଗାନି ସମୁଦିତାନି ମଗ୍ଗୋ ଅନ୍ତମସୋ ସତ୍ତଙ୍ଗୱିକଲସ୍ସ ଅରିୟମଗ୍ଗସ୍ସ ଅଭାୱତୋତି? ସଚ୍ଚମେତଂ ସଚ୍ଚସମ୍ପଟିୱେଧେ, ମଗ୍ଗପ୍ପଚ୍ଚୟତାୟ ପନ ୟଥାସକଂ କିଚ୍ଚକରଣେନ ପଚ୍ଚେକମ୍ପି ତାନି ମଗ୍ଗୋୟେୱ, ଅଞ୍ଞଥା ସମୁଦିତାନମ୍ପି ତେସଂ ମଗ୍ଗକିଚ୍ଚଂ ନ ସମ୍ଭୱେୟ୍ୟାତି। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଆଦୀସୁ ସମ୍ମା ପସ୍ସତୀତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମା ସଙ୍କପ୍ପେତି ସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମେ ନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତେ ଆରମ୍ମଣେ ଅଭିନିରୋପେତୀତି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ସମ୍ମା ୱଦତି ଏତାୟାତି ସମ୍ମାୱାଚା, ସମ୍ମା କରୋତି ଏତେନାତି ସମ୍ମାକମ୍ମଂ, ତଦେୱ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ସମ୍ମା ଆଜୀୱତି ଏତେନାତି ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ସମ୍ମା ୱାୟମତି ଉସ୍ସହତୀତି ସମ୍ମାୱାୟାମୋ, ସମ୍ମା ସରତି ଅନୁସ୍ସରତୀତି ସମ୍ମାସତି, ସମ୍ମା ସମାଧିୟତି ଚିତ୍ତଂ ଏତେନାତି ସମ୍ମାସମାଧୀତି ଏୱଂ ନିବ୍ବଚନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇଦାନି ଅୟଂ ଖୋ ସା ଭିକ୍ଖୱେତି ତମେୱ ପଟିପଦଂ ନିଗମେନ୍ତୋ ଆହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ୟ୍ୱାୟଂ ଚତ୍ତାରୋପି ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗେ ଏକତୋ କତ୍ୱା କଥିତୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ଅୟଂ ଖୋ ସା ଭିକ୍ଖୱେ...ପେ... ନିବ୍ବାନାୟ ସଂୱତ୍ତତୀତି।

୧୪। ଏୱଂ ମଜ୍ଝିମପଟିପଦଂ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଚତ୍ତାରି ଅରିୟସଚ୍ଚାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଇଦଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୫୩୦) ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦୁ-ଇତି ଅୟଂ ସଦ୍ଦୋ କୁଚ୍ଛିତେ ଦିସ୍ସତି। କୁଚ୍ଛିତଞ୍ହି ପୁତ୍ତଂ ‘‘ଦୁପୁତ୍ତୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ଖଂ-ସଦ୍ଦୋ ପନ ତୁଚ୍ଛେ। ତୁଚ୍ଛଞ୍ହି ଆକାସଂ ‘‘ଖ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇଦଞ୍ଚ ପଠମସଚ୍ଚଂ କୁଚ୍ଛିତଂ ଅନେକୌପଦ୍ଦୱାଧିଟ୍ଠାନତୋ, ତୁଚ୍ଛଂ ବାଲଜନପରିକପ୍ପିତଧୁୱସୁଭସୁଖତ୍ତଭାୱୱିରହିତତୋ, ତସ୍ମା କୁଚ୍ଛିତତ୍ତା ତୁଚ୍ଛତ୍ତା ଚ ‘‘ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୟସ୍ମା ପନେତଂ ବୁଦ୍ଧାଦୟୋ ଅରିୟା ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତି, ତସ୍ମା ‘‘ଅରିୟସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅରିୟପଟିୱିଜ୍ଝିତବ୍ବଞ୍ହି ସଚ୍ଚଂ ପୁରିମପଦେ ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ ‘‘ଅରିୟସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅରିୟସ୍ସ ତଥାଗତସ୍ସ ସଚ୍ଚନ୍ତିପି ଅରିୟସଚ୍ଚଂ। ତଥାଗତେନ ହି ସୟଂ ଅଧିଗତତ୍ତା ପୱେଦିତତ୍ତା ତତୋ ଏୱ ଚ ଅଞ୍ଞେହି ଅଧିଗମନୀୟତ୍ତା ତଂ ତସ୍ସ ହୋତୀତି। ଅଥ ୱା ଏତସ୍ସ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ଅରିୟଭାୱସିଦ୍ଧିତୋ ଅରିୟସାଧକଂ ସଚ୍ଚନ୍ତିପି ଅରିୟସଚ୍ଚଂ ପୁବ୍ବେ ୱିୟ ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ । ଅୱିତଥଭାୱେନ ୱା ଅରଣୀୟତ୍ତା ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବତ୍ତା ଅରିୟଂ ସଚ୍ଚନ୍ତିପି ଅରିୟସଚ୍ଚଂ। ସଚ୍ଚତ୍ଥଂ ପନ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ସଚ୍ଚାନଂ ପରତୋ ଏକଜ୍ଝଂ ଦସ୍ସୟିସ୍ସାମ।

ଇଦାନି ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିୟସଚ୍ଚଂ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଜାତିପି ଦୁକ୍ଖା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାୟଂ ଜାତି-ସଦ୍ଦୋ ଅନେକତ୍ଥୋ। ତଥା ହେସ ‘‘ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିୟୋ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୩୧; ମ। ନି। ୧।୧୪୮) ଏତ୍ଥ ଭୱେ ଆଗତୋ। ‘‘ଅତ୍ଥି, ୱିସାଖେ, ନିଗଣ୍ଠା ନାମ ସମଣଜାତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୩।୭୧) ଏତ୍ଥ ନିକାୟେ। ‘‘ଜାତି ଦ୍ୱୀହି ଖନ୍ଧେହି ସଙ୍ଗହିତା’’ତି (ଧାତୁ। ୭୧) ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣେ। ‘‘ୟଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଠମଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପଠମଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପାତୁଭୂତଂ, ତଦୁପାଦାୟ ସାୱସ୍ସ ଜାତୀ’’ତି (ମହାୱ। ୧୨୪) ଏତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିୟଂ। ‘‘ସମ୍ପତିଜାତୋ, ଆନନ୍ଦ, ବୋଧିସତ୍ତୋ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୩୧; ମ। ନି। ୩।୨୦୭) ଏତ୍ଥ ପସୂତିୟଂ। ‘‘ଅକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୁପକୁଟ୍ଠୋ ଜାତିୱାଦେନା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୩୦୩) ଏତ୍ଥ କୁଲେ। ସ୍ୱାୟମିଧ ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକାନଂ ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମନଂ, ତାୱ ପୱତ୍ତେସୁ ଖନ୍ଧେସୁ, ଇତରେସଂ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେସ୍ୱେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅୟମ୍ପି ଚ ପରିୟାୟକଥାୱ, ନିପ୍ପରିୟାୟତୋ ପନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତମାନାନଂ ସତ୍ତାନଂ ୟେ ଖନ୍ଧା ପାତୁଭୱନ୍ତି, ତେସଂ ପଠମପାତୁଭାୱୋ ଜାତି ନାମ।

କସ୍ମା ପନେସା ଦୁକ୍ଖାତି ଚେ? ଅନେକେସଂ ଦୁକ୍ଖାନଂ ୱତ୍ଥୁଭାୱତୋ। ଅନେକାନି ହି ଦୁକ୍ଖାନି। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖଂ ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖଂ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଦୁକ୍ଖଂ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଦୁକ୍ଖଂ ପରିୟାୟଦୁକ୍ଖଂ ନିପ୍ପରିୟାୟଦୁକ୍ଖନ୍ତି। ତତ୍ଥ କାୟିକଚେତସିକା ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ସଭାୱତୋ ଚ ନାମତୋ ଚ ଦୁକ୍ଖତ୍ତା ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୁଖା ୱେଦନା ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିହେତୁତୋ ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖଂ। ଉପେକ୍ଖା ୱେଦନା ଚେୱ ସେସା ଚ ତେଭୂମକା ସଙ୍ଖାରା ଉଦୟବ୍ବୟପୀଳିତତ୍ତା ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖଂ। କଣ୍ଣସୂଲଦନ୍ତସୂଲରାଗଜପରିଳାହଦୋସଜପରିଳାହାଦିକାୟିକଚେତସିକା ଆବାଧା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜାନିତବ୍ବତୋ ଉପକ୍କମସ୍ସ ଚ ଅପାକଟଭାୱତୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଦୁକ୍ଖଂ। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସକମ୍ମକାରଣାଦିସମୁଟ୍ଠାନୋ ଆବାଧୋ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ଜାନିତବ୍ବତୋ ଉପକ୍କମସ୍ସ ଚ ପାକଟଭାୱତୋ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଦୁକ୍ଖଂ। ଠପେତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖଂ ସେସଦୁକ୍ଖଂ ସଚ୍ଚୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତଂ ଜାତିଆଦି ସବ୍ବମ୍ପି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଭାୱତୋ ପରିୟାୟଦୁକ୍ଖଂ। ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖଂ ପନ ନିପ୍ପରିୟାୟଦୁକ୍ଖନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ରାୟଂ ଜାତି ଯଂ ତଂ ବାଲପଣ୍ଡିତସୁତ୍ତାଦୀସୁ (ମ। ନି। ୩।୨୪୬ ଆଦୟୋ) ଭଗୱତାପି ଉପମାୱସେନ ପକାସିତଂ ଆପାୟିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଯଞ୍ଚ ସୁଗତିୟମ୍ପି ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିମୂଲକାଦିଭେଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଭାୱତୋ ଦୁକ୍ଖା। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

‘‘ଜାୟେଥ ନୋ ଚେ ନରକେସୁ ସତ୍ତୋ;

ତତ୍ଥଗ୍ଗିଦାହାଦିକମପ୍ପସୟ୍ହଂ;

ଲଭେଥ ଦୁକ୍ଖଂ ନ କୁହିଂ ପତିଟ୍ଠଂ;

ଇଚ୍ଚାହ ଦୁକ୍ଖାତି ମୁନୀଧ ଜାତିଂ।

‘‘ଦୁକ୍ଖଂ ତିରଚ୍ଛେସୁ କସାପତୋଦ-

ଦଣ୍ଡାଭିଘାତାଦିଭୱଂ ଅନେକଂ;

ଯଂ ତଂ କଥଂ ତତ୍ଥ ଭୱେୟ୍ୟ ଜାତିଂ;

ୱିନା ତହିଂ ଜାତି ତତୋପି ଦୁକ୍ଖା।

‘‘ପେତେସୁ ଦୁକ୍ଖଂ ପନ ଖୁପ୍ପିପାସା-

ୱାତାତପାଦିପ୍ପଭୱଂ ୱିଚିତ୍ତଂ;

ଯସ୍ମା ଅଜାତସ୍ସ ନ ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥି;

ତସ୍ମାପି ଦୁକ୍ଖଂ ମୁନି ଜାତିମାହ।

‘‘ତିବ୍ବନ୍ଧକାରେ ଚ ଅସୟ୍ହସୀତେ;

ଲୋକନ୍ତରେ ଯଂ ଅସୁରେସୁ ଦୁକ୍ଖଂ;

ନ ତଂ ଭୱେ ତତ୍ଥ ନ ଚସ୍ସ ଜାତି;

ଯତୋ ଅୟଂ ଜାତି ତତୋପି ଦୁକ୍ଖା।

‘‘ଯଞ୍ଚାପି ଗୂଥନରକେ ୱିୟ ମାତୁ ଗବ୍ଭେ;

ସତ୍ତୋ ୱସଂ ଚିରମତୋ ବହି ନିକ୍ଖମଞ୍ଚ;

ପପ୍ପୋତି ଦୁକ୍ଖମତିଘୋରମିଦମ୍ପି ନତ୍ଥି;

ଜାତିଂ ୱିନା ଇତିପି ଜାତି ଅୟଞ୍ହି ଦୁକ୍ଖା।

‘‘କିଂ ଭାସିତେନ ବହୁନା ନନୁ ଯଂ କୁହିଞ୍ଚି;

ଅତ୍ଥୀଧ କିଞ୍ଚିଦପି ଦୁକ୍ଖମିଦଂ କଦାଚି;

ନେୱତ୍ଥି ଜାତିୱିରହେନ ଯତୋ ମହେସି;

ଦୁକ୍ଖାତି ସବ୍ବପଠମଂ ଇମମାହ ଜାତି’’ନ୍ତି। (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୫୪୧; ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୧୯୧; ମହାନି। ଅଟ୍ଠ। ୫; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୩୨-୩୩);

ଜରାପିଦୁକ୍ଖାତି ଏତ୍ଥ ପନ ଦୁୱିଧା ଜରା ସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚାଦିସମ୍ମତୋ ସନ୍ତତିଯଂ ଏକଭୱପରିଯାପନ୍ନକ୍ଖନ୍ଧପୁରାଣଭାୱୋ ଚ, ସା ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା। ସା ପନେସା ଜରା ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖଭାୱତୋ ଚେୱ ଦୁକ୍ଖୱତ୍ଥୁତୋ ଚ ଦୁକ୍ଖା। ଯଞ୍ହି ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସିଥିଲଭାୱିନ୍ଦ୍ରିଯୱିକାରୱିରୂପତାଯୋବ୍ବନୱିନାସୱୀରିଯାୱିସାଦସତିମତିୱିପ୍ପୱାସପରପରିଭୱାଦିଅନେକପଚ୍ଚଯଂ କାଯିକଚେତସିକଂ ଦୁକ୍ଖମୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ଜରା ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

‘‘ଅଙ୍ଗାନଂ ସିଥିଲୀଭାୱା, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ୱିକାରତୋ;

ଯୋବ୍ବନସ୍ସ ୱିନାସେନ, ବଲସ୍ସ ଉପଘାତତୋ।

‘‘ୱିପ୍ପୱାସା ସତାଦୀନଂ, ପୁତ୍ତଦାରେହି ଅତ୍ତନୋ;

ଅପ୍ପସାଦନୀଯତୋ ଚେୱ, ଭିଯ୍ୟୋ ବାଲତ୍ତପତ୍ତିଯା।

‘‘ପପ୍ପୋତି ଦୁକ୍ଖଂ ଯଂ ମଚ୍ଚୋ, କାଯିକଂ ମାନସଂ ତଥା;

ସବ୍ବମେତଂ ଜରାହେତୁ, ଯସ୍ମା ତସ୍ମା ଜରା ଦୁଖା’’ତି। (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୫୪୨; ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୧୯୨; ମହାନି। ଅଟ୍ଠ। ୫; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧। ୩୨-୩୩);

ବ୍ଯାଧିପି ଦୁକ୍ଖୋତି ଇଦଂ ପଦଂ ୱିଭଙ୍ଗେ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନିଦ୍ଦେସପାଠଇଯଂ ନ ଆଗତଂ, ତେନେୱ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେପି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନିଦ୍ଦେସେ ତଂ ନ ଉଦ୍ଧଟଂ, ଧମ୍ମଚକ୍କପୱତ୍ତନସୁତ୍ତନ୍ତପାଠଇଯଂଯେୱ ପନ ଉପଲବ୍ଭତି, ତସ୍ମା ତତ୍ଥେୱିମସ୍ସ ୱଚନେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଚ ଅୱଚନେ କାରଣଂ ୱୀମଂସିତବ୍ବଂ।

ମରଣମ୍ପି ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଦୁୱିଧଂ ମରଣଂ ସଙ୍ଖତଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଜରାମରଣଂ ଦ୍ୱୀହି ଖନ୍ଧେହି ସଙ୍ଗହିତ’’ନ୍ତି (ଧାତୁ। ୭୧)। ଏକଭୱପରିଯାପନ୍ନଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯପ୍ପବନ୍ଧୱିଚ୍ଛେଦୋ ଚ। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ନିଚ୍ଚଂ ମରଣତୋ ଭଯ’’ନ୍ତି (ସୁ। ନି। ୫୮୧; ଜା। ୧।୧୧।୮୮), ତଂ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଜାତିପଚ୍ଚଯମରଣଂ ଉପକ୍କମମରଣଂ ସରସମରଣଂ ଆଯୁକ୍ଖଯମରଣଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖଯମରଣନ୍ତିପି ତସ୍ସେୱ ନାମଂ। ତଯିଦଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଭାୱତୋ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

‘‘ପାପସ୍ସ ପାପକମ୍ମାଦି-ନିମିତ୍ତମନୁପସ୍ସତୋ;

ଭଦ୍ଦସ୍ସାପସହନ୍ତସ୍ସ, ୱିଯୋଗଂ ପିଯୱତ୍ଥୁକଂ;

ମୀଯମାନସ୍ସ ଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ମାନସଂ ଅୱିସେସତୋ।

‘‘ସବ୍ବେସଞ୍ଚାପି ଯଂ ସନ୍ଧି-ବନ୍ଧନଚ୍ଛେଦନାଦିକଂ;

ୱିତୁଜ୍ଜମାନମମ୍ପାନଂ, ହୋତି ଦୁକ୍ଖଂ ସରୀରଜଂ।

''ଅସୟ୍ହମପ୍ପଟିକାରଂ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସେତସ୍ସିଦଂ ଯତୋ;

ମରଣଂ ୱତ୍ଥୁ ତେନେତଂ, ଦୁକ୍ଖମିଚ୍ଚେୱ ଭାସିତ''ନ୍ତି। (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୫୪୩; ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୧୯୩; ମହାନି। ଅଟ୍ଠ। ୫; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୩୨-୩୩);

ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଠାନେ ''ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସାପି ଦୁକ୍ଖା''ତି ୱିଭଙ୍ଗେ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନିଦ୍ଦେସେ ଆଗତଂ, ଇଧ ପନ ତଂ ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥାପି କାରଣଂ ପରିୟେସିତବ୍ବଂ।

ଅପ୍ପିୟେହି ସମ୍ପୟୋଗୋ ଦୁକ୍ଖୋତି ଏତ୍ଥ ଅପ୍ପିୟସମ୍ପୟୋଗୋ ନାମ ଅମନାପେହି ସତ୍ତସଙ୍ଖାରେହି ସମୋଧାନଂ। ସୋପି ଦୁକ୍ଖୱତ୍ଥୁତୋ ଦୁକ୍ଖୋ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ଦିସ୍ୱାୱ ଅପ୍ପିୟେ ଦୁକ୍ଖଂ, ପଠମଂ ହୋତି ଚେତସି;

ତଦୁପକ୍କମସମ୍ଭୂତ-ମଥ କାୟେ ୟତୋ ଇଧ।

''ତତୋ ଦୁକ୍ଖଦ୍ୱୟସ୍ସାପି, ୱତ୍ଥୁତୋ ସୋ ମହେସିନା;

ଦୁକ୍ଖୋ ୱୁତ୍ତୋତି ୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ, ଅପ୍ପିୟେହି ସମାଗମୋ''ତି।

ପିୟେହି ୱିପ୍ପୟୋଗୋ ଦୁକ୍ଖୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ପିୟୱିପ୍ପୟୋଗୋ ନାମ ମନାପେହି ସତ୍ତସଙ୍ଖାରେହି ୱିନାଭାୱୋ। ସୋପି ସୋକଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱତ୍ଥୁତୋ ଦୁକ୍ଖୋ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ଞାତିଧନାଦିୱିୟୋଗା;

ସୋକସରସମପ୍ପିତା ୱିତୁଜ୍ଜନ୍ତି;

ବାଲା ୟତୋ ତତୋୟଂ;

ଦୁକ୍ଖୋତି ମତୋ ପିୟୱିପ୍ପୟୋଗୋ''ତି।

ୟମ୍ପିଚ୍ଛଂ ନ ଲଭତୀତି ଏତ୍ଥ ''ଅହୋ ୱତ ମୟଂ ନ ଜାତିଧମ୍ମା ଅସ୍ସାମା''ତିଆଦୀସୁ ଅଲବ୍ଭନେୟ୍ୟୱତ୍ଥୂସୁ ଇଚ୍ଛାୱ ''ୟମ୍ପିଚ୍ଛଂ ନ ଲଭତି, ତମ୍ପି ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତା, ସାପି ଦୁକ୍ଖୱତ୍ଥୁତୋ ଦୁକ୍ଖା। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ତଂ ତଂ ପତ୍ଥୟମାନାନଂ, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅଲାଭତୋ;

ୟଂ ୱିଘାତମୟଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ସତ୍ତାନଂ ଇଧ ଜାୟତି।

''ଅଲବ୍ଭନେୟ୍ୟୱତ୍ଥୂନଂ, ପତ୍ଥନା ତସ୍ସ କାରଣଂ;

ୟସ୍ମା ତସ୍ମା ଜିନୋ ଦୁକ୍ଖଂ, ଇଚ୍ଛିତାଲାଭମବ୍ରୱୀ''ତି।

ସଂଖିତ୍ତେନ ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା ଦୁକ୍ଖାତି ଏତ୍ଥ ପନ ୟସ୍ମା ଇନ୍ଧନମିୱ ପାୱକୋ, ଲକ୍ଖମିୱ ପହରଣାନି, ଗୋରୂପଂ ୱିୟ ଡଂସମକସାଦୟୋ, ଖେତ୍ତମିୱ ଲାୟକା, ଗାମଂ ୱିୟ ଗାମଘାତକା, ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକମେୱ ଜାତିଆଦୟୋ ନାନପ୍ପକାରେହି ୱିବାଧେନ୍ତା ତିଣଲତାଦୀନି ୱିୟ ଭୂମିୟଂ, ପୁପ୍ଫଫଲପଲ୍ଲୱାନି ୱିୟ ରୁକ୍ଖେସୁ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୁୟେୱ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଞ୍ଚ ଆଦିଦୁକ୍ଖଂ ଜାତି, ମଜ୍ଝେଦୁକ୍ଖଂ ଜରା, ପରିୟୋସାନଦୁକ୍ଖଂ ମରଣଂ, ମନୋରଥୱିଘାତପ୍ପତ୍ତାନଞ୍ଚ ଇଚ୍ଛାୱିଘାତଦୁକ୍ଖଂ ଇଚ୍ଛିତାଲାଭୋତି ଏୱଂ ନାନପ୍ପକାରତୋ ଉପପରିକ୍ଖିୟମାନା ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାୱ ଦୁକ୍ଖାତି

ଯଦେତଂ ଏକମେକଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତମାନଂ ଅନେକେହିପି କପ୍ପେହି ନ ସକ୍କା ଅନୱସେସତୋ ୱତ୍ତୁଂ, ତସ୍ମା ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ ଏକଜଲବିନ୍ଦୁମ୍ହି ସକଲସମୁଦ୍ଦଜଲରସଂ ୱିଯ ଯେସୁ କେସୁଚି ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସଂଖିତ୍ତେନ ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା ଦୁକ୍ଖା''ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

''ଜାତିପ୍ପଭୁତିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଯଂ ୱୁତ୍ତମିଧ ତାଦିନା;

ଅୱୁତ୍ତଂ ଯଞ୍ଚ ତଂ ସବ୍ବଂ, ୱିନା ଏତେ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

''ଯସ୍ମା ତସ୍ମା ଉପାଦାନ-କ୍ଖନ୍ଧା ସଙ୍ଖେପତୋ ଇମେ;

ଦୁକ୍ଖାତି ୱୁତ୍ତା ଦୁକ୍ଖନ୍ତ-ଦେସକେନ ମହେସିନା''ତି।

ଏୱଂ ସରୂପତୋ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଇଦଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯ''ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସଂ-ଇତି ଅଯଂ ସଦ୍ଦୋ ''ସମାଗମୋ ସମେତ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ ସଂଯୋଗଂ ଦୀପେତି, ଉ-ଇତି ଅଯଂ ''ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଉଦିତ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ ଉପ୍ପତ୍ତିଂ। ଅଯ-ସଦ୍ଦୋ ପନ କାରଣଂ ଦୀପେତି। ଇଦଞ୍ଚାପି ଦୁତିଯସଚ୍ଚଂ ଅୱସେସପଚ୍ଚଯସମାଯୋଗେ ସତି ଦୁକ୍ଖସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତିକାରଣନ୍ତି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସଂଯୋଗେ ଉପ୍ପତ୍ତିକାରଣତ୍ତା ''ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯାଯଂ ତଣ୍ହାତି ଯା ଅଯଂ ତଣ୍ହା। ପୋନୋବ୍ଭୱିକାତି ପୁନବ୍ଭୱକରଣଂ ପୁନବ୍ଭୱୋ ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ, ପୁନବ୍ଭୱୋ ସୀଲମେତିସ୍ସାତି ପୋନୋବ୍ଭୱିକା। ନନ୍ଦୀରାଗେନ ସହଗତାତି ନନ୍ଦୀରାଗସହଗତା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି ''ନନ୍ଦନତୋ ରଞ୍ଜନତୋ ଚ ନନ୍ଦୀରାଗଭାୱଂ ସବ୍ବାସୁ ଅୱତ୍ଥାସୁ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ୱୁତ୍ତିଯା ନନ୍ଦୀରାଗସହଗତା''ତି। ତତ୍ରତତ୍ରାଭିନନ୍ଦିନୀତି ଯତ୍ର ଯତ୍ର ଅତ୍ତଭାୱୋ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ତତ୍ରତତ୍ରାଭିନନ୍ଦିନୀ।

ସେଯ୍ୟଥିଦନ୍ତି ନିପାତୋ, ତସ୍ସ ସା କତମାତି ଚେତି ଅତ୍ଥୋ। ରୂପତଣ୍ହାଦିଭେଦେନ ଛବ୍ବିଧାଯେୱ ତଣ୍ହା ପୱତ୍ତିଆକାରଭେଦତୋ କାମତଣ୍ହାଦିୱସେନ ତିୱିଧା ୱୁତ୍ତା। ରୂପତଣ୍ହାଯେୱ ହି ଯଦା ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାଥମାଗତଂ ରୂପାରମ୍ମଣଂ କାମସ୍ସାଦୱସେନ ଅସ୍ସାଦଯମାନା ପୱତ୍ତତି, ତଦା କାମତଣ୍ହା ନାମ ହୋତି। ଯଦା ତଦେୱାରମ୍ମଣଂ ଧୁୱଂ ସସ୍ସତନ୍ତି ପୱତ୍ତାଯ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିଯା ସଦ୍ଧିଂ ପୱତ୍ତତି, ତଦା ଭୱତଣ୍ହା ନାମ ହୋତି। ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିସହଗତୋ ହି ରାଗୋ ''ଭୱତଣ୍ହା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଦା ପନ ତଦେୱାରମ୍ମଣଂ ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତି ୱିନସ୍ସତୀତି ପୱତ୍ତାଯ ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିଯା ସଦ୍ଧିଂ ପୱତ୍ତତି, ତଦା ୱିଭୱତଣ୍ହା ନାମ ହୋତି। ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିସହଗତୋ ହି ରାଗୋ ''ୱିଭୱତଣ୍ହା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏସ ନଯୋ ସଦ୍ଦତଣ୍ହାଦୀସୁପି।

କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ତଣ୍ହାୱ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ୱୁତ୍ତାତି? ୱିସେସହେତୁଭାୱତୋ। ଅୱିଜ୍ଜା ହି ଭୱେସୁ ଆଦୀନୱଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତୀ ଦିଟ୍ଠିଆଦିଉପାଦାନଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅଭିନିୱିସମାନଂ ତଣ୍ହଂ ଅଭିୱଡ୍ଢେତି, ଦୋସାଦଯୋପି କମ୍ମସ୍ସ କାରଣଂ ହୋନ୍ତି, ତଣ୍ହା ପନ ତଂତଂଭୱଯୋନିଗତିୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିସତ୍ତାୱାସସତ୍ତନିକାଯକୁଲଭୋଗିସ୍ସରିଯାଦିୱିଚିତ୍ତତଂ ଅଭିପତ୍ଥେନ୍ତୀ କମ୍ମୱିଚିତ୍ତତାଯ ଉପନିସ୍ସଯତଂ କମ୍ମସ୍ସ ଚ ସହାଯଭାୱଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଭୱାଦିୱିଚିତ୍ତତଂ ନିଯମେତି, ତସ୍ମା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱିସେସହେତୁଭାୱତୋ ଅଞ୍ଞେସୁପି ଅୱିଜ୍ଜାଉପାଦାନକମ୍ମାଦୀସୁ ସୁତ୍ତେ ଅଭିଧମ୍ମେ ଚ ଅୱସେସକିଲେସାକୁସଲମୂଲାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତେସୁ ଦୁକ୍ଖହେତୂସୁ ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ତଣ୍ହାୱ ''ସମୁଦଯସଚ୍ଚ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଇଦାନି ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଇଦଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧ''ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ନି-ସଦ୍ଦୋ ଅଭାୱଂ, ରୋଧ-ସଦ୍ଦୋ ଚ ଚାରକଂ ଦୀପେତି, ତସ୍ମା ଅଭାୱୋ ଏତ୍ଥ ସଂସାରଚାରକସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖରୋଧସ୍ସ ସବ୍ବଗତିସୁଞ୍ଞତ୍ତା, ସମଧିଗତେ ୱା ତସ୍ମିଂ ସଂସାରଚାରକସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖରୋଧସ୍ସ ଅଭାୱୋ ହୋତି ତପ୍ପଟିପକ୍ଖତ୍ତାତିପି ''ଦୁକ୍ଖନିରୋଧ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱା ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧପଚ୍ଚଯତ୍ତା ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ। ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ଚେତ୍ଥ ''ଯୋ ତସ୍ସାଯେୱ ତଣ୍ହାଯା''ତିଆଦିନା ନଯେନ ସମୁଦଯନିରୋଧୋ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ କସ୍ମା ୱୁତ୍ତୋତି ଚେ? ସମୁଦଯନିରୋଧେନ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ। ବ୍ୟାଧିନିମିତ୍ତୂପସମେନ ବ୍ୟାଧୂପସମୋ ୱିଯ ହି ହେତୁନିରୋଧେନ ଫଲନିରୋଧୋ, ତସ୍ମା ସମୁଦଯନିରୋଧେନେୱ ଦୁକ୍ଖଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ନ ଅଞ୍ଞଥା। ତେନାହ –

''ଯଥାପି ମୂଲେ ଅନୁପଦ୍ଦୱେ ଦଳ୍ହେ;

ଛିନ୍ନୋପି ରୁକ୍ଖୋ ପୁନରେୱ ରୂହତି;

ଏୱମ୍ପି ତଣ୍ହାନୁସଯେ ଅନୂହତେ;

ନିବ୍ବତ୍ତୀ ଦୁକ୍ଖମିଦଂ ପୁନପ୍ପୁନ’’ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୩୩୮);

ଇତି ଯସ୍ମା ସମୁଦଯନିରୋଧେନେୱ ଦୁକ୍ଖଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା ଭଗୱା ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସମୁଦଯନିରୋଧେନ ଦେସେସି। ସୀହସମାନୱୁତ୍ତିନୋ ହି ତଥାଗତା। ତେ ଦୁକ୍ଖଂ ନିରୋଧେନ୍ତା ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଞ୍ଚ ଦେସେନ୍ତା ହେତୁମ୍ହି ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ଫଲେ। ଯଥା ହି ସୀହୋ ଯେନତ୍ତନି ସରୋ ଖିତ୍ତୋ, ତତ୍ଥେୱ ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ଦସ୍ସେତି, ନ ସରେ, ତଥା ବୁଦ୍ଧାନଂ କାରଣେ ପଟିପତ୍ତି, ନ ଫଲେ। ତିତ୍ଥିଯା ପନ ସୁୱାନୱୁତ୍ତିନୋ। ତେ ଦୁକ୍ଖଂ ନିରୋଧେନ୍ତା ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଞ୍ଚ ଦେସେନ୍ତା ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗଦେସନାଦୀହି ଫଲେ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ହେତୁମ୍ହି। ଯଥା ହି ସୁନଖା କେନଚି ଲେଡ୍ଡୁପ୍ପହାରେ ଦିନ୍ନେ ଭୁସ୍ସନ୍ତା ଲେଡ୍ଡୁଂ ଖାଦନ୍ତି, ନ ପହାରଦାଯକେ ଉଟ୍ଠହନ୍ତି, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ଦୁକ୍ଖଂ ନିରୋଧେତୁକାମା କାଯଖେଦମନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତି, ନ କିଲେସନିରୋଧନଂ, ଏୱଂ ତାୱ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧସ୍ସ ସମୁଦଯନିରୋଧୱସେନ ଦେସନାଯ ପଯୋଜନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସାଯେୱ ତଣ୍ହାଯାତି ତସ୍ସା ‘‘ପୋନୋବ୍ଭୱିକା’’ତି ୱତ୍ୱା କାମତଣ୍ହାଦିୱସେନ ୱିଭତ୍ତତଣ୍ହାଯ। ୱିରାଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି ମଗ୍ଗୋ। ‘‘ୱିରାଗା ୱିମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି (ମ। ନି। ୧।୨୪୫; ସଂ। ନି। ୩।୧୨, ୫୯) ହି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିରାଗେନ ନିରୋଧୋ ୱିରାଗନିରୋଧୋ, ଅନୁସଯସମୁଗ୍ଘାତତୋ ଅସେସୋ ୱିରାଗନିରୋଧୋ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧୋ। ଅଥ ୱା ୱିରାଗୋତି ପହାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ଅନୁସଯସମୁଗ୍ଘାତତୋ ଅସେସୋ ୱିରାଗୋ ଅସେସୋ ନିରୋଧୋତି ଏୱମ୍ପେତ୍ଥ ଯୋଜନା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ସବ୍ବାନେୱ ଏତାନି ନିବ୍ବାନସ୍ସ ୱେୱଚନାନି। ପରମତ୍ଥତୋ ହି ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ ଅରିଯସଚ୍ଚନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ପନ ତଂ ଆଗମ୍ମ ତଣ୍ହା ୱିରଜ୍ଜତି ଚେୱ ନିରୁଜ୍ଝତି ଚ, ତସ୍ମା ‘‘ୱିରାଗୋ’’ତି ଚ ‘‘ନିରୋଧୋ’’ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ଚ ତଦେୱ ଆଗମ୍ମ ତସ୍ସା ଚାଗାଦଯୋ ହୋନ୍ତି, କାମଗୁଣାଲଯାଦୀସୁ ଚେତ୍ଥ ଏକୋପି ଆଲଯୋ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଚାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ମୁତ୍ତି ଅନାଲଯୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଇଦାନି ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିପଟିପଦାଅରିଯସଚ୍ଚଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଇଦଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ’’ତିଆଦିମାହ। ଯସ୍ମା ପନେତଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଂ ଗଚ୍ଛତି ଆରମ୍ମଣୱସଏନ ତଦଭିମୁଖଭୂତତ୍ତା, ପଟିପଦା ଚ ହୋତି ଦୁକ୍ଖନିରୋଧପ୍ପତ୍ତିଯା, ତସ୍ମା ‘‘ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସେସମେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। କୋ ପନ ନେସଂ ଦୁକ୍ଖାଦୀନଂ ସଚ୍ଚଟ୍ଠୋତି? ଯୋ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନା ଉପପରିକ୍ଖିଯମାନାନଂ ମାଯାୱ ୱିପରୀତୋ, ମରୀଚିୱ ୱିସଂୱାଦକୋ, ତିତ୍ଥିଯାନଂ ଅତ୍ତା ୱିଯ ଅନୁପଲବ୍ଭସଭାୱୋ ଚ ନ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ବାଧନପ୍ପଭୱସନ୍ତିନିଯ୍ୟାନପ୍ପକାରେନ ତଚ୍ଛାୱିପରୀତଭୂତଭାୱେନ ଅରିଯଞାଣସ୍ସ ଗୋଚରୋ ହୋତିଯେୱ, ଏସ ଅଗ୍ଗିଲକ୍ଖଣଂ ୱିଯ ଲୋକପକତି ୱିଯ ଚ ତଚ୍ଛାୱିପରୀତଭୂତଭାୱୋ ସଚ୍ଚଟ୍ଠୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଅଗ୍ଗିଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଉଣ୍ହତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି କତ୍ଥଚି କଟ୍ଠାଦିଉପାଦାନଭେଦେ ୱିସଂୱାଦକଂ ୱିପରୀତଂ ଅଭୂତଂ ୱା କଦାଚିପି ନ ହୋତି, ‘‘ଜାତିଧମ୍ମା ଜରାଧମ୍ମା, ଅଥୋ ମରଣଧମ୍ମିନୋ’’ତି (ଅ। ନି। ୫।୫୭) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଜାତିଆଦିକା ଲୋକପକତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ‘‘ଏକଚ୍ଚାନଂ ତିରଚ୍ଛାନାନଂ ତିରିଯଂ ଦୀଘତା, ମନୁସ୍ସାଦୀନଂ ଉଦ୍ଧଂ ଦୀଘତା, ୱୁଦ୍ଧିନିଟ୍ଠପ୍ପତ୍ତାନଂ ପୁନ ଅୱଡ୍ଢନନ୍ତି ଏୱମାଦିକା ଚ ଲୋକପକତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି।

ଅପିଚ –

ନାବାଧକଂ ଯତୋ ଦୁକ୍ଖଂ, ଦୁକ୍ଖା ଅଞ୍ଞଂ ନ ବାଧକଂ;

ବାଧକତ୍ତନିଯାମେନ, ତତୋ ସଚ୍ଚମିଦଂ ମତଂ।

ତଂ ୱିନା ନାଞ୍ଞତୋ ଦୁକ୍ଖଂ, ନ ହୋତି ନ ଚ ତଂ ତତୋ;

ଦୁକ୍ଖହେତୁନିଯାମେନ, ଇତି ସଚ୍ଚଂ ୱିସତ୍ତିକା।

ନାଞ୍ଞା ନିବ୍ବାନତୋ ସନ୍ତି, ସନ୍ତଂ ନ ଚ ନ ତଂ ଯତୋ;

ସନ୍ତଭାୱନିଯାମେନ, ତତୋ ସଚ୍ଚମିଦଂ ମତଂ।

ମଗ୍ଗା ଅଞ୍ଞଂ ନ ନିଯ୍ୟାନଂ, ଅନିଯ୍ୟାନୋ ନ ଚାପି ସୋ;

ତଚ୍ଛନିଯ୍ୟାନଭାୱତ୍ତା, ଇତି ସୋ ସଚ୍ଚସମ୍ମତୋ।

ଇତି ତଚ୍ଛାୱିପଲ୍ଲାସ-ଭୂତଭାୱଂ ଚତୂସୁପି;

ଦୁକ୍ଖାଦୀସ୍ୱୱିସେସେନ, ସଚ୍ଚଟ୍ଠଂ ଆହୁ ପଣ୍ଡିତାତି। (ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୧୮୯);

୧୫।ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୂତି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନ ଅନୁସ୍ସୁତେସୁ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବେସୁ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମେସୁ। ଚକ୍ଖୁନ୍ତିଆଦୀନି ଞାଣୱେୱଚନାନେୱ। ଞାଣମେୱ ହେତ୍ଥ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଚକ୍ଖୁ ୱିଯାତି ଚକ୍ଖୁ, ଞାଣଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପକାରତୋ ଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା, ପଟିୱିଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜା, ସଚ୍ଚପଟିଚ୍ଛାଦକସ୍ସ ମୋହନ୍ଧକାରସ୍ସ ୱିଧମନତୋ ଓଭାସନଟ୍ଠେନ ଆଲୋକୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପନେତଂ ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୧୬।ଯାୱକୀୱଞ୍ଚାତି ଯତ୍ତକଂ କାଲଂ। ତିପରିୱଟ୍ଟନ୍ତି ସଚ୍ଚଞାଣକିଚ୍ଚଞାଣକତଞାଣସଙ୍ଖାତାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ପରିୱଟ୍ଟାନଂ ୱସେନ ତିପରିୱଟ୍ଟଂ। ସଚ୍ଚଞାଣାଦିୱସେନ ହି ତଯୋ ପରିୱଟ୍ଟା ଏତସ୍ସାତି ତିପରିୱଟ୍ଟନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି ଞାଣଦସ୍ସନଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ, ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଯଥାଭୂତଞାଣଂ ସଚ୍ଚଞାଣଂ ନାମ। ତେସୁଯେୱ ‘‘ପରିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ ପହାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ଭାୱେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଏୱଂ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଜାନନଞାଣଂ କିଚ୍ଚଞାଣଂ ନାମ। ‘‘ପରିଞ୍ଞାତଂ ପହୀନଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଭାୱିତ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ତସ୍ସ କତଭାୱଜାନନଞାଣଂ କତଞାଣଂ ନାମ। ଦ୍ୱାଦସାକାରନ୍ତି ତେସଂଯେୱ ଏକେକସ୍ମିଂ ସଚ୍ଚେ ତିଣ୍ଣଂ ତିଣ୍ଣଂ ଆକାରାନଂ ୱସେନ ଦ୍ୱାଦସାକାରଂ। ଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ଏତେସଂ ତିପରିୱଟ୍ଟାନଂ ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ ଆକାରାନଂ ୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଞାଣସଙ୍ଖାତଂ ଦସ୍ସନଂ।

ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିନ୍ତି ଉତ୍ତରୱିରହିତଂ ସବ୍ବସେଟ୍ଠଂ ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ବୋଧିଂ। ଅଥ ୱା ପସତ୍ଥଂ ସୁନ୍ଦରଞ୍ଚ ବୋଧିଂ। ବୋଧୀତି ଚ ଭଗୱତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଇଧାଧିପ୍ପେତୋ। ସାୱକାନଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଅନୁତ୍ତରା ବୋଧି ହୋତି, ନ ହୋତୀତି? ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ଅସବ୍ବଗୁଣଦାଯକତ୍ତା। ତେସଞ୍ହି କସ୍ସଚି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଅରହତ୍ତଫଲମେୱ ଦେତି, କସ୍ସଚି ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା, କସ୍ସଚି ଛ ଅଭିଞ୍ଞା, କସ୍ସଚି ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା, କସ୍ସଚି ସାୱକପାରମୀଞାଣଂ। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନମ୍ପି ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣମେୱ ଦେତି, ବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ସବ୍ବଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦେତି ଅଭିସେକୋ ୱିଯ ରଞ୍ଞୋ ସବ୍ବଲୋକିସ୍ସରିଯଭାୱଂ। ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞସ୍ସ କସ୍ସଚିପି ଅନୁତ୍ତରା ବୋଧି ନ ହୋତୀତି। ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ପଚ୍ଚଞ୍ଞାସିନ୍ତି ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅହଂ ପତ୍ତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଠିତୋତି ଏୱଂ ପଟିଜାନିଂ। ଞାଣଞ୍ଚ ପନ ମେ ଦସ୍ସନଂ ଉଦପାଦୀତି ଅଧିଗତଗୁଣାନଂ ଯାଥାୱତୋ ଦସ୍ସନସମତ୍ଥଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଞ୍ଚ ପନ ମେ ଉଦପାଦି। ଅକୁପ୍ପା ମେ ୱିମୁତ୍ତୀତି ଅଯଂ ମଯ୍ହଂ ଅରହତ୍ତଫଲୱିମୁତ୍ତି ଅକୁପ୍ପା ପଟିପକ୍ଖେହି ନ କୋପେତବ୍ବାତି ଏୱଂ ଞାଣଂ ଉଦପାଦି। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ଅକୁପ୍ପତା ୱେଦିତବ୍ବା ମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତକାରଣତୋ ଚ ଆରମ୍ମଣତୋ ଚ। ସା ହି ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନକିଲେସାନଂ ପୁନ ଅନିୱତ୍ତନତାଯ କାରଣତୋପି ଅକୁପ୍ପା, ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତତାଯ ଆରମ୍ମଣତୋପି ଅକୁପ୍ପା ଅନାକୁପ୍ପାରମ୍ମଣାନଂ ଲୋକିଯସମାପତ୍ତୀନଂ ତଦଭାୱତୋ। ଅନ୍ତିମାତି ପଚ୍ଛିମା। ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋତି ଇଦାନି ପୁନ ଅଞ୍ଞୋ ଭୱୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି।

ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ୱେଯ୍ୟାକରଣସ୍ମିନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ନିଗ୍ଗାଥକେ ସୁତ୍ତେ। ନିଗ୍ଗାଥକଞ୍ହି ସୁତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନସହିତଂ ‘‘ୱେଯ୍ୟାକରଣ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଭଞ୍ଞମାନେତି ଭଣିଯମାନେ, ଦେସିଯମାନେତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିରଜନ୍ତି ଅପାଯଗମନୀଯରାଗରଜାଦୀନଂ ୱିଗମେନ ୱିରଜଂ। ୱୀତମଲନ୍ତି ଅନୱସେସଦିଟ୍ଠିୱିଚିକିଚ୍ଛାମଲାପଗମେନ ୱୀତମଲଂ । ପଠମମଗ୍ଗୱଜ୍ଝକିଲେସରଜାଭାୱେନ ୱା ୱିରଜଂ, ପଞ୍ଚୱିଧଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟମଲାପଗମେନ ୱୀତମଲଂ। ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମାଯୁସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୨।୩୮୩ ଆଦଯୋ) ହେଟ୍ଠିମା ତଯୋ ମଗ୍ଗା ୱୁତ୍ତା, ଚୂଳରାହୁଲୋୱାଦେ (ମ। ନି। ୩।୪୧୬ ଆଦଯୋ) ଆସୱକ୍ଖଯୋ, ଇଧ ପନ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଚତୁସଚ୍ଚସଙ୍ଖାତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ତେସଂ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଚକ୍ଖୂତି ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁ, ହେଟ୍ଠିମେସୁ ୱା ତୀସୁ ମଗ୍ଗଧମ୍ମେସୁ ଏକଂ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତଂ ଚକ୍ଖୂତି ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁ, ସମଥୱିପସ୍ସନାଧମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତତାଯ ସୀଲାଦିତିୱିଧଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧଭୂତତାଯ ୱା ଧମ୍ମମଯଂ ଚକ୍ଖୂତିପି ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁ, ତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିଆକାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ସମୁଦଯଧମ୍ମଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ନିରୋଧଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ଆହ। ନନୁ ଚ ମଗ୍ଗଞାଣଂ ଅସଙ୍ଖତଧମ୍ମାରମ୍ମଣଂ, ନ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାରମ୍ମଣନ୍ତି? ସଚ୍ଚମେତଂ, ଯସ୍ମା ତଂ ନିରୋଧଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା କିଚ୍ଚୱସେନ ସବ୍ବସଙ୍ଖତଂ ଅସମ୍ମୋହପ୍ପଟିୱେଧୱସେନ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ତଥା ୱୁତ୍ତଂ।

୧୭।ଧମ୍ମଚକ୍କେତି ପଟିୱେଧଞାଣଞ୍ଚେୱ ଦେସନାଞାଣଞ୍ଚ ପୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଚକ୍କନ୍ତି ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ହି ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଦ୍ୱାଦସାକାରଂ ପଟିୱେଧଞାଣମ୍ପି, ଇସିପତନେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସାକାରାଯ ସଚ୍ଚଦେସନାଯ ପୱତ୍ତକଂ ଦେସନାଞାଣମ୍ପି ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ନାମ। ଉଭଯମ୍ପି ହେତଂ ଦସବଲସ୍ସ ଉରେ ପୱତ୍ତଞାଣମେୱ। ତଦୁଭଯଂ ଇମାଯ ଦେସନାଯ ପକାସେନ୍ତେନ ଭଗୱତା ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତିତଂ ନାମ। ତଂ ପନେତଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ଯାୱ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞତ୍ଥେରୋ ଅଟ୍ଠାରସହି ବ୍ରହ୍ମକୋଟୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାତି, ତାୱ ଭଗୱା ପୱତ୍ତେତି ନାମ ପୱତ୍ତନକିଚ୍ଚସ୍ସ

ଅନିଟ୍ଠିତତ୍ତା। ପତିଟ୍ଠିତେ ପୱତ୍ତିତଂ ନାମ କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନନ୍ତରଧାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦୋ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତପୁବ୍ବସ୍ସ ପୱତ୍ତିତତ୍ତା। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ପୱତ୍ତିତେ ଚ ପନ ଭଗୱତା ଧମ୍ମଚକ୍କେ ଭୁମ୍ମା ଦେୱା ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସୁ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଭୁମ୍ମାତି ଭୂମଟ୍ଠକଦେୱତା। ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସୁନ୍ତି ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଏତଂ ଭଗୱତା’’ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତା ଅନୁସ୍ସାୱଯିଂସୁ। ଓଭାସୋତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣାନୁଭାୱେନ ପୱତ୍ତୋ ଚିତ୍ତପଚ୍ଚଯୌତୁସମୁଟ୍ଠାନୋ ଓଭାସୋ। ସୋ ହି ତଦା ଦେୱାନଂ ଦେୱାନୁଭାୱଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱିରୋଚିତ୍ଥ। ଅଞ୍ଞାସି ୱତ ଭୋ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋତି ଇମସ୍ସପି ଉଦାନସ୍ସ ଉଦାହରଣଘୋସୋ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଭଗୱତୋ ହି ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନସ୍ସ ଆରମ୍ଭେ ୱିଯ ପରିସମାପନେପି ଅତିୱିଯ ଉଳାରତମଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉଦପାଦି।

୧୮। ଦିଟ୍ଠୋ ଅରିଯସଚ୍ଚଧମ୍ମୋ ଏତେନାତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋ। ଏସ ନଯୋ ସେସପଦେସୁପି। ଏତ୍ଥ ଚ ଦସ୍ସନଂ ନାମ ଞାଣଦସ୍ସନତୋ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଅତ୍ଥୀତି ତଂନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ‘‘ପତ୍ତଧମ୍ମୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପତ୍ତି ଚ ଞାଣସମ୍ପତ୍ତିତୋ ଅଞ୍ଞାପି ୱିଜ୍ଜତୀତି ତତୋ ୱିସେସନତ୍ଥଂ ‘‘ୱିଦିତଧମ୍ମୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସା ପନେସା ୱିଦିତଧମ୍ମତା ଏକଦେସତୋପି ହୋତୀତି ନିପ୍ପଦେସତୋ ୱିଦିତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ପରିଯୋଗାଳ୍ହଧମ୍ମୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେନସ୍ସ ସଚ୍ଚାଭିସମ୍ବୋଧିଂଯେୱ ଦୀପେତି। ମଗ୍ଗଞାଣଞ୍ହି ଏକାଭିସମଯୱସେନ ପରିଞ୍ଞାଦିକିଚ୍ଚଂ ସାଧେନ୍ତଂ ନିପ୍ପଦେସେନ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ସମନ୍ତତୋ ଓଗାଳ୍ହଂ ନାମ ହୋତି। ସପ୍ପଟିଭଯକନ୍ତାରସଦିସା ସୋଳସୱତ୍ଥୁକା ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକା ଚ ତିଣ୍ଣା ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଅନେନାତି ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ। ପୱତ୍ତିଆଦୀସୁ ‘‘ଏୱଂ ନୁଖୋ ନ ନୁଖୋ’’ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତିକା ୱିଗତା ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନା କଥଂକଥା ଅସ୍ସାତି ୱିଗତକଥଂକଥୋ। ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତୋତି ସାରଜ୍ଜକରାନଂ ପାପଧମ୍ମାନଂ ପହୀନତ୍ତା ତପ୍ପଟିପକ୍ଖେସୁ ଚ ସୀଲାଦୀସୁ ଗୁଣେସୁ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତତ୍ତା ୱିସାରଦଭାୱଂ ୱେଯ୍ୟତ୍ତିଯଂ ପତ୍ତୋ ଅଧିଗତୋ। ସ୍ୱାଯଂ ୱେସାରଜ୍ଜପ୍ପତ୍ତିସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଭାୱୋ କତ୍ଥାତି ଆହ ‘‘ସତ୍ଥୁସାସନେ’’ତି। ଅତ୍ତନା ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଅଧିଗତତ୍ତା ନ ପରଂ ପଚ୍ଚେତି, ପରସ୍ସ ସଦ୍ଧାଯ ଏତ୍ଥ ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ନ ତସ୍ସ ପରୋ ପଚ୍ଚେତବ୍ବୋ ଅତ୍ଥୀତି ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯୋ।

ଲଭେଯ୍ୟାହନ୍ତି ଲଭେଯ୍ୟଂ ଅହଂ, ଆଯାଚନୱଚନମେତଂ। ଏହୀତି ଆଯାଚିତାନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜୂପସମ୍ପଦାନଂ ଅନୁମତଭାୱପ୍ପକାସନୱଚନଂ, ତସ୍ମା ଏହି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାହି ଯଥାଯାଚିତଂ ପବ୍ବଜ୍ଜୂପସମ୍ପଦୱିସେସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ତସ୍ସ ଏହିଭିକ୍ଖୂପସମ୍ପଦାପଟିଲାଭନିମିତ୍ତୱଚନପରିଯୋସାନଦସ୍ସନୋ। ତଦୱସାନୋ ହି ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁଭାୱୋ। ତେନେୱାହ ‘‘ଏହି ଭିକ୍ଖୂତି ଭଗୱତୋ ୱଚନେନ ଅଭିନିପ୍ଫନ୍ନା ସାୱ ତସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ ଏହିଭିକ୍ଖୂପସମ୍ପଦା ଅହୋସୀ’’ତି। ଚର ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ତଯସଙ୍ଖାତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ସମଧିଗଚ୍ଛ। କିମତ୍ଥଂ? ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯାଯ। ଇଧାପି ‘‘ଅୱୋଚା’’ତି ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ‘‘ନୱ କୋଟିସହସ୍ସାନୀ’’ତିଆଦିନା (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୨୦; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୩୭) ୱୁତ୍ତପ୍ପଭେଦାନଂ ଅନେକସହସ୍ସାନଂ ସଂୱରୱିନଯାନଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ୱତ୍ତନେନ ଉପରିଭୂତା ଅଗ୍ଗଭୂତା ସମ୍ପଦାତି ଉପସମ୍ପଦା।

୧୯।ନୀହାରଭତ୍ତୋତି ନୀହଟଭତ୍ତୋ, ଗାମତୋ ଭିକ୍ଖଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ଦିନ୍ନଭତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ । ଭଗୱା ହି ଦହରକୁମାରକେ ୱିଯ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ପରିହରନ୍ତୋ ପାଟିପଦଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପିଣ୍ଡପାତତ୍ଥାଯପି ଗାମଂ ଅପୱିସିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋୱିହାରେଯେୱ ୱସି।

ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦।ଆମନ୍ତେସୀତି ଆସାଳ୍ହୀପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନୁକ୍କମେନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତେ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞପ୍ପମୁଖେ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯେ ‘‘ଇଦାନି ତେସଂ ଆସୱକ୍ଖଯାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ପଞ୍ଚମିଯା ପକ୍ଖସ୍ସ ଆମନ୍ତେସି। ଅନତ୍ତାତି ଅୱସୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଅସାମିକଟ୍ଠେନ ସୁଞ୍ଞତଟ୍ଠେନ ଅତ୍ତପଟିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନାତି ଏୱଂ ଚତୂହି କାରଣେହି ଅନତ୍ତା। ତତ୍ଥ ‘‘ଉପ୍ପନ୍ନଂ ରୂପଂ ଠିତିଂ ମା ପାପୁଣାତୁ, ଠାନପ୍ପତ୍ତଂ ମା ଜୀରତୁ, ଜରପ୍ପତ୍ତଂ ମା ଭିଜ୍ଜତୁ, ଉଦଯବ୍ବଯେହି ମା କିଲମଯତୂ’’ତି ନ ଏତ୍ଥ କସ୍ସଚି ୱସୀଭାୱୋ ଅତ୍ଥି, ସ୍ୱାଯମସ୍ସ ଅୱସୱତ୍ତନଟ୍ଠୋ। ସାମିଭୂତସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅଭାୱୋ ଅସାମିକଟ୍ଠୋ। ନିୱାସୀକାରକୱେଦକଅଧିଟ୍ଠାଯକୱିରହେନ ତତୋ ସୁଞ୍ଞତା ସୁଞ୍ଞତଟ୍ଠୋ। ପରପରିକପ୍ପିତଅତ୍ତସଭାୱାଭାୱୋ ଏୱ ଅତ୍ତପଟିକ୍ଖେପଟ୍ଠୋ। ଇଦାନି ଅନତ୍ତତଂଯେୱ ୱିଭାୱେତୁଂ ‘‘ରୂପଞ୍ଚ ହିଦଂ ଭିକ୍ଖୱେ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତା ଅଭୱିସ୍ସାତି କାରକୋ ୱେଦକୋ ସଯଂୱସୀତି ଏୱଂଭୂତୋ ଅତ୍ତା ଅଭୱିସ୍ସାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ରୂପସ୍ସ ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତନଂ ଅଯୁଜ୍ଜମାନକଂ ସିଯା। କାମଞ୍ଚେତ୍ଥ ‘‘ଯସ୍ମା ଚ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରୂପଂ ଅନତ୍ତା, ତସ୍ମା ରୂପଂ ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତତୀ’’ତି ରୂପସ୍ସ ଅନତ୍ତତାଯ ଦୁକ୍ଖତା ୱିଭାୱିତା ୱିଯ ଦିସ୍ସତି, ତଥାପି ‘‘ଯସ୍ମା ରୂପଂ ଆବାଧାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ଅନତ୍ତା’’ତି ପାକଟାଯ ସାବାଧତାଯ ରୂପସ୍ସ ଅତ୍ତସାରାଭାୱୋ ୱିଭାୱିତୋ, ତତୋ ଏୱ ଚ ‘‘ନ ଚ ଲବ୍ଭତି ରୂପେ ‘ଏୱଂ ମେ ରୂପଂ ହୋତୁ, ଏୱଂ ମେ ରୂପଂ ମା ଅହୋସୀ’ତି’’ ରୂପେ କସ୍ସଚି ଅନିସ୍ସରତା ତସ୍ସ ଚ ଅୱସୱତ୍ତନାକାରୋ ଦସ୍ସିତୋ। ୱେଦନାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୨୧ ।ତଂ କିଂମଞ୍ଞଥ ଭିକ୍ଖୱେତି ଇଦଂ କସ୍ମା ଆରଦ୍ଧଂ? ଏତ୍ତକେନ ଠାନେନ ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣମେୱ କଥିତଂ, ନ ଅନିଚ୍ଚଦୁକ୍ଖଲକ୍ଖଣାନି, ଇଦାନି ତାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମୋଧାନେତ୍ୱା ତୀଣିପି ଲକ୍ଖଣାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଦମାରଦ୍ଧନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅନିଚ୍ଚଂ ଭନ୍ତେତି ଭନ୍ତେ ଯସ୍ମା ହୁତ୍ୱା ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ଅନିଚ୍ଚଂ। ଯସ୍ମା ପୁବ୍ବେ ଅସନ୍ତଂ ପଚ୍ଚଯସମୱାଯେନ ହୁତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପୁନ ଭଙ୍ଗୁପଗମନେନ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ନ ନିଚ୍ଚନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚଂ, ଅଦ୍ଧୁୱନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଥ ୱା ଉପ୍ପାଦୱଯଣ୍ଣତାଯ ତାୱକାଲିକତାଯ ୱିପରିଣାମକୋଟିଯା ନିଚ୍ଚପଟିକ୍ଖେପତୋତି ଇମେହିପି କାରଣେହି ଅନିଚ୍ଚଂ। ଏତ୍ଥ ଖଣେ ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନଟ୍ଠେନ ନିରୁଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଚ ପୱତ୍ତନତୋ ଉପ୍ପାଦୱଯୱନ୍ତତା। ତଙ୍ଖଣିକତାଯ ତାୱକାଲିକତା। ୱିପରିଣାମୱନ୍ତତାଯ ୱିପରିଣାମକୋଟି। ରୂପଞ୍ହି ଉପ୍ପାଦାଦିୱିକାରାପଜ୍ଜନେନ ୱିପରିଣାମନ୍ତଂ ୱିନାସଂ ପାପୁଣାତି। ନିଚ୍ଚସଭାୱାଭାୱତୋ ଏୱ ନିଚ୍ଚପଟିକ୍ଖେପୋ। ଅନିଚ୍ଚା ହି ଧମ୍ମା, ତେନେୱ ଅତ୍ତନୋ ଅନିଚ୍ଚଭାୱେନ ଅତ୍ଥତୋ ନିଚ୍ଚତଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତି ନାମ।

ଦୁକ୍ଖଂ ଭନ୍ତେତି ଭନ୍ତେ ପଟିପୀଳନାକାରେନ ଦୁକ୍ଖଂ। ଉପ୍ପାଦଜରାଭଙ୍ଗୱସେନ ହି ରୂପସ୍ସ ନିରନ୍ତରଂ ବାଧତି, ପଟିପୀଳନାକାରେନସ୍ସ ଦୁକ୍ଖତା। ଅଥ ୱା ସନ୍ତାପଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖମଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖୱତ୍ଥୁକଟ୍ଠେନ ସୁଖପଟିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚାତି ଚତୂହି କାରଣେହି ଦୁକ୍ଖଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ସନ୍ତାପୋ ନାମ ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖତାଦିୱସେନ ସନ୍ତାପନଂ ପରିଦହନଂ। ତତୋ ଏୱସ୍ସ ଦୁସ୍ସହତାଯ ଦୁକ୍ଖମତା। ତିସ୍ସନ୍ନଂ ଦୁକ୍ଖତାନଂ ସଂସାରଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ଅଧିଟ୍ଠାନତାଯ ଦୁକ୍ଖୱତ୍ଥୁକତା। ସୁଖସଭାୱାଭାୱତୋ ଏୱ ସୁଖପଟିକ୍ଖେପୋ। ୱିପରିଣାମଧମ୍ମନ୍ତି ଜରାଯ ମରଣେନ ଚ ୱିପରିଣାମସଭାୱଂ। କଲ୍ଲଂ ନୁ ତଂ ଯୁତ୍ତଂ ନୁ। ତନ୍ତି ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମଂ ରୂପଂ। ଏତଂ ମମାତି ତଣ୍ହାଗାହୋ ମମଙ୍କାରଭାୱତୋ। ଏସୋହମସ୍ମୀତି ମାନଗାହୋ ଅହଙ୍କାରଭାୱତୋ। ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତାତି ଦିଟ୍ଠିଗାହୋ ଅତ୍ତଭାୱୱିପଲ୍ଲାସଗ୍ଗାହତୋ। ତଣ୍ହାଗାହୋ ଚେତ୍ଥ ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାୱିଚରିତୱସେନ, ମାନଗାହୋ ନୱୱିଧମାନୱସେନ, ଦିଟ୍ଠିଗାହୋ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ତଣ୍ହାମାନଦିଟ୍ଠିଗାହାନଂ ୱସେନ ଯୁତ୍ତଂ ନୁ ତଂ ସମନୁପସ୍ସିତୁନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇତି ଭଗୱା ଅନିଚ୍ଚଦୁକ୍ଖୱସେନ ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣଂଯେୱ ଦସ୍ସେସି। ଭଗୱା ହି କତ୍ଥଚି ଅନିଚ୍ଚୱସେନ ଅନତ୍ତତଂ ଦସ୍ସେତି, କତ୍ଥଚି ଦୁକ୍ଖୱସେନ, କତ୍ଥଚି ଉଭଯୱସେନ। ତଥା ହି ''ଚକ୍ଖୁ ଅତ୍ତାତି ଯୋ ୱଦେଯ୍ଯ, ତଂ ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋପି ୱଯୋପି ପଞ୍ଞାଯତି। ଯସ୍ସ ଖୋ ପନ ଉପ୍ପାଦୋପି ୱଯୋପି ପଞ୍ଞାଯତି, 'ଅତ୍ତା ମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚେୱ ୱେତି ଚା'ତି ଇଚ୍ଚସ୍ସ ଏୱମାଗତଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ନ ଉପପଜ୍ଜତି। 'ଚକ୍ଖୁ ଅତ୍ତା'ତି ଯୋ ୱଦେଯ୍ଯ, ଇତି ଚକ୍ଖୁ ଅନତ୍ତା''ତି ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଛଛକ୍କସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୩।୪୨୨) ଅନିଚ୍ଚୱସେନ ଅନତ୍ତତଂ ଦସ୍ସେସି। ''ରୂପଞ୍ଚ ହିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅତ୍ତା ଅଭୱିସ୍ସ… ପେ… ଏୱଂ ମେ ରୂପଂ ମା ଅହୋସୀ''ତି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତେ ଦୁକ୍ଖୱସେନ ଅନତ୍ତତଂ ଦସ୍ସେସି। ''ରୂପଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନିଚ୍ଚଂ, ଯଦନିଚ୍ଚଂ ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ତଦନତ୍ତା, ଯଦନତ୍ତା, ତଂ 'ନେତଂ ମମ, ନେସୋହମସ୍ମି, ନ ମେ ସୋ ଅତ୍ତା'ତି ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବ''ନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଅରହନ୍ତସୁତ୍ତେ (ସଂ। ନି। ୩।୭୬-୭୭) ଉଭଯୱସେନ ଅନତ୍ତତଂ ଦସ୍ସେସି। କସ୍ମା? ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ପାକଟଂ, ଅନତ୍ତା ଅପାକଟଂ। ପରିଭୋଗଭାଜନାଦୀସୁ ହି ଭିନ୍ନେସୁ ''ଅହୋ ଅନିଚ୍ଚ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ''ଅହୋ ଅନତ୍ତା''ତି ପନ ୱତ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି। ସରୀରେ ଗଣ୍ଡପିଳକାଦୀସୁ ୱା ଉଟ୍ଠିତାସୁ କଣ୍ଟକେନ ୱା ୱିଦ୍ଧା ''ଅହୋ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ''ଅହୋ ଅନତ୍ତା''ତି ପନ ୱତ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି। କସ୍ମା? ଇଦଞ୍ହି ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ ନାମ ଅୱିଭୂତଂ ଦୁଦ୍ଦସଂ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞାପନଂ। ତଥା ହି ସରଭଙ୍ଗାଦଯୋପି ସତ୍ଥାରୋ ନାଦସଂସୁ, କୁତୋ ପଞ୍ଞାପନା, ତେନ ନଂ ଭଗୱା ଅନିଚ୍ଚୱସେନ ୱା ଦୁକ୍ଖୱସେନ ୱା ଉଭଯୱସେନ ୱା ଦସ୍ସେସି। ତଯିଦଂ ଇମସ୍ମିମ୍ପି ତେପରିୱଟ୍ଟେ ଅନିଚ୍ଚଦୁକ୍ଖୱସେନେୱ ଦସ୍ସିତଂ। ୱେଦନାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୨୨ ।ତସ୍ମାତିହାତି ତସ୍ମା ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତି-କାର ହ-କାରା ନିପାତା, ଯସ୍ମା ଇମେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ଅନିଚ୍ଚା ଦୁକ୍ଖା ଅନତ୍ତା, ତସ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଂ କିଞ୍ଚୀତି ଅନୱସେସପରିଯାଦାନମେତଂ। ଯନ୍ତି ହି ସାମଞ୍ଞେନ ଅନିଯମଦସ୍ସନଂ, କିଞ୍ଚୀତି ପକାରତୋ ଭେଦଂ ଆମସିତ୍ୱା ଅନିଯମଦସ୍ସନଂ। ଉଭଯେନପି ଅତୀତଂ ୱା…ପେ… ସନ୍ତିକେ ୱା ଅପ୍ପଂ ୱା ବହୁଂ ୱା ଯାଦିସଂ ୱା ତାଦିସଂ ୱା ନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସାରହଂ ସବ୍ବଂ ବ୍ୟାପେତ୍ୱା ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ମା ଅନୱସେସପରିଯାଦାନମେତଂ ''ଯଂ କିଞ୍ଚୀ''ତି। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଅଞ୍ଞେସୁପି ନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସାରହେସୁ ପସଙ୍ଗଂ ଦିସ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ଥଂ ଅଧିଚ୍ଚ ପୱତ୍ତନତୋ ଅତିପ୍ପସଙ୍ଗସ୍ସ ନିଯମନତ୍ଥଂ ''ରୂପ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ପଦଦ୍ୱଯେନପି ରୂପସ୍ସ ଅସେସପରିଗ୍ଗହୋ କତୋ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ଅତୀତାଦିୱିଭାଗଂ ଆରଭତି ''ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନ''ନ୍ତିଆଦିନା। ତଞ୍ହି କିଞ୍ଚି ଅତୀତଂ କିଞ୍ଚି ଅନାଗତାଦିଭେଦନ୍ତି। ଏସ ନଯୋ ୱେଦନାଦୀସୁପି।

ତତ୍ଥ ରୂପଂ ତାୱ ଅଦ୍ଧାସନ୍ତତିସମଯଖଣୱସେନ ଚତୁଧା ଅତୀତଂ ନାମ ହୋତି, ତଥା ଅନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ। ତତ୍ଥ ଅଦ୍ଧାୱସେନ ତାୱ ଏକସ୍ସ ଏକସ୍ମିଂ ଭୱେ ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପୁବ୍ବେ ଅତୀତଂ, ଚୁତିତୋ ଉଦ୍ଧମନାଗତଂ, ଉଭିନ୍ନମନ୍ତରେ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ। ସନ୍ତତିୱସେନ ସଭାଗେକଉତୁସମୁଟ୍ଠାନଏକାହାରସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ପୁବ୍ବାପରିଯୱସେନ ୱତ୍ତମାନମ୍ପି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ, ତତୋ ପୁବ୍ବେ ୱିସଭାଗଉତୁଆହାରସମୁଟ୍ଠାନଂ ଅତୀତଂ, ପଚ୍ଛା ଅନାଗତଂ। ଚିତ୍ତଜଂ ଏକୱୀଥିଏକଜୱନଏକସମାପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ, ତତୋ ପୁବ୍ବେ ଅତୀତଂ, ପଚ୍ଛା ଅନାଗତଂ। କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନସ୍ସ ପାଟିଯେକ୍କଂ ସନ୍ତତିୱସେନ ଅତୀତାଦିଭେଦୋ ନତ୍ଥି। ତେସଂଯେୱ ପନ ଉତୁଆହାରଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକୱସେନ ତସ୍ସ ଅତୀତାଦିଭାୱୋ

ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସମୟୱସେନ ଏକମୁହୁତ୍ତପୁବ୍ବଣ୍ହସାୟନ୍ହରତ୍ତିଦିୱାଦୀସୁ ସମୟେସୁ ସନ୍ତାନୱସେନ ପୱତ୍ତମାନଂ ତଂତଂସମୟୱନ୍ତଂ ରୂପଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ନାମ, ତତୋ ପୁବ୍ବେ ଅତୀତଂ, ପଚ୍ଛା ଅନାଗତଂ। ଖଣୱସେନ ଉପ୍ପାଦାଦିକ୍ଖଣତ୍ତୟପରିୟାପନ୍ନଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ, ତତୋ ପୁବ୍ବେ ଅତୀତଂ, ପଚ୍ଛା ଅନାଗତଂ, ଇଦମେୱେତ୍ଥ ନିପ୍ପରିୟାୟଂ, ସେସା ପରିୟାୟକଥା।

ଅଜ୍ଝତ୍ତଂୱା ବହିଦ୍ଧା ୱାତି ଚକ୍ଖାଦିପଞ୍ଚୱିଧଂ ରୂପଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଅଧିକିଚ୍ଚ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ, ସେସଂ ତତୋ ବାହିରତ୍ତା ବହିଦ୍ଧା। ଅପିଚ ନିୟକଜ୍ଝତ୍ତମ୍ପି ଇଧ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ, ପରପୁଗ୍ଗଲିକମ୍ପି ଚ ବହିଦ୍ଧାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଓଳାରିକଂ ୱା ସୁଖୁମଂ ୱାତି ଚକ୍ଖାଦୀନି ନୱ, ଆପୋଧାତୁୱଜ୍ଜା ତିସ୍ସୋ ଧାତୁୟୋ ଚାତି ଦ୍ୱାଦସୱିଧଂ ରୂପଂ ଘଟ୍ଟନୱସେନ ଗହେତବ୍ବତୋ ଓଳାରିକଂ, ସେସଂ ତତୋ ୱିପରୀତତ୍ତା ସୁଖୁମଂ। ହୀନଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ହୀନପଣୀତଭାୱୋ ପରିୟାୟତୋ ନିପ୍ପରିୟାୟତୋ ଚ। ତତ୍ଥ ଅକନିଟ୍ଠାନଂ ରୂପତୋ ସୁଦସ୍ସୀନଂ ରୂପଂ ହୀନଂ, ତଦେୱ ସୁଦସ୍ସାନଂ ରୂପତୋ ପଣୀତଂ। ଏୱଂ ୟାୱ ନରକସତ୍ତାନଂ ରୂପଂ, ତାୱ ପରିୟାୟତୋ ହୀନପଣୀତତା ୱେଦିତବ୍ବା। ନିପ୍ପରିୟାୟତୋ ପନ ୟଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଅକୁସଲୱିପାକୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ହୀନଂ ଅନିଟ୍ଠଭାୱତୋ। ୟଂ ପନ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା କୁସଲୱିପାକୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ପଣୀତଂ ଇଟ୍ଠଭାୱତୋ। ୟଥା ହି ଅକୁସଲୱିପାକୋ ସୟଂ ଅନିଟ୍ଠୋ ଅନିଟ୍ଠେ ଏୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ଇଟ୍ଠେ, ଏୱଂ କୁସଲୱିପାକୋପି ସୟଂ ଇଟ୍ଠୋ ଇଟ୍ଠେୟେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ଅନିଟ୍ଠୋ। ୟଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱାତି ୟଂ ସୁଖୁମଂ, ତଦେୱ ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝସଭାୱତ୍ତା ଦୂରେ, ଇତରଂ ସୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝସଭାୱତ୍ତା ସନ୍ତିକେ। ଅପିଚେତ୍ଥ ଓକାସତୋପି ଉପାଦାୟୁପାଦାୟ ଦୂରସନ୍ତିକତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତଂ ସବ୍ବନ୍ତି ତଂ ଅତୀତାଦୀହି ପଦେହି ୱିସୁଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ସବ୍ବଂ ରୂପଂ। ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାୟ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି ସହୱିପସ୍ସନାୟ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାୟ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ୟାକାଚି ୱେଦନାତିଆଦୀସୁ ପନ ସନ୍ତତିୱସେନ ଚ ଖଣୱସେନ ଚ ୱେଦନାୟ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୪୯୭ ଆଦୟୋ) ସନ୍ତତିୱସେନ ଏକୱୀଥିଏକଜୱନଏକସମାପତ୍ତିପରିୟାପନ୍ନା ଏକୱିଧୱିସୟସମାୟୋଗପ୍ପୱତ୍ତା ଚ ଦିୱସମ୍ପି ବୁଦ୍ଧରୂପଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତସଦ୍ଧାଦିସହିତୱେଦନା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା, ତତୋ ପୁବ୍ବେ ଅତୀତା, ପଚ୍ଛା ଅନାଗତା। ଖଣୱସେନ ଖଣତ୍ତୟପରିୟାପନ୍ନା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା, ତତୋ ପୁବ୍ବେ ଅତୀତା, ପଚ୍ଛା ଅନାଗତା। ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାଭେଦୋ ନିୟକଜ୍ଝତ୍ତୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଓଳାରିକସୁଖୁମଭେଦୋ ‘‘ଅକୁସଲା ୱେଦନା ଓଳାରିକା, କୁସଲାବ୍ୟାକତା ୱେଦନା ସୁଖୁମା’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱିଭଙ୍ଗେ (ୱିଭ। ୧୧) ୱୁତ୍ତେନ ଜାତିସଭାୱପୁଗ୍ଗଲଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଜାତିୱସେନ ତାୱ ଅକୁସଲୱେଦନା ସାୱଜ୍ଜକିରିୟହେତୁତୋ କିଲେସସନ୍ତାପସଭାୱତୋ ଚ ଅୱୂପସନ୍ତୱୁତ୍ତୀତି କୁସଲୱେଦନାୟ ଓଳାରିକା, ସବ୍ୟାପାରତୋ ସୌସ୍ସାହତୋ ସୱିପାକତୋ କିଲେସସନ୍ତାପସଭାୱତୋ ସାୱଜ୍ଜତୋ ଚ ୱିପାକାବ୍ୟାକତାୟ ଓଳାରିକା, ସୱିପାକତୋ କିଲେସସନ୍ତାପସଭାୱତୋ ସବ୍ୟାପଜ୍ଜତୋ ସାୱଜ୍ଜତୋ ଚ କିରିୟାବ୍ୟାକତାୟ ଓଳାରିକା, କୁସଲାବ୍ୟାକତା ପନ ୱୁତ୍ତୱିପରିୟାୟତୋ ଅକୁସଲାୟ ସୁଖୁମା। ଦ୍ୱେପି କୁସଲାକୁସଲୱେଦନା ସବ୍ୟାପାରତୋ ସୌସ୍ସାହତୋ ସୱିପାକତୋ ଚ ୟଥାୟୋଗଂ ଦୁୱିଧାୟପି ଅବ୍ୟାକତାୟ ଓଳାରିକା, ୱୁତ୍ତୱିପରିୟାୟେନ ଦୁୱିଧାପି ଅବ୍ୟାକତା ତାହି ସୁଖୁମା। ଏୱଂ ତାୱ ଜାତିୱସେନ ଓଳାରିକସୁଖୁମତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ସଭାୱୱସେନ ପନ ଦୁକ୍ଖୱେଦନା ନିରସ୍ସାଦତୋ ସୱିପ୍ଫାରତୋ ଉବ୍ବେଜନୀୟତୋ ଅଭିଭୱନତୋ ଚ ଇତରାହି ଦ୍ୱୀହି ଓଳାରିକା, ଇତରା ପନ ଦ୍ୱେ ସାତତୋ ସନ୍ତତୋ ପଣୀତତୋ ମନାପତୋ ମଜ୍ଝତ୍ତତୋ ଚ ୟଥାୟୋଗଂ ଦୁକ୍ଖାୟ ସୁଖୁମା। ଉଭୋ ପନ ସୁଖଦୁକ୍ଖା ସୱିପ୍ଫାରତୋ ଖୋଭକରଣତୋ ପାକଟତୋ ଚ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାୟ ଓଳାରିକା, ସା ୱୁତ୍ତୱିପରିୟାୟେନ ତଦୁଭୟତୋ ସୁଖୁମା। ଏୱଂ ସଭାୱୱସେନ ଓଳାରିକସୁଖୁମତା ୱେଦିତବ୍ବା। ପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ପନ ଅସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱେଦନା ନାନାରମ୍ମଣୱିକ୍ଖିତ୍ତଭାୱତୋ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱେଦନାୟ ଓଳାରିକା, ୱିପରିୟାୟେନ ଇତରା ସୁଖୁମା। ଏୱଂ ପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ଓଳାରିକସୁଖୁମତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରୱସେନ ପନ ସାସୱା ୱେଦନା ଲୋକିୟା। ସା ଆସୱୁପ୍ପତ୍ତିହେତୁତୋ ଓଘନିୟତୋ ୟୋଗନିୟତୋ ଗନ୍ଥନିୟତୋ ନୀୱରଣିୟତୋ ଉପାଦାନିୟତୋ ସଂକିଲେସିକତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନସାଧାରଣତୋ ଚ ଅନାସୱାୟ ଓଳାରିକା, ସା ୱିପରିୟାୟେନ ସାସୱାୟ ସୁଖୁମା। ଏୱଂ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରୱସେନ ଓଳାରିକସୁଖୁମତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ତତ୍ଥ ଜାତିଆଦିୱସେନ ସମ୍ଭେଦୋ ପରିହରିତବ୍ବୋ। ଅକୁସଲୱିପାକକାୟୱିଞ୍ଞାଣସମ୍ପୟୁତ୍ତା ହି ୱେଦନା ଜାତିୱସେନ ଅବ୍ୟାକତତ୍ତା ସୁଖୁମାପି ସମାନା ସଭାୱାଦିୱସେନ ଓଳାରିକା ହୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ‘‘ଅବ୍ୟାକତା ୱେଦନା ସୁଖୁମା, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଓଳାରିକା। ଅସମାପନ୍ନସ୍ସ ୱେଦନା ଓଳାରିକା, ସାସୱା ୱେଦନା ଓଳାରିକା’’ତି (ୱିଭ। ୧୧)। ୟଥା ଚ ଦୁକ୍ଖୱେଦନା, ଏୱଂ ସୁଖାଦୟୋପି ଜାତିୱସେନ ଓଳାରିକା, ସଭାୱାଦିୱସେନ ସୁଖୁମା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ୟଥା ଜାତିଆଦିୱସେନ ସମ୍ଭେଦୋ ନ ହୋତି, ତଥା ୱେଦନାନଂ ଓଳାରିକସୁଖୁମତା ୱେଦିତବ୍ବା। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଅବ୍ୟାକତା ଜାତିୱସେନ କୁସଲାକୁସଲାହି ସୁଖୁମା। ନ ତତ୍ଥ ‘‘କତମା ଅବ୍ୟାକତା, କିଂ ଦୁକ୍ଖା, କିଂ ସୁଖା, କିଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ, କିଂ ଅସମାପନ୍ନସ୍ସ, କିଂ ସାସୱା, କିଂ ଅନାସୱା’’ତି ଏୱଂ ସଭାୱାଦିଭେଦୋ ପରାମସିତବ୍ବୋ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ଅପିଚ ''ତଂ ତଂ ୱା ପନ ୱେଦନଂ ଉପାଦାୟୁପାଦାଯ ୱେଦନା ଓଳାରିକା ସୁଖୁମା ଦଟ୍ଠବ୍ବା''ତି ୱଚନତୋ ଅକୁସଲାଦୀସୁପି ଲୋଭସହଗତାଯ ଦୋସସହଗତୱେଦନା ଅଗ୍ଗି ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ନିସ୍ସଯଦହନତୋ ଓଳାରିକା, ଲୋଭସହଗତା ସୁଖୁମା। ଦୋସସହଗତାପି ନିଯତା ଓଳାରିକା, ଅନିଯତା ସୁଖୁମା। ନିଯତାପି କପ୍ପଟ୍ଠିତିକା ଓଳାରିକା, ଇତରା ସୁଖୁମା। କପ୍ପଟ୍ଠିତିକାସୁପି ଅସଙ୍ଖାରିକା ଓଳାରିକା, ଇତରା ସୁଖୁମା। ଲୋଭସହଗତା ପନ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଓଳାରିକା, ଇତରା ସୁଖୁମା। ସାପି ନିଯତା କପ୍ପଟ୍ଠିତିକା ଅସଙ୍ଖାରିକା ଓଳାରିକା, ଇତରା ସୁଖୁମା, ଅୱିସେସେନ ଅକୁସଲା ବହୁୱିପାକା ଓଳାରିକା, ଅପ୍ପୱିପାକା ସୁଖୁମା। କୁସଲା ପନ ଅପ୍ପୱିପାକା ଓଳାରିକା, ବହୁୱିପାକା ସୁଖୁମା।

ଅପିଚ କାମାୱଚରକୁସଲା ଓଳାରିକା, ରୂପାୱଚରା ସୁଖୁମା, ତତୋ ଅରୂପାୱଚରା, ତତୋ ଲୋକୁତ୍ତରା। କାମାୱଚରା ଚ ଦାନମଯା ଓଳାରିକା, ସୀଲମଯା ସୁଖୁମା, ତତୋ ଭାୱନାମଯା। ଭାୱନାମଯାପି ଦୁହେତୁକା ଓଳାରିକା , ତିହେତୁକା ସୁଖୁମା। ତିହେତୁକାପି ସସଙ୍ଖାରିକା ଓଳାରିକା, ଅସଙ୍ଖାରିକା ସୁଖୁମା। ରୂପାୱଚରା ପଠମଜ୍ଝାନିକା ଓଳାରିକା...ପେ... ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନିକା ସୁଖୁମାୱ। ଅରୂପାୱଚରା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଓଳାରିକା...ପେ... ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମ୍ପଯୁତ୍ତା ସୁଖୁମାୱ। ଲୋକୁତ୍ତରା ଚ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଓଳାରିକା...ପେ... ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତା ସୁଖୁମାୱ। ଏସ ନଯୋ ତଂତଂଭୂମିୱିପାକକିରିଯୱେଦନାସୁ ଦୁକ୍ଖାଦିଅସମାପନ୍ନାଦିସାସୱାଦିୱସେନ ୱୁତ୍ତୱେଦନାସୁ ଚ।

ଓକାସୱସେନ ଚାପି ନିରଯେ ଦୁକ୍ଖା ଓଳାରିକା, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ସୁଖୁମା...ପେ... ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀ ସୁଖୁମାୱ। ଯଥା ଚ ଦୁକ୍ଖା, ଏୱଂ ସୁଖାପି ସବ୍ବତ୍ଥ ଯଥାନୁରୂପଂ ଯୋଜେତବ୍ବା। ୱତ୍ଥୁୱସେନ ଚାପି ହୀନୱତ୍ଥୁକା ଯା କାଚି ୱେଦନା ଓଳାରିକା, ପଣୀତୱତ୍ଥୁକା ସୁଖୁମା। ହୀନପ୍ପଣୀତଭେଦେ ଯା ଓଳାରିକା, ସା ହୀନା। ଯା ଚ ସୁଖୁମା, ସା ପଣୀତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଦୂରପଦଂ ପନ ଅକୁସଲା ୱେଦନା କୁସଲାବ୍ୟାକତାହି ୱେଦନାହି ଦୂରେ, ସନ୍ତିକପଦଂ ଅକୁସଲା ୱେଦନା ଅକୁସଲାଯ ୱେଦନାଯ ସନ୍ତିକେତିଆଦିନା ନଯେନ ୱିଭତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଅକୁସଲା ୱେଦନା ୱିସଭାଗତୋ ଅସଂସଟ୍ଠତୋ ଅସରିକ୍ଖତୋ ଚ କୁସଲାବ୍ୟାକତାହି ଦୂରେ, ତଥା କୁସଲାବ୍ୟାକତା ଅକୁସଲାଯ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବୱାରେସୁ। ଅକୁସଲା ପନ ୱେଦନା ସଭାଗତୋ ଚ ସଂସଟ୍ଠତୋ ଚ ସରିକ୍ଖତୋ ଚ ଅକୁସଲାଯ ସନ୍ତିକେତି। ତଂତଂୱେଦନାସମ୍ପଯୁତ୍ତାନଂ ପନ ସଞ୍ଞାଦୀନମ୍ପି ଏୱମେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୨୩।ସୁତୱାତି ଆଗମାଧିଗମସଙ୍ଖାତେନ ବାହୁସଚ୍ଚେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସୁତୱା। ନିବ୍ବିନ୍ଦତୀତି ଉକ୍କଣ୍ଠତି। ଏତ୍ଥ ଚ ନିବ୍ବିଦାତି ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀୱିପସ୍ସନା ଅଧିପ୍ପେତା। ନିବ୍ବିନ୍ଦଂ ୱିରଜ୍ଜତୀତି ଏତ୍ଥ ୱିରାଗୱସେନ ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗା କଥିତା। ୱିରାଗା ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ୱିରାଗେନ ମଗ୍ଗେନେୱ ହେତୁଭୂତେନ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିମୁତ୍ତିୱସେନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଇମିନା ଚତ୍ତାରି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି କଥିତାନି। ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ ୱିମୁତ୍ତମିତି ଞାଣଂ ହୋତୀତି ଇମିନା ପନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ କଥିତଂ। ଖୀଣା ଜାତୀତିଆଦୀହି ତସ୍ସ ଭୂମି। ତେନ ହି ଞାଣେନ ଅରିଯସାୱକୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ''ଖୀଣା ଜାତୀ''ତିଆଦୀନି ପଜାନାତି। କତମା ପନସ୍ସ ଜାତି ଖୀଣା, କଥଞ୍ଚ ନଂ ପଜାନାତୀତି? ନ ତାୱସ୍ସ ଅତୀତା ଜାତି ଖୀଣା ପୁବ୍ବେୱ ଖୀଣତ୍ତା, ନ ଅନାଗତା ଅନାଗତେ ୱାଯାମାଭାୱତୋ, ନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା। ଯା ପନ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅଭାୱିତତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ଏକଚତୁପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱେସୁ ଏକଚତୁପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧପ୍ପଭେଦା ଜାତି, ସା ମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମତଂ ଆପଜ୍ଜନେନ ଖୀଣା, ତଂ ସୋ ମଗ୍ଗଭାୱନାଯ ପହୀନକିଲେସେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା କିଲେସାଭାୱେ ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି କମ୍ମଂ ଆଯତିଂ ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକଂ ହୋତୀତି ଜାନନ୍ତୋ ପଜାନାତି।

ୱୁସିତନ୍ତି ୱୁତ୍ଥଂ ପରିୱୁତ୍ଥଂ, କତଂ ଚରିତଂ ନିଟ୍ଠିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକେନ ହି ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ତ ସେକ୍ଖା ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱସନ୍ତି ନାମ, ଖୀଣାସୱୋ ୱୁତ୍ଥୱାସୋ, ତସ୍ମା ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ''ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ''ନ୍ତି ପଜାନାତି। କତଂ କରଣୀଯନ୍ତି ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ପରିଞ୍ଞାପହାନସଚ୍ଛିକିରିଯାଭାୱନାୱସେନ ସୋଳସୱିଧମ୍ପି କିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକାଦଯୋ ହି ତଂ କିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତି, ଖୀଣାସୱୋ କତକରଣୀଯୋ। ତସ୍ମା ଅରିଯସାୱକୋ ଅତ୍ତନୋ କରଣୀଯଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ''କତଂ କରଣୀଯ''ନ୍ତି ପଜାନାତି। ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯାତି ଇଦାନି ପୁନ ଇତ୍ଥଭାୱାଯ ଏୱଂସୋଳସକିଚ୍ଚଭାୱାଯ, କିଲେସକ୍ଖଯାଯ ୱା ମଗ୍ଗଭାୱନାକିଚ୍ଚଂ ମେ ନତ୍ଥୀତି ପଜାନାତି। ଅଥ ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତାଯାତି ଇତ୍ଥଭାୱା ଇମସ୍ମା ଏୱଂପକାରା ଇଦାନି ୱତ୍ତମାନକ୍ଖନ୍ଧସନ୍ତାନା ଅପରଂ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନଂ ମଯ୍ହଂ ନତ୍ଥି, ଇମେ ପନ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ପରିଞ୍ଞାତା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଛିନ୍ନମୂଲକା ରୁକ୍ଖା ୱିଯ। ତେ ଚରିମକୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧେନ ଅନୁପାଦାନୋ ୱିଯ ଜାତୱେଦୋ ନିବ୍ବାଯିସ୍ସନ୍ତୀତି ପଜାନାତି।

୨୪।ଅତ୍ତମନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଭାସିତଂ ଅଭିନନ୍ଦୁନ୍ତି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ସକମନା ତୁଟ୍ଠମନା, ପୀତିସୋମନସ୍ସେହି ୱା ସମତ୍ତମନା ହୁତ୍ୱା କରୱୀକରୁତମଞ୍ଜୁନା କଣ୍ଣସୁଖେନ ପଣ୍ଡିତଜନହଦଯାନଂ ଅମତାଭିସେକସଦିସେନ ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରେନ ଭାସତୋ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ସୁକଥିତଂ ସୁଲପିତଂ ''ଏୱମେତଂ ଭଗୱା, ଏୱମେତଂ ସୁଗତା''ତି ମତ୍ଥକେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତା ଅନୁମୋଦିଂସୁ ଚେୱ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଞ୍ହି ଅଭିନନ୍ଦ-ସଦ୍ଦୋ ''ଅଭିନନ୍ଦତି ଅଭିୱଦତୀ''ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୩।୫; ୪।୧୧୪, ୧୧୮) ତଣ୍ହାଯପି ଆଗତୋ। ''ଅନ୍ନମେୱାଭିନନ୍ଦନ୍ତି, ଉଭଯେ

ଦେୱମାନୁସା’’ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୧।୪୩) ଉପଗମନେପି।

‘‘ଚିରପ୍ପୱାସିଂ ପୁରିସଂ, ଦୂରତୋ ସୋତ୍ଥିମାଗତଂ;

ଞାତିମିତ୍ତା ସୁହଜ୍ଜା ଚ, ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତି ଆଗତ’’ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୨୧୯; ୱି। ୱ। ୮୬୧) –

ଆଦୀସୁ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେପି। ‘‘ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୨୦୫) ଅନୁମୋଦନେପି। ସ୍ୱାୟମିଧ ଅନୁମୋଦନସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେସୁ ଯୁଜ୍ଜତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅନୁମୋଦିଂସୁ ଚେୱ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ ଚା’’ତି। ଅନୁପାଦାୟ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତାନି ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୂତି ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧେନ ନିରୁଜ୍ଝମାନେହି ଆସୱେହି ଅନୁପାଦାୟ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା କଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ‘‘ଅହଂ ମମା’’ତି ଅନାଦିୟିତ୍ୱାୱ ଚିତ୍ତାନି ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୁ। ଛ ଅରହନ୍ତୋତି ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ଛ ଜନା ଅରହନ୍ତୋ। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ଦେୱବ୍ରହ୍ମାନମ୍ପି ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ ଇଦଂ ମନୁସ୍ସଅରହନ୍ତେୟେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଛ ମନୁସ୍ସା ଅରହନ୍ତୋ ହୋନ୍ତୀ’’ତି।

ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିୟକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଯସସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୫। ଇଦାନି ଯସସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନା’’ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ହେମନ୍ତିକୋତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୪୨; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩।୩୯) ଯତ୍ଥ ସୁଖଂ ହୋତି ହେମନ୍ତକାଲେ ୱସିତୁଂ, ଅୟଂ ହେମନ୍ତିକୋ। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ୱଚନତ୍ଥୋ – ହେମନ୍ତେ ୱାସୋ ହେମନ୍ତଂ ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ, ହେମନ୍ତଂ ଅରହତୀତି ହେମନ୍ତିକୋ। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତତ୍ଥ ୱସ୍ସିକୋ ପାସାଦୋ ନାତିଉଚ୍ଚୋ ହୋତି ନାତିନୀଚୋ, ଦ୍ୱାରୱାତପାନାନିପିସ୍ସ ନାତିବହୂନି ନାତିତନୂନି, ଭୂମତ୍ଥରଣପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜାନିପେତ୍ଥ ମିସ୍ସକାନେୱ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ହେମନ୍ତିକେ ଥମ୍ଭାପି ଭିତ୍ତିୟୋପି ନୀଚା ହୋନ୍ତି, ଦ୍ୱାରୱାତପାନାନି ତନୁକାନି ସୁଖୁମଛିଦ୍ଦାନି, ଉଣ୍ହପ୍ପୱେସନତ୍ଥାୟ ଭିତ୍ତିନିୟୂହାନି ହରିୟନ୍ତି, ଭୂମତ୍ଥରଣପଚ୍ଚତ୍ଥରଣନିୱାସନପାରୁପନାନି ପନେତ୍ଥ ଉଣ୍ହୱିରିୟାନି କମ୍ବଲାଦୀନି ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜଂ ସିନିଦ୍ଧଂ କଟୁକସନ୍ନିସ୍ସିତଞ୍ଚ। ଗିମ୍ହିକେ ଥମ୍ଭାପି ଭିତ୍ତିୟୋପି ଉଚ୍ଚା ହୋନ୍ତି, ଦ୍ୱାରୱାତପାନାନି ପନେତ୍ଥ ବହୂନି ୱିପୁଲଜାଲାନି ହୋନ୍ତି, ଭୂମତ୍ଥରଣାନି ସୀତୱିରିୟାନି ଦୁକୂଲମୟାନି ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜାନି ମଧୁରରସସୀତୱିରିୟାନି, ୱାତପାନସମୀପେସୁ ଚେତ୍ଥ ନୱା ଚାଟିୟୋ ଠପେତ୍ୱା ଉଦକସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ନୀଲୁପ୍ପଲାଦୀହି ସଞ୍ଛାଦେନ୍ତି, ତେସୁ ତେସୁ ପଦେସେସୁ ଉଦକୟନ୍ତାନି କରୋନ୍ତି, ୟେହି ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ୱିୟ ଉଦକଧାରା ନିକ୍ଖମନ୍ତି।

ନିପ୍ପୁରିସେହୀତି ପୁରିସୱିରହିତେହି। ନ କେୱଲଞ୍ଚେତ୍ଥ ତୂରିୟାନେୱ ନିପ୍ପୁରିସାନି, ସବ୍ବଟ୍ଠାନାନିପି ନିପ୍ପୁରିସାନେୱ। ଦୋୱାରିକାପି ଇତ୍ଥିୟୋୱ, ନହାପନାଦିପରିକମ୍ମକରାପି ଇତ୍ଥିୟୋୱ। ପିତା କିର ‘‘ତଥାରୂପଂ ଇସ୍ସରିୟସୁଖସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନସ୍ସ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ପରିସଙ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସା ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ମା ଅହୋସୀ’’ତି ସବ୍ବକିଚ୍ଚେସୁ ଇତ୍ଥିୟୋୱ ଠପାପେସି। ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହୀତି ରୂପସଦ୍ଦାଦୀହି ପଞ୍ଚହି କାମକୋଟ୍ଠାସେହି। ସମପ୍ପିତସ୍ସାତି ସମ୍ମା ଅପ୍ପିତସ୍ସ, ଉପେତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ସମଙ୍ଗୀଭୂତସ୍ସାତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ପରିଚାରୟମାନସ୍ସାତି ପରିତୋ ଚାରୟମାନସ୍ସ, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ କାମଗୁଣେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଚାରୟମାନସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଠଅମ୍ବରନ୍ତି ପଣୱଂ। ୱିକେସିକନ୍ତି ମୁତ୍ତକେସଂ, ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣକେସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିକ୍ଖେଳିକନ୍ତି ୱିସ୍ସନ୍ଦମାନଲାଲଂ। ୱିପ୍ପଲପନ୍ତିୟୋତି ୱିରୁଦ୍ଧଂ ପଲପନ୍ତିୟୋ ୱା ରୁଦନ୍ତିୟୋ ୱା। ସୁସାନଂ ମଞ୍ଞେତି ଆମକସୁସାନଂ ୱିୟ ଅଦ୍ଦସ ସକଂ ପରିଜନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି ସଂୱେଗୱସେନ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି, ସଂୱେଗୱସପ୍ପୱତ୍ତଂ ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୬।ଇଦଂ ଖୋ ଯସାତି ଭଗୱା ନିବ୍ବାନଂ ସନ୍ଧାୟାହ। ତଞ୍ହି ତଣ୍ହାଦୀହି କିଲେସେହି ଅନୁପଦ୍ଦୁତଂ ଅନୁପସ୍ସଟ୍ଠଞ୍ଚ। ଅନୁପୁବ୍ବିଂ କଥନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨। ୭୫; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୬୯) ଦାନାନନ୍ତରଂ ସୀଲଂ, ସୀଲାନନ୍ତରଂ ସଗ୍ଗଂ, ସଗ୍ଗାନନ୍ତରଂ ମଗ୍ଗନ୍ତି ଏୱମନୁପଟିପାଟିକଥଂ। ତତ୍ଥ ଦାନକଥା ନାମ ‘‘ଇଦଂ ଦାନଂ ନାମ ସୁଖାନଂ ନିଦାନଂ, ସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ମୂଲଂ, ଭୋଗାନଂ ପତିଟ୍ଠା, ୱିସମଗତସ୍ସ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତି ପରାୟଣଂ, ଇଧଲୋକପରଲୋକେସୁ ଦାନସଦିସୋ ଅୱସ୍ସୟୋ ପତିଟ୍ଠା ଆରମ୍ମଣଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତି ପରାୟଣଂ ନତ୍ଥି। ଇଦଞ୍ହି ଅୱସ୍ସୟଟ୍ଠେନ ରତନମୟସୀହାସନସଦିସଂ, ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ମହାପଥୱୀସଦିସଂ, ଆରମ୍ମଣଟ୍ଠେନ ଆଲମ୍ବନରଜ୍ଜୁସଦିସଂ, ଇଦଞ୍ହି ଦୁକ୍ଖନିତ୍ଥରଣଟ୍ଠେନ ନାୱା, ସମସ୍ସାସନଟ୍ଠେନ ସଙ୍ଗାମସୂରୋ, ଭୟପରିତ୍ତାଣଟ୍ଠେନ ସୁସଙ୍ଖତନଗରଂ, ମଚ୍ଛେରମଲାଦୀହି ଅନୁପଲିତ୍ତଟ୍ଠେନ ପଦୁମଂ, ତେସଂ ନିଦହନଟ୍ଠେନ ଅଗ୍ଗି, ଦୁରାସଦଟ୍ଠେନ ଆସୀୱିସୋ, ଅସନ୍ତାସନଟ୍ଠେନ ସୀହୋ, ବଲୱନ୍ତଟ୍ଠେନ ହତ୍ଥୀ, ଅଭିମଙ୍ଗଲସମ୍ମତଟ୍ଠେନ ସେତୌସଭୋ, ଖେମନ୍ତଭୂମିସମ୍ପାପନଟ୍ଠେନ ୱଲାହକୋ ଅସ୍ସରାଜା। ଦାନଂ

ନାମେତଂ ମୟା ଗତମଗ୍ଗୋ, ମୟ୍ହେୱେସୋ ୱଂସୋ, ମୟା ଦସ ପାରମିୟୋ ପୂରେନ୍ତେନ ୱେଲାମମହାୟଞ୍ଞା ମହାଗୋୱିନ୍ଦମହାୟଞ୍ଞା ମହାସୁଦସ୍ସନମହାୟଞ୍ଞା ୱେସ୍ସନ୍ତରମହାୟଞ୍ଞାତି ଅନେକେ ମହାୟଞ୍ଞା ପୱତ୍ତିତା, ସସଭୂତେନ ଜଲିତେ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧେ ଅତ୍ତାନଂ ନିୟ୍ୟାତେନ୍ତେନ ସମ୍ପତ୍ତୟାଚକାନଂ ଚିତ୍ତଂ ଗହିତଂ। ଦାନଞ୍ହି ଲୋକେ ସକ୍କସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦେତି, ମାରସମ୍ପତ୍ତିଂ ବ୍ରହ୍ମସମ୍ପତ୍ତିଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିସମ୍ପତ୍ତିଂ ସାୱକପାରମିଞାଣଂ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ଅଭିସମ୍ବୋଧିଞାଣଂ ଦେତୀ''ତି ଏୱମାଦିନା ଦାନଗୁଣପ୍ପଟିସଂୟୁତ୍ତକଥା।

ୟସ୍ମା ପନ ଦାନଂ ଦଦନ୍ତୋ ସୀଲଂ ସମାଦାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ତଦନନ୍ତରଂ ସୀଲକଥଂ କଥେସି। ଦାନଞ୍ହି ନାମ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେସୁ ହିତଜ୍ଝାସୟେନ ପୂଜନଜ୍ଝାସୟେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକସ୍ସ ପରେସଂ ପରିଚ୍ଚଜନଂ, ତସ୍ମା ଦାୟକୋ ସତ୍ତେସୁ ଏକନ୍ତହିତଜ୍ଝାସୟୋ ପୁରିସପୁଗ୍ଗଲୋ, ପରେସଂ ୱା ସନ୍ତକଂ ହରତୀତି ଅଟ୍ଠାନମେତଂ। ତସ୍ମା ଦାନଂ ଦଦନ୍ତୋ ସୀଲଂ ସମାଦାତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ଦାନାନନ୍ତରଂ ସୀଲଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅପିଚ ଦାନକଥା ତାୱ ପଚୁରଜନେସୁପି ପୱତ୍ତିୟା ସବ୍ବସାଧାରଣତ୍ତା ସୁକରତ୍ତା ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାନସ୍ସ ଉପାୟଭାୱତୋ ଚ ଆଦିତୋ କଥିତା। ପରିଚ୍ଚାଗସୀଲୋ ହି ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରିଗ୍ଗହୱତ୍ଥୂସୁ ନିସ୍ସଙ୍ଗଭାୱତୋ ସୁଖେନେୱ ସୀଲାନି ସମାଦିୟତି, ତତ୍ଥ ଚ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତୋ ହୋତି। ସୀଲେନ ଦାୟକପଟିଗ୍ଗାହକୱିସୁଦ୍ଧିତୋ ପରାନୁଗ୍ଗହଂ ୱତ୍ୱା ପରପୀଳାନିୱତ୍ତିୱଚନତୋ କିରିୟଧମ୍ମଂ ୱତ୍ୱା ଅକିରିୟଧମ୍ମୱଚନତୋ ଭୋଗୟସସମ୍ପତ୍ତିହେତୁଂ ୱତ୍ୱା ଭୱସମ୍ପତ୍ତିହେତୁୱଚନତୋ ଚ ଦାନକଥାନନ୍ତରଂ ସୀଲକଥା କଥିତା।

ସୀଲକଥା ନାମ ''ସୀଲଂ ନାମେତଂ ଅୱସ୍ସୟୋ ପତିଟ୍ଠା ଆରମ୍ମଣଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତି ପରାୟଣଂ। ସୀଲଂ ନାମେତଂ ମମ ୱଂସୋ, ଅହଂ ସଙ୍ଖପାଲନାଗରାଜକାଲେ ଭୂରିଦତ୍ତନାଗରାଜକାଲେ ଚମ୍ପେୟ୍ୟନାଗରାଜକାଲେ ସୀଲୱରାଜକାଲେ ମାତୁପୋସକହତ୍ଥିରାଜକାଲେ ଛଦ୍ଦନ୍ତହତ୍ଥିରାଜକାଲେତି ଅନନ୍ତେସୁ ଅତ୍ତଭାୱେସୁ ସୀଲଂ ପରିପୂରେସିଂ। ଇଧଲୋକପରଲୋକସମ୍ପତ୍ତୀନଞ୍ହି ସୀଲସଦିସୋ ଅୱସ୍ସୟୋ ସୀଲସଦିସା ପତିଟ୍ଠା ଆରମ୍ମଣଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତି ପରାୟଣଂ ନତ୍ଥି, ସୀଲାଲଙ୍କାରସଦିସୋ ଅଲଙ୍କାରୋ ନତ୍ଥି, ସୀଲପୁପ୍ଫସଦିସଂ ପୁପ୍ଫଂ ନତ୍ଥି, ସୀଲଗନ୍ଧସଦିସୋ ଗନ୍ଧୋ ନତ୍ଥି। ସୀଲାଲଙ୍କାରେନ ହି ଅଲଙ୍କତଂ ସୀଲକୁସୁମପିଳନ୍ଧନଂ ସୀଲଗନ୍ଧାନୁଲିତ୍ତଂ ସଦେୱକୋପି ଲୋକୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତିତ୍ତିଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଏୱମାଦିସୀଲଗୁଣପ୍ପଟିସଂୟୁତ୍ତକଥା।

ଇଦଂ ପନ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାୟ ଅୟଂ ସଗ୍ଗୋ ଲବ୍ଭତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସୀଲାନନ୍ତରଂ ସଗ୍ଗକଥଂ କଥେସି। ସଗ୍ଗକଥା ନାମ ''ଅୟଂ ସଗ୍ଗୋ ନାମ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ , ନିଚ୍ଚମେତ୍ଥ କୀଳା, ନିଚ୍ଚଂ ସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ଲବ୍ଭନ୍ତି, ଚାତୁମହାରାଜିକା ଦେୱା ନୱୁତିୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନି ଦିବ୍ବସୁଖଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଟିଲଭନ୍ତି, ତାୱତିଂସା ତିସ୍ସୋ ଚ ୱସ୍ସକୋଟିୟୋ ସଟ୍ଠି ଚ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନୀ''ତି ଏୱମାଦିସଗ୍ଗଗୁଣପଟିସଂୟୁତ୍ତକଥା। ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ କଥୟନ୍ତାନଞ୍ହି ବୁଦ୍ଧାନଂ ମୁଖଂ ନପ୍ପହୋତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ''ଅନେକପରିୟାୟେନ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଗ୍ଗକଥଂ କଥେୟ୍ୟ''ନ୍ତିଆଦି।

ଏୱଂ ସଗ୍ଗକଥାୟ ପଲୋଭେତ୍ୱା ପୁନ ହତ୍ଥିଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସୋଣ୍ଡଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିୟ ଅୟମ୍ପି ସଗ୍ଗୋ ଅନିଚ୍ଚୋ ଅଦ୍ଧୁୱୋ, ନ ଏତ୍ଥ ଛନ୍ଦରାଗୋ କାତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ଅପ୍ପସ୍ସାଦା କାମା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ''ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୧୭୭; ପାଚି। ୪୧୭) ନୟେନ କାମାନଂ ଆଦୀନୱଂ ଓକାରଂ ସଂକିଲେସଂ କଥେସି। ତତ୍ଥ ଆଦୀନୱୋତି ଦୋସୋ, ଅନିଚ୍ଚତାଦିନା ଅପ୍ପସ୍ସାଦତାଦିନା ଚ ଦୂସିତଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଆଦୀନଂ ୱାତି ପୱତ୍ତତୀତି ଆଦୀନୱୋ, ପରମକପଣତା। ତଥା ଚ କାମା ୟଥାଭୂତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତାନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠନ୍ତି। ଓକାରୋତି ଲାମକଭାୱୋ ନିହୀନଭାୱୋ ଅସେଟ୍ଠେହି ସେୱିତବ୍ବତା ସେଟ୍ଠେହି ନ ସେୱିତବ୍ବତା ଚ। ସଂକିଲେସୋତି ତେହି ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲିସ୍ସନଂ, ୱିବାଧେତବ୍ବତା ଉପତାପେତବ୍ବତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ କାମାଦୀନୱେନ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ପକାସେସି। ୟତ୍ତକା ଚ କାମେସୁ ଆଦୀନୱା, ପଟିପକ୍ଖତୋ ତତ୍ତକାୱ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସା। ଅପିଚ ''ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ନାମେତଂ ଅସମ୍ବାଧଂ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠଂ, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ କାମେହି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ କାମସଞ୍ଞାୟ, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ କାମୱିତକ୍କେହି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ କାମପରିଳାହେହି, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ବ୍ୟାପାରତୋ''ତିଆଦିନା ନୟେନ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ପକାସେସି, ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ଝାନାଦୀସୁ ଚ ଗୁଣେ ୱିଭାୱେସି ୱଣ୍ଣେସି। ଏତ୍ଥ ଚ ସଗ୍ଗଂ କଥେତ୍ୱା ସ୍ୱାୟଂ ସଗ୍ଗୋ ରାଗାଦୀହି ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠୋ, ସବ୍ବଥାପି ଅନୁପକ୍କିଲିଟ୍ଠୋ ଅରିୟମଗ୍ଗୋତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସଗ୍ଗାନନ୍ତରଂ ମଗ୍ଗୋ କଥେତବ୍ବୋ। ମଗ୍ଗଞ୍ଚ କଥେନ୍ତେନ ତଦଧିଗମୁପାୟସନ୍ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସଗ୍ଗପରିୟାପନ୍ନାପି ପଗେୱ ଇତରେ ସବ୍ବେପି କାମା ନାମ ବହ୍ୱାଦୀନୱା ଅନିଚ୍ଚା ଅଦ୍ଧୁୱା ୱିପରିଣାମଧମ୍ମାତି କାମାନଂ ଆଦୀନୱୋ, ହୀନା ଗମ୍ମା ପୋଥୁଜ୍ଜନିକା ଅନରିୟା ଅନତ୍ଥସଞ୍ହିତାତି ତେସଂ ଓକାରୋ ଲାମକଭାୱୋ, ସବ୍ବେପି ଭୱା କିଲେସାନଂ ୱତ୍ଥୁଭୂତାତି ତତ୍ଥ ସଂକିଲେସୋ, ସବ୍ବସଂକିଲେସୱିପ୍ପମୁତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସୋ ଚ କଥେତବ୍ବୋତି କାମେସୁ ଆଦୀନୱୋ ଓକାରୋ ସଂକିଲେସୋ ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଚ ଆନିସଂସୋ ପକାସିତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

କଲ୍ଲଚିତ୍ତନ୍ତି କମ୍ମନିୟଚିତ୍ତଂ, ହେଟ୍ଠା ପୱତ୍ତିତଦେସନାୟ ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟାଦୀନଂ ଚିତ୍ତଦୋସାନଂ ୱିଗତତ୍ତା ଉପରିଦେସନାୟ ଭାଜନଭାୱୂପଗମନେନ

କମ୍ମକ୍ଖମଚିତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟାଦୟୋ ୱା ଯସ୍ମା ଚିତ୍ତସ୍ସ ରୋଗଭୂତା ତଦା ତସ୍ସ ୱିଗତା, ତସ୍ମା କଲ୍ଲଚିତ୍ତଂ ଅରୋଗଚିତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିଟ୍ଠିମାନାଦିକିଲେସୱିଗମେନ ମୁଦୁଚିତ୍ତଂ, କାମଚ୍ଛନ୍ଦାଦିୱିଗମେନ ୱିନୀୱରଣଚିତ୍ତଂ, ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିୟଂ ଉଳାରପୀତିପାମୋଜ୍ଜଯୋଗେନ ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧାସମ୍ପତ୍ତିୟା ପସନ୍ନଚିତ୍ତଂ ଯଦା ଭଗୱା ଅଞ୍ଞାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥ ୱା କଲ୍ଲଚିତ୍ତନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦୱିଗମେନ ଅରୋଗଚିତ୍ତଂ। ମୁଦୁଚିତ୍ତନ୍ତି ବ୍ୟାପାଦୱିଗମେନ ମେତ୍ତାୱସେନ ଅକଠିନଚିତ୍ତଂ। ୱିନୀୱରଣଚିତ୍ତନ୍ତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚୱିଗମେନ ୱିକ୍ଖେପସ୍ସ ୱିଗତତ୍ତା ତେନ ଅପିହିତଚିତ୍ତଂ। ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତନ୍ତି ଥିନମିଦ୍ଧୱିଗମେନ ସମ୍ପଗ୍ଗହୱସେନ ଅଲୀନଚିତ୍ତଂ। ପସନ୍ନଚିତ୍ତନ୍ତି ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱିଗମେନ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିୟଂ ଅଧିମୁତ୍ତଚିତ୍ତନ୍ତି ଏୱମ୍ପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସାମୁକ୍କଂସିକାତି ସାମଂ ଉକ୍କଂସିକା, ଅତ୍ତନାୟେୱ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଗହିତା, ସୟମ୍ଭୁଞାଣେନ ଦିଟ୍ଠା ଅସାଧାରଣା ଅଞ୍ଞେସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କା ଚ ପନ ସାତି? ଅରିୟସଚ୍ଚଦେସନା। ତେନେୱାହ ''ଦୁକ୍ଖଂ ସମୁଦୟଂ ନିରୋଧଂ ମଗ୍ଗ''ନ୍ତି।

ସେୟ୍ୟଥାପୀତିଆଦିନା ଉପମାୱସେନ ତସ୍ସ କିଲେସପ୍ପହାନଂ ଅରିୟମଗ୍ଗୁପ୍ପାଦଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ଅପଗତକାଳକନ୍ତି ୱିଗତକାଳକଂ। ସମ୍ମଦେୱାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଏୱ। ରଜନନ୍ତି ନୀଲପୀତାଦିରଙ୍ଗଜାତଂ। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାତି ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ପଭସ୍ସରଂ ଭୱେୟ୍ୟ। ତସ୍ମିଂୟେୱ ଆସନେତି ତସ୍ସଂୟେୱ ନିସଜ୍ଜାୟଂ। ଏତେନସ୍ସ ଲହୁୱିପସ୍ସକତା ତିକ୍ଖପଞ୍ଞତା ସୁଖପଟିପଦଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞତା ଚ ଦସ୍ସିତା ହୋତି। ୱିରଜନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ତତ୍ରିଦଂ ଉପମାସଂସନ୍ଦନଂ – ୱତ୍ଥଂ ୱିୟ ଚିତ୍ତଂ, ୱତ୍ଥସ୍ସ ଆଗନ୍ତୁକମଲେହି କିଲିଟ୍ଠଭାୱୋ ୱିୟ ଚିତ୍ତସ୍ସ ରାଗାଦିମଲେହି ସଂକିଲିଟ୍ଠଭାୱୋ, ଧୋୱନସିଲା ୱିୟ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା, ଉଦକଂ ୱିୟ ସଦ୍ଧା, ଉଦକେନ ତେମେତ୍ୱା ତେମେତ୍ୱା ଊସଗୋମୟଛାରିକଖାରକେହି କାଳକପଦେସେ ସମ୍ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ୱତ୍ଥସ୍ସ ଧୋୱନପୟୋଗୋ ୱିୟ ସଦ୍ଧାସିନେହେନ ତେମେତ୍ୱା ତେମେତ୍ୱା ସତିସମାଧିପଞ୍ଞାହି ଦୋସେ ସିଥିଲେ କତ୍ୱା ସୀଲସୁତାଦିୱିଧିନା ଚିତ୍ତସ୍ସ ସୋଧନେ ୱୀରିୟାରମ୍ଭୋ, ତେନ ପୟୋଗେନ ୱତ୍ଥେ କାଳକାପଗମୋ ୱିୟ ୱୀରିୟାରମ୍ଭେନ କିଲେସୱିକ୍ଖମ୍ଭନଂ, ରଙ୍ଗଜାତଂ ୱିୟ ଅରିୟମଗ୍ଗୋ, ତେନ ସୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ ପଭସ୍ସରଭାୱୋ ୱିୟ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତକିଲେସସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ମଗ୍ଗେନ ପରିୟୋଦପନନ୍ତି।

୨୭।ଅସ୍ସଦୂତେତି ଆରୁଳ୍ହଅସ୍ସେ ଦୂତେ। ଇଦ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରନ୍ତି ଇଦ୍ଧିକିରିୟଂ। ଅଭିସଙ୍ଖରେସୀତି ଅଭିସଙ୍ଖରି, ଅକାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। କିମତ୍ଥନ୍ତି ଚେ? ଉଭିନ୍ନଂ ପଟିଲଭିତବ୍ବୱିସେସନ୍ତରାୟନିସେଧନତ୍ଥଂ। ଯଦି ହି ସୋ ପୁତ୍ତଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ, ପୁତ୍ତସ୍ସପି ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତି ସେଟ୍ଠିସ୍ସପି ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁପଟିଲାଭୋ ନ ସିୟା। ଅଦିଟ୍ଠସଚ୍ଚୋପି ହି ''ଦେହି ତେ ମାତୁୟା ଜୀୱିତ''ନ୍ତି ଯାଚନ୍ତୋ କଥଞ୍ଚି ନାମ ୱିକ୍ଖେପଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନାନୁସାରେନ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ପଟିଲଭେୟ୍ୟ, ଯସୋ ଚ ଏୱଂ ତେନ ଯାଚିୟମାନୋ କଥଂ ତଂ ୱିକ୍ଖେପଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହେୟ୍ୟ।

ଏତଦୱୋଚାତି ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଅବ୍ଭନୁମୋଦମାନୋ ଏତଂ ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ଭନ୍ତେ''ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ଅଭିକ୍କନ୍ତ-ସଦ୍ଦୋ ଚାୟମିଧ ଅବ୍ଭନୁମୋଦନେ, ତସ୍ମା ସାଧୁ ସାଧୁ ଭନ୍ତେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

''ଭୟେ କୋଧେ ପସଂସାୟଂ, ତୁରିତେ କୋତୂହଲଚ୍ଛରେ;

ହାସେ ସୋକେ ପସାଦେ ଚ, କରେ ଆମେଡିତଂ ବୁଧୋ''ତି। –

ଇମିନାୱ ଲକ୍ଖଣେନ ଇଧ ପସାଦୱସେନ ପସଂସାୱସେନ ଚାୟଂ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେୟ୍ୟଥାପୀତିଆଦିନା ଚତୂହି ଉପମାହି ଭଗୱତୋ ଦେସନଂ ଥୋମେତି। ତତ୍ଥ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତନ୍ତି ଅଧୋମୁଖଠପିତଂ, ହେଟ୍ଠାମୁଖଜାତଂ ୱା। ଉକ୍କୁଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ଉପରିମୁଖଂ କରେୟ୍ୟ। ପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ତିଣପଣ୍ଣାଦିଛାଦିତଂ। ୱିୱରେୟ୍ୟାତି ଉଗ୍ଘାଟେୟ୍ୟ। ମୂଳ୍ହସ୍ସାତି ଦିସାମୂଳ୍ହସ୍ସ। ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟାତି ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ''ଏସ ମଗ୍ଗୋ''ତି ୱଦେୟ୍ୟ। ଅନ୍ଧକାରେତି କାଳପକ୍ଖଚାତୁଦ୍ଦସୀ ଅଡ୍ଢରତ୍ତି ଘନୱନସଣ୍ଡମେଘପଟଲେହି ଚତୁରଙ୍ଗତମେ।

ଏୱଂ ଦେସନଂ ଥୋମେତ୍ୱା ଇମାୟ ଦେସନାୟ ରତନତ୍ତୟେ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପସନ୍ନାକାରଂ କରୋନ୍ତୋ ''ଏସାହ''ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଏସାହନ୍ତି ଏସୋ ଅହଂ। ଉପାସକଂ ମଂ ଭଗୱା ଧାରେତୂତି ମଂ ଭଗୱା ''ଉପାସକୋ ଅୟ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଧାରେତୁ, ଜାନାତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେତି ଏତ୍ଥାୟଂ ଅଗ୍ଗ-ସଦ୍ଦୋ ଆଦିଅତ୍ଥେ, ତସ୍ମା ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେତି ଅଜ୍ଜତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଜ୍ଜତନ୍ତି ଅଜ୍ଜଭାୱଂ। ''ଅଜ୍ଜଦଗ୍ଗେ''ତି ୱା ପାଠୋ, ଦ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ, ଅଜ୍ଜ ଅଗ୍ଗଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଣୁପେତନ୍ତି ପାଣେହି ଉପେତଂ। ଯାୱ ମେ ଜୀୱିତଂ ପୱତ୍ତତି, ତାୱ ଉପେତଂ, ଅନଞ୍ଞସତ୍ଥୁକଂ ତୀହି ସରଣଗମନେହି ସରଣଂ ଗତଂ ଉପାସକଂ କପ୍ପିୟକାରକଂ ମଂ ଭଗୱା ଧାରେତୁ ଜାନାତୁ। ଅହଞ୍ହି ସଚେପି ମେ ତିଖିଣେନ ଅସିନା ସୀସଂ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ, ନେୱ ବୁଦ୍ଧଂ ''ନ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି ୱା, ଧମ୍ମଂ ''ନ ଧମ୍ମୋ''ତି ୱା, ସଙ୍ଘଂ ''ନ ସଙ୍ଘୋ''ତି ୱା ୱଦେୟ୍ୟନ୍ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତସନ୍ନିୟ୍ୟାତନେନ ସରଣଂ ଅଗମାସି। ଏୱଂ ''ଅଭିକ୍କନ୍ତ''ନ୍ତିଆଦୀନଂ ଅନୁତ୍ତାନପଦତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ହେଟ୍ଠା ୱେରଞ୍ଜକଣ୍ଡୱଣ୍ଣନାୟଂ ଆଗତୋୟେୱାତି ଇଧ ନ ଦସ୍ସିତୋ।

୨୮ ।ଭୂମିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ତନା ଦିଟ୍ଠମଗ୍ଗଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ। ଇଦ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେସୀତି ଯଥା ତଂ ସେଟ୍ଠି ଗହପତି ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନୋୱ ଯସଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ପସ୍ସତି, ତଥା ଅଧିଟ୍ଠାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଧିୱାସେତୂତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତୁ। ଅଜ୍ଜତନାଯାତି ଯଂ ମେ ତୁମ୍ହେସୁ ସକ୍କାରଂ କରୋତୋ ଅଜ୍ଜ ଭୱିସ୍ସତି ପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଞ୍ଚ, ତଦତ୍ଥାଯ। ଅଧିୱାସେସି ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନାତି ଭଗୱା କାଯଙ୍ଗଂ ୱା ୱାଚଙ୍ଗଂ ୱା ଅଚୋପେତ୍ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରେଯେୱ ଖନ୍ତିଂ କରୋନ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ ଅଧିୱାସେସି, ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥଂ ମନସାୱ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ‘‘ଏହି ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ଭଗୱା ଅୱୋଚାତି ତସ୍ସ କିର ଇଦ୍ଧିମଯପତ୍ତଚୀୱରସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅନେକାସୁ ଜାତୀସୁ ଚୀୱରାଦିଅଟ୍ଠପରିକ୍ଖାରଦାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏହି ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ଅୱୋଚ। ସୋ ତାୱଦେୱ ଭଣ୍ଡୁ କାସାୱୱସନୋ ଅଟ୍ଠହି ଭିକ୍ଖୁପରିକ୍ଖାରେହି ସରୀରେ ପଟିମୁକ୍କେହେୱ ୱସ୍ସସଟ୍ଠିକତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ନମସ୍ସମାନୋୱ ନିସୀଦି। ଯୋ ହି ଚୀୱରାଦିକେ ଅଟ୍ଠ ପରିକ୍ଖାରେ ପତ୍ତଚୀୱରମେୱ ୱା ସୋତାପନ୍ନାଦିଅରିଯସ୍ସ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସେୱ ୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ପରିକ୍ଖାରଦାନଂ ଅନାଗତେ ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱାଯ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୂ’’ତି ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେତି, ତସ୍ସ ତଂ ସତି ଅଧିକାରସମ୍ପତ୍ତିଯଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱେ ଇଦ୍ଧିମଯପରିକ୍ଖାରଲାଭାଯ ସଂୱତ୍ତତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୨୯ ।ପଣୀତେନାତି ଉତ୍ତମେନ। ସହତ୍ଥାତି ସହତ୍ଥେନ। ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱାତି ସୁଟ୍ଠୁ ତପ୍ପେତ୍ୱା, ପରିପୁଣ୍ଣଂ ସୁହିତଂ ଯାୱଦତ୍ଥଂ କତ୍ୱା। ସମ୍ପୱାରେତ୍ୱାତି ସୁଟ୍ଠୁ ପୱାରେତ୍ୱା, ଅଲଂ ଅଲନ୍ତି ହତ୍ଥସଞ୍ଞାଯ ପଟିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା। ଭୁତ୍ତାୱିନ୍ତି ଭୁତ୍ତୱନ୍ତଂ । ଓନୀତପତ୍ତପାଣିନ୍ତି ପତ୍ତତୋ ଓନୀତପାଣିଂ, ଅପନୀତହତ୍ଥନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ‘‘ଓନିତ୍ତପତ୍ତପାଣି’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଓନିତ୍ତଂ ନାନାଭୂତଂ ୱିନାଭୂତଂ ପତ୍ତଂ ପାଣିତୋ ଅସ୍ସାତି ଓନିତ୍ତପତ୍ତପାଣି, ତଂ ଓନିତ୍ତପତ୍ତପାଣିଂ, ହତ୍ଥେ ଚ ପତ୍ତଞ୍ଚ ଧୋୱିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ପତ୍ତଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୂତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏୱଂଭୂତଂ ଞତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଓକାସେ ନିସୀଦିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଧମ୍ମିଯା କଥାଯାତିଆଦୀସୁ ତଙ୍ଖଣାନୁରୂପାଯ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକଅତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା କୁସଲେ ଚ ଧମ୍ମେ ସମାଦପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଚ ନଂ ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ୱା ସୌସ୍ସାହଂ କତ୍ୱା ତାଯ ଚ ସୌସ୍ସାହତାଯ ଅଞ୍ଞେହି ଚ ୱିଜ୍ଜମାନଗୁଣେହି ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଧମ୍ମରତନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ପକ୍କାମି।

ଯସସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁଗିହିସହାଯପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦। ଇଦାନି ତସ୍ସ ସହାଯାନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଅସ୍ସୋସୁଂ ଖୋ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ସେଟ୍ଠିନୋ ଚ ଅନୁସେଟ୍ଠିନୋ ଚ ଯେସଂ କୁଲାନଂ ତାନି ସେଟ୍ଠାନୁସେଟ୍ଠୀନି କୁଲାନି, ତେସଂ ସେଟ୍ଠାନୁସେଟ୍ଠୀନଂ କୁଲାନଂ, ପୱେଣିୱସେନ ଆଗତେହି ସେଟ୍ଠୀହି ଚ ଅନୁସେଟ୍ଠୀହି ଚ ସମନ୍ନାଗତାନଂ କୁଲାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିମଲୋତିଆଦୀନି ତେସଂ ପୁତ୍ତାନଂ ନାମାନି। କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱାତି କେସଞ୍ଚ ମସ୍ସୁଞ୍ଚ ଓରୋପେତ୍ୱା। କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନୀତି କସାଯରସପୀତାନି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତାନଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକାନି ୱତ୍ଥାନି। ଓରକୋତି ଊନକୋ ଲାମକୋ। ସେସମେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଚତୁଗିହିସହାଯପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଞାସଗିହିସହାଯପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୧। ପଞ୍ଞାସମତ୍ତାନଂ ଗିହିସହାଯାନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯପି ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ୱୁତ୍ତମେୱ। ଇମେସଂ ପନ ସବ୍ବେସଂ ପୁବ୍ବଯୋଗୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଯସଆଦୀନଂକୁଲପୁତ୍ତାନଂ ଅଯଂ ପୁବ୍ବଯୋଗୋ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱଗ୍ଗବନ୍ଧନେନାତି ଗଣବନ୍ଧନେନ, ଏକୀଭୂତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅନାଥସରୀରାନୀତି ଅନାଥାନି ମତକଳେୱରାନି। ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତାତି ବହି ନୀହରିତ୍ୱା ଝାପେନ୍ତା।

ପଞ୍ଞାସଗିହିସହାଯପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ମାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୨। ଇଦାନି ସରଣଗମନୂପସମ୍ପଦଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା’’ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା (ସଂ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧।୧।୧୪୧) – ମୁତ୍ତାହନ୍ତି ମୁତ୍ତୋ ଅହଂ। ଚାରିକନ୍ତି ଅନୁପୁବ୍ବଗମନଚାରିକଂ, ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ଅନୁକ୍କମେନ ଗମନସଙ୍ଖାତଂ ଚାରିକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଚରଥାତି ଦିୱସଂ ଯୋଜନପରମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚରଥ। ମା ଏକେନ ଦ୍ୱେ ଅଗମିତ୍ଥାତି ଏକେନ ମଗ୍ଗେନ ଦ୍ୱୀସୁ ଗତେସୁ ଏକସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେ ଏକେନ ତୁଣ୍ହୀଭୂତେନ ଠାତବ୍ବଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଆଦିକଲ୍ୟାଣନ୍ତି ଆଦିମ୍ହି କଲ୍ୟାଣଂ ସୁନ୍ଦରଂ ଭଦ୍ଦକଂ, ତଥା ମଜ୍ଝପରିଯୋସାନେସୁ।

ଆଦିମଜ୍ଝପରିୟୋସାନଞ୍ଚ ନାମେତଂ ସାସନସ୍ସ ଚ ଦେସନାୟ ଚ ୱସେନ ଦୁୱିଧଂ। ତତ୍ଥ ସାସନସ୍ସ ସୀଲଂ ଆଦି, ସମଥୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗା ମଜ୍ଝଂ, ଫଲନିବ୍ବାନାନି ପରିୟୋସାନଂ। ସୀଲସମାଧୟୋ ୱା ଆଦି, ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗା ମଜ୍ଝଂ, ଫଲନିବ୍ବାନାନି ପରିୟୋସାନଂ। ସୀଲସମାଧିୱିପସ୍ସନା ୱା ଆଦି, ମଗ୍ଗୋ ମଜ୍ଝଂ, ଫଲନିବ୍ବାନାନି ପରିୟୋସାନଂ। ଦେସନାୟ ପନ ଚତୁପ୍ପଦିକଗାଥାୟ ତାୱ ପଠମପାଦୋ ଆଦି, ଦୁତିୟତତିୟା ମଜ୍ଝଂ, ଚତୁତ୍ଥୋ ପରିୟୋସାନଂ। ପଞ୍ଚପଦଛପ୍ପଦାନଂ ପଠମପାଦୋ ଆଦି, ଅୱସାନପାଦୋ ପରିୟୋସାନଂ, ସେସା ମଜ୍ଝଂ। ଏକାନୁସନ୍ଧିକସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ନିଦାନଂ ଆଦି, ଇଦମୱୋଚାତି ପରିୟୋସାନଂ, ସେସଂ ମଜ୍ଝଂ। ଅନେକାନୁସନ୍ଧିକସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ବହୁକମ୍ପି ଅନୁସନ୍ଧି ମଜ୍ଝମେୱ, ନିଦାନଂ ଆଦି, ଇଦମୱୋଚାତି ପରିୟୋସାନଂ। ସାତ୍ଥନ୍ତି ସାତ୍ଥକଂ କତ୍ୱା ଦେସେଥ। ସବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ଚେୱ ପଦେହି ଚ ପରିପୂରଂ କତ୍ୱା ଦେସେଥ। କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି ସକଲପରିପୁଣ୍ଣଂ। ପରିସୁଦ୍ଧନ୍ତି ନିରୁପକ୍କିଲେସଂ। ବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତି ସିକ୍ଖତ୍ତୟସଙ୍ଗହଂ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ। ପକାସେଥାତି ଆୱି କରୋଥ।

ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକାତି ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁମ୍ହି ଅପ୍ପକିଲେସରଜସଭାୱା, ଦୁକୂଲସାଣିୟା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ୱିୟ ଚତୁପ୍ପଦିକଗାଥାପରିୟୋସାନେ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥା ସତ୍ତା ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିହାୟନ୍ତୀତି ଅଲାଭପରିହାନିୟା ଧମ୍ମତୋ ପରିହାୟନ୍ତି। ତେନେୱାହ ''ଅନଧିଗତଂ ନାଧିଗଚ୍ଛନ୍ତା ୱିସେସାଧିଗମତୋ ପରିହାୟନ୍ତୀ''ତି। ସେନାନିଗମୋତି ସେନାୟ ନିଗମୋ। ପଠମକପ୍ପିକାନଂ କିର ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ସେନାନିୱେସୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ସୋ ପଦେସୋ ''ସେନାନିଗମୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ''ସେନାନିଗାମୋ''ତିପି ପାଠୋ, ସେନାନି ନାମ ସୁଜାତାୟ ପିତା, ତସ୍ସ ଗାମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମୀତି ନାହଂ ତୁମ୍ହେ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ପରିୱେଣାଦୀନି କାରେତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାକାଦୀହି ପରିଚରିୟମାନୋ ୱିହରିସ୍ସାମି, ତିଣ୍ଣଂ ପନ ଜଟିଲାନଂ ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢାନି ପାଟିହାରିୟସହସ୍ସାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଧମ୍ମମେୱ ଦେସେତୁଂ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମି।

୩୩।ମାରୋ ପାପିମାତି ଅତ୍ତନୋ ୱିସୟଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ପଟିପନ୍ନେ ସତ୍ତେ ମାରେତୀତି ମାରୋ, ପରେ ପାପେ ନିୟୋଜେତି, ସୟଂ ୱା ପାପେ ନିୟୁତ୍ତୋତି ପାପିମା। ଅଞ୍ଞାନିପିସ୍ସ କଣ୍ହୋ ଅଧିପତି ୱସୱତ୍ତୀ ଅନ୍ତକୋ ନମୁଚି ପମତ୍ତବନ୍ଧୂତିଆଦୀନି ବହୂନି ନାମାନି, ଇଧ ପନ ନାମଦ୍ୱୟମେୱ ଗହିତଂ। ଉପସଙ୍କମୀତି ''ଅୟଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ମହାୟୁଦ୍ଧଂ ୱିଚାରେନ୍ତୋ ୱିୟ 'ମା ଏକେନ ଦ୍ୱେ ଅଗମିତ୍ଥ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେଥା'ତି ସଟ୍ଠି ଜନେ ଉୟ୍ୟୋଜେତି, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଏକସ୍ମିମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେ ମୟ୍ହଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସାତଂ ନତ୍ଥି, ଏୱଂ ବହୂସୁ ଦେସେନ୍ତେସୁ କୁତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ପଟିବାହାମି ନ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି।

ସବ୍ବପାସେହୀତି ସବ୍ବେହି କିଲେସପାସେହି। ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସାତି ଯେ ଦିବ୍ବକାମଗୁଣସଙ୍ଖାତା ମାନୁସକକାମଗୁଣସଙ୍ଖାତା ଚ କିଲେସପାସା ନାମ ଅତ୍ଥି, ସବ୍ବେହି ତେହି ତ୍ୱଂ ବଦ୍ଧୋତି ୱଦତି। ମହାବନ୍ଧନବଦ୍ଧୋତି ମହତା କିଲେସବନ୍ଧନେନ ବଦ୍ଧୋ, ମହତି ୱା ବନ୍ଧନେ ବଦ୍ଧୋ, କିଲେସବନ୍ଧନସ୍ସ ଠାନଭୂତେ ଭୱଚାରକେ ବଦ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ମେ ସମଣ ମୋକ୍ଖସୀତି ସମଣ ତ୍ୱଂ ମମ ୱିସୟତୋ ନ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସସି। ''ନ ମେ ସମଣ ମୋକ୍ଖସୀ''ତି ଚ ଇଦଂ ମାରୋ ''ମୁତ୍ତାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବପାସେହୀ''ତି ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ଅସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ୱଦତି, ସଦ୍ଦହନ୍ତୋପି ୱା ''ଏୱମୟଂ ପରେସଂ ସତ୍ତାନଂ ମୋକ୍ଖାୟ ଉସ୍ସାହଂ ନ କରେୟ୍ୟା''ତି ସନ୍ତଜ୍ଜେନ୍ତୋ କୋହଞ୍ଞେ ଠତ୍ୱା ୱଦତି।

ନିହତୋତି ତ୍ୱଂ ମୟା ନିହତୋ, ନିବ୍ବିସେୱନଭାୱଂ ଗମିତୋ ପରାଜିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଚରନ୍ତେ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞେପି ବନ୍ଧତୀତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋ। ରାଗପାସୋ ହି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରେସୁପି କିଚ୍ଚସାଧନତୋ ''ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତେନେୱ ନଂ ମାରୋପି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋତି ମଞ୍ଞତି। ମନସି ଜାତୋତି ମାନସୋ, ମନସମ୍ପୟୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ମାରକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପବ୍ବଜ୍ଜୂପସମ୍ପଦାକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪। ''ଅନୁଜାନାମି ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିକାୟ ପନ ପାଠଇୟା ଯୋ ପବ୍ବଜ୍ଜୂପସମ୍ପଦାୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ, ତଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ପବ୍ବଜ୍ଜାପେକ୍ଖଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତେନା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯେ ପୁଗ୍ଗଲା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୟଂ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋତି କେସଚ୍ଛେଦନାଦୀନି ସୟଂ କରୋନ୍ତେନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋ। କେସଚ୍ଛେଦନଂ କାସାୟଚ୍ଛାଦନଂ ସରଣଦାନନ୍ତି ହି ଇମାନି ତୀଣି କରୋନ୍ତୋ ''ପବ୍ବାଜେତୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତେସୁ ଏକଂ ଦ୍ୱେ ୱାପି କରୋନ୍ତୋ ତଥା ୱୋହରୀୟତିଯେୱ, ତସ୍ମା ଏତଂ ପବ୍ବାଜେହୀତି କେସଚ୍ଛେଦନଂ କାସାୟଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପଜ୍ଝାୟଂଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପବ୍ବାଜେତୀତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଖଣ୍ଡସୀମଂ ନେତ୍ୱାତି ଭଣ୍ଡୁକମ୍ମାରୋଚନପରିହରଣତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ସଭିକ୍ଖୁକେ ୱିହାରେ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ''ଏତସ୍ସ କେସେ ଛିନ୍ଦା''ତି ୱତ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ପବ୍ବାଜେତ୍ୱାତି କେସଚ୍ଛେଦନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ଭିକ୍ଖୁତୋ ଅଞ୍ଞୋ ପବ୍ବାଜେତୁଂ ନ ଲଭତୀତି ସରଣଦାନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନେୱାହ ''ସାମଣେରୋ ପନା''ତିଆଦି। ଭଦ୍ଦରୂପୋତି ଭଦ୍ଦସଭାୱୋ। ତମେୱତ୍ଥଂ ପରିୟାୟନ୍ତରେନ ୱିଭାୱେତି ''ସହେତୁକୋ''ତି। ଞାତୋତି

ପାକଟୋ। ଯସସ୍ସୀତି ପରିୱାରସମ୍ପତ୍ତିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ।

ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନଗନ୍ଧାସଯୋକାସୱସେନ ଅସୁଚିଜେଗୁଚ୍ଛପଟିକୂଲଭାୱଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ କେସା ନାମେତେ ୱଣ୍ଣତୋପି ପଟିକୂଲା, ସଣ୍ଠାନତୋପି ଗନ୍ଧତୋପି ଆସଯତୋପି ଓକାସତୋପି ପଟିକୂଲା। ମନୁଞ୍ଞେପି (ୱିସୁଦ୍ଧି॰ ୧।୧୮୩; ୱିଭ॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୩୫୬; ସାରତ୍ଥ॰ ଟୀ॰ ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୨।୧୬୨) ହି ଯାଗୁପତ୍ତେ ୱା ଭତ୍ତପତ୍ତେ ୱା କେସୱଣ୍ଣଂ କିଞ୍ଚି ଦିସ୍ୱା ''କେସମିସ୍ସକମିଦଂ, ହରଥ ନ''ନ୍ତି ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱଂ କେସା ୱଣ୍ଣତୋ ପଟିକୂଲା। ରତ୍ତିଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତାପି କେସସଣ୍ଠାନଂ ଅକ୍କୱାକଂ ୱା ମକଚିୱାକଂ ୱା ଛୁପିତ୍ୱା ତଥେୱ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱଂ ସଣ୍ଠାନତୋ ପଟିକୂଲା। ତେଲମକ୍ଖନପୁପ୍ଫଧୂମାଦିସଙ୍ଖାରୱିରହିତାନଞ୍ଚ କେସାନଂ ଗନ୍ଧୋ ପରମଜେଗୁଚ୍ଛୋ ହୋତି, ତତୋ ଜେଗୁଚ୍ଛତରୋ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତାନଂ। କେସା ହି ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନତୋ ଅପ୍ପଟିକୂଲାପି ସିଯୁଂ, ଗନ୍ଧେନ ପନ ପଟିକୂଲାଯେୱ। ଯଥା ହି ଦହରସ୍ସ କୁମାରକସ୍ସ ୱଚ୍ଚଂ ୱଣ୍ଣତୋ ହଲିଦ୍ଦିୱଣ୍ଣଂ, ସଣ୍ଠାନତୋପି ହଲିଦ୍ଦିପିଣ୍ଡିସଣ୍ଠାନଂ। ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ଛଡ୍ଡିତଞ୍ଚ ଉଦ୍ଧୁମାତକକାଠଅସୁନଖସରୀରଂ ୱଣ୍ଣତୋ ତାଲପକ୍କୱଣ୍ଣଂ, ସଣ୍ଠାନତୋ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଟ୍ଠମୁଦିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନଂ, ଦାଠାପିସ୍ସ ସୁମନମକୁଳସଦିସା, ତଂ ଉଭଯମ୍ପି ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନତୋ ସିଯା ଅପ୍ପଟିକୂଲଂ, ଗନ୍ଧେନ ପନ ପଟିକୂଲମେୱ, ଏୱଂ କେସାପି ସିଯୁଂ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନତୋ ଅପ୍ପଟିକୂଲା, ଗନ୍ଧେନ ପନ ପଟିକୂଲାଯେୱାତି। ଯଥା ପନ ଅସୁଚିଟ୍ଠାନେ ଗାମନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଜାତାନି ସୂପେଯ୍ୟପଣ୍ଣାନି ନାଗରିକମନୁସ୍ସାନଂ ଜେଗୁଚ୍ଛାନି ହୋନ୍ତି ଅପରିଭୋଗାନି, ଏୱଂ କେସାପି ପୁବ୍ବଲୋହିତମୁତ୍ତକରୀସପିତ୍ତସେମ୍ହାଦିନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଜାତତ୍ତା ପରମଜେଗୁଚ୍ଛାତି ଏୱଂ ଆସଯତୋ ପଟିକୂଲା। ଇମେ ଚ କେସା ନାମ ଗୂଥରାସିମ୍ହି ଉଟ୍ଠିତକଣ୍ଣକଂ ୱିଯ ଏକତିଂସକୋଟ୍ଠାସରାସିମ୍ହି ଜାତା, ତେ ସୁସାନସଙ୍କାରଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଜାତସାକଂ ୱିଯ ପରିଖାଦୀସୁ ଜାତକମଲକୁୱଲଯାଦିପୁପ୍ଫଂ ୱିଯ ଚ ଅସୁଚିଟ୍ଠାନେ ଜାତତ୍ତା ପରମଜେଗୁଚ୍ଛାତି ଏୱଂ ଓକାସତୋ ପଟିକୂଲାତିଆଦିନା ନଯେନ ତଚପଞ୍ଚକସ୍ସ ୱଣ୍ଣାଦିୱସେନ ପଟିକୂଲଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ନିଜ୍ଜୀୱନିସ୍ସତ୍ତଭାୱଂ ୱା ପାକଟଂ କରୋନ୍ତେନାତି ଇମେ କେସା ନାମ ସୀସକଟାହପଲିୱେଠନଚମ୍ମେ ଜାତା। ତତ୍ଥ ଯଥା ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ଜାତେସୁ କୁଣ୍ଠତିଣେସୁ ନ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକୋ ଜାନାତି ''ମଯି କୁଣ୍ଠତିଣାନି ଜାତାନୀ''ତି, ନାପି କୁଣ୍ଠତିଣାନି ଜାନନ୍ତି ''ମଯଂ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ଜାତାନୀ''ତି, ଏୱମେୱ ନ ସୀସକଟାହପଲିୱେଠନଚମ୍ମଂ ଜାନାତି ''ମଯି କେସା ଜାତା''ତି, ନାପି କେସା ଜାନନ୍ତି ''ମଯଂ ସୀସକଟାହପଲିୱେଠନଚମ୍ମେ ଜାତା''ତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଭୋଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣରହିତା ଏତେ ଧମ୍ମା। ଇତି କେସା ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂତିଆଦିନା ନଯେନ ନିଜ୍ଜୀୱନିସ୍ସତ୍ତଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତେନ। ପୁବ୍ବେତି ପୁରିମବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକେ। ମଦ୍ଦିତସଙ୍ଖାରୋତି ନାମରୂପୱୱତ୍ଥାନେନ ଚେୱ ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହୱସେନ ଚ ଞାଣେନ ପରିମଦ୍ଦିତସଙ୍ଖାରୋ। ଭାୱିତଭାୱନୋତି କଲାପସମ୍ମସନାଦିନା ସବ୍ବସୋ କୁସଲଭାୱନାଯ ପୂରଣେନ ଭାୱିତଭାୱନୋ।

ଅଦିନ୍ନଂନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ପବ୍ବଜ୍ଜା ନ ରୁହତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଅନୁଞ୍ଞାତୌପସମ୍ପଦାତି ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମେନ ଅନୁଞ୍ଞାତୌପସମ୍ପଦା। ଠାନକରଣସମ୍ପଦନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉରାଦୀନି ଠାନାନି, ସଂୱୁତାଦୀନି କରଣାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଅନୁନାସିକନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦାନକାଲେ ଅନ୍ତରା ୱିଚ୍ଛେଦଂ ଅକତ୍ୱା ଦାତବ୍ବାନୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଏକସମ୍ବନ୍ଧାନୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ମ-କାରନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦାନସମଯେ ୱିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା। ସବ୍ବମସ୍ସ କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ଦସସିକ୍ଖାପଦୱିନିମୁତ୍ତଂ ପରାମାସାପରାମାସାଦିଭେଦଂ କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ଆଭିସମାଚାରିକେସୁ ୱିନେତବ୍ବୋତି ଇମିନା ସେଖିଯୌପଜ୍ଝାଯୱତ୍ତାଦିଆଭିସମାଚାରିକସୀଲମନେନ ପୂରେତବ୍ବଂ, ତତ୍ଥ ଚ କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଅକରଣେ ଅକତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଚ କରଣେ ଦଣ୍ଡକମ୍ମାରହୋ ହୋତୀତି ଦୀପେତି।

ପବ୍ବଜ୍ଜୂପସମ୍ପଦାକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦୁତିଯମାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୫।ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠୋତିଆଦିକାଯ ପନ ପାଠଇଯା ଅଯଂ ଅପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା। ଯୋନିସୋମନସିକାରାତି ଉପାଯମନସିକାରେନ, ଅନିଚ୍ଚାଦୀସୁ ଅନିଚ୍ଚାଦିତୋ ମନସିକରଣେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋନିସୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାତି ଉପାଯୱୀରିଯେନ, ଅନୁପ୍ପନ୍ନାକୁସଲାନୁପ୍ପାଦନାଦିୱିଧିନା ପୱତ୍ତୱୀରିଯେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିମୁତ୍ତୀତି ଉକ୍କଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସେନ ଅରହତ୍ତଫଲୱିମୁତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଅଜ୍ଝଭାସୀତି ''ଅଯଂ ଅତ୍ତନା ୱୀରିଯଂ କତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱାପି ନ ତୁସ୍ସତି, ଇଦାନି ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି 'ପାପୁଣାଥା'ତି ଉସ୍ସାହଂ କରୋତି, ପଟିବାହେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅଭାସି। ମାରପାସେନାତି କିଲେସପାସେନ। ସେସମେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଦୁତିଯମାରକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିୟକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬। ତିଂସଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିୟୱତ୍ଥୁମ୍ହି ୟଥାଭିରନ୍ତଂ ୱିହରିତ୍ୱାତି ୟଥାଅଜ୍ଝାସୟଂ ୱିହରିତ୍ୱା। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱସନ୍ତାନଂ ଛାୟୂଦକାଦୀନଂ ୱିପତ୍ତିଂ ୱା ଅଫାସୁକସେନାସନଂ ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଅସ୍ସଦ୍ଧାଦିଭାୱଂ ୱା ଆଗମ୍ମ ଅନଭିରତି ନାମ ନତ୍ଥି, ତେସଂ ସମ୍ପତ୍ତିୟା ‘‘ଇଧ ଫାସୁଂ ୱିହରାମା’’ତି ଅଭିରମିତ୍ୱା ଚିରୱିହାରୋପି ନତ୍ଥି। ୟତ୍ଥ ପନ ତଥାଗତେ ୱିହରନ୍ତେ ସତ୍ତା ସରଣେସୁ ୱା ତୀସୁ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତି, ସୀଲାନି ୱା ସମାଦିୟନ୍ତି, ପବ୍ବଜନ୍ତି ୱା, ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗାଦୀନଂ ୱା ପରେସଂ ଉପନିସ୍ସୟୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧା ସତ୍ତେ ତାସୁ ସମ୍ପତ୍ତୀସୁ ପତିଟ୍ଠାପନଅଜ୍ଝାସୟେନ ୱସନ୍ତି, ତାସଂ ଅଭାୱେ ପକ୍କମନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ୟଥାଅଜ୍ଝାସୟଂ ୱିହରିତ୍ୱା’’ତି। ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱାତି ପୱିସିତ୍ୱା। ତିଂସମତ୍ତାତି ତିଂସପମାଣା। ସେସମେତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିୟକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉରୁୱେଲପାଟିହାରିୟକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୭-୩୮। ଉରୁୱେଲକସ୍ସପୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଜଟିଲୋତି ଜଟାଧରୋ। ଜଟା ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ହି ଜଟିଲୋ। ନେତୀତି ନାୟକୋ, ସାମଂ ୱିନେତି ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧିଂ ସିକ୍ଖାପେତୀତି ୱିନାୟକୋ। ସଚେ ତେ କସ୍ସପ ଅଗରୂତି କସ୍ସପ ସଚେ ତୁୟ୍ହଂ ଭାରିୟଂ ଅଫାସୁକଂ କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥି। ଅଗ୍ୟାଗାରେତି ଅଗ୍ଗିସାଲାୟଂ। ଉଭିନ୍ନଂ ସଜୋତିଭୂତାନନ୍ତି ଉଭୋସୁ ସଜୋତିଭୂତେସୁ ପଜ୍ଜଲିତେସୁ। ୟତ୍ର ହି ନାମାତି ୟୋ ନାମ।

୩୯।ଅଜ୍ଜଣ୍ହୋତି ଅଜ୍ଜ ଏକଦିୱସଂ। ଅଗ୍ଗିସାଲମ୍ହୀତି ଅଗ୍ୟାଗାରେ। ସୁମନମନସୋତି ସୁନ୍ଦରଚିତ୍ତସଙ୍ଖାତମନୋ। ତେଜୋଧାତୂସୁ କୁସଲୋତି ତେଜୋକସିଣସମାପତ୍ତୀସୁ କୁସଲୋ। ଉଦିଚ୍ଛରେତି ଉଲ୍ଲୋକେସୁଂ, ପରିୱାରେସୁନ୍ତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ପତ୍ତମ୍ହି ଓଦହିତ୍ୱାତି ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ଧୁୱଭତ୍ତେନାତି ନିଚ୍ଚଭତ୍ତେନ।

୪୦।ଅଭିକ୍କନ୍ତାୟ ରତ୍ତିୟାତି ଏତ୍ଥ ଅଭିକ୍କନ୍ତ-ସଦ୍ଦୋ ଖୟେ ୱତ୍ତତି, ତେନ ପରିକ୍ଖୀଣାୟରତ୍ତିୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେ ହି ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ମଜ୍ଝିମୟାମସମନନ୍ତରେ ଆଗତା। ନିୟାମୋ କିରେସ ଦେୱତାନଂ, ୟଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ୱା ବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ୱା ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ମଜ୍ଝିମୟାମସମନନ୍ତରେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣାତି ଅଭିରୂପଚ୍ଛୱିୱଣ୍ଣା, ଇଟ୍ଠୱଣ୍ଣା ମନାପୱଣ୍ଣାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଦେୱତା ହି ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗଚ୍ଛମାନା ପକତିୱଣ୍ଣଂ ପକତିଇଦ୍ଧିଂ ଜହିତ୍ୱା ଓଳାରିକଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ କତ୍ୱା ଅତିରେକୱଣ୍ଣୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରକାୟାଦୀହି ଓଭାସଂ ମୁଞ୍ଚମାନାଦିୱସେନ ଚ ଦିବ୍ବଂ ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱଞ୍ଚ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ନଟସମଜ୍ଜାଦୀନି ଗଚ୍ଛନ୍ତା ମନୁସ୍ସା ୱିୟ ଅଭିସଙ୍ଖତେନ କାୟେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତ୍ଥ କାମାୱଚରା ଅନଭିସଙ୍ଖତେନପି ଆଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି ଓଳାରିକରୂପତ୍ତା। ତଥା ହି ତେ କବଳୀକାରାହାରଭକ୍ଖା, ରୂପାୱଚରା ପନ ଅନଭିସଙ୍ଖତେନ କାୟେନ ଆଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି ସୁଖୁମତରରୂପତ୍ତା। ତେସଞ୍ହି ଅତିସୁଖୁମୋୱ ଅତ୍ତଭାୱୋ, ନ ତେନ ଇରିୟାପଥକପ୍ପନଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେପି ବ୍ରହ୍ମାନୋ ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ନିମ୍ମିତରୂପେନେୱ ପୱତ୍ତନ୍ତି। ମୂଲପଟିସନ୍ଧିରୂପଞ୍ହି ନେସଂ ଅତିୱିୟ ସୁଖୁମମହାରୂପଂ, କେୱଲଂ ତଂ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦସ୍ସ ନିସ୍ସୟାଧିଟ୍ଠାନଭୂତଂ ସଣ୍ଠାନୱନ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି।

କେୱଲକପ୍ପନ୍ତି ଏତ୍ଥ କେୱଲ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନୱସେସତ୍ତଂ ଅତ୍ଥୋ, କପ୍ପ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ସମନ୍ତଭାୱୋ, ତସ୍ମା କେୱଲକପ୍ପଂ ୱନସଣ୍ଡନ୍ତି ଅନୱସେସଂ ସମନ୍ତତୋ ୱନସଣ୍ଡନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୱସେସଂ ଫରିତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସପି ହି ଓଭାସସ୍ସ କେନଚି କାରଣେନ ଏକଦେସଫରଣମ୍ପି ସିୟା, ଅୟଂ ପନ ସବ୍ବସୋ ଫରତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ସମନ୍ତତ୍ଥୋ କପ୍ପ-ସଦ୍ଦୋ ଗହିତୋ। ଅଥ ୱା ଈସଂ ଅସମତ୍ତଂ କେୱଲକପ୍ପଂ। ଭଗୱତୋ ପଭାୟ ଅନୋଭାସିତମେୱ ହି ପଦେସଂ ଦେୱତା ଅତ୍ତନୋ ପଭାୟ ଓଭାସେନ୍ତି। ନ ହି ଭଗୱତୋ ପଭା କାୟଚି ପଭାୟ ଅଭିଭୂୟତି, ସୂରିୟାଦୀନମ୍ପି ପନ ପଭଂ ସା ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ତିଟ୍ଠତୀତି। ଓଭାସେତ୍ୱାତି ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରସରୀରସମୁଟ୍ଠିତାୟ ଆଭାୟ ଫରିତ୍ୱା, ଚନ୍ଦୋ ୱିୟ ସୂରିୟୋ ୱିୟ ଚ ଏକୋଭାସଂ ଏକପଜ୍ଜୋତଂ କରିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦେୱତାନଞ୍ହି ସରୀରାଭା ଦସଦ୍ୱାଦସୟୋଜନମତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ତତୋ ଭିୟ୍ୟୋପି ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ତଥା ୱତ୍ଥାଭରଣାଦୀସୁ ସମୁଟ୍ଠିତା ପଭା। ଚତୁଦ୍ଦିସାତି ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ। ୟତ୍ର ହି ନାମାତି ୟଂ ନାମ।

୪୩।ଅଙ୍ଗମଗଧାତି ଉଭୋ ଅଙ୍ଗମଗଧରଟ୍ଠୱାସିନୋ। ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟନ୍ତି ଇଦ୍ଧିଭୂତଂ ପାଟିହାରିୟଂ, ନ ଆଦେସନାନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତିୱିଧଞ୍ହି ପାଟିହାରିୟଂ ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟଂ ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟନ୍ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତି, ବହୁଧାପି ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ହୋତି ଆୱିଭାୱଂ ତିରୋଭାୱ’’ନ୍ତିଆଦିନୟପ୍ପୱତ୍ତଂ (ଦୀ। ନି। ୧।୨୩୮-୨୩୯; ମ। ନି। ୧।୧୪୭; ସଂ। ନି। ୨।୭୦; ୫।୮୩୪) ଇଦ୍ଧିୱିଧମେୱ ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ। ‘‘ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଚିତ୍ତମ୍ପି ଆଦିସତି, ଚେତସିକମ୍ପି ଆଦିସତି, ୱିତକ୍କିତମ୍ପି ଆଦିସତି,

ୱିଚାରିତମ୍ପି ଆଦିସତି ‘ଏୱମ୍ପି ତେ ମନୋ, ଇତ୍ଥମ୍ପି ତେ ମନୋ’’ତିଆଦିନଯପ୍ପୱତ୍ତଂ (ପଟି। ମ। ୩।୩୦) ପରସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା କଥନଂ ଆଦେସନାପାଟିହାରିଯଂ। ‘‘ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱମନୁସାସତି ‘ଏୱଂ ୱିତକ୍କେଥ, ମା ଏୱଂ ୱିତକ୍କଯିତ୍ଥ, ଏୱଂ ମନସି କରୋଥ, ମା ଏୱଂ ମାନସା କରିତ୍ଥ, ଇଦଂ ପଜହଥ, ଇଦଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଥା’’’ତି (ପଟି। ମ। ୩।୩୦) ଏୱମାଦିନଯପ୍ପୱତ୍ତା ସାୱକାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ସବ୍ବକାଲଂ ଦେସେତବ୍ବଧମ୍ମଦେସନା ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିଯଂ।

ତତ୍ଥ (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୧) ପାଟିହାରିଯପଦସ୍ସ ୱଚନତ୍ଥଂ ପଟିପକ୍ଖହରଣତୋ ରାଗାଦିକିଲେସାପନଯନତୋ ପାଟିହାରିଯନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଭଗୱତୋ ପନ ପଟିପକ୍ଖା ରାଗାଦଯୋ ନ ସନ୍ତି ଯେ ହରିତବ୍ବା, ପୁଥୁଜ୍ଜନାନମ୍ପି ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେ ଅଟ୍ଠଗୁଣସମନ୍ନାଗତେ ଚିତ୍ତେ ହତପଟିପକ୍ଖେ ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ପୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ପୱତ୍ତୱୋହାରେନ ଚ ନ ସକ୍କା ଇଧ ପାଟିହାରିଯନ୍ତି ୱତ୍ତୁଂ। ସଚେ ପନ ମହାକାରୁଣିକସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱେନେଯ୍ୟଗତା ଚ କିଲେସା ପଟିପକ୍ଖା, ତେସଂ ହରଣତୋ ପାଟିହାରିଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱଂ ସତି ଯୁତ୍ତମେତଂ। ଅଥ ୱା ଭଗୱତୋ ଚ ସାସନସ୍ସ ଚ ପଟିପକ୍ଖା ତିତ୍ଥିଯା, ତେସଂ ହରଣତୋ ପାଟିହାରିଯଂ। ତେ ହି ଦିଟ୍ଠିହରଣୱସେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପକାସନେ ଅସମତ୍ଥଭାୱେନ ଚ ଇଦ୍ଧିଆଦେସନାନୁସାସନୀହି ହରିତା ଅପନୀତା ହୋନ୍ତୀତି। ପଟୀତି ୱା ଅଯଂ ସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଛାତି ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ବୋଧେତି ‘‘ତସ୍ମିଂ ପଟିପୱିଟ୍ଠମ୍ହି, ଅଞ୍ଞୋ ଆଗଞ୍ଛି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଚୂଳନି। ୱତ୍ଥୁଗାଥା ୪) ୱିଯ, ତସ୍ମା ସମାହିତେ ଚିତ୍ତେ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେନ କତକିଚ୍ଚେନ ପଚ୍ଛା ହରିତବ୍ବଂ ପୱତ୍ତେତବ୍ବନ୍ତି ପଟିହାରିଯଂ, ଅତ୍ତନୋ ୱା ଉପକ୍କିଲେସେସୁ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନମଗ୍ଗେହି ହରିତେସୁ ପଚ୍ଛା ହରଣଂ ପଟିହାରିଯଂ, ଇଦ୍ଧିଆଦେସନାନୁସାସନିଯୋ ଚ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସେନ କତକିଚ୍ଚେନ ସତ୍ତହିତତ୍ଥଂ ପୁନ ପୱତ୍ତେତବ୍ବା, ହରିତେସୁ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଉପକ୍କିଲେସେସୁ ପରସତ୍ତାନଂ ଉପକ୍କିଲେସହରଣାନି ହୋନ୍ତୀତି ପଟିହାରିଯାନି ଭୱନ୍ତି, ପଟିହାରିଯମେୱ ପାଟିହାରିଯଂ। ପଟିହାରିଯେ ୱା ଇଦ୍ଧିଆଦେସନାନୁସାସନୀସମୁଦାଯେ ଭୱଂ ଏକେକଂ ପାଟିହାରିଯନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଟିହାରିଯଂ ୱା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ମଗ୍ଗୋ ଚ ପଟିପକ୍ଖହରଣତୋ, ତତ୍ଥ ଜାତଂ ନିମିତ୍ତଭୂତେ, ତତୋ ୱା ଆଗତନ୍ତି ପାଟିହାରିଯଂ। ସ୍ୱାତନାଯାତି ସ୍ୱେ ଦାତବ୍ବସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ।

୪୪।ପଂସୁକୂଲଂଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତୀତି ପରିଯେସମାନସ୍ସ ପଟିଲାଭୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି। ୱିଚିତ୍ତପାଟିହାରିଯପଦସ୍ସନତ୍ଥାୱ ସା ପରିଯେସନା। ଯସ୍ମା ପାଣିନା ଫୁଟ୍ଠମତ୍ତେ ସା ପୋକ୍ଖରଣୀ ନିମ୍ମିତା ଅହୋସି, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ପାଣିନା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣିତ୍ୱା’’ତି।

୪୬-୪୯।ଜଟିଲାତି ତାପସା। ତେ ହି ଜଟାଧାରିତାଯ ଇଧ ‘‘ଜଟିଲା’’ତି ୱୁତ୍ତା। ଅନ୍ତରଟ୍ଠକାସୁ ହିମପାତସମଯେତି ହେମନ୍ତସ୍ସ ଉତୁନୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରଭୂତେ ମାଘମାସସ୍ସ ଅୱସାନେ ଚତସ୍ସୋ, ଫଗ୍ଗୁଣମାସସ୍ସ ଆଦିମ୍ହି ଚତସ୍ସୋତି ଏୱଂ ଉଭିନ୍ନମନ୍ତରେ ଅଟ୍ଠରତ୍ତୀସୁ ହିମପତନକାଲେ। ନେରଞ୍ଜରାଯ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନ୍ତୀତି କେଚି ତସ୍ମିଂ ତିତ୍ଥସମ୍ପତେ ଉଦକେ ପଠମଂ ନିମୁଗ୍ଗସକଲସରୀରା ତତୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନ୍ତା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି ଉପ୍ପିଲୱନ୍ତି। ନିମୁଜ୍ଜନ୍ତୀତି ସସୀସଂ ଉଦକେ ଓସୀଦନ୍ତି। ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନନିମୁଜ୍ଜନମ୍ପି କରୋନ୍ତୀତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନନିମୁଜ୍ଜନାନିପି କରୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ହି କେଚି ‘‘ଏକୁମ୍ମୁଜ୍ଜନେନେୱ ପାପସୁଦ୍ଧି ହୋତୀ’’ତି ଏୱଂଦିଟ୍ଠିକା, ତେ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନମେୱ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନଂ ପନ ନିମୁଜ୍ଜନମନ୍ତରେନ ନତ୍ଥୀତି ଅୱିନାଭାୱତୋ ନିମୁଜ୍ଜନମ୍ପି ତେ କରୋନ୍ତିଯେୱ। ଯେପି ‘‘ଏକନିମୁଜ୍ଜନେନେୱ ପାପସୁଦ୍ଧି ହୋତୀ’’ତି ଏୱଂଦିଟ୍ଠିକା, ତେପି ଏକୱାରମେୱ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅୱିନାଭାୱତୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନମ୍ପି କତ୍ୱା ପକ୍କମନ୍ତି। ଅପରେ ‘‘ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନନିମୁଜ୍ଜନାନି କତ୍ୱା ନହାତେ ପାପସୁଦ୍ଧି ହୋତୀ’’ତି ଏୱଂଦିଟ୍ଠିକା, ତେ କାଲେନ କାଲଂ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନନିମୁଜ୍ଜନାନି କରୋନ୍ତି। ତେ ସବ୍ବେପି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନ୍ତିପି ନିମୁଜ୍ଜନ୍ତିପି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନନିମୁଜ୍ଜନମ୍ପି କରୋନ୍ତୀ’’ତି। ଏତ୍ଥ ଚ କିଞ୍ଚାପି ନିମୁଜ୍ଜନପୁବ୍ବକଂ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନଂ, ନିମୁଜ୍ଜନମେୱ ପନ କରୋନ୍ତା କତିପଯା, ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନଂ ତଦୁଭଯଞ୍ଚ କରୋନ୍ତା ବହୂତି ତେସଂ ଯେଭୁଯ୍ୟଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନଂ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୫୦-୫୧।ଉଦକୱାହକୋତି ଉଦକୋଘୋ। ରେଣୁହତାଯାତି ରଜୋଗତାଯ, ରଜୋକିଣ୍ଣାଯାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନେୱ ଚ ଖୋ ତ୍ୱଂ କସ୍ସପ ଅରହାତି ଏତେନ ତଦା କସ୍ସପସ୍ସ ଅସେକ୍ଖଭାୱଂ ପଟିକ୍ଖିପତି, ନାପି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସମାପନ୍ନୋତି ଏତେନ ସେକ୍ଖଭାୱଂ। ଉଭଯେନପିସ୍ସ ଅନରିଯଭାୱମେୱ ଦୀପେତି। ସାପି ତେ ପଟିପଦା ନତ୍ଥି, ଯାଯ ତ୍ୱଂ ଅରହା ୱା ଅସ୍ସସି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ୱା ସମାପନ୍ନୋତି ଇମିନା ପନସ୍ସ କଲ୍ୟାଣପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱମ୍ପି ପଟିକ୍ଖିପତି। ତତ୍ଥ ପଟିପଦାତି ସୀଲୱିସୁଦ୍ଧିଆଦଯୋ ଛ ୱିସୁଦ୍ଧିଯୋ। ପଟିପଜ୍ଜତି ଏତାଯ ଅରିଯମଗ୍ଗୋତି ପଟିପଦା। ଅସ୍ସସୀତି ଭୱେଯ୍ୟାସି। ଚିରପଟିକାତି ଚିରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ, ନାଗଦମନତୋ ପଟ୍ଠାଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଖାରିକାଜମିସ୍ସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଖାରୀତି ଅରଣୀକମଣ୍ଡଲୁସୂଚିଆଦଯୋ ତାପସପରିକ୍ଖାରା, ତଂ ହରଣକାଜଂ ଖାରିକାଜଂ। ଅଗ୍ଗିହୁତମିସ୍ସନ୍ତି ଦବ୍ବିଆଦିଅଗ୍ଗିପୂଜୋପକରଣଂ।

୫୨-୫୩।ଉପସଗ୍ଗୋତି ଉପଦ୍ଦୱୋ। ଇଦାନି ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢାନି ପାଟିହାରିଯସହସ୍ସାନି ଏକତୋ ଗଣେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଭଗୱତୋ ଅଧିଟ୍ଠାନେନ ପଞ୍ଚ କଟ୍ଠସତାନି ନ ଫାଲିଯିଂସୂ’’ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ନାଗଦମନାଦୀନି ପନ ସୋଳସ ପାଟିହାରିଯାନି ଇଧ ନ ଗଣିତାନି, ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୋଳସାତିରେକଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢପାଟିହାରିଯସହସ୍ସାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଆଦିତ୍ତପରିଯାୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୪। ଇଦାନି ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସସ୍ସ ଆଦିତ୍ତପରିଯାୟଦେସନାୟ ଅରହତ୍ତପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅଥ ଖୋଭଗୱା''ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ଗଯାୟଂ ୱିହରତି ଗଯାସୀସେତି ଗଯାନାମିକାୟ ନଦିଯା ଅୱିଦୂରେ ଭୱତ୍ତା ଗାମୋ ଗଯା ନାମ, ତସ୍ସଂ ଗଯାୟଂ ୱିହରତି। ସମୀପତ୍ଥେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ଗଯାଗାମସ୍ସ ହି ଅୱିଦୂରେ ଗଯାତି ଏକା ପୋକ୍ଖରଣୀପି ଅତ୍ଥି ନଦୀପି ଗଯାସୀସନାମକୋ ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭସଦିସୋ ପିଟ୍ଠିପାସାଣୋପି। ଯତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସସ୍ସ ଓକାସୋ ପହୋତି, ଭଗୱା ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଗଯାସୀସେ''ତି, ଗଯାଗାମସ୍ସ ଆସନ୍ନେ ଗଯାସୀସନାମକେ ପିଟ୍ଠିପାସାଣେ ୱିହରତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସୀତି ତେସଂ ସପ୍ପାୟଧମ୍ମଦେସନଂ ୱିଚିନିତ୍ୱା ତଂ ଦେସେସ୍ସାମୀତି ଆମନ୍ତେସି। ଭଗୱା ହି ତଂ ଇଦ୍ଧିମଯପତ୍ତଚୀୱରଧରଂ ସମଣସହସ୍ସଂ ଆଦାୟ ଗଯାସୀସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ ପରିୱାରିତୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''କତରା ନୁ ଖୋ ଏତେସଂ ଧମ୍ମକଥା ସପ୍ପାୟା''ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ''ଇମେ ସାୟଂ ପାତଂ ଅଗ୍ଗିଂ ପରିଚରନ୍ତି, ଇମେସଂ ଦ୍ୱାଦସାୟତନାନି ଆଦିତ୍ତାନି ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାନି ୱିଯ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେସ୍ସାମି, ଏୱଂ ଇମେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ସନିଟ୍ଠାନମକାସି। ଅଥ ନେସଂ ତଥା ଦେସେତୁଂ ''ସବ୍ବଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଦିତ୍ତ''ନ୍ତିଆଦିନା ଇମଂ ଆଦିତ୍ତପରିଯାୟଂ ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ (ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୪।୨୩) ସବ୍ବଂ ନାମ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ସବ୍ବସବ୍ବଂ ଆୟତନସବ୍ବଂ ସକ୍କାୟସବ୍ବଂ ପଦେସସବ୍ବନ୍ତି। ତତ୍ଥ –

''ନ ତସ୍ସ ଅଦ୍ଦିଟ୍ଠମିଧତ୍ଥି କିଞ୍ଚି;

ଅଥୋ ଅୱିଞ୍ଞାତମଜାନିତବ୍ବଂ;

ସବ୍ବଂ ଅଭିଞ୍ଞାସି ଯଦତ୍ଥି ନେଯ୍ୟଂ;

ତଥାଗତୋ ତେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂ''ତି (ମହାନି। ୧୫୬; ଚୂଳନି। ଧୋତକମାଣୱପୁଚ୍ଛାନିଦ୍ଦେସ ୩୨; ପଟି। ମ। ୧।୧୨୧) –

ଇଦଂ ସବ୍ବସବ୍ବଂ ନାମ। ''ସବ୍ବଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି, ତଂ ସୁଣାଥା''ତି (ସଂ। ନି। ୪।୨୩) ଇଦଂ ଆୟତନସବ୍ବଂ ନାମ। ''ସବ୍ବଧମ୍ମମୂଲପରିଯାୟଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମୀ''ତି (ମ। ନି। ୧।୧) ଇଦଂ ସକ୍କାୟସବ୍ବଂ ନାମ। ''ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ୱା ପଠମସମନ୍ନାହାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚିତ୍ତଂ ମନୋ ମାନସଂ ତଜ୍ଜା ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୂ''ତି ଇଦଂ ପଦେସସବ୍ବଂ ନାମ। ଇତି ପଞ୍ଚାରମ୍ମଣମତ୍ତଂ ପଦେସସବ୍ବଂ, ତେଭୂମକା ଧମ୍ମା ସକ୍କାୟସବ୍ବଂ, ଚତୁଭୂମକା ଧମ୍ମା ଆୟତନସବ୍ବଂ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ନେଯ୍ୟଂ ସବ୍ବସବ୍ବଂ। ପଦେସସବ୍ବଂ ସକ୍କାୟସବ୍ବଂ ନ ପାପୁଣାତି ତସ୍ସ ତେଭୂମକଧମ୍ମେସୁପି ଏକଦେସସ୍ସ ଅସଙ୍ଗଣ୍ହନତୋ। ସକ୍କାୟସବ୍ବଂ ଆୟତନସବ୍ବଂ ନ ପାପୁଣାତି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାନଂ ଅସଙ୍ଗଣ୍ହନତୋ। ଆୟତନସବ୍ବଂ ସବ୍ବସବ୍ବଂ ନ ପାପୁଣାତି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଆୟତନସବ୍ବେନ ଚତୁଭୂମକଧମ୍ମାୱ ପରିଗ୍ଗହିତା , ନ ଲକ୍ଖଣପଞ୍ଞତ୍ତିୟୋତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ଆୟତନସବ୍ବଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ତତ୍ଥାପି ଇଧ ୱିପସ୍ସନୁପଗଧମ୍ମାୱ ଗହେତବ୍ବା।

ଚକ୍ଖୂତି (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ୫୯୬; ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୪।୧) ଦ୍ୱେ ଚକ୍ଖୂନି ଞାଣଚକ୍ଖୁ ଚେୱ ମଂସଚକ୍ଖୁ ଚ। ତତ୍ଥ ଞାଣଚକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚୱିଧଂ ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୂତି। ତେସୁ ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁ ନାମ ଆସଯାନୁସଯଞାଣଞ୍ଚେୱ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିଯତ୍ତଞାଣଞ୍ଚ, ଯଂ ''ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୬୯; ମ। ନି। ୧।୨୮୩) ଆଗତଂ। ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁ ନାମ ହେଟ୍ଠିମା ତୟୋ ମଗ୍ଗା ତୀଣି ଚ ଫଲାନି, ଯଂ ''ୱିରଜଂ ୱୀତମଲଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀ''ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୩୫୫; ସଂ। ନି। ୫।୧୦୮୧) ଆଗତଂ। ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ନାମ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ, ଯଂ ''ପାସାଦମାରୁଯ୍ହ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂ''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୭୦; ମ। ନି। ୧।୨୮୨) ଆଗତଂ। ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ନାମ ଆଲୋକୱଡ୍ଢନେନ ଉପ୍ପନ୍ନଞାଣଂ, ଯଂ ''ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନା''ତି (ମ। ନି। ୧।୧୪୮, ୨୮୪) ଆଗତଂ। ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁ ନାମ ଚତୁସଚ୍ଚପରିଚ୍ଛେଦକଞାଣଂ, ଯଂ ''ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୧୦୮୧; ମହାୱ। ୧୫) ଆଗତଂ। ମଂସଚକ୍ଖୁପି ଦୁୱିଧଂ ସସମ୍ଭାରଚକ୍ଖୁ ପସାଦଚକ୍ଖୂତି। ତେସୁ ଯ୍ୱାଯଂ ଅକ୍ଖିକୂପକେ ଅକ୍ଖିପଟଲେହି ପରିୱାରିତୋ ମଂସପିଣ୍ଡୋ, ଯତ୍ଥ ଚତସ୍ସୋ ଧାତୁୟୋ ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧରସୋଜା ସମ୍ଭୱୋ ଜୀୱିତଂ ଭାୱୋ ଚକ୍ଖୁପ୍ପସାଦୋ କାୟପ୍ପସାଦୋତି ସଙ୍ଖେପତୋ ତେରସ ସମ୍ଭାରା ହୋନ୍ତି, ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ଚତସ୍ସୋ ଧାତୁୟୋ ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧରସୋଜା ସମ୍ଭୱୋତି ଇମେ ନୱ ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନୱସେନ ଛତ୍ତିଂସ, ଜୀୱିତଂ ଭାୱୋ ଚକ୍ଖୁପ୍ପସାଦୋ କାୟପ୍ପସାଦୋତି ଇମେ କମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନା ତାୱ ଚତ୍ତାରୋତି ଚତ୍ତାଲୀସ ସମ୍ଭାରା ହୋନ୍ତି, ଇଦଂ ସସମ୍ଭାରଚକ୍ଖୁ ନାମ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ସେତମଣ୍ଡଲପରିଚ୍ଛିନ୍ନେନ କଣ୍ହମଣ୍ଡଲେନ ପରିୱାରିତେ ଦିଟ୍ଠିମଣ୍ଡଲେ ସନ୍ନିୱିଟ୍ଠଂ ରୂପଦସ୍ସନସମତ୍ଥଂ ପସାଦମତ୍ତଂ, ଇଦଂ ପସାଦଚକ୍ଖୁ ନାମ। ତସ୍ସ ତତୋ ପରେସଞ୍ଚ ସୋତାଦୀନଂ ୱିତ୍ଥାରକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୪୩୬) ୱୁତ୍ତାୱ।

ତତ୍ଥ ଯଦିଦଂ ପସାଦଚକ୍ଖୁ, ତଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଭଗୱା ''ଚକ୍ଖୁ ଆଦିତ୍ତ''ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଆଦିତ୍ତନ୍ତି ପଦିତ୍ତଂ, ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତଂ ଏକାଦସହି ଅଗ୍ଗୀହି

ଏକଜାଲୀଭୂତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଚକ୍ଖୁସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ଵିଞ୍ଞାଣଂ ଚକ୍ଖୁଵିଞ୍ଞାଣଂ, ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଵା କାରଣଭୂତସ୍ସ ଵିଞ୍ଞାଣଂ ଚକ୍ଖୁଵିଞ୍ଞାଣଂ। କାମଂ ରୂପାଲୋକମନସିକାରାଦଯୋପି ତସ୍ସ ଵିଞ୍ଞାଣସ୍ସ କାରଣଂ, ତେ ପନ ସାଧାରଣକାରଣଂ, ଚକ୍ଖୁ ଅସାଧାରଣନ୍ତି ଅସାଧାରଣକାରଣେନାଯଂ ନିଦ୍ଦେସୋ ଯଥା "ଯଵଙ୍କୁରୋ"ତି। ସୋତଵିଞ୍ଞାଣାଦୀସୁପି ଏସେଵ ନଯୋ। ଚକ୍ଖୁସନ୍ନିସ୍ସିତୋ ଫସ୍ସୋ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ, ଚକ୍ଖୁଵିଞ୍ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତଫସ୍ସସ୍ସେତଂ ଅଧିଵଚନଂ। ସୋତସମ୍ଫସ୍ସାଦୀସୁପି ଏସେଵ ନଯୋ। ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତିଵେଦଯିତନ୍ତି ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସଂ ମୂଲପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ଵା ଉପ୍ପନ୍ନା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନସନ୍ତୀରଣଵୋଟ୍ଠବ୍ବନଜଵନଵେଦନା। ଚକ୍ଖୁଵିଞ୍ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତାଯ ପନ ଵେଦନାଯ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଭାଵେ ଵତ୍ତବ୍ବମେଵ ନତ୍ଥି। ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋ ହି ସହଜାତାଯ ଵେଦନାଯ ସହଜାତାଦିଵସେନ, ଅସହଜାତାଯ ଉପନିସ୍ସଯାଦିଵସେନ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ତେନେଵ "ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଵେଦଯିତଂ ସୁଖଂ ଵା ଦୁକ୍ଖଂ ଵା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଵା"ତି ଵୁତ୍ତଂ। ସୋତଦ୍ଵାରଵେଦନାଦୀସୁପି ଏସେଵ ନଯୋ। ଏତ୍ଥ ପନ ମନୋତି ଭଵଙ୍ଗଚିତ୍ତଂ ମନୋଦ୍ଵାରସ୍ସ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ଧମ୍ମାତି ଧମ୍ମାରମ୍ମଣଂ। ମନୋଵିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ସହାଵଜ୍ଜନକଂ ଜଵନଂ। ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋତି ଭଵଙ୍ଗସହଜାତୋ ଫସ୍ସୋ। ଵେଦଯିତନ୍ତି ଆଵଜ୍ଜନଵେଦନାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଜଵନଵେଦନା। ଭଵଙ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତାଯ ପନ ଵେଦନାଯ ଗହଣେ ଵତ୍ତବ୍ବମେଵ ନତ୍ଥି। ଆଵଜ୍ଜନଂ ଵା ଭଵଙ୍ଗତୋ ଅମୋଚେତ୍ଵା ମନୋତି ସାଵଜ୍ଜନଂ ଭଵଙ୍ଗଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଧମ୍ମାତି ଧମ୍ମାରମ୍ମଣମେଵ। ମନୋଵିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଜଵନଵିଞ୍ଞାଣଂ। ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋତି ଭଵଙ୍ଗାଵଜ୍ଜନସହଜାତୋ ଫସ୍ସୋ। ଵେଦଯିତନ୍ତି ଜଵନସହଜାତା ଵେଦନା, ଭଵଙ୍ଗାଵଜ୍ଜନସହଜାତାପି ଵଟ୍ଟତିଯେଵ।

ରାଗଗ୍ଗିନାତିଆଦୀସୁ ରାଗୋଵ ଅନୁଦହନଟ୍ଠେନ ଅଗ୍ଗୀତି ରାଗଗ୍ଗି। ରାଗୋ ହି ତିଖିଣଂ ହୁତ୍ଵା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ସତ୍ତେ ଅନୁଦହତି ଝାପେତି, ତସ୍ମା "ଅଗ୍ଗୀ"ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଇତରେସୁପି ଦ୍ଵୀସୁ ଏସେଵ ନଯୋ। ତତ୍ରିମାନି ଵତ୍ଥୂନି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୩୦୫; ଵିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୯୨୪) – ଏକା ଦହରଭିକ୍ଖୁନୀ ଚିତ୍ତଲପବ୍ବତଵିହାରେ ଉପୋସଥାଗାରଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଦ୍ଵାରପାଲରୂପଂ ଓଲୋକଯମାନା ଠିତା। ଅଥସ୍ସା ଅନ୍ତୋ ରାଗୋ ତିଖିଣତରୋ ହୁତ୍ଵା ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତସ୍ମା ତଂସମୁଟ୍ଠାନା ତେଜୋଧାତୁ ଅତିଵିଯ ତିଖିଣଭାଵେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ତନା ସହଜାତଧମ୍ମେହି ହଦଯପଦେସଂ ଝାପେସି ଯଥା ତଂ ବାହିରା ତେଜୋଧାତୁ ସନ୍ନିସ୍ସଯଂ, ତେନ ସା ଭିକ୍ଖୁନୀ ଝାଯିତ୍ଵା କାଲମକାସି। ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଗଚ୍ଛମାନା "ଅଯଂ ଦହରା ଠିତା, ପକ୍କୋସଥ ନ"ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ଏକା ଗନ୍ତ୍ଵା "କସ୍ମା ଠିତାସୀ"ତି ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହି। ଗହିତମତ୍ତା ପରିଵତ୍ତିତ୍ଵା ପପତା। ଇଦଂ ତାଵ ରାଗସ୍ସ ଅନୁଦହନତାଯ ଵତ୍ଥୁ।

ଦୋସସ୍ସ ପନ ଅନୁଦହନତାଯ ମନୋପଦୋସିକା ଦେଵା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ତେସୁ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୪୭-୪୮) କିର ଏକୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ "ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିସ୍ସାମୀ"ତି ସପରିଵାରୋ ରଥେନ ଵୀଥିଂ ପଟିପଜ୍ଜତି। ଅଥଞ୍ଞୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ ତଂ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵା "ଭୋ ଅଯଂ କପଣୋ ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ ଵିଯ ଏତଂ ଦିସ୍ଵା ପୀତିଯା ଉଦ୍ଧୁମାତୋ ଵିଯ ଭିଜ୍ଜମାନୋ ଵିଯ ଚ ଗଚ୍ଛତୀ"ତି କୁଜ୍ଝତି। ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ନିଵତ୍ତିତ୍ଵା ତଂ କୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ଵା କୁଦ୍ଧା ନାମ ସୁଵିଜାନା ହୋନ୍ତୀତି କୁଦ୍ଧଭାଵମସ୍ସ ଞତ୍ଵା "ତ୍ଵଂ କୁଦ୍ଧୋ ମଯ୍ହଂ କିଂ କରିସ୍ସସି, ଅଯଂ ସମ୍ପତ୍ତି ମଯା ଦାନସୀଲାଦୀନଂ ଵସେନ ଲଦ୍ଧା, ନ ତୁଯ୍ହଂ ଵସେନା"ତି ପଟିକୁଜ୍ଝତି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି କୁଦ୍ଧେ ଇତରୋ ଅକୁଦ୍ଧୋ ରକ୍ଖତି। କୁଦ୍ଧସ୍ସ ହି ସୋ କୋଧୋ ଇତରସ୍ମିଂ ଅକୁଜ୍ଝନ୍ତେ ଅନୁପାଦାନୋ ଏକଵାରମେଵ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ଅନାସେଵନୋ ଚାଵେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଉଦକଂ ପତ୍ଵା ଅଗ୍ଗି ଵିଯ ନିବ୍ବାଯତି, ତସ୍ମା ଅକୁଦ୍ଧୋ ତଂ ଚଵନତୋ ରକ୍ଖତି। ଉଭୋସୁ ପନ କୁଦ୍ଧେସୁ ଏକସ୍ସ କୋଧୋ ଇତରସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ତସ୍ସପି କୋଧୋ ଇତରସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତି ଉଭୋ କନ୍ଦନ୍ତାନଂଯେଵ ଓରୋଧାନଂ ଚଵନ୍ତି। ଉଭୋସୁ ହି କୁଦ୍ଧେସୁ ଭିଯ୍ୟୋ ଭିଯ୍ୟୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ହି ପରିଵଡ୍ଢନଵସେନ ତିଖିଣସମୁଦାଚାରୋ ନିସ୍ସଯଦହନରସୋ କୋଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ହଦଯଵତ୍ଥୁଂ ନିଦ୍ଦହନ୍ତୋ ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଖୁମାଲଂ କରଜକାଯଂ ଵିନାସେତି, ତତୋ ସକଲୋପି ଅତ୍ତଭାଵୋ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ଇଦଂ ଦୋସସ୍ସ ଅନୁଦହନତାଯ ଵତ୍ଥୁ।

ମୋହସ୍ସ ପନ ଅନୁଦହନତାଯ ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକା ଦେଵା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ମୋହଵସେନ ହି ତେସଂ ସତିସମ୍ମୋସୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଖିଡ୍ଡାଵସେନ ଆହାରକାଲଂ ଅତିଵତ୍ତେତ୍ଵା କାଲଂ କରୋନ୍ତି। ତେ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୪୫-୪୬) କିର ପୁଞ୍ଞଵିସେସାଧିଗତେନ ମହନ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ସିରିଵିଭଵେନ ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳନ୍ତା ତାଯ ସମ୍ପତ୍ତିମହନ୍ତତାଯ "ଆହାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିମ୍ହ, ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିମ୍ହା"ତିପି ନ ଜାନନ୍ତି। ଅଥ ଏକାହାରାତିକ୍କମନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିରନ୍ତରଂ ଖାଦନ୍ତାପି ପିଵନ୍ତାପି ଚଵନ୍ତିଯେଵ ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। କସ୍ମା? କମ୍ମଜତେଜସ୍ସ ବଲଵତାଯ। ମନୁସ୍ସାନଞ୍ହି କମ୍ମଜତେଜୋ ମନ୍ଦୋ, କରଜକାଯୋ ବଲଵା। ତେସଂ ତେଜସ୍ସ ମନ୍ଦତାଯ କରଜକାଯସ୍ସ ବଲଵତାଯ ସତ୍ତାହମ୍ପି ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ଉଣ୍ହୋଦକଅଚ୍ଛଯାଗୁଆଦୀହି ସକ୍କା ଵତ୍ଥୁଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତୁଂ। ଦେଵାନଂ ପନ ତେଜୋ ବଲଵା ହୋତି ଉଳାରପୁଞ୍ଞନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା ଉଳାରଗରୁସିନିଦ୍ଧସୁଧାହାରଜିରଣତୋ ଚ, କରଜଂ ମନ୍ଦଂ ମୁଦୁସୁଖୁମାଲଭାଵତୋ। ତେନେଵ ହି ଭଗଵା ଇନ୍ଦସାଲଗୁହାଯଂ ପକତିପଥଵିଯଂ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତଂ ସକ୍କଂ ଦେଵରାଜାନଂ "ଓଳାରିକକାଯଂ ଅଧିଟ୍ଠାହୀ"ତି ଆହ, ତସ୍ମା ତେ ଏକଂ ଆହାରଵେଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ସଣ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଯଥା ନାମ ଗିମ୍ହାନଂ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ତତ୍ତପାସାଣେ ଠପିତଂ ପଦୁମଂ ଵା ଉପ୍ପଲଂ ଵା ସାଯନ୍ହସମଯେ ଘଟସତେନପି ସିଞ୍ଚିଯମାନଂ ପାକତିକଂ ନ ହୋତି ଵିନସ୍ସତିଯେଵ, ଏଵମେଵ ପଚ୍ଛା ନିରନ୍ତରଂ ଖାଦନ୍ତାପି ପିଵନ୍ତାପି ଚଵନ୍ତିଯେଵ ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି।

କୋ ପନ ତେସଂ ଆହାରୋ, କା ଆହାରଵେଲାତି? ସବ୍ବେସମ୍ପି କାମାଵଚରଦେଵାନଂ ସୁଧା ଆହାରୋ, ସୋ ହେଟ୍ଠିମେହି ହେଟ୍ଠିମେହି ଉପରିମାନଂ ଉପରିମାନଂ ପଣୀତତମୋ ହୋତି। ତଂ ଯଥାସକଂ ଦିଵସଵସେନ ଦିଵସେ ଦିଵସେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। କେଚି ପନ "ବିଳାରପଦପ୍ପମାଣଂ ସୁଧାହାରଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି।

ସୋ ଜିଣ୍ଣୁଯ ଠପିତମତ୍ତୋ ଯାଓ କେସଗ୍ଗନଖଗ୍ଗା କାଯଂ ଫରତି, ତେସଂଯେଓ ଦିଓସଓସେନ ସତ୍ତଦିଓସଂ ଯାପନସମତ୍ଥୋଓ ହୋତୀ''ତି ଓଦନ୍ତି।

କେ ପନ ତେ ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକା ନାମ ଦେଓାତି? ଇମେ ନାମାତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଓିଚାରଣା ନତ୍ଥି, ''କମ୍ମଜତେଜୋ ବଲଓା ହୋତି, କରଜଂ ମନ୍ଦ''ନ୍ତି ଅଓିସେସେନ ଓୁତ୍ତତ୍ତା ପନ ଯେ କେଚି କବଳିଙ୍କାରାହାରୂପଜୀଓିନୋ ଏଓଂ କରୋନ୍ତି, ତେ ଏଓଂ ଚଓନ୍ତୀତି ଓେଦିତଙ୍କା। କେଚି ପନାହୁ ''ନିମ୍ମାନରତିପରନିମ୍ମିତଓସଓତ୍ତିନୋ ତେ ଦେଓା। ଖିଡ୍ଡାଯ ପଦୁସ୍ସନମତ୍ତେନେଓ ହେତେ ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକାତି ଓୁତ୍ତା''ତି। ମନୋପଦୋସିକା ପନ ଚାତୁମହାରାଜିକାତି ଅଟ୍ଠକଥାଯମେଓ ଓୁତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ''ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକାପି ଚାତୁମହାରାଜିକାଯେଓା''ତି ଓଦନ୍ତି। ଏଓଂ ତାଓ ରାଗାଦଯୋ ତଯୋ ଅନୁଦହନଟ୍ଠେନ ''ଅଗ୍ଗୀ''ତି ଓେଦିତଙ୍କା। ଜାତିଆଦିଓଯଂ ପନ ନାନପ୍ପକାରଦୁକ୍ଖଓତ୍ଥୁଭାଓେନ ଅନୁଦହନତୋ ଅଗ୍ଗି। ସୋକାଦୀନଂ ଅନୁଦହନତା ପାକଟାଯେଓ। ସେସମେତ୍ଥ ଓୁତ୍ତନଯମେଓ। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଦୁକ୍ଖଲକ୍ଖଣଂ କଥିତଂ ଚକ୍ଖାଦୀନଂ ଏକାଦସହି ଅଗ୍ଗୀହି ଆଦିତ୍ତଭାଓେନ ଦୁକ୍ଖମତାଯ ଦୁକ୍ଖଭାଓସ୍ସ କଥିତତ୍ତା।

ଆଦିତ୍ତପରିଯାଯସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉରୁଓେଲପାଟିହାରିଯକଥାଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ବିମ୍ବିସାରସମାଗମକଥାଓଣ୍ଣନା

୫୫। ଇଦାନି ''ଅଥ ଖୋ ଭଗଓା ଗଯାସୀସେ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଓିହରିତ୍ୱା''ତିଆଦୀସୁ ଯା ସା ଅନୁତ୍ତାନପଦଓଣ୍ଣନା, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଲଟ୍ଠିଓନେତି ତାଲୁଯ୍ୟାନେ''ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ତାଲୁଯ୍ୟାନେତି ତାଲରୁକ୍ଖାନଂ ବହୁଭାଓତୋ ଏଓଂଲଦ୍ଧନାମେ ଉଯ୍ୟାନେ। ଅପ୍ପେକଚ୍ଚେ ଯେନ ଭଗଓା ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱାତିଆଦୀସୁ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱାତି ଯେ ଉଭତୋପକ୍ଖିକା, ତେ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଓୁତ୍ତଂ। ତେ କିର ଏଓଂ ଚିନ୍ତଯିଂସୁ ''ସଚେ ନୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ଚୋଦେସ୍ସନ୍ତି 'କସ୍ମା ତୁମ୍ହେ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା'ତି, ତେସଂ 'କିଂ ଅଞ୍ଜଲିମତ୍ତକରଣେନପି ଓନ୍ଦିତଂ ହୋତୀ'ତି ଓକ୍ଖାମ। ସଚେ ନୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ଚୋଦେସ୍ସନ୍ତି 'କସ୍ମା ଭଗଓନ୍ତଂ ନ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା'ତି, 'କିଂ ସୀସେନ ଭୂମିଂ ପହରନ୍ତେନେଓ ଓନ୍ଦିତଂ ହୋତି, ନନୁ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମମ୍ପି ଓନ୍ଦନା ଏଓା'ତି ଓକ୍ଖାମା''ତି। ନାମଗୋତ୍ତଂ ସାଓେତ୍ୱାତି ''ଭୋ ଗୋତମ, ଅହଂ ଅସୁକସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଦତ୍ତୋ ନାମ ମିତ୍ତୋ ନାମ ଇଧ ଆଗତୋ''ତି ଓଦନ୍ତା ନାମଂ ସାଓେନ୍ତି ନାମ, ''ଭୋ ଗୋତମ, ଅହଂ ଓାସେଟ୍ଠୋ ନାମ କଚ୍ଚାନୋ ନାମ ଇଧାଗତୋ''ତି ଓଦନ୍ତା ଗୋତ୍ତଂ ସାଓେନ୍ତି ନାମ। ଏତେ କିର ଦଲିଦ୍ଦା ଜିଣ୍ଣକୁଲପୁତ୍ତା ପରିସମଜ୍ଝେ ନାମଗୋତ୍ତଓସେନ ପାକଟା ଭଓିସ୍ସାମାତି ଏଓଂ ଅକଂସୁ। ଯେ ପନ ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ନିସୀଦିଂସୁ, ତେ କେରାଟିକା ଚେଓ ଅନ୍ଧବାଲା ଚ। ତତ୍ଥ କେରାଟିକା ''ଏକଂ ଦ୍ୱେ କଥାସଲ୍ଲାପେ କରୋନ୍ତେ ଓିସ୍ସାସିକୋ ହୋତି, ଅଥ ଓିସ୍ସାସେ ସତି ଏକଂ ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖା ଅଦାତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତ''ନ୍ତି ତତୋ ଅତ୍ତାନଂ ମୋଚେନ୍ତା ତୁଣ୍ହୀ ନିସୀଦନ୍ତି। ଅନ୍ଧବାଲା ଅଞ୍ଞାଣତାଯେଓ ଅଓକ୍ଖିତ୍ତା ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡୋ ଓିଯ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ନିସୀଦନ୍ତି।

କିସକୋଓଦାନୋତି ଏତ୍ଥ କିସକାନଂ ଓଓଦାନୋ କିସକୋଓଦାନୋତି ଇମଂ ତାଓ ଅତ୍ଥଓିକପ୍ପଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ତାପସଚରିଯାଯ କିସସରୀରତ୍ତା''ତିଆଦି ଓୁତ୍ତଂ। ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତନ୍ତି ଅଗ୍ଗିପରିଚରଣଂ। ରୂପାଦଯୋଓ ଇଧ କାମନୀଯଟ୍ଠେନ ''କାମା''ତି ଓୁତ୍ତାତି ଆହ ''ଏତେ ରୂପାଦଯୋ କାମେ''ତି। ଯଞ୍ଞା ଅଭିଓଦନ୍ତୀତି ଯାଗହେତୁ ଇଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଓଦନ୍ତି। ଉପଧୀସୂତି ଏତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ଉପଧୀ କାମୁପଧି ଖନ୍ଧୁପଧି କିଲେସୁପଧି ଅଭିସଙ୍ଖାରୁପଧୀତି। କାମାପି ହି ''ଯଂ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଅଯଂ କାମାନଂ ଅସ୍ସାଦୋ''ତି (ମ। ନି। ୧।୧୬୬) ଏଓଂ ଓୁତ୍ତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭାଓତୋ ଉପଧୀଯତି ଏତ୍ଥ ସୁଖନ୍ତି ଇମିନା ଓଚନତ୍ଥେନ ''ଉପଧୀ''ତି ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଖନ୍ଧାପି ଖନ୍ଧମୂଲକସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭାଓତୋ, କିଲେସାପି ଅପାଯଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭାଓତୋ, ଅଭିସଙ୍ଖାରାପି ଭଓଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭାଓତୋ ''ଉପଧୀ''ତି ଓୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତେସୁ ଖନ୍ଧୁପଧି ଇଧାଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ''ଖନ୍ଧୁପଧୀସୁ ମଲନ୍ତି ଞତ୍ୱା''ତି। ଯଞ୍ଞା ମଲମେଓ ଓଦନ୍ତୀତି ଯାଗହେତୁ ମଲମେଓ ଇଚ୍ଛତୀତି ଓଦନ୍ତି। ଯିଟ୍ଠେତି ମହାଯାଗେ। ହୁତେତି ଦିଓସେ ଦିଓସେ କତ୍ତବ୍ବଅଗ୍ଗିପରିଚରଣେ। କାମଭଓେ ଅସତ୍ତନ୍ତି କାମଭଓେ ଅଲଗ୍ଗଂ, ତବ୍ବିନିମୁତ୍ତନ୍ତି ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୫୭-୫୮।ଆସୀସନାତି ପତ୍ଥନା। ଦିବ୍ବସୁଓଣ୍ଣେସୁପି ସିଙ୍ଗୀସୁଓଣ୍ଣସ୍ସ ସବ୍ବସେଟ୍ଠତ୍ତା ''ସିଙ୍ଗୀନିକ୍ଖସଓଣ୍ଣୋ''ତି ଓୁତ୍ତଂ। ଯଥେଓ ହି ମନୁସ୍ସପରିଭୋଗେ ସୁଓଣ୍ଣେ ଯୁତ୍ତିକତଂ ହୀନଂ, ତତୋ ରସଓିଦ୍ଧଂ ସେଟ୍ଠଂ, ରସଓିଦ୍ଧତୋ ଆକରୁପ୍ପନ୍ନଂ, ତତୋ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଦିବ୍ବଂ ସେଟ୍ଠଂ, ଏଓଂ ଦିବ୍ବସୁଓଣ୍ଣେସୁପି ଚାମୀକରତୋ ସାତକୁମ୍ଭଂ, ସାତକୁମ୍ଭତୋ ଜମ୍ବୁନଦଂ, ଜମ୍ବୁନଦତୋ ସିଙ୍ଗୀସୁଓଣ୍ଣଂ, ତସ୍ମା ତଂ ସବ୍ବସେଟ୍ଠଂ। ସିଙ୍ଗୀନିକ୍ଖନ୍ତି ଚ ନିକ୍ଖପରିମାଣେନ ସିଙ୍ଗୀସୁଓଣ୍ଣେନ କତଂ ସୁଓଣ୍ଣପଟ୍ଟଂ। ଊନକନିକ୍ଖେନ କତଞ୍ହି ଘଟ୍ଟନମଜ୍ଜନକ୍ଖମଂ ନ ହୋତି, ଅତିରେକେନ କତଂ ଘଟ୍ଟନମଜ୍ଜନଂ ଖମତି, ଓଣ୍ଣଓନ୍ତଂ ପନ ନ ହୋତି, ଫରୁସଧାତୁକଂ ଖାଯତି, ନିକ୍ଖେନ କତଂ ଘଟ୍ଟନମଜ୍ଜନଞ୍ଚେଓ ଖମତି ଓଣ୍ଣଓନ୍ତଞ୍ଚ ହୋତି। ନିକ୍ଖଂ ପନ ଓୀସତିସୁଓଣ୍ଣନ୍ତି କେଚି । ପଞ୍ଚଓୀସତିସୁଓଣ୍ଣନ୍ତି ଅପରେ। ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ନିକ୍ଖଂ ନାମ ପଞ୍ଚସୁଓଣ୍ଣା''ତି ଓୁତ୍ତଂ। ସୁଓଣ୍ଣୋ ନାମ ଚତୁଧରଣନ୍ତି ଓଦନ୍ତି।

ଦସସୁ ଅରିଯୱାସେସୁ ୱୁତ୍ଥୱାସୋତି –

‘‘ଇଧ, (ଦୀ। ନି। ୩।୩୪୮; ଅ। ନି। ୧୦।୨୦) ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ହୋତି ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଏକାରକ୍ଖୋ ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ ପନୁଣ୍ଣପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋ ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯସଙ୍ଖାରୋ ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ।

‘‘କଥଞ୍ଚ , ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ବ୍ଯାପାଦୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପହୀନଂ ହୋତି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପହୀନା ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା…ପେ… ଘାନେନ ଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା… ଜିୱ୍ହାଯ ରସଂ ସାଯିତ୍ୱା… କାଯେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସିତ୍ୱା… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏକାରକ୍ଖୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସତାରକ୍ଖେନ ଚେତସା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଏକାରକ୍ଖୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପଟିସେୱତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ଅଧିୱାସେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପରିୱଜ୍ଜେତି, ସଙ୍ଖାଯେକଂ ୱିନୋଦେତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପନୁଣ୍ଣପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଯାନି ତାନି ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପୁଥୁପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚାନି , ସବ୍ବାନି ତାନି ନୁଣ୍ଣାନି ହୋନ୍ତି ପନୁଣ୍ଣାନି ଚତ୍ତାନି ୱନ୍ତାନି ମୁତ୍ତାନି ପହୀନାନି ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠାନି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପନୁଣ୍ଣପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମେସନା ପହୀନା ହୋତି, ଭୱେସନା ପହୀନା ହୋତି, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯେସନା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧା। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାମସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ବ୍ଯାପାଦସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ୱିହିଂସାସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୀନୋ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯସଙ୍ଖାରୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ପହାନା ପୁବ୍ବେୱ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଉପେକ୍ଖାସତିପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯସଙ୍ଖାରୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ରାଗାଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଦୋସା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି, ମୋହା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ହୋତି।

‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ ହୋତି? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ‘ରାଗୋ ମେ ପହୀନୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ’ତି ପଜାନାତି, ‘ଦୋସୋ ମେ ପହୀନୋ…ପେ… ମୋହୋ ମେ ପହୀନୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ’ତି ପଜାନାତି। ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ ହୋତୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୪୮; ଅ। ନି। ୧୦।୨୦) –

ଏୱମାଗତେସୁ ଦସସୁ ଅରିଯୱାସେସୁ ୱୁତ୍ଥୱାସୋ।

ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ୱାସା, ଅରିଯାନଂ ଏୱ ୱାସାତି ଅରିଯୱାସା ଅନରିଯାନଂ ତାଦିସାନଂ ୱାସାନଂ ଅସମ୍ଭୱତୋ। ଅରିଯାତି ଚେତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସେନ ଖୀଣାସୱା ଗହିତା। ଏକାରକ୍ଖୋତି ଏକା ସତିସଙ୍ଖାତା ଆରକ୍ଖା ଏତସ୍ସାତି ଏକାରକ୍ଖୋ। ଖୀଣାସୱସ୍ସ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୩୪୮; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।

୧୦।୨୦) ହି ତୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ସଦ୍ଧକାଲେ ସତି ଆରକ୍ଖକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତି। ତେନେୱସ୍ସ ଚରତୋ ଚ ତିଟ୍ଠତୋ ଚ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଜାଗରସ୍ସ ଚ ସତତଂ ସମିତଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଚତୁରାପସ୍ସେନୋତି ଚତ୍ତାରି ଅପସ୍ସେନାନି ଅପସ୍ସୟା ଏତସ୍ସାତି ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ। ସଙ୍ଖାଯାତି ଞାଣେନ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୩୦୮)। ପଟିସେୱତୀତି ଞାଣେନ ଞତ୍ୱା ସେୱିତବ୍ବଯୁତ୍ତକମେୱ ସେୱତି। ତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରୋ ‘‘ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତୀ’’ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୨୩; ଅ। ନି। ୬।୫୮) ନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସଙ୍ଖାଯେକଂ ଅଧିୱାସେତୀତି ଞାଣେନ ଞତ୍ୱା ଅଧିୱାସେତବ୍ବଯୁତ୍ତକମେୱ ଅଧିୱାସେତି। ୱିତ୍ଥାରୋ ପନେତ୍ଥ ‘‘ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଖମୋ ହୋତି ସୀତସ୍ସା’’ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୨୪) ନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପରିୱଜ୍ଜେତୀତି ଞାଣେନ ଞତ୍ୱା ପରିୱଜ୍ଜେତବ୍ବଯୁତ୍ତକମେୱ ପରିୱଜ୍ଜେତି। ତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରୋ ‘‘ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଚଣ୍ଡଂ ହତ୍ଥିଂ ପରିୱଜ୍ଜେତୀ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱିନୋଦେତୀତି ଞାଣେନ ଞତ୍ୱା ୱିନୋଦେତବ୍ବମେୱ ୱିନୋଦେତି ନୁଦତି ନୀହରତି ଅନ୍ତୋ ୱସିତୁଂ ନ ଦେତି। ତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରୋ ‘‘ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତୀ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ପନୁଣ୍ଣପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋତି (ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୪।୩୮; ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୩୪୮) ‘‘ଇଦମେୱ ଦସ୍ସନଂ ସଚ୍ଚଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ପାଟିଯେକ୍କଂ ଗହିତତ୍ତା ପଚ୍ଚେକସଙ୍ଖାତାନି ଦିଟ୍ଠିସଚ୍ଚାନି ପନୁଣ୍ଣାନି ନୀହଟାନି ପହୀନାନି ଅସ୍ସାତି ପନୁଣ୍ଣପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ। ପୁଥୁସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନନ୍ତି ବହୂନଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ସମଣାତି ପବ୍ବଜ୍ଜୁପଗତା। ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଭୋୱାଦିନୋ। ପୁଥୁପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚାନୀତି ବହୂନି ପାଟେକ୍କସଚ୍ଚାନି, ‘‘ଇଦମେୱ ଦସ୍ସନଂ ସଚ୍ଚଂ, ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ପାଟିଯେକ୍କଂ ଗହିତାନି ବହୂନି ସଚ୍ଚାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନୁଣ୍ଣାନୀତି ନୀହଟାନି। ପନୁଣ୍ଣାନୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ନୀହଟାନି। ଚତ୍ତାନୀତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠାନି। ୱନ୍ତାନୀତି ୱମିତାନି। ମୁତ୍ତାନୀତି ଛିନ୍ନବନ୍ଧନାନି କତାନି। ପହୀନାନୀତି ପଜହିତାନି। ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠାନୀତି ଯଥା ନ ପୁନ ଚିତ୍ତଂ ଆରୋହନ୍ତି, ଏୱଂ ପଟିୱିସ୍ସଜ୍ଜିତାନି। ସବ୍ବାନେୱ ଚେତାନି ଅରିଯମଗ୍ଗାଧିଗମତୋ ପୁବ୍ବେ ଗହିତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିଗ୍ଗାହସ୍ସ ୱିସ୍ସଟ୍ଠଭାୱୱେୱଚନାନି।

ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୩୪୮; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୧୦।୨୦) ଏତ୍ଥ ଅୱଯାତି ଅନୂନା। ସଟ୍ଠାତି ନିସ୍ସଟ୍ଠା। ସମ୍ମା ଅୱଯା ସଟ୍ଠା ଏସନା ଅସ୍ସାତି ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋ, ସମ୍ମା ୱିସ୍ସଟ୍ଠସବ୍ବଏସନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ରାଗା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦୀହି ମଗ୍ଗସ୍ସ କିଚ୍ଚନିପ୍ଫତ୍ତି କଥିତା ରାଗାଦୀନଂ ପହୀନଭାୱଦୀପନତୋ। ‘‘ରାଗୋ ମେ ପହୀନୋ’’ତିଆଦୀହି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାମୁଖେନ ଅରିଯଫଲଂ କଥିତଂ। ଅଧିଗତେ ହି ଅଗ୍ଗଫଲେ ସବ୍ବସୋ ରାଗାଦୀନଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମତଂ ପଜାନାତି, ତଞ୍ଚ ପଜାନନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହାନପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚାପନୋଦନଏସନାସମୱଯସଜ୍ଜନାନି ‘‘ସଙ୍ଖାଯେକଂ ପଟିସେୱତି ଅଧିୱାସେତି ପରିୱଜ୍ଜେତି ୱିନୋଦେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେସୁ ଅପସ୍ସେନେସୁ ୱିନୋଦନା ଚ ମଗ୍ଗକିଚ୍ଚାନେୱ, ଇତରେ ଚ ମଗ୍ଗେନେୱ ସମିଜ୍ଝନ୍ତି।

ଦସବଲୋତି କାଯବଲସଙ୍ଖାତାନି ଞାଣବଲସଙ୍ଖାତାନି ଚ ଦସ ବଲାନି ଏତସ୍ସାତି ଦସବଲୋ। ଦୁୱିଧଞ୍ହି ତଥାଗତସ୍ସ ବଲଂ କାଯବଲଂ ଞାଣବଲଞ୍ଚ। ତେସୁ କାଯବଲଂ ହତ୍ଥିକୁଲାନୁସାରେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପୋରାଣେହି –

‘‘କାଳାୱକଞ୍ଚ ଗଙ୍ଗେଯ୍ୟଂ, ପଣ୍ଡରଂ ତମ୍ବପିଙ୍ଗଲଂ;

ଗନ୍ଧମଙ୍ଗଲହେମଞ୍ଚ, ଉପୋସଥଛଦ୍ଦନ୍ତିମେ ଦସା’’ତି। (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୪୮; ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨।୨୨; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୧୦।୨୧; ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ ୭୬; ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୭୫; ବୁ। ୱଂ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୩୯; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨।୪୪; ଚୂଳଅନି। ଅଟ୍ଠ। ୮୧);

ଇମାନି ହି ଦସ ହତ୍ଥିକୁଲାନି। ତତ୍ଥ କାଳାୱକନ୍ତି ପକତିହତ୍ଥିକୁଲଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଂ ଦସନ୍ନଂ ପୁରିସାନଂ କାଯବଲଂ, ତଂ ଏକସ୍ସ କାଳାୱକସ୍ସ ହତ୍ଥିନୋ। ଯଂ ଦସନ୍ନଂ କାଳାୱକାନଂ ବଲଂ, ତଂ ଏକସ୍ସ ଗଙ୍ଗେଯ୍ୟସ୍ସ। ଯଂ ଦସନ୍ନଂ ଗଙ୍ଗେଯ୍ୟାନଂ, ତଂ ଏକସ୍ସ ପଣ୍ଡରସ୍ସ। ଯଂ ଦସନ୍ନଂ ପଣ୍ଡରାନଂ, ତଂ ଏକସ୍ସ ତମ୍ବସ୍ସ। ଯଂ ଦସନ୍ନଂ ତମ୍ବାନଂ, ତଂ ଏକସ୍ସ ପିଙ୍ଗଲସ୍ସ। ଯଂ ଦସନ୍ନଂ ପିଙ୍ଗଲାନଂ, ତଂ ଏକସ୍ସ ଗନ୍ଧହତ୍ଥିନୋ। ଯଂ ଦସନ୍ନଂ ଗନ୍ଧହତ୍ଥୀନଂ, ତଂ ଏକସ୍ସ ମଙ୍ଗଲସ୍ସ। ଯଂ ଦସନ୍ନଂ ମଙ୍ଗଲାନଂ, ତଂ ଏକସ୍ସ ହେମୱତସ୍ସ। ଯଂ ଦସନ୍ନଂ ହେମୱତାନଂ, ତଂ ଏକସ୍ସ ଉପୋସଥସ୍ସ। ଯଂ ଦସନ୍ନଂ ଉପୋସଥାନଂ, ତଂ ଏକସ୍ସ ଛଦ୍ଦନ୍ତସ୍ସ। ଯଂ ଦସନ୍ନଂ ଛଦ୍ଦନ୍ତାନଂ, ତଂ ଏକସ୍ସ ତଥାଗତସ୍ସ କାଯବଲଂ। ନାରାଯନସଙ୍ଘାତବଲନ୍ତିପି ଇଦମେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ଥ ନାରା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ରସ୍ମିଯୋ, ତା ବହୂ ନାନାୱିଧା ତତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ନାରାଯନଂ, ୱଜିରଂ, ତସ୍ମା ୱଜିରସଙ୍ଘାତବଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଦେତଂ ପକତିହତ୍ଥିଗଣନାଯ ହତ୍ଥୀନଂ କୋଟିସହସ୍ସାନଂ, ପୁରିସଗଣନାଯ ଦସନ୍ନଂ ପୁରିସକୋଟିସହସ୍ସାନଂ ବଲଂ ହୋତି। ଇଦଂ ତାୱ ତଥାଗତସ୍ସ କାଯବଲଂ।

ଞାଣବଲଂ ପନ ପାଳିଯଂ ଆଗତମେୱ। ତତ୍ରାଯଂ ପାଳି (ମ। ନି। ୧।୧୪୮; ଅ। ନି। ୧୦।୨୧) –

‘‘ଦସ ଖୋ ପନିମାନି, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲାନି, ୟେହି ବଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି। କତମାନି ଦସ? ଇଧ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି, ଯମ୍ପି, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଇଦମ୍ପି, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି। (୧)

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କମ୍ମସମାଦାନାନଂ ଠାନସୋ ହେତୁସୋ ୱିପାକଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି… ପେ…। (୨)

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ସବ୍ବତ୍ଥଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ…। (୩)

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ଅନେକଧାତୁଂ ନାନାଧାତୁଂ ଲୋକଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ…। (୪)

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ସତ୍ତାନଂ ନାନାଧିମୁତ୍ତିକତଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ…। (୫)

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ପରସତ୍ତାନଂ ପରପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟତ୍ତଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ…। (୬)

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ଝାନୱିମୋକ୍ଖସମାଧିସମାପତ୍ତୀନଂ ସଂକିଲେସଂ ୱୋଦାନଂ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି…ପେ…। (୭)

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ? ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ ଦ୍ୱେପି ଜାତିୟୋ…ପେ… ଇତି ସାକାରଂ ସଉଦ୍ଦେସଂ ଅନେକୱିହିତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି…ପେ…। (୮)

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ୱିସୁଦ୍ଧେନ ଅତିକ୍କନ୍ତମାନୁସକେନ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତି ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ହୀନେ ପଣୀତେ ସୁୱଣ୍ଣେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣେ ସୁଗତେ ଦୁଗ୍ଗତେ, ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପଜାନାତି…ପେ…। (୯)

‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ଆସୱାନଂ ଖୟା ଅନାସୱଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଂ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତି…ପେ… ଇଦମ୍ପି, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲଂ ହୋତି, ଯଂ ବଲଂ ଆଗମ୍ମ ତଥାଗତୋ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି, ପରିସାସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦତି, ବ୍ରହ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତି। ଇମାନି ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ଦସ ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲାନୀ’’ତି। (୧୦)

ତତ୍ଥ (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୪୮; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୧୦।୨୧; ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୭୬୦) ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋତି କାରଣଞ୍ଚ କାରଣତୋ। ‘‘ୟେ ୟେ ଧମ୍ମା ୟେସଂ ୟେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ହେତୂ ପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପାଦାୟ, ତଂ ତଂ ଠାନଂ। ୟେ ୟେ ଧମ୍ମା ୟେସଂ ୟେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ନ ହେତୂ ନ ପଚ୍ଚୟା ଉପ୍ପାଦାୟ, ତଂ ତଂ ଅଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ପଜାନନ୍ତୋ ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତି। ଯମ୍ପୀତି ୟେନ ଞାଣେନ।

କମ୍ମସମାଦାନାନନ୍ତି ସମାଦିୟିତ୍ୱା କତାନଂ କୁସଲାକୁସଲକମ୍ମାନଂ, କମ୍ମମେୱ ୱା କମ୍ମସମାଦାନଂ। ଠାନସୋ ହେତୁସୋତି ପଚ୍ଚୟତୋ ଚେୱ ହେତୁତୋ ଚ। ତତ୍ଥ ଗତିଉପଧିକାଲପୟୋଗା ୱିପାକସ୍ସ ଠାନଂ, କମ୍ମଂ ହେତୁ।

ସବ୍ବତ୍ଥଗାମିନିନ୍ତି ସବ୍ବଗତିଗାମିନିଞ୍ଚ ଅଗତିଗାମିନିଞ୍ଚ। ପଟିପଦନ୍ତି ମଗ୍ଗଂ। ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତୀତି ବହୂସୁପି ମନୁସ୍ସେସୁ ଏକମେୱ ପାଣଂ ଘାତେନ୍ତେସୁ କାମଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଚେତନା ତସ୍ସେୱେକସ୍ସ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟାରମ୍ମଣା, ତଂ ପନ କମ୍ମଂ ତେସଂ ନାନାକାରଂ। ତେସୁ ହି ଏକୋ ଆଦରେନ ଛନ୍ଦଜାତୋ କରୋତି, ଏକୋ ‘‘ଏହି ତ୍ୱମ୍ପି କରୋହୀ’’ତି ପରେହି ନିପ୍ପୀଳିତୋ କରୋତି, ଏକୋ ସମାନଚ୍ଛନ୍ଦୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିବାହିୟମାନୋ ୱିଚରତି, ତସ୍ମା ତେସୁ ଏକୋ ତେନେୱ କମ୍ମେନ ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଏକୋ ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିୟଂ, ଏକୋ ପେତ୍ତିୱିସୟେ। ତଂ ତଥାଗତୋ ଆୟୂହନକ୍ଖଣେୟେୱ ‘‘ଇମିନା ନୀହାରେନ ଆୟୂହିତତ୍ତା ଏସ ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି, ଏସ ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିୟଂ, ଏସ ପେତ୍ତିୱିସୟେ’’ତି ଜାନାତି। ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତମାନମ୍ପି ‘‘ଏସ ମହାନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି, ଏସ ଉସ୍ସଦନିରୟେ’’ତି ଜାନାତି। ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତମାନମ୍ପି ‘‘ଏସ ଅପାଦକୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଏସ ଦ୍ୱିପାଦକୋ, ଏସ ଚତୁପ୍ପାଦୋ, ଏସ ବହୁପ୍ପାଦୋ’’ତି ଜାନାତି। ପେତ୍ତିୱିସୟେ ନିବ୍ବତ୍ତମାନମ୍ପି ‘‘ଏସ ନିଜ୍ଝାମତଣ୍ହିକୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଏସ ଖୁପ୍ପିପାସିକୋ, ଏସ ପରଦତ୍ତୂପଜୀୱୀ’’ତି ଜାନାତି। ତେସୁ ଚ କମ୍ମେସୁ ‘‘ଇଦଂ କମ୍ମଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଆକଡ୍ଢିସ୍ସତି, ଏତଂ ଅଞ୍ଞେନ ଦିନ୍ନାୟ ପଟିସନ୍ଧିୟା ଉପଧିୱେପକ୍କଂ

ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଜାନାତି।

ତଥା ସକଲଗାମୱାସିକେସୁ ଏକତୋ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦଦମାନେସୁ କାମଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଚେତନା ପିଣ୍ଡପାତାରମ୍ମଣାୱ, ତଂ ପନ କମ୍ମଂ ତେସଂ ନାନାକାରଂ। ତେସୁ ହି ଏକୋ ଆଦରେନ କରୋତୀତି ସବ୍ବଂ ପୁରିମସଦିସଂ। ତସ୍ମା ତେସୁ ଚ କେଚି ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, କେଚି ମନୁସ୍ସଲୋକେ। ତଂ ତଥାଗତୋ ଆୟୂହନକ୍ଖଣେୟେୱ ଜାନାତି। ‘‘ଇମିନା ନୀହାରେନ ଆୟୂହିତ୍ୱା ଏସ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି, ଏସ ଦେୱଲୋକେ, ତତ୍ଥାପି ଏସ ଖତ୍ତିୟକୁଲେ, ଏସ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ, ଏସ ୱେସ୍ସକୁଲେ, ଏସ ସୁଦ୍ଦକୁଲେ, ଏସ ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତୀସୁ, ଏସ ନିମ୍ମାନରତୀସୁ, ଏସ ତୁସିତେସୁ, ଏସ ୟାମେସୁ, ଏସ ତାୱତିଂସେସୁ, ଏସ ଚାତୁମହାରାଜିକେସୁ, ଏସ ଭୁମ୍ମଦେୱେସୂ’’ତିଆଦିନା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ହୀନପଣୀତସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣଅପ୍ପପରିୱାରମହାପରିୱାରତାଦିଭେଦଂ ତଂ ତଂ ୱିସେସଂ ଆୟୂହନକ୍ଖଣେୟେୱ ଜାନାତି।

ତଥା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତେସ୍ୱେୱ ‘‘ଇମିନା ନୀହାରେନ ଏସ କିଞ୍ଚି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ଏସ ମହାଭୂତମତ୍ତମେୱ ୱୱତ୍ଥପେସ୍ସତି, ଏସ ରୂପପରିଗ୍ଗହେ ଏୱ ଠସ୍ସତି, ଏସ ଅରୂପପରିଗ୍ଗହେୟେୱ, ଏସ ନାମରୂପପରିଗ୍ଗହେୟେୱ, ଏସ ପଚ୍ଚୟପରିଗ୍ଗହେୟେୱ, ଏସ ଲକ୍ଖଣାରମ୍ମଣିକୱିପସ୍ସନାୟମେୱ, ଏସ ପଠମଫଲେୟେୱ, ଏସ ଦୁତିୟଫଲେ ଏୱ, ଏସ ତତିୟଫଲେ ଏୱ, ଏସ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ’’ତି ଜାନାତି। କସିଣପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେସୁପି ‘‘ଇମସ୍ସ ପରିକମ୍ମମତ୍ତମେୱ ଭୱିସ୍ସତି, ଏସ ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସତି, ଏସ ଅପ୍ପନଂ ଏୱ ପାପୁଣିସ୍ସତି, ଏସ ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ’’ତି ଜାନାତି।

ଅନେକଧାତୁନ୍ତି ଚକ୍ଖୁଧାତୁଆଦୀହି, କାମଧାତୁଆଦୀହି ୱା ଧାତୂହି ବହୁଧାତୁଂ। ନାନାଧାତୁନ୍ତି ତାସଂୟେୱ ଧାତୂନଂ ୱିଲକ୍ଖଣତ୍ତା ନାନପ୍ପକାରଧାତୁଂ। ଲୋକନ୍ତି ଖନ୍ଧାୟତନଧାତୁଲୋକଂ। ୟଥାଭୂତଂ ପଜାନାତୀତି ତାସଂ ଧାତୂନଂ ଅୱିପରୀତତୋ ସଭାୱଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି।

ନାନାଧିମୁତ୍ତିକତନ୍ତି ହୀନାଦୀହି ଅଧିମୁତ୍ତୀହି ନାନାଧିମୁତ୍ତିକଭାୱଂ। ପରସତ୍ତାନନ୍ତି ପଧାନସତ୍ତାନଂ। ପରପୁଗ୍ଗଲାନନ୍ତି ତତୋ ପରେସଂ ହୀନସତ୍ତାନଂ। ଏକତ୍ଥମେୱ ୱା ଏତଂ ପଦଦ୍ୱୟଂ, ୱେନେୟ୍ୟୱସେନ ପନ ଦ୍ୱେଧା ୱୁତ୍ତଂ। ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟତ୍ତନ୍ତି ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ପରଭାୱଞ୍ଚ ଅପରଭାୱଞ୍ଚ, ୱୁଦ୍ଧିଞ୍ଚ ହାନିଞ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଝାନୱିମୋକ୍ଖସମାଧିସମାପତ୍ତୀନନ୍ତି ପଠମାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଝାନାନଂ, ‘‘ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତୀ’’ତିଆଦୀନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ୱିମୋକ୍ଖାନଂ, ସୱିତକ୍କସୱିଚାରାଦୀନଂ ତିଣ୍ଣଂ ସମାଧୀନଂ, ପଠମଜ୍ଝାନସମାପତ୍ତିଆଦୀନଞ୍ଚ ନୱନ୍ନଂ ଅନୁପୁବ୍ବସମାପତ୍ତୀନଂ। ସଂକିଲେସନ୍ତି ହାନଭାଗିୟଧମ୍ମଂ। ୱୋଦାନନ୍ତି ୱିସେସଭାଗିୟଧମ୍ମଂ। ୱୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ‘‘ୱୋଦାନମ୍ପି ୱୁଟ୍ଠାନଂ, ତମ୍ହା ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠାନମ୍ପି ୱୁଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି (ୱିଭ। ୮୨୮) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ ପଗୁଣଜ୍ଝାନଞ୍ଚେୱ ଭୱଙ୍ଗଫଲସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ। ହେଟ୍ଠିମଂ ହେଟ୍ଠିମଞ୍ହି ପଗୁଣଜ୍ଝାନଂ ଉପରିମସ୍ସ ଉପରିମସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ‘‘ୱୋଦାନମ୍ପି ୱୁଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଭୱଙ୍ଗେନ ସବ୍ବଝାନେହି ୱୁଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ଫଲସମାପତ୍ତିୟା ନିରୋଧସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ହୋତି। ତମେତଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ତମ୍ହା ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠାନମ୍ପି ୱୁଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବଞ୍ଞାଣାନଞ୍ଚ ୱିତ୍ଥାରକଥାୟ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ସମ୍ମୋହୱିନୋଦନିୟଂ ୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠକଥାୟଂ (ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୭୬୦) ୱୁତ୍ତୋ। ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଆସୱକ୍ଖୟଞ୍ଞାଣକଥା ପନ ୱେରଞ୍ଜକଣ୍ଡେ (ପାରା। ୧୨) ୱିତ୍ଥାରିତାୟେୱ।

ଇମାନି ଖୋ ସାରିପୁତ୍ତାତି ୟାନି ପୁବ୍ବେ ‘‘ଦସ ଖୋ ପନିମାନି, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତସ୍ସ ତଥାଗତବଲାନୀ’’ତି ଅୱୋଚଂ, ଇମାନି ତାନୀତି ଅପ୍ପନଂ କରୋତି। ତତ୍ଥ ପରୱାଦିକଥା ହୋତି ‘‘ଦସବଲଞ୍ଞାଣଂ ନାମ ପାଟିୟେକ୍କଂ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସେୱାୟଂ ପଭେଦୋ’’ତି, ତଂ ନ ତଥା ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞମେୱ ହି ଦସବଲଞ୍ଞାଣଂ, ଅଞ୍ଞଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ଦସବଲଞ୍ଞାଣଂ ସକସକକିଚ୍ଚମେୱ ଜାନାତି, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ତମ୍ପି ତତୋ ଅୱସେସମ୍ପି ପଜାନାତି। ଦସବଲଞ୍ଞାଣେସୁ ହି ପଠମଂ କାରଣାକାରଣମେୱ ଜାନାତି, ଦୁତିୟଂ କମ୍ମନ୍ତରୱିପାକନ୍ତରମେୱ, ତତିୟଂ କମ୍ମପରିଚ୍ଛେଦମେୱ, ଚତୁତ୍ଥଂ ଧାତୁନାନତ୍ତକାରଣମେୱ , ପଞ୍ଚମଂ ସତ୍ତାନଂ ଅଜ୍ଝାସୟାଧିମୁତ୍ତିମେୱ, ଛଟ୍ଠଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ତିକ୍ଖମୁଦୁଭାୱମେୱ, ସତ୍ତମଂ ଝାନାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ତେସଂ ସଂକିଲେସାଦିମେୱ, ଅଟ୍ଠମଂ ପୁବ୍ବେନିୱୁତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧସନ୍ତତିମେୱ, ନୱମଂ ସତ୍ତାନଂ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିମେୱ, ଦସମଂ ସଚ୍ଚପରିଚ୍ଛେଦମେୱ। ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପନ ଏତେହି ଜାନିତବ୍ବଞ୍ଚ ତତୋ ଉତ୍ତରିଞ୍ଚ ପଜାନାତି, ଏତେସଂ ପନ କିଚ୍ଚଂ ନ ସବ୍ବଂ କରୋତି। ତଞ୍ହି ଝାନଂ ହୁତ୍ୱା ଅପ୍ପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଇଦ୍ଧି ହୁତ୍ୱା ୱିକୁବ୍ବିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ମଗ୍ଗୋ ହୁତ୍ୱା କିଲେସେ ଖେପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଇତି ୟଥାୱୁତ୍ତକାୟବଲେନ ଚେୱ ଞାଣବଲେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଭଗୱା ‘‘ଦସବଲୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଦସହି ଅସେକ୍ଖେହି ଅଙ୍ଗେହି ଉପେତୋତି ‘‘ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ, ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାୱାଚା, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାୱାୟାମୋ, ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାସତି, ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାସମାଧି, ଅସେକ୍ଖଂ ସମ୍ମାଞାଣଂ, ଅସେକ୍ଖା

ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୪୮, ୩୬୦) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେହି ଦସହି ଅସେକ୍ଖଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଆଦୟୋ ଚ ସବ୍ବେ ଫଲସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମା ଏୱ। ଏତ୍ଥ ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ସମ୍ମାଞାଣନ୍ତି ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ ପଞ୍ଞାୱ କଥିତା ‘‘ସମ୍ମା ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ସମ୍ମା ପଜାନନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଞାଣ’’ନ୍ତି। ଅତ୍ଥି ହି ଦସ୍ସନଜାନନାନଂ ୱିସଯେ ପୱତ୍ତିଆକାରୱିସେସୋ। ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତୀତି ଇମିନା ପନ ପଦେନ ୱୁତ୍ତାୱସେସା ଫଲସମାପତ୍ତିସହଗତଧମ୍ମା ସଙ୍ଗହିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା । ଅରିଯଫଲସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମାପି ହି ସବ୍ବସୋ ପଟିପକ୍ଖତୋ ୱିମୁତ୍ତତଂ ଉପାଦାଯ ୱିମୁତ୍ତୀତି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଲଭନ୍ତି।

୫୯।ୱଚନସଦ୍ଦେନ ଅପ୍ପସଦ୍ଦନ୍ତି ଆରାମୁପଚାରେନ ଗଚ୍ଛତୋ ଅଦ୍ଧିକଜନସ୍ସପି ୱଚନସଦ୍ଦେନ ଅପ୍ପସଦ୍ଦଂ। ନଗରନିଗ୍ଘୋସସଦ୍ଦେନାତି ଅୱିଭାୱିତତ୍ଥେନ ନଗରେ ମନୁସ୍ସାନଂ ନିଗ୍ଘୋସସଦ୍ଦେନ। ମନୁସ୍ସେହି ସମାଗମ୍ମ ଏକଜ୍ଝଂ ପୱତ୍ତିତସଦ୍ଦୋ ହି ନିଗ୍ଘୋସୋ। ଅନୁସଞ୍ଚରଣଜନସ୍ସାତି ଅନ୍ତୋସଞ୍ଚାରିନୋ ଜନସ୍ସ। ମନୁସ୍ସାନଂ ରହସ୍ସକିରିଯଟ୍ଠାନିଯନ୍ତି ମନୁସ୍ସାନଂ ରହସ୍ସକରଣସ୍ସ ଯୁତ୍ତଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ। ୱିୱେକାନୁରୂପନ୍ତି ଏକୀଭାୱସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ବିମ୍ବିସାରସମାଗମକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା

୬୦। ଇଦାନି ‘‘ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସଞ୍ଚଯୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ’’ତିଆଦୀସୁ ଅପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସାରୀବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପୁତ୍ତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲୀବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପୁତ୍ତୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ। ଅମ୍ହାକଂ କିର (ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୧୮୯-୧୯୦; ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୦ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୱତ୍ଥୁ) ଭଗୱତୋ ନିବ୍ବତ୍ତିତୋ ପୁରେତରମେୱ ସାରିପୁତ୍ତୋ ରାଜଗହନଗରସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଉପତିସ୍ସଗାମେ ସାରୀବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ନାମ କୁଚ୍ଛିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତଂଦିୱସମେୱସ୍ସ ସହାଯୋପି ରାଜଗହସ୍ସେୱ ଅୱିଦୂରେ କୋଲିତଗାମେ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲୀବ୍ରାହ୍ମଣିଯା କୁଚ୍ଛିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ତାନି କିର ଦ୍ୱେପି କୁଲାନି ଯାୱ ସତ୍ତମା କୁଲପରିୱଟ୍ଟା ଆବଦ୍ଧପଟିବଦ୍ଧସହାଯାନେୱ। ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଏକଦିୱସମେୱ ଗବ୍ଭପରିହାରଂ ଅଦଂସୁ। ଦସମାସଚ୍ଚଯେନ ଜାତାନମ୍ପି ତେସଂ ଛସଟ୍ଠି ଧାତିଯୋ ଉପନଯିଂସୁ। ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ସାରୀବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପୁତ୍ତସ୍ସ ଉପତିସ୍ସଗାମେ ଜେଟ୍ଠକୁଲସ୍ସ ପୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଉପତିସ୍ସୋ’’ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ, ଇତରସ୍ସ କୋଲିତଗାମେ ଜେଟ୍ଠକୁଲସ୍ସ ପୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘କୋଲିତୋ’’ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଗିହିକାଲେ ଉପତିସ୍ସୋ କୋଲିତୋତି ଏୱଂ ପଞ୍ଞାଯମାନନାମା’’ତି।

ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟସତମାଣୱକପରିୱାରାତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚପଞ୍ଚସତମାଣୱକପରିୱାରାତିପି ୱଦନ୍ତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୧୮୯-୧୯୦) –

‘‘ଉପତିସ୍ସମାଣୱକସ୍ସ କୀଳନତ୍ଥାଯ ନଦିଂ ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ୱା ଗମନକାଲେ ପଞ୍ଚ ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାସତାନି ପରିୱାରାନି ହୋନ୍ତି, କୋଲିତମାଣୱକସ୍ସ ପଞ୍ଚ ଆଜଞ୍ଞରଥସତାନି। ଦ୍ୱେପି ଜନା ପଞ୍ଚପଞ୍ଚମାଣୱକସତପରିୱାରା ହୋନ୍ତୀ’’ତି।

ରାଜଗହେ ଚ ଅନୁସଂୱଚ୍ଛରଂ ଗିରଗ୍ଗସମଜ୍ଜଂ ନାମ ହୋତି। ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଏକଟ୍ଠାନେଯେୱ ମଞ୍ଚକଂ ବନ୍ଧନ୍ତି। ଦ୍ୱେପି ଏକତୋୱ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସମଜ୍ଜଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ହସିତବ୍ବଟ୍ଠାନେ ହସନ୍ତି, ସଂୱେଗଟ୍ଠାନେ ସଂୱିଜନ୍ତି, ଦାଯଂ ଦାତୁଂ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଦାଯଂ ଦେନ୍ତି। ତେସଂ ଇମିନାୱ ନିଯାମେନ ଏକଦିୱସଂ ସମଜ୍ଜଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ପରିପାକଗତତ୍ତା ଞାଣସ୍ସ ପୁରିମଦିୱସେସୁ ୱିଯ ହସିତବ୍ବଟ୍ଠାନେ ହାସୋ ୱା ସଂୱେଗଟ୍ଠାନେ ସଂୱିଜନଂ ୱା ଦାଯଂ ଦାତୁଂ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଦାଯଦାନଂ ୱା ନାହୋସି। ଦ୍ୱେପି ପନ ଜନା ଏୱଂ ଚିନ୍ତଯିଂସୁ ‘‘କିଂ ଏତ୍ଥ ଓଲୋକେତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥି, ସବ୍ବେପିମେ ଅପ୍ପତ୍ତେ ୱସ୍ସସତେ ଅପଣ୍ଣତ୍ତିକଭାୱଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ଅମ୍ହେହି ପନ ଏକଂ ମୋକ୍ଖଧମ୍ମଂ ଗୱେସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଆରମ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ତତୋ କୋଲିତୋ ଉପତିସ୍ସଂ ଆହ ‘‘ସମ୍ମ ଉପତିସ୍ସ, ନ ତ୍ୱଂ ଅଞ୍ଞଦିୱସେସୁ ୱିଯ ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠୋ, ଅନତ୍ତମନଧାତୁକୋସି, କିଂ ତେ ସଲ୍ଲକ୍ଖିତ’’ନ୍ତି। ‘‘ସମ୍ମ କୋଲିତ, ଏତେସଂ ଓଲୋକନେ ସାରୋ ନତ୍ଥି, ନିରତ୍ଥକମେତଂ, ଅତ୍ତନୋ ମୋକ୍ଖଧମ୍ମଂ ଗୱେସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇଦଂ ଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋମ୍ହୀତି। ତ୍ୱଂ ପନ କସ୍ମା ଅନତ୍ତମନୋତି। ସୋପି ତଥେୱ ଆହ। ଅଥସ୍ସ ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକଜ୍ଝାସଯତଂ ଞତ୍ୱା ଉପତିସ୍ସୋ ଏୱମାହ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଉଭିନ୍ନଂ ସୁଚିନ୍ତିତଂ, ମୋକ୍ଖଧମ୍ମଂ ପନ ଗୱେସନ୍ତେହି ଏକା ପବ୍ବଜ୍ଜା ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, କସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜାମା’’ତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସଞ୍ଚଯୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ରାଜଗହେ ପଟିୱସତି ମହତିଯା ପରିବ୍ବାଜକପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ। ତେ ‘‘ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମା’’ତି ପଞ୍ଚହି ମାଣୱକସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଞ୍ଚଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ତେସଂ ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସଞ୍ଚଯୋ

ଅତିରେକଲାଭଗ୍ଗୟସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଅହୋସି। ତେ କତିପାହେନେୱ ସଙ୍ଗ ସଞ୍ଚୟସ୍ସ ସମୟଂ ପରିମଦ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିୟ, ତୁମ୍ହାକଂ ଜାନନସମୟୋ ଏତ୍ତକୋୱ, ଉଦାହୁ ଉତ୍ତରିପି ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସଞ୍ଚୟୋ ‘‘ଏତ୍ତକୋୱ, ସଙ୍ଗ ତୁମ୍ହେହି ଞାତ’’ନ୍ତି ଆହ। ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତୟିଂସୁ ‘‘ଏୱଂ ସତି ଇମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ ନିରତ୍ଥକୋ, ମୟଂ ମୋକ୍ଖଧମ୍ମଂ ଗୱେସିତୁଂ ନିକ୍ଖନ୍ତା, ସୋ ଇମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ମହା ଖୋ ପନ ଜମ୍ବୁଦୀପୋ, ଗାମନିଗମରାଜଧାନିୟୋ ଚରନ୍ତା ଅୱସ୍ସଂ ମୋକ୍ଖଧମ୍ମଦେସକଂ ଆଚରିୟଂ ଲଭିସ୍ସାମା’’ତି। ତେ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ‘‘ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅତ୍ଥୀ’’ତି ସୁଣନ୍ତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ହସାକଚ୍ଛଂ କରୋନ୍ତି, ତେହି ପୁଟ୍ଠଂ ପଞ୍ହଂ ଅଞ୍ଞେ କଥେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତେ ପନ ତେସଂ ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି। ଏୱଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ କୋଲିତ, ଯୋ ପଠମଂ ଅମତଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି , ସୋ ଆରୋଚେତୂ’’ତି କତିକଂ ଅକଂସୁ। ଇମମେୱ ୱତ୍ଥୁଂ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ତତ୍ର ନେସଂ ମହାଜନଂ ଦିସ୍ୱା…ପେ… କତିକଂ ଅକଂସୂ’’ତି ଆହ।

ତତ୍ଥ ଛନ୍ନପରିବ୍ବାଜକସ୍ସାତି ସେତପଟଧରସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ। ତେନ ନାୟଂ ନଗ୍ଗପରିବ୍ବାଜକୋତି ଦସ୍ସେତି। ପାସାଦିକେନ ଅଭିକ୍କନ୍ତେନାତିଆଦୀସୁ ପାସାଦିକେନାତି ପସାଦାୱହେନ ସାରୁପ୍ପେନ ସମଣାନୁଚ୍ଛୱିକେନ। ଅଭିକ୍କନ୍ତେନାତି ଗମନେନ। ପଟିକ୍କନ୍ତେନାତି ନିୱତ୍ତନେନ। ଆଲୋକିତେନାତି ପୁରତୋ ଦସ୍ସନେନ। ୱିଲୋକିତେନାତି ଇତୋ ଚିତୋ ଦସ୍ସନେନ। ସମିଞ୍ଜିତେନାତି ପଚ୍ଚସଙ୍କୋଚନେନ। ପସାରିତେନାତି ତେସଂୟେୱ ପସାରଣେନ। ସବ୍ବତ୍ଥ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତଲକ୍ଖଣେ କରଣୱଚନଂ, ତସ୍ମା ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞକେହି ୱଭିସଙ୍ଖତତ୍ତା
ପାସାଦିକଅଭିକ୍କନ୍ତପଟିକ୍କନ୍ତଆଲୋକିତୱିଲୋକିତସମିଞ୍ଜିତପସାରିତୋ ହୁତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୂତି ହେଟ୍ଠାଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁ। ଇରିୟାପଥସମ୍ପନ୍ନୋତି ତାୟ ପାସାଦିକଅଭିକ୍କନ୍ତାଦିତାୟ ସମ୍ପନ୍ନିରିୟାପଥୋ। ଅତ୍ଥିକେହି ଉପଞ୍ଞାତନ୍ତି ‘‘ମରଣେ ସତି ଅମତେନପି ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଅନୁମାନଞାଣେନ ‘‘ଅତ୍ଥୀ’’ତି ଉପଗତଂ ନିବ୍ବାନଂ ନାମ, ତଂ ମଗ୍ଗନ୍ତୋ ପରିୟେସନ୍ତୋ ଯନ୍ନୂନାହଂ ଇମଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧେୟ୍ୟନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୁଦିନ୍ନକଣ୍ଡେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରନ୍ତି ‘‘ଦାନପତୀନଂ ଘରେସୁ ସାଲା ହୋନ୍ତି, ଆସନାନି ଚେତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ଉପଟ୍ଠାପିତଂ ଉଦକକଞ୍ଜିୟଂ, ତତ୍ଥ ପବ୍ବଜିତା ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ସଚେ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ଦାନପତୀନମ୍ପି ସନ୍ତକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତସ୍ମା ତମ୍ପି ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ଇଦିସାୟ ସାଲାୟ ଅଞ୍ଞତରଂ କୁଟ୍ଟମୂଲନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ।

ଅପ୍ପଂ ୱା ବହୁଂ ୱା ଭାସସ୍ସୁତି ପରିବ୍ବାଜକୋ ‘‘ଅହଂ ଉପତିସ୍ସୋ ନାମ, ତ୍ୱଂ ଯଥାସତ୍ତିୟା ଅପ୍ପଂ ୱା ବହୁଂ ୱା ପାୱଦ, ଏତଂ ନୟସତେନ ନୟସହସ୍ସେନ ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁଂ ମୟ୍ହଂ ଭାରୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମାହ। ନିରୋଧୋ ଚ ନିରୋଧୁପାୟୋ ଚ ଏକଦେସସରୂପେକସେସନୟେନ ‘‘ନିରୋଧୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଅଥ ୱା’’ତିଆଦିମାହ। ପଟିପାଦେନ୍ତୋତି ନିଗମେନ୍ତୋ। ଇମଂ ଧମ୍ମପରିୟାୟଂ ସୁତ୍ୱା ୱିରଜଂ ୱୀତମଲଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି ଏତ୍ଥ ପରିବ୍ବାଜକୋ ପଠମପଦଦ୍ୱୟମେୱ ସୁତ୍ୱା ସହସ୍ସନୟସମ୍ପନ୍ନେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ଇତରପଦଦ୍ୱୟଂ ସୋତାପନ୍ନକାଲେ ନିଟ୍ଠାସୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ବହୁକେହି କପ୍ପନହୁତେହୀତି ଏତ୍ଥ ଦସ ଦସକାନି ସତଂ, ଦସ ସତାନି ସହସ୍ସଂ, ସହସ୍ସାନଂ ସତଂ ସତସହସ୍ସଂ, ସତସହସ୍ସାନଂ ସତଂ କୋଟି, କୋଟିସତସହସ୍ସାନଂ ସତଂ ପକୋଟି, ପକୋଟିସତସହସ୍ସାନଂ ସତଂ କୋଟିପକୋଟି, କୋଟିପକୋଟିସତସହସ୍ସାନଂ ସତଂ ଏକନହୁତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୬୧।ଅଥଖୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ଯେନ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମୀତି (ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୧୮୯-୧୯୦; ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୦ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୱତ୍ଥୁ) ସୋତାପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ଉପରିୱିସେସେ ଅପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତେ ‘‘ଭୱିସ୍ସତି ଏତ୍ଥ କାରଣ’’ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଥେରଂ ଆହ ‘‘ଭନ୍ତେ, ମା ଉପରି ଧମ୍ମଦେସନଂ ୱଡ୍ଢୟିତ୍ଥ, ଏତ୍ତକମେୱ ହୋତୁ, କହଂ ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥା ୱସତୀ’’ତି। ୱେଳୁୱନେ ପରିବ୍ବାଜକାତି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ପୁରତୋ ଯାଥ, ମୟ୍ହଂ ଏକୋ ସହାୟକୋ ଅତ୍ଥି, ଅମ୍ହେହି ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କତିକା କତା ‘ଯୋ ପଠମଂ ଅମତଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ସୋ ଆରୋଚେତୂ’ତି, ଅହଂ ତଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ମୋଚେତ୍ୱା ସହାୟକଂ ଗହେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଗତମଗ୍ଗେନେୱ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ଥେରସ୍ସ ପାଦେସୁ ନିପତିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଥେରଂ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ପରିବ୍ବାଜକାରାମାଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି।

୬୨।ସାରିପୁତ୍ତଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଏତଦୱୋଚାତି ‘‘ଅଜ୍ଜ ମୟ୍ହଂ ସହାୟସ୍ସ ମୁଖୱଣ୍ଣୋ ନ ଅଞ୍ଞଦିୱସେସୁ ୱିୟ, ଅଦ୍ଧା ଅନେନ ଅମତଂ ଅଧିଗତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅମତାଧିଗମଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏତଦୱୋଚ। ସୋପିସ୍ସ ‘‘ଆମାୱୁସୋ, ଅମତଂ ଅଧିଗତ’’ନ୍ତି ପଟିଜାନିତ୍ୱା ସଙ୍ଗ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତମେୱ ଗାଥଂ ଅଭାସି। ଗାଥାପରିୟୋସାନେ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଥ ଖୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ…ପେ… ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀ’’ତି। ଗଚ୍ଛାମ ମୟଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେତି ‘‘କହଂ ସମ୍ମ ସତ୍ଥା ୱସତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ୱେଳୁୱନେ କିର ସମ୍ମ, ଏୱଂ ନୋ ଆଚରିୟେନ ଅସ୍ସଜିତ୍ଥେରେନ କଥିତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଏୱମାହ।

ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ଚ ନାମେସ ସଦାପି ଆଚରିୟପୂଜକୋୱ, ତସ୍ମା ସହାୟଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ପରିବ୍ବାଜକଂ ଏୱମାହ ‘‘ଅମ୍ହେହି ଅଧିଗତଂ ଅମତଂ

ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯସ୍ସ ସଞ୍ଜଯପରିବ୍ବାଜକସ୍ସପି କଥେସ୍ସାମ, ବୁଜ୍ଝମାନୋ ପଟିୱିଜ୍ଝିସ୍ସତି, ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ଅମ୍ହାକଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସତି, ବୁଦ୍ଧାନଂ ଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ମଗ୍ଗଫଲପ୍ପଟିୱେଧଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି। ତତୋ ଦ୍ୱେପି ଜନା ସଞ୍ଜଯସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଥ ଖୋ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା ଯେନ ସଞ୍ଜଯୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୂ’’ତି। ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଚ ‘‘ଆଚରିଯ, ତ୍ୱଂ କିଂ କରୋସି, ଲୋକେ ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଧମ୍ମୋ, ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ସଙ୍ଘୋ, ଆଯାମ ଦସବଲଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି। ସୋ ‘‘କିଂ ୱଦେଥ ତାତା’’ତି ତେପି ୱାରେତ୍ୱା ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତିମେୱ ନେସଂ ଦୀପେତି। ତେ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଏୱରୂପୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୱାସୋ ନିଚ୍ଚମେୱ ହୋତୁ, ତୁମ୍ହାକଂ ପନ ଗମନଂ ୱା ଅଗମନଂ ୱା ଜାନାଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ସଞ୍ଜଯୋ ‘‘ଇମେ ଏତ୍ତକଂ ଜାନନ୍ତା ମମ ୱଚନଂ ନ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେ ତାତା, ଅହଂ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ଅନ୍ତେୱାସିକୱାସଂ ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି ଆହ। ତେ ଅନେକେହିପି କାରଣସତେହି ତଂ ବୋଧେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଓୱାଦେ ୱତ୍ତମାନଂ ଜନଂ ଆଦାଯ ୱେଳୁୱନଂ ଅଗମଂସୁ। ପଞ୍ଚସୁ ଅନ୍ତେୱାସିକସତେସୁ ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟସତା ନିୱତ୍ତିଂସୁ, ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟସତା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଗମଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଥ ଖୋ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା ତାନି ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟାନି ପରିବ୍ବାଜକସତାନି ଆଦାଯ ଯେନ ୱେଳୁୱନଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୂ’’ତି।

ୱିମୁତ୍ତେତି ଯଥାୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେ ନିବ୍ବାନେ ତଦାରମ୍ମଣାଯ ଫଲୱିମୁତ୍ତିଯା ଅଧିମୁତ୍ତେ ତେ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ ବ୍ୟାକାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଏୱଂ ବ୍ୟାକରିତ୍ୱା ଚ ସତ୍ଥା ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ନେସଂ ପରିସାଯ ଚରିଯୱସେନ ଧମ୍ମଦେସନଂ ୱଡ୍ଢେସି, ଠପେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକେ ସବ୍ବେପି ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟସତା ପରିବ୍ବାଜକା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ସତ୍ଥା ‘‘ଏଥ ଭିକ୍ଖୱୋ’’ତି ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି, ସବ୍ବେସଂ କେସମସ୍ସୁ ଅନ୍ତରଧାଯି, ଇଦ୍ଧିମଯପତ୍ତଚୀୱରଂ କାଯପଟିବଦ୍ଧଂ ଅହୋସି। ଅଗ୍ଗସାୱକାନମ୍ପି ଇଦ୍ଧିମଯପତ୍ତଚୀୱରଂ ଆଗତଂ, ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ତଯକିଚ୍ଚଂ ପନ ନ ନିଟ୍ଠାତି। କସ୍ମା? ସାୱକପାରମୀଞାଣସ୍ସ ମହନ୍ତତାଯ। ଅଥାଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ପବ୍ବଜିତଦିୱସତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ମଗଧରଟ୍ଠେ କଲ୍ଲୱାଳଗାମକଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଓକ୍କମନ୍ତୋ ସତ୍ଥାରା ସଂୱେଜିତୋ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ତଥାଗତେନ ଦିନ୍ନଂ ଧାତୁକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସୁଣନ୍ତୋୱ ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ତଯକିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସାୱକପାରମୀଞାଣସ୍ସ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ। ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋପି ପବ୍ବଜିତଦିୱସତୋ ଅଦ୍ଧମାସଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରା ସଦ୍ଧିଂ ତମେୱ ରାଜଗହଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ସୂକରଖତଲେଣେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଭାଗିନେଯ୍ୟସ୍ସ ଦୀଘନଖପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ୱେଦନାପରିଗ୍ଗହସୁତ୍ତନ୍ତେ ଦେସିଯମାନେ ସୁତ୍ତାନୁସାରେନ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ପରସ୍ସ ୱଡ୍ଢିତଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ୱିଯ ସାୱକପାରମୀଞାଣସ୍ସ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ। ତେନେୱାହ ‘‘ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ସତ୍ତହି ଦିୱସେହି ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ଅଦ୍ଧମାସେନା’’ତି।

ଯଦିପି ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ, ଧମ୍ମସେନାପତି ତତୋ ଚିରେନ, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋୱ ମହାପଞ୍ଞତରୋ। ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ହି ସାୱକାନଂ ସମ୍ମସନଚାରଂ ଯଟ୍ଠିକୋଟିଯା ଉପ୍ପୀଳେନ୍ତୋ ୱିଯ ଏକଦେସମେୱ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ସତ୍ତ ଦିୱସେ ୱାଯମିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ଠପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ସମ୍ମସନଚାରଂ ସାୱକାନଂ ସମ୍ମସନଚାରଂ ନିପ୍ପଦେସଂ ସମ୍ମସି, ଏୱଂ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ଅଦ୍ଧମାସଂ ୱାଯମି। ଉକ୍କଂସଗତସ୍ସ ସାୱକାନଂ ସମ୍ମସନଚାରସ୍ସ ନିପ୍ପଦେସେନ ପୱତ୍ତିଯମାନତ୍ତା ସାୱକପାରମୀଞାଣସ୍ସ ଚ ତଥା ପରିପାଚେତବ୍ବତ୍ତା। ଯଥା ହି ପୁରିସୋ ‘‘ୱେଳୁଯଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ମହାଜଟଂ ୱେଳୁଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଜଟଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ପପଞ୍ଚୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅନ୍ତରେନ ହତ୍ଥଂ ପୱେସେତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତମେୱ ଯଟ୍ଠିଂ ମୂଲେ ଚ ଅଗ୍ଗେ ଚ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆଦାଯ ପକ୍କମେଯ୍ୟ, ସୋ କିଞ୍ଚାପି ପଠମତରଂ ଗଚ୍ଛତି, ଯଟ୍ଠିଂ ପନ ସାରଂ ୱା ଉଜୁଂ ୱା ନ ଲଭତି। ଅପରୋ ତଥାରୂପମେୱ ୱେଳୁଂ ଦିସ୍ୱା ସଚେ ସମ୍ପତ୍ତଯଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ସାରଂ ୱା ଉଜୁଂ ୱା ନ ଲଭିସ୍ସାମୀତି କଚ୍ଛଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସତ୍ଥେନ ୱେଳୁଜଟଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସାରା ଚେୱ ଉଜୂ ଚ ଯଟ୍ଠିଯୋ ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ଆଦାଯ ପକ୍କମେଯ୍ୟ, ଅଯଂ କିଞ୍ଚାପି ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛତି, ଯଟ୍ଠିଯୋ ପନ ସାରା ଚେୱ ଉଜୂ ଚ ଲଭତି, ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦଂ ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଥେରାନଂ ପଧାନଂ।

ସମ୍ମସନଚାରୋ ଚ ନାମେତ୍ଥ ୱିପସ୍ସନାଭୂମି ୱେଦିତବ୍ବା ସମ୍ମସନଂ ଚରତି ଏତ୍ଥାତି ସମ୍ମସନଚାରୋତି କତ୍ୱା। ତତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସମ୍ମସନଚାରୋ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଯଂ ସତ୍ତସନ୍ତାନଗତା ଅନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧା ଚ ସଙ୍ଖାରାତି ୱଦନ୍ତି। କୋଟିସତସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେସୂତି ଅପରେ। ତଥା ହି ଅତ୍ତନିଯୱସେନ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦନଯଂ ଓତରିତ୍ୱା ଛତ୍ତିଂସକୋଟିସତସହସ୍ସମୁଖେନ ବୁଦ୍ଧାନଂ ମହାୱଜିରଞାଣଂ ପୱତ୍ତଂ। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ସସନ୍ତାନଗତେହି ସଦ୍ଧିଂ ମଜ୍ଝିମଦେସୱାସୀସତ୍ତସନ୍ତାନଗତା ଅନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧା ଚ ସଙ୍ଖାରା ସମ୍ମସନଚାରୋତି ୱଦନ୍ତି। ଜମ୍ବୁଦୀପୱାସୀସନ୍ତାନଗତାତି କେଚି। ସସନ୍ତାନଗତେ ସବ୍ବଧମ୍ମେ ପରସନ୍ତାନଗତେ ଚ ସନ୍ତାନୱିଭାଗଂ ଅକତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧାଭାୱସାମଞ୍ଞତୋ ସମ୍ମସନଂ, ଅଯଂ ସାୱକାନଂ ସମ୍ମସନଚାରୋ। ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ପନ ବହିଦ୍ଧା ଧମ୍ମେପି ସସନ୍ତାନୱିଭାଗେନ କେଚି କେଚି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସମ୍ମସି, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଞାଣେନ ଫୁଟ୍ଠମତ୍ତଂ କତ୍ୱା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯଟ୍ଠିକୋଟିଯା ଉପ୍ପୀଳେନ୍ତୋ ୱିଯ ଏକଦେସମେୱ ସମ୍ମସନ୍ତୋ’’ତି। ତତ୍ଥ ଞାଣେନ ନାମ ଯାୱତା ନେଯ୍ୟଂ ୱତ୍ତିତବ୍ବଂ, ତାୱତା ଅୱତ୍ତନତୋ ‘‘ଯଟ୍ଠିକୋଟିଯା ଉପ୍ପୀଳେନ୍ତୋ ୱିଯା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅନୁପଦଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାଯ ଅଭାୱତୋ ‘‘ଏକଦେସମେୱ ସମ୍ମସନ୍ତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଧମ୍ମସେନାପତିନୋପି ଯଥାୱୁତ୍ତସାୱକାନଂ ୱିପସ୍ସନାଯ ଭୂମିଯେୱ ସମ୍ମସନଚାରୋ। ତତ୍ଥ ପନ ଥେରୋ ସାତିସଯଂ ନିରୱସେସଂ ଅନୁପଦଞ୍ଚ ସମ୍ମା ୱିପସ୍ସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ

‘‘ସାୱକାନଂ ସମ୍ମସନଚାରଂ ନିପ୍ପଦେସଂ ସମ୍ମସୀ’’ତି।

ଏତ୍ଥ ଚ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକା ଲୋକିଯାଭିଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତା ପକତିସାୱକା ମହାସାୱକା ଅଗ୍ଗସାୱକା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାତି ଛସୁ ଜନେସୁ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକାନଂ ଝାନାଭିଞ୍ଞାହି ଅନଧିଗତପଞ୍ଞାନେପୁଞ୍ଞତ୍ତା ଅନ୍ଧାନଂ ୱିଯ ଇଚ୍ଛିତପଦେସୋକ୍କମନଂ ୱିପସ୍ସନାକାଲେ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଧମ୍ମଭାୱନା ନତ୍ଥି, ତେ ଯଥାପରିଗ୍ଗହିତଧମ୍ମମତ୍ତେଯେୱ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତି। ଲୋକିଯାଭିଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତା ପନ ପକତିସାୱକା ଯେନ ମୁଖେନ ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଭନ୍ତି, ତତୋ ଅଞ୍ଞେନପି ୱିପସ୍ସନଂ ୱିତ୍ଥାରିକଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି ୱିପୁଲଞ୍ଞାଣତ୍ତା। ମହାସାୱକା ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା ତତୋ ସାତିସଯଂ ୱିପସ୍ସନଂ ୱିତ୍ଥାରିକଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଅଗ୍ଗସାୱକେସୁ ଦୁତିଯୋ ଅଭିନୀହାରସମ୍ପତ୍ତିଯା ସମାଧାନସ୍ସ ସାତିସଯତ୍ତା ୱିପସ୍ସନଂ ତତୋପି ୱିତ୍ଥାରିକଂ କରୋତି। ପଠମୋ ପନ ତତୋପି ମହାପଞ୍ଞତାଯ ସାୱକେହି ଅସାଧାରଣଂ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱିତ୍ଥାରିକଂ କରୋତି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ତେହିପି ମହାଭିନୀହାରତାଯ ଅତ୍ତନୋ ଅଭିନୀହାରାନୁରୂପଂ ତତୋପି ୱିତ୍ଥାରିକଂ ୱିପସ୍ସନଂ କରୋନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧାନଂ ସମ୍ମଦେୱ ପରିପୂରିତପଞ୍ଞାପାରମୀପଭାୱିତା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣାଧିଗମସ୍ସ ଅନୁରୂପା ଯଥା ନାମ କତୱାଲୱେଧପରିଚଯେନ ସରଭଙ୍ଗସଦିସେନ ଧନୁଗ୍ଗହେନ ଖିତ୍ତୋ ସରୋ ଅନ୍ତରା ରୁକ୍ଖଲତାଦୀସୁ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଲକ୍ଖେଯେୱ ପତତି, ନ ସଜ୍ଜତି ନ ୱିରଜ୍ଝତି, ଏୱଂ ଅନ୍ତରା ଅସଜ୍ଜମାନା ଅୱିରଜ୍ଝମାନା ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ମସନୀଯଧମ୍ମେସୁ ଯାଥାୱତୋ ନାନାନଯେହି ପୱତ୍ତତି, ଯଂ ‘‘ମହାୱଜିରଞ୍ଞାଣ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଏତେସୁ ଚ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକାନଂ ୱିପସ୍ସନାଚାରୋ ଖଜ୍ଜୋତପ୍ପଭାସଦିସୋ, ଅଭିଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତପକତିସାୱକାନଂ ଦୀପପ୍ପଭାସଦିସୋ, ମହାସାୱକାନଂ ଉକ୍କାପ୍ପଭାସଦିସୋ, ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ ଓସଧିତାରକପ୍ପଭାସଦିସୋ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଚନ୍ଦପ୍ପଭାସଦିସୋ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ରସ୍ମିସହସ୍ସପଟିମଣ୍ଡିତସରଦସୂରିଯମଣ୍ଡଲସଦିସୋ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ତଥା ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକାନଂ ୱିପସ୍ସନାଚାରୋ ଅନ୍ଧାନଂ ଯଟ୍ଠିକୋଟିଯା ଗମନସଦିସୋ, ଲୋକିଯାଭିଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତପକତିସାୱକାନଂ ଦଣ୍ଡକସେତୁଗମନସଦିସୋ, ମହାସାୱକାନଂ ଜଙ୍ଘସେତୁଗମନସଦିସୋ, ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ ସକଟସେତୁଗମନସଦିସୋ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ମହାଜଙ୍ଘମଗ୍ଗଗମନସଦିସୋ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ମହାସକଟମଗ୍ଗଗମନସଦିସୋ। ତଥା ବୁଦ୍ଧାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସନା ଚିନ୍ତାମଯଞ୍ଞାଣସଂୱଡ୍ଢିତତ୍ତା ସଯମ୍ଭୂଞ୍ଞାଣଭୂତା, ଇତରେସଂ ସୁତମଯଞ୍ଞାଣସଂୱଡ୍ଢିତତ୍ତା ପରୋପଦେସସମ୍ଭୂତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇଦାନି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଥେରାନଂ ପୁବ୍ବଯୋଗଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅତୀତେ କିରା’’ତିଆଦିମାହ। ତଂ ସବ୍ବଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

୬୩।ଗିରିବ୍ବଜନଗରନ୍ତି ସମନ୍ତା ପବ୍ବତପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱଜସଦିସଂ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀତି ଗିରିବ୍ବଜନ୍ତି ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମଂ ରାଜଗହନଗରଂ। ଉସ୍ସୂଯନକିରିଯାଯ କମ୍ମଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପଜ୍ଝାଯୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୬୪। ୱଜ୍ଜାୱଜ୍ଜଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯତୀତି ଉପଜ୍ଝାଯୋ, ନତ୍ଥି ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଏତେସନ୍ତି ଅନୁପଜ୍ଝାଯକା। ତେନାହ ‘‘ୱଜ୍ଜାୱଜ୍ଜଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯକେନ ଗରୁନା ୱିରହିତା’’ତି। ତତ୍ଥ ୱଜ୍ଜାୱଜ୍ଜନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକଂ ମହନ୍ତଞ୍ଚ ୱଜ୍ଜଂ। ୱୁଦ୍ଧିଅତ୍ଥୋ ହି ଅଯମକାରୋ ‘‘ଫଲାଫଲ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ। ଉତ୍ତିଟ୍ଠପତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠ-ସଦ୍ଦସମାନତ୍ଥୋ ଉତ୍ତିଟ୍ଠ-ସଦ୍ଦୋ। ତେନେୱାହ ‘‘ତସ୍ମିଞ୍ହି ମନୁସ୍ସା ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠସଞ୍ଞିନୋ, ତସ୍ମା ଉତ୍ତିଟ୍ଠପତ୍ତନ୍ତି ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ପିଣ୍ଡାଯ ଚରଣକପତ୍ତନ୍ତି ଇମିନା ପନ ପତ୍ତସ୍ସ ସରୂପଦସ୍ସନମୁଖେନ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠକପ୍ପନାଯ କାରଣଂ ୱିଭାୱିତଂ। ତସ୍ମିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରଣକପତ୍ତେ।

୬୫।ସଗାରୱା ସପ୍ପତିସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଗରୁଭାୱୋ ଗାରୱଂ, ପାସାଣଚ୍ଛତ୍ତଂ ୱିଯ ଗରୁକରଣୀଯତା। ସହ ଗାରୱେନାତି ସଗାରୱା। ଗରୁନା କିସ୍ମିଞ୍ଚି ୱୁତ୍ତେ ଗାରୱୱସେନ ପତିସ୍ସୱନଂ ପତିସ୍ସୋ, ପତିସ୍ସୱଭୂତଂ ତଂସଭାଗଞ୍ଚ ଯଂକିଞ୍ଚି ଗାରୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସହ ପତିସ୍ସେନାତି ସପ୍ପତିସ୍ସା, ଓୱାଦଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ । ପତିସ୍ସୀଯତୀତି ୱା ପତିସ୍ସୋ, ଗରୁକାତବ୍ବୋ। ତେନ ସହ ପତିସ୍ସେନାତି ସପ୍ପତିସ୍ସା। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ବ୍ଯଞ୍ଜନୱିଚାରଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ଥମତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଗରୁକଭାୱଞ୍ଚେୱ ଜେଟ୍ଠକଭାୱଞ୍ଚ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସାହୂତି ସାଧୁ। ଲହୂତି ଅଗରୁ, ମମ ତୁଯ୍ହଂ ଉପଜ୍ଝାଯଭାୱେ ଭାରିଯଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଓପାଯିକନ୍ତି ଉପାଯପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ତେ ଉପଜ୍ଝାଯଗ୍ଗହଣଂ ଇମିନା ଉପାଯେନ ତ୍ୱଂ ମେ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭାରୋ ଜାତୋସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପତିରୂପନ୍ତି ଅନୁରୂପଂ ତୱ ଉପଜ୍ଝାଯଗ୍ଗହଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପାସାଦିକେନାତି ପସାଦାୱହେନ କାଯୱଚୀପଯୋଗେନ। ସମ୍ପାଦେହୀତି ତିୱିଧସିକ୍ଖଂ ନିପ୍ଫାଦେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। କାଯେନ ୱାତି ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଦିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ କାଯେନ ୱା ୱିଞ୍ଞାପେତି। ଗହିତୋ ତଯା...ପେ... ୱିଞ୍ଞାପେତୀତି ‘‘ସାହୂ’’ତିଆଦୀସୁ ଏକଂ ୱଦନ୍ତୋଯେୱ ଇମମତ୍ଥଂ ୱିଞ୍ଞାପେତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନେୱାହ ‘‘ଇଦମେୱ ହୀ’’ତିଆଦି। ସାଧୂତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଂ ସନ୍ଧାଯାତି

ଉପଜ୍ଝାୟେନ ‘‘ସାହୂ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନୱଚନଂ ସନ୍ଧାୟ। କସ୍ମା ନପ୍ପମାଣନ୍ତି ଆହ ‘‘ଆୟାଚନଦାନମତ୍ତେନ ହୀ’’ତିଆଦି, ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ‘‘ଉପଜ୍ଝାୟୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ହୋହୀ’’ତି ଆୟାଚନମତ୍ତେନ, ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ଚ ‘‘ସାହୂ’’ତିଆଦିନା ଦାନୱଚନମତ୍ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଏତ୍ଥ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଂ ଅଙ୍ଗନ୍ତି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନୱଚନଂ ଏତ୍ଥ ଉପଜ୍ଝାୟଗ୍ଗହଣେ ଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତି।

୬୬।ସମ୍ମାୱତ୍ତନାତି ସମ୍ମାପୱତ୍ତି। ଅସ୍ସାତି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ। ତାଦିସମେୱ ମୁଖଧୋୱନୋଦକଂ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଉତୁମ୍ହି ସରୀରସଭାୱେ ଚ ଏକାକାରେ ତାଦିସମେୱ ଦାତବ୍ବଂ। ଦ୍ୱେ ଚୀୱରାନୀତି ପାରୁପନଂ ସଙ୍ଘାଟିଞ୍ଚ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ଯଦି ଏୱଂ ‘‘ସଙ୍ଘାଟିୟୋ’’ତି କସ୍ମା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ସବ୍ବଞ୍ହି ଚୀୱରଂ ସଙ୍ଘଟିତତ୍ତା ସଙ୍ଘାଟୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ପଦୱୀତିହାରେହୀତି ଏତ୍ଥ ପଦଂ ୱୀତିହରତି ଏତ୍ଥାତି ପଦୱୀତିହାରୋ, ପଦୱୀତିହରଣଟ୍ଠାନଂ ଦୂତୱିଲମ୍ବିତଂ ଅକତ୍ୱା ସମଗମନେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଦାନଂ ଅନ୍ତରେ ମୁଟ୍ଠିରତନମତ୍ତଂ। ପଦାନଂ ୱା ୱୀତିହରଣଂ ଅଭିମୁଖଂ ହରିତ୍ୱା ନିକ୍ଖେପୋ ପଦୱୀତିହାରୋତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟାତି ‘‘ନ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ଭଣମାନସ୍ସା’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତ ନ-କାରତୋ ପଟ୍ଠାୟ। ସବ୍ବତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବାତି ‘‘ଇଦିସେସୁ ଗିଲାନୋପି ନ ମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞମ୍ପି ହି ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଉପଜ୍ଝାୟୱତ୍ତଂ ଅନାଦରିୟେନ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ଅଗିଲାନସ୍ସ ୱତ୍ତଭେଦେ ସବ୍ବତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟମେୱ। ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ‘‘ଅଗିଲାନେନ ହି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେନ ସଟ୍ଠିୱସ୍ସେନାପି ସବ୍ବଂ ଉପଜ୍ଝାୟୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବଂ, ଅନାଦରେନ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ତଭେଦେ ଦୁକ୍କଟଂ। ନ-କାରପଟିସଂୟୁତ୍ତେସୁ ପନ ପଦେସୁ ଗିଲାନସ୍ସାପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତକିରିୟଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେୱା’’ତି (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୬୪)। ଆପତ୍ତିୟା ଆସନ୍ନୱାଚନ୍ତି ଆପତ୍ତିଜନକମେୱ ୱଚନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ଯାୟ ହି ୱାଚାୟ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ସା ୱାଚା ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିୟା ଆସନ୍ନାତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଚୀୱରେନ ପତ୍ତଂ ୱେଠେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗସ୍ସ ଏକେନ କଣ୍ଣେନ ୱେଠେତ୍ୱା’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଗାମେତି ଗାମପରିୟାପନ୍ନେ ତାଦିସେ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ପଦେସେ। ଅନ୍ତରଘରେତି ଅନ୍ତୋଗେହେ। ପଟିକ୍କମନେତି ଆସନସାଲାୟଂ। ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପାନୀୟେନ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଆଦିମ୍ହି ମଜ୍ଝେ ଅନ୍ତେତି ଏୱଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପକଟ୍ଠୋତି ଆସନ୍ନୋ। ଧୋତୱାଲିକାୟାତି ନିରଜାୟ ପରିସୁଦ୍ଧୱାଲିକାୟ। ସଚେ ପହୋତୀତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତି ‘‘ନ କେନଚି ଗେଲଞ୍ଞେନ ଅଭିଭୂତୋ ହୋତୀ’’ତି। ପରିୱେଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ପରିୱେଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱା।

ଉପଜ୍ଝାୟୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬୭। ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୱତ୍ତକଥା ଉତ୍ତାନତ୍ଥାୟେୱ।

ନସମ୍ମାୱତ୍ତନାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୬୮। ନସମ୍ମାୱତ୍ତନାଦିକଥାୟଂ ଗେହସ୍ସିତପେମନ୍ତି ‘‘ପିତା ମେ ଅୟ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନପେମଂ। ଉପଜ୍ଝାୟମ୍ହି ପିତୁଚିତ୍ତୁପଟ୍ଠାନମେୱ ହି ଇଧ ଗେହସ୍ସିତପେମଂ ନାମ। ନ ହି ଇଦଂ ଅକୁସଲପକ୍ଖିୟଂ ଗେହସ୍ସିତପେମଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ପଟିୱିଦ୍ଧସଚ୍ଚାନଂ ପହୀନାନୁଗେଧାନଂ ତଦସମ୍ଭୱତୋ, ନ ଚ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ସଂକିଲେସେ ନିୟୋଜେତି, ଗେହସ୍ସିତପେମସଦିସତ୍ତା ପନ ପେମମୁଖେନ ମେତ୍ତାସିନେହୋ ଇଧ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ତେସୁ ଏକୋ ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁ…ପେ… ତେସଂ ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି ୱଚନତୋ ସଚେ ଏକୋ ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ହୋଥ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ଅନ୍ତେୱାସିକଂ ୱା ଗିଲାନଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ଓୱଦିତବ୍ବଂ ଓୱଦିସ୍ସାମି, ଇତି କରଣୀୟେସୁ ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱଦତି, ତେ ଏୱ ୱା ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦୟୋ ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ କେୱଲଂ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ହୋଥା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ୱତ୍ତଂ ୱା ନ ସାଦିୟନ୍ତି , ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟାନଂ ଅନାପତ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ନସମ୍ମାୱତ୍ତନାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ରାଧବ୍ରାହ୍ମଣୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୬୯। ରାଧବ୍ରାହ୍ମଣୱତ୍ଥୁମ୍ହି କିସୋ ଅହୋସୀତି ଖାଦିତୁଂ ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱା ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତନୁକୋ ଅହୋସି ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତୋ। ଉପ୍ପଣ୍ଡୁପ୍ପଣ୍ଡୁକଜାତୋତି ସଞ୍ଜାତୁପ୍ପଣ୍ଡୁପ୍ପଣ୍ଡୁକଭାୱୋ ପଣ୍ଡୁପଲାସପ୍ପଟିଭାଗୋ। ଧମନିସନ୍ଥତଗତ୍ତୋତି ପରିୟାଦିନ୍ନମଂସଲୋହିତତ୍ତା ସିରାଜାଲେନେୱ ସନ୍ଥରିତଗତ୍ତୋ। ଅଧିକାରନ୍ତି ଅଧିକିରିୟଂ, ସକ୍କାରନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କତଂ ଜାନନ୍ତୀତି କତଞ୍ଞୁନୋ, କତଂ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଜାନନ୍ତୀତି କତୱେଦିନୋ। କିଂ ପନ ଥେରୋ ଭଗୱତା ବାରାଣସିୟଂ ତୀହି ସରଣଗମନେହି ଅନୁଞ୍ଞାତଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଉପସମ୍ପଦଞ୍ଚ ନ ଜାନାତୀତି? ନୋ ନ ଜାନାତି। ଯଦି ଏୱଂ ‘‘କଥାହଂ, ଭନ୍ତେ, ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପବ୍ବାଜେମି ଉପସମ୍ପାଦେମୀ’’ତି କସ୍ମା ଆହାତି ଇମଂ ଅନୁୟୋଗଂ ସନ୍ଧାୟାହ ‘‘କିଞ୍ଚାପି ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ’’ତିଆଦି। ପରିମଣ୍ଡଲେହୀତି

ପରିପୁଣ୍ଣେହି। ଅଞ୍ଞଥା ୱା ୱଉଙ୍କଂ ଅଞ୍ଞଥା ୱଦତୀତି ‘‘ଭନ୍ତେ’’ତି ୱଉଙ୍କଂ ‘‘ବନ୍ଦେ’’ତି ୱଦତି।

୭୧-୭୩।ସମନନ୍ତରାତି ଅନନ୍ତରଂ। ପଣ୍ଡିୱୀତିକ୍କମଂ କରୋତୀତି ସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମଂ କରୋତି। ଅଭବାୱପରିହରଣତ୍ଥଂ ନିସ୍ସୀଯନ୍ତୀତି ନିସ୍ସଯା, ପିଣ୍ଡିଯାଲୋପଭୋଜନାଦିକା ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯା। ତତ୍ଥ ପିଣ୍ଡିଯାଲୋପଭୋଜନନ୍ତି ଜଙ୍ଘପିଣ୍ଡିଯବଲେନ ଚରିତ୍ୱା ଆଲୋପମତ୍ତଂ ଲଦ୍ଧଭୋଜନଂ। ଅତିରେକଲାଭୋତି ‘‘ପିଣ୍ଡିଯାଲୋପଭୋଜନଂ ନିସ୍ସାଯା’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଭିକ୍ଖାହାରଲାଭତୋ ଅଧିକଲାଭୋ ସଙ୍ଘଭତ୍ତାଦି। ତତ୍ଥ ସକଲସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାତବ୍ବଭତ୍ତଂ ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ। କତିପଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଭତ୍ତଂ ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ। ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଭତ୍ତଂ ନିମନ୍ତନଂ। ସଲାକଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଭତ୍ତଂ ସଲାକଭତ୍ତଂ। ଏକସ୍ମିଂ ପକ୍ଖେ ଏକଦିୱସଂ ଦାତବ୍ବଭତ୍ତଂ ପକ୍ଖିକଂ। ଉପୋସଥେ ଦାତବ୍ବଭତ୍ତଂ ଉପୋସଥିକଂ। ପାଟିପଦଦିୱସେ ଦାତବ୍ବଭତ୍ତଂ ପାଟିପଦିକଂ। ୱିହାରକଥା ନେସଂ ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯଂ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ୱିହାରୋତି ପାକାରପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ସକଲୋ ଆୱାସୋ। ଅଡ୍ଢଯୋଗୋତି

ଦୀଘପାସାଦୋ। ଗରୁଳସଣ୍ଠାନପାସାଦୋତିପି ୱଦନ୍ତି। ପାସାଦୋତି ଚତୁରସ୍ସପାସାଦୋ। ହମ୍ମିଯନ୍ତି ମୁଣ୍ଡଚ୍ଛଦନପାସାଦୋ। ଅପରେ ପନ ଭଣନ୍ତି ‘‘ୱିହାରୋ ନାମ ଦୀଘମୁଖପାସାଦୋ, ଅଡ୍ଢଯୋଗୋ ଏକପସ୍ସଚ୍ଛଦନକସେନାସନଂ , ତସ୍ସ କିର ଏକପସ୍ସେ ଭିତ୍ତି ଉଚ୍ଚତରା ହୋତି, ଇତରପସ୍ସେ ନୀଚା, ତେନ ତଂ ଏକପସ୍ସଚ୍ଛଦନକଂ ହୋତି, ପାସାଦୋ ଆଯତଚତୁରସ୍ସପାସାଦୋ, ହମ୍ମିଯଂ ମୁଣ୍ଡଚ୍ଛଦନଂ ଚନ୍ଦିକଙ୍ଗଣଯୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଗୁହାତି ପବ୍ବତଗୁହା। ପୂତିମୁତ୍ତନ୍ତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ମୁତ୍ତଂ। ଯଥା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋପି କାଯୋ ‘‘ପୂତିକାଯୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ଅଭିନୱମ୍ପି ମୁତ୍ତଂ ପୂତିମୁତ୍ତମେୱ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ରାଧବ୍ରାହ୍ମଣୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆଚରିଯୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୭୫। ଉପସେନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଆଚିଣ୍ଣନ୍ତି ଚରିତଂ ୱତ୍ତଂ ଅନୁଧମ୍ମତା। କଚ୍ଚି ଭିକ୍ଖୁ ଖମନୀଯନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ କଚ୍ଚି ତୁଯ୍ହଂ ଇଦଂ ଚତୁଚକ୍କଂ ନୱଦ୍ୱାରଂ ସରୀରଯନ୍ତଂ ଖମନୀଯଂ ସକ୍କା ଖମିତୁଂ ସହିତୁଂ ପରିହରିତୁଂ, ନ କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେତୀତି। କଚ୍ଚି ଯାପନୀଯନ୍ତି କଚ୍ଚି ସବ୍ବକିଚ୍ଚେସୁ ଯାପେତୁଂ ସକ୍କା, ନ କିଞ୍ଚି ଅନ୍ତରାଯଂ ଦସ୍ସେତୀତି। ଜାନନ୍ତାପି ତଥାଗତାତିଏୱମାଦି ଯଂ ପରତୋ ‘‘କତି ୱସ୍ସୋସି ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୂ’’ତିଆଦିନା ପୁଚ୍ଛି, ତସ୍ସ ପରିହାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ତଥାଗତା ନାମ ଜାନନ୍ତାପି ସଚେ ତାଦିସଂ ପୁଚ୍ଛାକାରଣଂ ହୋତି, ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ସଚେ ପନ ତାଦିସଂ ପୁଚ୍ଛାକାରଣଂ ନତ୍ଥି, ଜାନନ୍ତାପି ନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଯସ୍ମା ପନ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଜାନନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ‘‘ଅଜାନନ୍ତାପୀ’’ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। କାଲଂ ୱିଦିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି ସଚେ ତସ୍ସା ପୁଚ୍ଛାଯ ସୋ କାଲୋ ହୋତି, ଏୱଂ ତଂ କାଲଂ ୱିଦିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ସଚେ ନ ହୋତି, ଏୱମ୍ପି କାଲଂ ୱିଦିତ୍ୱାୱ ନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତାପି ଚ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ ତଥାଗତା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଯଂ ଅତ୍ଥନିସ୍ସିତଂ କାରଣନିସ୍ସିତଂ, ତଦେୱ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ନୋ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଅନତ୍ଥସଂହିତେ ସେତୁଘାତୋ ତଥାଗତାନଂ। ସେତୁ ୱୁଚ୍ଚତି ମଗ୍ଗୋ, ମଗ୍ଗେନେୱ ତାଦିସସ୍ସ ୱଚନସ୍ସ ଘାତୋ ସମୁଚ୍ଛେଦୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇଦାନି ଅତ୍ଥସଂହିତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯଂ ଅତ୍ଥନିସ୍ସିତଂ ୱଚନଂ ତଥାଗତା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଦ୍ୱୀହି ଆକାରେହୀ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଆକାରେହୀତି କାରଣେହି । ଧମ୍ମଂ ୱା ଦେସେସ୍ସାମାତି ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯୁତ୍ତଂ ସୁତ୍ତଂ ୱା ପୁବ୍ବଚରିତକାରଣଯୁତ୍ତଂ ଜାତକଂ ୱା କଥଯିସ୍ସାମ। ସାୱକାନଂ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମାତି ସାୱକାନଂ ୱା ତାଯ ପୁଚ୍ଛାଯ ୱୀତିକ୍କମଂ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଗରୁକଂ ୱା ଲହୁକଂ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମ ଆଣଂ ଠପେସ୍ସାମ। ଅତିଲହୁନ୍ତି ଅତିସୀଘଂ।

୭୬। ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବୋତି ପୁବ୍ବେ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯୋ ଭୂତୋତି ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ (ଅ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୨।୩।୬୨) ଚ ତିତ୍ଥଂ ଜାନିତବ୍ବଂ, ତିତ୍ଥକରୋ ଜାନିତବ୍ବୋ , ତିତ୍ଥିଯା ଜାନିତବ୍ବା, ତିତ୍ଥିଯସାୱକା ଜାନିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ତିତ୍ଥଂ ନାମ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ଏତ୍ଥ ହି ସତ୍ତା ତରନ୍ତି ଉପ୍ପିଲୱନ୍ତି ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ‘‘ତିତ୍ଥ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତାସଂ ଦିଟ୍ଠୀନଂ ଉପ୍ପାଦେତା ତିତ୍ଥକରୋ ନାମ ପୂରଣକସ୍ସପାଦିକୋ। ତସ୍ସ ଲଦ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତା ତିତ୍ଥିଯା ନାମ। ତେ ହି ତିତ୍ଥେ ଜାତାତି ତିତ୍ଥିଯା, ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ୱା ଦିଟ୍ଠିଗତସଙ୍ଖାତଂ ତିତ୍ଥଂ ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ତିତ୍ଥିକା, ତିତ୍ଥିକା ଏୱ ତିତ୍ଥିଯା। ତେସଂ ପଚ୍ଚଯଦାଯକା ତିତ୍ଥିଯସାୱକାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସହଧମ୍ମିକଂ ୱୁଚ୍ଚମାନୋତି ସହଧମ୍ମିକେନ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ, କରଣତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ପଞ୍ଚହି ସହଧମ୍ମିକେହି ସିକ୍ଖିତବ୍ବତ୍ତା, ତେସଂ ୱା ସନ୍ତକତ୍ତା ‘‘ସହଧମ୍ମିକ’’ନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମେନ ବୁଦ୍ଧପଞ୍ଞତ୍ତେନ ସିକ୍ଖାପଦେନ ୱୁଚ୍ଚମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପସୂରୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ପରିବ୍ବାଜକୋତି ଗିହିବନ୍ଧନଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜ୍ଜୁପଗତୋ।

ତଂଯେୱ ତିତ୍ଥାଯତନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଖାତଂ ତିତ୍ଥମେୱ ଆଯତନନ୍ତି ତିତ୍ଥାଯତନଂ, ତିତ୍ଥଂ ୱା ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ତିତ୍ଥିନୋ, ତିତ୍ଥିଯା, ତେସଂ ଆଯତନନ୍ତିପି ତିତ୍ଥାଯତନଂ। ଆଯତନନ୍ତି ଚ ''ଅସ୍ସାନଂ କମ୍ବୋଜୋ ଆଯତନଂ, ଗୁନ୍ନଂ ଦକ୍ଖିଣପଥୋ ଆଯତନ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଞ୍ଜାତିଟ୍ଠାନଂ ଆଯତନଂ ନାମ।

''ମନୋରମେ ଆଯତନେ, ସେୱନ୍ତି ନଂ ୱିହଙ୍ଗମା;

ଛାଯଂ ଛାଯତ୍ଥିନୋ ଯନ୍ତି, ଫଲତ୍ଥଂ ଫଲଭୋଜିନୋ''ତି। (ଅ॰ ନି॰ ୫।୩୮) –

ଏତ୍ଥ ସମୋସରଣଟ୍ଠାନଂ। ''ପଞ୍ଚିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିମୁତ୍ତାଯତନାନୀ''ତି (ଅ॰ ନି॰ ୫।୨୬) ଏତ୍ଥ କାରଣଂ, ତଂ ଇଧ ସଜ୍ଜମ୍ପି ଲବ୍ଭତି। ସଜ୍ଜେପି ହି ଦିଟ୍ଠିଗତିକା ସଞ୍ଜାଯମାନା ଇମାସୁଯେୱ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଯା ଦିଟ୍ଠୀସୁ ସଞ୍ଜାଯନ୍ତି, ସମୋସରମାନାପି ଏତାସୁଯେୱ ସମୋସରନ୍ତି ସନ୍ନିପତନ୍ତି, ଦିଟ୍ଠିଗତିକଭାୱେ ଚ ନେସଂ ଇମାଯେୱ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଯୋ କାରଣଂ, ତସ୍ମା ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ତିତ୍ଥମେୱ ସଞ୍ଜାତିଆଦିନା ଅତ୍ଥେନ ଆଯତନନ୍ତି ତିତ୍ଥାଯତନଂ, ତେନେୱତ୍ଥେନ ତିତ୍ଥୀନଂ ଆଯତନନ୍ତିପି ତିତ୍ଥାଯତନଂ।

ଆଯସ୍ମତୋ ନିସ୍ସାଯ ୱଚ୍ଛାମୀତି ଏତ୍ଥ ଆଯସ୍ମତୋତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ, ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ୱସିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଵୁତ୍ତୋ…ପେ… ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣୋଯେୱାତି ପରିସୁପଟ୍ଠାପକବହୁସ୍ସୁତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ପଞ୍ଚହୁପାଲି ଅଙ୍ଗେହୀତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତଵ୍ଵଂ, ତଂ ପରତୋ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଆଚରିଯୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଣାମନାଖମାପନାକଥାୱଣ୍ଣନା

୮୦। ଯଂ ପୁବ୍ବେ ଲକ୍ଖଣଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ''ତେନେୱ ଲକ୍ଖଣେନ ନିସ୍ସଯନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ଆପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା''ତି ପୋତ୍ଥକେସୁ ପାଠୋ ଦିସ୍ସତି, ''ନ ତେନେୱ ଲକ୍ଖଣେନ ନିସ୍ସଯନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ଆପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା''ତି ଏୱଂ ପନେତ୍ଥ ପାଠୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେନ ନିସ୍ସଯନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ଆପତ୍ତି ନ ୱେଦିତବ୍ବାତି ଏୱଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋପି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଞ୍ଞଥା ''ନିସ୍ସଯନ୍ତେୱାସିକେନ ହି ଯାୱ ଆଚରିଯଂ ନିସ୍ସାଯ ୱସତି, ତାୱ ସଜ୍ଜଂ ଆଚରିଯୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି ଇଦଂ ୱିରୁଜ୍ଝେଯ୍ୟ। ଇଦଞ୍ହି ୱଚନଂ ନିସ୍ସଯନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ଅମୁତ୍ତନିସ୍ସଯସ୍ସେୱ ୱତ୍ତଂ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତୀତି ଦୀପେତି। ତସ୍ମା ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ଯଥାୱୁତ୍ତୱତ୍ତଂ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ନିସ୍ସଯମୁତ୍ତକସ୍ସ ଅମୁତ୍ତକସ୍ସପି ଆପତ୍ତି, ନିସ୍ସଯନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ପନ ଅମୁତ୍ତନିସ୍ସଯସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେପି (ୱିସୁଦ୍ଧି॰ ୧।୪୧) ଞାତିପଲିବୋଧକଥାଯଂ –

''ଞାତୀତି ୱିହାରେ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯସଦ୍ଧିୱିହାରିକଅନ୍ତେୱାସିକସମାନୁପଜ୍ଝାଯକସମାନାଚରିଯକା, ଘରେ ମାତା ପିତା ଭଗିନୀ ଭାତାତି ଏୱମାଦିକା। ତେ ଗିଲାନା ଇମସ୍ସ ପଲିବୋଧା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ସୋ ପଲିବୋଧୋ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତେସଂ ପାକତିକକରଣେନ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ତାୱ ଗିଲାନୋ ସଚେ ଲହୁଂ ନ ୱୁଟ୍ଠାତି, ଯାୱଜୀୱଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବୋ। ତଥା ପବ୍ବଜ୍ଜାଚରିଯୋ ଉପସମ୍ପଦାଚରିଯୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ଉପସମ୍ପାଦିତପବ୍ବାଜିତଅନ୍ତେୱାସିକସମାନୁପଜ୍ଝାଯକା ଚ। ନିସ୍ସଯାଚରିଯ ଉଦ୍ଦେସାଚରିଯ ନିସ୍ସଯନ୍ତେୱାସିକ ଉଦ୍ଦେସନ୍ତେୱାସିକସମାନାଚରିଯକା ପନ ଯାୱ ନିସ୍ସଯୌଦ୍ଦେସା ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ନା, ତାୱ ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବା''ତି –

ୱିଭାଗେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଯଞ୍ଚ ୱିଭାଗୋ ''ତେନେୱ ଲକ୍ଖଣେନ ନିସ୍ସଯନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ଆପତ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା''ତି ଏୱଂ ପାଠେ ସତି ନ ଯୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ। ଅଯଞ୍ହି ପାଠୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକସ୍ସ ୱିଯ ନିସ୍ସଯନ୍ତେୱାସିକସ୍ସପି ଯଥାୱୁତ୍ତୱତ୍ତଂ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ନିସ୍ସଯମୁତ୍ତକସ୍ସ ଅମୁତ୍ତକସ୍ସପି ଆପତ୍ତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେତି, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱେତ୍ଥ ପାଠୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

ପବ୍ବଜ୍ଜୌପସମ୍ପଦଧମ୍ମନ୍ତେୱାସିକେହି ପନ…ପେ… ତାୱ ୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଚରିଯୌପସମ୍ପଦାଚରିଯଧମ୍ମାଚରିଯାନଂ

ଏତେହି ଯଥାୱୁତ୍ତୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଯେନ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଦିନ୍ନାନି, ଅଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଚରିଯୋ। ଯେନ ଉପସମ୍ପଦକମ୍ମୱାଚା ୱୁତ୍ତା, ଅଯଂ ଉପସମ୍ପଦାଚରିଯୋ। ଯୋ ଉଦ୍ଦେସଂ ପରିପୁଚ୍ଛଂ ୱା ଦେତି, ଅଯଂ ଧମ୍ମାଚରିଯୋତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ପଣାମନାଖମାପନାକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିସ୍ସୟପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିକଥାୱଣ୍ଣନା

୮୩। ନିସ୍ସୟପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିକଥାୟଂ ଦିସଂ ଗତୋତି ପୁନ ଆଗନ୍ତୁକାମୋ ଅନାଗନ୍ତୁକାମୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ୱାସତ୍ଥାୟ କଞ୍ଚି ଦିସଂ ଗତୋ। ଭିକ୍ଖୁନୋ ସଭାଗତନ୍ତି ପେସଲଭାୱଂ। ଓଲୋକେତ୍ୱାତି ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା। ୱିବ୍ଭନ୍ତେ...ପେ... ତତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଚେ କେନଚି କରଣୀୟେନ ତଦହେୱ ଗନ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ କତିପାହେନ ଗମିସ୍ସାମୀତି ଗମନେ ସୌସ୍ସାହୋ ହୋତି, ରକ୍ଖତୀତି ୱଦନ୍ତି। ମା ଇଧ ପଟିକ୍କମୀତି ମା ଇଧ ପୱିସି। ତତ୍ରେୱ ୱସିତବ୍ବନ୍ତି ତତ୍ଥେୱ ନିସ୍ସୟଂ ଗହେତ୍ୱା ୱସିତବ୍ବଂ। ତଂୟେୱ ୱିହାରଂ...ପେ... ୱସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ଉପଜ୍ଝାୟେନ ପରିଚ୍ଚତ୍ତତ୍ତା ଉପଜ୍ଝାୟସମୋଧାନପରିହାରୋ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଉପଜ୍ଝାୟେନ ସମୋଧାନଗତସ୍ସାପି ଆଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଗହିତନିସ୍ସୟୋ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି।

ଆଚରିୟମ୍ହାନିସ୍ସୟପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୀସୁ ଆଚରିୟୋ ପକ୍କନ୍ତୋ ୱା ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ''ପକ୍କନ୍ତୋତି ଦିସଂ ଗତୋ''ତିଆଦିନା ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ପକ୍କମନେ ୟୋ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଇଧାପି ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁନ୍ତି ତଂ ଅୱତ୍ୱା ''କୋଚି ଆଚରିୟୋ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପକ୍କମତୀ''ତିଆଦିନା ଅଞ୍ଞୋପିୟେୱ ନୟୋ ଆରଦ୍ଧୋ, ଅୟଞ୍ଚ ନୟୋ ଉପଜ୍ଝାୟପକ୍କମନେପି ୱେଦିତବ୍ବୋୟେୱ। ଇଦିସେସୁ ହି ଠାନେସୁ ଏକତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥାପି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସଚେ ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତତି, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ଏତ୍ତାୱତା ଦିସାପକ୍କନ୍ତୋ ନାମ ହୋତୀତି ଅନ୍ତେୱାସିକେ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରେପି ନିସ୍ସୟୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟା ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱସନ୍ତୀତି ବହିଉପଚାରସୀମାୟଂ ଅନ୍ତେୱାସିକସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନତୋ ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ସେନାସନେ ୱସନ୍ତି, ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାୟଂ ପନ ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱାପି ୱସତୋ ନିସ୍ସୟୋ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ''ସଚେପି ଆଚରିୟୋ ମୁଞ୍ଚିତୁକାମୋୱ ହୁତ୍ୱା ନିସ୍ସୟପଣାମନାୟ ପଣାମେତୀ''ତିଆଦି ସବ୍ବଂ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ଆଣତ୍ତିୟମ୍ପି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ନିସ୍ସୟପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବପଞ୍ଚକକଥାୱଣ୍ଣନା

୮୪।ପଞ୍ଚହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତେନାତିଆଦୀସୁ ନ ସାମଣେରୋ ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋତି ଉପଜ୍ଝାୟେନ ହୁତ୍ୱା ସାମଣେରୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅୟମତ୍ଥୋ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟଂ (ଅ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୩।୫।୨୫୧-୨୫୩) ୱୁତ୍ତୋୟେୱ।

''ଅତ୍ତାନମେୱ ପଠମଂ, ପତିରୂପେ ନିୱେସୟେ;

ଅଥଞ୍ଞମନୁସାସେୟ୍ୟ, ନ କିଲିସ୍ସେୟ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ''ତି। (ଧ॰ ପ॰ ୧୫୮) –

ଇମସ୍ସ ଅନୁରୂପୱସେନ ପଠମଂ ତାୱ ଅତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିୟଂ ନିୟୋଜେତୁଂ ''ନ ଅସେକ୍ଖେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଆପତ୍ତିଅଙ୍ଗୱସେନ। ତତ୍ଥ ଅସେକ୍ଖେନ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନାତି ଅସେକ୍ଖସ୍ସ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅସେକ୍ଖୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ ନାମ। ଅସେକ୍ଖସ୍ସ ଅୟନ୍ତି ହି ଅସେକ୍ଖୋ, ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣସ୍ସାପି ଅସେକ୍ଖତା ଉପପନ୍ନା। ଅସେକ୍ଖସୀଲନ୍ତି ଚ ନ ମଗ୍ଗଫଲମେୱ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ଅଥ ଖୋ ୟଂକିଞ୍ଚି ଅସେକ୍ଖସନ୍ତାନେ ପୱତ୍ତସୀଲଂ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକସ୍ସ ସୀଲସ୍ସ ଇଧାଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧାଦୀସୁପି ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧପରିୟୋସାନେସୁ ଅୟମେୱ ନୟୋ। ତସ୍ମା ୟଥା ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧା ମିସ୍ସକା ଅଧିପ୍ପେତା, ଏୱଂ ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୋପୀତି ତଦଙ୍ଗୱିମୁତ୍ତିଆଦୟୋପି ୱେଦିତବ୍ବା, ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିମୁତ୍ତି ଏୱ। ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ ପନ ଲୋକିୟମେୱ। ତେନେୱ ସଂୟୁତ୍ତନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟଂ (ସଂ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧।୧।୧୩୫) ୱୁତ୍ତଂ ''ପୁରିମେହି ଚତୂହି ପଦେହି ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିୟୋ କଥିତା, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ ହୋତି, ତଂ ଲୋକିୟମେୱା''ତି।

ଅସ୍ସଦ୍ଧୋତିଆଦୀସୁ ତୀସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ସଦ୍ଧା ଏତସ୍ସ ନତ୍ଥୀତି ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ। ସୁକ୍କପକ୍ଖେ ସଦ୍ଦହତୀତି ସଦ୍ଧୋ, ସଦ୍ଧା ୱା ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତିପି ସଦ୍ଧୋ। ନତ୍ଥି ଏତସ୍ସ ହିରୀତି ଅହିରିକୋ, ଅକୁସଲସମାପତ୍ତିୟା ଅଜିଗୁଚ୍ଛମାନସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ହିରୀ ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ହିରିମା। ନ ଓତ୍ତପ୍ପତୀତି ଅନୋତ୍ତପ୍ପୀ, ଅକୁସଲସମାପତ୍ତିୟା ନ ଭାୟତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତବ୍ବିପରୀତୋ ଓତ୍ତପ୍ପୀ। କୁଚ୍ଛିତଂ ସୀଦତୀତି କୁସୀତୋ, ହୀନୱୀରିୟସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଆରଦ୍ଧଂ ୱୀରିୟଂ ଏତସ୍ସାତି ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ, ସମ୍ମପ୍ପଧାନୟୁତ୍ତସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ମୁଟ୍ଠା ସତି ଏତସ୍ସାତି ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି, ନଟ୍ଠସ୍ସତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉପଟ୍ଠିତା ସତି ଏତସ୍ସାତି ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି, ନିଚ୍ଚଂ ଆରମ୍ମଣାଭିମୁଖପ୍ପୱତ୍ତସତିସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ଅଧିସୀଲେସୀଲଓିପନ୍ନୋ ଚ ଅଜ୍ଝାଚାରେ ଆଚାରଓିପନ୍ନୋ ଚ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅୱୁଟ୍ଠିତୋ। ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦସଙ୍ଖାତଂ ଅନ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି ଗାହଯତୀତି ୱା ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ପୁରିମାନି ଦ୍ୱେ ପଦାନୀତି ''ନ ପଟିବଲୋ ହୋତି ଅନ୍ତେୱାସିଂ ୱା ସଦ୍ଧିୱିହାରିଂ ୱା ଗିଲାନଂ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ ୱା ଉପଟ୍ଠାପେତୁଂ ୱା, ଅନଭିରତଂ ୱୂପକାସେତୁଂ ୱା ୱୂପକାସାପେତୁଂ ୱା''ତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ପଦାନି।

ଅଭିୱିସିଟ୍ଠୋ ଉତ୍ତମୋ ସମାଚାରୋତି ଅଭିସମାଚାରୋ, ଅଭିସମାଚାରୋୱ ସିକ୍ଖିତବ୍ବତୋ ସିକ୍ଖାତି ଆଭିସମାଚାରିକା ସିକ୍ଖା, ଅଭିସମାଚାରଂ ୱା ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ଞତ୍ତା ସିକ୍ଖା ଆଭିସମାଚାରିକା। ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଆଦିଭୂତାତି ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକା, ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗପରିଯାପନ୍ନସିକ୍ଖାଯେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତେନେୱ ''ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗପରିଯାପନ୍ନଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକଂ, ଖନ୍ଧକୱତ୍ତପରିଯାପନ୍ନଂ ଆଭିସମାଚାରିକ''ନ୍ତି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୧) ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ସେକ୍ଖପଣ୍ଣତ୍ତିଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସିକ୍ଖିତବ୍ବତୋ ସବ୍ବାପି ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗପରିଯାପନ୍ନା ପଣ୍ଣତ୍ତୀତି ଗହେତବ୍ବା। ତେନେୱ ଗଣ୍ଠିପଦେପି ୱୁତ୍ତଂ ''ସେକ୍ଖପଣ୍ଣତ୍ତିଯନ୍ତି ପାରାଜିକମାଦିଂ କତ୍ୱା ସିକ୍ଖିତବ୍ବସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯ''ନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବପଞ୍ଚକକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୮୬। ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଆଜୀୱକୋ ଅଚେଲକୋତି ଦୁୱିଧୋ ନଗ୍ଗପରିବ୍ବାଜକୋତି ଆହ ''ନଗ୍ଗପରିବ୍ବାଜକସ୍ସେୱ ଆଜୀୱକସ୍ସ ୱା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଆଜୀୱକୋ ଉପରି ଏକମେୱ ୱତ୍ଥଂ ଉପକଚ୍ଛକେ ପୱେସେତ୍ୱା ପରିଦହତି, ହେଟ୍ଠା ନଗ୍ଗୋ। ଅଚେଲକୋ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ନଗ୍ଗୋଯେୱ।

୮୭।ଆମିସକିଞ୍ଚିକ୍ଖସମ୍ପଦାନଂ ନାମ ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସେୱ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁପ୍ପଦାନଂ। ରୂପୂପଜୀୱିକାତି ଅତ୍ତନୋ ରୂପଂଯେୱ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱନ୍ତିଯୋ। ୱେସିଯା ଗୋଚରୋ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱୱସେନ ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ଅସ୍ସାତି ୱେସିଯାଗୋଚରୋ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଯୋବ୍ବନପ୍ପତ୍ତା ଯୋବ୍ବନାତୀତା ୱାତି ଉଭଯେନପି ମହଲ୍ଲିକା ଅନିୱିଦ୍ଧକୁମାରିଯୋୱ ୱଦତି। ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ନାମ ଉସ୍ସନ୍ନବ୍ରହ୍ମଚରିଯା, ତଥା ଭିକ୍ଖୂପି। ତେସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱିସଭାଗୱତ୍ଥୁଭାୱତୋ ସନ୍ଥୱୱସେନ ଉପସଙ୍କମନେ କତିପାହେନେୱ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତରାଯୋ ସିଯାତି ଆହ ''ତାହି ସଦ୍ଧିଂ ଖିପ୍ପମେୱ ୱିସ୍ସାସୋ ହୋତି, ତତୋ ସୀଲଂ ଭିଜ୍ଜତୀ''ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚାବାଧୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୮୮। ପଞ୍ଚାବାଧୱତ୍ଥୁମ୍ହି ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ''କନିଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲିନଖପିଟ୍ଠି ଅଧିପ୍ପେତା''ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ''ତଞ୍ଚେ ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣମ୍ପି ୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଠିତଂହୋତି, ନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋ''ତି ଇମିନା ସାମଞ୍ଞତୋ ଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସିତଂ, ତସ୍ମା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ସରୀରାୱଯୱେସୁ ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣଂ ୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଠିତଞ୍ଚେ, ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସିଦ୍ଧଂ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣମ୍ପି ଅୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଠିତଞ୍ଚେ, ସବ୍ବତ୍ଥ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆପନ୍ନଂ, ତଞ୍ଚ ନ ସାମଞ୍ଞତୋ ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି ପଦେସୱିସେସେଯେୱ ନିଯମେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ସଚେ ପନା''ତିଆଦିମାହ। ସଚେ ହି ଅୱିସେସେନ ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣଂ ଅୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଠିତଂ ୱଟ୍ଟେଯ୍ୟ, ''ନିୱାସନପାରୁପନେହି ପକତିପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଠାନେ''ତି ପଦେସନିଯମଂ ନ କରେଯ୍ୟ, ତସ୍ମା ନିୱାସନପାରୁପନେହି ପକତିପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣଂ ଅୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଠିତମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସିଦ୍ଧଂ, ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣତୋ ଖୁଦ୍ଦକତରଂ ପନ ଅୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ୱା ଠିତଂ ହୋତୁ, ୱଟ୍ଟତି ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣତୋ ଖୁଦ୍ଦକତରସ୍ସ ୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଅୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ୱା ଠିତସ୍ସ ମୁଖାଦୀସୁଯେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା।

ଗଣ୍ଡେପି ଇମିନାୱ ନଯେନ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ପନ ମୁଖାଦୀସୁ କୋଲଟ୍ଠିମତ୍ତତୋ ଖୁଦ୍ଦକତରୋପି ଗଣ୍ଡୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱିସୁଂ ନ ଦସ୍ସିତୋ। ''ମୁଖାଦିକେ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଅୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଠିତୋପି ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ହି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ, ତଥାପି କୁଟ୍ଠେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ମୁଖାଦୀସୁ କୋଲଟ୍ଠିପ୍ପମାଣତୋ ଖୁଦ୍ଦକତରୋପି ଗଣ୍ଡୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱିଞ୍ଞାଯତି, ତସ୍ମା ଅୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଠିତୋପୀତି ଏତ୍ଥ ପି-ସଦ୍ଦୋ ଅୱୁତ୍ତସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ତେନ କୋଲଟ୍ଠିମତ୍ତତୋ ଖୁଦ୍ଦକତରୋପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଯମତ୍ଥୋ ଦସ୍ସିତୋଯେୱାତି ଅଯମମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ପକତିୱଣ୍ଣେ ଜାତେତି ରୋଗହେତୁକସ୍ସ ୱିକାରୱଣ୍ଣସ୍ସ ଅଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କୋଲଟ୍ଠିମତ୍ତକୋତି ବଦରଟ୍ଠିପ୍ପମାଣୋ। ସୁଛୱିଂ କାରେତ୍ୱାତି ସଞ୍ଜାତଛୱିଂ କାରେତ୍ୱା। ''ସଞ୍ଛୱିଂ କାରେତ୍ୱା''ତିପି ପାଠୋ, ୱିଜ୍ଜମାନଛୱିଂ କାରେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଦୁମପୁଣ୍ଡରୀକପତ୍ତୱଣ୍ଣନ୍ତି ରତ୍ତପଦୁମସେତପଦୁମପତ୍ତୱସେନ ପଦୁମପତ୍ତୱଣ୍ଣଂ। ସୋସବ୍ଯାଧୀତି ଖଯରୋଗୋ।

ପଞ୍ଚାବାଧୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ରାଜଭଟାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୦-୯୬। ରାଜଭଟାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ଆହଂସୂତି ମନୁସ୍ସା ୱଦିଂସୁ। ତସ୍ମା…ପେ… ଏୱମାହାତି ଯସ୍ମା ସଯଂ ଧମ୍ମସ୍ସାମୀ, ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୂହି ଅପବ୍ବାଜିତବ୍ବଂ ଚୋରଂ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲଂ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଆଯତିଂ ଅକରଣତ୍ଥାଯ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୋ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧଜବନ୍ଧୋ ଚୋରୋ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋ, ଯୋ ପବ୍ବାଜେଯ୍ଯ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’’ତି ଆହ। ଉପରମନ୍ତୀତି ୱିରମନ୍ତି ନିୱତ୍ତନ୍ତି। ଭିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା। ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ସଙ୍ଖଲିକବନ୍ଧନଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ରଜ୍ଜୁବନ୍ଧନଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା। ୱିୱରିତ୍ୱାତି ଗାମବନ୍ଧନାଦୀସୁ ଗାମଦ୍ୱାରାଦୀନି ୱିୱରିତ୍ୱା। ଅପସ୍ସମାନାନଂ ୱା ପଲାଯତୀତି ପୁରିସଗୁତ୍ତିଯଂ ପୁରିସାନଂ ଅପସ୍ସମାନାନଂ ପଲାଯତି। ଉପଡ୍ଢୁପଡ୍ଢନ୍ତି ଥୋକଂ ଥୋକଂ।

୯୭। ଅଭିସେକାଦୀସୁ ବନ୍ଧନାଗାରାଦୀନି ସୋଧେନ୍ତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ ‘‘ସବ୍ବସାଧାରଣେନ ୱା ନଯେନା’’ତି। ସଚେ ସଯମେୱ ପଣ୍ଣଂ ଆରୋପେନ୍ତି, ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ତା ଭୁଜିସ୍ସିତ୍ଥିଯୋ ‘‘ମଯମ୍ପି ଦାସିଯୋ ହୋମା’’ତି ସଯମେୱ ଦାସିପଣ୍ଣଂ ଲିଖାପେନ୍ତି, ନ ୱଟ୍ଟତି। ତକ୍କଂ ସୀସେ ଆସିତ୍ତକସଦିସାୱ ହୋନ୍ତୀତି ଯଥା ଅଦାସେ କରୋନ୍ତା ତକ୍କେନ ସୀସଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଅଦାସଂ କରୋନ୍ତି, ଏୱଂ ଆରାମିକୱଚନେନ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଅଦାସାୱ ତେତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତକ୍କାସିଞ୍ଚନଂ ପନ ସୀହଳଅଦୀପେ ଚାରିତ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ନେୱ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି କପ୍ପିଯୱଚନେନ ଦିନ୍ନେପି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଆରାମିକଦାସତ୍ତା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନିସ୍ସାମିକଦାସୋ ନାମ ଯସ୍ସ ସାମିକା ସପୁତ୍ତଦାରାଦଯୋ ମତା ହୋନ୍ତି, ନ କୋଚି ତସ୍ସ ପରିଗ୍ଗାହକୋ, ସୋପି ପବ୍ବାଜେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତଂ ପନ ଅତ୍ତନାପି ଭୁଜିସ୍ସଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯେ ୱା ପନ ତସ୍ମିଂ ରଟ୍ଠେ ସାମିନୋ, ତେହିପି କାରାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ‘‘ଦେୱଦାସିପୁତ୍ତଂ ପବ୍ବାଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଟୀସୁ ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଦାସସ୍ସ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସାମିକେ ଦିସ୍ୱା ପଲାଯନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ରାଜଭଟାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିସ୍ସଯମୁଚ୍ଚନକକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୩। ନିସ୍ସଯମୁଚ୍ଚନକସ୍ସ ୱତ୍ତେସୁ ପଞ୍ଚକଛକ୍କେସୁ ପନ ଉଭଯାନି ଖୋ ପନ…ପେ… ଅନୁବ୍ଯଞ୍ଜନସୋତି ଏତ୍ଥ ‘‘ସବ୍ବୋପି ଚାଯଂ ପଭେଦୋ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ ଞାତାଯଂ ଞାତୋ ହୋତୀ’’ତି ଟୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତୀତିଆଦୀସୁ ଚ ‘‘ପାଠେ ଅୱତ୍ତମାନେପି ‘ଇଦଂ ନାମ କତ୍ୱା ଇଦଂ ଆପଜ୍ଜତୀ’ତି ଜାନାତି ଚେ, ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ତତ୍ଥେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ପାଠେ ପଗୁଣେ କତେତି ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଚ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନମ୍ପି ଏସେୱ ନଯୋତି ଚ କେଚି ୱଦନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ନିସ୍ସଯମୁଚ୍ଚନକକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ରାହୁଲୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୫। ରାହୁଲୱତ୍ଥୁମ୍ହି ତତ୍ଥେୱ ୱିହରିଂସୂତି ସବ୍ବେପି ତେ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅରିଯା ନାମ ମଜ୍ଝତ୍ତାୱ ହୋନ୍ତୀତି ରଞ୍ଜେନ୍ତୋ ପହିତସାସନଂ ଦସବଲସ୍ସ ଅନାରୋଚେତ୍ୱାୱ ତତ୍ଥ ୱିହରିଂସୁ। ଏକଦିୱସଂ ଜାତଂ କାଳଉଦାଯିଂ ନାମ ଅମଚ୍ଚନ୍ତି ଅଯଂ କିର (ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୨୨୫) ପଦୁମୁତ୍ତରବୁଦ୍ଧକାଲେ ହଂସୱତୀନଗରେ କୁଲଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁଣନ୍ତୋ ସତ୍ଥାରଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ କୁଲପ୍ପସାଦକାନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଧିକାରକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେସି। ସୋ ଯାୱଜୀୱଂ କୁସଲଂ କତ୍ୱା ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ସଂସରନ୍ତୋ ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣଦିୱସେ କପିଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂଯେୱ ଅମଚ୍ଚଗେହେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ଜାତଦିୱସେ ବୋଧିସତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଜାତୋତି ତଂ ଦିୱସଂଯେୱ ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟକେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନତ୍ଥାଯ ନଯିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତେନ ହି ସଦ୍ଧିଂ ବୋଧିରୁକ୍ଖୋ ରାହୁଲମାତା ଚତସ୍ସୋ ନିଧିକୁମ୍ଭିଯୋ ଆରୋହନିଯହତ୍ଥୀ କଣ୍ଡକୋ ଛନ୍ନୋ କାଳଉଦାଯୀତି ଇମେ ସତ୍ତ ଏକଦିୱସେ ଜାତତ୍ତା ସହଜାତା ନାମ ଅହେସୁଂ। ଅଥସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ସକଲନଗରସ୍ସ ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତଦିୱସେ ଜାତୋତି ଉଦାଯୀତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ଥୋକଂ କାଳଅଧାତୁକତ୍ତା ପନ କାଳଉଦାଯୀ ନାମ ଜାତୋ। ସୋ ବୋଧିସତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କୁମାରକୀଳଂ କୀଳନ୍ତୋ ୱୁଦ୍ଧିଂ ଅଗମାସି।

ସଟ୍ଠିମତ୍ତାହିଗାଥାହୀତି –

‘‘ଅଙ୍ଗାରିନୋ ଦାନି ଦୁମା ଭଦନ୍ତେ;

ଫଲେସିନୋ ଛଦନଂ ୱିପ୍ପହାଯ;

ତେ ଅଚ୍ଚିମନ୍ତୋୱ ପଭାସଯନ୍ତି;

ସମଯୋ ମହାୱୀର ଭାଗୀରସାନଂ। (ଥେରଗା। ୫୨୭)

‘‘ନାତିସୀତଂ ନାତିଉଣ୍ହଂ, ନାତିଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଛାତକଂ;

ସଦ୍ଦଲା ହରିତା ଭୂମି, ଏସ କାଲୋ ମହାମୁନୀ’’ତି। –

ଆଦିକାହି ସଟ୍ଠିମତ୍ତାହି ଗାଥାହି। ‘‘ପୋକ୍ଖରୱସ୍ସନ୍ତି ପୋକ୍ଖରପତ୍ତୱଣ୍ଣମୁଦକ’’ନ୍ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ପୋକ୍ଖରପତ୍ତପ୍ପମାଣଂ ମଜ୍ଝେ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ସତପଟଲଂ ସହସ୍ସପଟଲଂ ହୁତ୍ୱା ୱସ୍ସନକୱସ୍ସନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ କିର ୱସ୍ସନ୍ତେ ତେମେତୁକାମାୱ ତେମେନ୍ତି, ନ ଇତରେ। ଏକୋପି ରାଜା ୱା…ପେ… ଗତୋ ନତ୍ଥୀତି ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତେସୁ ଞାତୀସୁ ଏକୋପି ରାଜା ୱା ରାଜମହାମତ୍ତୋ ୱା ‘‘ସ୍ୱେ ଅମ୍ହାକଂ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଗତୋ ନତ୍ଥି। ପିତାପିସ୍ସ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ‘‘ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ ମମ ଗେହଂ ଅନାଗନ୍ତ୍ୱା କହଂ ଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ଅନିମନ୍ତେତ୍ୱାୱ ଅଗମାସି, ଗନ୍ତ୍ୱା ପନ ଗେହେ ୱୀସତିଯା ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନଂ ଯାଗୁଆଦୀନି ପଟିଯାଦାପେତ୍ୱା ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେସି।

କୁଲନଗରେତି ଞାତିକୁଲସ୍ସ ନଗରେ। ଉଣ୍ହୀସତୋ ପଟ୍ଠାଯାତି ସୀସତୋ ପଟ୍ଠାଯ। ଉଣ୍ହୀସନ୍ତି ହି ଉଣ୍ହୀସସଦିସତ୍ତା ଭଗୱତୋ ପରିପୁଣ୍ଣନଲାଟସ୍ସ ପରିପୁଣ୍ଣସୀସସ୍ସ ଚ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଭଗୱତୋ ହି ଦକ୍ଖିଣକଣ୍ଣଚୂଳିକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଂସପଟଲଂ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସକଲନଲାଟଂ ଛାଦଯମାନଂ ପୂରଯମାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱାମକଣ୍ଣଚୂଳିକାଯ ପତିଟ୍ଠିତଂ ସଣ୍ହତମତାଯ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣତାଯ ପଭସ୍ସରତାଯ ପରିପୁଣ୍ଣତାଯ ଚ ରଞ୍ଞୋ ବଦ୍ଧଉଣ୍ହୀସପଟ୍ଟୋ ୱିଯ ୱିରୋଚତି। ଭଗୱତୋ କିର ଇମଂ ଲକ୍ଖଣଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜୂନଂ ଉଣ୍ହୀସପଟ୍ଟଂ ଅକଂସୁ। ଅଞ୍ଞେ ପନ ଜନା ଅପରିପୁଣ୍ଣସୀସା ହୋନ୍ତି, କେଚି କପ୍ପସୀସା, କେଚି ଫଲସୀସା, କେଚି ଅଟ୍ଠିସୀସା, କେଚି ତୁମ୍ବସୀସା, କେଚି କୁମ୍ଭସୀସା, କେଚି ପବ୍ଭାରସୀସା, ଭଗୱତୋ ପନ ଆରଗ୍ଗେନ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଠପିତଂ ୱିଯ ସୁପରିପୁଣ୍ଣଂ ଉଦକପୁବ୍ବୁଳସଦିସଂ ହୋତି। ତେନେୱ ଉଣ୍ହୀସୱେଠିତସୀସସଦିସତ୍ତା ଉଣ୍ହୀସଂ ୱିଯ ସବ୍ବତ୍ଥ ପରିମଣ୍ଡଲସୀସତ୍ତା ଚ ଉଣ୍ହୀସସୀସୋତି ଭଗୱା ୱୁଚ୍ଚତି।

ନରସୀହଗାଥାହିନାମ ଅଟ୍ଠହି ଗାଥାହୀତି –

‘‘ସିନିଦ୍ଧନୀଲମୁଦୁକୁଞ୍ଚିତକେସୋ;

ସୂରିଯନିମ୍ମଲତଲାଭିନଲାଟୋ;

ଯୁତ୍ତତୁଙ୍ଗମୁଦୁକାଯତନାସୋ;

ରଂସିଜାଲୱିତତୋ ନରସୀହୋ’’ତି। (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ସନ୍ତିକେନିଦାନକଥା; ଅପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।ସନ୍ତିକେନିଦାନକଥା) –

ଏୱମାଦିକାହି ଅଟ୍ଠହି ଗାଥାହି। ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ପନ –

‘‘ଚକ୍କୱରଙ୍କିତରତ୍ତସୁପାଦୋ;

ଲକ୍ଖଣମଣ୍ଡିତଆଯତପଣ୍ହି;

ଚାମରଛତ୍ତୱିଭୂସିତପାଦୋ;

ଏସ ହି ତୁୟ୍ହ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ସକ୍କକୁମାରୱରୋ ସୁଖୁମାଲୋ;

ଲକ୍ଖଣଚିତ୍ତିକପୁଣ୍ଣସରୀରୋ;

ଲୋକହିତାୟ ଗତୋ ନରୱୀରୋ;

ଏସ ହି ତୁୟ୍ହ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ପୁଣ୍ଣସସଙ୍କନିଭୋ ମୁଖୱଣ୍ଣୋ;

ଦେୱନରାନ ପିୟୋ ନରନାଗୋ;

ମତ୍ତଗଜିନ୍ଦୱିଲାସିତଗାମୀ;

ଏସ ହି ତୁୟ୍ହ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ଖତ୍ତିୟସମ୍ଭୱଅଗ୍ଗକୁଲୀନୋ;

ଦେୱମନୁସ୍ସନମସ୍ସିତପାଦୋ;

ସୀଲସମାଧିପତିଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ;

ଏସ ହି ତୁୟ୍ହ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ଆୟତୟୁତ୍ତସୁସଣ୍ଠିତନାସୋ;

ଗୋପଖୁମୋ ଅଭିନୀଲସୁନେତ୍ତୋ;

ଇନ୍ଦଧନୂଅଭିନୀଲଭମୂକୋ;

ଏସ ହି ତୁୟ୍ହ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ୱଟ୍ଟସୁୱଟ୍ଟସୁସଣ୍ଠିତଗୀୱୋ ;

ସୀହହନୂ ମିଗରାଜସରୀରୋ;

କଞ୍ଚନସୁଚ୍ଛୱିଉତ୍ତମୱଣ୍ଣୋ;

ଏସ ହି ତୁୟ୍ହ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ସିନିଦ୍ଧସୁଗମ୍ଭିରମଞ୍ଜୁସଘୋସୋ;

ହିଙ୍ଗୁଲବନ୍ଧୁକରତ୍ତସୁଜିୱ୍ହୋ;

ୱୀସତିୱୀସତିସେତସୁଦନ୍ତୋ;

ଏସ ହି ତୁୟ୍ହ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ଅଞ୍ଜନଵଣ୍ଣସୁନୀଲସୁକେସୋ ;

କଞ୍ଚନପଟ୍ଟଵିସୁଦ୍ଧନଲାଟୋ;

ଓସଧିପଣ୍ଡରସୁଦ୍ଧସୁଉଣ୍ଣୋ;

ଏସ ହି ତୁୟ୍ହ ପିତା ନରସୀହୋ।

‘‘ଗଚ୍ଛତିନିଲପଥେ ଵିଯ ଚନ୍ଦୋ;

ତାରଗଣାପରିଵେଠିତରୂପୋ;

ସାଵକମଜ୍ଝଗତୋ ସମଣିନ୍ଦୋ;

ଏସ ହି ତୁୟ୍ହ ପିତା ନରସୀହୋ’’ତି। (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।ସନ୍ତିକେନିଦାନକଥା) –

ଇମା ନଵ ଗାଥାଯୋପି ଏତ୍ଥ ଦସ୍ସିତା, ତା ପନ ‘‘ଅଟ୍ଠହି ଗାଥାହୀ’’ତି ଵଚନେନ ନ ସମେନ୍ତି। ଉଣ୍ହୀସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଵ ପାଦତଲାତି ଖୁଭାନୁକ୍କମୋପି ତତ୍ଥ ନ ଦିସ୍ସତି। ଭିକ୍ଖାଯ ଚରତୀତି ଭିକ୍ଖାଚାରୋ।

ଉତ୍ତିଟ୍ଠେତି ଉତ୍ତିଟ୍ଠିତ୍ଵା ପରେସଂ ଘରଦ୍ଵାରେ ଠତ୍ଵା ଗହେତବ୍ବପିଣ୍ଡେ। ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ପିଣ୍ଡଚାରିକଵତ୍ତଂ ହାପେତ୍ଵା ପଣୀତଭୋଜନାନି ପରିଯେସନ୍ତୋ ଉତ୍ତିଟ୍ଠେ ପମଜ୍ଜତି ନାମ, ସପଦାନଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ପନ ନପ୍ପମଜ୍ଜତି ନାମ, ଏଵଂ କରୋନ୍ତୋ ଉତ୍ତିଟ୍ଠେ ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଧମ୍ମନ୍ତି ଅନେସନଂ ପହାଯ ସପଦାନଂ ଚରନ୍ତୋ ତମେଵ ଭିକ୍ଖାଚରିଯଧମ୍ମଂ ସୁଚରିତଂ ଚରେ। ସୁଖଂ ସେତୀତି ଦେସନାମତ୍ତମେତଂ, ଏଵଂ ପନେତଂ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରିଯଧମ୍ମଂ ଚରନ୍ତୋ ଧମ୍ମଚାରୀ ଇଧଲୋକେ ଚ ପରଲୋକେ ଚ ଚତୂହିପି ଇରିଯାପଥେହି ସୁଖଂ ଵିହରତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦୁତିଯଗାଥାଯ ନ ନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତନ୍ତି ଵେସିଯାଦିଭେଦେ ଅଗୋଚରେ ଚରନ୍ତୋ ନଂ ଭିକ୍ଖାଚରିଯଧମ୍ମଂ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତି ନାମ, ଏଵଂ ଅଚରିତ୍ଵା ତଂ ଧମ୍ମଂ ଚରେ ସୁଚରିତଂ, ନ ନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରେ। ସେସମେତ୍ଥ ଵୁତ୍ତତ୍ଥମେଵ। ଇମଂ ପନ ଦୁତିଯଗାଥଂ ପିତୁ ନିଵେସନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଅଭାସୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ତେନେଵ ଥେରଗାଥାସଂଵଣ୍ଣନାଯଂ (ଥେରଗା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୫୬ ନନ୍ଦତ୍ଥେରଗାଥାଵଣ୍ଣନା) ଆଚରିଯଧମ୍ମପାଲତ୍ଥେରେନ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ଦୁତିଯଦିଵସେ ପିଣ୍ଡାଯ ପଵିଟ୍ଠୋ ‘ଉତ୍ତିଟ୍ଠେ ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟା’ତି ଗାଥାଯ ପିତରଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ଵା ନିଵେସନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ‘ଧମ୍ମଂ ଚରେ ସୁଚରିତ’ନ୍ତି ଗାଥାଯ ମହାପଜାପତିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ରାଜାନଞ୍ଚ ସକଦାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସୀ’’ତି। ଧମ୍ମପଦଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି (ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୨ ନନ୍ଦତ୍ଥେରଵତ୍ଥୁ) ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ପୁନଦିଵସେ ପିଣ୍ଡାଯ ପଵିଟ୍ଠୋ ‘ଉତ୍ତିଟ୍ଠେ ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟା’ତି ଗାଥାଯ ପିତରଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ଵା ‘ଧମ୍ମଂ ଚରେ’ତି ଗାଥାଯ ମହାପଜାପତିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ରାଜାନଞ୍ଚ ସକଦାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସୀ’’ତି।

ଧମ୍ମପାଲଜାତକଂ ସୁତ୍ଵା ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସୀତି ପୁନେକଦିଵସଂ ରାଜନିଵେସନେ କତପାତରାସୋ ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନେନ ରଞ୍ଞା ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଦୁକ୍କରକାରିକକାଲେ ଏକା ଦେଵତା ମଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ‘ପୁତ୍ତୋ ତେ କାଲକତୋ’ତି ଆହ। ଅହଂ ତସ୍ସା ଵଚନଂ ଅସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ‘ନ ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ ବୋଧିଂ ଅପ୍ପତ୍ଵା କାଲଂ କରୋତୀ’ତି ପଟିକ୍ଖିପିନ୍ତି ଵୁତ୍ତେ ଇଦାନି କଥଂ ସଦ୍ଦହିସ୍ସଥ, ପୁବ୍ବେପି ଅଟ୍ଠିକାନି ଦସ୍ସେତ୍ଵା ‘ପୁତ୍ତୋ ତେ ମତୋ’ତି ଵୁତ୍ତେ ନ ସଦ୍ଦହିତ୍ଥା’’ତି ଇମିସ୍ସା ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯା ମହାଧମ୍ମପାଲଜାତକଂ କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ଵା ରାଜା ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

କେସଵିସ୍ସଜ୍ଜନନ୍ତି କୁଲମରିଯାଦଵସେନ କେସୋରୋପନଂ। ପଟ୍ଟବନ୍ଧୋତି ଯୁଵରାଜପଟ୍ଟବନ୍ଧୋ। ଅଭିନଵଘରପ୍ପଵେସନମହୋ ଘରମଙ୍ଗଲଂ, ଵିଵାହକରଣମହୋ ଆଵାହମଙ୍ଗଲଂ। ଛତ୍ତମଙ୍ଗଲନ୍ତି ଯୁଵରାଜଛତ୍ତମଙ୍ଗଲଂ। ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୨୨) ଜନପଦମ୍ହି କଲ୍ୟାଣୀ ଉତ୍ତମା ଛସରୀରଦୋସରହିତା ପଞ୍ଚକଲ୍ୟାଣସମନ୍ନାଗତା। ସା ହି ଯସ୍ମା ନାତିଦୀଘା ନାତିରସ୍ସା ନାତିକିସା ନାତିଥୂଲା ନାତିକାଳିକା ନାଚ୍ଚୋଦାତାତି ଅତିକ୍କନ୍ତା ମାନୁସଂ ଵଣ୍ଣଂ, ଅପ୍ପତ୍ତା ଦିବ୍ବଂ ଵଣ୍ଣଂ, ତସ୍ମା ଛସରୀରଦୋସରହିତା। ଛଵିକଲ୍ୟାଣଂ ମଂସକଲ୍ୟାଣଂ ନହାରୁକଲ୍ୟାଣଂ ଅଟ୍ଠିକଲ୍ୟାଣଂ ଵଯକଲ୍ୟାଣନ୍ତି ଇମେହି

ପନ ପଞ୍ଚହି କଲ୍ୟାଣେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ପଞ୍ଚକଲ୍ୟାଣସମନ୍ନାଗତା ନାମ। ତସ୍ସା ହି ଆଗନ୍ତୁକୋଭାସକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ଅତ୍ତନୋ ସରୀରୋଭାସେନେୱ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥଟ୍ଠାନେ ଆଲୋକଂ କରୋତି, ପିୟଙ୍ଗୁସାମା ୱା ହୋତି ସୁୱଣ୍ଣସାମା ୱା, ଅୟମସ୍ସା ଛୱିକଲ୍ୟାଣତା। ଚତ୍ତାରୋ ପନସ୍ସା ହତ୍ଥପାଦା ମୁଖପରିୟୋସାନଞ୍ଚ ଲାଖାରସପରିକମ୍ମକତଂ ୱିୟ ରତ୍ତପୱାଳଅରତ୍ତକମ୍ବଲସଦିସଂ ହୋତି, ଅୟମସ୍ସା ମଂସକଲ୍ୟାଣତା। ୱୀସତି ପନ ନଖପତ୍ତାନି ମଂସତୋ ଅମୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଲାଖାରସପୂରିତାନି ୱିୟ ମୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଖୀରଧାରାସଦିସାନି ହୋନ୍ତି, ଅୟମସ୍ସା ନହାରୁକଲ୍ୟାଣତା। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଦନ୍ତା ସୁଫୁସିତା ସୁଧୋତୱଜିରପନ୍ତି ୱିୟ ଖାୟନ୍ତି, ଅୟମସ୍ସା ଅଟ୍ଠିକଲ୍ୟାଣତା। ୱୀସତିୱସ୍ସସତିକାପି ସମାନା ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକା ୱିୟ ହୋତି ନିୱଲିପଲିତା, ଅୟମସ୍ସା ୱୟକଲ୍ୟାଣତା। ଇତି ଇମେହି ପଞ୍ଚହି କଲ୍ୟାଣେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ତୁୱଟନ୍ତି ସୀଘଂ। ସୋପି ଭଗୱନ୍ତଂ "ପତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା"ତି ୱତ୍ତୁଂ ଅୱିସହମାନୋ ୱିହାରଂୟେୱ ଅଗମାସୀତି। ସୋ କିର ତଥାଗତେ ଗାରୱେନ "ପତ୍ତଂ ୱୋ ଭନ୍ତେ ଗଣ୍ହଥା"ତି ୱତ୍ତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଏୱଂ ପନ ଚିନ୍ତେସି "ସୋପାନସୀସେ ପତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ"ତି। ସତ୍ଥା ତସ୍ମିମ୍ପି ଠାନେ ନ ଗଣ୍ହି। ଇତରୋ "ସୋପାନପାଦମୂଲେ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ"ତି ଚିନ୍ତେସି। ସତ୍ଥା ତତ୍ଥାପି ନ ଗଣ୍ହି। ଇତରୋ "ରାଜଙ୍ଗଣେ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ"ତି ଚିନ୍ତେସି। ସତ୍ଥା ତତ୍ଥାପି ନ ଗଣ୍ହି। କୁମାରୋ ନିୱତ୍ତିତୁକାମୋ ଅରୁଚିୟା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଗାରୱେନ "ପତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା"ତି ୱତ୍ତୁମ୍ପି ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ "ଇଧ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ଏତ୍ଥ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ"ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି। ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିୟା ଚ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ତସ୍ସ ହଦୟେ ତିରିୟଂ ପତିତ୍ୱା ୱିୟ ଠିତଂ। ନନ୍ଦକୁମାରଞ୍ହି ଅଭିସେକମଙ୍ଗଲଂ ନ ତଥା ପୀଳଏସି, ୟଥା ଜନପଦକଲ୍ୟାଣିୟା ୱୁତ୍ତୱଚନଂ, ତେନସ୍ସ ଚିତ୍ତସନ୍ତାପୋ ବଲୱା ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ "ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିୱତ୍ତିସ୍ସତି, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିୱତ୍ତିସ୍ସତୀ"ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତମେୱ ସତ୍ଥା ୱିହାରଂ ନେତ୍ୱା "ପବ୍ବଜିସ୍ସସି ନନ୍ଦା"ତି ଆହ। ସୋ ବୁଦ୍ଧଗାରୱେନ "ନ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ"ତି ଅୱତ୍ୱା "ଆମ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ"ତି ଆହ। ସତ୍ଥା "ତେନ ହି ନନ୍ଦଂ ପବ୍ବାଜେଥା"ତି ୱତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ଅନିଚ୍ଛମାନଂୟେୱ ଭଗୱା ପବ୍ବାଜେସୀ"ତି। "ସତ୍ଥା କପିଲପୁରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତିୟଦିୱସେ ନନ୍ଦଂ ପବ୍ବାଜେସୀ"ତି ଧମ୍ମପଦଟ୍ଠକଥାୟଂ (ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୨ ନନ୍ଦତ୍ଥେରୱତ୍ଥୁ) ୱୁତ୍ତଂ, ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟଂ (ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୨୩୦) ପନ –

"ମହାସତ୍ତୋପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତୱରଧମ୍ମଚକ୍କୋ ଲୋକାନୁଗ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତୋ ରାଜଗହତୋ କପିଲୱତ୍ଥୁଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଠମଦିୱସେନେୱ ପିତରଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ପୁନଦିୱସେ ପିତୁ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାହୁଲମାତାୟ ୱଣ୍ଣଦଂ କତ୍ୱା ସେସଜନସ୍ସପି ଧମ୍ମଂ କଥେସି, ପୁନଦିୱସେ ନନ୍ଦକୁମାରସ୍ସ ଅଭିସେକଗେହପ୍ପୱେସନଆୱାହମଙ୍ଗଲେସୁ ୱତ୍ତମାନେସୁ ତସ୍ସ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁମାରଂ ପତ୍ତଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତୁଂ ୱିହାରାଭିମୁଖୋ ପାୟାସୀ"ତି –

ୱୁତ୍ତଂ, ଇଧ ପନ "ଭଗୱା କପିଲପୁରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁତିୟଦିୱସେ ନନ୍ଦଂ ପବ୍ବାଜେସୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ, ସବ୍ବମ୍ପେତଂ ଆଚରିୟେନ ତଂତଂଭାଣକାନଂ ତଥା ତଥା ଅନୁସ୍ସୱୱସେନ ପରିହରିତ୍ୱା ଆଗତଭାୱତୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ତଥା ତଥା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ନତ୍ଥେତ୍ଥ ଆଚରିୟୱଚନେ ପୁବ୍ବାପରୱିରୋଧୋ।

ବ୍ରହ୍ମରୂପୱଣ୍ଣନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମରୂପସମାନରୂପଂ। ତ୍ୱସ୍ସାତି ତେ ଅସ୍ସ। ୱଚ୍ଛାନୁଗତନ୍ତି ୱଚ୍ଛପରିୟାପନ୍ନଂ। ସୱିଘାତନ୍ତି ଦୁକ୍ଖସହିତତ୍ତା ସୱିଘାତଂ, ସଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସତ୍ତୱିଧଂ ଅରିୟଧନନ୍ତି –

"ସଦ୍ଧାଧନଂ ସୀଲଧନଂ, ହିରିଓତ୍ତପ୍ପିୟଂ ଧନଂ;

ସୁତଧନଞ୍ଚ ଚାଗୋ ଚ, ପଞ୍ଞା ୱେ ସତ୍ତମଂ ଧନ"ନ୍ତି। (ଅ। ନି। ୭।୫-୬) –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ ସତ୍ତୱିଧଂ ଅରିୟଧନଂ। ଉଞ୍ଛାଚରିୟାୟାତି ଭିକ୍ଖାଚରିୟାୟ। ପୁତ୍ତସିନେହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ସକଲସରୀରଂ ଖୋଭେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତୀତି ଆହ "ପୁତ୍ତପେମଂ ଭନ୍ତେ…ପେ… ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତୀ"ତି। ପୁତ୍ତସିନେହୋ ହି ବଲୱଭାୱତୋ ସହଜାତପୀତିୱେଗସ୍ସ ସୱିପ୍ଫାରତାୟ ତଂସମୁଟ୍ଠାନରୂପଧମ୍ମେହି ଫରଣୱସେନ ସକଲସରୀରଂ ଆଲୋଳଏତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତି। ୟତ୍ର ହି ନାମାତି ୟୋ ନାମ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ରାହୁଲୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସିକ୍ଖାପଦଦଣ୍ଡକମ୍ମୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୬।ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାମଣେରାନଂ ଦସ ସିକ୍ଖାପଦାନୀତିଆଦୀସୁ ସିକ୍ଖିତବ୍ବାନି ପଦାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି, ସିକ୍ଖାକୋଟ୍ଠାସାତି ଅତ୍ଥୋ। ସିକ୍ଖାୟ ୱା

ପଦାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି, ଅଧିସୀଲଅଧିଚିତ୍ତଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖାୟ ଅଧିଗମୁପାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥତୋ ପନ କାମାୱଚରକୁସଲଚିତ୍ତସମ୍ପୟୁତ୍ତା ୱିରତିୟୋ, ତଂସମ୍ପୟୁତ୍ତଧମ୍ମା ପନେତ୍ଥ ତଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହେତବ୍ବା। ସରସେନେୱ ପତନସଭାୱସ୍ସ ଅନ୍ତରା ଏୱ ଅତିପାତନଂ ଅତିପାତୋ, ସଣିକଂ ପତିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ସୀଘଂ ପାତନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତିକ୍କମ୍ମ ୱା ସତ୍ଥାଦୀହି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପାତନଂ ଅତିପାତୋ, ପାଣସ୍ସ ଅତିପାତୋ ପାଣାତିପାତୋ, ପାଣୱଧୋ ପାଣଘାତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପାଣୋତି ଚେତ୍ଥ ୱୋହାରତୋ ସତ୍ତୋ, ପରମତ୍ଥତୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ତସ୍ମିଂ ପନ ପାଣେ ପାଣସଞ୍ଞିନୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟୁପଚ୍ଛେଦକୌପକ୍କମସମୁଟ୍ଠାପିକା କାୟୱଚୀଦ୍ୱାରାନଂ ଅଞ୍ଞତରପ୍ପୱତ୍ତା ୱଧକଚେତନା ପାଣାତିପାତୋ, ତତୋ ପାଣାତିପାତା।

ୱେରମଣୀତି ୱେରହେତୁତାୟ ୱେରସଞ୍ଞିତଂ ପାଣାତିପାତାଦିପାପଧମ୍ମଂ ମଣତି, ''ମୟି ଇଧ ଠିତାୟ କଥମାଗଚ୍ଛସୀ''ତି ୱା ତଜ୍ଜେନ୍ତୀ ୱିୟ ନୀହରତୀତି ୱେରମଣୀ। ୱିରମତି ଏତାୟାତି ୱା ୱିରମଣୀତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ନିରୁତ୍ତିନୟେନ ''ୱେରମଣୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥତୋ ପନ ୱେରମଣୀତି କାମାୱଚରକୁସଲଚିତ୍ତସମ୍ପୟୁତ୍ତା ୱିରତିୟୋ। ସା ''ପାଣାତିପାତାଦିଂ ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ଯା ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ପାଣାତିପାତା ଆରତି ୱିରତି ପଟିୱିରତି ୱେରମଣୀ ଅକିରିୟା ଅକରଣଂ ଅନଜ୍ଝାପତ୍ତି ୱେଲାଅନତିକ୍କମୋ ସେତୁଘାତୋ''ତି ଏୱମାଦିନା ନୟେନ ୱିଭଙ୍ଗେ (ୱିଭ। ୭୦୪) ୱୁତ୍ତା। କାମଞ୍ଚେସା ୱେରମଣୀ ନାମ ଲୋକୁତ୍ତରାପି ଅତ୍ଥି, ଇଧ ପନ ସମାଦାନୱସପ୍ପୱତ୍ତା ୱିରତି ଅଧିପ୍ପେତାତି ଲୋକୁତ୍ତରାୟ ୱିରତିୟା ସମାଦାନୱସେନ ପୱତ୍ତିଅସମ୍ଭୱତୋ କାମାୱଚରକୁସଲଚିତ୍ତସମ୍ପୟୁତ୍ତା ୱିରତିୟୋ ଗହେତବ୍ବା।

ଅଦିନ୍ନାଦାନା ୱେରମଣୀତିଆଦୀସୁ ଅଦିନ୍ନସ୍ସ ଆଦାନଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ, ପରସ୍ସହରଣଂ, ଥେୟ୍ୟଂ ଚୋରିକାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଅଦିନ୍ନନ୍ତି ପରପରିଗ୍ଗହିତଂ। ୟତ୍ଥ ପରୋ ୟଥାକାମକାରିତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅଦଣ୍ଡାରହୋ ଅନୁପୱଜ୍ଜୋ ଚ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ପନ ପରପରିଗ୍ଗହିତେ ପରପରିଗ୍ଗହିତସଞ୍ଞିନୋ ତଦାଦାୟକୌପକ୍କମସମୁଟ୍ଠାପିକା ଥେୟ୍ୟଚେତନା ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ।

ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନାମ ଅସେଟ୍ଠଚରିୟଂ ଦ୍ୱୟଂଦ୍ୱୟସମାପତ୍ତି। ସା ହି ''ଅପ୍ପସ୍ସାଦା କାମା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାୟାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋ''ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୧୭୭; ୨।୪୨) ହୀଳିତତ୍ତା ଅସେଟ୍ଠା ଅପ୍ପସତ୍ଥା ଚରିୟାତି ୱା ଅସେଟ୍ଠାନଂ ନିହୀନାନଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସାନଂ ଚରିୟାତି ୱା ଅସେଟ୍ଠଚରିୟଂ, ଅସେଟ୍ଠଚରିୟତ୍ତା ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି , ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଅସଦ୍ଧମ୍ମସେୱନାଧିପ୍ପାୟେନ କାୟଦ୍ୱାରପ୍ପୱତ୍ତା ମଗ୍ଗେନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପିକା ଚେତନା ଅବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ।

ମୁସାତି ଅଭୂତଂ ଅତଚ୍ଛଂ ୱତ୍ଥୁ, ୱାଦୋତି ତସ୍ସ ଭୂତତୋ ତଚ୍ଛତୋ ୱିଞ୍ଞାପନଂ। ଲକ୍ଖଣତୋ ପନ ଅତଥଂ ୱତ୍ଥୁଂ ତଥତୋ ପରଂ ୱିଞ୍ଞାପେତୁକାମସ୍ସ ତଥାୱିଞ୍ଞତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପିକା ଚେତନା ମୁସାୱାଦୋ ମୁସା ୱଦୀୟତି ୱୁଚ୍ଚତି ଏତାୟାତି କତ୍ୱା।

ସୁରାମେରୟମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନାତି ଏତ୍ଥ ସୁରାତି ପୂୱସୁରା ପିଟ୍ଠସୁରା ଓଦନସୁରା କିଣ୍ଣପକ୍ଖିତ୍ତା ସମ୍ଭାରସଂୟୁତ୍ତାତି ପଞ୍ଚ ସୁରା। ମେରୟନ୍ତି ପୁପ୍ଫାସୱୋ ଫଲାସୱୋ ମଧ୍ୱାସୱୋ ଗୁଳାସୱୋ ସମ୍ଭାରସଂୟୁତ୍ତୋତି ପଞ୍ଚ ଆସୱା। ତତ୍ଥ ପୂୱେ ଭାଜନେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଜ୍ଜଂ ଉଦକଂ ଦତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା କତା ପୂୱସୁରା। ଏୱଂ ସେସସୁରାପି। କିଣ୍ଣାତି ପନ ତସ୍ସା ସୁରାୟ ବୀଜଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଯେ ସୁରାମୋଦକାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କତା କିଣ୍ଣପକ୍ଖିତ୍ତା। ହରୀତକୀସାସପାଦିନାନାସମ୍ଭାରେହି ସଂଯୋଜିତା ସମ୍ଭାରସଂୟୁତ୍ତା। ମଧୁକତାଲନାଳିକେରାଦିପୁପ୍ଫରସୋ ଚିରପରିୱାସିତୋ ପୁପ୍ଫାସୱୋ। ପନସାଦିଫଲରସୋ ଫଲାସୱୋ। ମୁଦ୍ଦିକାରସୋ ମଧ୍ୱାସୱୋ। ଉଚ୍ଛୁରସୋ ଗୁଳାସୱୋ। ହରୀତକଆମଲକକଟୁକଭଣ୍ଡାଦିନାନାସମ୍ଭାରାନଂ ରସୋ ଚିରପରିୱାସିତୋ ସମ୍ଭାରସଂୟୁତ୍ତୋ। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ମଦକରଣୱସେନ ମଜ୍ଜଂ ପିୱନ୍ତଂ ମଦୟତୀତି କତ୍ୱା। ପମାଦଟ୍ଠାନନ୍ତି ପମାଦକାରଣଂ। ଯାୟ ଚେତନାୟ ତଂ ମଜ୍ଜଂ ପିୱନ୍ତି, ତସ୍ସା ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସୁରାମେରୟମଜ୍ଜେ ପମାଦଟ୍ଠାନଂ ସୁରାମେରୟମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନଂ, ତସ୍ମା ସୁରାମେରୟମଜ୍ଜପ୍ପମାଦଟ୍ଠାନା।

ୱିକାଲଭୋଜନାତି ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ମଜ୍ଝନ୍ହିକା। ଅୟଂ ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ଅରିୟାନଂ ଆଚିଣ୍ଣସମାଚିଣ୍ଣୋ ଭୋଜନସ୍ସ କାଲୋ ନାମ, ତଦଞ୍ଞୋ ୱିକାଲୋ। ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ଭୋଜନଂ, ୟାଗୁଭତ୍ତାଦି ସବ୍ବଂ ୟାୱକାଲିକୱତ୍ଥୁ। ୟଥା ଚ ''ରତ୍ତୂପରତୋ''ତି (ଦୀ। ୧।୧୦, ୧୯୪; ମ। ନି। ୧।୨୯୩; ୩।୧୪) ଏତ୍ଥ ରତ୍ତିୟା ଭୋଜନଂ ରତ୍ତୀତି ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱମେତ୍ଥ ଭୋଜନଜ୍ଝୋହରଣଂ ଭୋଜନନ୍ତି। ୱିକାଲେ ଭୋଜନଂ ୱିକାଲଭୋଜନଂ, ତତୋ ୱିକାଲଭୋଜନା, ୱିକାଲେ ୟାୱକାଲିକୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଅଜ୍ଝୋହରଣାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ନ ଏତ୍ଥ କମ୍ମସାଧନୋ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବତ୍ଥୱାଚକୋ ଭୋଜନସଦ୍ଦୋ, ଅଥ ଖୋ ଭାୱସାଧନୋ ଅଜ୍ଝୋହରଣତ୍ଥୱାଚକୋ ଗହେତବ୍ବୋ , ତସ୍ମା ୱିକାଲେ ଭୋଜନଂ ଅଜ୍ଝୋହରଣଂ ୱିକାଲଭୋଜନଂ। କସ୍ସ ପନ ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି? ୟାମକାଲିକାଦୀନଂ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ୱିକାଲଭୋଜନ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ୱା ୟାୱକାଲିକଜ୍ଝୋହରଣେ ନିରୁଳ୍ହତ୍ତା ୟାୱକାଲିକସ୍ସାତି ୱିଞ୍ଞାୟତି, ଅତ୍ଥତୋ ପନ କାୟଦ୍ୱାରପ୍ପୱତ୍ତା ୱିକାଲେ ୟାୱକାଲିକଜ୍ଝୋହରଣଚେତନା ''ୱିକାଲଭୋଜନ''ନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ନଚ୍ଚଗୀତୱାଦିତୱିସୂକଦସ୍ସନାତି ଏତ୍ଥ ସାସନସ୍ସ ଅନନୁଲୋମତ୍ତା ୱିସୂକଂ ପଟାଣୀଭୂତଂ ଦସ୍ସନନ୍ତି ୱିସୂକଦସ୍ସନଂ। ନଚ୍ଚାଦୀନଞ୍ହି ଦସ୍ସନଂ ସଚ୍ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପୱତ୍ତିତୋ ସଙ୍ଖେପତୋ ''ସବ୍ବପାପସ୍ସ ଅକରଣ''ନ୍ତିଆଦିନଯପ୍ପୱତ୍ତଂ (ଦୀ। ନି। ୨।୯୦; ଧ। ପ। ୧୮୩) ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ନ ଅନୁଲୋମେତି। ନଚ୍ଚଞ୍ଚ ଗୀତଞ୍ଚ ୱାଦିତଞ୍ଚ ୱିସୂକଦସ୍ସନଞ୍ଚ ନଚ୍ଚଗୀତୱାଦିତୱିସୂକଦସ୍ସନଂ। ଅତ୍ତନା ପଯୋଜିଯମାନଂ ପରେହି ପଯୋଜାପିଯମାନଞ୍ଚେତ୍ଥ ନଚ୍ଚଂ ନଚ୍ଚଭାୱସାମଞ୍ଞତୋ ପାଠଇଯଂ ଏକେନେୱ ନଚ୍ଚ-ସଦ୍ଦେନ ଗହିତଂ, ତଥା ଗୀତୱାଦିତ-ସଦ୍ଦେହି ଗାଯନଗାଯାପନୱାଦନୱାଦାପନାନି, ତସ୍ମା ଅତ୍ତନା ନଚ୍ଚନନଚ୍ଚାପନାଦିୱସେନ ନଚ୍ଚା ଚ ଗୀତା ଚ ୱାଦିତା ଚ ଅନ୍ତମସୋ ମଯୂରନଚ୍ଚାଦିୱସେନପି ପୱତ୍ତାନଂ ନଚ୍ଚାଦୀନଂ ୱିସୂକଭୂତା ଦସ୍ସନା ଚ ୱେରମଣୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ନଚ୍ଚାଦୀନି ଅତ୍ତନା ପଯୋଜେତୁଂ ୱା ପରେହି ପଯୋଜାପେତୁଂ ୱା ପଯୁତ୍ତାନି ପସ୍ସିତୁଂ ୱା ନେୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ ନ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱଟ୍ଟତି। ଦସ୍ସନେନ ଚେତ୍ଥ ସୱନମ୍ପି ସଙ୍ଗହିତଂ ୱିରୂପେକସେସନଯେନ। ଯଥା ସକଂ ୱିସଯଆଲୋଚନସଭାୱତାଯ ୱା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ୱିଞ୍ଞାଣାନଂ ସୱନକିରିଯାଯପି ଦସ୍ସନସଙ୍ଖେପସମ୍ଭୱତୋ ''ଦସ୍ସନା'' ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ ''ପଞ୍ଚହି ୱିଞ୍ଞାଣେହି ନ କଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ପଟିୱିଜାନାତି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅଭିନିପାତମତ୍ତା''ତି। ଦସ୍ସନକମ୍ଯତାଯ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପସ୍ସତୋ ଏୱ ଚେତ୍ଥ ୱୀତିକ୍କମୋ ହୋତି, ଠିତନିସିନ୍ନସଯନୋକାସେ ପନ ଆଗତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ୱା ଆପାଥଗତଂ ପସ୍ସତୋ ସିଯା ସଂକିଲେସୋ, ନ ୱୀତିକ୍କମୋ।

ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଧାରଣମଣ୍ଡନୱିଭୂସନଟ୍ଠାନାତି ଏତ୍ଥ ମାଲାତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ପୁପ୍ଫଂ। କିଞ୍ଚାପି ହି ମାଲା-ସଦ୍ଦୋ ଲୋକେ ବଦ୍ଧମାଲୱାଚକୋ, ସାସନେ ପନ ରୁଳ୍ହିଯା ପୁପ୍ଫେସୁପି ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଯଂ କିଞ୍ଚି ପୁପ୍ଫଂ ବଦ୍ଧମବଦ୍ଧଂ ୱା, ତଂ ସବ୍ବଂ ''ମାଲା''ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଗନ୍ଧନ୍ତି ୱାସଚୁଣ୍ଣଧୂମାଦିକଂ ୱିଲେପନତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଗନ୍ଧଜାତଂ। ୱିଲେପନନ୍ତି ୱିଲେପନତ୍ଥଂ ପିସିତ୍ୱା ପଟିଯତ୍ତଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଛୱିରାଗକରଣଂ। ପିଳନ୍ଧନଂ ଧାରଣଂ, ଊନଟ୍ଠାନପୂରଣଂ ମଣ୍ଡନଂ, ଗନ୍ଧୱସେନ ଛୱିରାଗୱସେନ ଚ ସାଦିଯନଂ ୱିଭୂସନଂ। ତେନେୱ ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୦) ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୯୩) ''ପିଳନ୍ଧନ୍ତୋ ଧାରେତି ନାମ, ଊନଟ୍ଠାନଂ ପୂରେନ୍ତୋ ମଣ୍ଡେତି ନାମ, ଗନ୍ଧୱସେନ ଛୱିରାଗୱସେନ ଚ ସାଦିଯନ୍ତୋ ୱିଭୂସେତି ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପରମତ୍ଥଜୋତିକାଯଂ ପନ ଖୁଦ୍ଦକଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଖୁ। ପା। ଅଟ୍ଠ। ୨। ପଚ୍ଛିମପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ''ମାଲାଦୀସୁ ଧାରଣାଦୀନି ଯଥାସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଯୋଜେତବ୍ବାନୀ''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଠାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି କାରଣଂ, ତସ୍ମା ଯାଯ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଚେତନାଯ ତାନି ମାଲାଧାରଣାଦୀନି ମହାଜନୋ କରୋତି, ସା ଧାରଣମଣ୍ଡନୱିଭୂସନଟ୍ଠାନଂ।

ଉଚ୍ଚାସଯନମହାସଯନାତି ଏତ୍ଥ ଉଚ୍ଚାତି ଉଚ୍ଚ-ସଦ୍ଦେନ ସମାନତ୍ଥଂ ଏକଂ ସଦ୍ଦନ୍ତରଂ। ସେତି ଏତ୍ଥାତି ସଯନଂ, ଉଚ୍ଚାସଯନଞ୍ଚ ମହାସଯନଞ୍ଚ ଉଚ୍ଚାସଯନମହାସଯନଂ। ଉଚ୍ଚାସଯନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଂ ମଞ୍ଚାଦି। ମହାସଯନଂ ଅକପ୍ପିଯତ୍ଥରଣେହି ଅତ୍ଥତଂ ଆସନ୍ଦାଦି। ଆସନଞ୍ଚେତ୍ଥ ସଯନେନେୱ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯସ୍ମା ପନ ଆଧାରେ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତେ ତଦାଧାରା କିରିଯା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ''ଉଚ୍ଚାସଯନମହାସଯନା'' ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ତଦୁପଭୋଗଭୂତନିସଜ୍ଜାନିପଜ୍ଜନେହି ୱିରତି ଦସ୍ସିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଅଥ ୱା ଉଚ୍ଚାସଯନମହାସଯନସଯନାତି ଏତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଏକସେସେନଯେନ ଅଯଂ ନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ ଯଥା ''ନାମରୂପପଚ୍ଚଯା ସଳାଯତନ''ନ୍ତି, ଆସନକିରିଯାପୁବ୍ବକତ୍ତା ସଯନକିରିଯାଯ ସଯନଗ୍ଗହଣେନେୱ ଆସନମ୍ପି ଗହିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଜାତରୂପରଜତପଟିଗ୍ଗହଣାତି ଏତ୍ଥ ଜାତରୂପନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣଂ। ରଜତନ୍ତି କହାପଣୋ ଲୋହମାସକୋ ଜତୁମାସକୋ ଦାରୁମାସକୋତି ଯେ ୱୋହାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ସ ଉଭଯସ୍ସପି ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ଜାତରୂପରଜତପଟିଗ୍ଗହଣଂ। ତିୱିଧଞ୍ଚେତ୍ଥ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ କାଯେନ ୱାଚାଯ ମନସାତି। ତତ୍ଥ କାଯେନ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନଂ, ୱାଚାଯ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ଉଗ୍ଗହାପନଂ, ମନସା ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ସାଦିଯନଂ। ତିୱିଧମ୍ପି ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ସାମଞ୍ଞନିଦ୍ଦେସେନ ଏକସେସେନଯେନ ୱା ଗହେତ୍ୱା ''ପଟିଗ୍ଗହଣା''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ନେୱ ଉଗ୍ଗହେତୁଂ ନ ଉଗ୍ଗହାପେତୁଂ ନ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱା ସାଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଇମାନି ପନ ଦସ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଗହଟ୍ଠାନମ୍ପି ସାଧାରଣାନି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧୩) ''ଉପାସକୋପାସିକାନଂ ନିଚ୍ଚସୀଲୱସେନ ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନି, ସତି ୱା ଉସ୍ସାହେ ଦସ, ଉପୋସଥଙ୍ଗୱସେନ ଅଟ୍ଠାତି ଇଦଂ ଗହଟ୍ଠସୀଲ''ନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ହି ଦସାତି ସାମଣେରେହି ରକ୍ଖିତବ୍ବସୀଲମାହ ଘଟିକାରାଦୀନଂ ୱିଯ। ପରମତ୍ଥଜୋତିକାଯଂ ପନ ଖୁଦ୍ଦକଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଖୁ। ପା। ଅଟ୍ଠ। ୨।ସାଧାରଣୱିସେସୱତ୍ଥାନ) ''ଆଦିତୋ ଦ୍ୱେ ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମାନି ଉପାସକାନଂ ସାମଣେରାନଞ୍ଚ ସାଧାରଣାନି ନିଚ୍ଚସୀଲୱସେନ, ଉପୋସଥସୀଲୱସେନ ପନ ଉପାସକାନଂ ସତ୍ତମଟ୍ଠମଂ ଚେକଂ ଅଙ୍ଗଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବପଚ୍ଛିମୱଜ୍ଜାନି ସବ୍ବାନିପି ସାମଣେରେହି ସାଧାରଣାନି, ପଚ୍ଛିମଂ ପନ ସାମଣେରାନମେୱ ୱିସେସଭୂତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ''ସତି ୱା ଉସ୍ସାହେ ଦସା''ତି ଇମିନା ନ ସମେତି। ନାସନୱତ୍ଥୂତି ଲିଙ୍ଗନାସନାଯ ୱତ୍ଥୁ, ଅଧିଟ୍ଠାନଂ କାରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୧୦୭।କିନ୍ତିତି କେନ ନୁ ଖୋ ଉପାଯେନ। ''ଅତ୍ତନୋ ପରିୱେଣନ୍ତି ଇଦଂ ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଯମେତ୍ଥ ଗଣ୍ଠିପଦକାରାନଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ''ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ପତ୍ତସେନାସନ''ନ୍ତି ଇମିନା ତସ୍ସ ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ପତ୍ତଂ ସଙ୍ଘିକସେନାସନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ''ଅତ୍ତନୋ ପରିୱେଣ''ନ୍ତି ଇମିନାପି ତସ୍ସେୱ ପୁଗ୍ଗଲିକସେନାସନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି – ''ଯତ୍ଥ ୱା ୱସତୀ''ତି ଇମିନା ସଙ୍ଘିକଂ ୱା ହୋତୁ

ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ୱା, ତସ୍ସ ନିବଦ୍ଧୱସନକସେନାସନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଯତ୍ଥ ୱା ପଟିକ୍କମତୀ’’ତି ଇମିନା ପନ ଯଂ ଆଚରିଯସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ୱା ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଉପଟ୍ଠାନାଦିନିମିତ୍ତଂ ନିବଦ୍ଧଂ ପୱିସତି, ତଂ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ତଦୁଭଯଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଉଭଯେନପି ଅତ୍ତନୋ ପରିୱେଣଞ୍ଚ ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ପତ୍ତସେନାସନଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ପରିୱେଣନ୍ତି ଇମିନା ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସିତଂ, ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ପତ୍ତସେନାସନନ୍ତି ଇମିନା ପନ ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ। ତଦୁଭଯମ୍ପି ସଙ୍ଘିକଂ ୱା ହୋତୁ ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ୱା, ଆୱରଣଂ କାତବ୍ବମେୱାତି। ମୁଖଦ୍ୱାରିକନ୍ତି ମୁଖଦ୍ୱାରେନ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ କତ୍ୱାତି ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ ଯୋଜେତ୍ୱା। ଦଣ୍ଡେନ୍ତି ୱିନେନ୍ତି ଏତେନାତି ଦଣ୍ଡୋ, ସୋଯେୱ କାତବ୍ବତ୍ତା କମ୍ମନ୍ତି ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ, ଆୱରଣାଦି।

ସିକ୍ଖାପଦଦଣ୍ଡକମ୍ମୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅନାପୁଚ୍ଛାୱରଣୱତ୍ଥୁଆଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୮।ଦଣ୍ଡକମ୍ମମସ୍ସ କରୋଥାତି ଅସ୍ସ ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ ଯୋଜେଥ ଆଣାପେଥ। ଦଣ୍ଡକମ୍ମନ୍ତି ୱା ନିଗ୍ଗହକମ୍ମଂ, ତସ୍ମା ନିଗ୍ଗହମସ୍ସ କରୋଥାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ଇଦିସେସୁ ଠାନେସୁ। ସେନାସନଗ୍ଗାହୋ ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି ଇମିନା ଚ ଛିନ୍ନୱସ୍ସୋ ଚ ହୋତୀତି ଦୀପେତି। ସଚେ ଆକିଣ୍ଣଦୋସୋୱ ହୋତି, ଆଯତିଂ ସଂୱରେ ନ ତିଟ୍ଠତି, ନିକ୍କଡ୍ଢିତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ସଚେ ଯାୱତତିଯଂ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ନ ଓରମତି, ସଙ୍ଘଂ ଅପଲୋକେତ୍ୱା ନାସେତବ୍ବୋ। ପୁନ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚମାନୋପି ଅପଲୋକେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋତି ୱଦନ୍ତି। ପଚ୍ଛିମିକାଯ ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଲଚ୍ଛତୀତି ପଚ୍ଛିମିକାଯ ପୁନ ୱସ୍ସଂ ଉପଗତତ୍ତା ଲଚ୍ଛତି। ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଲାଭୋ ଦାତବ୍ବୋତି ଛିନ୍ନୱସ୍ସତାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରାନି ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ୱିକାଲଭୋଜନାଦୀନି ପଞ୍ଚ। ଅଚ୍ଚଯଂ ଦେସାପେତବ୍ବୋତି ‘‘ଅଚ୍ଚଯୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଚ୍ଚଗମା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଦେସାପେତବ୍ବୋ।

ଅନାପୁଚ୍ଛାୱରଣୱତ୍ଥୁଆଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଣ୍ଡକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୯। ପଣ୍ଡକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ‘‘ଯୋ କାଳପକ୍ଖେ ଇତ୍ଥୀ ହୋତି, ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖେ ପୁରିସୋ, ଅଯଂ ପକ୍ଖପଣ୍ଡକୋ’’ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି, ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ‘‘କାଳପକ୍ଖେ ପଣ୍ଡକୋ ହୋତି, ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖେ ପନସ୍ସ ପରିଳାହୋ ୱୂପସମ୍ମତୀ’’ତି ଅପଣ୍ଡକପକ୍ଖେ ପରିଳାହୱୂପସମସ୍ସେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଣ୍ଡକପକ୍ଖେ ଉସ୍ସନ୍ନପରିଳାହତା ପଣ୍ଡକଭାୱାପତ୍ତୀତି ୱିଞ୍ଞାଯତି, ତସ୍ମା ଇଦମେୱେତ୍ଥ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ। ଇତ୍ଥିଭାୱୋ ପୁମ୍ଭାୱୋ ୱା ନତ୍ଥି ଏତସ୍ସାତି ଅଭାୱକୋ। ତସ୍ମିଂ ଯେୱସ୍ସ ପକ୍ଖେ ପବ୍ବଜ୍ଜା ୱାରିତାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଅପଣ୍ଡକପକ୍ଖେ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ପଣ୍ଡକପକ୍ଖେ ନାସେତବ୍ବୋ’’ତି ଟୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ‘‘ଅପଣ୍ଡକପକ୍ଖେ ପବ୍ବଜିତୋ ସଚେ କିଲେସକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣାତି, ନ ନାସେତବ୍ବୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ତେସଂ ମତିମତ୍ତଂ ପଣ୍ଡକସ୍ସ କିଲେସକ୍ଖଯାସମ୍ଭୱତୋ ଖୀଣକିଲେସସ୍ସ ଚ ପଣ୍ଡକଭାୱାନୁପପତ୍ତିତୋ। ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିକଥାଯଞ୍ହି ଅୱିସେସେନ ପଣ୍ଡକସ୍ସ ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିତା ୱୁତ୍ତା। ଆସିତ୍ତୌସୂଯପକ୍ଖପଣ୍ଡକାନଞ୍ଚ ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାଯେୱ ପଣ୍ଡକସଭାୱୋ, ନ ପୱତ୍ତିଯଂଯେୱାତି ୱଦନ୍ତି। ତେନେୱ ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିନିଦ୍ଦେସେ ଜଚ୍ଚନ୍ଧବଧିରାଦଯୋ ୱିଯ ପଣ୍ଡକୋ ଜାତିସଦ୍ଦେନ ୱିସେସେତ୍ୱା ନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ଇଧାପି ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକସଂୱଣ୍ଣନାଯଂ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨୩୩) ‘‘ଅଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲେ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ପଣ୍ଡକତିରଚ୍ଛାନଗତୌଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକା ତଯୋ ୱତ୍ଥୁୱିପନ୍ନା ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିକା, ତେସଂ ସଗ୍ଗୋ ଅୱାରିତୋ, ମଗ୍ଗୋ ପନ ୱାରିତୋ’’ତି ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

ପଣ୍ଡକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୦। ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ କୋଲଞ୍ଞାତି ମାତୁୱଂସେ ପିତୁୱଂସେ ଚ ଜାତା ମାତାପିତୁପ୍ପଭୁତିସବ୍ବଞ୍ଞାତଯୋ। ଥେଯ୍ୟାଯ ସଂୱାସୋ ଏତସ୍ସାତି ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ। ସୋ ଚ ନ ସଂୱାସମତ୍ତସ୍ସେୱ ଥେନକୋ ଇଧାଧିପ୍ପେତୋ, ଅଥ ଖୋ ଲିଙ୍ଗସ୍ସ ତଦୁଭଯସ୍ସ ଚ ଥେନକୋପୀତି ଆହ ‘‘ତଯୋ ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକା’’ତିଆଦି। ନ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ୱନ୍ଦନଂ ସାଦିଯତୀତି ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱା ସାମଣେରାନଂ ୱା ୱନ୍ଦନଂ ନ ସାଦିଯତି। ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ୱନ୍ଦନଂ ସାଦିଯତୀତି ଅତ୍ତନା ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସିତୱସ୍ସାନୁରୂପଂ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ୱନ୍ଦନଂ ସାଦିଯତି। ଭିକ୍ଖୁୱସ୍ସଗଣନାଦିକୋତି ଇମିନା ନ ଏକକମ୍ମାଦିକୋୱ ଇଧ ସଂୱାସୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି।

ରାଜ…ପେ… ଭୟେନାତି ଏତ୍ଥ ଭୟ-ସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ ''ରାଜଭୟେନ ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଭୟେନା''ତିଆଦିନା । ସଂୱାସଂ ନାଧିୱାସେତି, ଯାୱ ସୋ ସୁଦ୍ଧମାନସୋତି ରାଜଭୟାଦୀହି ଗହିତଲିଙ୍ଗତାୟ ସୋ ସୁଦ୍ଧମାନସୋ ଯାୱ ସଂୱାସଂ ନାଧିୱାସେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋ ହି ରାଜଭୟାଦିଂ ୱିନା କେୱଲଂ ଭିକ୍ଖୂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସିତୁକାମତାୟ ଲିଙ୍ଗଂ ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତତାୟ ଲିଙ୍ଗଗ୍ଗହଣେନେୱ ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ ନାମ ହୋତି। ଅୟଂ ପନ ତାଦିସେନ ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୂ ୱଞ୍ଚେତୁକାମତାୟ ଅଭାୱତୋ ଯାୱ ସଂୱାସଂ ନାଧିୱାସେତି, ତାୱ ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ ନାମ ନ ହୋତି। ତେନେୱ ''ରାଜଭୟାଦୀହି ଗହିତଲିଙ୍ଗାନଂ 'ଗିହୀ ମଂ ସମଣୋତି ଜାନନ୍ତୂ'ତି ୱଞ୍ଚନାଚିତ୍ତେ ସତିପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱଞ୍ଚେତୁକାମତାୟ ଅଭାୱା ଦୋସୋ ନ ଜାତୋ''ତି ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ''ୱୂପସନ୍ତଭୟତା ଇଧ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତତା''ତି ୱଦନ୍ତି, ଏୱଞ୍ଚ ସତି ସୋ ୱୂପସନ୍ତଭୟୋ ଯାୱ ସଂୱାସଂ ନାଧିୱାସେତି, ତାୱ ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତୀତି ଅୟମତ୍ଥୋ ୱିଞ୍ଞାୟତି। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ୱିଞ୍ଞାୟମାନେ ଅୱୂପସନ୍ତଭୟସ୍ସ ସଂୱାସସାଦିୟନେପି ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକତା ନ ହୋତୀତି ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ନ ଚ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଅୱୂପସନ୍ତଭୟସ୍ସ ସଂୱାସସାଦିୟନେପି ଅଥେୟ୍ୟସଂୱାସକତା ଦସ୍ସିତା। ସବ୍ବପାସଣ୍ଡିୟଭତ୍ତାନି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋତି ଚ ଇମିନା ଅୱୂପସନ୍ତଭୟେନପି ସଂୱାସଂ ଅସାଦିୟନ୍ତେନେୱ ୱସିତବ୍ବନ୍ତି ଦୀପେତି। ତେନେୱ ତୀସୁପି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ ''ଯସ୍ମା ୱିହାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସଙ୍ଘିକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ସଂୱାସଂ ପରିହରିତୁଂ ଦୁକ୍କରଂ, ତସ୍ମା ସବ୍ବପାସଣ୍ଡିୟଭତ୍ତାନି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି, ତସ୍ମା ରାଜଭୟାଦୀହି ଗହିତଲିଙ୍ଗତାୟେୱେତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତତାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ସବ୍ବପାସଣ୍ଡିୟଭତ୍ତାନୀତି ସବ୍ବସାମୟିକାନଂ ସାଧାରଣଂ କତ୍ୱା ୱୀଥିଚତୁକ୍କାଦୀସୁ ଠପେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଭତ୍ତାନି। କାୟପରିହାରିୟାନୀତି କାୟେନ ପରିହରିତବ୍ବାନି। ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅଭିମୁଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। କମ୍ମନ୍ତାନୁଟ୍ଠାନେନାତି କସିଗୋରକ୍ଖାଦିକମ୍ମକରଣେନ। ତଦେୱ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଆଦାୟ ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଚୀୱରାନି ନିୱାସନପାରୁପନୱସେନ ଆଦାୟ ପତ୍ତଞ୍ଚ ଅଂସକୂଟେ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛତି। ନାପି ସୟଂ ଜାନାତୀତି ''ଯୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜତି, ସୋ ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ ନାମ ହୋତୀ''ତି ୱା ''ଏୱଂ କାତୁଂ ନ ଲଭତୀ''ତି ୱା ''ଏୱଂ ପବ୍ବଜିତୋ ସମଣୋ ନ ହୋତୀ''ତି ୱା ନ ଜାନାତି। ଯୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜତି, ସୋ ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ ନାମ ହୋତୀତି ଇଦଂ ପନ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନକାଲେୟେୱାତି ଇମିନା ଉପସମ୍ପନ୍ନକାଲେ ସୁତ୍ୱା ସଚେପି ନାରୋଚେତି, ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତୀତି ଦୀପେତି।

ସିକ୍ଖଂ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ…ପେ… ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତୀତି ଇଦଂ ଭିକ୍ଖୂହି ଦିନ୍ନଲିଙ୍ଗସ୍ସ ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତତ୍ତା ନ ଲିଙ୍ଗଥେନକୋ ହୋତି, ଲିଙ୍ଗାନୁରୂପସ୍ସ ସଂୱାସସ୍ସ ସାଦିତତ୍ତା ନାପି ସଂୱାସଥେନକୋ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ କାସାୱେ ସଉସ୍ସାହୋୱ ଓଦାତଂ ନିୱାସେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥାପି ଇଦମେୱ କାରଣଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପରତୋ ସାମଣେରୋ ସଲିଙ୍ଗେ ଠିତୋତିଆଦିନା ସାମଣେରସ୍ସ ୱୁତ୍ତୱିଧାନେସୁପି ଅଥେୟ୍ୟସଂୱାସକପକ୍ଖେ ଅୟମେୱ ନୟୋ। ଭିକ୍ଖୁନିୟାପି ଏସେୱ ନୟୋତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ''ସାପି ହି ଗିହିଭାୱଂ ପତ୍ଥୟମାନା''ତିଆଦିନା ୱିଭାୱେତି। ଯୋ କୋଚି ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋତି ସାମଣେରଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ମହାପେଠଆଦୀସୂତି ଏତେନ ଗିହିସନ୍ତକଂ ଦସ୍ସିତଂ। ସୟଂ ସାମଣେରୋୱ…ପେ… ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତି, ପାରାଜିକଂ ପନ ଆପଜ୍ଜତିୟେୱ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତିତ୍ଥିୟପକ୍କନ୍ତକକଥାୱଣ୍ଣନା

ତିତ୍ଥିୟପକ୍କନ୍ତକକଥାୟଂ ତେସଂ ଲିଙ୍ଗେ ଆଦିନ୍ନମତ୍ତେ ତିତ୍ଥିୟପକ୍କନ୍ତକୋ ହୋତୀତି ''ତିତ୍ଥିୟୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଗତସ୍ସ ଲିଙ୍ଗଗ୍ଗହଣେନେୱ ତେସଂ ଲଦ୍ଧିପି ଗହିତାୟେୱ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। କେନଚି ପନ ''ତେସଂ ଲିଙ୍ଗେ ଆଦିନ୍ନମତ୍ତେ ଲଦ୍ଧିୟା ଗହିତାୟପି ଅଗ୍ଗହିତାୟପି ତିତ୍ଥିୟପକ୍କନ୍ତକୋ ହୋତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହି ''ତିତ୍ଥିୟୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଗତସ୍ସ ଲିଙ୍ଗସମ୍ପଟିଚ୍ଛନତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଲଦ୍ଧିଗ୍ଗହଣଂ ନାମ ଅତ୍ଥି। ଲିଙ୍ଗସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେନେୱ ହି ସୋ ଗହିତଲଦ୍ଧିକୋ ହୋତି। ତେନେୱ ''ୱୀମଂସନତ୍ଥଂ କୁସଚୀରାଦୀନି…ପେ… ଯାୱ ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି, ତାୱ ତଂ ଲଦ୍ଧି ରକ୍ଖତି। ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତମତ୍ତେ ତିତ୍ଥିୟପକ୍କନ୍ତକୋ ହୋତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ନଗ୍ଗୋୱ ଆଜୀୱକାନଂ ଉପସ୍ସୟଂ ଗଚ୍ଛତି, ପଦୱାରେ ପଦୱାରେ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ''ଆଜୀୱକୋ ଭୱିସ୍ସ''ନ୍ତି ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଗମନପଚ୍ଚୟା ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନଗ୍ଗେନ ହୁତ୍ୱା ଗମନପଚ୍ଚୟାପି ଦୁକ୍କଟା ନ ମୁଚ୍ଚତିୟେୱ। କୂଟୱସ୍ସଂ ଗଣେନ୍ତୋତି କୂଟୱସ୍ସଂ ଗଣେତ୍ୱା ସଂୱାସଂ ସାଦିୟନ୍ତୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ତିତ୍ଥିୟପକ୍କନ୍ତକକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧୧। ତିରଚ୍ଛାନଗତୱତ୍ଥୁ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ମାତୁଘାତକାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୨। ମାତୁଘାତକାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ଅପୱାହନନ୍ତି ଅପଗମନଂ, ପତିକରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ସମାନଜାତିକସ୍ସ ୱିକୋପନେ କମ୍ମଂ ଗରୁତରଂ, ନ ତଥା ୱିଜାତିକସ୍ସାତି ଆହ ‘‘ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଭୂତା’’ତି । ପୁତ୍ତସମ୍ବନ୍ଧେନ ମାତୁପିତୁସମଞ୍ଞା , ଦତ୍ତକିତ୍ତିମାଦିୱସେନପି ପୁତ୍ତୱୋହାରୋ ଲୋକେ ଦିସ୍ସତି, ସୋ ଚ ଖୋ ପରିୟାୟତୋତି ନିପ୍ପରିୟାୟସିଦ୍ଧତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଜନିକା ମାତା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱେ ଠିତସ୍ସେୱ କୁସଲଧମ୍ମାନଂ ତିକ୍ଖୱିସଦସୂରଭାୱାପତ୍ତି ଯଥା ତଂ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ବୋଧିତ୍ତୟନିବ୍ବତ୍ତିୟଂ, ଏୱଂ ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱେ ଠିତସ୍ସେୱ ଅକୁସଲଧମ୍ମାନମ୍ପି ତିକ୍ଖୱିସଦସୂରଭାୱାପତ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ସୟମ୍ପି ମନୁସ୍ସଜାତିକେନେୱା’’ତି। ଚୁତିଅନନ୍ତରଂ ଫଲଂ ଅନନ୍ତରଂ ନାମ, ତସ୍ମିଂ ଅନନ୍ତରେ ନିୟୁତ୍ତଂ, ତଂନିବ୍ବତ୍ତନେନ ଅନନ୍ତରକରଣସୀଲଂ, ଅନନ୍ତରପୟୋଜନଂ ୱା ଆନନ୍ତରିୟଂ, ତେନ ଆନନ୍ତରିୟେନ ମାତୁଘାତକକମ୍ମେନ। ପିତୁଘାତକେପି ଯେନ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ଜନକୋ ପିତା ସୟମ୍ପି ମନୁସ୍ସଜାତିକେନେୱ ସତା ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତୋ, ଅୟଂ ଆନନ୍ତରିୟେନ ପିତୁଘାତକକମ୍ମେନ ପିତୁଘାତକୋତିଆଦିନା ସବ୍ବଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ‘‘ପିତୁଘାତକେପି ଏସେୱ ନୟୋ’’ତି।

ପରିୱତ୍ତିତଲିଙ୍ଗମ୍ପି (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୧୨୮; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୨୭୫; ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୮୦୯) ମାତରଂ ପିତରଂ ୱା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେନ୍ତସ୍ସ ଆନନ୍ତରିୟକମ୍ମଂ ହୋତିୟେୱ। ସତିପି ହି ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତେ ସୋ ଏୱ ଏକକମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତୋ ଭୱଙ୍ଗପ୍ପବନ୍ଧୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟପ୍ପବନ୍ଧୋ ଚ, ନାଞ୍ଞୋତି। ଯୋ ପନ ସୟଂ ମନୁସ୍ସୋ ତିରଚ୍ଛାନଭୂତଂ ମାତରଂ ୱା ପିତରଂ ୱା, ସୟଂ ୱା ତିରଚ୍ଛାନଭୂତୋ ମନୁସ୍ସଭୂତଂ, ତିରଚ୍ଛାନଭୂତୋୟେୱ ୱା ତିରଚ୍ଛାନଭୂତଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତି, ତସ୍ସ କମ୍ମଂ ଆନନ୍ତରିୟଂ ନ ହୋତି, ଭାରିୟଂ ପନ ହୋତି, ଆନନ୍ତରିୟଂ ଆହଚ୍ଚେୱ ତିଟ୍ଠତି। ଏଳକଚତୁକ୍କଂ ସଙ୍ଗାମଚତୁକ୍କଂ ଚୋରଚତୁକ୍କଞ୍ଚେତ୍ଥ କଥେତବ୍ବଂ। ‘‘ଏଳକଂ ମାରେମୀ’’ତି ଅଭିସନ୍ଧିନାପି ହି ଏଳକଟ୍ଠାନେ ଠିତଂ ମନୁସ୍ସୋ ମନୁସ୍ସଭୂତଂ ମାତରଂ ୱା ପିତରଂ ୱା ମାରେନ୍ତୋ ଆନନ୍ତରିୟଂ ଫୁସତି ମରଣାଧିପ୍ପାୟେନେୱ ଆନନ୍ତରିୟୱତ୍ଥୁନୋ ୱିକୋପିତତ୍ତା। ଏଳକାଭିସନ୍ଧିନା ପନ ମାତାପିତିଅଭିସନ୍ଧିନା ୱା ଏଳକଂ ମାରେନ୍ତୋ ଆନନ୍ତରିୟଂ ନ ଫୁସତି ଆନନ୍ତରିୟୱତ୍ଥୁଅଭାୱତୋ। ମାତାପିତିଅଭିସନ୍ଧିନା ମାତାପିତରୋ ମାରେନ୍ତୋ ଫୁସତେୱ। ଏସ ନୟୋ ଇତରସ୍ମିମ୍ପି ଚତୁକ୍କଦ୍ୱୟେ। ଯଥା ଚ ମାତାପିତୂସୁ, ଏୱଂ ଅରହନ୍ତେପି ଏତାନି ଚତୁକ୍କାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ସବ୍ବତ୍ଥ ହି ପୁରିମଂ ଅଭିସନ୍ଧିଚିତ୍ତଂ ଅପ୍ପମାଣଂ, ୱଧକଚିତ୍ତଂ ପନ ତଦାରମ୍ମଣଂ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଞ୍ଚ ଆନନ୍ତରିୟାନାନନ୍ତରଭାୱେ ପମାଣଂ। କତାନନ୍ତରିୟକମ୍ମୋ ଚ ‘‘ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକଂ ପଟିବାହିସ୍ସାମୀ’’ତି ସକଲଚକ୍କୱାଳଂ ମହାଚେତିୟପ୍ପମାଣେହି କଞ୍ଚନଥୂପେହି ପୂରେତ୍ୱାପି ସକଲଚକ୍କୱାଳଂ ପୂରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱାପି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସଙ୍ଘାଟିକଣ୍ଣଂ ଅମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ୱିଚରିତ୍ୱାପି କାୟସ୍ସ ଭେଦା ନିରୟମେୱ ଉପପଜ୍ଜତି, ପବ୍ବଜ୍ଜଞ୍ଚ ନ ଲଭତି।

୧୧୫।ଇଚ୍ଛମାନନ୍ତି ଓଦାତୱତ୍ଥୱସନଂ ଇଚ୍ଛମାନଂ। ତେନେୱାହ ‘‘ଗିହିଭାୱେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତମତ୍ତେୟେୱା’’ତି। ସଙ୍ଘଭେଦକକଥାୱିତ୍ଥାରୋ ପରତୋ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଚତୁନ୍ନଂ କମ୍ମାନନ୍ତି ଅପଲୋକନାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ କମ୍ମାନଂ। ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତେନାତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତି ‘‘ୱଧକଚିତ୍ତେନା’’ତି। ୱଧକଚେତନାୟ ହି ଦୂସିତଚିତ୍ତଂ ଇଧ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତଂ ନାମ। ଲୋହିତଂ ଉପ୍ପାଦେତୀତି ଏତ୍ଥ ତଥାଗତସ୍ସ ଅଭେଜ୍ଜକାୟତାୟ ପରୂପକ୍କମେନ ଚମ୍ମଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଲୋହିତପଗ୍ଘରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ସରୀରସ୍ସ ପନ ଅନ୍ତୋୟେୱ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଲୋହିତଂ ସମୋସରତି, ଆଘାତେନ ପକୁପ୍ପମାନଂ ସଞ୍ଚିତଂ ହୋତି। ଦେୱଦତ୍ତେନ ପୱିଦ୍ଧସିଲତୋ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗତସକ୍ଖଲିକାପି ତଥାଗତସ୍ସ ପାଦନ୍ତଂ ପହରି, ଫରସୁନା ପହଟୋ ୱିୟ ପାଦୋ ଅନ୍ତୋଲୋହିତୋୟେୱ ଅହୋସି। ଜୀୱକୋ ପନ ତଥାଗତସ୍ସ ରୁଚିୟା ସତ୍ଥକେନ ଚମ୍ମଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତମ୍ହା ଠାନା ଦୁଟ୍ଠଲୋହିତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଫାସୁମକାସି, ତେନସ୍ସ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମମେୱ ଅହୋସି। ତେନାହ ‘‘ଜୀୱକୋ ୱିୟା’’ତିଆଦି।

ଅଥ ଯେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ତଥାଗତେ ଚେତିୟଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତି, ବୋଧିଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ଧାତୁମ୍ହି ଉପକ୍କମନ୍ତି, ତେସଂ କିଂ ହୋତୀତି? ଭାରିୟଂ କମ୍ମଂ ହୋତି ଆନନ୍ତରିୟସଦିସଂ। ସଧାତୁକଂ ପନ ଥୂପଂ ୱା ପଟିମଂ ୱା ବାଧମାନଂ ବୋଧିସାଖଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେପି ତତ୍ଥ ନିଲୀନା ସକୁଣା ଚେତିୟେ ୱଚ୍ଚଂ ପାତେନ୍ତି, ଛିନ୍ଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତିୟେୱ। ପରିଭୋଗଚେତିୟତୋ ହି ସରୀରଚେତିୟଂ ଗରୁତରଂ। ଚେତିୟୱତ୍ଥୁଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ବୋଧିମୂଲେପି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ହରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯା ପନ ବୋଧିସାଖା ବୋଧିଘରଂ ବାଧତି, ତଂ ଗେହରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ଲଭତି। ବୋଧିଅତ୍ଥଞ୍ହି ଗେହଂ, ନ ଗେହତ୍ଥାୟ ବୋଧି। ଆସନଘରେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଯସ୍ମିଂ ପନ ଆସନଘରେ ଧାତୁ ନିହିତା ହୋତି, ତସ୍ସ ରକ୍ଖଣତ୍ଥାୟ ବୋଧିସାଖଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ବୋଧିଜଗ୍ଗନତ୍ଥଂ ଓଜୋହରଣସାଖଂ ୱା ପୂତିଟ୍ଠାନଂ ୱା ଛିନ୍ଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତିୟେୱ, ସତ୍ଥୁ ରୂପକାୟପଟିଜଗ୍ଗନେ ୱିୟ ପୁଞ୍ଞମ୍ପି ହୋତି।

ମାତୁଘାତକାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୬।ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନମସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୋତି ଇମିନା ଅସମାନାଧିକରଣୱିସଯୋ ବାହିରତ୍ଥସମାସୋଯଂ, ପୁରିମପଦେ ଚ ୱିଭତ୍ତିଅଲୋପୋତି ଦସ୍ସେତି। ବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ଚେତ୍ଥ ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତଂ ପୁରିସନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଅଥ ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକସ୍ସ ଏକମେୱ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ଉଦାହୁ ଦ୍ୱେତି? ଏକମେୱ "ଯସ୍ସ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି? ନୋ। ଯସ୍ସ ୱା ପନ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି? ନୋ"ତି (ଯମ। ୩।ଇନ୍ଦ୍ରିଯଯମକ।୧୮୮) ଏକସ୍ମିଂ ସନ୍ତାନେ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦ୍ୱଯସ୍ସ ପଟିସିଦ୍ଧତ୍ତା, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଇତ୍ଥିଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକସ୍ସ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ପୁରିସୌଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକସ୍ସ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଯଦି ଏୱଂ ଦୁତିଯବ୍ୟଞ୍ଜନକସ୍ସ ଅଭାୱୋ ଆପଜ୍ଜତି। ଇନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ହି ବ୍ୟଞ୍ଜନକାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଞ୍ଚ ତସ୍ସ ନତ୍ଥୀତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ନ ତସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦୁତିଯବ୍ୟଞ୍ଜନକାରଣଂ। କସ୍ମା? ସଦା ଅଭାୱତୋ। ଇତ୍ଥିଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକସ୍ସ ହି ଯଦା ଇତ୍ଥିଯା ରାଗଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଦା ପୁରିସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ଇତ୍ଥିବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଗୁଳ୍ହଂ ହୋତି, ତଥା ଇତରସ୍ସ ଇତରଂ। ଯଦି ଚ ତେସଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦୁତିଯବ୍ୟଞ୍ଜନକାରଣଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ସଦାପି ବ୍ୟଞ୍ଜନଦ୍ୱଯଂ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ, ନ ପନ ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ମା ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ "ନ ତସ୍ସ ତଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନକାରଣଂ, କମ୍ମସହାଯଂ ପନ ରାଗଚିତ୍ତମେୱେତ୍ଥ କାରଣ"ନ୍ତି।

ଯସ୍ମା ଚସ୍ସ ଏକମେୱ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଇତ୍ଥିଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୋ ସଯମ୍ପି ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାତି, ପରମ୍ପି ଗଣ୍ହାପେତି। ପୁରିସୌଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୋ ପରଂ ଗଣ୍ହାପେତି, ସଯଂ ପନ ନ ଗଣ୍ହାତି। ଯଦି ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ପୁରିସଲିଙ୍ଗଂ, ଯଦି ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗନ୍ତି ଚ ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ଲିଙ୍ଗସବ୍ଭାୱୋ କୁରୁନ୍ଦିଯଂୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ଚ ଅଯୁତ୍ତୋ। ପୱତ୍ତିଯଂଯେୱ ହି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗାଦୀନି ସମୁଟ୍ଠହନ୍ତି, ନ ପଟିସନ୍ଧିଯଂ। ପଟିସନ୍ଧିଯଂ ପନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯମେୱ ସମୁଟ୍ଠାତି, ନ ଲିଙ୍ଗାଦୀନି। ନ ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିଯମେୱ ଲିଙ୍ଗନ୍ତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଲିଙ୍ଗାନଂ ଭିନ୍ନସଭାୱତ୍ତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ୬୩୨) –

"ଇତ୍ଥତ୍ତଂ ଇତ୍ଥିଭାୱୋତି ଉଭଯଂ ଏକତ୍ଥଂ, ଇତ୍ଥିସଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଂ କମ୍ମଜୋ ପଟିସନ୍ଧିସମୁଟ୍ଠିତୋ। ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗାଦି ପନ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଟିଚ୍ଚ ପୱତ୍ତେ ସମୁଟ୍ଠିତଂ। ଯଥା ବୀଜେ ସତି ବୀଜଂ ପଟିଚ୍ଚ ବୀଜପଚ୍ଚଯା ରୁକ୍ଖୋ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ସାଖାୱିଟପସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ଆକାସଂ ପୂରେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ଏୱମେୱ ଇତ୍ଥିଭାୱସଙ୍ଖାତେ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯେ ସତି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗାଦୀନି ହୋନ୍ତି। ବୀଜଂ ୱିଯ ହି ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ବୀଜଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ଆକାସଂ ପୂରେତ୍ୱା ଠିତରୁକ୍ଖୋ ୱିଯ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଟିଚ୍ଚ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗାଦୀନି ପୱତ୍ତେ ସମୁଟ୍ଠହନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ନ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ, ମନୋୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ। ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗାଦୀନି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟାନିପି ମନୋୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟାନିପୀ"ତି।

ତେନେୱାହ "ତତ୍ଥ ୱିଚାରଣକ୍କମୋ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯା ଧମ୍ମସଙ୍ଗହଟ୍ଠକଥାଯ ୱେଦିତବ୍ବୋ"ତି।

ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅନୁପଜ୍ଝାଯକାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୭।ସିକ୍ଖାପଦଂଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଇଧେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପଜ୍ଝଂ ଅଗ୍ଗାହାପେତ୍ୱାତି "ଉପଜ୍ଝାଯୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ହୋହୀ"ତି ଏୱଂ ଉପଜ୍ଝଂ ଅଗ୍ଗାହାପେତ୍ୱା। କମ୍ମୱାଚାଯ ପନ ଉପଜ୍ଝାଯକିତ୍ତନଂ କତଂଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞଥା "ପୁଗ୍ଗଲଂ ନ ପରାମସତୀ"ତି ୱୁତ୍ତକମ୍ମୱିପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ କମ୍ମଂ କୁପ୍ପେଯ୍ୟ, ତେନେୱ "ଉପଜ୍ଝାଯଂ ଅକିତ୍ତେତ୍ୱା"ତି ଅୱତ୍ୱା "ଉପଜ୍ଝଂ ଅଗ୍ଗାହାପେତ୍ୱା"ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ଚ ଅପରିପୁଣ୍ଣପତ୍ତଚୀୱରସ୍ସ ଉପସମ୍ପାଦନକାଲେ କମ୍ମୱାଚାଯ "ପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱର"ନ୍ତି ଅସନ୍ତୱତ୍ଥୁଂ କିତ୍ତେତ୍ୱା କମ୍ମୱାଚାଯ କତାଯପି ଉପସମ୍ପଦା ରୁହତି, ଏୱଂ "ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ"ତି ଅସନ୍ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ କିତ୍ତେତ୍ୱା କେୱଲଂ ସନ୍ତପଦନୀହାରେନ କମ୍ମୱାଚାଯ କତାଯ ଉପସମ୍ପଦା ରୁହତିଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେୱାହ "କମ୍ମଂ ପନ ନ କୁପ୍ପତୀ"ତି। "ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁପଜ୍ଝାଯକୋ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ, ଯୋ ଉପସମ୍ପାଦେଯ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା"ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱତ୍ୱା "ସୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ"ତି ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା କମ୍ମୱିପତ୍ତିଲକ୍ଖଣସ୍ସ ଚ ଅସମ୍ଭୱତୋ "ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। "ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗକରଣଞ୍ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ ପଣ୍ଡକପଞ୍ଚମୋ କମ୍ମଂ କରେଯ୍ୟ, ଅକମ୍ମଂ ନ ଚ କରଣୀଯ"ନ୍ତିଆଦିୱଚନତୋ (ମହାୱ। ୩୯୦) ପଣ୍ଡକାଦୀନମ୍ପି ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକପରିଯନ୍ତାନଂ ଗଣପୂରକଭାୱେଯେୱ କମ୍ମଂ କୁପ୍ପତି, ନ ଅଞ୍ଞଥାତି ଆହ "ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୁପଜ୍ଝାଯପରିଯୋସାନେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ"ତି।

ଅନୁପଜ୍ଝାଯକାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅପତ୍ତକାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୮। ଅଞ୍ଞେ ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଦାତୁକାମା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନାମଟ୍ଠପିଣ୍ଡପାତନ୍ତି ଅଗ୍ଗହିତଅଗ୍ଗଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ। ସାମଣେରଭାଗସମକୋ

ଆମିସଭାଗୋତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ସାମଣେରାନଂ ଆମିସଭାଗସ୍ସ ସମକମେୱ ଦିଯ୍ୟମାନତ୍ତା ୱିସୁଂ ସାମଣେରଭାଗୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ହେଟ୍ଠା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ପନ ଭତ୍ତଂ କଦାଚି ମନ୍ଦଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ତସ୍ମା ଉପରି ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସାମଣେରପାଳିଇଯାୱ ଗହେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନିଯତପଚ୍ଚଜସ୍ସେୱ ଚାଯଂ ଭାଗୋ ଦୀଯତି। ତେନେୱ ‘‘ଅପଚ୍ଚଂ ପତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅପତ୍ତକାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୯।ଅଜପଦକେତି ଅଜପଦସଣ୍ଠାନେ ପଦେସେ। ବ୍ରହ୍ମୁଜୁଗତ୍ତୋତି ବ୍ରହ୍ମା ୱିଯ ଉଜୁଗତ୍ତୋ। ଅୱସେସୋ ସତ୍ତୋତି ଇମିନା ଲକ୍ଖଣେନ ରହିତସତ୍ତୋ। ଏତେନ ଠପେତ୍ୱା ମହାପୁରିସଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିଞ୍ଚ ଇତରେ ସତ୍ତା ଖୁଜ୍ଜପକ୍ଖିକାତି ଦସ୍ସେତି। ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ହି ସତ୍ତା ଖନ୍ଧେ କଟିଯଂ ଜାଣୁସୂତି ତୀସୁ ଠାନେସୁ ନମନ୍ତି। ତେ କଟିଯଂ ନମନ୍ତା ପଚ୍ଛତୋ ନମନ୍ତି, ଇତରେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ ନମନ୍ତା ପୁରତୋ ନମନ୍ତି। ଦୀଘସରୀରା ପନ ଏକେନ ପସ୍ସେନ ୱଙ୍କା ହୋନ୍ତି, ଏକେ ମୁଖଂ ଉନ୍ନାମେତ୍ୱା ନକ୍ଖତ୍ତାନି ଗଣଯନ୍ତା ୱିଯ ଚରନ୍ତି, ଏକେ ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତା ସୂଲସଦିସା ହୋନ୍ତି, ଏକେ ପୁରତୋ ପବ୍ଭାରା ହୋନ୍ତି, ପୱେଧମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପରିୱଟୁମୋତି ସମନ୍ତତୋ ୱଟ୍ଟଲୋ।

ଅଟ୍ଟିସିରାଚମ୍ମସରୀରୋତି ଅଟ୍ଟିସିରାଚମ୍ମମତ୍ତସରୀରୋ। କପ୍ପସୀସୋତି ଦ୍ୱିଧାଭୂତସୀସୋ। କେକରୋତି ତିରିଯଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ। ‘‘ଉଦକତାରକା ନାମ ଉଦକପୁବ୍ବୁଳ’’ନ୍ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଅକ୍ଖିତାରକାତି ଅକ୍ଖିଭଣ୍ଡକା। ନିପ୍ପଖୁମକ୍ଖୀତି ଅକ୍ଖିଦଲଲୋମେହି ୱିରହିତଅକ୍ଖିକୋ। ପଖୁମ-ସଦ୍ଦୋ ହି ଲୋକେ ଅକ୍ଖିଦଲଲୋମେସୁ ନିରୁଳହୋ। ପଟଙ୍ଗମଣ୍ଡୂକୋ ନାମ ମହାମୁଖମଣ୍ଡୂକୋ। ଏଳମୁଖୋତି ନିଚ୍ଚପଗ୍ଘରଣକଲାଲମୁଖୋ। ସବ୍ବଞ୍ଚେତନ୍ତି ‘‘କଚ୍ଛୁଗତ୍ତୋ ୱା’’ତିଆଦିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ୱାତଣ୍ଡିକୋତି ଅଣ୍ଡକେସୁ ୱୁଦ୍ଧିରୋଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ୱିକଟୋତି ତିରିଯଂ ଗମନପାଦେହି ସମନ୍ନାଗତୋ, ଯସ୍ସ ଚ ଚଙ୍କମତୋ ଜାଣୁକା ବହି ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପଣ୍ହୋତି ପଚ୍ଛତୋ ପରିୱତ୍ତପାଦେହି ସମନ୍ନାଗତୋ, ଯସ୍ସ ଚଙ୍କମତୋ ଜାଣୁକା ଅନ୍ତୋ ପୱିସନ୍ତି।

କୁଦଣ୍ଡପାଦତାଯ କାରଣଂ ୱିଭାୱେତି ‘‘ମଜ୍ଝେ ସଙ୍କୁଟିତପାଦତ୍ତା’’ତି। ଅଗ୍ଗେ ସଙ୍କୁଟିତପାଦତ୍ତାତି କୁଣ୍ଡପାଦତାଯ କାରଣନିଦସ୍ସନଂ। କୁଣ୍ଡପାଦସ୍ସେୱ ଗମନସଭାୱଂ ୱିଭାୱେତି ‘‘ପିଟ୍ଠିପାଦଗ୍ଗେନ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ’’ତି। ମମ୍ମନନ୍ତି ଖଲିତୱଚନଂ। ଯୋ ଏକମେୱ ଅକ୍ଖରଂ ଚତୁପଞ୍ଚକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱଦତି, ତସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଲଜ୍ଜୀନିସ୍ସଯୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୨୦। ନିସ୍ସଯପଟିସଂଯୁତ୍ତୱତ୍ଥୂସୁ ଭିକ୍ଖୂହି ସମାନୋ ସୀଲାଦିଗୁଣଭାଗୋ ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସଭାଗୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ଭିକ୍ଖୁସଭାଗତା। ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଦିୱସାନି ୱସିତ୍ୱା ଗନ୍ତୁକାମେନ ଅନିସ୍ସିତେନୱସିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଯାୱ ଭିକ୍ଖୁସଭାଗତଂ ଜାନାମୀ’’ତି ଆଭୋଗଂ ୱିନାପି ଅନିସ୍ସିତେନ ୱସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଭିକ୍ଖୁସଭାଗତଂ ପନ ଜାନନ୍ତୋ ‘‘ସ୍ୱେ ଗମିସ୍ସାମି, କିଂ ମେ ନିସ୍ସଯେନା’’ତି ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠପେତୁଂ ନ ଲଭତି। ‘‘ପୁରାରୁଣା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱାୱ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଭୋଗେନ ସଯନ୍ତସ୍ସ ସଚେ ଅରୁଣୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ୱଟ୍ଟତି। ‘‘ସତ୍ତାହଂ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଲଯଂ କରୋନ୍ତେନ ପନ ନିସ୍ସଯୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ‘‘ସତ୍ତାହମତ୍ତଂ ୱସିସ୍ସାମି, କିଂ ଭିକ୍ଖୁସଭାଗତାଜାନନେନା’’ତି ଜାନନେ ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱସିତୁଂ ନ ଲଭତି, ଭିକ୍ଖୁସଭାଗତଂ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ନିସ୍ସଯୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଗମିକାଦିନିସ୍ସଯୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୨୧।ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱିସ୍ସମନ୍ତୋ ୱା…ପେ… ଅନାପତ୍ତୀତି ଅସତି ନିସ୍ସଯଦାଯକେ ଅନାପତ୍ତି। ତସ୍ସ ନିସ୍ସାଯାତି ପାଠଇଅନୁରୂପତୋ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନିସ୍ସାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଚେ ପନ ଆସାଳହୀମାସେ…ପେ… ତତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଚେ ସୋ ୱସ୍ସୂପନାଯିକାଯ ଆସନ୍ନାଯ ଗନ୍ତୁକାମୋ ସୁଣାତି ‘‘ଅସୁକୋ ମହାଥେରୋ ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି, ତଞ୍ଚେ ଆଗମେତି, ୱଟ୍ଟତି। ଆଗମେନ୍ତସ୍ସେୱ ଚେ ୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସୋ ହୋତି, ହୋତୁ, ଗନ୍ତବ୍ବଂ ତତ୍ଥ, ଯତ୍ଥ ନିସ୍ସଯଦାଯକଂ ଲଭତି। କେଚି ପନ ‘‘ସଚେ ସୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତରାଯଂ ୱା ପସ୍ସତି, ତତ୍ଥେୱ ୱସିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି।

ଗୋତ୍ତେନ ଅନୁସ୍ସାୱନାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୨୨। ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ’’ତି ନାମକିତ୍ତନସ୍ସ ଅନୁସ୍ସାଵନାଯ ଆଗତତ୍ତା ‘‘ନାହଂ ଉସ୍ସହାମି ଥେରସ୍ସ ନାମଂ ଗହେତୁ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ, ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ ପିପ୍ପଲିସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ’’ତି ଏଵଂ ନାମଂ ଗହେତୁଂ ନ ଉସ୍ସହାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଗୋତ୍ତେନପି ଅନୁସ୍ସାଵେତୁ’’ନ୍ତି ଵଚନତୋ ଯେନ ଵୋହାରେନ ଵୋହରତି, ତେନ ଵଟ୍ଟତୀତି ସିଦ୍ଧଂ। ‘‘କୋନାମୋ ତେ ଉପଜ୍ଝାଯୋ’’ତି ପୁଟ୍ଠେନପି ଗୋତ୍ତମେଵ ନାମଂ କତ୍ଵା ଵତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଚତୁବ୍ବିଧେସୁ ନାମେସୁ ଯେନ କେନଚି ନାମେନ ଅନୁସ୍ସାଵନା କାତବ୍ବାତି ଵଦନ୍ତି। ଏକସ୍ସ ବହୂନି ନାମାନି ହୋନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଏକଂ ନାମଂ ଛଡ୍ଡିଯା, ଏକଂ ଅନୁସ୍ସାଵନାଯ କାତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି, ଅତ୍ଥତୋ ବ୍ଯଞ୍ଜନତୋ ଚ ଅଭିନ୍ନାହି ଅନୁସ୍ସାଵନାହି ଭଵିତବ୍ବନ୍ତି। କିଞ୍ଚାପି ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ’’ତି ପାଳିଯଂ ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ’’ତି ପଦଂ ପଚ୍ଛା ଵୁତ୍ତଂ, କମ୍ମଵାଚାପାଳିଯଂ ପନ ‘‘ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସା’’ତି ପଠମଂ ଲିଖିତନ୍ତି ତଂ ଉପ୍ପଟିପାଟିଯା ଵୁତ୍ତନ୍ତି ନ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ। ପାଳିଯଞ୍ହି ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ’’ତି ଅତ୍ଥମତ୍ତଂ ଦସ୍ସିତଂ, ତସ୍ମା ପାଳିଯଂ ଅଵୁତ୍ତୋପି ‘‘ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସା’’ତି କମ୍ମଵାଚାପାଳିଯଂ ପଯୋଗୋ ଦସ୍ସିତୋ। ‘‘ନ ମେ ଦିଟ୍ଠୋ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ’’ତି ଚ ‘‘ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ଥକୁସଲୋ’’ତି ଚ ପଠମଂ ‘‘ଆଯସ୍ମା’’ତି ପଯୋଗସ୍ସ ଦସ୍ସନତୋତି ଵଦନ୍ତି। କତ୍ଥଚି ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତତ୍ଥେରସ୍ସା’’ତି ଵତ୍ଵା କତ୍ଥଚି କେଵଲଂ ‘‘ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତସ୍ସା’’ତି ସାଵେତି, ସାଵନଂ ହାପେତୀତି ନ ଵୁଚ୍ଚତି ନାମସ୍ସ ଅହାପିତତ୍ତାତି ଏକେ। ସଚେ କତ୍ଥଚି ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତସ୍ସା’’ତି ଵତ୍ଵା କତ୍ଥଚି ‘‘ବୁଦ୍ଧରଅଖତସ୍ସାଯସ୍ମତୋ’’ତି ସାଵେତି, ପାଠାନୁରୂପତ୍ତା ଖେତ୍ତମେଵ ଓତିଣ୍ଣନ୍ତିପି ଏକେ। ବ୍ଯଞ୍ଜନଭେଦପ୍ପସଙ୍ଗତୋ ଅନୁସ୍ସାଵନାନଂ ତଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ଵଦନ୍ତି। ସଚେ ପନ ସବ୍ବଟ୍ଠାନେପି ଏତେନେଵ ପକାରେନ ଵଦତି, ଵଟ୍ଟତି।

ଦ୍ଵେଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖାଦିଵତ୍ଥୁକଥାଵଣ୍ଣନା

୧୨୩।ଏକାନୁସ୍ସାଵନେତି ଏତ୍ଥ ଏକତୋ ଅନୁସ୍ସାଵନଂ ଏତେସନ୍ତି ଏକାନୁସ୍ସାଵନାତି ଅସମାନାଧିକରଣଵିସଯୋ ବାହିରତ୍ଥସମାସୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେଵାହ ‘‘ଦ୍ଵେ ଏକତୋଅନୁସ୍ସାଵନେ’’ତି। ତତ୍ଥ ଏକତୋତି ଏକକ୍ଖଣେତି ଅତ୍ଥୋ, ଵିଭତ୍ତିଅଲୋପେନ ଚାଯଂ ନିଦ୍ଦେସୋ। ପୁରିମନଯେନେଵ ଏକତୋଅନୁସ୍ସାଵନେ କାତୁନ୍ତି ‘‘ଏକେନ ଏକସ୍ସ, ଅଞ୍ଞେନ ଇତରସ୍ସା’’ତିଆଦିନା ପୁବ୍ବେ ଵୁତ୍ତନଯେନ ଦ୍ଵୀହି ଵା ତୀହି ଵା ଆଚରିଯେହି ଏକେନ ଵା ଏକତୋଅନୁସ୍ସାଵନେ କାତୁଂ।

ଉପସମ୍ପଦାଵିଧିକଥାଵଣ୍ଣନା

୧୨୬।ଓଜ୍ଜାଵଜ୍ଜଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯତୀତି ଉପଜ୍ଝାତି ଇମିନା ଉପଜ୍ଝାଯସଦ୍ଦସମାନତ୍ଥୋ ଉପଜ୍ଝାସଦ୍ଦୋପୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଚତ୍ତାରୋନିସ୍ସଯାଦିକଥାଵଣ୍ଣନା

୧୩୦।ସମ୍ଭୋଗେତି ଧମ୍ମସମ୍ଭୋଗେ ଆମିସସମ୍ଭୋଗେ ଚ। ଅନାପତ୍ତି ସମ୍ଭୋଗେ ସଂଵାସେତି ଏତ୍ଥ ଚ ଅଯମଧିପ୍ପାଯୋ – ଯସ୍ମା ଅଯଂ ଓସାରଣକମ୍ମସ୍ସ କତତ୍ତା ପକତତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠିତୋ, ତସ୍ମା ନ ଉକ୍ଖିତ୍ତକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ଭୋଗାଦିପଚ୍ଚଯା ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ନାପି ଅଲଜ୍ଜିନା ସଦ୍ଧିଂ ପରିଭୋଗପଚ୍ଚଯା ଦୁକ୍କଟଂ ଅଲଜ୍ଜୀଲକ୍ଖଣାନୁପପତ୍ତିତୋ। ଯୋ ହି ଉଚ୍ଛୁରସକସଟାନଂ ସତ୍ତାହକାଲିକଯାଵଜୀଵିକତ୍ତା ଵଟ୍ଟତି ଵିକାଲେ ଉଚ୍ଛୁ ଖାଦିତୁନ୍ତି ସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ଵା ତଂ ଖାଦିତ୍ଵା ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ପାଚିତ୍ତିଯଂ ନ ପସ୍ସତି ‘‘ଵଟ୍ଟତୀ’’ତି ତଥାସଞ୍ଞିତାଯ, ଯୋ ଵା ପନ ଆପତ୍ତିମାପନ୍ନଭାଵଂ ପଟିଜାନିତ୍ଵା ‘‘ନ ପଟିକରୋମୀ’’ତି ଅଭିନିଵିସତି, ଅଯଂ –

‘‘ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଆପତ୍ତିଂ ପରିଗୂହତି;

ଅଗତିଗମନଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛତି, ଏଦିସୋ ଵୁଚ୍ଚତି ଅଲଜ୍ଜୀପୁଗ୍ଗଲୋ’’ତି। (ପରି। ୩୫୯) –

ଵୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେ ଅପତନତୋ ଅଲଜ୍ଜୀ ନାମ ନ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯଥା ପୁବ୍ବେ ଯାଵ ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମଂ କତଂ, ତାଵ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ଭୋଗେ ସଂଵାସେ ଚ ଅନାପତ୍ତି, ଏଵମିଧାପୀତି ସବ୍ବଥା ଅନାପତ୍ତିଟ୍ଠାନେଯେଵ ଅନାପତ୍ତି ଵୁତ୍ତାତି ଵେଦିତବ୍ବଂ । ନ ହି ଭଗଵା ଅଲଜ୍ଜିନା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ଭୋଗପଚ୍ଚଯା ଆପତ୍ତିସମ୍ଭଵେ ସତି ‘‘ଅନାପତ୍ତି ସମ୍ଭୋଗେ ସଂଵାସେ’’ତି ଵଦତି। ତତୋ ଯମେତ୍ଥ କେନଚି ‘‘ଅନାପତ୍ତି ସମ୍ଭୋଗେ ସଂଵାସେ’’ତି ଇମିନା ପାଚିତ୍ତିଯେନ ଅନାପତ୍ତି ଵୁତ୍ତା, ‘‘ଅଲଜ୍ଜୀପରିଭୋଗପଚ୍ଚଯା ଦୁକ୍କଟଂ ପନ ଆପଜ୍ଜତିଯେଵା’’ତି ଵତ୍ଵା ବହୁଧା ପପଞ୍ଚିତଂ, ନ ତଂ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଵ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ

ମହାଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨ । ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ସନ୍ନିପାତାନୁଜାନନାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୩୨ । ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ତରନ୍ତି ପ୍ଲୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ ବାଲାତି ତିତ୍ଥଂ। ଇତୋତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଲଦ୍ଧିତୋ। ତଂ କଥେନ୍ତୀତି ''ଇମସ୍ମିଂ ନାମ ଦିୱସେ ମୁହୁତ୍ତେ ୱା ଇଦଂ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତିଆଦିନା କଥେନ୍ତି।

୧୩୪। ''ସୁଣାତୁ ମେ ଭନ୍ତେ''ତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନୱଣ୍ଣନା) ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆଗତମେୱାତି ନ ଇଧ ୱିତ୍ଥାରୟିସ୍ସାମ, ଅତ୍ଥିକେହି ପନ ତତୋୟେୱ ଗହେତବ୍ବଂ।

୧୩୫ ।ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱା ୱୁଟ୍ଠିତୋତି ଏତ୍ଥ ଆରୋଚିତାପି ଆପତ୍ତି ଅସନ୍ତୀ ନାମ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ ''ୟସ୍ସ ପନ ଏୱଂ ଅନାପନ୍ନା ୱା ଆପତ୍ତି ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚ ପନ ୱୁଟ୍ଠିତା ୱା ଦେସିତା ୱା ଆରୋଚିତା ୱା, ତସ୍ସ ସା ଆପତ୍ତି ଅସନ୍ତୀ ନାମ ହୋତୀ''ତି। ମୁସାୱାଦୋ ନାମ ୱଚୀଭେଦପଚ୍ଚୟା ହୋତୀତି ଆହ ''ନ ମୁସାୱାଦଲକ୍ଖଣେନା''ତି। ଭଗୱତୋ ପନ ୱଚନେନାତି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ କିଂ ହୋତି? ''ଦୁକ୍କଟଂ ହୋତୀ''ତି ଇମିନା ୱଚନେନ। ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ଅକିରିୟସମୁଟ୍ଠାନା ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ୟସ୍ମା ୟସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଧମ୍ମିକାୟ ପଟିଞ୍ଞାୟ ତୁଣ୍ହୀଭୂତସ୍ସ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ମନୋଦ୍ୱାରେ ଆପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି, ୟସ୍ମା ପନ ଆୱି କାତବ୍ବଂ ନ ଆୱି ଅକାସି, ତେନସ୍ସ ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ଅକିରିୟସମୁଟ୍ଠାନା ଆପତ୍ତି ହୋତି।

ୱାଚାତି ୱାଚାୟ, ୟ-କାରଲୋପେନାୟଂ ନିଦ୍ଦେସୋ। କେନଚି ମନୁଜେନ ୱାଚାୟ ଅନାଲପନ୍ତୋତି ୟୋଜେତବ୍ବଂ। ଗିରଂ ନୋ ଚ ପରେ ଭଣେୟ୍ୟାତି ''ଇମେ ସୋସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ପରପୁଗ୍ଗଲେ ସନ୍ଧାୟ ସଦ୍ଦମ୍ପି ନ ନିଚ୍ଛାରେୟ୍ୟ। ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ ୱାଚସିକନ୍ତି ୱାଚତୋ ସମୁଟ୍ଠିତଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ।

ଅନ୍ତରାୟକରୋତି ୱିପ୍ପଟିସାରୱତ୍ଥୁତାୟ ପାମୋଜ୍ଜାଦିସମ୍ଭୱଂ ନିୱାରେତ୍ୱା ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀନଂ ଅଧିଗମାୟ ଅନ୍ତରାୟକରୋ। ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଫାସୁ ହୋତୀତି ଅୱିପ୍ପଟିସାରମୂଲକାନଂ ପାମୋଜ୍ଜାଦୀନଂ ୱସେନ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୁଖା ପଟିପଦା ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସନ୍ନିପାତାନୁଜାନନାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସୀମାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୩୮ ।ଇତରୋପୀତି ସୁଦ୍ଧପଂସୁପବ୍ବତାଦିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ହତ୍ଥିପ୍ପମାଣୋ ନାମ ପବ୍ବତୋ ହେଟ୍ଠିମକୋଟିୟା ଅଡ୍ଢଟ୍ଠମରତନୁବ୍ବେଧୋ। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ଏକେନ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସପଲଗୁଳପିଣ୍ଡପ୍ପମାଣତା ଥୂଲତାୟ ଗହେତବ୍ବା, ନ ତୁଲଗଣନାୟ। ଅନ୍ତୋସାରମିସ୍ସକାନନ୍ତି ଅନ୍ତୋସାରରୁକ୍ଖେହି ମିସ୍ସକାନଂ। ସୂଚିଦଣ୍ଡକପ୍ପମାଣୋତି ସୀହଳଦୀପେ ଲେଖନଦଣ୍ଡପ୍ପମାଣୋତି ୱଦନ୍ତି, ସୋ ଚ କନିଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲିପରିମାଣୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତନ୍ତି ନୱମୂଲସାଖାନିଗ୍ଗମନଂ। ପରଭାଗେ କିତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ବହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଠିତେସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଏକିସ୍ସା ଦିସାୟ ଏକଂ, ଅପରାୟ ଏକନ୍ତି ଏୱଂ ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ କିତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଉତ୍ତରନ୍ତିୟା ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଅନ୍ତରୱାସକୋ ତେମିୟତୀତି ସିକ୍ଖାକରଣୀୟଂ ଆଗତଲକ୍ଖଣେନ ତିମଣ୍ଡଲଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅନ୍ତରୱାସକଂ ଅନୁକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତିତ୍ଥେନ ୱା ଅତିତ୍ଥେନ ୱା ଉତ୍ତରନ୍ତିୟା ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଏକଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମ୍ପି ଅନ୍ତରୱାସକୋ ତେମିୟତି। ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଏୱ ଗହଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗେ ଭିକ୍ଖୁନିୟା ୱସେନ ନଦୀଲକ୍ଖଣସ୍ସ ପାଳିୟଂ ଆଗତତ୍ତା ତେନେୱ ନୟେନ ଦସ୍ସେତବ୍ବଂ କତଂ। ସୀମଂ ବନ୍ଧନ୍ତାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଅୟଂ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣା ନଦୀ ସମୁଦ୍ଦଂ ୱା ପୱିସତୁ ତଳାକଂ ୱା, ପଭୱତୋ ପଟ୍ଠାୟ ନିମିତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଆୱରଣଂ ପୱତ୍ତତିୟେୱାତି ଆୱରଣଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ସନ୍ଦତିୟେୱ। ଅପ୍ପୱତ୍ତମାନାତି ଅସନ୍ଦମାନୁଦକା। ଆୱରଣଞ୍ହି ପତ୍ୱା ନଦିୟା ୟତ୍ତକେ ପଦେସେ ଉଦକଂ ଅସନ୍ଦମାନଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ତତ୍ଥ ନଦୀନିମିତ୍ତଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଉପରି ସନ୍ଦମାନଟ୍ଠାନେୟେୱ ୱଟ୍ଟତି, ଅସନ୍ଦମାନଟ୍ଠାନେ ପନ ଉଦକନିମିତ୍ତଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଠିତମେୱ ହି ଉଦକନିମିତ୍ତେ ୱଟ୍ଟତି, ନ ସନ୍ଦମାନଂ। ତେନେୱାହ ''ପୱତ୍ତନଟ୍ଠାନେ ନଦୀନିମିତ୍ତଂ, ଅପ୍ପୱତ୍ତନଟ୍ଠାନେ ଉଦକନିମିତ୍ତଂକାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ନଦିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ମାତିକାମୁଖଦ୍ୱାରେନ ନଦୀକୂଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା। ଉକ୍ଖେପିମନ୍ତି କୂପତୋ ୱିୟ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ।

ସିଙ୍ଘାଟକସଣ୍ଠାନାତି ତିକୋଣରଚ୍ଛାସଣ୍ଠାନା। ମୁଦିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନାତି ମୁଦିଙ୍ଗଭେରୀ ୱିଯ ମଜ୍ଝେ ୱିତ୍ଥତା ଉଭୋସୁ କୋଟୀସୁ ସଙ୍କୋଚିତା ହୋତି। ଉପଚାରଂ ଠପେତ୍ୱାତି ପଚ୍ଛା ସୀମଂ ବନ୍ଧନ୍ତାନଂ ସୀମାଯ ଓକାସଂ ଠପେତ୍ୱା। ଅନ୍ତୋନିମିତ୍ତଗତେହି ପନାତି ଏକସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଉପଡ୍ଢଂ ଅନ୍ତୋ କତ୍ତୁକାମତାଯ ସତି ସଙ୍ଘେସଂ ଆଗମନେ ପଯୋଜନଂ ନତ୍ଥୀତି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଆଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଚ ସାମୀଚିୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନାଯଂ ନିଯମୋ ''ଆଗନ୍ତବ୍ବମେୱା''ତି। ତେନେୱାହ ''ଆଗମନମ୍ପି ଅନାଗମନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ଅବଦ୍ଧାଯ ହି ସୀମାଯ ନାନାଗାମଖେତ୍ତାନଂ ନାନାସୀମସଭାୱତ୍ତା ତେସଂ ଅନାଗମନେପି ୱଗ୍ଗକମ୍ମଂ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ଅନାଗମନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ବଦ୍ଧାଯ ପନ ସୀମାଯ ଏକସୀମଭାୱତୋ ପୁନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ କମ୍ମେ କରିଯମାନେ ଅନ୍ତୋ ସୀମଗତେହି ଆଗନ୍ତବ୍ବମେୱାତି ଆହ ''ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମା…ପେ… ଆଗନ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି। ନିମିତ୍ତକିତ୍ତନକାଲେ ଅସୋଧିତାଯପି ସୀମାଯ ନେୱତ୍ଥି ଦୋସୋ ନିମିତ୍ତକିତ୍ତନସ୍ସ ଅପଲୋକନାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରାଭାୱତୋ।

ଭଣ୍ଡୁକମ୍ମାପୁଚ୍ଛନଂ ସନ୍ଧାଯ ପବ୍ବଜ୍ଜା-ଗହଣଂ। ସୁଖକରଣତ୍ଥନ୍ତି ସଙ୍ଘେସଂ ସନ୍ନିପାତନପରିସ୍ସମଂ ପହାଯ ଅପ୍ପତରେହି ସୁଖକରଣତ୍ଥଂ। ଏକୱୀସତି ଭିକ୍ଖୂ ଗଣ୍ହାତୀତି ୱୀସତିୱଗ୍ଗକରଣୀଯପରମତ୍ତା ସଙ୍ଘକମ୍ମସ୍ସ କମ୍ମାରହେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକୱୀସତି ଭିକ୍ଖୂ ଗଣ୍ହାତି। ଇଦଞ୍ଚ ନିସିନ୍ନାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ହେଟ୍ଠିମନ୍ତତୋ ହି ଯତ୍ତ ଏକୱୀସତି ଭିକ୍ଖୂ ନିସୀଦିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ତତ୍ତକେ ପଦେସେ ସୀମଂ ବନ୍ଧିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନ ସକ୍କୁଣନ୍ତୀତି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାଯ ବଦ୍ଧଭାୱଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ''ସମାନସଂୱାସକମେୱ ସମୂହନିସ୍ସାମା''ତି ୱାଯମନ୍ତା ନ ସକ୍କୁଣନ୍ତି। ବଦ୍ଧାଯ ହି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାଯ ତଂ ଅସମୂହନିତ୍ୱା ''ସମାନସଂୱାସକସୀମଂ ସମୂହନିସ୍ସାମା''ତି କତାଯପି କମ୍ମୱାଚାଯ ଅସମୂହତାୱ ହୋତି ସୀମା। ପଠମଞ୍ହି ଅୱିପ୍ପୱାସଂ ସମୂହନିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସୀମା ସମୂହନିତବ୍ବା। ଏକରତନପ୍ପମାଣା ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟତରା ହୋତୀତି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ''ଏକରତନପ୍ପମାଣା ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ଏକଙ୍ଗୁଲମତ୍ତାପି ସୀମନ୍ତରିକା ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ତତ୍ତକେନପି ହି ସୀମା ଅସମ୍ଭିନ୍ନାୱ ହୋତି।

ଅୱସେସନିମିତ୍ତାନୀତି ମହାସୀମାଯ ବାହିରପସ୍ସେ ନିମିତ୍ତାନି। ଖଣ୍ଡସୀମତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବନ୍ଧନଂ ଆଚିଣ୍ଣଂ, ଆଚିଣ୍ଣକରଣେନେୱ ଚ ସମ୍ମୋହୋ ନ ହୋତୀତି ଆହ ''ଖଣ୍ଡସୀମତୋୱ ପଟ୍ଠାଯ ବନ୍ଧିତବ୍ବା''ତି। କୁଟିଗେହେତି କୁଟିଘରେ, ଭୂମିଘରେତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଦୁକ୍ଖଲନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକାୱାଟଂ। ନିମିତ୍ତଂ ନ କାତବ୍ବନ୍ତି ତଂ ରାଜିଂ ୱା ଉଦୁକ୍ଖଲଂ ୱା ନିମିତ୍ତଂ ନ କାତବ୍ବଂ।

ହେଟ୍ଠାନ ଓତରତୀତି ଭିତ୍ତିତୋ ଓରଂ ନିମିତ୍ତାନି ଠପେତ୍ୱା କିତ୍ତିତତ୍ତା ହେଟ୍ଠା ଆକାସପ୍ପଦେସଂ ନ ଓତରତି। ହେଟ୍ଠାପି ଓତରତୀତି ସଚେ ହେଟ୍ଠା ଅନ୍ତୋଭିତ୍ତିଯଂ ଏକୱୀସତିଯା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓକାସୋ ହୋତି, ଓତରତି। ଓତରମାନା ଚ ଉପରିସୀମପ୍ପମାଣେନ ନ ଓତରତି, ସମନ୍ତା ଭିତ୍ତିପ୍ପମାଣେନ ଓତରତି। ଓତରଣାନୋତରଣଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ସଚେ ହେଟ୍ଠା ଏକୱୀସତିଯା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓକାସୋ ହୋତି, ଓତରତି। ନୋ ଚେ, ନ ଓତରତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସଚେ ପାସାଦୋ ସୀମଟ୍ଠୋ ହୋତୀତି ଉପରିମତଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାବଦ୍ଧଭିତ୍ତିକୋ ୱା ହୋତୁ ମା ୱା, ସକୋପି ପାସାଦୋ ସୀମଟ୍ଠୋୱ ହୋତି।

ତାଲମୂଲକପବ୍ବତେତି ତାଲମୂଲସଦିସେ ପବ୍ବତେ। ସୋ ଚ ହେଟ୍ଠା ମହନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ତନୁକୋ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପଣୱସଣ୍ଠାନୋ ମଜ୍ଝେ ତନୁକୋ ହୋତି ମୂଲେ ଅଗ୍ଗେ ଚ ୱିତ୍ଥତୋ। ହେଟ୍ଠା ୱା ମଜ୍ଝେ ୱାତି ମୁଦିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ପଣୱସଣ୍ଠାନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ। ଆକାସପବ୍ଭାରନ୍ତି ଭିତ୍ତିଯା ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତପବ୍ଭାରଂ। ଅନ୍ତୋଲେଣଂ ହୋତୀତି ପବ୍ବତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଲେଣଂ ହୋତି। ସୀମାମାଳଅକେତି ଖଣ୍ଡସୀମାମାଳଅକେ। ମହାସୀମଂ ସୋଧେତ୍ୱା ୱା କମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ମହାସୀମଗତା ଭିକ୍ଖୂ ହତ୍ଥପାସଂ ୱା ଆନେତବ୍ବା, ସୀମତୋ ୱା ବହି କାତବ୍ବାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ପନ ''ମହାସୀମଗତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ତଂ ସାଖଂ ୱା ପାରୋହଂ ୱା ଅନାମସିତ୍ୱା ଠାତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ପୁରିମନଯେପୀତି ଖଣ୍ଡସୀମାଯ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ମହାସୀମାଯ ଓଣତରୁକ୍ଖେପି। ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଖଣ୍ଡସୀମାଯ ଅନ୍ତୋ ଠିତତ୍ତା ରୁକ୍ଖସ୍ସ ତତ୍ଥ ଠିତୋ ହତ୍ଥପାସଂଯେୱ ଆନେତବ୍ବୋତି ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

୧୪୦।ପାରଯତୀତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି। ପାରାତି ସୀମାପେକ୍ଖୋ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗନିଦ୍ଦେସୋ। ଅସ୍ସାତି ଭୱେଯ୍ୟ। ଇଧାଧିପ୍ପେତନାୱାଯ ପମାଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଯା ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ…ପେ… ତଯୋ ଜନେ ୱହତୀ''ତି। ଇମିନା ଚ ୱୁତ୍ତପ୍ପମାଣତୋ ଖୁଦ୍ଦକା ନାୱା ୱିଜ୍ଜମାନାପି ଇଧ ଅସନ୍ତପକ୍ଖଂ ଭଜତୀତି ଦୀପେତି। ଅୱସ୍ସଂ ଲବ୍ଭନେଯ୍ୟା ଧୁୱନାୱାୱ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କତୋତି ପାଠସେସୋ। ପରତୀରେ ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେତି ଓରିମତୀରେ ସଙ୍ଖପରିଯନ୍ତନିମିତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ। ସଙ୍ଖନିମିତ୍ତାନଂ ଅନ୍ତୋ ଠିତେ ଭିକ୍ଖୂ ହତ୍ଥପାସଗତେ କତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ସଚେ ଏକଂ ଗାମଖେତ୍ତଂ ହୋତି, ଉଭୋସୁ ତୀରେସୁ ସଙ୍ଖନିମିତ୍ତାନଂ ଅନ୍ତୋ ଠିତେ ଭିକ୍ଖୂ ହତ୍ଥପାସଗତେ କତ୍ୱା ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବା। ନାନାଗାମକ୍ଖେତ୍ତଂ ଚେ, ସମାନସଂୱାସକସୀମାବନ୍ଧନକାଲେ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାସମ୍ମୁତିଯଂ ପନ ଆଗନ୍ତବ୍ବମେୱ। ଯସ୍ମା ଉଭୋସୁ ତୀରେସୁ ନିମିତ୍ତକିତ୍ତନମତ୍ତେନ ଦୀପକୋ ସଙ୍ଗହିତୋ ନାମ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ଦୀପକେପି ନିମିତ୍ତାନି ୱିସୁଂ କିତ୍ତେତବ୍ବାନେୱାତି ଆହ ''ଦୀପକସ୍ସୱରିମନ୍ତେ ଚ

ପାରିମନ୍ତେ ଚ ନିମିତ୍ତଂ କିତ୍ତେତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ଦୀପକସିଖରନ୍ତି ଦୀପକମତ୍ଥକଂ। ପବ୍ବତସଣ୍ଠାନାତି ଦୀପକସ୍ସ ଏକତୋ ଅଧିକତରତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ।

ସୀମାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପୋସଥାଗାରାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୪୨।ୱତ୍ଥୁୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ‘‘ମଯଞ୍ଚମ୍ହା ଅସଙ୍କେତାଯ ଭୂମିଯା ନିସିନ୍ନା ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଅସ୍ସୁମ୍ହା’’ତି ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ପାତିମୋକ୍ଖସୱନସ୍ସ ଆଗତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଉପୋସଥପ୍ପମୁଖଂ ନାମ ଉପୋସଥାଗାରସ୍ସ ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନଂ। ପାଠଇଯଂ ‘‘ପଠମଂ ନିମିତ୍ତା କିତ୍ତେତବ୍ବା’’ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱତ୍ୱା ସୀମାସମ୍ମୁତିଯଂ ୱିଯ ‘‘ପବ୍ବତନିମିତ୍ତଂ ପାସାଣନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦିନା ୱିସେସେତ୍ୱା ନିମିତ୍ତାନଂ ଅଦସ୍ସିତତ୍ତା ‘‘ଖୁଦ୍ଦକାନି ୱା…ପେ… ଯାନି କାନିଚି ନିମିତ୍ତାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। କିତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୪୪।ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘସ୍ସ। ଦ୍ୱେପି ସୀମାଯୋତି ପଠମଂ ୱୁତ୍ତା ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମା ସମାନସଂୱାସକସୀମା ଚ। ନ କମ୍ମୱାଚଂ ୱଗ୍ଗଂ କରୋନ୍ତୀତି କମ୍ମୱାଚଂ ନ ଭିନ୍ଦନ୍ତି, କମ୍ମଂ ନ କୋପେନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏତ୍ଥାତି ‘‘ଠପେତ୍ୱା ଗାମଞ୍ଚ ଗାମୂପଚାରଞ୍ଚା’’ତି ଏତ୍ଥ। ଗାମଞ୍ଚ ଗାମୂପଚାରଞ୍ଚ ନ ୱୋତ୍ଥରତୀତି ‘‘ଠପେତ୍ୱା ଗାମଞ୍ଚ ଗାମୂପଚାରଞ୍ଚା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ସୀମାସଙ୍ଖ୍ୟମେୱ ଗଚ୍ଛତୀତି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏକମ୍ପି କୁଲଂ ପୱିଟ୍ଠଂ ୱାତି ଅଭିନୱକତଗେହେସୁ ସବ୍ବପଠମଂ ଏକମ୍ପି କୁଲଂ ପୱିଟ୍ଠଂ ଅତ୍ଥି। ଅଗତଂ ୱାତି ପୋରାଣକଗାମେ ଅଞ୍ଞେସୁ ଗେହାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗତେସୁ ଏକମ୍ପି କୁଲଂ ଅଗତଂ ଅତ୍ଥି।

ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମା ନ ସମୂହନ୍ତବ୍ବାତି ମହାସୀମଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ନିରାସଙ୍କଟ୍ଠାନେସୁ ଠତ୍ୱାତି ଚେତିଯଙ୍ଗଣାଦୀନଂ ଖଣ୍ଡସୀମାଯ ଅନୋକାସତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଖଣ୍ଡସୀମଞ୍ହି ବନ୍ଧନ୍ତା ତାଦିସଂ ଠାନଂ ପହାଯ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱିୱିତ୍ତେ ଓକାସେ ବନ୍ଧନ୍ତି । ଅପ୍ପେୱ ନାମ ସମୂହନିତୁଂ ସକ୍କୁଣିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମଂଯେୱ ସମୂହନିତୁଂ ସକ୍କୁଣିସ୍ସନ୍ତି, ନ ଖଣ୍ଡସୀମଂ। ପଟିବନ୍ଧିତୁଂ ପନ ନ ସକ୍କୁଣିସ୍ସନ୍ତେୱାତି ଖଣ୍ଡସୀମାଯ ଅଞ୍ଞାତତ୍ତା ନ ସକ୍କୁଣିସ୍ସନ୍ତି। ନ ସମୂହନିତବ୍ବାତି ଖଣ୍ଡସୀମଂ ଅଜାନନ୍ତେହି ନ ସମୂହନିତବ୍ବା। ଉପୋସଥସ୍ସ ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ଅୱସେସକମ୍ମୱସେନ ସମାନସଂୱାସତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଗାମସୀମାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୪୭।ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନାଯାତି ବଦ୍ଧସୀମାୱସେନ ଅକତପରିଚ୍ଛେଦାଯ। ଯେନ କେନଚି ଖଣିତ୍ୱା ଅକତୋତି ଅନ୍ତମସୋ ତିରଚ୍ଛାନେନପି ଖଣିତ୍ୱା ଅକତୋ। ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋହତ୍ଥପାସଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତୋ କମ୍ମଂ କୋପେତୀତି ଇମିନା ବହିପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଠିତୋ କମ୍ମଂ ନ କୋପେତୀତି ଦୀପେତି। ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନୱଣ୍ଣନା) ‘‘ପରିଚ୍ଛେଦବ୍ଭନ୍ତରେ ହତ୍ଥପାସଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତୋପି ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ବହି ଅଞ୍ଞଂ ତତ୍ତକଂଯେୱ ପରିଚ୍ଛେଦଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତୋପି କମ୍ମଂ କୋପେତି, ଇଦଂ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି, ତତ୍ଥ ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ତତ୍ତକଂଯେୱ ପରିଚ୍ଛେଦଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତୋପି କମ୍ମଂ କୋପେତୀ’’ତି ଇଦଂ ନେୱ ପାଠଇଯଂ, ନ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଉପଲବ୍ଭତି। ଯଦି ଚେତଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସଙ୍ଘାନଂ ୱିସୁଂ ଉପୋସଥାଦିକମ୍ମକରଣାଧିକାରେ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଉଦକୁକ୍ଖେପତୋ ବହି ଅଞ୍ଞଂ ଉଦକୁକ୍ଖେପଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଉପୋସଥାଦିକରଣତ୍ଥଂ ଠିତୋ ସଙ୍ଘୋ ସୀମାସମ୍ଭେଦସମ୍ଭୱତୋ କମ୍ମଂ କୋପେତୀତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ୱୁତ୍ତଂ ସିଯା, ଏୱଂ ସତି ଯୁଜ୍ଜେଯ୍ୟ। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯ ଲୀନତ୍ଥପ୍ପକାସନିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ତତ୍ତକଂଯେୱ ପରିଚ୍ଛେଦନ୍ତି ଦୁତିଯଂ ଉଦକୁକ୍ଖେପଂ ଅନତିକ୍କନ୍ତୋପି କୋପେତି। କସ୍ମା? ଅତ୍ତନୋ ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାଯ ପରେସଂ ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାଯ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟତ୍ତା ସୀମାସମ୍ଭେଦୋ ହୋତି, ତସ୍ମା କୋପେତୀ’’ତି। ‘‘ଇଦଂ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ଚ ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ ସବ୍ବାସୁପି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ସୀମାସମ୍ଭେଦସ୍ସ ଅନିଚ୍ଛିତତ୍ତା। ତେନେୱ ହି ‘‘ଅତ୍ତନୋ ଚ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଉଦକୁକ୍ଖେପପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ଅନ୍ତରା ଅଞ୍ଞୋ ଉଦକୁକ୍ଖେପୋ ସୀମନ୍ତରିକତ୍ଥାଯ ଠପେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞେ ପନେତ୍ଥ ଅଞ୍ଞଥାପି ପପଞ୍ଚେନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

ସବ୍ବତ୍ଥ ସଙ୍ଘୋ ନିସୀଦତୀତି ହତ୍ଥପାସଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ନିସୀଦତି। ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାକମ୍ମଂ ନତ୍ଥୀତି ଯସ୍ମା ସକୋପି ନଦୀପଦେସୋ ଭିକ୍ଖୂହି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟୋ , ତସ୍ମା ସମନ୍ତତୋ ନଦିଯା ଅଭାୱା ଉଦକୁକ୍ଖେପେ ପଯୋଜନଂ ନତ୍ଥି। ଉଦକୁକ୍ଖେପପ୍ପମାଣା ସୀମନ୍ତରିକା ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟତରା ହୋତି, ସୀମାସମ୍ଭେଦସଙ୍କା ନ ଚ ସିଯାତି ସାମୀଚିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘ଅଞ୍ଞୋ ଉଦକୁକ୍ଖେପୋ ସୀମନ୍ତରିକତ୍ଥାଯ ଠପେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯତ୍ତକେନ ପନ ସୀମାସମ୍ଭେଦୋ ନ ହୋତି, ତତ୍ତକଂ ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ତେନେୱାହୁ ପୋରାଣା ‘‘ଯତ୍ତକେନ ସୀମାସଙ୍କରୋ ନ ହୋତି, ତତ୍ତକମ୍ପି ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ଊନକଂ ପନ ନ

ଓଜ଼ତୀତି ଇଦମ୍ପି ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାଯ ପରିସଓସେନ ଓଢ଼ନତୋ ସୀମାସମ୍ଭେଦସଙ୍କା ସିଯାତି ତଂନିଓାରଣତ୍ଥମେଓ ଓୁତ୍ତଂ।

ଗଚ୍ଛନ୍ତିଯାପନ ନାଓାଯ କାତୁଂ ନ ଓଜ଼ତୀତି ଏତ୍ଥ ଉଦକୁକ୍ଖେପମନତିକ୍କମିତ୍ୱା ପରିଓତ୍ତମାନାଯ କାତୁଂ ଓଜ଼ତୀତି ଓେଦିତଙ୍ଂ। ସୀମଂ ଓା ସୋଧେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ସୀମସୋଧନଂ ନାମ ଗାମସୀମାଦୀସୁ ଠିତାନଂ ହତ୍ଥପାସାନଯନାଦି। ''ନଦିଂ ଓିନାସେତ୍ୱା ତଠଆକଂ କରୋନ୍ତୀ''ତି ଓୁତ୍ତମେଓତ୍ଥଂ ଓିଭାଓେତି ''ହେଟ୍ଠା ପାଠଇ ବଦ୍ଧା''ତି, ହେଟ୍ଠାନଦିଂ ଆଓରିତ୍ୱା ପାଠଇ ବଦ୍ଧାତି ଅତ୍ଥୋ। ଛଡ୍ଡିତମୋଦକନ୍ତି ତଠଆକରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଏକମନ୍ତେନ ଛଡ୍ଡିତମୁଦକଂ। ଦେଓେ ଅଓସ୍ସନ୍ତେତି ଦୁକ୍କୁଟ୍ଠିକାଲେ ଓସ୍ସାନେପି ଦେଓେ ଅଓସ୍ସନ୍ତେ। ଉପ୍ପତିତ୍ୱାତି ଉତ୍ତରିତ୍ୱା। ଗାମନିଗମସୀମଂ ଓତ୍ଥରିତ୍ୱା ପଓତ୍ତତୀତି ଓୁତ୍ତପ୍ପକାରେ ଓସ୍ସକାଲେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ଅଚ୍ଛୋଚ୍ଛିନ୍ନା ପଓତ୍ତତି। ଓିହାରସୀମନ୍ତି ବଦ୍ଧସୀମଂ ସନ୍ଧାଯ ଓଦତି।

ଅଗମନପଥେତି ଯତ୍ଥ ତଦହେଓ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କା ହୋତି, ତାଦିସେ ପଦେସେ ଅରଞ୍ଞସୀମାସଙ୍ଖମେଓ ଗଚ୍ଛତୀତି ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମଂ ସନ୍ଧାଯ ଓଦତି। ତେସନ୍ତି ମଚ୍ଛବନ୍ଧାନଂ। ଗମନପରିଯନ୍ତସ୍ସ ଓରତୋତି ଗମନପରିଯନ୍ତସ୍ସ ଓରିମଭାଗେ ଦୀପକଂ ପଚ୍ଚତଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ଓୁତ୍ତଂ, ନ ସମୁଦ୍ଦପ୍ପଦେସଂ।

୧୪୮।ସଂସଟ୍ଠଓିଟପାତି ଇମିନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଆସନ୍ନତଂ ଦୀପେତି। ବଦ୍ଧା ହୋତୀତି ପଚ୍ଛିମଦିସାଭାଗେ ସୀମଂ ସନ୍ଧାଯ ଓୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ପଦେସନ୍ତି ଯତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂହି କମ୍ମଂ କାତୁଂ ସକ୍କା ହୋତି, ତାଦିସଂ ପଦେସଂ। ଯତ୍ଥ ପନ ଠିତେହି କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କା ହୋତି, ତାଦିସଂ ପଦେସଂ ଅନ୍ତୋକରିତ୍ୱା ବନ୍ଧନ୍ତା ସୀମାଯ ସୀମଂ ସମ୍ଭିନ୍ଦନ୍ତି ନାମ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୀମାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ହୋତୀତି ନିମିତ୍ତସ୍ସ ସୀମତୋ ବାହିରତ୍ତା ସୀମାସମ୍ଭେଦୋ ନ ହୋତୀତି ଓୁତ୍ତଂ। ସୀମାସଙ୍କରଂ କରୋତୀତି ଓଡ୍ଢିତ୍ୱା ସୀମପ୍ପଦେସଂ ପଓିଟ୍ଠେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୀମାନଂ ଗତଟ୍ଠାନସ୍ସ ଦୁଓିଞ୍ଞେଯ୍ୟତ୍ତା ଓୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ତତ୍ଥ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ଓଜ଼ତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ନ ହି ସୀମା ତତ୍ତକେନ ଅସୀମା ହୋତି, ଦ୍ୱେ ପନ ସୀମା ପଚ୍ଛା ଓଡ୍ଢିତେନ ରୁକ୍ଖେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟତ୍ତା ଏକାବଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ଏକତ୍ଥ ଠତ୍ୱା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେହି ଇତରଂ ସୋଧେତ୍ୱା କାତଙ୍ଂ।

ଗାମସୀମାଦିକଥାଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପୋସଥଭେଦାଦିକଥାଓଣ୍ଣନା

୧୪୯।ଅଧମ୍ମେନ ଓଗ୍ଗଂ ଉପୋସଥକମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ଓସନ୍ତି, ତତ୍ଥ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ। ଯତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଓା ତଯୋ ଓା ଓସନ୍ତି, ତତ୍ଥ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥୋ। ଇଧ ପନ ତଥା ଅକତ୍ୱା ଚତୁନ୍ନଂ ଓସନଟ୍ଠାନେ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥସ୍ସ କତତ୍ତା ତିଣ୍ଣଂ ଓସନଟ୍ଠାନେ ଚ ପାତିମୋକ୍ଖସ୍ସ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ''ଅଧମ୍ମେନା''ତି ଓୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ସବ୍ବେଓ ନ ସନ୍ନିପତିଂସୁ, ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧି ଚ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝଂଯେଓ ଆଗଚ୍ଛତି, ନ ଗଣମଜ୍ଝଂ, ତସ୍ମା ''ଓଗ୍ଗ''ନ୍ତି ଓୁତ୍ତଂ।

ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକଥାଓଣ୍ଣନା

୧୫୦।ଏଓମେତଂ ଧାରଯାମୀତି ''ସୁତା ଖୋ ପନାଯସ୍ମନ୍ତେହୀ''ତି ଏତ୍ଥ ''ଏଓମେତଂ ଧାରଯାମୀ''ତି ଓତ୍ୱା ''ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ନିଦାନଂ, ସୁତା ଖୋ ପନାଯସ୍ମନ୍ତେହି ଚତ୍ତାରୋ ପାରାଜିକା ଧମ୍ମା''ତି ଓତ୍ତଙ୍ଂ। ତେନେଓ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନଓଣ୍ଣନା) ''ତତ୍ଥାଯସ୍ମନ୍ତେ ପୁଚ୍ଛାମି କଚ୍ଚିତ୍ଥ ପରିସୁଦ୍ଧା, ଦୁତିଯମ୍ପି ପୁଚ୍ଛାମି...ପେ... ତସ୍ମା ତୁଣ୍ହୀ, ଏଓମେତଂ ଧାରଯାମୀତି ଓତ୍ୱା 'ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ନିଦାନ'ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅଓସେସେ ସୁତେନ ସାଓିତେ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ ହୋତୀ''ତି ଓୁତ୍ତଂ। ସୁତେନାତି ସୁତପଦେନ। ସଓରଭଯନ୍ତି ଓନଚରକଭଯଂ। ତେନାହ ''ଅଟଓିମନୁସ୍ସଭଯ''ନ୍ତି। ''ଅଓସେସଂ ସୁତେନ ସାଓେତଙ୍''ନ୍ତି ଓଚନତୋ ନିଦାନୁଦ୍ଦେସେ ଅନିଟ୍ଠିତେ ସୁତେନ ସାଓେତଙ୍ଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଆହ ''ଦୁତିଯାଦୀସୁ ଉଦ୍ଦେସେସୂ''ତି। ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠୋଦ୍ଦେସାପେକ୍ଖଞ୍ଚି ଅଓସେସଗ୍ଗହଣଂ, ତସ୍ମା ନିଦାନେ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠେ ପାରାଜିକୁଦ୍ଦେସାଦୀସୁ ଯସ୍ମିଂ ଓିପ୍ପକତେ ଅନ୍ତରାଯୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଓସେସଂ ସୁତେନ ସାଓେତଙ୍ଂ।

ଟୀହିପିଓିଧୀହୀତି ଓସାରଣକଥନସରଭଞ୍ଞେହି। ଏତ୍ଥ ଚ ଅତ୍ଥଂ ଭଣିତୁକାମତାଯ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଓସାରଣା ଓସାରଣଂ ନାମ। ତସ୍ସେଓ ଅତ୍ଥପ୍ପକାସନା କଥନଂ ନାମ। ସୁତ୍ତସ୍ସ ତଦତ୍ଥସ୍ସ ଓା ସରେନ ଭଣନଂ ସରଭଞ୍ଞଂ ନାମ। ସଜ୍ଝାଯଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ''ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋମୀ''ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା। ଓସାରେତ୍ୱା ପନ କଥେନ୍ତେନାତି ପଠମଂ ଉସ୍ସାରେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅତ୍ଥଂ କଥେନ୍ତେନ। ମନୁସ୍ସାନଂ ପନ ''ଭଣାହୀ''ତି ଓତ୍ତୁଂ ଓଜ଼ତୀତି ଏତ୍ଥ ଉଜ୍ଜତରେ ନିସିନ୍ନେନପି ମନୁସ୍ସାନଂ ଭଣାହୀତି ଓିସେସେତ୍ୱାଯେଓ ଓତ୍ତୁଂ ଓଜ଼ତି, ଅଓିସେସେତ୍ୱା ପନ ନ ଓଜ଼ତି। ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋନ୍ତେନାତି ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନିସୀଦିତ୍ୱା ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋନ୍ତେନ। ଥେରୋତି ଯୋ କୋଚି ଅତ୍ତନା ଓୁଡ୍ଢତରୋ। ଏକଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାତି ଏକଂ ଓୁଡ୍ଢତରଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା। ଅପରୋ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଅପରୋ ତତୋପି ଓୁଡ୍ଢତରୋ ଆଗଚ୍ଛତି।

ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକଅଜ୍ଝେସନାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୫୫।ଚୋଦନାୱତ୍ଥୁ ନାମ ଏକଂ ନଗରଂ। ସଙ୍ଘୋପୋସଥାଦିଭେଦେନ ନୱୱିଧନ୍ତି ସଙ୍ଘେ ଉପୋସଥୋ ଗଣେ ଉପୋସଥୋ ପୁଗ୍ଗଲେ ଉପୋସଥୋତି ଏୱଂ କାରକୱସେନ ତଯୋ, ସୁତ୍ତୁଦ୍ଦେସୋ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥୋ ଅଧିଟ୍ଠାନୁପୋସଥୋତି ଏୱଂ କତ୍ତବ୍ବାକାରୱସେନ ତଯୋ, ଚାତୁଦ୍ଦସିକୋ ପନ୍ନରସିକୋ ସାମଗ୍ଗୀଉପୋସଥୋତି ଏୱଂ ଦିୱସୱସେନ ତଯୋତି ନୱୱିଧଂ। ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଉପୋସଥକମ୍ମନ୍ତି ଅଧମ୍ମେନ ୱଗ୍ଗଂ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ, ଅଧମ୍ମେନ ସମଗ୍ଗଂ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ, ଧମ୍ମେନ ୱଗ୍ଗଂ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ, ଧମ୍ମେନ ସମଗ୍ଗଂ ଉପୋସଥକମ୍ମନ୍ତି ଏୱଂ ଚତୁବ୍ବିଧମ୍ପି ଉପୋସଥକମ୍ମଂ। ଦୁୱିଧଂ ପାତିମୋକ୍ଖନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁପାତିମୋକ୍ଖଂ ଭିକ୍ଖୁନୀପାତିମୋକ୍ଖନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ ପାତିମୋକ୍ଖଂ। ନୱୱିଧଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଞ୍ଚ ଉଦ୍ଦେସା, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଠପେତ୍ୱା ଅନିଯତୁଦ୍ଦେସଂ ଅୱସେସା ଚତ୍ତାରୋତି ନୱୱିଧଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଂ।

ପକ୍ଖଗଣନାଦିଉଗ୍ଗହଣାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୫୮-୧୬୧।ସମନ୍ନାହରଥାତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେଥ। ପରିଯେସିତବ୍ବାନୀତି ଭିକ୍ଖାଚାରେନ ପରିଯେସିତବ୍ବାନି।

ଦିସଂଗମିକାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୬୩।ଉତୁୱସ୍ସେଯେୱାତି ହେମନ୍ତଗିମ୍ହେସୁଯେୱ।

ପାରିସୁଦ୍ଧିଦାନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୬୪।ଯେନ କେନଚି ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗେନ ୱିଞ୍ଞାପେତୀତି ମନସା ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ହତ୍ଥପ୍ପଯୋଗାଦିନା ଯେନ କେନଚି ୱିଞ୍ଞାପେତି। ସଙ୍ଘୋ ନପ୍ପହୋତୀତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅନ୍ତରା ହତ୍ଥପାସଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ପଟିପାଟିଯା ଠାତୁଂ ନପ୍ପହୋତି। ଇତରା ପନ ବିଳାଲସଙ୍ଖଲିକପାରିସୁଦ୍ଧି ନାମାତି ଏତ୍ଥ କେଚି ୱଦନ୍ତି ''ବିଳାଲସଙ୍ଖଲିକା ବଦ୍ଧାୱ ହୋତି ଅନ୍ତୋଗେହେ ଏୱ ସମ୍ପଯୋଜନତ୍ତା, ଯଥା ସା ନ କତ୍ଥଚି ଗଚ୍ଛତି, ତଥା ସାପି ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଇତରଥା ୱିସେସନଂ ନିରତ୍ଥକଂ ହୋତୀ''ତି। ଅପରେ ପନ ''ଯଥା ବହୂହି ମନୁସ୍ସେହି ଏକସ୍ସ ବିଳାଲସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସଙ୍ଖଲିକା ଗୀୱାଯ ଆବଦ୍ଧା ବିଳାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଆବଦ୍ଧତ୍ତା, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ବିଳାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଅନାବଦ୍ଧତ୍ତା, ଏୱମେୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ବହୂହି ସଙ୍ଖଲିକସଦିସା ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧି ଦିନ୍ନା, ସା ତସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛତି ତସ୍ମିଂ ସଙ୍ଖଲିକା ୱିଯ ଆବଦ୍ଧତ୍ତା, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଅନାବଦ୍ଧତ୍ତା''ତି ୱଦନ୍ତି। ସବ୍ବମ୍ପେତଂ ନ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସାରୋ – ଯଥା ସଙ୍ଖଲିକାଯ ପଠମୱଲଯଂ ଦୁତିଯଂଯେୱ ୱଲଯଂ ପାପୁଣାତି, ନ ତତିଯଂ, ଏୱମଯମ୍ପି ପାରିସୁଦ୍ଧିଦାଯକେନ ଯସ୍ସ ଦିନ୍ନା, ତତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ସଙ୍ଖଲିକସଦିସତ୍ତା ''ବିଳାଲସଙ୍ଖଲିକା''ତି ୱୁତ୍ତା। ବିଳାଲସଙ୍ଖଲିକଗହଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ଯାସଂ କାସଞ୍ଚି ସଙ୍ଖଲିକାନଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଛନ୍ଦଦାନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୬୫। ''ସନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ କରଣୀଯାନୀ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ୱଚନୱିପଲ୍ଲାସେନ ''କରଣୀଯ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ସମ୍ମୁତିଦାନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ''ହତ୍ଥପାସଂ ଆନେତବ୍ବୋଯେୱା''ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ।

ସଙ୍ଘୁପୋସଥାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୬୮। ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତତୋ ପଠମଂ କାତବ୍ବଂ ପୁବ୍ବକରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ପୁବ୍ବକରଣତୋ ପଚ୍ଛା କାତବ୍ବମ୍ପି ଉପୋସଥକମ୍ମତୋ ପଠମଂ କାତବ୍ବତ୍ତା ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଉଭଯମ୍ପି ଚେତଂ ଉପୋସଥକମ୍ମତୋ ପଠମଂ କତ୍ତବ୍ବତ୍ତା କତ୍ଥଚି ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚମିଚ୍ଚେୱ ୱୋହରୀଯତି ''କିଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ।

ଉପୋସଥୋତି ତୀସୁ ଉପୋସଥଦିୱସେସୁ ଅଞ୍ଞତରଦିୱସୋ। ତସ୍ମିଞ୍ହି ସତି ଇଦଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ନାମ ହୋତି, ନାସତି। ଯଥାହ ''ନ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁପୋସଥେ ଉପୋସଥୋ କାତବ୍ବୋ''ତି (ମହାୱ॰ ୧୮୩)। ଯାୱତିକା ଚ ଭିକ୍ଖୂ କମ୍ମପ୍ପତ୍ତାତି ଯତ୍ତକା ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସ ଉପୋସଥକମ୍ମସ୍ସ ପତ୍ତା ଯୁତ୍ତା ଅନୁରୂପା ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ ଚତ୍ତାରୋ ଭିକ୍ଖୂ ପକତତ୍ତା, ତେ ଚ ଖୋ ହତ୍ଥପାସଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ଏକସୀମାଯଂ ଠିତା।

ସଭାଗାପତ୍ତିୟୋ ଚ ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଯଂ ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘୋ ୱିକାଲଭୋଜନାଦିନା ସଭାଗୱତ୍ଥୁନା ଲହୁକାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଏୱରୂପା ‘‘ୱତ୍ଥୁସଭାଗା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏତାସୁ ହି ଅୱିଜ୍ଜମାନାସୁ ୱିସଭାଗାସୁ ୱିଜ୍ଜମାନାସୁପି ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ହୋତିୟେୱ।

ୱଜ୍ଜନୀୟା ଚ ପୁଗ୍ଗଲା ତସ୍ମିଂ ନ ହୋନ୍ତୀତି ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଗହଟ୍ଠାୟ ପରିସାୟା’’ତି (ମହାୱ। ୧୫୪) ୱଚନତୋ ଗହଟ୍ଠୋ, ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନିୟା ନିସିନ୍ନପରିସାୟ ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସିତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ୧୮୩) ନୟେନ ୱୁତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁନୀ ସିକ୍ଖମାନା ସାମଣେରୋ ସାମଣେରୀ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାତକୋ ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁଅଜ୍ଝାପନ୍ନକୋ ଆପତ୍ତିୟା ଅଦସ୍ସନେ ଉକ୍ଖିତ୍ତକୋ ଆପତ୍ତିୟା ଅପ୍ପଟିକମ୍ମେ ଉକ୍ଖିତ୍ତକୋ ପାପିକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗେ ଉକ୍ଖିତ୍ତକୋ ପଣ୍ଡକୋ ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ ତିତ୍ଥିୟପକ୍କନ୍ତକୋ ତିରଚ୍ଛାନଗତୋ ମାତୁଘାତକୋ ପିତୁଘାତକୋ ଅରହନ୍ତଘାତକୋ ଭିକ୍ଖୁନୀଦୂସକୋ ସଙ୍ଘଭେଦକୋ ଲୋହିତୁପ୍ପାଦକୋ ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୋତି ଇମେ ୱୀସତି ଚାତି ଏକୱୀସତି ପୁଗ୍ଗଲା ୱଜ୍ଜନୀୟା ନାମ, ତେ ହତ୍ଥପାସତୋ ବହିକରଣୱସେନ ୱଜ୍ଜେତବ୍ବା। ଏତେସୁ ହି ତିୱିଧେ ଉକ୍ଖିତ୍ତକେ ସତି ଉପୋସଥଂ କରୋନ୍ତୋ ସଙ୍ଘୋ ପାଚିତ୍ତିୟଂ ଆପଜ୍ଜତି, ସେସେସୁ ଦୁକ୍କଟଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ତିରଚ୍ଛାନଗତୋତି ଯସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା, ସୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ, ତିତ୍ଥିୟା ଗହଟ୍ଠେନେୱ ସଙ୍ଗହିତା। ଏତେପି ହି ୱଜ୍ଜନୀୟା। ଏୱଂ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ଇମେହି ଚତୂହି ଅଙ୍ଗେହି ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଜ୍ଜ ମେ ଉପୋସଥୋ ପନ୍ନରସୋତିପୀତି ପି-ସଦ୍ଦେନ ପାଠଇଯଂ ଆଗତନୟେନେୱ ‘‘ଅଜ୍ଜ ମେ ଉପୋସଥୋ’’ତିପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନୱଣ୍ଣନା) ପନ ‘‘ଅଜ୍ଜ ମେ ଉପୋସଥୋ ଚାତୁଦ୍ଦସୋତି ୱା ପନ୍ନରସୋତି ୱା ୱତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାମୀତି ୱତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସଙ୍ଘୁପୋସଥାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆପତ୍ତିପଟିକମ୍ମୱିଧିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୬୯। ନନୁ ଚ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାପତ୍ତିକେନ ଉପୋସଥୋ କାତବ୍ବୋ, ଯୋ କରେୟ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’’ତି ଏୱଂ ସାପତ୍ତିକସ୍ସ ଉପୋସଥକରଣେ ୱିସୁଂ ପଞ୍ଞତ୍ତା ଆପତ୍ତି ନ ଦିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଭଗୱତା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ‘‘ନ ସାପତ୍ତିକେନ ଉପୋସଥୋ କାତବ୍ବୋ’’ତି ଇଦଂ କସ୍ମା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ସ ସିୟା ଆପତ୍ତି…ପେ… ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତି। କିଞ୍ଚାପି ୱିସୁଂ ପଞ୍ଞତ୍ତା ଆପତ୍ତି ନ ଦିସ୍ସତି, ଅଥ ଖୋ ‘‘ଯସ୍ସ ସିୟା ଆପତ୍ତି, ସୋ ଆୱିକରେୟ୍ୟା’’ତିଆଦିଂ ୱଦନ୍ତେନ ଅତ୍ଥତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତାୟେୱାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ପାରିସୁଦ୍ଧିଦାନପଞ୍ଞାପନେନ ଚାତି ଇମିନାୱ ‘‘ସାପତ୍ତିକେନ ପାରିସୁଦ୍ଧିପି ନ ଦାତବ୍ବା’’ତି ଦୀପିତଂ ହୋତି। ନ ହି ସାପତ୍ତିକୋ ସମାନୋ ‘‘ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଦମ୍ମି, ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ମେ ହର, ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ମେ ଆରୋଚେହୀ’’ତି ୱତ୍ତୁମରହତି। ତସ୍ମା ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଦେନ୍ତେନ ପଠମଂ ସନ୍ତୀ ଆପତ୍ତି ଦେସେତବ୍ବା ‘‘ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମାୟ ଆପତ୍ତିୟା ୱେମତିକୋ, ଯଦା ନିବ୍ବେମତିକୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ତଦା ତଂ ଆପତ୍ତିଂ ପଟିକରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଉପୋସଥୋ କାତବ୍ବୋ। ‘‘ପାତିମୋକ୍ଖଂ ସୋତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ଯାୱ ନିବ୍ବେମତିକୋ ନ ହୋତି, ତାୱ ସଭାଗାପତ୍ତିଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ନ ଲଭତି, ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ କମ୍ମାନଂ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ନାମ ହୋତି। ‘‘ପୁନ ନିବ୍ବେମତିକୋ ହୁତ୍ୱା ଦେସେତବ୍ବଂ ନ ଚା’’ତି ନେୱ ପାଠଇଯଂ ନ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଅତ୍ଥି, ଦେସିତେ ପନ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ‘‘ଇତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଟିକରିସ୍ସାମୀତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନୟୋ’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘୋ ସଭାଗାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ସୁଣାତୁ ମେ ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘୋ…ପେ… ପଟିକରିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ତିଂ ଠପେତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ କାତୁଂ ଲଭତି, ଏୱଂ ତୀହି ‘‘ସୁଣନ୍ତୁ ମେ ଆୟସ୍ମନ୍ତା, ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ସଭାଗଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନା। ଯଦା ଅଞ୍ଞଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସୁଦ୍ଧଂ ଅନାପତ୍ତିକଂ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତଂ ଆପତ୍ତିଂ ପଟିକରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଗଣଞତ୍ତିଂ ଠପେତ୍ୱା, ଦ୍ୱୀହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଏକେନପି ‘‘ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଲଭିତ୍ୱା ପଟିକରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଚ ୱଦନ୍ତି।

ଆପତ୍ତିପଟିକମ୍ମୱିଧିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଲିଙ୍ଗାଦିଦସ୍ସନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୭୯।ଆଚାରସଣ୍ଠାନନ୍ତି ଆଚାରସଣ୍ଠିତି। ଆକରୀୟତି ପକାସୀୟତି ଏତେନାତି ଆକାରୋ। ଲୀନଂ ଗମୟତି ବୋଧେତୀତି ଲିଙ୍ଗଂ। ନିମିୟନ୍ତି ପରିଚ୍ଛିଜ୍ଜ ଞାୟନ୍ତି ଏତେନାତି ନିମିତ୍ତଂ। ଉଦ୍ଦିସୀୟନ୍ତି ଅପଦିସୀୟନ୍ତି ଏତେନାତି ଉଦ୍ଦେସୋ। ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଇଦ’’ନ୍ତି ଅଞ୍ଞାତଂ ଅୱିଦିତନ୍ତି ଅଞ୍ଞାତକଂ। ତଞ୍ଚ ଅତ୍ଥତୋ ପରସନ୍ତକଂୟେୱାତି ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞେସଂ ସନ୍ତକ’’ନ୍ତି।

୧୮୦।ନାନାସଂୱାସକଭାୱନ୍ତି ଲଦ୍ଧିନାନାସଂୱାସକଭାୱଂ। ତସ୍ସ ଅଭିଭୱୋ ନାମ ତେସଂ ଲଦ୍ଧିୱିସ୍ସଜ୍ଜାପନନ୍ତି ଆହ ‘‘ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ନ ନିସ୍ସଜ୍ଜାପେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ’’ତି।

ନଗନ୍ତବ୍ବଗନ୍ତବ୍ବୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୮୧।ଉପୋସଥାଧିଟ୍ଠାନତ୍ଥଂ ସୀମାପି ନଦୀପି ନ ଗନ୍ତବ୍ବାତି ଗରୁକଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଲହୁକସ୍ସ ଅକତ୍ତବ୍ବତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଆରଞ୍ଞକେନାପି ଭିକ୍ଖୁନାତି ଏକଚାରିକେନ ଆରଞ୍ଞକଭିକ୍ଖୁନା, ଯତ୍ଥ ୱା ସଙ୍ଘପହୋନକା ଭିକ୍ଖୂ ନ ସନ୍ତି, ତାଦିସେ ଅରଞ୍ଞେ ୱସନ୍ତେନ। ତତ୍ଥ ଉପୋସଥଂ କତ୍ୱାୱ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନେ ସଙ୍ଘୁପୋସଥସ୍ସ ଅପ୍ପୱତ୍ତନତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପୋସଥନ୍ତରାଯୋତି ଅତ୍ତନୋ ଉପୋସଥନ୍ତରାଯୋ।

ୱଜ୍ଜନୀଯପୁଗ୍ଗଲସନ୍ଦସ୍ସନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୮୩।ହତ୍ଥପାସୁପଗମନମେୱପମାଣନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୀଆଦଯୋ ଠିତା ୱା ହୋନ୍ତୁ ନିସିନ୍ନା ୱା, ତେସଂ ହତ୍ଥପାସୁପଗମନମେୱ ଆପତ୍ତିଯା ପମାଣନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ, ତସ୍ମା ଏକସୀମାଯମ୍ପି ହତ୍ଥପାସଂ ଜହାପେତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ଵସ୍ସୂପନାୟିକକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ଵସ୍ସୂପନାୟିକାନୁଜାନନକଥାଵଣ୍ଣନା

୧୮୪। ଵସ୍ସୂପନାୟିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଇଧ-ସଦ୍ଦୋ ନିପାତମତ୍ତୋତି ଓକାସପରିଦୀପନସ୍ସପି ଅସମ୍ଭଵତୋ ଅତ୍ଥନ୍ତରସ୍ସ ଅବୋଧନତୋ ଵୁତ୍ତଂ। ଅପରଜ୍ଜୁଗତାୟ ଅସ୍ସାତି ଇମିନା ଅସମାନାଧିକରଣଵିସୟୋ ବାହିରତ୍ଥସମାସୋୟନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଅପରଜ୍ଜୂତି ଆସାଳ୍ହୀପୁଣ୍ଣମିତୋ ଅପରଂ ଦିନଂ, ପାଟିପଦନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସ୍ସାତି ଆସାଳ୍ହୀପୁଣ୍ଣମିୟା।

ଵସ୍ସାନେ ଚାରିକାପଟିକ୍ଖେପାଦିକଥାଵଣ୍ଣନା

୧୮୫।ଅନପେକ୍ଖଗମନେନ ଵା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପନେନ ଵା ଆପତ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବାତି ଏତ୍ଥ ଅନପେକ୍ଖଗମନେନ ଉପଚାରାତିକ୍କମେ ଆପତ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବା, ସାପେକ୍ଖଗମନେନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନେନ ଆପତ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବା।

ସତ୍ତାହକରଣୀୟାନୁଜାନନକଥାଵଣ୍ଣନା

୧୮୭-୧୮୯।ତୀଣି ପରିହୀନାନୀତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଵଚ୍ଚକୁଟିଆଦୀନଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା ପହୀନାନି। ଵାରେୟ୍ୟନ୍ତି ଆଵାହଵିଵାହମଙ୍ଗଲଂ। ସୁତ୍ତନ୍ତୋତି ଅତ୍ତନୋ ପଗୁଣସୁତ୍ତନ୍ତୋ। ନ ପଲୁଜ୍ଜତୀତି ନ ଵିନସ୍ସତି ନ ଅନ୍ତରଧାୟତି।

ପହିତେୟେଵ ଅନୁଜାନନକଥାଵଣ୍ଣନା

୧୯୯।ଭିକ୍ଖୁଗତିକୋତି ଭିକ୍ଖୁନିସ୍ସିତକୋ। ସୋ ପନ ୟସ୍ମା ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଵସତି, ତସ୍ମା ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଵସନକପୁରିସୋ’’ତି। ସତ୍ତାହକରଣୀୟେନ ଗନ୍ତ୍ଵା ବହିଦ୍ଧା ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନଂ ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦୋ। ଅନିମନ୍ତିତେନ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ଅନିମନ୍ତିତତ୍ତା ସତ୍ତାହକିଚ୍ଚଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ଵା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସପି ଵସ୍ସଚ୍ଛେଦୋ ଚେଵ ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ହୋତୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ୟଥାଵୁତ୍ତଞ୍ହି ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦକାରଣଂ ଵିନା ତିରୋଵିହାରେ ଵସିତ୍ଵା ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀତି ଗଚ୍ଛତୋପି ଵସ୍ସଚ୍ଛେଦଂ ଵଦନ୍ତି। ଗନ୍ତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ସତ୍ତାହକରଣୀୟେନ ଗନ୍ତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଏଵଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଚ ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାୟଂ ଠିତେନେଵ ‘‘ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହେ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଭୋଗଂ କତ୍ଵା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ଆଭୋଗଂ ଅକତ୍ଵା ଉପଚାରସୀମଂ ଅତିକ୍କମତି, ଛିନ୍ନଵସ୍ସୋଵ ହୋତୀତି ଵଦନ୍ତି। ଭଣ୍ଡକନ୍ତି ଚୀଵରଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ପହିଣନ୍ତୀତି ଚୀଵରଧୋଵନାଦିକମ୍ମେନ ପହିଣନ୍ତି। ସମ୍ମାପୁଣିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଵଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଅଜ୍ଜେଵ ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ସାମନ୍ତଵିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ପୁନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସଚେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନଂ ହୋତି, ଵସ୍ସଚ୍ଛେଦୋପି ନ ହୋତି, ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ନତ୍ଥୀତି ଵଦନ୍ତି। ‘‘ଆଚରିୟଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ପନ ଗନ୍ତୁଂ ଲଭତୀତି ‘‘ଅଗିଲାନମ୍ପି ଆଚରିୟଂ ଉପଜ୍ଝାୟଂ ଵା ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ସତ୍ତାହକରଣୀୟେନ ଗନ୍ତୁଂ ଲଭତି। ସଚେ ପନ ନଂ ଆଚରିୟୋ ‘‘ଅଜ୍ଜ ମା ଗଚ୍ଛା’’ତି ଵଦତି, ଵଟ୍ଟତୀତି ଏଵଂ ସତ୍ତାହକରଣୀୟେନ ଗତଂ ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହେୟେଵ ପୁନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ସଚେ ଆଚରିୟୋ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ଵା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମା ଗଚ୍ଛା’’ତି ଵଦତି, ଵଟ୍ଟତି, ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ, ଵସ୍ସଚ୍ଛେଦୋ ପନ ହୋତିୟେଵାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ସତ୍ତାହସ୍ସ ବହିଦ୍ଧା ଵୀତିନାମିତତ୍ତା।

ଅନ୍ତରାୟେ ଅନାପତ୍ତିଵସ୍ସଚ୍ଛେଦକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୦୧।ସଚେ ଦୂରଂ ଗତୋ ହୋତି, ସତ୍ତାହଵାରେନ ଅରୁଣୋ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋତି ଇମିନା ଵସ୍ସଚ୍ଛେଦକାରଣେ ସତି ସତ୍ତାହକରଣୀୟେନ ଗନ୍ତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି।

ଵଜାଦୀସୁ ଵସ୍ସୂପଗମନକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୦୩।‘‘ଇଧ ଵସ୍ସଂ ଉପେମୀ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଵତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସଚେ ସ୍ଵାଵିହାରତ୍ତା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଵିହାରେ’’ତି ଅଵତ୍ଵା ‘‘ଇଧ ଵସ୍ସଂ ଉପେମୀ’’ତି ଏତ୍ତକମେଵ ଵତ୍ତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ଵସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀତି କୁଟିକାଦୀନଂ ଅଭାଵେ ‘‘ଇଧ ଵସ୍ସଂ ଉପେମୀ’’ତି ଵଚୀଭେଦଂ କତ୍ଵା ଉପଗନ୍ତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି, ଆଲୟକରଣମତ୍ତେନେଵ ଵଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଵିପ୍ପକିରତୀତି ଵିସୁଂ ଵିସୁଂ ଗଚ୍ଛତି। ତୀସୁ ଠାନେସୁ ନତ୍ଥି ଵସ୍ସଚ୍ଛେଦେ ଆପତ୍ତୀତି ତେହି ସଦ୍ଧିଂ

ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସେୱ ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତି, ତେହି ୱିଯୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗମନେ ପନ ଆପତ୍ତିଯେୱ, ପୱାରେତୁଞ୍ଚ ନ ଲଭତି।

ୱସ୍ସଂ ଅନୁପଗନ୍ତବ୍ବଟ୍ଠାନକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୦୪।ସେଯ୍ୟଥାପିପିସାଚିଲ୍ଲିକାତି ଏତ୍ଥ ପିସାଚା ଏୱ ପିସାଚିଲ୍ଲିକା, ପିସାଚଦାରକାତିପି ୱଦନ୍ତି। ପୱିସନଦ୍ୱାରଂ ଯୋଜେତ୍ୱାତି ସକୱାଟବଦ୍ଧମେୱ ଯୋଜେତ୍ୱା। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଛଦନାନନ୍ତି ତିଣପଣ୍ଣେଟ୍ଠକସିଲାସୁଧାସଙ୍ଖାତାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଛଦନାନଂ। ଇଦଞ୍ଚ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ ରୁକ୍ଖାଦୀସୁ ପଦରଚ୍ଛଦନାଯପି କୁଟିକାଯ ୱସ୍ସୂପଗମନସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସେନାସନିକେନ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ୱସ୍ସୂପଗମନଂ ସନ୍ଧାଯେୱ ପଟିକ୍ଖେପୋ, ନ ଆଲଯକରଣୱସେନ ଉପଗମନଂ ସନ୍ଧାଯାତି ୱଦନ୍ତି। ପାଠଇଯଂ ପନ ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ଦୁତିଯପାରାଜିକସଂୱଣ୍ଣନାଯଂ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୮୪) ''ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ହି ନାଲକପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନେନପି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଛଦନାନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ଛନ୍ନେଯେୱ ସଦ୍ୱାରବନ୍ଧେ ସେନାସନେ ଉପଗନ୍ତବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ୱସ୍ସକାଲେ ସଚେ ସେନାସନଂ ଲଭତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ଲଭତି, ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ପରିଯେସିତ୍ୱାପି କାତବ୍ବଂ। ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଅଲଭନ୍ତେନ ସାମମ୍ପି କାତବ୍ବଂ, ନ ତ୍ୱେୱ ଅସେନାସନିକେନ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅସେନାସନିକସ୍ସ ନାୱାଦିଂ ୱିନା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଆଲଯୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ନାୱାସତ୍ଥୱଜେସୁଯେୱ ହି ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ନାୱାଯ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତୁ''ନ୍ତିଆଦିନା ସତି ଅସତି ୱା ସେନାସନେ ୱସ୍ସୂପଗମନସ୍ସ ୱିସୁଂ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସେନାସନିକେନ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ଅଯଂ ପଟିକ୍ଖେପୋ ତତ୍ଥ ନ ଲବ୍ଭତୀତି ଅସତି ସେନାସନେ ଆଲଯୱସେନପି ନାୱାଦୀସୁ ଉପଗମନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଚଙ୍କିତମଞ୍ଚୋ ନାମ ଦୀଘେ ମଞ୍ଚପାଦେ ମଜ୍ଝେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅଟନିଯୋ ପୱେସେତ୍ୱା କତୋ ମଞ୍ଚୋ। ତସ୍ସ ଇଦଂ ଉପରି ଇଦଂ ହେଟ୍ଠାତି ନତ୍ଥି, ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ଥତୋପି ତାଦିସୋୱ ହୋତି, ତଂ ସୁସାନେ ଦେୱଟ୍ଠାନେ ଚ ଠପେନ୍ତି, ଚତୁନ୍ନଂ ପାସାଣାନଂ ଉପରି ପାସାଣଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା କତଂ ଗେହମ୍ପି ''ଚଙ୍କିତମଞ୍ଚୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ୱସ୍ସଂ ଅନୁପଗନ୍ତବ୍ବଟ୍ଠାନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଧମ୍ମିକକତିକକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୦୫।ତସ୍ସା ଲକ୍ଖଣଂ ମହାୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକସଂୱଣ୍ଣନାଯଂ ''ଯୋ ଇମମ୍ହା ଆୱାସା ପଠମଂ ପକ୍କମିସ୍ସତି, ତଂ ମଯଂ ଅରହାତି ଜାନିସ୍ସାମା''ତି (ପାରା। ୨୨୮) ଏତ୍ଥ ଦସ୍ସିତଂ ଅଧମ୍ମିକକତିକୱତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି, ପରତୋପି ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯଂ ଅଧମ୍ମିକଂ କତିକୱତ୍ତଂ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତିଯେୱ।

ପଟିସ୍ସୱଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୦୭। ଯସ୍ମା ନାନାସୀମାଯଂ ଦ୍ୱୀସୁ ଆୱାସେସୁ ୱସ୍ସଂ ୱସନ୍ତସ୍ସ ଦୁତିଯେ ''ୱସାମୀ''ତି ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପଠମସେନାସନଗ୍ଗାହୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି, ପୁନ ପଠମେଯେୱ ''ୱସାମୀ''ତି ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଦୁତିଯୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି, ତସ୍ମା ''ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁରିମିକା ଚ ନ ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଟିସ୍ସୱସ୍ସ ୱିସଂୱାଦନପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତମ୍ପି ଦୁକ୍କଟଂ ସତିଯେୱ ପଟିସ୍ସୱେ ହୋତୀତି ଆହ ''ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପଟିସ୍ସୱେ ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତି। ତେନେୱାହ ''ତଞ୍ଚ ଖୋ…ପେ… ପଚ୍ଛା ୱିସଂୱାଦନପଚ୍ଚଯା''ତି।

ଅକରଣୀଯୋତି ସତ୍ତାହକରଣୀଯେନ ଅକରଣୀଯୋ। ସକରଣୀଯୋତି ସତ୍ତାହକରଣୀଯେନେୱ ସକରଣୀଯୋ। ଯଦି ଏୱଂ ''ସତ୍ତାହକରଣୀଯେନ ଅକରଣୀଯୋ ସକରଣୀଯୋ''ତି ଚ କସ୍ମା ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ''ଅକରଣୀଯୋ''ତି ୱୁତ୍ତେପି ସତ୍ତାହକରଣୀଯେନ ସକରଣୀଯାକରଣୀଯତା ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି କତ୍ୱା ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦି ଏୱଂ ପରତୋ ''ସତ୍ତାହକରଣୀଯେନ ପକ୍କମତୀ''ତି ୱାରଦ୍ୱଯେପି ''ସକରଣୀଯୋ ପକ୍କମତୀ''ତି ଏତ୍ତକମେୱ କସ୍ମା ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ତତ୍ଥ ''ସତ୍ତାହକରଣୀଯେନା''ତି ଅୱତ୍ୱା ''ସକରଣୀଯୋ ପକ୍କମତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ସୋ ତଂ ସତ୍ତାହଂ ବହିଦ୍ଧା ୱୀତିନାମେତୀତି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି ''ସତ୍ତାହକରଣୀଯେନ ପକ୍କମତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଞ୍ହି ୱୁତ୍ତେ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଧିକତତ୍ତା ସୋ ତଂ ସତ୍ତାହଂ ବହି ୱୀତିନାମେତୀତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ।

ଏତ୍ଥ ଚ ଆଦିମ୍ହି ଚତ୍ତାରୋ ୱାରା ନିରପେକ୍ଖଗମନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତା, ତତ୍ଥାପି ପୁରିମା ଦ୍ୱେ ୱାରା ୱସ୍ସଂ ଅନୁପଗତସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତା, ପଚ୍ଛିମା ପନ ଦ୍ୱେ ୱାରା ୱସ୍ସଂ ଉପଗତସ୍ସ ୱସେନ, ତତୋ ପରଂ ଦ୍ୱେ ୱାରା ସାପେକ୍ଖଗମନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତା, ତତ୍ଥାପି ପଠମୱାରୋ ସାପେକ୍ଖସ୍ସପି ସତ୍ତାହକରଣୀଯେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ସତ୍ତାହଂ ବହିଦ୍ଧା ୱୀତିନାମେନ୍ତସ୍ସ ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତୋ, ଇତରୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହେ ନିୱତ୍ତନ୍ତସ୍ସ ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦାଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ''ସୋ ସତ୍ତାହଂ ଅନାଗତାଯ ପୱାରଣାଯ ସକରଣୀଯୋ ପକ୍କମତୀ''ତି ଅଯଂ ପନ ୱାରୋ ନୱମିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ବହିଦ୍ଧା ୱୀତିନାମେନ୍ତସ୍ସପି ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦାଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ''ଅକରଣୀଯୋ ପକ୍କମତୀ''ତି ଦୁତିଯୱାରସ୍ସ ଅନାଗତତ୍ତା ନୱମିତୋ

ପତ୍ତାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନପି ସତିଯେୱ କରଣୀଯେ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ନାସତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇମେ ଚ ସତ୍ତ ୱାରା ବହିଦ୍ଧା କତୌପୋସଥିକସ୍ସ ୱସେନ ଆଗତା, ଅପରେ ସତ୍ତ ଅନ୍ତୋୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କତୌପୋସଥସ୍ସ ୱସେନାତି ଏୱଂ ପୁରିମିକାଯ ୱସେନ ଚୁଦ୍ଦସ ୱାରା ୱୁତ୍ତା, ତତୋ ପରଂ ପଚ୍ଛିମିକାଯ ୱସେନ ତେଯେୱ ଚୁଦ୍ଦସ ୱାରା ୱୁତ୍ତାତି ଏୱମେତେସଂ ନାନାକରଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଇମେହି ପନ ସତ୍ତୱାରେହି ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସୋ ତଦହେୱ ଅକରଣୀଯୋତିଆଦୀସୂ’’ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। କୋ ପନ ୱାଦୋ ଦ୍ୱୀହତୀହଂ ୱସିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହେ ନିୱତ୍ତନ୍ତସ୍ସାତି ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହତୀହଂ ୱସିତ୍ୱା ସତ୍ତାହକରଣୀଯେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହେ ନିୱତ୍ତନ୍ତସ୍ସ କୋ ପନ ୱାଦୋ, କଥା ଏୱ ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅସତିଯା ପନ ୱସ୍ସଂ ନ ଉପେତୀତି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଇମଂ ତେମାସଂ ୱସ୍ସଂ ଉପେମୀ’’ତି ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ନ ଉପେତି।

କୋମୁଦିଯା ଚାତୁମାସିନିଯାତି ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାଯଂ। ସା ହି କୁମୁଦାନଂ ଅତ୍ଥିତାଯ କୋମୁଦୀ, ଚତୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସିକାନଂ ମାସାନଂ ପରିଯୋସାନତ୍ତା ‘‘ଚାତୁମାସିନୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଦା ହି କୁମୁଦାନି ସୁପୁପ୍ଫିତାନି ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା କୁମୁଦାନଂ ସମୂହୋ, କୁମୁଦାନି ଏୱ ୱା କୋମୁଦା, ତେ ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି ‘‘କୋମୁଦୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, କୁମୁଦୱତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ପଟିସ୍ସୱଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱସ୍ସୂପନାଯିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ପୱାରଣକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ଅଫାସୁକୱିହାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୦୯। ପୱାରଣକ୍ଖନ୍ଧକେ ଆଦିତୋ ଲାପୋ ଆଲାପୋ, ୱଚନପଟିୱଚନୱସେନ ସମଂ ଲାପୋ ସଲ୍ଲାପୋ। ପିଣ୍ଡାଯ ପଟିକ୍କମେଯ୍ୟାତି ଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଅୱକ୍କାରପାତିଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠପେଯ୍ୟାତି ଅତିରେକପିଣ୍ଡପାତଂ ଅପନେତ୍ୱା ଠପନତ୍ଥାଯ ଏକଂ ସମୁଗ୍ଗପାତିଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଠପେଯ୍ୟ। ସମୁଗ୍ଗପାତି ନାମ ସମୁଗ୍ଗପୁଟସଦିସା ପାତି। ଅପ୍ପହରିତେତି ଅପରୂଳ୍ହହରିତେ, ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ପିଣ୍ଡପାତଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣେନ ୱିନସ୍ସନଧମ୍ମାନି ତିଣାନି ନତ୍ଥି, ତସ୍ମିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ନିତ୍ତିଣଞ୍ଚ ମହାତିଣଗହନଞ୍ଚ ଯତ୍ଥ ସକଟେନପି ଛଡ୍ଡିତେ ପିଣ୍ଡପାତେ ତିଣାନି ନ ୱିନସ୍ସନ୍ତି, ତଞ୍ଚ ଠାନଂ ପରିଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି। ଭୂତଗାମସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ହି ଅୱିକୋପନତ୍ଥମେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅପ୍ପାଣକେତି ନିପ୍ପାଣକେ, ପିଣ୍ଡପାତଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣେନ ମରିତବ୍ବପାଣକରହିତେ ୱା ମହାଉଦକକ୍ଖନ୍ଧେ। ପରିତ୍ତୋଦକେ ଏୱ ହି ଭତ୍ତପକ୍ଖେପେନ ଆଲୁଳିତେ ସୁଖୁମପାଣକା ମରନ୍ତି, ନ ମହାତଳାକାଦୀସୂତି। ପାଣକାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥଞ୍ହି ଏତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଓପିଲାପେଯ୍ୟାତି ନିମୁଜ୍ଜାପେଯ୍ୟ।

ୱଚ୍ଚଘଟନ୍ତି ଆଚମନକୁମ୍ଭୀ। ରିତ୍ତନ୍ତି ରିତ୍ତକଂ। ତୁଚ୍ଛନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଅୱିସଯ୍ହନ୍ତି ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଂ ଅତିଭାରିକଂ। ହତ୍ଥୱିକାରେନାତି ହତ୍ଥସଞ୍ଞାଯ। ହତ୍ଥେହି ଉକ୍ଖିପନଂ ହତ୍ଥୱିଲଙ୍ଘନଂ। ତେନାହ ‘‘ହତ୍ଥୁକ୍ଖେପକେନା’’ତି। ଅଥ ୱା ୱିଲଙ୍ଘେତି ଦେସନ୍ତରଂ ପାପେତି ଏତେନାତି ୱିଲଙ୍ଘକୋ, ହତ୍ଥୋ ଏୱ ୱିଲଙ୍ଘକୋ ହତ୍ଥୱିଲଙ୍ଘକୋ, ତେନ ହତ୍ଥୱିଲଙ୍ଘକେନ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଂସିବ୍ବିତହତ୍ଥେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଦ୍ୱେ ହି ଜନା ହତ୍ଥେନ ହତ୍ଥଂ ସଂସିବ୍ବେତ୍ୱା ଦ୍ୱୀସୁ ହତ୍ଥେସୁ ଠପେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠପେନ୍ତା ହତ୍ଥୱିଲଙ୍ଘକେନ ଉଟ୍ଠପେନ୍ତି ନାମ। ତିତ୍ଥିଯସମାଦାନନ୍ତି ତିତ୍ଥିଯେହି ସମାଦାତବ୍ବଂ।

ଅଫାସୁକୱିହାରକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପୱାରଣାଭେଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୧୨।ଦ୍ୱେମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୱାରଣା ଚାତୁଦ୍ଦସିକା ଚ ପନ୍ନରସିକା ଚାତି ଏତ୍ଥ ପୁରିମୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାନଂ ପୁବ୍ବକତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମା, ତେସଂଯେୱ ସଚେ ଭଣ୍ଡନକାରକେହି ଉପଦ୍ଦୁତା ପୱାରଣଂ ପଚ୍ଚୁକ୍କଡ୍ଢନ୍ତି, ଅଥ କତ୍ତିକମାସସ୍ସ କାଳପକ୍ଖଚାତୁଦ୍ଦସୋ ୱା ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମା ୱା, ପଚ୍ଛିମୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାନଞ୍ଚ ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମା ଏୱ ୱାତି ଇମେ ତଯୋ ପୱାରଣଦିୱସାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଇଦଞ୍ଚ ପକତିଚାରିତ୍ତୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତଥାରୂପପଚ୍ଚଯେ ପନ ସତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାନଂ ପୁରିମେସୁ ଚାତୁଦ୍ଦସେସୁପି ପୱାରଣଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତେନେୱ ମହାୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ଚାତୁଦ୍ଦସିଯା ପୱାରେତ୍ୱା ପନ୍ନରସିଯା କାଯସାମଗ୍ଗିଂ ଦେନ୍ତି, ଚେତିଯଗିରିମହଦସ୍ସନତ୍ଥମ୍ପି ଅଟ୍ଠମିଯା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତମ୍ପି ଚାତୁଦ୍ଦସିଯଂ ପୱାରେତୁକାମାନଞ୍ଞେୱ ହୋତି।

ପୱାରଣାଦାନାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୧୩।ସଚେ ପନ ୱୁଡ୍ଢତରୋ ହୋତୀତି ସଚେ ପୱାରଣଦାଯକୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱୁଡ୍ଢତରୋ ହୋତି। ତେନ ଚ ଭିକ୍ଖୁନାତି ପୱାରଣଦାଯକେନ ଭିକ୍ଖୁନା।

ଅନାପତ୍ତିପନ୍ନରସକକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୨୨। ପନ୍ନରସକେସୁ ପୱାରିତମତ୍ତେତି ପୱାରିତସମନନ୍ତରଂ। ଅୱୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିସାଯାତି ପୱାରେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଥେନ୍ତିଯା। ଏକଚ୍ଚାଯ ୱୁଟ୍ଠିତାଯାତି ଏକଚ୍ଚେସୁ ଯଥାନିସିନ୍ନେସୁ ଏକଚ୍ଚେସୁ ସକସକଟ୍ଠାନଂ ଗତେସୁ। ପୁନ ପୱାରିତବ୍ବନ୍ତି ପୁନପି ସବ୍ବେହି ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ପୱାରେତବ୍ବଂ। ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ସମସମା, ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ପୱାରେତବ୍ବନ୍ତି ଗତେ ଅନାନେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନାନଞ୍ଞେୱ ସନ୍ତିକେ ପୱାରେତବ୍ବଂ। ସବ୍ବାଯ ୱୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିସାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ସମସମା, ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ପୱାରେତବ୍ବନ୍ତି ଯଦି ସବ୍ବେ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗତା ସନ୍ନିପାତେତୁଞ୍ଚ ନ ସକ୍କା, ଏକଚ୍ଚେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ପୱାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଞତ୍ତିଂ ଠପେତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବସଙ୍ଘକମ୍ମାଭାୱା ୱଗ୍ଗଂ ନ ହୋତି। ଉପୋସଥେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ପୱାରଣାଠପନକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୩୭। ‘‘ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତିଆଦିନଯପ୍ପୱତ୍ତା ଦସୱତ୍ଥୁକା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି। ‘‘ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣା , ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ

ମରଣା’’ତିଆଦିନା ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦସଙ୍ଖାତଂ ଅନ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା।

ଭଣ୍ଡନକାରକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୪୦।ଚତୁଦ୍ଦେକତେ ସୁଣନ୍ତୀତି ଚତୁଦ୍ଦେ ପନ୍ନରସିକୁପୋସଥେ କତେ ଅମ୍ହାକଂ ପୱାରଣଂ ଠପେସ୍ସନ୍ତୀତି ସୁଣନ୍ତି। ଏୱମ୍ପି ଦ୍ୱେ ଚାତୁଦ୍ଦସିକା ହୋନ୍ତୀତି ତତିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱେ ଚାତୁଦ୍ଦସିକା ହୋନ୍ତି।

ପୱାରଣାସଙ୍ଗହକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୪୧। ଅଯଂ ପୱାରଣାସଙ୍ଗହୋ ଏକସ୍ସ ଦିନ୍ନୋପି ସବ୍ବେସଂ ଦିନ୍ନୋୱ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଏକସ୍ସପି ୱସେନ ଦାତବ୍ବୋ’’ତି। ଆଗନ୍ତୁକା ତେସଂ ସେନାସନଂ ଗହେତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତୀତି ସଚେପି ସଟ୍ଠିୱସ୍ସଭିକ୍ଖୂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସଂ ସେନାସନଂ ଗହେତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତି। ପୱାରେତ୍ୱା ପନ ଅନ୍ତରାପି ଚାରିକଂ ପକ୍କମିତୁଂ ଲଭନ୍ତୀତି ପୱାରଣାସଙ୍ଗହେ କତେ ଅନ୍ତରା ପକ୍କମିତୁକାମା ସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ପୱାରେତୁଂ ଲଭନ୍ତି। ସେସମେତ୍ଥ ପାଳିଇତୋ ଅଟ୍ଠକଥାତୋ ଚ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ପୱାରଣକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ସୋଣକୋଳିଵିସଵତ୍ଥୁକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୪୨। ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ ଉଣ୍ଣପାଵାରଣନ୍ତି ଉଣ୍ଣାମଯଂ ପାଵାରଣଂ। ଵିହାରପଚ୍ଛାଯାଯନ୍ତି ଵିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ ଛାଯାଯଂ। ଵିହାରସ୍ସ ଵଡ୍ଢମାନଚ୍ଛାଯାଯନ୍ତିପି ଵଦନ୍ତି।

ସୋଣସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୪୩। ସୁଭଟ୍ଠୋ ପନ ସୁଭଵଣ୍ଣନାତୋଯେଵ ଗହେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥାଯଂ ସୁଭଵଣ୍ଣନା। ସୀତଵନେତି (ଅ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୩।୬।୫୫) ଏଵଂନାମକେ ଵନେ। ତସ୍ମିଂ କିର ପଟିପାଟିଯା ପଞ୍ଚ ଚଙ୍କମନସତାନି ମାପିତାନି, ତେସୁ ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ସପ୍ପାଯଂ ଚଙ୍କମନଂ ଗହେତ୍ଵା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋତି। ତସ୍ସ ଆରଦ୍ଧଵୀରିଯସ୍ସ ହୁତ୍ଵା ଚଙ୍କମତୋ ପାଦତଲାନି ଭିଜ୍ଜିଂସୁ, ଜାଣୂହି ଚଙ୍କମତୋ ଜାଣୁକାନିପି ହତ୍ଥତଲାନିପି ଭିଜ୍ଜିଂସୁ, ଛିଦ୍ଦାନି ଅହେସୁଂ। ଏଵଂ ଆରଦ୍ଧଵୀରିଯୋ ଵିହରନ୍ତୋ ଓଭାସନିମିତ୍ତମତ୍ତକମ୍ପି ଦସ୍ସେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ତସ୍ସ ଵୀରିଯେନ କିଲମିତକାଯସ୍ସ ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ପାସାଣଫଲକେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଯୋ ଵିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମତୋ''ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଆରଦ୍ଧଵୀରିଯାତି ପରିପୁଣ୍ଣପଗ୍ଗହିତଵୀରିଯା। ନ ଅନୁପାଦାଯ ଆସଵେହି ଚିତ୍ତଂ ଵିମୁଚ୍ଚତୀତି ''ସଚେ ଅହଂ ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ ଵା ଵିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ ଵା ନେଯ୍ୟୋ ଵା, ନ ମେ ଚିତ୍ତଂ ନ ଵିମୁଚ୍ଚେଯ୍ୟ, ଅଦ୍ଧା ପନ ପଦପରମୋ, ଯେନ ମେ ଚିତ୍ତଂ ନ ମୁଚ୍ଚତୀ''ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ଵା ''ସଂଵିଜ୍ଜନ୍ତି ଖୋ ପନା''ତିଆଦୀନି ଚିନ୍ତେସି। ତତ୍ଥ ଭୋଗାତି ଉପଯୋଗଟ୍ଠେ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ।

ପାତୁରହୋସୀତି ଥେରସ୍ସ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଞତ୍ଵା ''ଅଯଂ ସୋଣୋ ଅଜ୍ଜ ସୀତଵନେ ପଧାନଭୂମିଯଂ ନିସିନ୍ନୋ ଇମଂ ଵିତକ୍କଂ ଵିତକ୍କେତି, ଗନ୍ତ୍ଵାସ୍ସ ଵିତକ୍କଂ ସହୋଡ୍ଢଂ ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ଵୀଣୋପମକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ସୀତଵନେ ପାତୁରହୋସି। ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେତି ପଧାନିକଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ତନୋ ଵସନଟ୍ଠାନେ ଓଵଦିତୁଂ ଆଗତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ନିସୀଦନତ୍ଥଂ ଯଥାଲାଭେନ ଆସନମ୍ପି ପଞ୍ଞପେତ୍ଵାଵ ପଧାନଂ କରୋନ୍ତି , ଅଞ୍ଞଂ ଅଲଭମାନା ପୁରାଣପଣ୍ଣାନି ସଙ୍ଘରିତ୍ଵା ଉପରି ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ଥେରୋପି ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ଵାଵ ପଧାନଂ ଅକାସି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ ''ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ''ତି।

ତଂକିଂ ମଞ୍ଞସୀତି ସତ୍ଥା ''ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଵସେସକମ୍ମଟ୍ଠାନେନ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ଅଯଂ ଗନ୍ଧବ୍ବସିପ୍ପେ ଛେକୋ ଚିଣ୍ଣଵସୀ, ଅତ୍ତନୋ ଵିସଯେ କଥିଯମାନେ ଖିପ୍ପମେଵ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସ୍ସତୀ''ତି ଵୀଣୋପମଂ କଥେତୁଂ ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସୀ''ତିଆଦିମାହ। ଵୀଣାଯ ତନ୍ତିସ୍ସରେ କୁସଲତା ନାମ ଵୀଣାଯ ଵାଦନକୁସଲତା, ସୋ ଚ ତତ୍ଥ କୁସଲୋ। ମାତାପିତରୋ ହିସ୍ସ ''ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞଂ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖନ୍ତୋ କାଯେନ କିଲମିସ୍ସତି, ଇଦଂ ପନ ଆସନେ ନିସିନ୍ନେନେଵ ସକ୍କା ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତୁ''ନ୍ତି ଗନ୍ଧବ୍ବସିପ୍ପମେଵ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସୁଂ। ତସ୍ସ –

''ସତ୍ତ ସରା ତଯୋ ଗାମା, ମୁଚ୍ଛନା ଏକଵୀସତି;

ଠାନା ଏକୂନପଞ୍ଞାସ, ଇଚ୍ଚେତେ ସରମଣ୍ଡଲା''ତି। –

ଆଦିକଂ ଗନ୍ଧବ୍ବସିପ୍ପଂ ସବ୍ବମେଵ ପଗୁଣଂ ଅହୋସି। ଅଚ୍ଚାଯତାତି ଅତିଆଯତା ଖରମୁଚ୍ଛନା। ସରଵତୀତି ସରସମ୍ପନ୍ନା। କମ୍ମଞ୍ଞାତି କମ୍ମକ୍ଖମା କମ୍ମଯୋଗ୍ଗା। ଅତିସିଥିଲାତି ମନ୍ଦମୁଚ୍ଛନା। ସମେ ଗୁଣେ ପତିଟ୍ଠିତାତି ମଜ୍ଝିମେ ସରେ ଠପେତ୍ଵା ମୁଚ୍ଛିତା।

ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧନ୍ତି ଅତିଗାଳ୍ହଂ। ଉଦ୍ଧଚ୍ଚାଯ ସଂଵତ୍ତତୀତି ଉଦ୍ଧତଭାଵାଯ ସଂଵତ୍ତତି। ଅତିଲୀନନ୍ତି ଅତିସିଥିଲଂ। କୋସଜ୍ଜାଯାତି କୁସୀତଭାଵତ୍ଥାଯ। ଵୀରିଯସମଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାହୀତି ଵୀରିଯସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସମଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାହି, ଵୀରିଯଂ ସମଥେନ ଯୋଜେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଞ୍ଚ ସମତଂ ଅଧିଟ୍ଠାହୀତି ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମତଂ ସମଭାଵଂ ଅଧିଟ୍ଠାହି। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଞାଯ, ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ସଦ୍ଧାଯ, ଵୀରିଯଂ ସମାଧିନା, ସମାଧିଞ୍ଚ ଵୀରିଯେନ ଯୋଜଯତା ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମତା ଅଧିଟ୍ଠିତା ନାମ ହୋତି। ସତି ପନ ସବ୍ବତ୍ଥିକା, ସା ସଦାପି ବଲଵତୀଯେଵ ଵଟ୍ଟତି। ତଞ୍ଚ ପନେସଂ ଯୋଜନାଵିଧାନଂ ଵିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ଵିସୁଦ୍ଧି॰ ୧।୬୦-୬୨) ଆଗତନଯେନ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଚ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାହୀତି ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସମଭାଵେ ସତି ଯେନ ଆଦାସେ ମୁଖବିମ୍ବେନେଵ ନିମିତ୍ତେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ତଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ଵିପସ୍ସନାନିମିତ୍ତଂ ମଗ୍ଗନିମିତ୍ତଂ ଫଲନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଗଣ୍ହ ନିବ୍ବତ୍ତେହୀତି ଏଵମସ୍ସ ସତ୍ଥା ଅରହତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ଵା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସି।

ତତ୍ଥ ଚ ନିମିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେସୀତି ସମଥନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସନାନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗହେସି। ଏକୋତି ଅସହାୟୋ। ୱୂପକଟ୍ଠୋତି ୱତ୍ଥୁକାମେହି ଚ କିଲେସକାମେହି ଚ କାୟେନ ଚେୱ ଚିତ୍ତେନ ଚ ୱୂପକଟ୍ଠୋ। ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ସତିଂ ଅୱିଜହନ୍ତୋ। ଆତାପୀତି କାୟିକଚେତସିକୱୀରିୟାତାପେନ ଆତାପୋ। ଆତପ୍ପତି କିଲେସେହୀତି ଆତାପୋ, ୱୀରିୟଂ। ପହିତତ୍ତୋତି କାୟେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ଅନପେକ୍ଖତାୟ ପେସିତତ୍ତୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠଅତ୍ତଭାୱୋ, ନିବ୍ବାନେ ୱା ପେସିତଚିତ୍ତୋ। ନ ଚିରସ୍ସେୱାତି କମ୍ମଟ୍ଠାନାରମ୍ଭତୋ ନ ଚିରେନେୱ। ଅଞ୍ଞତରୋତି ଏକୋ। ଅରହତନ୍ତି ଭଗୱତୋ ସାୱକାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରୋ ଏକୋ ମହାସାୱକୋ ଅହୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୪୪। ୱୁସିତୱାତି ୱୁତ୍ଥବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସୋ। କତକରଣୀୟୋତି ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି କତ୍ତବ୍ବଂ କତ୍ୱା ଠିତୋ। ଓହିତଭାରୋତି ଖନ୍ଧଭାରଂ କିଲେସଭାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖାରଭାରଞ୍ଚ ଓତାରେତ୍ୱା ଠିତୋ। ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥୋତି ସଦତ୍ଥୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅରହତ୍ତଂ, ତଂ ପତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିକ୍ଖୀଣଭୱସଂୟୋଜନୋତି ଖୀଣଭୱବନ୍ଧନୋ। ସମ୍ମଦଞ୍ଞା ୱିମୁତ୍ତୋତି ସମ୍ମା ହେତୁନା କାରଣେନ ଜାନିତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତୋ। ଛ ଠାନାନୀତି ଛ କାରଣାନି। ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ଠିତୋ ହୋତି। ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋତିଆଦି ସବ୍ବଂ ଅରହତ୍ତୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଅରହତ୍ତଞ୍ହି ସବ୍ବକିଲେସେହି ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମଂ, ତେହେୱ ପୱିୱିତ୍ତତ୍ତା ପୱିୱେକୋ, ବ୍ୟାପଜ୍ଜାଭାୱତୋ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜଂ, ଉପାଦାନସ୍ସ ଖୟନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଉପାଦାନକ୍ଖୟୋ, ତଣ୍ହାୟ ଖୟନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ତଣ୍ହକ୍ଖୟୋ, ସମ୍ମୋହାଭାୱତୋ ଅସମ୍ମୋହୋତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି।

କେୱଲଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକନ୍ତି ପଟିୱେଧରହିତଂ କେୱଲଂ ପଟିୱେଧପଞ୍ଞାୟ ଅସମ୍ମିସ୍ସଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକଂ। ପଟିଚୟନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ କରଣେନ ୱଡ୍ଢିଂ। ୱୀତରାଗତ୍ତାତି ମଗ୍ଗପଟିୱେଧେନ ରାଗସ୍ସ ୱିହତତ୍ତାୟେୱ ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍ଖାତଂ ଅରହତ୍ତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଠିତୋ ହୋତି, ଫଲସମାପତ୍ତିୱିହାରେନ ୱିହରତି, ତନ୍ନିନ୍ନମାନସୋୟେୱ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକନ୍ତି ଚତୁପଚ୍ଚୟଲାଭଞ୍ଚ ତେସଂୟେୱ ସୁକତଭାୱଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଭଣନଞ୍ଚ। ନିକାମୟମାନୋତି ଇଚ୍ଛମାନୋ ପତ୍ଥୟମାନୋ। ପୱିୱେକାଧିମୁତ୍ତୋତି ‘‘ପୱିୱେକେ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ଅହ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୀଲବ୍ବତପରାମାସନ୍ତି ସୀଲଞ୍ଚ ୱତଞ୍ଚ ପରାମସିତ୍ୱା ଗହିତଗ୍ଗହଣମତ୍ତଂ। ସାରତୋ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋତି ସାରଭାୱେନ ଜାନନ୍ତୋ। ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାଧିମୁତ୍ତୋତି ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜଂ ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରୋତି। ଇମିନାୱ ନୟେନ ସବ୍ବୱାରେସୁ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅପିଚେତ୍ଥ ‘‘ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋତି ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଅରହତ୍ତଂ କଥିତଂ, ସେସେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ନିବ୍ବାନ’’ନ୍ତି ଏକେ ୱଦନ୍ତି। ଅପରେ ‘‘ଅସମ୍ମୋହାଧିମୁତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥେୱ ନିବ୍ବାନଂ କଥିତଂ, ସେସେସୁ ଅରହତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ସାରୋ – ‘‘ସବ୍ବେସ୍ୱେୱେତେସୁ ଅରହତ୍ତମ୍ପି ନିବ୍ବାନମ୍ପି କଥିତମେୱା’’ତି।

ଭୁସାତି ବଲୱନ୍ତୋ ଦିବ୍ବରୂପସଦିସା। ନେୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟାଦିୟନ୍ତୀତି ଏତସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। କିଲେସା ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଚିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି ନାମ। ଅମିସ୍ସୀକତନ୍ତି ଅମିସ୍ସକତଂ। କିଲେସା ହି ଆରମ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚିତ୍ତଂ ମିସ୍ସଂ କରୋନ୍ତି, ତେସଂ ଅଭାୱା ଅମିସ୍ସୀକତଂ। ଠିତନ୍ତି ପତିଟ୍ଠିତଂ। ଆନେଞ୍ଜପ୍ପତ୍ତନ୍ତି ଅଚଲନପ୍ପତ୍ତଂ। ୱୟଞ୍ଚସ୍ସାନୁପସ୍ସତୀତି ତସ୍ସ ଚେସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦମ୍ପି ୱୟମ୍ପି ପସ୍ସତି। ଭୁସା ୱାତୱୁଟ୍ଠୀତି ବଲୱା ୱାତକ୍ଖନ୍ଧୋ। ନେୱ ନଂ ସଙ୍କମ୍ପେୟ୍ୟାତି ଏକଭାଗେନ ଚାଲେତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟ। ନ ସମ୍ପକମ୍ପେୟ୍ୟାତି ଥୂଣଂ ୱିୟ ସବ୍ବଭାଗତୋ କମ୍ପେତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟ। ନ ସମ୍ପୱେଧେୟ୍ୟାତି ୱେଧେତ୍ୱା ପୱେଧେତ୍ୱା ପାତେତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟ।

ନେକ୍ଖମ୍ମଂ ଅଧିମୁତ୍ତସ୍ସାତି ଅରହତ୍ତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ। ସେସପଦେସୁପି ଅରହତ୍ତମେୱ କଥିତଂ। ଉପାଦାନକ୍ଖୟସ୍ସ ଚାତି ଉପୟୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ଅସମ୍ମୋହଞ୍ଚ ଚେତସୋତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଚ ଅସମ୍ମୋହଂ ଅଧିମୁତ୍ତସ୍ସ। ଦିସ୍ୱା ଆୟତନୁପ୍ପାଦନ୍ତି ଆୟତନାନଂ ଉପ୍ପାଦଞ୍ଚ ୱୟଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା। ସମ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ମା ହେତୁନା ନୟେନ ଇମାୟ ୱିପସ୍ସନାୟ ପଟିପତ୍ତିୟା ଫଲସମାପତ୍ତିୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣେ ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ୱା ଇମିନା ଖୀଣାସୱସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦା କଥିତା। ତସ୍ସ ହି ଆୟତନୁପ୍ପାଦଂ ଦିସ୍ୱା ଇମାୟ ୱିପସ୍ସନାୟ ଅଧିଗତସ୍ସ ଅରିୟମଗ୍ଗସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ସବ୍ବକିଲେସେହି ସମ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ତସ୍ସ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତସ୍ସ…ପେ… ନ ୱିଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ ସନ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସାତି ନିବ୍ବୁତଚିତ୍ତସ୍ସ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ସୋଣସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସବ୍ବନୀଲିକାଦିପଟିକ୍ଖେପକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୪୬। ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠକୱଣ୍ଣାତି ଅଭିନୱାରିଟ୍ଠଫଲୱଣ୍ଣା। ଉଦକେନ ତିନ୍ତକାକପତ୍ତୱଣ୍ଣାତିପି ୱଦନ୍ତି।

ଅଜ୍ଝାରାମେ ଉପାହନପଟିକ୍ଖେପକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୪୮। ଅଭିଜୀୱନ୍ତି ଏତେନାତି ଅଭିଜୀୱନିକଂ। କିନ୍ତଂ? ସିପ୍ପଂ। ତେନାହ ‘‘ଯେନ ସିପ୍ପେନା’’ତିଆଦି।

କଟ୍ଠପାଦୁକାଦିପଟିକ୍ଖେପକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୫୧।ଉଣ୍ଣାହି କତପାଦୁକାତି ଉଣ୍ଣାଲୋମମଯକମ୍ବଲେହି, ଉଣ୍ଣାଲୋମେହି ଏୱ ୱା କତପାଦୁକା। ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଗାୱୀନଂ ୱିସାଣେସୁ ଗହେତବ୍ବନ୍ତିଆଦୀସୁ ‘‘ମୋକ୍ଖାଧିପ୍ପାଯେନ ୱିସାଣାଦୀସୁ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ।

ଯାନାଦିପଟିକ୍ଖେପକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୫୩।ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସଯୁତ୍ତଂ ହତ୍ଥୱଟ୍ଟକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସଯୁତ୍ତଂ, ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ହତ୍ଥୱଟ୍ଟକ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚେକୱାକ୍ୟପରିସମାପନଂ ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି ଆହ ‘‘ପୁରିସଯୁତ୍ତଂ ଇତ୍ଥିସାରଥି ୱା…ପେ… ପୁରିସା ୱା, ୱଟ୍ଟତିଯେୱା’’ତି। ପୀଠକସିୱିକନ୍ତି ପୀଠକଯାନଂ। ପାଟଙ୍କିନ୍ତି ଅନ୍ଦୋଲିକାଯେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ଉଚ୍ଚାସଯନମହାସଯନପଟିକ୍ଖେପକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୫୪।ୱାଳରୂପାନୀତି ଆହରିମାନି ୱାଳରୂପାନି। ‘‘ଅକପ୍ପିଯରୂପାକୁଲୋ ଅକପ୍ପିଯମଞ୍ଚୋ ପଲ୍ଲଙ୍କୋ’’ତି ସାରସମାସେ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଦୀଘଲୋମକୋ ମହାକୋଜୱୋତି ଚତୁରଙ୍ଗୁଲାଧିକଲୋମୋ କାଳକୋଜୱୋ। ‘‘ଚତୁରଙ୍ଗୁଲାଧିକାନି କିର ତସ୍ସ ଲୋମାନୀ’’ତି ୱଚନତୋ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲତୋ ହେଟ୍ଠା ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତି। ୱାନଚିତ୍ତ୍ରୋ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣୋତି ଭିତ୍ତିଚ୍ଛେଦାଦିୱସେନ ୱିଚିତ୍ତ୍ରୋ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣୋ। ଘନପୁପ୍ଫକୋ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣୋତି ଉଣ୍ଣାମଯଲୋହିତତ୍ଥରଣୋ। ପକତିତୂଲିକାତି ରୁକ୍ଖତୂଲଲତାତୂଲପୋଟକୀତୂଲସଙ୍ଖାତାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ତୂଲାନଂ ଅଞ୍ଞତରପୁଣ୍ଣା ତୂଲିକା। ‘‘ଉଦ୍ଦଲୋମୀତି ଉଭତୋଦସଂ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣଂ। ଏକନ୍ତଲୋମୀତି ଏକତୋଦସଂ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣ’’ନ୍ତି ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୫) ୱୁତ୍ତଂ, ସାରସମାସେ ପନ ‘‘ଉଦ୍ଦଲୋମୀତି ଏକତୋ ଉଗ୍ଗତପୁପ୍ଫଂ। ଏକନ୍ତଲୋମୀତି ଉଭତୋ ଉଗ୍ଗତପୁପ୍ଫ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘କୋସେଯ୍ୟକଟ୍ଟିସ୍ସମଯନ୍ତି କୋସେଯ୍ୟକସଟମଯ’’ନ୍ତି ଆଚରିଯଧମ୍ମପାଲତ୍ଥେରେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସୁଦ୍ଧକୋସେଯ୍ୟନ୍ତି ରତନପରିସିବ୍ବନରହିତଂ। ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନେତ୍ଥ ‘‘ଠପେତ୍ୱା ତୂଲିକଂ ସବ୍ବାନେୱ ଗୋନକାଦୀନି ରତନପରିସିବ୍ବିତାନି ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ‘‘ଠପେତ୍ୱା ତୂଲିକ’’ନ୍ତି ଏତେନ ରତନପରିସିବ୍ବନରହିତାପି ତୂଲିକା ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ‘‘ରତନପରିସିବ୍ବିତାନି ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ପନ ଯାନି ରତନପରିସିବ୍ବିତାନି, ତାନି ଭୂମତ୍ଥରଣୱସେନ ଯଥାନୁରୂପଂ ମଞ୍ଚାଦୀସୁ ଚ ଉପନେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ୱିନଯପରିଯାଯଂ ପତ୍ୱା ଗରୁକେ ଠାତବ୍ବତ୍ତା ଇଧ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୁତ୍ତନ୍ତିକଦେସନାଯଂ ପନ ଗହଟ୍ଠାନମ୍ପି ୱସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତେସଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥଂ ‘‘ଠପେତ୍ୱା ତୂଲିକଂ… ପେ… ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅପରେ।

ଅଜିନଚମ୍ମେହୀତି ଅଜିନମିଗଚମ୍ମେହି। ତାନି କିର ଚମ୍ମାନି ସୁଖୁମତରାନି, ତସ୍ମା ଦୁପଟ୍ଟତିପଟ୍ଟାନି କତ୍ୱା ସିବ୍ବନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଜିନପୱେଣୀ’’ତି। ଉତ୍ତରଂ ଉପରିଭାଗଂ ଛାଦେତୀତି ଉତ୍ତରଚ୍ଛଦୋ, ୱିତାନଂ, ତଞ୍ଚ ଲୋହିତୱିତାନଂ ଇଧାଧିପ୍ପେତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଉପରିବଦ୍ଧେନ ରତ୍ତୱିତାନେନା’’ତି। ‘‘ରତ୍ତୱିତାନେସୁ ଚ କାସାୱଂ ୱଟ୍ଟତି, କୁସୁମ୍ଭାଦିରତ୍ତମେୱ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ମହାଉପଧାନନ୍ତି ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଂ ଉପଧାନଂ। ଏତ୍ଥ ଚ କିଞ୍ଚାପି ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ (ଦୀ। ନି ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୫) ‘‘ଅଲୋହିତକାନି ଦ୍ୱେପି ୱଟ୍ଟନ୍ତିଯେୱ, ତତୋ ଉତ୍ତରି ଲଭିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ଦାତବ୍ବାନି, ଦାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମଞ୍ଚେ ତିରିଯଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଉପରି ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ଦତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁମ୍ପି ଲଭତୀ’’ତି ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯଂ (ଚୂଳୱ। ଅଟ୍ଠ। ୨୯୭) ପନ ‘‘ଅଗିଲାନସ୍ସ ସୀସୁପଧାନଞ୍ଚ ପାଦୁପଧାନଞ୍ଚାତି ଦ୍ୱଯମେୱ ୱଟ୍ଟତି, ଗିଲାନସ୍ସ ବିମ୍ବୋହନାନି ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ଉପରି ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ଦତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଗିଲାନୋଯେୱ ମଞ୍ଚେ ତିରିଯଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ଲଭତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଉଚ୍ଚାସଯନମହାସଯନପଟିକ୍ଖେପକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଗିହିୱିକତାନୁଞ୍ଞାତାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୫୬।ଅଭିନିସ୍ସାଯନିସୀଦିତୁନ୍ତି ଅପସ୍ସାଯ ନିସୀଦିତୁଂ।

ସୋଣକୁଟିକଣ୍ଣୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୫୭।ପପତକେ ପବ୍ବତେତି ଏତ୍ଥ ‘‘ପୱତ୍ତେ ପବ୍ବତେ’’ତିପି ପଠନ୍ତି, ପୱତ୍ତନାମକେ ପବ୍ବତେତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋଣୋ ଉପାସକୋତିଆଦୀସୁ (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୪୬) ନାମେନ ସୋଣୋ ନାମ, ତୀହି ସରଣଗମନେହି ଉପାସକତ୍ତପଟିୱେଦନେନ ଉପାସକୋ, କୋଟିଅଗ୍ଘନକସ୍ସ କଣ୍ଣପିଳନ୍ଧନସ୍ସ ଧାରଣେନ ‘‘କୋଟିକଣ୍ଣୋ’’ତି ଚ ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘କୁଟିକଣ୍ଣୋ’’ତି ଏୱଂ ଅଭିଞ୍ଞାତୋ, ନ ସୁକୁମାରସୋଣୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଅୟଞ୍ହି ଆୟସ୍ମତୋ ମହାକଚ୍ଚାନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସାସନେ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠିତୋ ପପତକେ ପବ୍ବତେ ଛାୟୂଦକସମ୍ପନ୍ନେ ଠାନେ ୱିହାରଂ କାରେତ୍ୱା ଥେରଂ ତତ୍ଥ ୱସାପେତ୍ୱା ଚତୂହି ପଚ୍ଚୟେହି ଉପଟ୍ଠାତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଆୟସ୍ମତୋ ମହାକଚ୍ଚାନସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୋତୀ’’ତି।

ସୋ କାଲେନ କାଲଂ ଥେରସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ଥେରୋ ଚସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ତେନ ସଂୱେଗବହୁଲୋ ଧମ୍ମଚରିୟାୟଂ ଉସ୍ସାହଜାତୋ ୱିହରତି। ସୋ ଏକଦା ସତ୍ଥେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱାଣିଜ୍ଜତ୍ଥାୟ ଉଜ୍ଜେନିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଅଟୱିୟଂ ସତ୍ଥେ ନିୱିଟ୍ଠେ ରତ୍ତିୟଂ ଜନସମ୍ବାଧଭୟେନ ଏକମନ୍ତଂ ଅପକ୍କମ୍ମ ନିଦ୍ଦଂ ଉପଗଚ୍ଛି। ସତ୍ଥୋ ପଚ୍ଚୂସୱେଲାୟଂ ଉଟ୍ଠାୟ ଗତୋ, ନ ଏକୋପି ସୋଣଂ ପବୋଧେସି, ସବ୍ବେ ୱିସ୍ସରିତ୍ୱା ଅଗମିଂସୁ। ସୋ ପଭାତାୟ ରତ୍ତିୟା ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ କଞ୍ଚି ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ସତ୍ଥେନ ଗତମଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକଂ ୱଟରୁକ୍ଖଂ ଉପଗଚ୍ଛି। ତତ୍ଥ ଅଦ୍ଦସ ଏକଂ ମହାକାୟଂ ୱିରୂପଦସ୍ସନଂ ବୀଭଚ୍ଛଂ ପୁରିସଂ ଅଟ୍ଠିତୋ ମୁତ୍ତାନି ଅତ୍ତନୋ ମଂସାନି ସୟମେୱ ଖାଦନ୍ତଂ, ଦିସ୍ୱାନ ‘‘କୋସି ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ପେତୋସ୍ମି, ଭନ୍ତେତି। କସ୍ମା ଏୱଂ କରୋସୀତି? ଅତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବକମ୍ମେନାତି। କିଂ ପନ ତଂ କମ୍ମନ୍ତି? ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ଭାରୁକଚ୍ଛନଗରୱାସୀ କୂଟୱାଣିଜୋ ହୁତ୍ୱା ପରେସଂ ସନ୍ତକଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଖାଦିଂ, ସମଣେ ଚ ଭିକ୍ଖାୟ ଉପଗତେ ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ମଂସଂ ଖାଦଥା’’ତି ଅକ୍କୋସିଂ, ତେନ କମ୍ମେନ ଏତରହି ଇମଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱାମୀତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୋଣୋ ଅତିୱିୟ ସଂୱେଗଂ ପଟିଲଭି।

ତତୋ ପରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମୁଖତୋ ପଗ୍ଘରିତକାଳଲୋହିତେ ଦ୍ୱେ ପେତଦାରକେ ପସ୍ସିତ୍ୱା ତଥେୱ ପୁଚ୍ଛି, ତେପିସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ କଥେସୁଂ। ତେ କିର ଭାରୁକଚ୍ଛନଗରେ ଦାରକକାଲେ ଗନ୍ଧୱାଣିଜ୍ଜାୟ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ମାତରି ଖୀଣାସୱେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଭୋଜେନ୍ତିୟା ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତକଂ କସ୍ମା ସମଣାନଂ ଦେସି, ତୟା ଦିନ୍ନଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜନକସମଣାନଂ ମୁଖତୋ କାଳଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରତୂ’’ତି ଅକ୍କୋସିଂସୁ। ତେ ତେନ କମ୍ମେନ ନିରୟେ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱିପାକାୱସେସେନ ପେତୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତଦା ଇମଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତି। ତମ୍ପି ସୁତ୍ୱା ସୋଣୋ ଅତିୱିୟ ସଂୱେଗଜାତୋ ଅହୋସି।

ସୋ ଉଜ୍ଜେନିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ କରଣୀୟଂ ତୀରେତ୍ୱା କୁରରଘରଂ ପଚ୍ଚାଗତୋ ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କତପଟିସନ୍ଥାରୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ଥେରୋପିସ୍ସ ପୱତ୍ତିନିୱତ୍ତୀସୁ ଆଦୀନୱାନିସଂସେ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସୋ ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗେହଂ ଗତୋ ସାୟମାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସୟନଂ ଉପଗତୋ ଥୋକଂୟେୱ ନିଦ୍ଦାୟିତ୍ୱା ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ସୟନତଲେ ନିସଜ୍ଜ ୟଥାସୁତଂ ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ତସ୍ସ ତଂ ଧମ୍ମଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ତେ ଚ ପେତତ୍ତଭାୱେ ଅନୁସ୍ସରତୋ ସଂସାରଦୁକ୍ଖଂ ଅତିୱିୟ ଭୟାନକଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାସି, ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ଚିତ୍ତଂ ନମି। ସୋ ୱିଭାତାୟ ରତ୍ତିୟା ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ଥେରଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଜ୍ଝାସୟଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ୟାଚି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଥ ଖୋ ସୋଣୋ ଉପାସକୋ…ପେ… ପବ୍ବାଜେତୁ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଅୟ୍ୟୋ ମହାକଚ୍ଚାନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୟଥା ୟଥାତିଆଦିପଦାନଂ ଅୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ୟେନ ୟେନ ଆକାରେନ ଅୟ୍ୟୋ ମହାକଚ୍ଚାନୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଆଚିକ୍ଖତି ପଞ୍ଞପେତି ପଟ୍ଠପେତି ୱିୱରତି ୱିଭଜତି ଉତ୍ତାନିଂ କରୋତି ପକାସେତି, ତେନ ତେନ ମେ ଉପପରିକ୍ଖତୋ ଏୱଂ ହୋତି ‘‘ୟଦେତଂ ସିକ୍ଖତ୍ତୟବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଏକମ୍ପି ଦିୱସଂ ଅଖଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଚରିମକଚିତ୍ତଂ ପାପେତବ୍ବତାୟ ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ, ଏକଦିୱସମ୍ପି କିଲେସମଲେନ ଅମଲୀନଂ କତ୍ୱା ଚରିମକଚିତ୍ତଂ ପାପେତବ୍ବତାୟ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ, ସଙ୍ଖଲିଖିତଂ ଲିଖିତସଙ୍ଖସଦିସଂ ଧୋତସଙ୍ଖସପ୍ପଟିଭାଗଂ ଚରିତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ନ ସୁକରଂ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସତା ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସନ୍ତେନ ଏକନ୍ତପରିପୁଣ୍ଣଂ…ପେ… ଚରିତୁ’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ପରିୱିତକ୍କିତଂ ସୋଣୋ ଉପାସକୋ ଥେରସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁକାମୋ ‘‘ଇଚ୍ଛାମହଂ ଭନ୍ତେ’’ତିଆଦିମାହ। ଥେରୋ ପନ ‘‘ନ ତାୱସ୍ସ ଞାଣଂ ପରିପାକଂ ଗତ’’ନ୍ତି ଉପଧାରେତ୍ୱା ଞାଣପରିପାକଂ ଆଗମୟମାନୋ ‘‘ଦୁକ୍କରଂ ଖୋ’’ତିଆଦିନା ପବ୍ବଜ୍ଜାଛନ୍ଦଂ ନିୱାରେସି। ତତ୍ଥ ଏକସେୟ୍ୟନ୍ତି ଅଦୁତିୟସେୟ୍ୟଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ସେୟ୍ୟାସୀସେନ ‘‘ଏକୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏକୋ ଗଚ୍ଛତି, ଏକୋ ନିସୀଦତୀ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱୁତ୍ତଂ ଚତୂସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ କାୟୱିୱେକଂ ଦୀପେତି, ନ ଏକିକା ହୁତ୍ୱା ସୟନମତ୍ତଂ। ଏକଭତ୍ତନ୍ତି ‘‘ଏକଭତ୍ତିକୋ ହୋତି ରତ୍ତୂପରତୋ ୱିରତୋ ୱିକାଲଭୋଜନା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୧୦, ୧୯୪; ମ। ନି। ୧।୨୯୩ ଅ। ନି। ୩।୭୧) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ ୱିକାଲଭୋଜନା ୱିରତିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି।

ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ମେଥୁନୱିରତିବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ସିକ୍ଖତ୍ତଯାନୁଯୋଗସଙ୍ଖାତଂ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ୱା। ଇଙ୍ଘାତି ଚୋଦନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ତତ୍ଥେୱାତି ଗେହେଯେୱ। ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜାତି ନିଚ୍ଚସୀଲୌପୋସଥସୀଲନିଯମାଦିଭେଦଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗଂ ଦସଙ୍ଗଞ୍ଚ ସୀଲଂ ତଦନୁରୂପଞ୍ଚ ସମାଧିପଞ୍ଞାଭାୱନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜ। ଏତଞ୍ହି ଉପାସକେନ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଅନୁଯୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ବୁଦ୍ଧସାସନଂ ନାମ। ତେନାହ ‘‘କାଲଯୁତ୍ତଂ ଏକସେଯ୍ୟଂ ଏକଭତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କାଲଯୁତ୍ତନ୍ତି ଚାତୁଦ୍ଦସୀପଞ୍ଚଦ୍ଦସୀଅଟ୍ଠମୀପାଟିହାରିକପକ୍ଖସଙ୍ଖାତେନ କାଲେନ ଯୁତ୍ତଂ, ଯଥାୱୁତ୍ତକାଲେ ୱା ତୁଯ୍ହଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଯୁତ୍ତଂ ପତିରୂପଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଂ, ନ ସବ୍ବକାଲଂ ସବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ । ସବ୍ବମେତଂ ଞାଣସ୍ସ ଅପରିପକ୍କତ୍ତା ତସ୍ସ କାମାନଂ ଦୁପ୍ପହାନତାଯ ସମ୍ମା ପଟିପତ୍ତିଯଂ ଯୋଗ୍ୟଂ କାରାପେତୁଂ ୱଦତି, ନ ପବ୍ବଜ୍ଜାଛନ୍ଦଂ ନିୱାରେତୁଂ। ପବ୍ବଜ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରୋତି ପବ୍ବଜିତୁଂ ଆରମ୍ଭୋ ଉସ୍ସାହୋ। ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭୀତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ଅପରିପକ୍କତ୍ତା ସଂୱେଗସ୍ସ ଚ ନାତିତିକ୍ଖଭାୱତୋ ୱୂପସମି। କିଞ୍ଚାପି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି, ଥେରେନ ୱୁତ୍ତୱିଧିଂ ପନ ଅନୁତିଟ୍ଠନ୍ତୋ କାଲେନ କାଲଂ ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଯିରୁପାସନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଦୁତିଯମ୍ପି ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଥେରସ୍ସ ଚ ଆରୋଚେସି, ଦୁତିଯମ୍ପି ଥେରୋ ପଟିକ୍ଖିପି। ତତିଯୱାରେ ପନ ଞାଣସ୍ସ ପରିପକ୍କଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ନଂ ପବ୍ବାଜେତୁଂ କାଲୋ’’ତି ଥେରୋ ପବ୍ବାଜେସି, ପବ୍ବଜିତଞ୍ଚ ନଂ ତୀଣି ସଂୱଚ୍ଛରାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଗଣଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଦୁତିଯମ୍ପି ଖୋ ସୋଣୋ…ପେ… ଉପସମ୍ପାଦେସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପ୍ପଭିକ୍ଖୁକୋତି କତିପଯଭିକ୍ଖୁକୋ। ତଦା କିର ଭିକ୍ଖୂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ମଜ୍ଝିମଦେସେଯେୱ ୱସିଂସୁ, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ କତିପଯା ଏୱ ଅହେସୁଂ । ତେ ଚ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମେ ଏକୋ, ଏକସ୍ମିଂ ନିଗମେ ଦ୍ୱେତି ଏୱଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ୱସିଂସୁ। କିଚ୍ଛେନାତି ଦୁକ୍ଖେନ। କସିରେନାତି ଆଯାସେନ। ତତୋ ତତୋତି ତସ୍ମା ତସ୍ମା ଗାମନିଗମାଦିତୋ। ଥେରେନ ହି କତିପଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଆନେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସୁ ଆନୀଯମାନେସୁ ପୁବ୍ବେ ଆନୀତା କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ ପକ୍କମିଂସୁ, କଞ୍ଚି କାଲଂ ଆଗମେତ୍ୱା ପୁନ ତେସୁ ଆନୀଯମାନେସୁ ଇତରେ ପକ୍କମିଂସୁ। ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆନଯନେନ ସନ୍ନିପାତୋ ଚିରେନେୱ ଅହୋସି। ଥେରୋପି ତଦା ଏକୱିହାରୀ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତିଣ୍ଣଂ ୱସ୍ସାନଂ…ପେ… ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା’’ତି।

ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠସ୍ସାତି ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ୱୁସିତୱତୋ। ଏଦିସୋ ଚ ଏଦିସୋ ଚାତି ଏୱରୂପୋ ଚ ଏୱରୂପୋ ଚ। ‘‘ଏୱରୂପାଯ ନାମ ରୂପକାଯସମ୍ପତ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ, ଏୱରୂପାଯ ଧମ୍ମକାଯସମ୍ପତ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ’’ତି ସୁତୋଯେୱ ମେ ସୋ ଭଗୱା। ନ ଚ ମଯା ସମ୍ମୁଖା ଦିଟ୍ଠୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ପୁଥୁଜ୍ଜନସଦ୍ଧାଯ ଏୱ ଆଯସ୍ମା ସୋଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ଅହୋସି। ଅପରଭାଗେ ପନ ସତ୍ଥାରା ସଦ୍ଧିଂ ଏକଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ୱସିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୂସସମଯଂ ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ସୋଳସ ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗିଯାନି ସତ୍ଥୁ ସମ୍ମୁଖା ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମନସି କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଚେତସା ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଅତ୍ଥଧମ୍ମପଟିସଂୱେଦୀ ହୁତ୍ୱା ଭଣନ୍ତୋ ଧମ୍ମୁପସଞ୍ହିତପାମୋଜ୍ଜାଦିମୁଖେନ ସମାହିତୋ ସରଭଞ୍ଞପରିଯୋସାନେ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଏତଦତ୍ଥମେୱ ହିସ୍ସ ଭଗୱତା ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ୱାସୋ ଆଣତ୍ତୋତି ୱଦନ୍ତି।

କେଚି ପନାହୁ ‘‘ନ ଚ ମଯା ସମ୍ମୁଖା ଦିଟ୍ଠୋତି ଇଦଂ ରୂପକାଯଦସ୍ସନମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଆଯସ୍ମା ହି ସୋଣୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଘଟେନ୍ତୋ ୱାଯମନ୍ତୋ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋୱ ସୋତାପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘ଉପାସକାପି ସୋତାପନ୍ନା ହୋନ୍ତି, ଅହମ୍ପି ସୋତାପନ୍ନୋ, କିମେତ୍ଥ ଚିତ୍ତ’ନ୍ତି ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ଥାଯ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେଯେୱ ଛଳଭିଞ୍ଞୋ ହୁତ୍ୱା ୱିସୁଦ୍ଧିପୱାରଣାଯ ପୱାରେସି। ଅରିଯସଚ୍ଚଦସ୍ସନେନ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମକାଯୋ ଦିଟ୍ଠୋ ନାମ ହୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ‘ଯୋ ଖୋ, ୱକ୍କଲି, ଧମ୍ମଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ମଂ ପସ୍ସତୀ’ତି (ସଂ। ନି। ୩।୮୭)। ତସ୍ମାସ୍ସ ଧମ୍ମକାଯଦସ୍ସନଂ ପଗେୱ ସିଦ୍ଧଂ, ପୱାରେତ୍ୱା ପନ ରୂପକାଯଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ଅହୋସୀ’’ତି।

ପାସାଦିକନ୍ତିଆଦିପଦାନଂ ଅତ୍ଥୋ ଅଟ୍ଠକଥାଯମେୱ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ୱିସୂକାଯିକୱିପ୍ଫନ୍ଦିତାନନ୍ତି ପଟିପକ୍ଖଭୂତାନଂ ଦିଟ୍ଠିଚିତ୍ତୱିପ୍ଫନ୍ଦିତାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପାସାଦିକନ୍ତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୧୦) ୱା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନବ୍ୟାମପ୍ପଭାକେତୁମାଲାଲଙ୍କତାଯ ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରପ୍ପଭାଯ ସମ୍ପତ୍ତିଯା ରୂପକାଯଦସ୍ସନବ୍ୟାୱଟସ୍ସ ଜନସ୍ସ ସବ୍ବଭାଗତୋ ପସାଦାୱହଂ। ପସାଦନୀଯନ୍ତି ଦସବଲଚତୁୱେସାରଜ୍ଜଛଅସାଧାରଣଞାଣଅଟ୍ଠାରସଆୱେଣିକବୁଦ୍ଧଧମ୍ମପ୍ପଭୁତିଅପରିମାଣଗୁଣଗଣସମନ୍ନାଗତାଯ ଧମ୍ମକାଯସମ୍ପତ୍ତିଯା ପରିକ୍ଖକଜନସ୍ସ ପସାଦନୀଯଂ ପସୀଦିତବ୍ବଯୁତ୍ତଂ ପସାଦକଂ ୱା। ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ଚକ୍ଖାଦିପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯଲୋଲତାୱିଗମେନ ୱୂପସନ୍ତପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ସନ୍ତମାନସନ୍ତି ଛଟ୍ଠସ୍ସ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ନିବ୍ବିସେୱନଭାୱୂପଗମନେନ ୱୂପସନ୍ତମାନସଂ। ଉତ୍ତମଦମଥସମଥଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତନ୍ତି ଲୋକୁତ୍ତରପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଚେତୋୱିମୁତ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ଉତ୍ତମଂ ଦମଥଂ ସମଥଞ୍ଚ ଅନୁପ୍ପତ୍ୱା ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ଠିତଂ। ଦନ୍ତନ୍ତି ସୁପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରତାଯ ହତ୍ଥପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚାଭାୱତୋ ଦୱାଦିଅଭାୱତୋ ଚ କାଯେନ ଦନ୍ତଂ। ଗୁତ୍ତନ୍ତି ସୁପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରତାଯ ନିରତ୍ଥକୱାଚାଭାୱତୋ ରୱାଦିଅଭାୱତୋ ଚ ୱାଚାଯ ଗୁତ୍ତଂ। ଯତିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ସୁପରିସୁଦ୍ଧମନୋସମାଚାରତାଯ ଅରିଯିଦ୍ଧିଯୋଗେନ ଅବ୍ୟାୱଟଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖୁପେକ୍ଖାଭାୱତୋ ଚ ମନିନ୍ଦ୍ରିଯୱସେନ ଯତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ନାଗନ୍ତି ଛନ୍ଦାଦିୱସେନ ଅଗମନତୋ, ପହୀନାନଂ

ରାଗାଦିକିଲେସାନଂ ଅପୁନାଗମନତୋ ଅପଚ୍ଚାଗମନତୋ କସ୍ସଚିପି ଆଗୁସ୍ସ ସଙ୍କଥାପି ଅକରଣତୋ, ପୁନବ୍ଭୱସ୍ସ ଚ ଅଗମନତୋତି ଇମେହି କାରଣେହି ନାଗଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ''ପାସାଦିକ''ନ୍ତି ଇମିନା ରୂପକାୟେନ ଭଗୱତୋ ପମାଣଭୂତତଂ ଦୀପେତି, ''ପସାଦନୀୟ''ନ୍ତି ଇମିନା ଧମ୍ମକାୟେନ। ''ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟ''ନ୍ତିଆଦିନା ସେସେହି ପମାଣଭୂତତଂ ଦୀପେତି, ତେନ ଚତୁପ୍ପମାଣିକେ ଲୋକସନ୍ନିୱାସେ ଅନୱସେସତୋ ସତ୍ତାନଂ ଭଗୱତୋ ପମାଣଭାୱୋ ପକାସିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏକୱିହାରେତି ଏକଗନ୍ଧକୁଟିୟଂ। ଗନ୍ଧକୁଟି ହି ଇଧ ''ୱିହାରୋ''ତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ୱତ୍ଥୁନ୍ତି ୱସିତୁଂ।

୨୫୮।ଅଜ୍ଝୋକାସେ ୱୀତିନାମେତ୍ୱାତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୪୬) ଅଜ୍ଝୋକାସେ ନିସଜ୍ଜାୟ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା। ''ଯସ୍ମା ଭଗୱା ଆୟସ୍ମତୋ ସୋଣସ୍ସ ସମାପତ୍ତିସମାପଜ୍ଜନେନ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋନ୍ତୋ ସାୱକସାଧାରଣା ସବ୍ବା ସମାପତ୍ତିୟୋ ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମଂ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ଅଜ୍ଝୋକାସେ ନିସଜ୍ଜାୟ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପାୱିସି, ତସ୍ମା ଆୟସ୍ମାପି ସୋଣୋ ଭଗୱତୋ ଅଧିପ୍ପାୟଂ ଞତ୍ୱା ତଦନୁରୂପଂ ସବ୍ବା ତା ସମାପତ୍ତିୟୋ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ଅଜ୍ଝୋକାସେ ନିସଜ୍ଜାୟ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପାୱିସୀ''ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି। ପୱିସିତ୍ୱା ଚ ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ଚୀୱରଂ ତିରୋକରଣୀୟଂ କତ୍ୱାପି ଭଗୱତୋ ପାଦପସ୍ସେ ନିସଜ୍ଜାୟ ୱୀତିନାମେସି। ଅଜ୍ଝେସୀତି ଆଣାପେସି। ପଟିଭାତୁ ତଂ ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମୋ ଭାସିତୁନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ ତୁୟ୍ହଂ ଧମ୍ମୋ ଭାସିତୁଂ ଉପଟ୍ଠାତୁ ଞାଣମୁଖଂ ଆଗଚ୍ଛତୁ, ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିୟତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଭଣାହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସବ୍ବାନେୱ ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗିକାନୀତି ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗଭୂତାନି କାମସୁତ୍ତାଦୀନି (ମହାନି। ୧) ସୋଳସ ସୁତ୍ତାନି। ସରେନ ଅଭାସୀତି ସୁତ୍ତୁସ୍ସାରଣସରେନ ଅଭାସି, ସରଭଞ୍ଞୱସେନ କଥେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସରଭଞ୍ଞପରିୟୋସାନେତି ଉସ୍ସାରଣାୱସାନେ। ସୁଗ୍ଗହିତାନୀତି ସମ୍ମା ଉଗ୍ଗହିତାନି। ସୁମନସିକତାନୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ମନସି କତାନି। ଏକଚ୍ଚୋ ଉଗ୍ଗହଣକାଲେ ସମ୍ମା ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି ପଚ୍ଛା ସଜ୍ଝାୟାଦିୱସେନ ମନସିକରଣକାଲେ ବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ୱା ମିଚ୍ଛା ରୋପେତି, ପଦପଚ୍ଚାଭଟ୍ଠଂ ୱା କରୋତି, ନ ଏୱମୟଂ। ଇମିନା ପନ ସମ୍ମଦେୱ ଯଥୁଗ୍ଗହିତଂ ମନସି କତାନି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ସୁମନସିକତାନୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ମନସି କତାନୀ''ତି। ସୂପଧାରିତାନୀତି ଅତ୍ଥତୋପି ସୁଟ୍ଠୁ ଉପଧାରିତାନି। ଅତ୍ଥେ ହି ସୁଟ୍ଠୁ ଉପଧାରିତେ ସକ୍କା ପାଠଇ ସମ୍ମା ଉସ୍ସାରେତୁଂ। କଲ୍ୟାଣିୟାପି ୱାଚାୟ ସମନ୍ନାଗତୋତି ସିଥିଲଧନିତାଦୀନଂ ଯଥାୱିଧାନଂ ୱଚନେନ ପରିମଣ୍ଡଲପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାୟ ପୋରିୟା ୱାଚାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ୱିସ୍ସଟ୍ଠାୟାତି ୱିମୁତ୍ତାୟ। ଏତେନସ୍ସ ୱିମୁତ୍ତୱାଦିତଂ ଦସ୍ସେତି। ଅନେଲଗଲାୟାତି ଏଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୋସୋ, ତଂ ନ ପଗ୍ଘରତୀତି ଅନେଲଗଲା, ତାୟ ନିଦ୍ଦୋସାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଅନେଲଗଲାୟାତି ଅନେଲାୟ ଚ ଅଗଲାୟ ଚ, ନିଦ୍ଦୋସାୟ ଅଗଲିତପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାୟ ଅପରିହୀନପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଥା ହି ନଂ ଭଗୱା ''ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ସାୱକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ କଲ୍ୟାଣୱାକ୍କରଣାନଂ ଯଦିଦଂ ସୋଣୋ କୁଟିକଣ୍ଣୋ''ତି (ଅ। ନି। ୧।୧୯୮, ୨୦୬) ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି। ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିୟାତି ଯଥାଧିପ୍ପେତଂ ଅତ୍ଥଂ ଞାପେତୁଂ ସମତ୍ଥାୟ।

କତିୱସ୍ସୋତି ସୋ କିର ମଜ୍ଝିମୱୟସ୍ସ ତତିୟେ କୋଟ୍ଠାସେ ଠିତୋ ଆକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ ପରେସଂ ଚିରତରପବ୍ବଜିତୋ ୱିୟ ଖାୟତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ଭଗୱା ପୁଚ୍ଛୀତି କେଚି, ତଂ ଅକାରଣଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତଂ ସମାଧିସୁଖଂ ଅନୁଭୱିତୁଂ ଯୁତ୍ତୋ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ କସ୍ମା ପମାଦଂ ଆପନ୍ନୋସୀତି ପନ ଅନୁଯୁଞ୍ଜିତୁଂ ସତ୍ଥା ''କତିୱସ୍ସୋସୀ''ତି ତଂ ପୁଚ୍ଛି। ତେନେୱାହ ''କିସ୍ସ ପନ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ଚିରଂ ଅକାସୀ''ତି। ତତ୍ଥ କିସ୍ସାତି କିଂକାରଣା। ଏୱଂ ଚିରଂ ଅକାସୀତି ଏୱଂ ଚିରାୟି, କେନ କାରଣେନ ଏୱଂ ଚିରକାଲଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିରଂ ଦିଟ୍ଠୋ ମେତି ଚିରେନ ଚିରକାଲେନ ମୟା ଦିଟ୍ଠୋ। କାମେସୂତି ୱତ୍ଥୁକାମେସୁ କିଲେସକାମେସୁ ଚ। ଆଦୀନୱୋତି ଦୋସୋ। ଅପିଚାତି କାମେସୁ ଆଦୀନୱେ କେନଚି ପକାରେନ ଦିଟ୍ଠେପି ନ ତାୱାହଂ ଘରାୱାସତୋ ନିକ୍ଖମିତୁଂ ଅସକ୍ଖିଂ। କସ୍ମା? ସମ୍ବାଧୋ ଘରାୱାସୋ, ଉଚ୍ଚାୱଚେହି କିଚ୍ଚକରଣୀୟେହି ସମ୍ପୂପବ୍ୟୂଳ୍ହୋ ଅଗାରିୟଭାୱୋ। ତେନେୱାହ ''ବହୁକିଚ୍ଚୋ ବହୁକରଣୀୟୋ''ତି।

ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱାତି କାମେସୁ ଯଥାଭୂତଂ ଆଦୀନୱଦସ୍ସିନୋ ଚିତ୍ତଂ ଚିରାୟିତ୍ୱାପି ଘରାୱାସେ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ପଦୁମପଲାସେ ଉଦକବିନ୍ଦୁ ୱିୟ ୱିନିୱତ୍ତତିୟେୱାତି ଏତମତ୍ଥଂ ସବ୍ବାକାରତୋ ୱିଦିତ୍ୱା। ଇମଂ ଉଦାନନ୍ତି ପୱତ୍ତିଂ ନିୱତ୍ତିଞ୍ଚ ସମ୍ମଦେୱ ଜାନନ୍ତୋ ପୱତ୍ତିୟଂ ତଂନିମିତ୍ତେ ଚ ନ କଦାଚିପି ରମତୀତି ଇଦମତ୍ଥଦୀପକଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି।

ତତ୍ଥ ଦିସ୍ୱା ଆଦୀନୱଂ ଲୋକେତି ସବ୍ବସ୍ମିମ୍ପି ସଙ୍ଖାରଲୋକେ ''ଅନିଚ୍ଚୋ ଦୁକ୍ଖୋ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମୋ''ତିଆଦୀନୱଂ ଦୋସଂ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନା ପସ୍ସିତ୍ୱା। ଏତେନ ୱିପସ୍ସନାଚାରୋ କଥିତୋ। ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ନିରୂପଧିନ୍ତି ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗତ୍ତା ନିରୁପଧିଂ ନିବ୍ବାନଧମ୍ମଂ ଯଥାଭୂତଂ ଞତ୍ୱା, ନିସ୍ସରଣୱିୱେକାସଙ୍ଖତାମତସଭାୱତୋ ମଗ୍ଗଞାଣେନ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା। ''ଦିସ୍ୱା ଞତ୍ୱା''ତି ଇମେସଂ ପଦାନଂ ''ଘତଂ ପିୱିତ୍ୱା ବଲଂ ହୋତି, ସୀହଂ ଦିସ୍ୱା ଭୟଂ ହୋତି, ପଞ୍ଞାୟ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତୀ''ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୨୭୧) ୱିୟ ହେତୁଅତ୍ଥତା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଅରିୟୋ ନ ରମତୀ ପାପେତି କିଲେସେହି ଆରକତ୍ତା ଅରିୟୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଣୁମତ୍ତେପି ପାପେ ନ ରମତି। କସ୍ମା? ପାପେ ନ ରମତୀ ସୁଚୀତି

ସୁୱିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରାଦିତାଯ ସୁଚି ସୁଦ୍ଧପୁଗ୍ଗଲୋ ରାଜହଂସୋ ୱିଯ ଉଚ୍ଚାରଟ୍ଠାନେ ପାପେ ସଂକିଲିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ନ ରମତି ନାଭିନନ୍ଦତି। ‘‘ପାପୋ ନ ରମତୀ ସୁଚି’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପାପୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସୁଚିଂ ଅନୱଜ୍ଜଂ ୱୋଦାନଧମ୍ମଂ ନ ରମତି, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ଗାମସୂକରାଦଯୋ ୱିଯ ଉଚ୍ଚାରଟ୍ଠାନଂ ଅସୁଚିଂ ସଂକିଲେସଧମ୍ମଂଯେୱ ରମତୀତି ପଟିପକ୍ଖତୋ ଦେସନଂ ପରିୱୋସେତି।

ସୋଣକୁଟିକଣ୍ଣୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨୫୯।କାଠଅସୀହୋତି କାଠଅମୁଖୱାନରଜାତି। ସେସମେତ୍ଥ ପାଠଇତୋ ଅଟ୍ଠକଥାତୋ ଚ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱାତି।

ଚମ୍ପକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୬। ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ପଞ୍ଚଭେସଜ୍ଜାଦିକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୬୧। ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକେ ନଚ୍ଛାଦେନ୍ତୀତି ରୁଚିଂ ନ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି।

୨୬୨।ସୁସୁକାତି ସମୁଦ୍ଦେ ଭଵା ଏକା ମଚ୍ଛଜାତି। କୁମ୍ଭୀଲାତିପି ଵଦନ୍ତି। ସଂସଟ୍ଠନ୍ତି ପରିସ୍ସାଵିତଂ। ତେଲପରିଭୋଗେନାତି ସତ୍ତାହକାଲିକପରିଭୋଗଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ।

୨୬୩।ପିଟ୍ଠେହୀତି ପିସିତେହି। ଉବ୍ଭିଦଂ ନାମ ଊସରପଂସୁମୟଂ।

୨୬୪।ଛକଣନ୍ତି ଗୋମୟଂ। ପାକତିକଚୁଣ୍ଣଂ ନାମ ଅପକ୍କକସାଵଚୁଣ୍ଣଂ। ତେନ ଠପେତ୍ଵା ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣଂ ସବ୍ବଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଵଦନ୍ତି।

୨୬୫।ସୁଵଣ୍ଣଗେରୁକୋତି ସୁଵଣ୍ଣତୁତ୍ଥାଦି। ଅଞ୍ଜନୂପପିସନନ୍ତି ଅଞ୍ଜନତ୍ଥାୟ ଉପପିସିତବ୍ବଂ ୟଂ କିଞ୍ଚି ଚୁଣ୍ଣଜାତଂ।

୨୬୮।ସାମଂ ଗହେତ୍ଵାତି ଏତ୍ଥ ସପ୍ପଦଟ୍ଠସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ଅଞ୍ଞେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଗହିତମ୍ପି ସାମଂ ଗହିତସଙ୍ଗହମେଵ ଗଚ୍ଛତୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

୨୬୯।ଘରଦିନ୍ନକାବାଧୋ ନାମ ଵସୀକରଣତ୍ଥାୟ ଘରଣିୟା ଦିନ୍ନଭେସଜ୍ଜସମୁଟ୍ଠିତୋ ଆବାଧୋ। ତେନାହ ‘‘ଵସୀକରଣପାଣକସମୁଟ୍ଠିତରୋଗୋ’’ତି। ଘର-ସଦ୍ଦୋ ଚେତ୍ଥ ଅଭେଦେନ ଘରଣିୟା ଵୁତ୍ତମାନୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ‘‘ଅକଟୟୂସେନାତି ଅନଭିସଙ୍ଖତେନ ମୁଗ୍ଗୟୂସେନ। କଟାକଟେନାତି ମୁଗ୍ଗେ ପଚିତ୍ଵା ଅଚାଲେତ୍ଵାଵ ପରିସ୍ସାଵିତେନ ମୁଗ୍ଗସୂପେନା’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ଵୁତ୍ତଂ।

ଗୁଳଆଦିଅନୁଜାନନକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୭୨।ଗୁଳକରଣନ୍ତି ଗୁଳକରଣଟ୍ଠାନଂ, ଉଚ୍ଛୁସାଲନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୨୭୪।ଅଵିସ୍ସତ୍ଥାତି ସାସଙ୍କା।

୨୭୬।ଅପ୍ପମତ୍ତକେପିପଵାରେନ୍ତୀତି ଅପ୍ପମତ୍ତକେପି ଗହିତେ ପଵାରେନ୍ତି, ‘‘ବହୁମ୍ହି ଗହିତେ ଅଞ୍ଞେସଂ ନପ୍ପହୋତୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନା ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ଗହେତ୍ଵା ପଵାରେନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ପଟିସଙ୍ଖାପି ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୀତି ‘‘ଦିଵା ଭୋଜନତ୍ଥାୟ ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ଵାପି ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତି।

୨୭୯। ସମ୍ବାଧେ ଦହନକମ୍ମଂ ପଟିକ୍ଖେପାଭାଵତୋ ଵଟ୍ଟତି।

୨୮୦।ଉଭତୋପସନ୍ନାତି ଉଭୟତୋ ପସନ୍ନା। ମାଘାତୋତି ‘‘ମା ଘାତେଥ ପାଣିନୋ’’ତି ଏଵଂ ମାଘାତଘୋସିତଦିଵସୋ।

ୟାଗୁମଧୁଗୋଳକାଦିକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୮୨।ମଧୁଗୋଳକନ୍ତି ସକ୍କରାଦିସଂୟୁତ୍ତପୂଵଂ। ଆୟୁଂ ଦେତୀତି ଆୟୁଦାନଂ ଦେତି। ଵଣ୍ଣନ୍ତି ସରୀରଵଣ୍ଣଂ। ସୁଖନ୍ତି କାୟିକଚେତସିକସୁଖଂ। ବଲନ୍ତି ସରୀରଥାମଂ। ପଟିଭାନନ୍ତି ୟୁତ୍ତମୁତ୍ତପଟିଭାନଂ। ଵାତଂ ଅନୁଲୋମେତୀତି ଵାତଂ ଅନୁଲୋମେତ୍ଵା ହରତି। ଵତ୍ଥିଂ ସୋଧେତୀତି ଧମନିୟୋ ସୁଦ୍ଧଂ କରୋତି। ଆମାଵସେସଂ ପାଚେତୀତି ସଚେ ଆମାଵସେସକଂ ହୋତି, ତଂ ପାଚେତି। ଅନୁପ୍ପଵେଚ୍ଛତୀତି ଦେତି। ଵାତଞ୍ଚ ବ୍ୟପନେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ।

୨୮୩। ନନୁ ଚ ‘‘ପରମ୍ପରଭୋଜନେନ କାରେତବ୍ବୋ’’ତି କସ୍ମା ଵୁତ୍ତଂ। ପରମ୍ପରଭୋଜନଞ୍ହି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭୋଜନାନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ନିମନ୍ତିତସ୍ସ ତଂ ଠପେତ୍ଵା ଅଞ୍ଞଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭୋଜନାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ହୋତି, ଇମେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଭୋଜ୍ଜୟାଗୁଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୁ, ପଞ୍ଚସୁ ଭୋଜନେସୁ ଅଞ୍ଞତରନ୍ତି ଆହ ‘‘ଭୋଜ୍ଜୟାଗୁୟା ହି ପଵାରଣା ହୋତୀ’’ତି। ୟସ୍ମା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭୋଜନାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ଵୁତ୍ତା ପଵାରଣା ଭୋଜ୍ଜୟାଗୁଂ

ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସପି ହୋତିଯେଵ, ତସ୍ମା ଭୋଜ୍ଜଯାଗୁପି ଓଦନଗତିକାଯେଵାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୨୮୪।ସୁଖୁମୋଜଂପକ୍ଖିପିଂସୂତି ''ଭଗଵା ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି ମଞ୍ଞମାନା ପକ୍ଖିପିଂସୁ।

ପାଟଲିଗାମଵତ୍ଥୁକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୮୫।ପାଟଲିଗାମୋତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୭୬) ଏଵଂନାମକୋ ମଗଧରଟ୍ଠେ ଏକୋ ଗାମୋ। ତସ୍ସ କିର ଗାମସ୍ସ ମାପନଦିଵସେ ଗାମଙ୍ଗଣଟ୍ଠାନେ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ପାଟଲଙ୍କୁରା ପଥଵିତୋ ଉବ୍ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ତେନ ତଂ ''ପାଟଲିଗାମୋ'' ତ୍ୱେଵ ଵୋହରିଂସୁ। ତଦଵସରୀତି ତଂ ପାଟଲିଗାମଂ ଅଵସରି ଅନୁପାପୁଣି। ପାଟଲିଗାମିକାତି ପାଟଲିଗାମଵାସିନୋ। ଉପାସକାତି ତେ କିର ଭଗଵତୋ ପଠମଦସ୍ସନେନ କେଚି ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠିତା। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ''ଉପାସକା''ତି। ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୂତି ପାଟଲିଗାମେ କିର ଅଜାତସତ୍ତୁନୋ ଲିଚ୍ଛଵିରାଜୂନଞ୍ଚ ମନୁସ୍ସା କାଲେନ କାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗେହସାମିକେ ଗେହତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ମାସମ୍ପି ଅଦ୍ଧମାସମ୍ପି ଵସନ୍ତି। ତେନ ପାଟଲିଗାମଵାସିନୋ ମନୁସ୍ସା ନିଚ୍ଚୁପଦ୍ଦୁତା ''ଏତେସଞ୍ଚେଵ ଆଗତକାଲେ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ଭଵିସ୍ସତୀତି ଏକପସ୍ସେ ଇସ୍ସରାନଂ ଭଣ୍ଡପଟିସାମନଟ୍ଠାନଂ, ଏକପସ୍ସେ ଵସନଟ୍ଠାନଂ, ଏକପସ୍ସେ ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ଅଦ୍ଧିକମନୁସ୍ସାନଂ, ଏକପସ୍ସେ ଦଲିଦ୍ଦାନଂ କପଣମନୁସ୍ସାନଂ, ଏକପସ୍ସେ ଗିଲାନାନଂ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି ସବ୍ବେସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଘଟ୍ଟେତ୍ୱା ଵସନପ୍ପହୋନକଂ ନଗରମଜ୍ଝେ ମହତିଂ ସାଲଂ କାରେସୁଂ, ତସ୍ସ ନାମଂ ଆଵସଥାଗାରନ୍ତି। ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଵସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆଗନ୍ତୁକାତି ଆଵସଥୋ, ତଦେଵ ଆଗାରଂ ଆଵସଥାଗାରଂ।

ତଂ ଦିଵସଞ୍ଚ ତଂ ନିଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ତେ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇଟ୍ଠକକମ୍ମସୁଧାକମ୍ମଚିତ୍ତକମ୍ମାଦିଵସେନ ସୁପରିନିଟ୍ଠିତଂ ସୁସଜ୍ଜିତଂ ଦେଵଵିମାନସଦିସଂ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ଇଦଂ ଆଵସଥାଗାରଂ ଅତିଵିଯ ମନୋରମଂ ସସ୍ସିରିକଂ, କେନ ନୁ ଖୋ ପଠମଂ ପରିଭୁତ୍ତଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଅସ୍ସା''ତି ଚିନ୍ତେସୁଂ, ତସ୍ମିଂଯେଵ ଚ ଖଣେ ''ଭଗଵା ତଂ ଗାମଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ''ତି ଅସ୍ସୋସୁଂ, ତେନ ତେ ଉପ୍ପନ୍ନପୀତିସୋମନସ୍ସା ''ଅମ୍ହେହି ଭଗଵା ଗନ୍ତ୍ୱାପି ଆନେତବ୍ବୋ ସିଯା, ସୋ ସଯମେଵ ଅମ୍ହାକଂ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ, ଅଜ୍ଜ ମଯଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଇଧ ଵସାପେତ୍ୱା ପଠମଂ ପରିଭୁଞ୍ଜାପେସ୍ସାମ, ତଥା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ଆଗତେ ତେପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧଵଚନଂ ଆଗତମେଵ ଭଵିସ୍ସତି, ସତ୍ଥାରଂ ମଙ୍ଗଲଂ ଵଦାପେସ୍ସାମ, ଧମ୍ମଂ କଥାପେସ୍ସାମ, ଇତି ତୀହି ରତନେହି ପରିଭୁତ୍ତେ ପଚ୍ଛା ଅମ୍ହାକଂ ପରେସଞ୍ଚ ପରିଭୋଗୋ ଭଵିସ୍ସତି, ଏଵଂ ନୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଏତଦତ୍ଥମେଵ ଭଗଵନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିଂସୁ। ତସ୍ମା ଏଵମାହଂସୁ ''ଅଧିଵାସେତୁ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵାଆଵସଥାଗାର''ନ୍ତି। ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୂତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୨୯୭-୨୯୮; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨୨) କିଞ୍ଚାପି ତଂ ଦିଵସମେଵ ପରିନିଟ୍ଠିତତ୍ତା ଦେଵଵିମାନଂ ଵିଯ ସୁସଜ୍ଜିତଂ ସୁପଟିଜଗ୍ଗିତଂ, ବୁଦ୍ଧାରହଂ ପନ କତ୍ୱା ନ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ବୁଦ୍ଧା ହି ନାମ ଅରଞ୍ଞଜ୍ଝାସଯା ଅରଞ୍ଞାରାମା, ଅନ୍ତୋଗାମେ ଵସେଯ୍ୟୁଂ ଵା ନୋ ଵା, ତସ୍ମା ଭଗଵତୋ ରୁଚିଂ ଜାନିତ୍ୱାଵ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମାତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେ ଭଗଵନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିଂସୁ, ଇଦାନି ଭଗଵତୋ ରୁଚିଂ ଜାନିତ୍ୱା ତଥା ପଞ୍ଞାପେତୁକାମା ଯେନାଵସଥାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ। ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ ଆଵସଥାଗାରଂ ସନ୍ଥରିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ସନ୍ଥରଣଂ ସନ୍ଥରି, ସବ୍ବୋ ସକଲୋ ସନ୍ଥରି ଏତ୍ଥାତି ସବ୍ବସନ୍ଥରି। ଅଥ ଵା ସନ୍ଥତନ୍ତି ସନ୍ଥରି, ସବ୍ବଂ ସନ୍ଥରି ସବ୍ବସନ୍ଥରି, ତଂ ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ। ଭାଵନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋଵାଯଂ, ଯଥା ସବ୍ବମେଵ ସନ୍ଥତଂ ହୋତି, ଏଵଂ ସନ୍ଥରିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବପଠମଂ ତାଵ ''ଗୋମଯଂ ନାମ ସବ୍ବମଙ୍ଗଲେସୁ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ସୁଧାପରିକମ୍ମକତମ୍ପି ଭୂମିଂ ଅଲ୍ଲଗୋମଯେନ ଓପୁଞ୍ଜାପେତ୍ୱା ପରିସୁକ୍ଖଭାଵଂ ଞତ୍ୱା ଯଥା ଅକ୍କନ୍ତଟ୍ଠାନେ ପଦଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଏଵଂ ଚାତୁଜ୍ଜାତିଯଗନ୍ଧେହି ଲିମ୍ପେତ୍ୱା ଉପରି ନାନାଵଣ୍ଣକଟସାରକେ ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ତେସଂ ଉପରି ମହାପିଟ୍ଠିକକୋଜଵେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ହତ୍ଥତ୍ଥରଣାଦୀହି ନାନାଵଣ୍ଣେହି ଅତ୍ଥରଣେହି ସନ୍ଥରିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ସବ୍ବୋକାସଂ ସନ୍ଥରାପେସୁଂ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ''ସବ୍ବସନ୍ଥରିଂ ଆଵସଥାଗାରଂ ସନ୍ଥରିତ୍ୱା''ତି।

ଆସନାନୀତି ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନେ ତାଵ ମଙ୍ଗଲଥମ୍ଭଂ ନିସ୍ସାଯ ମହାରହଂ ବୁଦ୍ଧାସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଯଂ ଯଂ ମୁଦୁକଞ୍ଚ ମନୋରମଞ୍ଚ ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ, ତଂ ତଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଉଭତୋଲୋହିତକଂ ମନୁଞ୍ଞଦସ୍ସନଂ ଉପଧାନଂ ଉପଦହିତ୍ୱା ଉପରି ସୁଵଣ୍ଣରଜତତାରକଵିଚିତ୍ତଵିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗନ୍ଧଦାମପୁପ୍ଫଦାମପତ୍ତଦାମାଦୀହି ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥେ ଠାନେ ପୁପ୍ଫଜାଲଂ କାରେତ୍ୱା ତିଂସହତ୍ଥମତ୍ତଂ ଠାନଂ ପଟସାଣିଯା ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଭିତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପଲ୍ଲଙ୍କପୀଠଅପସ୍ସଯପୀଠମୁଣ୍ଡପୀଠାଦୀନି ପଞ୍ଞପାପେତ୍ୱା ଉପରି ସେତପଚ୍ଚତ୍ଥରଣେହି ପଚ୍ଚତ୍ଥରାପେତ୍ୱା ସାଲାଯ ପାଚୀନପସ୍ସଂ ଅତ୍ତନୋ ନିସଜ୍ଜାଯୋଗ୍ଗଂ କାରେସୁଂ। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ ''ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା''ତି।

ଉଦକମଣିକନ୍ତି ମହାକୁଚ୍ଛିକଂ ସମେଖଲଂ ଉଦକଚାଟିଂ। ଏଵଂ ଭଗଵା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଚ ଯଥାରୁଚିଯା ହତ୍ଥପାଦେ ଧୋଵିସ୍ସନ୍ତି, ମୁଖଂ ଵିକ୍ଖାଲେସ୍ସନ୍ତୀତି ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ମଣିଵଣ୍ଣସ୍ସ ଉଦକସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ଵାସତ୍ଥାଯ ନାନାପୁପ୍ଫାନି ଚେଵ ଉଦକଵାସଚୁଣ୍ଣାନି ଚ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କଦଲିପଣ୍ଣେହି ପିଦହିତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠପେସୁଂ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ''ଉଦକମଣିକଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା''ତି।

ତେଲପଦୀପଂ ଆରୋପେତ୍ୱାତି ରଜତସୁୱଣ୍ଣାଦିମଯଦଣ୍ଡାସୁ ଦଣ୍ଡଦୀପିକାସୁ ଯୋନକରୂପକାଦୀନଂ ହତ୍ଥେ ଠପିତସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦିମଯକପଲ୍ଲିକାସୁ ଚ ତେଲପଦୀପେ ଜଲଯିତ୍ୱା। ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁତି ଏତ୍ଥ ପନ ତେ ପାଟଲିଗାମିକୌପାସକା ନ କେୱଲଂ ଆୱସଥାଗାରମେୱ, ଅଥ ଖୋ ସକଲସ୍ମିମ୍ପି ଗାମେ ୱୀଥିଯୋ ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଧଜେ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଗେହଦ୍ୱାରେସୁ ପୁଣ୍ଣଘଟେ ଚ କଦଲିଆଦଯୋ ଚ ଠପାପେତ୍ୱା ସକଲଗାମଂ ଦୀପମାଲାହି ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣତାରକଂ ୱିଯ କତ୍ୱା "ଖୀରପକେ ଦାରକେ ଖୀରଂ ପାଯେଥ, ଦହରକୁମାରେ ଲହୁଂ ଲହୁଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ସଯାପେଥ, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦଂ ମା କରିତ୍ଥ, ଅଜ୍ଜ ଏକରତ୍ତିଂ ସତ୍ଥା ଅନ୍ତୋଗାମେ ୱସିସ୍ସତି, ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଅପ୍ପସଦ୍ଦକାମା ହୋନ୍ତୀ"ତି ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ସଯଂ ଦଣ୍ଡଦୀପିକା ଆଦାଯ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଯେନ ଆୱସଥାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମୀତି "ଯସ୍ସ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା କାଲଂ ମଞ୍ଞତୀ"ତି ଏୱଂ କିର ତେହି କାଲେ ଆରୋଚିତେ ଭଗୱା ଲାଖାରସେନ ତିନ୍ତରତ୍ତକୋୱିଳାରପୁପ୍ଫୱଣ୍ଣଂ ସୁରତ୍ତଂ ଦୁପଟ୍ଟଂ କତ୍ତରିଯା ପଦୁମଂ କନ୍ତେନ୍ତୋ ୱିଯ, ସଂୱିଧାଯ ତିମଣ୍ଡଲଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତୋ ନିୱାସେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପାମଙ୍ଗେନ ପଦୁମକଲାପଂ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଯ, ୱିଜ୍ଜୁଲତାସସ୍ସିରିକଂ କାଯବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରତ୍ତକମ୍ବଲେନ ଗଜକୁମ୍ଭଂ ପରିଯୋନନ୍ଧନ୍ତୋ ୱିଯ, ରତନସତୁବ୍ବେଧେ ସୁୱଣ୍ଣଗ୍ଘିକେ ପୱାଳଜାଲଂ ଖିପମାନୋ ୱିଯ, ମହତି ସୁୱଣ୍ଣଚେତିଯେ ରତ୍ତକମ୍ବଲକଞ୍ଚୁକଂ ପଟିମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ୱିଯ, ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଂ ରତ୍ତୱଲାହକେନ ପଟିଚ୍ଛାଦଯମାନୋ ୱିଯ, କଞ୍ଚନଗିରିମତ୍ଥକେ ସୁପକ୍କଲାଖାରସଂ ପରିସିଞ୍ଚନ୍ତୋ ୱିଯ, ଚିତ୍ତକୂଟପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ ୱିଜ୍ଜୁଲତାଜାଲେନ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ସଚକ୍କୱାଳସିନେରୁଯୁଗନ୍ଧରମହାପଥୱିଂ ଚାଲେତ୍ୱା ଗହିତନିଗ୍ରୋଧପଲ୍ଲୱସମାନୱଣ୍ଣଂ ରତ୍ତୱରପଂସୁକୂଲଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ୱନଗହନତୋ କେସରସୀହୋ ୱିଯ, ଉଦଯପବ୍ବତକୂଟତୋ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିଯ, ବାଲସୂରିଯୋ ୱିଯ ଚ ଅତ୍ତନା ନିସିନ୍ନତରୁସଣ୍ଡତୋ ନିକ୍ଖମି।

ଅଥସ୍ସ କାଯତୋ ମେଘମୁଖତୋ ୱିଜ୍ଜୁକଲାପା ୱିଯ ରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣରସଧାରାପରିସେକପିଞ୍ଜରପତ୍ତପୁପ୍ଫଫଲସାଖାୱିଟପେ ୱିଯ ସମନ୍ତତୋ ରୁକ୍ଖେ କରିଂସୁ। ତାୱଦେୱ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ପରିୱାରେସି। ତେ ଚ ନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତଭିକ୍ଖୂ ଏୱରୂପା ଅହେସୁଂ ଅପ୍ପିଚ୍ଛା ସନ୍ତୁଟ୍ଠା ପୱିୱିତ୍ତା ଅସଂସଟ୍ଠା ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯା ୱତ୍ତାରୋ ୱଚନକ୍ଖମା ଚୋଦକା ପାପଗରହିନୋ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନା ପଞ୍ଞାସମ୍ପନ୍ନା ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସମ୍ପନ୍ନା। ତେହି ପରିୱାରିତୋ ଭଗୱା ରତ୍ତକମ୍ବଲପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧୋ, ରତ୍ତପଦୁମସଣ୍ଡମଜ୍ଝଗତା ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣନାୱା, ପୱାଳୱେଦିକାପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣପାସାଦୋ ୱିରୋଚିତ୍ଥ। ମହାକସ୍ସପପ୍ପମୁଖା ପନ ମହାଥେରା ମେଘୱଣ୍ଣଂ ପଂସୁକୂଲଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ମଣିୱମ୍ମୱମ୍ମିତା ୱିଯ ମହାନାଗା ପରିୱାରଯିଂସୁ ୱୀତରାଗା ଭିନ୍ନକିଲେସା ୱିଜଟିତଜଟା ଛିନ୍ନବନ୍ଧନା କୁଲେ ୱା ଗଣେ ୱା ଅଲଗ୍ଗା।

ଇତି ଭଗୱା ସଯଂ ୱୀତରାଗୋ ୱୀତରାଗେହି, ୱୀତଦୋସୋ ୱୀତଦୋସେହି, ୱୀତମୋହୋ ୱୀତମୋହେହି , ନିତ୍ତଣ୍ହୋ ନିତ୍ତଣ୍ହେହି, ନିକ୍କିଲେସୋ ନିକ୍କିଲେସେହି, ସଯଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧେହି ପରିୱାରିତୋ ପତ୍ତପରିୱାରିତଂ ୱିଯ କେସରଂ, କେସରପରିୱାରିତା ୱିଯ କଣ୍ଣିକା, ଅଟ୍ଠନାଗସହସ୍ସପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ଛଦ୍ଦନ୍ତୋ ନାଗରାଜା, ନୱୁତିହଂସସହସ୍ସପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ଧତରଟ୍ଠୋ ହଂସରାଜା, ସେନଙ୍ଗପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ଚକ୍କୱତ୍ତୀ, ମରୁଗଣପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା, ବ୍ରହ୍ମଗଣପରିୱାରିତୋ ୱିଯ ହାରିତମହାବ୍ରହ୍ମା, ତାରାଗଣପରିୱୁତୋ ୱିଯ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ଅସମେନ ବୁଦ୍ଧୱେସେନ ଅପରିମାଣେନ ବୁଦ୍ଧୱିଲାସେନ ପାଟଲିଗାମୀନଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି।

ଅଥସ୍ସ ପୁରତ୍ଥିମକାଯତୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ଘନବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଯୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସୀତିହତ୍ଥଂ ଠାନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ, ପଚ୍ଛିମକାଯତୋ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସତୋ ୱାମପସ୍ସତୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ଘନରସ୍ମିଯୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସୀତିହତ୍ଥଂ ଠାନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ, ଉପରିକେସନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବକେସାୱଟ୍ଟେହି ମୋରଗୀୱୱଣ୍ଣା ଘନବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଯୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗଗନତଲେ ଅସୀତିହତ୍ଥଂ ଠାନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ, ହେଟ୍ଠାପାଦତଲେହି ପୱାଳୱଣ୍ଣା ରସ୍ମିଯୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଘନପଥୱିଯଂ ଅସୀତିହତ୍ଥଂ ଠାନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ, ଦନ୍ତତୋ ଅକ୍ଖୀନଂ ସେତଟ୍ଠାନତୋ, ନଖାନଞ୍ଚ ମଂସୱିନିମୁତ୍ତଟ୍ଠାନତୋ ଓଦାତା ଘନବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଯୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସୀତିହତ୍ଥଂ ଠାନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ, ରତ୍ତପୀତୱଣ୍ଣାନଂ ସମ୍ଭିନ୍ନଟ୍ଠାନତୋ ମଞ୍ଜିଟ୍ଠୱଣ୍ଣା ରସ୍ମିଯୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସୀତିହତ୍ଥଂ ଠାନଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ, ସବ୍ବତ୍ଥକମେୱ ପଭସ୍ସରା ରସ୍ମିଯୋ ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। ଏୱଂ ସମନ୍ତା ଅସୀତିହତ୍ଥମତ୍ତଂ ଠାନଂ ଛବ୍ବଣ୍ଣା ବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଯୋ ୱିଜ୍ଜୋତମାନା ୱିପ୍ଫନ୍ଦମାନା ୱିଧାୱମାନା କଞ୍ଚନଦଣ୍ଡଦୀପିକାହି ନିଚ୍ଛରିତ୍ୱା ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦମାନା ମହାପଦୀପଜାଲା ୱିଯ, ଚାତୁଦ୍ଦୀପିକମହାମେଘତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୱିଜ୍ଜୁଲତା ୱିଯ ଚ ଦିସୋଦିସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିଂସୁ। ଯାହି ସବ୍ବଦିସାଭାଗା ସୁୱଣ୍ଣଚମ୍ପକପୁପ୍ଫେହି ୱିକିରିଯମାନା ୱିଯ, ସୁୱଣ୍ଣଘଟତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସୁୱଣ୍ଣରସଧାରାହି ଆସିଞ୍ଚିଯମାନା ୱିଯ, ପସାରିତସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟପରିକ୍ଖିତ୍ତା ୱିଯ, ୱେରମ୍ଭୱାତସମୁଦ୍ଧତକିଂସୁକକଣିକାରକିକିରାତପୁପ୍ଫଚୁଣ୍ଣସମୋକିଣ୍ଣା ୱିଯ ଚୀନପିଟ୍ଠଚୁଣ୍ଣସମ୍ପରିରଞ୍ଜିତା ୱିଯ ଚ ୱିରୋଚିଂସୁ।

ଭଗଵତୋପି ଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନବ୍ୟାମପ୍ପଭାପରିକ୍ଖେପସମୁଜ୍ଜଲଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣପଟିମଣ୍ଡିତଂ ସରୀରଂ ଅବ୍ଭମହିକାଦିଉପକ୍କିଲେସଵିମୁତ୍ତଂ ସମୁଜ୍ଜଲତାରକପଭାସିତଂ ଵିଯ ଗଗନତଲଂ, ଵିକସିତଂ ଵିଯ ପଦୁମଵନଂ, ସବ୍ବପାଲିଫୁଲ୍ଲୋ ଵିଯ ଯୋଜନସତିକୋ ପାରିଛତ୍ତକୋ, ପଟିପାଟିଯା ଠପିତାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଚନ୍ଦାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସସୂରିଯାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଚକ୍କଵତ୍ତୀନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସଦେଵରାଜାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ସିରିଯା ସିରିଂ ଅଭିଭଵମାନଂ ଵିଯ ଵିରୋଚିତ୍ଥ, ଯଥା ତଂ ଦସହି ପାରମୀହି ଦସହି ଉପପାରମୀହି ଦସହି ପରମତ୍ଥପାରମୀହୀତି ସମ୍ମଦେଵ ପରିପୂରିତାହି ସମତିଂସାଯ ପାରମୀହି ଅଲଙ୍କତଂ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ଦିନ୍ନେନ ଦାନେନ ରକ୍ଖିତେନ ସୀଲେନ କତେନ କଲ୍ୟାଣକମ୍ମେନ ଏକସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାଵେ ସମୋସରିତ୍ୱା ଵିପାକଂ ଦାତୁଂ ଓକାସଂ ଅଲଭମାନେନ ସମ୍ବାଧପ୍ପତ୍ତେନ ଵିଯ ନିବ୍ବତ୍ତିତଂ ନାଵାସହସ୍ସସ୍ସ ଭଣ୍ଡଂ ଏକଂ ନାଵଂ ଆରୋପନକାଲୋ ଵିଯ, ସକଟସହସ୍ସସ୍ସ ଭଣ୍ଡଂ ଏକଂ ସକଟଂ ଆରୋପନକାଲୋ ଵିଯ, ପଞ୍ଚଵୀସତିଯା ଗଙ୍ଗାନଂ ସମ୍ଭିଜ୍ଜ ମୁଖଦ୍ୱାରେ ଏକତୋ ରାସୀଭୂତକାଲୋ ଵିଯ ଚ ଅହୋସି।

ଇମାଯ ବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଯା ଓଭାସମାନସ୍ସପି ଭଗଵତୋ ପୁରତୋ ଅନେକାନି ଦଣ୍ଡଦୀପିକାସହସ୍ସାନି ଉକ୍ଖିପିଂସୁ, ତଥା ପଚ୍ଛତୋ ଵାମପସ୍ସେ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେ। ଜାତିସୁମନଚମ୍ପକଵନମାଲିକାରତ୍ତୁପ୍ପଲନୀଲୁପ୍ପଲବକୁଲସିନ୍ଦୁଵାରାଦିପୁପ୍ଫାନି ଚେଵ ନୀଲପୀତାଦିଵଣ୍ଣସୁଗନ୍ଧଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣାନି ଚ ଚାତୁଦ୍ଦୀପିକମହାମେଘଵିସ୍ସଟ୍ଠା ସଲିଲଵୁଟ୍ଠିଯୋ ଵିଯ ଵିପ୍ପକିରିଂସୁ। ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକତୂରିଯନିଗ୍ଘୋସା ଚେଵ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘଗୁଣପଟିସଂଯୁତ୍ତା ଥୁତିଘୋସା ଚ ସବ୍ବା ଦିସା ପୂରଯମାନା ମୁଖରା ଵିଯ ଅକଂସୁ। ଦେଵସୁପଣ୍ଣନାଗଯକ୍ଖଗନ୍ଧବ୍ବମନୁସ୍ସାନଂ ଅକ୍ଖୀନି ଅମତପାନଂ ଵିଯ ଲଭିଂସୁ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ପଦସହସ୍ସେହି ଗମନଵଣ୍ଣଂ ଵତ୍ତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ତତ୍ରିଦଂ ମୁଖମତ୍ତଂ (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨୨; ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୭୬) –

‘‘ଏଵଂ ସବ୍ବଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନୋ, କମ୍ପଯନ୍ତୋ ଵସୁନ୍ଧରଂ;

ଅହେଠଯନ୍ତୋ ପାଣାନି, ଯାତି ଲୋକଵିନାଯକୋ।

‘‘ଦକ୍ଖିଣଂ ପଠମଂ ପାଦଂ, ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ ନରାସଭୋ;

ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସିରିସମ୍ପନ୍ନୋ, ସୋଭତେ ଦ୍ୱିପଦୁତ୍ତମୋ।

‘‘ଗଚ୍ଛତୋ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ, ହେଟ୍ଠାପାଦତଲଂ ମୁଦୁ;

ସମଂ ସମ୍ଫୁସତେ ଭୂମିଂ, ରଜସାନୁପଲିମ୍ପତି।

‘‘ନିନ୍ନଂ ଠାନଂ ଉନ୍ନମତି, ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଲୋକନାଯକେ;

ଉନ୍ନତଞ୍ଚ ସମଂ ହୋତି, ପଥଵୀ ଚ ଅଚେତନା।

‘‘ପାସାଣା ସକ୍ଖରା ଚେଵ, କଥଲା ଖାଣୁକଣ୍ଟକା;

ସବ୍ବେ ମଗ୍ଗା ଵିଵଜ୍ଜନ୍ତି, ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଲୋକନାଯକେ।

‘‘ନାତିଦୂରେ ଉଦ୍ଧରତି, ନାଚ୍ଚାସନ୍ନେ ଚ ନିକ୍ଖିପଂ;

ଅଘଟ୍ଟଯନ୍ତୋ ନିଯ୍ୟାତି, ଉଭୋ ଜାଣୂ ଚ ଗୋପ୍ଫକେ।

‘‘ନାତିସୀଘଂ ପକ୍କମତି, ସମ୍ପନ୍ନଚରଣୋ ମୁନି;

ନ ଚାତିସଣିକଂ ଯାତି, ଗଚ୍ଛମାନୋ ସମାହିତୋ।

‘‘ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିଯଞ୍ଚ, ଦିସଞ୍ଚ ଵିଦିସଂ ତଥା;

ନ ପେକ୍ଖମାନୋ ସୋ ଯାତି, ଯୁଗମତ୍ତଞ୍ଚ ପେକ୍ଖତି।

‘‘ନାଗୱିକ୍କନ୍ତଚାରୋ ସୋ, ଗମନେ ସୋଭତେ ଜିନୋ;

ଚାରୁ ଗଚ୍ଛତି ଲୋକଗ୍ଗୋ, ହାସୟନ୍ତୋ ସଦେୱକେ।

‘‘ଉସଭରାଜାୱ ସୋଭନ୍ତୋ, ଚାତୁଚାରୀୱ କେସରୀ;

ତୋସୟନ୍ତୋ ବହୂ ସତ୍ତେ, ଗାମସେଟ୍ଠଂ ଉପାଗମୀ’’ତି। (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨୨; ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୭୬);

ୱଣ୍ଣକାଲୋ ନାମ କିରେସୋ। ଏୱଂୱିଧେସୁ କାଲେସୁ ଭଗୱତୋ ସରୀରୱଣ୍ଣେ ୱା ଗୁଣୱଣ୍ଣେ ୱା ଧମ୍ମକଥିକସ୍ସ ଥାମୋୟେୱ ପମାଣଂ। ଚୁଣ୍ଣିୟପଦେହି ଗାଥାବନ୍ଧେହି ୱା ୟତ୍ତକଂ ସକ୍କୋତି, ତତ୍ତକଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ‘‘ଦୁକ୍କଥିତ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ଅତିତ୍ଥେନ ପକ୍ଖନ୍ଦୋ’’ତି ୱା ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଅପରିମାଣୱଣ୍ଣା ହି ବୁଦ୍ଧା ଭଗୱନ୍ତୋ, ତେସଂ ବୁଦ୍ଧାପି ଅନୱସେସତୋ ୱଣ୍ଣଂ ୱତ୍ତୁଂ ଅସମତ୍ଥା। ସକଲମ୍ପି ହି କପ୍ପଂ ୱଦନ୍ତା ପରିୟୋସାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ପଗେୱ ଇତରା ପଜାତି। ଇମିନା ସିରିୱିଲାସେନ ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତଂ ପାଟଲିଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଭଗୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତେନ ଜନେନ ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧଧୂମୱାସଚୁଣ୍ଣାଦୀହି ପୂଜିୟମାନୋ ଆୱସଥାଗାରଂ ପାୱିସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ୟେନ ଆୱସଥାଗାରଂ ତେନୁପସଙ୍କମୀ’’ତି।

ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱାତି ୟଦିପି ଭଗୱତୋ ପାଦେ ରଜୋଜଲ୍ଲଂ ନ ଉପଲିମ୍ପତି, ତେସଂ ପନ ଉପାସକାନଂ କୁସଲାଭିୱୁଦ୍ଧିଂ ଆକଙ୍ଖନ୍ତୋ ପରେସଂ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ଭଗୱା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେସି। ଅପିଚ ଉପାଦିନ୍ନକସରୀରଂ ନାମ ସୀତିକାତବ୍ବମ୍ପି ହୋତୀତି ତଦତ୍ଥମ୍ପି ଭଗୱା ନହାନପାଦଧୋୱନାନି କରୋତିୟେୱ। ଭଗୱନ୍ତଂୟେୱ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା। ତତ୍ଥ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚେୱ ଉପାସକାନଞ୍ଚ ମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନହାପେତ୍ୱା ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟେନ ୱୋଦକଂ କତ୍ୱା ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକେନ ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ରତ୍ତକମ୍ବଲପଲିୱେଠିତେ ପୀଠେ ଠପିତା ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣଘନପଟିମା ୱିୟ ଅତିୱିୟ ୱିରୋଚିତ୍ଥ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ପୋରାଣାନଂ ୱଣ୍ଣଭଣନମଗ୍ଗୋ –

‘‘ଗନ୍ତ୍ୱାନ ମଣ୍ଡଲମାଳଂ, ନାଗୱିକ୍କନ୍ତଚାରଣୋ;

ଓଭାସୟନ୍ତୋ ଲୋକଗ୍ଗୋ, ନିସୀଦି ୱରମାସନେ।

‘‘ତହିଂ ନିସିନ୍ନୋ ନରଦମ୍ମସାରଥି,

ଦେୱାତିଦେୱୋ ସତପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣୋ;

ବୁଦ୍ଧାସନେ ମଜ୍ଝଗତୋ ୱିରୋଚତି,

ସୁୱଣ୍ଣନେକ୍ଖଂ ୱିୟ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ।

‘‘ନେକ୍ଖଂ ଜମ୍ବୋନଦସ୍ସେୱ, ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ;

ୱିରୋଚତି ୱୀତମଲୋ, ମଣି ୱେରୋଚନୋ ୟଥା।

‘‘ମହାସାଲୋୱ ସମ୍ଫୁଲ୍ଲୋ, ମେରୁରାଜାୱଲଙ୍କତୋ;

ସୁୱଣ୍ଣୟୂପସଙ୍କାସୋ, ପଦୁମୋ କୋସକୋ ୟଥା।

‘‘ଜଲନ୍ତୋ ଦୀପରୁକ୍ଖୋୱ, ପବ୍ବତଗ୍ଗେ ୟଥା ସିଖୀ;

ଦେୱାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତୋୱ, ସଙ୍ଘଫୁଲ୍ଲୋ ୱିରୋଚଥା’’ତି। (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨୨; ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୭୬);

ପାଟଲିଗାମିକେ ଉପାସକେ ଆମନ୍ତେସୀତି ଯସ୍ମା ତେସୁ ଉପାସକେସୁ ବହୂ ଜନା ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତା, ତସ୍ମା ପଠମଂ ତାୱ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା ଆଦୀନୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସୀଲସମ୍ପଦାଯ ଆନିସଂସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ପଞ୍ଚିମେ ଗହପତଯୋ’’ତିଆଦିନା ଧମ୍ମଦେସନତ୍ଥଂ ଆମନ୍ତେସି। ତତ୍ଥ ଦୁସ୍ସୀଲୋତି ନିସ୍ସୀଲୋ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୪୯; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୫।୨୧୩; ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୭୬)। ଅଭାୱତ୍ଥୋ ହେତ୍ଥ ଦୁ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ’’ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ। ସୀଲୱିପନ୍ନୋତି ୱିପନ୍ନସୀଲୋ ଭିନ୍ନସଂୱରୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଦୁସ୍ସୀଲୋ’’ତି ପଦେନ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସୀଲାଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ। ସୋ ପନସ୍ସ ସୀଲାଭାୱୋ ଦୁୱିଧୋ ଅସମାଦାନେନ ୱା ସମାଦିନ୍ନସ୍ସ ଭେଦେନ ୱାତି। ତେସୁ ପୁରିମୋ ନ ତଥା ସାୱଜ୍ଜୋ, ଯଥା ଦୁତିଯୋ ସାୱଜ୍ଜତରୋ। ଯଥାଧିପ୍ପେତାଦୀନୱନିମିତ୍ତଂ ସୀଲାଭାୱଂ ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନାଯ ଦେସନାଯ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସୀଲୱିପନ୍ନୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତେନ ‘‘ଦୁସ୍ସୀଲୋ’’ତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। ପମାଦାଧିକରଣନ୍ତି ପମାଦକାରଣା। ଇଦଞ୍ଚ ସୁତ୍ତଂ ଗହଟ୍ଠାନଂ ୱସେନ ଆଗତଂ, ପବ୍ବଜିତାନମ୍ପି ପନ ଲବ୍ଭତେୱ। ଗହଟ୍ଠୋ ହି ଯେନ ଯେନ ସିପ୍ପଟ୍ଠାନେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି ଯଦି କସିଯା ଯଦି ୱଣିଜ୍ଜାଯ ଯଦି ଗୋରକ୍ଖେନ। ପାଣାତିପାତାଦିୱସେନ ପମତ୍ତୋ ତଂ ତଂ ଯଥାକାଲଂ ସମ୍ପାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଥସ୍ସ କମ୍ମଂ ୱିନସ୍ସତି। ମାଘାତକାଲେ ପାଣାତିପାତଂ ପନ ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦୀନି ଚ କରୋନ୍ତୋ ଦଣ୍ଡୱସେନ ମହତିଂ ଭୋଗଜାନିଂ ନିଗଚ୍ଛତି। ପବ୍ବଜିତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପମାଦକାରଣା ସୀଲତୋ ବୁଦ୍ଧୱଚନତୋ ଝାନତୋ ସତ୍ତଅରିଯଧନତୋ ଚ ଜାନିଂ ନିଗଚ୍ଛତି।

ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋତି ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ‘‘ଅସୁକୋ ଅସୁକକୁଲେ ଜାତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଇଧଲୋକପରଲୋକୋ ସଲାକଭତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ନ ଦେତୀ’’ତି ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ‘‘ଅସୁକୋ ନାମ ସତ୍ଥୁସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ନାସକ୍ଖି ସୀଲାନି ରକ୍ଖିତୁଂ, ନ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗହେତୁଂ, ୱେଜ୍ଜକମ୍ମାଦୀହି ଜୀୱତି, ଛହି ଅଗାରୱେହି ସମନ୍ନାଗତୋ’’ତି ଏୱଂ ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି।

ଅୱିସାରଦୋତି ଗହଟ୍ଠୋ ତାୱ ‘‘ଅୱସ୍ସଂ ବହୂନଂ ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନେ କୋଚି ମମ କମ୍ମଂ ଜାନିସ୍ସତି, ଅଥ ମଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ୱା, ‘‘ରାଜକୁଲସ୍ସ ୱା ଦସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ସଭଯୋ ଉପସଙ୍କମତି, ମଙ୍କୁଭୂତୋ ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅଧୋମୁଖୋ ନିସୀଦତି, ୱିସାରଦୋ ହୁତ୍ୱା କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ପବ୍ବଜିତୋପି ‘‘ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପତିତା, ଅୱସ୍ସଂ କୋଚି ମମ କମ୍ମଂ ଜାନିସ୍ସତି, ଅଥ ମେ ଉପୋସଥମ୍ପି ପୱାରଣମ୍ପି ଠପେତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞତୋ ଚାୱେତ୍ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ସଭଯୋ ଉପସଙ୍କମତି, ୱିସାରଦୋ ହୁତ୍ୱା କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଏକଚ୍ଚୋ ପନ ଦୁସ୍ସୀଲୋପି ସମାନୋ ଦପ୍ପିତୋ ୱିଯ ୱଦତି, ସୋପି ଅଜ୍ଝାସଯେନ ମଙ୍କୁ ହୋତିଯେୱ ୱିପ୍ପଟିସାରୀଭାୱତୋ।

ସମ୍ମୂଳ୍ହୋକାଲଂ କରୋତୀତି ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ହି ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟକମ୍ମାନଂ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିତଟ୍ଠାନାନି ଆପାଥମାଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଦାରାଦିଦସ୍ସନୱସେନ ଇଧଲୋକଂ ପସ୍ସତି, ନିମୀଲେତ୍ୱା ଗତିନିମିତ୍ତୁପଟ୍ଠାନୱସେନ ପରଲୋକଂ ପସ୍ସତି, ତସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ଅପାଯା କମ୍ମାନୁରୂପଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ସତ୍ତିସତେନ ପହରିଯମାନୋ ୱିଯ ଅଗ୍ଗିଜାଲାଯ ଆଲିଙ୍ଗିଯମାନୋ ୱିଯ ଚ ହୋତି। ସୋ ‘‘ୱାରେଥ ୱାରେଥା’’ତି ୱିରୱନ୍ତୋୱ ମରତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତୀ’’ତି।

କାଯସ୍ସ ଭେଦାତି ଉପାଦିନ୍ନକକ୍ଖନ୍ଧପରିଚ୍ଚାଗା। ପରଂ ମରଣାତି ତଦନନ୍ତରଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧଗ୍ଗହଣେ। ଅଥ ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦାତି ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦା। ପରଂ ମରଣାତି ଚୁତିତୋ ଉଦ୍ଧଂ। ଅପାଯନ୍ତିଆଦି ସବ୍ବଂ ନିରଯୱେୱଚନଂ। ନିରଯୋ ହି ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖହେତୁଭୂତା ପୁଞ୍ଞସଙ୍ଖାତା ଅଯା ଅପେତତ୍ତା, ସୁଖାନଂ ୱା ଆଯସ୍ସ ଆଗମନସ୍ସ ଅଭାୱା ଅପାଯୋ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଗତି ପଟିସରଣନ୍ତି ଦୁଗ୍ଗତି, ଦୋସବହୁଲତାଯ ୱା ଦୁଟ୍ଠେନ କମ୍ମୁନା ନିବ୍ବତ୍ତା ଗତୀତି ଦୁଗ୍ଗତି। ୱିୱସା ନିପତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟକାରିନୋତି ୱିନିପାତୋ, ୱିନସ୍ସନ୍ତା ୱା ଏତ୍ଥ ନିପତନ୍ତି ସଂଭିଜ୍ଜମାନଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାତି ୱିନିପାତୋ। ନତ୍ଥି ଏତ୍ଥ ଅସ୍ସାଦସଞ୍ଞିତୋ ଅଯୋତି ନିରଯୋ।

ଅଥ ୱା ଅପାଯଗ୍ଗହଣେନ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଂ ଦୀପେତି। ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି ହି ଅପାଯୋ ସୁଗତିତୋ ଅପେତତ୍ତା, ନ ଦୁଗ୍ଗତି ମହେସକ୍ଖାନଂ ନାଗରାଜାଦୀନଂ ସମ୍ଭୱତୋ। ଦୁଗ୍ଗତିଗ୍ଗହଣେନ ପେତ୍ତିୱିସଯଂ ଦୀପେତି। ସୋ ହି ଅପାଯୋ ଚେୱ ଦୁଗ୍ଗତି ଚ ସୁଗତିତୋ ଅପେତତ୍ତା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ ଗତିଭୂତତ୍ତା, ନ ତୁ ୱିନିପାତୋ ଅସୁରସଦିସଂ ଅୱିନିପତିତତ୍ତା। ପେତମହିଦ୍ଧିକାନଂ ୱିମାନାନିପି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ୱିନିପାତଗ୍ଗହଣେନ ଅସୁରକାଯଂ ଦୀପେତି। ସୋ ହି ଯଥାୱୁତ୍ତେନତ୍ଥେନ ଅପାଯୋ ଚେୱ ଦୁଗ୍ଗତି ଚ ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିସମୁସ୍ସଯେହି ୱିନିପାତତ୍ତା ୱିନିପାତୋତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ନିରଯଗ୍ଗହଣେନ ପନ ଅୱୀଚିଆଦିକଂ ଅନେକପ୍ପକାରଂ ନିରଯମେୱ ଦୀପେତି। ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନିବ୍ବତ୍ତତି।

ଆନିସଂସକଥା ୱୁତ୍ତୱିପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଯଂ ପନ ୱିସେସୋ – ସୀଲୱାତି ସମାଦାନୱସେନ ସୀଲୱା। ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋତି ପରିସୁଦ୍ଧଂ ପରିପୁଣ୍ଣଞ୍ଚ କତ୍ୱା ସୀଲସ୍ସ ସମ୍ପାଦନେନ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ। ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧନ୍ତି ଭୋଗରାସିଂ। ସୁଗତିଂ ସଗ୍ଗଂ ଲୋକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୁଗତିଗ୍ଗହଣେନ ମନୁସ୍ସଗତିପି

ସଙ୍ଗଯ୍ହତି, ସଗ୍ଗଗ୍ଗହଣେନ ଦେୱଗତି ଏୱ। ତତ୍ଥ ସୁନ୍ଦରା ଗତୀତି ସୁଗତି, ରୂପାଦୀହି ୱିସଯେହି ସୁଟ୍ଠୁ ଅଗ୍ଗୋତି ସଗ୍ଗୋ, ସୋ ସବ୍ବୋପି ଲୁଜ୍ଜନପଲୁଜ୍ଜନଟ୍ଠେନ ଲୋକୋତି।

ପାଟଲିଗାମିକେ ଉପାସକେ ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯାତି ଅଞ୍ଞାଯପି ପାଳିମୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମକଥାଯ ଚେୱ ଆୱସଥାନୁମୋଦନକଥାଯ ଚ। ତଦା ହି ଭଗୱା ଯସ୍ମା ଅଜାତସତ୍ତୁନା ତତ୍ଥ ପାଟଲିପୁତ୍ତନଗରଂ ମାପେନ୍ତେନ ଅଞ୍ଞାସୁ ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ ଯେ ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନା କୁଟୁମ୍ବିକା, ତେ ଆନେତ୍ୱା ଧନଧଞ୍ଞାନି ଘରୱତ୍ଥୁଖେତ୍ତୱତ୍ଥାଦୀନି ଚେୱ ପରିହାରଞ୍ଚ ଦାପେତ୍ୱା ନିୱେସିଯନ୍ତି, ତସ୍ମା ପାଟଲିଗାମିକା ଉପାସକା ଆନିସଂସଦସ୍ସାୱିତାଯ ୱିସେସତୋ ସୀଲଗରୁକାତି ସବ୍ବଗୁଣାନଞ୍ଚ ସୀଲସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭାୱତୋ ତେସଂ ପଠମଂ ସୀଲାନିସଂସେ ପକାସେତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ଆକାସଗଙ୍ଗଂ ଓତାରେନ୍ତୋ ୱିଯ ପଥୱୋଜଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତୋ ୱିଯ ମହାଜମ୍ବୁଂ ମତ୍ଥକେ ଗହେତ୍ୱା ଚାଲେନ୍ତୋ ୱିଯ ଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ମହାମଧୁଂ ଚକ୍କଯନ୍ତେନ ପୀଳେତ୍ୱା ସୁମଧୁରରସଂ ପାଯମାନୋ ୱିଯ ଚ ପାଟଲିଗାମିକାନଂ ଉପାସକାନଂ ହିତସୁଖାୱହଂ ପକିଣ୍ଣକକଥଂ କଥେନ୍ତୋପି ''ଆୱାସଦାନଂ ନାମେତଂ ଗହପତଯୋ ମହନ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞଂ, ତୁମ୍ହାକଂ ଆୱାସୋ ମଯା ପରିଭୁତ୍ତୋ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ପରିଭୁତ୍ତୋ, ମଯା ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଚ ପରିଭୁତ୍ତେ ଧମ୍ମରତନେନପି ପରିଭୁତ୍ତୋଯେୱ ହୋତି, ଏୱଂ ତୀହି ରତନେହି ପରିଭୁତ୍ତେ ଅପରିମେଯ୍ୟୋୱ ୱିପାକୋ, ଅପିଚ ଆୱାସଦାନସ୍ମିଂ ଦିନ୍ନେ ସବ୍ବଦାନଂ ଦିନ୍ନମେୱ ହୋତି, ଭୂମଟ୍ଠକପଣ୍ଣସାଲାଯ ୱା ସାଖାମଣ୍ଡପସ୍ସ ୱା ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତସ୍ସ ଆନିସଂସୋ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ସକ୍କା। ଆୱାସଦାନାନୁଭାୱେନ ହି ଭୱେ ନିବ୍ବତ୍ତମାନସ୍ସପି ସମ୍ପୀଳିତଗବ୍ଭୱାସୋ ନାମ ନ ହୋତି, ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥୋ ଓୱରକୋ ୱିଯସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛି ଅସମ୍ବାଧୋୱ ହୋତୀ''ତି ଏୱଂ ନାନାନଯୱିଚିତ୍ତଂ ବହୁଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତ୍ୱା –

''ସୀତଂ ଉଣ୍ହଂ ପଟିହନ୍ତି, ତତୋ ୱାଳମିଗାନି ଚ;

ସରୀସପେ ଚ ମକସେ, ସିସିରେ ଚାପି ୱୁଟ୍ଠିଯୋ।

''ତତୋ ୱାତାତପୋ ଘୋରୋ, ସଞ୍ଜାତୋ ପଟିହଞ୍ଞତି;

ଲେଣତ୍ଥଞ୍ଚ ସୁଖତ୍ଥଞ୍ଚ, ଝାଯିତୁଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସିତୁଂ।

''ୱିହାରଦାନଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ, ଅଗ୍ଗଂ ବୁଦ୍ଧେନ ୱଣ୍ଣିତଂ;

ତସ୍ମା ହି ପଣ୍ଡିତୋ ପୋସୋ, ସମ୍ପସ୍ସଂ ଅତ୍ଥମତ୍ତନୋ।

''ୱିହାରେ କାରଯେ ରମ୍ମେ, ୱାସଯେତ୍ଥ ବହୁସ୍ସୁତେ;

ତେସଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ, ୱତ୍ଥସେନାସନାନି ଚ।

''ଦଦେଯ୍ୟ ଉଜୁଭୂତେସୁ, ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା;

ତେ ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାପନୂଦନଂ;

ଯଂ ସୋ ଧମ୍ମଂ ଇଧଞ୍ଞାଯ, ପରିନିବ୍ବାତି ଅନାସୱୋ''ତି। (ଚୂଳୱ। ୨୯୫, ୩୧୫) –

ଏୱଂ ଅଯମ୍ପି ଆୱାସଦାନେ ଆନିସଂସୋ ଅଯମ୍ପି ଆୱାସଦାନେ ଆନିସଂସୋତି ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ଅତିରେକଦିଯଡ୍ଢଯାମଂ ଆୱାସଦାନାନିସଂସଂ କଥେସି। ତତ୍ଥ ଇମା ଗାଥାୱ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୁଳ୍ହା, ପକିଣ୍ଣକଧମ୍ମଦେସନା ପନ ସଙ୍ଗହଂ ନ ଆରୋହତି। ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱାତିଆଦୀନି ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନେୱ।

ଅଭିକ୍କନ୍ତାତି ଅତିକ୍କନ୍ତା ଦ୍ୱେ ଯାମା ଗତା। ଯସ୍ସଦାନି ତୁମ୍ହେ କାଲଂ ମଞ୍ଞଥାତି ଯସ୍ସ ଗମନସ୍ସ ତୁମ୍ହେ କାଲଂ ମଞ୍ଞଥ, ଗମନକାଲୋ ତୁମ୍ହାକଂ, ଗଚ୍ଛଥାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ତେ ଉଯ୍ୟୋଜେସୀତି? ଅନୁକମ୍ପାଯ। ତିଯାମରତ୍ତିଞ୍ହି ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱୀତିନାମେନ୍ତାନଂ ତେସଂ ସରୀରେ ଆବାଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ଚ ମହା, ତସ୍ସ ସଯନନିସଜ୍ଜାନଂ ଓକାସଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଇତି ଉଭଯାନୁକମ୍ପାଯ ଉଯ୍ୟୋଜେସି।

ସୁଞ୍ଞାଗାରନ୍ତି ପାଟିୟେକ୍କଂ ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ନାମ ତତ୍ଥ ନତ୍ଥି। ତେ କିର ଗହପତୟୋ ତସ୍ସେଵ ଆଵସଥାଗାରସ୍ସ ଏକପସ୍ସେ ପଟସାଣିଂ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ଵା କପ୍ପିୟମଞ୍ଚଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ଵା ତତ୍ଥ କପ୍ପିୟପଚ୍ଚତ୍ଥରଣାନି ଅତ୍ଥରିତ୍ଵା ଉପରି ସୁଵଣ୍ଣରଜତତାରକଗନ୍ଧମାଲାଦିଦାମପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଵିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ଵା ଗନ୍ଧତେଲପଦୀପଂ ଆରୋପୟିଂସୁ ''ଅପ୍ପେଵ ନାମ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମାସନତୋ ଵୁଟ୍ଠାୟ ଥୋକଂ ଵିସ୍ସମେତୁକାମୋ ଇଧ ନିପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଏଵଂ ନୋ ଇଦଂ ଆଵସଥାଗାରଂ ଭଗଵତା ଚତୂହି ଇରିୟାପଥେହି ପରିଭୁତ୍ତଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି। ସତ୍ଥାପି ତଦେଵ ସନ୍ଧାୟ ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ଵା ସୀହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେସି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ ''ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ପାଵିସୀ''ତି। ତତ୍ଥ ପାଦଧୋଵନଟ୍ଠାନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାଵ ଧମ୍ମାସନା ଅଗମାସି, ଏତ୍ତକେ ଠାନେ ଗମନଂ ନିପ୍ଫନ୍ନଂ। ଧମ୍ମାସନଂ ପତ୍ଵା ଥୋକଂ ଅଟ୍ଠାସି, ଇଦଂ ତତ୍ଥ ଠାନଂ। ଦ୍ଵେ ଯାମେ ଧମ୍ମାସନେ ନିସୀଦି, ଏତ୍ତକେ ଠାନେ ନିସଜ୍ଜା ନିପ୍ଫନ୍ନା। ଉପାସକେ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ଵା ଧମ୍ମାସନତୋ ଓରୁୟ୍ହ ଯଥାଵୁତ୍ତେ ଠାନେ ସୀହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେସି । ଏତଂ ଠାନଂ ଭଗଵତା ଚତୂହି ଇରିୟାପଥେହି ପରିଭୁତ୍ତଂ ଅହୋସୀତି।

ପାଟଲିଗାମଵତ୍ଥୁକଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସୁନିଧଵସ୍ସକାରଵତ୍ଥୁକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୮୬।ସୁନିଧଵସ୍ସକାରାତି (ଦୀ। ନି। ୨।୧୫୩; ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୭୬) ସୁନିଧୋ ଚ ଵସ୍ସକାରୋ ଚ ଦ୍ଵେ ବ୍ରାହ୍ମଣା। ମଗଧମହାମତ୍ତାତି ମଗଧରଞ୍ଞୋ ମହାଅମଚ୍ଚା, ମଗଧରଟ୍ଠେ ଵା ମହାମତ୍ତା, ମହତିୟା ଇସ୍ସରିୟମତ୍ତାୟ ସମନ୍ନାଗତାତି ମଗଧମହାମତ୍ତା। ପାଟଲିଗାମେ ନଗରଂ ମାପେନ୍ତୀତି ପାଟଲିଗାମନ୍ତସଙ୍ଖାତେ ଭୂମିପ୍ପଦେସେ ନଗରଂ ମାପେନ୍ତି, ପୁବ୍ବେ ''ପାଟଲିଗାମୋ''ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ଠାନଂ ଇଦାନି ନଗରଂ କତ୍ଵା ମାପେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଵଜ୍ଜୀନଂ ପଟିବାହାୟାତି ଲିଚ୍ଛଵିରାଜୂନଂ ଆୟମୁଖପଚ୍ଛିନ୍ଦନତ୍ଥଂ। ଵତ୍ଥୂନୀତି ଘରଵତ୍ଥୂନି ଘରପତିଟ୍ଠାପନଟ୍ଠାନାନି। ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି ନିଵେସନାନି ମାପେତୁନ୍ତି ରଞ୍ଞୋ ରାଜମହାମତ୍ତାନଞ୍ଚ ନିଵେସନାନି ମାପେତୁଂ ଵତ୍ଥୁଵିଜ୍ଜାପାଠକାନଂ ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି। ତେ କିର ଅତ୍ତନୋ ସିପ୍ପାନୁଭାଵେନ ହେଟ୍ଠାପଥଵିୟଂ ତିଂସହତ୍ଥମତ୍ତେ ଠାନେ ''ଇଧ ନାଗାନଂ ନିଵାସପରିଗ୍ଗହୋ, ଇଧ ୟକ୍ଖାନଂ, ଇଧ ଭୂତାନଂ ନିଵାସପରିଗ୍ଗହୋ, ଇଧ ପାସାଣୋ ଵା ଖାଣୁକୋ ଵା ଅତ୍ଥୀ''ତି ଜାନନ୍ତି, ତେ ତଦା ସିପ୍ପଂ ଜପ୍ପିତ୍ଵା ତାଦିସଂ ସାରମ୍ଭଟ୍ଠାନଂ ପରିହରିତ୍ଵା ଅନାରମ୍ଭେ ଠାନେ ତାହି ଵତ୍ଥୁପରିଗ୍ଗାହିକାହି ଦେଵତାହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତୟମାନା ଵିୟ ତଂତଂଗେହାନି ମାପେନ୍ତି।

ଅଥ ଵା ନେସଂ ସରୀରେ ଦେଵତା ଅଧିମୁଚ୍ଚିତ୍ଵା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିଵେସନାନି ମାପେତୁଂ ଚିତ୍ତଂ ନାମେନ୍ତି। ତା ଚତୂସୁ କୋଣେସୁ ଖାଣୁକେ କୋଟ୍ଟେତ୍ଵା ଵତ୍ଥୁମ୍ହି ଗହିତମତ୍ତେ ପଟିଵିଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସଦ୍ଧାନଂ କୁଲାନଂ ସଦ୍ଧା ଦେଵତା ତଥା କରୋନ୍ତି, ଅସ୍ସଦ୍ଧାନଂ କୁଲାନଂ ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଦେଵତା ଚ। କିଂ କାରଣା? ସଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଏଵଂ ହୋତି ''ଇଧ ମନୁସ୍ସା ନିଵେସନଂ ମାପେନ୍ତା ପଠମଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିସୀଦାପେତ୍ଵା ମଙ୍ଗଲଂ ଵଦାପେସ୍ସନ୍ତି, ଅଥ ମୟଂ ସୀଲଵନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନଂ ଧମ୍ମକଥଂ ପଞ୍ହଵିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଅନୁମୋଦନଞ୍ଚ ସୋତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମ, ମନୁସ୍ସାଦାନଂ ଦତ୍ଵା ଅମ୍ହାକଂ ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଦେଵତାପି ''ଅତ୍ତନୋ ଇଚ୍ଛାନୁରୂପଂ ତେସଂ ପଟିପତ୍ତିଂ ପସ୍ସିତୁଂ କଥଞ୍ଚ ସୋତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମା''ତି ତଥା କରୋନ୍ତି।

ତାଵତିଂସେହୀତି ଯଥା ହି ଏକସ୍ମିଂ କୁଲେ ଏକଂ ପଣ୍ଡିତଂ ମନୁସ୍ସଂ, ଏକସ୍ମିଞ୍ଚ ଵିହାରେ ଏକଂ ବହୁସ୍ସୁତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଉପାଦାୟ ''ଅସୁକକୁଲେ ମନୁସ୍ସା ପଣ୍ଡିତା, ଅସୁକଵିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ବହୁସ୍ସୁତା''ତି ସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଏଵମେଵଂ ସକ୍କଂ ଦେଵରାଜାନଂ ଵିସ୍ସକମ୍ମଞ୍ଚ ଦେଵପୁତ୍ତଂ ଉପାଦାୟ ''ତାଵତିଂସା ପଣ୍ଡିତା''ତି ସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ। ତେନାହ ''ତାଵତିଂସେହୀ''ତି। ସେୟ୍ୟଥାପୀତିଆଦିନା ଦେଵେହି ତାଵତିଂସେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ଵା ଵିୟ ସୁନିଧଵସ୍ସକାରା ନଗରଂ ମାପେନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଯାଵତା ଅରିୟଂ ଆୟତନନ୍ତି ଯତ୍ତକଂ ଅରିୟମନୁସ୍ସାନଂ ଓସରଣଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଅତ୍ଥି। ଯାଵତା ଵଣିପ୍ପଥୋତି ଯତ୍ତକଂ ଵାଣିଜାନଂ ଆହଟଭଣ୍ଡସ୍ସ ରାସିଵସେନେଵ କୟଵିକ୍କୟଟ୍ଠାନଂ ନାମ, ଵାଣିଜାନଂ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ଵା ଅତ୍ଥି। ଇଦଂ ଅଗ୍ଗନଗରନ୍ତି ତେସଂ ଅରିୟାୟତନଵଣିପ୍ପଥାନଂ ଇଦଂ ନଗରଂ ଅଗ୍ଗଂ ଭଵିସ୍ସତି ଜେଟ୍ଠକଂ ପାମୋକ୍ଖଂ। ପୁଟଭେଦନନ୍ତି ଭଣ୍ଡପୁଟଭେଦନଟ୍ଠାନଂ, ଭଣ୍ଡଗଣ୍ଠିକାନଂ ମୋଚନଟ୍ଠାନନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଲଦ୍ଧଭଣ୍ଡମ୍ପି ହି ଇଧେଵ ଲଭିସ୍ସତି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଵିକ୍କୟଂ ଅଗଚ୍ଛନ୍ତମ୍ପି ଇଧ ଵିକ୍କୟଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଇଧେଵ ପୁଟଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆୟନ୍ତି ଯାନି ଚତୂସୁ ଦ୍ଵାରେସୁ ଚତ୍ତାରି, ସଭାୟଂ ଏକନ୍ତି ଏଵଂ ଦିଵସେ ଦିଵସେ ପଞ୍ଚସତସହସ୍ସାନି ତତ୍ଥ ଉଟ୍ଠହିସ୍ସନ୍ତି, ତାନିସ୍ସ ଭାଵୀନି ଆୟାନି ଦସ୍ସେତି। ଅଗ୍ଗିତୋ ଵାତିଆଦୀସୁ ଚ-କାରତ୍ଥୋ ଵା-ସଦ୍ଦୋ, ଅଗ୍ଗିନା ଚ ଉଦକେନ ଚ ମିଥୁଭେଦେନ ଚ ନସ୍ସିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସ ହି ଏକୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଗ୍ଗିନା ନସ୍ସିସ୍ସତି, ନିବ୍ବାପେତୁମ୍ପି ନଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି, ଏକଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ଗଙ୍ଗା ଗହେତ୍ଵା ଗମିସ୍ସତି, ଏକୋ ଇମିନା ଅକଥିତଂ ଅମୁସ୍ସ, ଅମୁନା ଅକଥିତଂ ଇମସ୍ସ ଵଦନ୍ତାନଂ ପିସୁଣଵାଚାନଂ ଵସେନ ଭିନ୍ନାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଭେଦେନ ଵିନସ୍ସିସ୍ସତି।

ଏଵଂ ଵତ୍ୱା ଭଗଵା ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ଗଙ୍ଗାତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କତମୁଖଧୋଵନୋ ଭିକ୍ଖାଚାରକାଲଂ ଆଗମଯମାନୋ ନିସୀଦି। ସୁନିଧଵସ୍ସକାରାପି “ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ, ସୋ ଅମ୍ହେ ଉପଗତେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି ‘ସତ୍ଥା କିର ପାଟଲିଗାମଂ ଅଗମାସି, କିଂ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଥ, ନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଥା’ତି, ‘ଉପସଙ୍କମିମ୍ହା’ତି ଚ ଵୁତ୍ତେ ‘ନିମନ୍ତଯିତ୍ଥ, ନ ନିମନ୍ତଯିତ୍ଥା’ତି ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି, ‘ନ ନିମନ୍ତଯିମ୍ହା’ତି ଚ ଵୁତ୍ତେ ଅମ୍ହାକଂ ଦୋସଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ଇଦଞ୍ଚାପି ମଯଂ ଅକତଟ୍ଠାନେ ନଗରଂ ମାପେମ, ସମଣସ୍ସ ଖୋ ପନ ଗୋତମସ୍ସ ଗତଗତଟ୍ଠାନେ କାଳକଣ୍ଣିସତ୍ତା ପଟିକ୍କମନ୍ତି, ତଂ ମଯଂ ନଗରମଙ୍ଗଲଂ ଵାଚାପେସ୍ସାମା”ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନିମନ୍ତଯିଂସୁ। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ “ଅଥ ଖୋ ସୁନିଧଵସ୍ସକାରା”ତିଆଦି। ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯନ୍ତି ପୁବ୍ବଣ୍ହକାଲେ। ନିଵାସେତ୍ୱାତି ଗାମପ୍ପଵେସନନୀହାରେନ ନିଵାସନଂ ନିଵାସେତ୍ୱା କାଯବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା। ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯାତି ପତ୍ତଞ୍ଚ ଚୀଵରଞ୍ଚ ଆଦିଯିତ୍ୱା କାଯପଟିବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା, ଚୀଵରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୀଲଵନ୍ତେତ୍ଥାତି ସୀଲଵନ୍ତେ ଏତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଵସନଟ୍ଠାନେ। ସଞ୍ଞତେତି କାଯଵାଚାଚିତ୍ତେହି ସଞ୍ଞତେ। ତାସଂ ଦକ୍ଖିଣମାଦିସେତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନେ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ତାସଂ ଘରଦେଵତାନଂ ଆଦିସେଯ୍ଯପତ୍ତିଂ ଦଦେଯ୍ଯ। ପୂଜିତା ପୂଜଯନ୍ତୀତି “ଇମେ ମନୁସ୍ସା ଅମ୍ହାକଂ ଞାତକାପି ନ ହୋନ୍ତି, ତଥାପି ନୋ ପତ୍ତିଂ ଦେନ୍ତୀତି ଆରକ୍ଖଂ ସୁସଂଵିହିତଂ କରୋଥା”ତି ସୁଟ୍ଠୁ ଆରକ୍ଖଂ କରୋନ୍ତି। ମାନିତା ମାନଯନ୍ତୀତି କାଲାନୁକାଲଂ ବଲିକମ୍ମକରଣେନ ମାନିତା “ଏତେ ମନୁସ୍ସା ଅମ୍ହାକଂ ଞାତକାପି ନ ହୋନ୍ତି, ତଥାପି ଚତୁମାସଛମାସନ୍ତରେ ନୋ ବଲିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ”ତି ମାନେନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନପରିସ୍ସଯଂ ହରନ୍ତି। ତତୋ ନନ୍ତି ତତୋ ନଂ ପଣ୍ଡିତଜାତିକଂ ମନୁସ୍ସଂ। ଓରସନ୍ତି ଉରେ ଠପେତ୍ୱା ସଂଵଡ୍ଢିତଂ, ଯଥା ମାତା ଓରସଂ ପୁତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପତି, ଉପ୍ପନ୍ନପରିସ୍ସଯହରଣତ୍ଥମେଵସ୍ସ ଵାଯମତି, ଏଵଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଦ୍ରାନି ପସ୍ସତୀତି ସୁନ୍ଦରାନି ପସ୍ସତି।

ଅନୁମୋଦିତ୍ୱାତି ତେହି ତଦା ପସୁତପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଅନୁମୋଦନଵସେନ ତେସଂ ଧମ୍ମକଥଂ କତ୍ୱା। ସୁନିଧଵସ୍ସକାରାପି “ଯା ତତ୍ଥ ଦେଵତା ଆସୁଂ, ତାସଂ ଦକ୍ଖିଣମାଦିସେ”ତି ଭଗଵତୋ ଵଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଦେଵତାନଂ ପତ୍ତିଂ ଅଦଂସୁ। ତଂ ଗୋତମଦ୍ୱାରଂ ନାମ ଅହୋସୀତି ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସ ଯେନ ଦ୍ୱାରେନ ଭଗଵା ନିକ୍ଖମି, ତଂ ଗୋତମଦ୍ୱାରଂ ନାମ ଅହୋସି। ଗଙ୍ଗାଯ ପନ ଉତ୍ତରଣତ୍ଥଂ ଅନୋତିଣ୍ଣତ୍ତା ଗୋତମତିତ୍ଥଂ ନାମ ନାହୋସି। ପୂରାତି ପୁଣ୍ଣା। ସମତିତ୍ତିକାତି ତୀରସମଂ ଉଦକସ୍ସ ତିତ୍ତା ଭରିତା। କାକପେଯ୍ଯାତି ତୀରେ ଠିତକାକେହି ପାତୁଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯୋଦକା। ତୀହିପି ପଦେହି ଉଭତୋକୂଲସମଂ ପରିପୁଣ୍ଣଭାଵମେଵ ଵଦତି। ଉଳୁମ୍ପନ୍ତି ପାରଗମନତ୍ଥାଯ ଲହୁକେ ଦାରୁଦଣ୍ଡେ ଗହେତ୍ୱା କଵାଟଫଲକେ ଵିଯ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସମ୍ବନ୍ଧେ କାତୁଂ ଆଣିଯୋ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ନାଵାସଙ୍ଖେପେନ କତଂ। କୁଲ୍ଲନ୍ତି ଵେଳୁନଳଆଦିକେ ସଙ୍ଘରିତ୍ୱା ଵଲ୍ଲିଆଦୀହି କଲାପଵସେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କତଂ।

ଏତମତ୍ଥଂଵିଦିତ୍ୱାତି ଏତଂ ମହାଜନସ୍ସ ଗଙ୍ଗୋଦକମତ୍ତସ୍ସପି କେଵଲଂ ତରିତୁଂ ଅସମତ୍ଥତଂ, ଅତ୍ତନୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଅତିଗମ୍ଭୀରଵିତ୍ଥତଂ ସଂସାରମହଣ୍ଣଵଂ ତରିତ୍ୱା ଠିତଭାଵଞ୍ଚ ସବ୍ବାକାରତୋ ଵିଦିତ୍ୱା ତଦତ୍ଥପରିଦୀପନଂ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି। ଉଦାନଗାଥାଯ ଅତ୍ଥୋ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଦସ୍ସିତୋଯେଵ। ତତ୍ଥ ଉଦକଟ୍ଠାନସ୍ସେତଂ ଅଧିଵଚନନ୍ତି ଯଥାଵୁତ୍ତସ୍ସ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଉଦକଟ୍ଠାନସ୍ସ ଏତଂ ଅଣ୍ଣଵନ୍ତି ଅଧିଵଚନଂ, ନ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସେଵାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସରନ୍ତି ଇଧ ନଦୀ ଅଧିପ୍ପେତା ସରତି ସନ୍ଦତୀତି କତ୍ୱା। ଗମ୍ଭୀରଂ ଵିତ୍ଥତନ୍ତି ଅଗାଧଟ୍ଠେନ ଗମ୍ଭୀରଂ, ସକଲଲୋକଉଯବ୍ଯାପିତାଯ ଵିତ୍ଥତଂ। ଵିସଜ୍ଜାତି ଅନାସଜ୍ଜ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଏଵ ପଲ୍ଲଲାନି ତେସଂ ଅତରଣତୋ। କୁଲ୍ଲଞ୍ହି ଜନୋ ବନ୍ଧତୀତି କୁଲ୍ଲଂ ବନ୍ଧିତୁଂ ଆଯାସଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଵିନା ଏଵ କୁଲ୍ଲେନାତି ଇଦିସଂ ଉଦକଂ କୁଲ୍ଲେନ ଇଦିସେନ ଵିନା ଏଵ। ତିଣ୍ଣା ମେଧାଵିନୋ ଜନାତି ଅରିଯମଗ୍ଗଞାଣସଙ୍ଖାତାଯ ମେଧାଯ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ମେଧାଵିନୋ ବୁଦ୍ଧା ଚ ବୁଦ୍ଧସାଵକା ଚ ତିଣ୍ଣା ପରତୀରେ ପତିଟ୍ଠିତା।

ସୁନିଧଵସ୍ସକାରଵତ୍ଥୁକଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କୋଟିଗାମେ ସଚ୍ଚକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୮୭।କୋଟିଗାମୋତି ମହାପନାଦସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପାସାଦକୋଟିଯଂ କତଗାମୋ, ପତିତସ୍ସ ପାସାଦସ୍ସ ଥୁପିକାଯ ପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନେ ନିଵିଟ୍ଠଗାମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅରିଯସଚ୍ଚାନନ୍ତି ଯେ ପଟିଵିଜ୍ଝନ୍ତି, ତେସଂ ଅରିଯଭାଵକରାନଂ ସଚ୍ଚାନଂ। ଅନନୁବୋଧାତି ଅବୁଜ୍ଝନେନ ଅଜାନନେନ। ଅପ୍ପଟିଵେଧାତି ଅପ୍ପଟିଵିଜ୍ଝନେନ। ଅନୁବୋଧୋ ଚେତ୍ଥ ପୁବ୍ବଭାଗିଯଞାଣଂ, ପଟିଵେଧୋ ମଗ୍ଗଞାଣେନ ଅଭିସମଯୋ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଅନୁବୋଧପୁବ୍ବକୋ ପଟିଵେଧୋ ଅନୁବୋଧେନ ଵିନା ନ ହୋତି, ଅନୁବୋଧୋପି ଏକଚ୍ଚୋ ପଟିଵେଧସମ୍ବନ୍ଧୋ ତଦୁଭଯାଭାଵହେତୁକଞ୍ଚ ଵଟ୍ଟେ ସଂସରଣଂ, ତସ୍ମା ଵୁତ୍ତଂ “ଅନନୁବୋଧା…ପେ… ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚା”ତି। ତତ୍ଥ ସନ୍ଧାଵିତନ୍ତି ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣଵସେନ ଭଵତୋ ଭଵନ୍ତରୁପଗମନେନ ସନ୍ଧାଵିତଂ। ସଂସରିତନ୍ତି ଅପରାପରଂ ଚଵନୁପପଜ୍ଜନଵସେନ ସଂସରିତଂ। ମମଞ୍ଚେଵ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚାତି ମଯା ଚ ତୁମ୍ହେହି ଚ। ଅଥ ଵା ସନ୍ଧାଵିତଂ ସଂସରିତନ୍ତି ସନ୍ଧାଵନଂ ସଂସରଣଂ ମମଞ୍ଚେଵ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ ଅହୋସୀତି ଏଵମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ।

ସଂସିତନ୍ତି ସଂସରିତଂ। ଭଣ୍ଡନେତ୍ତି ସମୂହତାତି ଦୀଘରଜ୍ଜୁଯା ବଦ୍ଧସକୁଣଂ ୱିଯ ରଜ୍ଜୁହତ୍ଥୋ ପୁରିସୋ ଦେସନ୍ତରଂ, ତଣ୍ହାରଜ୍ଜୁଯା ବଦ୍ଧସତ୍ତସନ୍ତାନଂ ଅଭିସଙ୍ଖାରୋ ଭୱନ୍ତରଂ ନେତି ଏତାଯାତି ଭୱନେତ୍ତି, ସା ଭୱତୋ ଭୱଂ ନଯନସମତ୍ଥା ତଣ୍ହାରଜ୍ଜୁ ଅରିଯମଗ୍ଗସତ୍ଥେନ ସୁଟ୍ଠୁ ହତା ଛିନ୍ନା ଅପ୍ପୱତ୍ତିକତାତି ଭୱନେତ୍ତି ସମୂହତା।

ଅମ୍ବପାଲୀୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୮୮। ଯାନସ୍ସଭୂମୀତି ଯତ୍ଥ ସକ୍କା ହୋତି ଯାନଂ ଆରୁଯ୍ହ ଯାନେନ ଗନ୍ତୁଂ, ଅଯଂ ଯାନସ୍ସ ଭୂମି ନାମ। ଯାନା ପଚ୍ଚୋରୋହିତ୍ୱାତି ୱିହାରସ୍ସ ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଯାନତୋ ଓରୋହିତ୍ୱା।

ଲିଚ୍ଛୱୀୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୮୯। ନୀଲାତି ଇଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହକୱଚନଂ। ନୀଲୱଣ୍ଣାତିଆଦି ତସ୍ସେୱ ୱିଭାଗଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ତତ୍ଥ ନ ତେସଂ ପକତିୱଣ୍ଣୋ ନୀଲୋ, ନୀଲୱିଲେପନୱିଲିତ୍ତତ୍ତା ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନୀଲୱତ୍ଥାତି ପଟଦୁକୂଲକୋସେଯ୍ୟାଦୀନିପି ନେସଂ ନୀଲାନେୱ ହୋନ୍ତି। ନୀଲାଲଙ୍କାରାତି ନୀଲମଣିଅଲଙ୍କାରେହି ନୀଲପୁପ୍ଫେହି ଚ ଅଲଙ୍କତା। ତେ କିର ଅଲଙ୍କାରା ସୁୱଣ୍ଣୱିଚିତ୍ତାପି ଇନ୍ଦନୀଲମଣୀଓଭାସେହି ଏକନୀଲା ୱିଯ ଖାଯନ୍ତି, ରଥାପି ନେସଂ ନୀଲମଣିଖଚିତା ନୀଲୱତ୍ଥପରିକ୍ଖିତ୍ତା ନୀଲଧଜନୀଲୱମ୍ମିକେହି ନୀଲାଭରଣେହି ନୀଲଅସ୍ସେହି ଯୁତ୍ତା, ପତୋଦଯଟ୍ଠିଯୋପି ନୀଲାଯେୱାତି ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବପଦେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଟିୱଟ୍ଟେସୀତି ପହରି। କିସ୍ସ ଜେ ଅମ୍ବପାଲୀତି ଜେ-ତି ଆଲପନଂ, ଭୋତି ଅମ୍ବପାଲି କିଂକାରଣାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସାହାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆହରନ୍ତି ଇମସ୍ମା ରାଜପୁରିସା ବଲିନ୍ତି ଆହାରୋ, ତବ୍ଭୁତ୍ତଜନପଦୋ। ତେନ ସହିତଂ ସାହାରଂ, ସଜନପଦନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଫୋଟେସୁନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଚାଲେସୁଂ। ଅମ୍ବକାଯାତି ମାତୁଗାମେନ। ଉପଚାରୱଚନଞ୍ହେତଂ, ଇତ୍ଥୀସୁ ଯଦିଦଂ ଅମ୍ବକା ମାତୁଗାମୋ ଜନନିକାତି। ଓଲୋକେଥାତି ପସ୍ସଥ। ଅପଲୋକେଥାତି ଅପୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେଥ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ପସ୍ସଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପସଂହରଥାତି ଉପନେଥ, ଇମଂ ଲିଚ୍ଛୱୀପରିସଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଚିତ୍ତେନ ତାୱତିଂସସଦିସଂ ଉପସଂହରଥ ଉପନେଥ ଅଲ୍ଲୀଯାପେଥ। ଯଥେୱ ତାୱତିଂସା ଅଭିରୂପା ପାସାଦିକା ନୀଲାଦିନାନାୱଣ୍ଣା, ଏୱମିମେ ଲିଚ୍ଛୱୀରାଜାନୋପୀତି ତାୱତିଂସେହି ସମକେ କତ୍ୱା ପସ୍ସଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଅନେକସତେହି ସୁତ୍ତେହି ଚକ୍ଖାଦୀନଂ ରୂପାଦୀସୁ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହଂ ପଟିସେଧେତ୍ୱା ଇଧ ମହନ୍ତେନ ଉସ୍ସାହେନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହେ ନିଯୋଜେତୀତି? ହିତକାମତାଯ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଯଥା ଆଯସ୍ମତୋ ନନ୍ଦସ୍ସ ହିତକାମତାଯ ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ତତ୍ର କିର ଏକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ଓସନ୍ନୱୀରିଯା, ତେ ସମ୍ପତ୍ତିଯା ପଲୋଭେନ୍ତୋ ''ଅପ୍ପମାଦେନ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତାନଂ ଏୱରୂପା ଇସ୍ସରିଯସମ୍ପତ୍ତି ସୁଲଭା''ତି ସମଣଧମ୍ମେ ଉସ୍ସାହଜନନତ୍ଥଂ ଆହ। ଅଥ ୱା ନଯିଦଂ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହେ ନିଯୋଜନଂ, କେୱଲଂ ପନ ''ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିସଦିସା ଏତେସଂ ରାଜୂନଂ ଇସ୍ସରିଯସମ୍ପତ୍ତୀ''ତି ଅନୁପୁବ୍ବିକଥାଯ ସମ୍ପତ୍ତିକଥନଂ ୱିଯ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣୱିଭାୱନତ୍ଥଞ୍ଚାପି ଏୱମାହ। ନ ଚିରସ୍ସେୱ ହି ସବ୍ବେପିମେ ଅଜାତସତ୍ତୁସ୍ସ ୱସେନ ୱିନାସଂ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି, ଅଥ ନେସଂ ରଜ୍ଜସିରିସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଠିତଭିକ୍ଖୂ ''ତଥାରୂପାଯପି ନାମ ସିରିସମ୍ପତ୍ତିଯା ୱିନାସୋ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସତୀ''ତି ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣଂ ଭାୱେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣୱିଭାୱନତ୍ଥଂ ଆହ।

ଅଧିୱାସେତୂତି ଅମ୍ବପାଲିଯା ନିମନ୍ତିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱାପି କସ୍ମା ନିମନ୍ତେନ୍ତୀତି? ଅସଦ୍ଦହନତାଯ ଚ ୱତ୍ତସୀସେନ ଚ। ସା ହି ଧୁତ୍ତା ଇତ୍ଥୀ ଅନିମନ୍ତେତ୍ୱାପି ''ନିମନ୍ତେସି''ନ୍ତି ୱଦେଯ୍ୟାତି ତେସଂ ଅହୋସି। ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଗମନକାଲେ ଚ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଗମନଂ ନାମ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱତ୍ତମେୱ।

ଲିଚ୍ଛୱୀୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସୀହସେନାପତିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୯୦। ଅଭିଞ୍ଞାତାତି (ଅ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୩।୮।୧୨) ଞାତା ପଞ୍ଞାତା ପାକଟା। ସନ୍ଥାଗାରେତି ମହାଜନସ୍ସ ସନ୍ଥମ୍ଭନାଗାରେ ୱିସ୍ସମନତ୍ଥାଯ କତେ ଅଗାରେ। ସା କିର ସନ୍ଥାଗାରସାଲା ନଗରମଜ୍ଝେ ଅହୋସି, ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଠିତାନଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଚତୂହି ଦିସାହି ଆଗତମନୁସ୍ସା ପଠମଂ ତତ୍ଥ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଫାସୁକଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ରାଜକୁଲାନଂ ରଜ୍ଜକିଚ୍ଚସନ୍ଥରଣତ୍ଥଂ କତଂ ଅଗାରନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତିଯେୱ। ତତ୍ଥ ହି ନିସୀଦିତ୍ୱା ଲିଚ୍ଛୱୀରାଜାନୋ ରଜ୍ଜକିଚ୍ଚଂ ସନ୍ଥରନ୍ତି କରୋନ୍ତି ୱିଚାରେନ୍ତି। ସନ୍ନିସିନ୍ନାତି ତେସଂ ନିସୀଦନତ୍ଥଂଯେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ମହାରହପଚ୍ଚତ୍ଥରଣେସୁ ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତେସୁ ଆସନେସୁ ସନ୍ନିସିନ୍ନା। ଅନେକପରିଯାଯେନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତୀତି ରାଜକୁଲକିଚ୍ଚଞ୍ଚେୱ ଲୋକତ୍ଥକିରିଯଞ୍ଚ ୱିଚାରେତ୍ୱା ଅନେକେହି କାରଣେହି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତି। ପଣ୍ଡିତା ହି ତେ ରାଜାନୋ ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନା ସୋତାପନ୍ନାପି ସକଦାଗାମିନୋପି ଅନାଗାମିନୋପି

ଅରିୟସାୱକା, ତେ ସବ୍ବେପି ଲୋକିୟଜଟଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତିୱିଧୋ ବୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣୋ ନାମ ଚରିୟୱଣ୍ଣୋ ସରୀରୱଣ୍ଣୋ ଗୁଣୱଣ୍ଣୋତି। ତତ୍ରିମେ ରାଜାନୋ ଚରିୟାୟ ୱଣ୍ଣଂ ଆରଭିଂସୁ – ‘‘ଦୁକ୍କରଂ ୱତ କତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟାନି ଦସ ପାରମିୟୋ ଦସ ଉପପାରମିୟୋ ଦସ ପରମତ୍ଥପାରମିୟୋତି ସମତିଂସ ପାରମିୟୋ ପୂରେନ୍ତେନ ଞାତତ୍ଥଚରିୟଂ ଲୋକତ୍ଥଚରିୟଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ଥଚରିୟଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ମହାପରିଚ୍ଚାଗେ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତେନା’’ତି ଅଡ୍ଢଛକ୍କେହି ଜାତକସତେହି ବୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତା ତୁସିତଭୱନଂ ପାପେତ୍ୱା ଠପୟିଂସୁ। ଧମ୍ମସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତା ପନେତେ ‘‘ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ, ନିକାୟତୋ ପଞ୍ଚ ନିକାୟା ହୋନ୍ତି, ପିଟକତୋ ତୀଣି ପିଟକାନି, ଅଙ୍ଗତୋ ନୱ ଅଙ୍ଗାନି, ଖନ୍ଧତୋ ଚତୁରାସୀତିଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସାନୀ’’ତି କୋଟ୍ଠାସୱସେନ ଧମ୍ମଗୁଣଂ କଥୟିଂସୁ। ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତା ‘‘ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧା କୁଲପୁତ୍ତା ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଞାତିପରିୱଟ୍ଟଞ୍ଚ ପହାୟ ସେତଚ୍ଛତ୍ତୋପରଜ୍ଜସେନାପତିସେଟ୍ଠିଭଣ୍ଡାଗାରିକଟ୍ଠାନନ୍ତରାଦୀନି ଅଗଣୟିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମ୍ମ ସତ୍ଥୁ ୱରସାସନେ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପହାୟ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଭଦ୍ଦିୟମହାରାଜମହାକପ୍ପିନପୁକ୍କୁସାତିଆଦିରାଜପବ୍ବଜିତାନଂୟେୱ ବୁଦ୍ଧକାଲେ ଅସୀତି ସହସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ, ଅନେକକୋଟିଧନଂ ପହାୟ ପବ୍ବଜିତାନଂ ପନ ୟସକୁଲପୁତ୍ତସୋଣସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତରଟ୍ଠପାଲପୁତ୍ତାଦୀନଂ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି, ଏୱରୂପା ଚ ଏୱରୂପା ଚ କୁଲପୁତ୍ତା ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ପବ୍ବଜନ୍ତୀ’’ତି ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖେପୱସେନ ସଙ୍ଘଗୁଣଂ କଥୟିଂସୁ।

ସୀହୋ ସେନାପତୀତି ଏୱଂନାମକୋ ସେନାୟ ଅଧିପତି। ୱେସାଲିୟଞ୍ହି ସତ୍ତ ସହସ୍ସାନି ସତ୍ତ ସତାନି ସତ୍ତ ଚ ରାଜାନୋ, ତେ ସବ୍ବେପି ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ମନଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ରଟ୍ଠଂ ୱିଚାରେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଏକଂ ୱିଚିନଥା’’ତି ୱିଚିନନ୍ତା ସୀହରାଜକୁମାରଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ରତ୍ତମଣିୱଣ୍ଣକମ୍ବଲପରିୟୋନଦ୍ଧଂ ସେନାପତିଚ୍ଛତ୍ତଂ ଅଦଂସୁ। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୀହୋ ସେନାପତୀ’’ତି। ନିଗଣ୍ଠସାୱକୋତି ନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୟଦାୟକୋ ଉପଟ୍ଠାକୋ। ଜମ୍ବୁଦୀପତଲସ୍ମିଞ୍ହି ତୟୋ ଜନା ନିଗଣ୍ଠାନଂ ଅଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାକା – ନାଳନ୍ଦାୟଂ ଉପାଲି ଗହପତି, କପିଲପୁରେ ୱପ୍ପୋ ସକ୍କୋ, ୱେସାଲିୟଂ ଅୟଂ ସୀହୋ ସେନାପତୀତି। ନିସିନ୍ନୋ ହୋତୀତି ସେସରାଜୂନମ୍ପି ପରିସାୟ ଅନ୍ତରେ ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପୟିଂସୁ, ସୀହସ୍ସ ପନ ମଜ୍ଝେ ଠାନେତି ତସ୍ମିଂ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ମହାରହେ ରାଜାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ନିସ୍ସଂସୟନ୍ତି ନିବ୍ବିଚିକିଚ୍ଛଂ ଅଦ୍ଧା ଏକଂସେନ। ନ ହେତେ ୟସ୍ସ ୱା ତସ୍ସ ୱା ଅପ୍ପେସକ୍ଖସ୍ସ ଏୱଂ ଅନେକସତେହି କାରଣେହି ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତି।

ୟେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ନିଗଣ୍ଠୋ କିର ନାଟପୁତ୍ତୋ ‘‘ସଚାୟଂ ସୀହୋ କସ୍ସଚିଦେୱ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ ସୁତ୍ୱା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସତି, ମୟ୍ହଂ ପରିହାନି ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଠମତରଂୟେୱ ସୀହଂ ସେନାପତିଂ ଏତଦୱୋଚ ‘‘ସେନାପତି ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ‘ଅହଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଅହଂ ବୁଦ୍ଧୋ’ତି ବହୂ ୱଦନ୍ତି, ସଚେ ତ୍ୱଂ କଞ୍ଚି ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁକାମୋ ଅହୋସି, ମଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟାସି, ଅହଂ ତେ ୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନଞ୍ଞେୱ ପେସେସ୍ସାମି, ଅୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନତୋ ନିୱାରେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତଂ କଥଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ମଂ ପେସେସ୍ସତି, ଗମିସ୍ସାମି। ନୋ ଚେ, ନ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୟେନ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ତେନୁପସଙ୍କମି।

ଅଥସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠୋ ମହାପବ୍ବତେନ ୱିୟ ବଲୱସୋକେନ ଓତ୍ଥଟୋ ‘‘ୟତ୍ଥ ଦାନିସ୍ସାହଂ ଗମନଂ ନ ଇଚ୍ଛାମି, ତତ୍ଥେୱ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଜାତୋ, ହତୋହମସ୍ମୀ’’ତି ଅନତ୍ତମନୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ପଟିବାହନୁପାୟମସ୍ସ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ପନ ତ୍ୱ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ଏୱଂ ୱଦନ୍ତୋ ଚରନ୍ତଂ ଗୋଣଂ ତୁଣ୍ଡେ ପହରନ୍ତୋ ୱିୟ ଜଲମାନଂ ପଦୀପଂ ନିବ୍ବାପେନ୍ତୋ ୱିୟ ଭତ୍ତଭରିତଂ ପତ୍ତଂ ନିକ୍କୁଜ୍ଜନ୍ତୋ ୱିୟ ଚ ସୀହସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପୀତିଂ ୱିନାସେସି। ଗମିକାଭିସଙ୍ଖାରୋତି ହତ୍ଥିୟାନାଦୀନଂ ୟୋଜାପନଗନ୍ଧମାଲାଦିଗ୍ଗହଣୱସେନ ପୱତ୍ତୋ ପୟୋଗୋ। ସୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭୀତି ସୋ ୱୂପସନ୍ତୋ।

ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋତି ଦୁତିୟୱାରମ୍ପି। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ୱାରେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତା ତୁସିତଭୱନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ମହାବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କା ଦସବଲସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ପାଦତଲେହି ଉପରି କେସଗ୍ଗେହି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନବ୍ୟାମପ୍ପଭାୱସେନ ସରୀରୱଣ୍ଣଂ କଥୟିଂସୁ। ଧମ୍ମସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତା ‘‘ଏକପଦେପି ଏକବ୍ୟଞ୍ଜନେପି ଅୱକ୍ଖଲିତଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ସୁକଥିତୱସେନେୱ ଧମ୍ମଗୁଣଂ କଥୟିଂସୁ। ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତା ‘‘ଏୱରୂପଂ ୟସସିରିୱିଭୱଂ ପହାୟ ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତା ନ କୋସଜ୍ଜପକତିକା ହୋନ୍ତି, ତେରସସୁ ପନ ଧୁତଗୁଣେସୁ ପରିପୂରକାରିନୋ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ତସୁ ଅନୁପସ୍ସନାସୁ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ଅଟ୍ଠତିଂସ ଆରମ୍ମଣୱିଭତ୍ତିୟୋ ୱଳଞ୍ଜେନ୍ତୀ’’ତି ପଟିପଦାୱସେନ ସଙ୍ଘଗୁଣେ କଥୟିଂସୁ।

ତତିୟୱାରେ ପନ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସମାନା ‘‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା’’ତି ସୁତ୍ତନ୍ତପରିୟାୟେନେୱ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ କଥୟିଂସୁ, ‘‘ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ’’ତିଆଦିନା ସୁତ୍ତନ୍ତପରିୟାୟେନେୱ ଧମ୍ମଗୁଣେ, ‘‘ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ’’ତିଆଦିନା ସୁତ୍ତନ୍ତପରିୟାୟେନେୱ ସଙ୍ଘଗୁଣେ ଚ କଥୟିଂସୁ। ତତୋ ସୀହୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମେସଂ ଲିଚ୍ଛୱୀରାଜକୁଲାନଂ ତତିୟଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘଗୁଣେ କଥେନ୍ତାନଂ ମୁଖଂ ନପ୍ପହୋତି, ଅଦ୍ଧା ଅନୋମଗୁଣସମନ୍ନାଗତୋ ସୋ ଭଗୱା, ଇମଂ ଦାନି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପୀତିଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱାୱ ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସ ‘‘କିଞ୍ହି ମେ

କରିସ୍ସନ୍ତି ନିଗଣ୍ଠା’’ତି ୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ମେ କରିସ୍ସନ୍ତୀତି କିଂ ନାମ ମୟ୍ହଂ ନିଗଣ୍ଠା କରିସ୍ସନ୍ତି। ଅପଲୋକିତା ୱା ଅନପଲୋକିତା ୱାତି ଆପୁଚ୍ଛିତା ୱା ଅନାପୁଚ୍ଛିତା ୱା। ନ ହି ମେ ତେ ଆପୁଚ୍ଛିତା ଯାନୱାହନସମ୍ପତ୍ତିଇସ୍ସରିଯଯସୱିସେସଂ ଦସ୍ସନ୍ତି, ନାପି ଅନାପୁଚ୍ଛିତା ମାରେସ୍ସନ୍ତି, ଅଫଲଂ ଏତେସଂ ଆପୁଚ୍ଛନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଦିୱା ଦିୱସ୍ସାତି ଦିୱସ୍ସ ଦିୱା ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ଅତିକ୍କନ୍ତମତ୍ତେ। ୱେସାଲିଯା ନିୟ୍ୟାସୀତି ଯଥା ହି ଗିମ୍ହକାଲେ ଦେୱେ ୱୁଟ୍ଠେ ଉଦକଂ ସନ୍ଦମାନଂ ନଦିଂ ଓତରିତ୍ୱା ଥୋକମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ଏୱଂ ସୀହସ୍ସ ପଠମଦିୱସେ ‘‘ଦସବଲଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ପୀତିଯା ନିଗଣ୍ଠେନ ପଟିବାହିତକାଲୋ, ଯଥା ଦୁତିଯଦିୱସେ ଦେୱେ ୱୁଟ୍ଠେ ଉଦକଂ ସନ୍ଦମାନଂ ନଦିଂ ଓତରିତ୍ୱା ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱାଲିକାପୁଞ୍ଜଂ ପହରିତ୍ୱା ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ହୋତି, ଏୱଂ ସୀହସ୍ସ ଦୁତିଯଦିୱସେ ‘‘ଦସବଲଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ପୀତିଯା ନିଗଣ୍ଠେନ ପଟିବାହିତକାଲୋ, ଯଥା ତତିଯଦିୱସେ ଦେୱେ ୱୁଟ୍ଠେ ଉଦକଂ ସନ୍ଦମାନଂ ନଦିଂ ଓତରିତ୍ୱା ପୁରାଣପଣ୍ଣସୁକ୍ଖଦଣ୍ଡକକଟ୍ଠଅକଚୱରାଦୀନି ପରିକଡ୍ଢନ୍ତଂ ୱାଲିକାପୁଞ୍ଜଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦନିନ୍ନମେୱ ହୋତି, ଏୱଂ ସୀହୋ ତତିଯଦିୱସେ ତିଣ୍ଣଂ ୱତ୍ଥୂନଂ ଗୁଣକଥଂ ସୁତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନେ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜେ ‘‘ଅଫଲା ନିଗଣ୍ଠା, ନିପ୍ଫଲା ନିଗଣ୍ଠା, କିଂ ମେ ଇମେ କରିସ୍ସନ୍ତି, ଗମିସ୍ସାମହଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକ’’ନ୍ତି ଗମନଂ ଅଭିନୀହରିତ୍ୱା ୱେସାଲିଯା ନିୟ୍ୟାସି। ନିୟ୍ୟନ୍ତୋ ଚ ‘‘ଚିରସ୍ସାହଂ ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଜାତୋ, ନ ଖୋ ପନ ମେ ଯୁତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ଗନ୍ତୁ’’ନ୍ତି ‘‘ଯେ କେଚି ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ, ସବ୍ବେ ନିକ୍ଖମନ୍ତୂ’’ତି ଘୋସନଂ କାରେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ରଥସତାନି ଯୋଜାପେତ୍ୱା ଉତ୍ତମରଥେ ଠିତୋ ତେହି ଚେୱ ପଞ୍ଚହି ରଥସତେହି ମହତିଯା ଚ ପରିସାଯ ପରିୱୁତୋ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫଚୁଣ୍ଣୱାସାଦୀନି ଗାହାପେତ୍ୱା ନିୟ୍ୟାସି।

ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଆରାମଂ ପୱିସନ୍ତୋ ଦୂରତୋୱ ଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନବ୍ୟାମପ୍ପଭାଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ଛବ୍ବଣ୍ଣା ଘନବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଯୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏୱରୂପଂ ନାମ ପୁରିସଂ ଏୱଂ ଆସନ୍ନେ ୱସନ୍ତଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ନାଦ୍ଦସଂ, ୱଞ୍ଚିତୋ ୱତମ୍ହି, ଅଲାଭା ୱତ ମେ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମହାନିଧିଂ ଦିସ୍ୱା ଦଲିଦ୍ଦପୁରିସୋ ୱିଯ ସଞ୍ଜାତପୀତିପାମୋଜ୍ଜୋ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଧମ୍ମସ୍ସ ଚାନୁଧମ୍ମଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୀତି ଭୋତା ଗୋତମେନ ୱୁତ୍ତକାରଣସ୍ସ ଅନୁକାରଣଂ କଥେନ୍ତି। କାରଣୱଚନୋ ହେତ୍ଥ ଧମ୍ମ-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ହେତୁମ୍ହି ଞାଣଂ ଧମ୍ମପଟିସମ୍ଭିଦା’’ତିଆଦୀସୁ (ୱିଭ. ୭୨୦) ୱିଯ। କାରଣନ୍ତି ଚେତ୍ଥ ତଥାପୱତ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ ତସ୍ସ ପୱତ୍ତିହେତୁଭାୱତୋ। ଅତ୍ଥପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ହି ସଦ୍ଦପ୍ପଯୋଗୋ। ଅନୁକାରଣନ୍ତି ଚ ସୋ ଏୱଂ ପରେହି ତଥା ୱୁଚ୍ଚମାନୋ। ସହଧମ୍ମିକୋ ୱାଦାନୁୱାଦୋତି ପରେହି ୱୁତ୍ତକାରଣେନ ସକାରଣୋ ହୁତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦୋ ୱା ତତୋ ପରଂ ତସ୍ସ ଅନୁୱାଦୋ ୱା କୋଚି ଅପ୍ପମତ୍ତକୋପି ୱିଞ୍ଞୂହି ଗରହିତବ୍ବଂ ଠାନଂ କାରଣଂ ନ ଆଗଚ୍ଛତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – କିଂ ସବ୍ବାକାରେନପି ତୱ ୱାଦେ ଗାରୟ୍ହକାରଣଂ ନତ୍ଥୀତି। ଅନବ୍ଭକ୍ଖାତୁକାମାତି ନ ଅଭୂତେନ ୱତ୍ତୁକାମା।

୨୯୧-୨୯୨।ଅତ୍ଥି ସୀହ ପରିଯାଯୋତିଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥୋ ୱେରଞ୍ଜକଣ୍ଡେ ଆଗତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପରମେନ ଅସ୍ସାସେନାତି ଚତୁମଗ୍ଗଚତୁଫଲସଙ୍ଖାତେନ ଉତ୍ତମଅସ୍ସାସେନ। ଅସ୍ସାସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୀତି ଅସ୍ସାସନତ୍ଥାଯ ସନ୍ଥମ୍ଭନତ୍ଥାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଇତି ଭଗୱା ଅଟ୍ଠହଙ୍ଗେହି ସୀହସେନାପତିସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି।

୨୯୩।ଅନୁୱିଚ୍ଚକାରନ୍ତି ଅନୁୱିଦିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତୁଲଯିତ୍ୱା କାତବ୍ବଂ କରୋହୀତି ୱୁତ୍ତ ହୋତି। ସାଧୁ ହୋତୀତି ସୁନ୍ଦରୋ ହୋତି। ତୁମ୍ହାଦିସସ୍ମିଞ୍ହି ମଂ ଦିସ୍ୱା ମଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ନିଗଣ୍ଠଂ ଦିସ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ‘‘କିଂ ଅଯଂ ସୀହୋ ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠମେୱ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ଗରହା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ଅନୁୱିଚ୍ଚକାରୋ ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ ସାଧୂତି ଦସ୍ସେତି। ପଟାକଂ ପରିହରେୟ୍ୟୁନ୍ତି ତେ କିର ଏୱରୂପଂ ସାୱକଂ ଲଭିତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକୋ ନାମ ରାଜା ୱା ରାଜମହାମତ୍ତୋ ୱା ସେଟ୍ଠି ୱା ଅମ୍ହାକଂ ସରଣଂ ଗତୋ ସାୱକୋ ଜାତୋ’’ତି ପଟାକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନଗରେ ଘୋସେନ୍ତା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତି। କସ୍ମା? ‘‘ଏୱଂ ନୋ ମହନ୍ତଭାୱୋ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚ, ସଚେ ପନସ୍ସ ‘‘କିମହଂ ଏତେ ସରଣଂ ଗତୋ’’ତି ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ତମ୍ପି ସୋ ‘‘ଏତେସଂ ମେ ସରଣଗତଭାୱଂ ବହୂ ଜାନନ୍ତି, ଦୁକ୍କରଂ ଦାନି ପଟିନିୱତ୍ତିତୁ’’ନ୍ତି ୱିନୋଦେତ୍ୱା ନ ପଟିକ୍କମିସ୍ସତୀତି ଚ। ତେନାହ ‘‘ପଟାକଂ ପରିହରେୟ୍ୟୁ’’ନ୍ତି। ଓପାନଭୂତନ୍ତି ପଟିଯତ୍ତଉଦପାନୋ ୱିଯ ଠିତଂ। କୁଲନ୍ତି ତୱ ନିୱେସନଂ। ଦାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟାସୀତି ପୁବ୍ବେପି ଦସପି ୱୀସତିପି ସଟ୍ଠିପି ଜନେ ଆଗତେ ଦିସ୍ୱା ନତ୍ଥୀତି ଅୱତ୍ୱା ଦେସି, ଇଦାନି ମଂ ସରଣଂ ଗତକାରଣମତ୍ତେନେୱ ମା ଇମେସଂ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଥ, ସମ୍ପତ୍ତାନଞ୍ହି ଦାତବ୍ବମେୱାତି ଓୱଦତି। ସୁତଂ ମେ ତଂ ଭନ୍ତେତି କୁତୋ ସୁତଂ? ନିଗଣ୍ଠାନଂ ସନ୍ତିକା। ତେ କିର କୁଲଘରେସୁ ଏୱଂ ପକାସେନ୍ତି ‘‘ମଯଂ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ୱଦାମ, ସମଣୋ ପନ ଗୋତମୋ ‘ମୟ୍ହମେୱ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ…ପେ… ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ସାୱକାନଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱଦତୀ’’ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଅଯଂ ‘‘ସୁତଂ ମେ ତ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ।

୨୯୪।ପୱତ୍ତମଂସନ୍ତି ପକତିଯା ପୱତ୍ତଂ କପ୍ପିଯମଂସଂ, ମୂଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନ୍ତରାପଣେ ପରିଯେସାହୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସମ୍ବହୁଲା ନିଗଣ୍ଠାତି

ପଞ୍ଚସତମତ୍ତା ନିଗଣ୍ଠା। ଥୂଲଂ ପସୁନ୍ତି ଥୂଲଂ ମହାସରୀରଂ ଗୋକଣ୍ଣମହିଂସସୂକରସଙ୍ଖାତଂ ପସୁଂ। ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା କତଂ, ମାରିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ କମ୍ମ-ସଦ୍ଦୋ କମ୍ମସାଧନୋ ଅତୀତକାଲିକୋତି ଆହ ''ଅତ୍ତାନଂ ପଟିଚ୍ଚ କତ''ନ୍ତି। ନିମିତ୍ତକମ୍ମସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ ''ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମଂ ଫୁସତୀ''ତିଆଦୀସୁ (ଜା। ୧।୪।୭୫) ୱିୟ। ନିମିତ୍ତକମ୍ମସ୍ସାତି ନିମିତ୍ତଭାୱେନ ଲଦ୍ଧକକମ୍ମସ୍ସ, ନ କରଣକାରାପନୱସେନ। ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମଂ ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି ମଂସଂ ପଟିଚ୍ଚକମ୍ମଂ ଯଥା ''ବୁଦ୍ଧିଂ ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ବୁଦ୍ଧୋ''ତି। ଅଥ ୱା ପଟିଚ୍ଚ କମ୍ମଂ ଫୁସତୀତି ପାଠସେସୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ସ୍ୱାୟଂ ଏତଂ ମଂସଂ ପଟିଚ୍ଚ ତଂ ପାଣୱଧକକମ୍ମଂ ଫୁସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଞ୍ହି ଅକୁସଲଂ ଉପଡ୍ଢଂ ଦାୟକସ୍ସ, ଉପଡ୍ଢଂ ପଟିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ହୋତୀତି ନେସଂ ଲଦ୍ଧି। ଉପକଣ୍ଣକେତି କଣ୍ଣମୂଲେ। ଅଲନ୍ତି ପଟିକ୍ଖେପୱଚନଂ, ହୋତୁ କିଂ ଇମିନାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଚ ପନ ତେତି ଏତେ ଆୟସ୍ମନ୍ତା ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅୱଣ୍ଣକାମା ହୁତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତାପି ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତା ନ ଜିରିଦନ୍ତି, ଅବ୍ଭକ୍ଖାନସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଲଜ୍ଜନତ୍ଥେ ଇଦଂ ଜିରିଦନ୍ତୀତି ପଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ନ ଲଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୀହସେନାପତିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କପ୍ପିୟଭୂମିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୯୫।ଅଭିଲାପମତ୍ତନ୍ତି ଦେସନାମତ୍ତଂ। ଆମିସଖାଦନତ୍ଥାୟାତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଛଡ୍ଡିତସ୍ସ ଆମିସସ୍ସ ଖାଦନତ୍ଥାୟ। ଅନୁପ୍ପଗେୟେୱାତି ପାତୋୟେୱ। ଓରୱସଦ୍ଦନ୍ତି ମହାସଦ୍ଦଂ। ତଂ ପନ ଅୱତ୍ୱାପୀତି ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାୟଂୱୁତ୍ତନୟେନ ଅୱତ୍ୱାପି। ପି-ସଦ୍ଦେନ ତଥା ୱଚନମ୍ପି ଅନୁଜାନାତି। ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତନୟେନାତି ସେସଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତନୟେନ। ''କପ୍ପିୟକୁଟିଂ କରୋମା'ତି ୱା, 'କପ୍ପିୟକୁଟୀ'ତି ୱା ୱୁତ୍ତେ ସାଧାରଣଲକ୍ଖଣ''ନ୍ତି ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତୌସ୍ସାୱନନ୍ତିକାକୁଟିକରଣଲକ୍ଖଣଂ। ଚୟନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠାନଂ। ଯତୋ ପଟ୍ଠାୟାତି ଯତୋ ଇଟ୍ଠକତୋ ସିଲତୋ ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡତୋ ୱା ପଟ୍ଠାୟ। ପଠମିଟ୍ଠକାଦୀନଂ ହେଟ୍ଠା ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ଭିତ୍ତିୟା ପଠମିଟ୍ଠକାଦୀନଂ ହେଟ୍ଠା ଭୂମିୟଂ ପତିଟ୍ଠାପିୟମାନା ଇଟ୍ଠକାଦୟୋ ଭୂମିଗତିକତ୍ତା ''କପ୍ପିୟକୁଟିଂ କରୋମା''ତି ୱତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ଯଦି ଏୱଂ ଭୂମିୟଂ ନିଖଣିତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାପିୟମାନା ଥମ୍ଭା କସ୍ମା ତଥା ୱତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ଆହ ''ଥମ୍ଭା ପନ…ପେ… ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ''ତି। ସଙ୍ଘସନ୍ତକମେୱାତି ୱାସତ୍ଥାୟ କତଂ ସଙ୍ଘିକସେନାସନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ଭିକ୍ଖୁସନ୍ତକନ୍ତି ୱାସତ୍ଥାୟ ଏୱ କତଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲିକସେନାସନଂ। ମୁଖସନ୍ନିଧୀତି ଇମିନା ଅନ୍ତୋୱୁତ୍ଥଦୁକ୍କଟମେୱ ଦୀପିତଂ।

କପ୍ପିୟଭୂମିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କେଣିୟଜଟିଲୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୦।ୟେନଆପଣଂ ତଦୱସରୀତିଆଦୀସୁ ଆପଣନ୍ତି ଏକସ୍ସ ନିଗମସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତସ୍ମିଂ କିର ନିଗମେ ୱୀସତି ଆପଣମୁଖସହସ୍ସାନି ୱିଭତ୍ତାନି ଅହେସୁଂ। ଇତି ସୋ ଆପଣାନଂ ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ''ଆପଣ''ନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ତସ୍ସ ପନ ନିଗମସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ନଦୀତୀରେ ଘନଚ୍ଛାୟୋ ରମଣୀୟଭୂମିଭାଗୋ ମହାୱନସଣ୍ଡୋ, ତସ୍ମିଂ ଭଗୱା ୱିହରତି। କେଣିୟୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ଜଟିଲୋତି ଆହରିମଜଟାଧରୋ ତାପସୋ। ସୋ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲୋ, ଧନରକ୍ଖଣତ୍ଥାୟ ପନ ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମାଦାୟ ରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଦତ୍ୱା ଭୂମିଭାଗଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅସ୍ସମଂ କାରେତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ୱଣିଜ୍ଜଂ ପୟୋଜେତ୍ୱା କୁଲସହସ୍ସସ୍ସ ନିସ୍ସୟୋ ହୁତ୍ୱା ୱସତି। ଅସ୍ସମେପି ଚସ୍ସ ଏକୋ ତାଲରୁକ୍ଖୋ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଏକଂ ସୋୱଣ୍ଣମୟଂ ଫଲଂ ମୁଞ୍ଚତୀତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ଦିୱା କାସାୱାନି ଧାରେତି, ଜଟା ଚ ବନ୍ଧତି, ରତ୍ତିଂ କାମସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱତି।

ପୱତ୍ତାରୋତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୮୫; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୪୨୭; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୫।୧୯୨) ପୱତ୍ତୟିତାରୋ , ପାୱଚନୱସେନ ୱତ୍ତାରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେସନ୍ତି ଯେସଂ ସନ୍ତକଂ। ମନ୍ତପଦନ୍ତି ମନ୍ତସଦ୍ଦେ ବହିକତ୍ୱା ରହୋ ଭାସିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ମନ୍ତା ଏୱ ତଂତଂଅତ୍ଥପଟିପତ୍ତିହେତୁତାୟ ପଦନ୍ତି ମନ୍ତପଦଂ, ୱେଦୱଚନଂ। ଗୀତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକାଦୀହି ଦସହି ପୋରାଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି ଉଦାତ୍ତାନୁଦାତ୍ତାଦିସରସମ୍ପତ୍ତିୱସେନ ସଜ୍ଝାୟିତଂ। ପୱୁତ୍ତନ୍ତି ପାୱଚନୱସେନ ଅଞ୍ଞେସଂ ୱୁତ୍ତଂ, ୱାଚିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସମିହିତନ୍ତି ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହଂ ରାସିକତଂ, ଇରୁୱେଦୟଜୁୱେଦସାମୱେଦାଦିୱସେନ ତତ୍ଥାପି ପଚ୍ଚେକଂ ମନ୍ତବ୍ରାହ୍ମଣାଦିୱସେନ ସଜ୍ଝାୟନୱାଚକାଦିୱସେନ ଚ ପିଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଠପିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଦନୁଗାୟନ୍ତୀତି ଏତରହି ବ୍ରାହ୍ମଣା ତଂ ତେହି ପୁବ୍ବେ ଗୀତଂ ଅନୁଗାୟନ୍ତି ଅନୁସଜ୍ଝାୟନ୍ତି। ତଦନୁଭାସନ୍ତୀତି ତଂ ଅନୁଭାସନ୍ତି, ଇଦଂ ପୁରିମସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଭାସିତମନୁଭାସନ୍ତୀତି ତେହି ଭାସିତଂ ସଜ୍ଝାୟିତଂ ଅନୁସଜ୍ଝାୟନ୍ତି। ୱାଚିତମନୁୱାଚେନ୍ତୀତି ତେହି ଅଞ୍ଞେସଂ ୱାଚିତଂ ଅନୁୱାଚେନ୍ତି। ସେୟ୍ୟଥିଦନ୍ତି ତେ କତମେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠକୋତିଆଦୀନି ତେସଂ ନାମାନି। ତେ କିର ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁପରିଭଣ୍ଡେନ ଯଥାକମ୍ମୂପଗଞ୍ଞାଣେନ ସତ୍ତାନଂ କମ୍ମସ୍ସକତାଦିଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣେନ ଅତୀତକପ୍ପେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ମନ୍ତଜ୍ଝେନୱିଧିଞ୍ଚ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପରୂପଘାତଂ ଅକତ୍ୱା କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱଚସନିସ୍ସିତେନ ୱଚନେନ ସହ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ମନ୍ତେ ଗନ୍ଥେସୁଂ।

ଅପରାପରେ ପନ ଓକ୍କାକରାଜକାଲାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନବ୍ରାହ୍ମଣା ପାଣାତିପାତାଦୀନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଯୋ ୱେଦେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୱଚନେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିରୁଦ୍ଧେ ଅକଂସୁ। ରତ୍ତିଭୋଜନଂ ରତ୍ତି, ତତୋ ଉପରତାତି ରତ୍ତୂପରତା। ଅତିକ୍କନ୍ତେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ଯାୱ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନା ଭୋଜନଂ ୱିକାଲଭୋଜନଂ ନାମ, ତତୋ ୱିରତତ୍ତା ୱିରତା ୱିକାଲଭୋଜନା। ପଟିଯାଦାପେତ୍ୱାତି ସପ୍ପିମଧୁସକ୍କରାଦୀହି ଚେୱ ମରିଚେହି ଚ ସୁସଙ୍ଖତଂ ପାନଂ ପଟିଯାଦାପେତ୍ୱା।

‘‘ମହା ଖୋ କେଣିଯ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ’’ତି କସ୍ମା ଭଗୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ପଟିକ୍ଖିପି? ତିତ୍ଥିଯାନଂ ପଟିକ୍ଖେପପସନ୍ନତାଯ। ତିତ୍ଥିଯା ହି ‘‘ଅହୋ ୱତାଯଂ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ, ଯୋ ନିମନ୍ତିଯମାନୋପି ନ ସାଦିଯତୀ’’ତି ଉପନିମନ୍ତିଯମାନସ୍ସ ପଟିକ୍ଖେପେ ପସୀଦନ୍ତୀତି କେଚି, ଅକାରଣମେତଂ। ନତ୍ଥି ବୁଦ୍ଧାନଂ ପଚ୍ଚଯହେତୁ ଏୱରୂପଂ କୋହଞ୍ଞଂ, ଅଯଂ ପନ ଅଡ୍ଢତେଲସାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଦିସ୍ୱା ଏତ୍ତକାନଂଯେୱ ଭିକ୍ଖଂ ପଟିଯାଦେସ୍ସତି, ସ୍ୱେୱ ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତୀହି ପୁରିସସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସତି, ଅଯୁତ୍ତଂ ଖୋ ପନ ନୱକେ ଅଞ୍ଞତୋ ପେସେତ୍ୱା ଇମେହେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତୁଂ, ଇମେ ୱା ଅଞ୍ଞତୋ ପେସେତ୍ୱା ନୱକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତୁଂ। ଅଥାପି ସବ୍ବେୱ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମି, ଭିକ୍ଖାହାରୋ ନପ୍ପହୋସ୍ସତି। ତତୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତେସୁ ମନୁସ୍ସା ଉଜ୍ଝାଯିସ୍ସନ୍ତି ‘‘ଚିରସ୍ସମ୍ପି କେଣିଯୋ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଯାପନମତ୍ତଂ ଦାତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ’’ତି, ସଯଞ୍ଚ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଭୱିସ୍ସତି। ପଟିକ୍ଖେପେ ପନ କତେ ‘‘ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ‘ତ୍ୱଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ’ତି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ନାମଂ ଗଣ୍ହାତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେପି ନିମନ୍ତେତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପାଟିଯେକ୍କଂ ନିମନ୍ତେସ୍ସତି, ତେ ତେନ ନିମନ୍ତିତା ଭିକ୍ଖୂ ହୁତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ଏୱମସ୍ସ ସଦ୍ଧା ଅନୁରକ୍ଖିତା ଭୱିସ୍ସତୀତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ପଟିକ୍ଖିପି। କିଞ୍ଚାପି ଖୋ ଭୋ ଗୋତମାତି ଇମିନା ଇଦଂ ଦୀପେତି ‘‘ଭୋ ଗୋତମ, କିଂ ଜାତଂ, ଯଦି ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ, ଅଧିୱାସେତୁ ଭୱଂ ଗୋତମୋ, ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନମ୍ପି ଦାତୁଂ ସକ୍କୋମି ତୁମ୍ହାକମ୍ପୀ’’ତି। ଠପେତ୍ୱା ଧଞ୍ଞଫଲରସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତଣ୍ଡୁଲଧୋୱନୋଦକମ୍ପି ଧଞ୍ଞରସୋଯେୱାତି ୱଦନ୍ତି। ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉଚ୍ଛୁରସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନିକ୍କସଟୋ ଉଚ୍ଛୁରସୋ ସତ୍ତାହକାଲିକୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇମାହିଗାଥାହୀତି (ମ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୨।୪୦୦) ଇମାହି କେଣିଯସ୍ସ ଚିତ୍ତାନୁକୂଲାହି ଗାଥାହି। ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗିପରିଚରିଯଂ ୱିନା ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଯଞ୍ଞାଭାୱତୋ ‘‘ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତମୁଖା ଯଞ୍ଞା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତସେଟ୍ଠା ଅଗ୍ଗିଜୁହନପ୍ପଧାନାତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣା ହି ‘‘ଅଗ୍ଗିମୁଖା ଦେୱା’’ତି ଅଗ୍ଗିଜୁହନପୁବ୍ବକଂ ଯଞ୍ଞଂ ୱିଦହନ୍ତି। ୱେଦେ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତେହି ପଠମଂ ସଜ୍ଝାଯିତବ୍ବତୋ ସାୱିତ୍ତୀ ‘‘ଛନ୍ଦସୋ ମୁଖ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତା, ସାୱିତ୍ତୀ ୱେଦସ୍ସ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମାତି ଅତ୍ଥୋ ତଂପୁବ୍ବକତ୍ତା ୱେଦସୱନସ୍ସ। ମନୁସ୍ସାନଂ ସେଟ୍ଠଭାୱତୋ ରାଜା ‘‘ମୁଖ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଓଗାହନ୍ତୀନଂ ନଦୀନଂ ଆଧାରଭାୱତୋ ଗନ୍ତବ୍ବଟ୍ଠାନଭାୱେନ ପଟିସରଣତୋ ଚ ସାଗରୋ ‘‘ମୁଖ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଚନ୍ଦସମାଯୋଗେନ ‘‘ଅଜ୍ଜ କତ୍ତିକା, ଅଜ୍ଜ ରୋହିଣୀ’’ତି ସଞ୍ଞାଯନତୋ ନକ୍ଖତ୍ତାନି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଆଲୋକକରଣତୋ ନକ୍ଖତ୍ତେହି ଅତିୱିସେସସୋମ୍ମଭାୱତୋ ଚ ‘‘ନକ୍ଖତ୍ତାନଂ ମୁଖଂ ଚନ୍ଦୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଦୀପସିଖା ଅଗ୍ଗିଜାଲା ଅସନିୱିଚକ୍କ’’ନ୍ତି ଏୱମାଦୀନଂ ତପନ୍ତାନଂ ୱିଜ୍ଜୁଲତାନଂ ଅଗ୍ଗତ୍ତା ଆଦିଚ୍ଚୋ ‘‘ତପତଂ ମୁଖ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟାନଂ ପନ ଅଗ୍ଗତ୍ତା ୱିସେସେନ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ସଙ୍ଘଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ପୁଞ୍ଞଂ ଆକଙ୍ଖମାନାନଂ, ସଙ୍ଘୋ ୱେ ଯଜତଂ ମୁଖ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ସଙ୍ଘୋ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଯମୁଖଂ ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଭାୱେନାତି ଦସ୍ସେତି।

କେଣିଯଜଟିଲୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ରୋଜମଲ୍ଲୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୧। ରୋଜୱତ୍ଥୁମ୍ହି ୱିହାରୋତି ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ସନ୍ଧାଯ ଆହଂସୁ। ଅତରମାନୋତି ଅତୁରନ୍ତୋ, ସଣିକଂ ପଦପ୍ପମାଣଟ୍ଠାନେ ପଦଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ସୁସମ୍ମଟ୍ଠଂ ମୁତ୍ତାଦଲସିନ୍ଦୁୱାରସଞ୍ଛରସଦିସଂ ୱାଲିକଂ ଅୱିନାସେନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଳିନ୍ଦନ୍ତି ପମୁଖଂ। ଉକ୍କାସିତ୍ୱାତି ଉକ୍କାସିତସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା। ଅଗ୍ଗଳନ୍ତି କୱାଟଂ। ଆକୋଟେହୀତି ଅଗ୍ଗନଖେନ ଈସକଂ କୁଞ୍ଚିକଛିଦ୍ଦସମୀପେ କୋଟେହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଦ୍ୱାରଂ କିର ଅତିଉପରି ଅମନୁସ୍ସା, ଅତିହେଟ୍ଠା ତିରଚ୍ଛାନଜାତିକା କୋଟେନ୍ତି, ତଥା ଅକୋଟେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଛିଦ୍ଦସମୀପେ ମନୁସ୍ସା କୋଟେନ୍ତି, ଇଦଂ ଦ୍ୱାରକୋଟକୱତ୍ତନ୍ତି ଦୀପେନ୍ତା ୱଦନ୍ତି। ୱିୱରିଭଗୱା ଦ୍ୱାରନ୍ତି ନ ଭଗୱା ଉଟ୍ଠାଯ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରି, ୱିୱରତୂତି ପନ ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି। ତତୋ ‘‘ଭଗୱା ତୁମ୍ହେହି ଅନେକାସୁ କପ୍ପକୋଟୀସୁ ଦାନଂ ଦଦମାନେହି ନ ସହତ୍ଥା ଦ୍ୱାରୱିୱରଣକମ୍ମଂ କତ’’ନ୍ତି ସଯମେୱ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱଟଂ। ତଂ ପନ ଯସ୍ମା ଭଗୱତୋ ମନେନ ୱିୱଟଂ, ତସ୍ମା ‘‘ୱିୱରି ଭଗୱା ଦ୍ୱାର’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ରୋଜମଲ୍ଲୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୩। ଆତୁମାୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଅଞ୍ଞତରୋ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋତି ସୁଭଦ୍ଦୋ ନାମ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱୁଡ୍ଢକାଲେ ପବ୍ବଜିତତ୍ତା ‘‘ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଦ୍ୱେ ଦାରକାତି ସାମଣେରଭୂମିଯଂ ଠିତା ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତା। ନାଳିଯାୱାପକେନାତି ନାଳିଯା ଚେୱ ଥୱିକାଯ ଚା ସଂହରିଂସୂତି ଯସ୍ମା ମନୁସ୍ସା ତେ ଦାରକେ

ମଞ୍ଜୁଭାଣିନେ ପଟିଭାନୱନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା କାରେତୁକାମାପି ଅକାରେତୁକାମାପି କାରେନ୍ତିଯେୱ, କତକାଲେ ଚ ''କିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସଥ ତାତା''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ତେ ୱଦନ୍ତି ''ନ ଅମ୍ହାକଂ ଅଞ୍ଞେନ କେନଚି ଅତ୍ଥୋ, ପିତା ପନ ନୋ ଭଗୱତୋ ଆଗତକାଲେ ଯାଗୁଦାନଂ କାତୁକାମୋ''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ଅପରିଗଣେତ୍ୱାୱ ଯଂ ତେ ସକ୍କୋନ୍ତି ହରିତୁଂ, ସବ୍ବଂ ଦେନ୍ତି। ଯମ୍ପି ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ମନୁସ୍ସେହି ପେସେନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେ ଦାରକା ବହୁଂ ଲୋଣମ୍ପି ତେଲମ୍ପି ସପ୍ପିମ୍ପି ତଣ୍ଡୁଲମ୍ପି ଖାଦନୀଯମ୍ପି ସଂହରିଂସୁ।

ଆତୁମାଯଂ ୱିହରତୀତି ଆତୁମଂ ନିସ୍ସାଯ ୱିହରତି। ଭୁସାଗାରେତି ଭୁସମଯେ ଅଗାରକେ। ତତ୍ଥ କିର ମହନ୍ତଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରତୋ ପଲାଲଂ ନିକ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ସାଲାସଦିସଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ୱସନଯୋଗ୍ଗଟ୍ଠାନସଦିସଂ କତଂ, ତଦା ଭଗୱା ତତ୍ଥ ୱସି। ଅଥ ଭଗୱତି ଆତୁମଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭୁସାଗାରକଂ ପୱିଟ୍ଠେ ସୁଭଦ୍ଦୋ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ଗାମଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ଆମନ୍ତେସି ''ଉପାସକା ନାହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକା ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ପଚ୍ଚାସୀସାମି, ମଯ୍ହଂ ଦାରକେହି ଆନୀତତେଲାଦୀନିଯେୱ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପହୋନ୍ତି, ହତ୍ଥକମ୍ମମତ୍ତଂ ମେ ଦେଥା''ତି। କିଂ, ଭନ୍ତେ, କରୋମାତି? ''ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଗଣ୍ହଥା''ତି ସବ୍ବୂପକରଣାନି ଗାହେତ୍ୱା ୱିହାରେ ଉଦ୍ଧନାନି କାରେତ୍ୱା ଏକଂ କାଳଅକଂ କାସାୱଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ତାଦିସମେୱ ପାରୁପିତ୍ୱା ''ଇଦଂ କରୋଥ, ଇଦଂ କରୋଥା''ତି ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ୱିଚାରେନ୍ତୋ ସତସହସ୍ସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଭୋଜ୍ଜଯାଗୁଞ୍ଚ ମଧୁଗୋଳଅକଞ୍ଚ ପଟିଯାଦାପେସି। ଭୋଜ୍ଜଯାଗୁ ନାମ ପଠମଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପାତବ୍ବଯାଗୁ, ତତ୍ଥ ସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତମଚ୍ଛମଂସପୁପ୍ଫଫଲରସାଦି ଯଂକିଞ୍ଚି ଖାଦନୀଯଂ ନାମ, ସବ୍ବଂ ପୱିସତି, କୀଳିତୁକାମାନଂ ସୀସମକ୍ଖନଯୋଗ୍ଗା ହୋତି ସୁଗନ୍ଧଗନ୍ଧା।

ଅଥ ଭଗୱା କାଲସ୍ସେୱ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତୁଂ ଆତୁମଗାମନଗରାଭିମୁଖୋ ପାଯାସି। ମନୁସ୍ସା ତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ ''ଭଗୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଗାମଂ ପୱିସତି, ତଯା କସ୍ସ ଯାଗୁ ପଟିଯାଦିତା''ତି। ସୋ ଯଥାନିୱତ୍ଥପାରୁତେହେୱ ତେହି କାଳଅକକାସାୱେହି ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ଦବ୍ବିଞ୍ଚ କଟଚ୍ଛୁଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱିଯ ଦକ୍ଖିଣଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଯାଗୁ''ନ୍ତି ଆହ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅଥ ଖୋ ସୋ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ ତସ୍ସା ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ବହୁତରଂ ଯାଗୁଂ ପଟିଯାଦାପେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଉପନାମେସୀ''ତି। ଜାନନ୍ତାପି ତଥାଗତା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। କୁତାଯନ୍ତି କୁତୋ ଅଯଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୩୦୪।ଦସଭାଗଂ ଦତ୍ୱାତି ଦସମଭାଗଂ ଦତ୍ୱା। ତେନେୱାହ ''ଦସ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଏକୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଭୂମିସାମିକାନଂ ଦାତବ୍ବୋ''ତି।

ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁମହାପଦେସକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୫।ପରିମଦ୍ଦନ୍ତାତି ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତା। ପତ୍ତୁଣ୍ଣଦେସେ ସଞ୍ଜାତୱତ୍ଥଂ ପତ୍ତୁଣ୍ଣଂ। କୋସେଯ୍ୟୱିସେସୋତି ହି ଅଭିଧାନକୋସେ ୱୁତ୍ତଂ। ଚୀନଦେସେ ସୋମାରଦେସେ ଚ ସଞ୍ଜାତୱତ୍ଥାନି ଚୀନସୋମାରପଟାନି। ପତ୍ତୁଣ୍ଣାଦୀନି ତୀଣି କୋସେଯ୍ୟସ୍ସ ଅନୁଲୋମାନି ପାଣକେହି କତସୁତ୍ତମଯତ୍ତା। ଇଦ୍ଧିମଯିକଂ ଏହିଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁଞ୍ଞିଦ୍ଧିଯା ନିବ୍ବତ୍ତଚୀୱରଂ। ତଂ ଖୋମାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ହୋତୀତି ତେସଂଯେୱ ଅନୁଲୋମଂ। ଦେୱତାହି ଦିନ୍ନଚୀୱରଂ ଦେୱଦତ୍ତିଯଂ। ତଂ କପ୍ପରୁକ୍ଖେ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଜାଲିନୀଦେୱକଞ୍ଞାଯ ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରସ୍ସ ଦିନ୍ନୱତ୍ଥସଦିସଂ। ତମ୍ପି ଖୋମାଦୀନଞ୍ଞେୱ ଅନୁଲୋମଂ ହୋତି ତେସୁ ଅଞ୍ଞତରଭାୱତୋ। ଦ୍ୱେ ପଟା ଦେସନାମେନେୱ ୱୁତ୍ତାତି ତେସଂ ସରୂପଦସ୍ସନପରମେତଂ, ନାଞ୍ଞଂ ନିୱତ୍ତନପରଂ ପତ୍ତୁଣ୍ଣପଟସ୍ସପି ଦେସନାମେନେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ତୁମ୍ବାତି ଭାଜନାନି । ଫଲତୁମ୍ବୋତି ଲାବୁଆଦି। ଉଦକତୁମ୍ବୋତି ଉଦକୁକ୍ଖିପନକକୁଟକୋ। କିଲଞ୍ଜଛତ୍ତନ୍ତି ୱେଳୁୱିଲୀୱେହି ୱାଯିତ୍ୱା କତଛତ୍ତଂ। ସମ୍ଭିନ୍ନରସନ୍ତି ସମ୍ମିସ୍ସିତରସଂ। ପାନକଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ହୋତୀତି ଅମ୍ବପାନାଦିପାନକଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି, ତଂ ୱିକାଲେପି କପ୍ପତି ଅସମ୍ଭିନ୍ନରସତ୍ତା। ତେନ ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ତେନ ସତ୍ତାହକାଲିକେନ ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତେନ ସଦ୍ଧିଂ। ସେସମେତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ଚତୁମହାପଦେସକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୭। କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକଂ

କଥିନାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୬। କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକେ ସୀସୱସେନାତି ପଧାନଙ୍ଗୱସେନ। ‘‘କଥିନନ୍ତି ପଞ୍ଚାନିସଂସେ ଅନ୍ତୋକରଣସମତ୍ଥତାଯ ଥିରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ସୋ ନେସଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଯୁଜ୍ଜତୀତି ‘‘ସୋ ତୁମ୍ହାକ’’ନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ନେସ’’ନ୍ତି ୱଚନଂ ଯୁଜ୍ଜତି। ଯେ ଅତ୍ଥତକଥିନାତି ନ କେୱଲଂ ତୁମ୍ହାକମେୱ, ଯେ ଅଞ୍ଞେପି ଅତ୍ଥତକଥିନା, ତେସମ୍ପି ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନାମନ୍ତେତ୍ୱା ଚରଣନ୍ତି ଚାରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା କୁଲେସୁ ଚରଣଂ। ମତକଚୀୱରନ୍ତି ମତସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ଚୀୱରଂ। ତତ୍ରୁପ୍ପାଦେନ ଆଭତନ୍ତି ୱିହାରସନ୍ତକେନ ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁଆଦିନା ଆନୀତଂ।

ପଠମପୱାରଣାଯ ପୱାରିତାତି ଇଦଂ ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦଂ ଅକତ୍ୱା ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥଭାୱସନ୍ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ ଅନ୍ତରାଯେନ ଅପ୍ପୱାରିତାନମ୍ପି ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସାନଂ କଥିନତ୍ଥାରସମ୍ଭୱତୋ। ତେନେୱ ‘‘ଅପ୍ପୱାରିତା ୱା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ଛିନ୍ନୱସ୍ସା ୱା ପଚ୍ଛିମିକାଯ ଉପଗତା ୱା ନ ଲଭନ୍ତୀ’’ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସାପି ନ ଲଭନ୍ତୀତି ନାନାସୀମାଯ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସା ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ କଥିନତ୍ଥାରଂ ନ ଲଭନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଖଲିମକ୍ଖିତସାଟକୋତି ଅହତଓତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଦାନକମ୍ମୱାଚାତି କଥିନଦୁସ୍ସଦାନକମ୍ମୱାଚା। ଅକାତୁଂ ନ ଲବ୍ଭତୀତି ଇମିନା ଅନାଦରିଯେନ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଦୀପେତି। କମ୍ମୱାଚା ପନ ଏକାଯେୱ ୱଟ୍ଟତୀତି କଥିନତ୍ଥାରସାଟକସ୍ସ ଦାନକାଲେ ୱୁତ୍ତା ଏକାଯେୱ କମ୍ମୱାଚା ୱଟ୍ଟତି। ପୁନ ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥେ ଦିଯ୍ୟମାନେ କମ୍ମୱାଚାଯ ଦାତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଅପଲୋକନମେୱ ଅଲନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୩୦୮।ମହାଭୂମିକନ୍ତି ମହାୱିସଯଂ, ଚତୁୱୀସତିଆକାରୱନ୍ତତାଯ ମହାୱିତ୍ଥାରିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଞ୍ଚକନ୍ତି ପଞ୍ଚଖଣ୍ଡଂ। ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ପଠମଚିମିଲିକାତି କଥିନୱତ୍ଥତୋ ଅଞ୍ଞା ଅତ୍ତନୋ ପକତିଚିମିଲିକା। ‘‘କୁଚ୍ଛିଚିମିଲିକଂ କତ୍ୱା ସିବ୍ବିତମତ୍ତେନାତି ଥିରଜିଣ୍ଣାନଂ ଚିମିଲିକାନଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ସିବ୍ବନସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନ’’ନ୍ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ କୁରୁନ୍ଦିଯଞ୍ଚ ‘‘ୱୁତ୍ତୱଚନନିଦସ୍ସନଂ ବ୍ଯଞ୍ଜନେ ଏୱ ଭେଦୋ, ଅତ୍ଥେ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ କତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ପିଟ୍ଠିଅନୁୱାତାରୋପନମତ୍ତେନାତି ଦୀଘତୋ ଅନୁୱାତସ୍ସ ଆରୋପନମତ୍ତେନ। କୁଚ୍ଛିଅନୁୱାତାରୋପନମତ୍ତେନାତି ପୁଥୁଲତୋ ଅନୁୱାତସ୍ସ ଆରୋପନମତ୍ତେନ। ସାରୁପ୍ପଂ ହୋତୀତି ସମଣସାରୁପ୍ପଂ ହୋତି। ରତ୍ତିନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନାତି ରତ୍ତିଅତିକ୍କନ୍ତେନ।

କଥିନାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆଦାଯସତ୍ତକାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୧୧ ।ଅଯନ୍ତି ଆସାୱଚ୍ଛେଦିକୋ କଥିନୁବ୍ଭାରୋ। ଇଧ ନ ୱୁତ୍ତୋତି ପାଠଇଯଂ ମାତିକାପଦଭାଜନେ ସୱନନ୍ତିକାନନ୍ତରଂ ନ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ସୀମାତିକ୍କନ୍ତିକେ କଥିନୁବ୍ଭାରେ। ‘‘ସୀମାତିକ୍କନ୍ତିକୋ ନାମ ଚୀୱରକାଲସୀମାତିକ୍କନ୍ତିକୋ’’ତି କେନଚି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ବହିସୀମାଯଂ ଚୀୱରକାଲସମଯସ୍ସ ଅତିକ୍କନ୍ତତ୍ତା ସୀମାତିକ୍କନ୍ତିକୋ’’ତି ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ସହୁବ୍ଭାରେ ‘‘ସୋ କତଚୀୱରୋ’’ତି ପାଠୋ ଦିସ୍ସତି, ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଚୀୱରପଲିବୋଧୋ ପଠମଂ ଛିଜ୍ଜତୀତି ୱିଞ୍ଞାଯତି, ଇଧ ପନ ପରିୱାରପାଠଇଯଞ୍ଚ ‘‘ଦ୍ୱେ ପଲିବୋଧା ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଛିଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି (ପରି। ୪୧୫) ୱଚନତୋ ତଂ ନ ସମେତି, ତସ୍ମା ୱୀମଂସିତବ୍ବମେତ୍ଥ କାରଣଂ।

୩୧୨। ‘‘ସମାଦାଯୱାରୋ ଆଦାଯୱାରସଦିସୋ, ଉପସଗ୍ଗମତ୍ତମେତ୍ଥ ୱିସେସୋ’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ‘‘ସଙ୍ଘଂ ଅତ୍ତନୋ ପରିକ୍ଖାରଂ ଅନୱସେସେତ୍ୱା ପକ୍କମନ୍ତୋ ‘ସମାଦାଯ ପକ୍କମତୀ’ତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ପୁନ ସମାଦାଯୱାରେପି ତେଯେୱ ଦସ୍ସିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିପ୍ପକତଚୀୱରେ ପକ୍କମନନ୍ତିକସ୍ସ କଥିନୁବ୍ଭାରସ୍ସ ଅସମ୍ଭୱତୋ ‘‘ଯଥାସମ୍ଭୱ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପକ୍କମନନ୍ତିକୋ ହି କଥିନୁବ୍ଭାରୋ ନିଟ୍ଠିତଚୀୱରସ୍ସେୱ ୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ଥତକଥିନୋ କତଚୀୱରଂ ଆଦାଯ ପକ୍କମତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା, ତସ୍ମା ସୋ ୱିପ୍ପକତଚୀୱରୋ ନ ସମ୍ଭୱତୀତି ଛଠଏୱ ଉବ୍ଭାରା ତତ୍ଥ ଦସ୍ସିତା।

ତତ୍ରାଯଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱାରୱିଭାୱନା – ଆଦାଯୱାରା ସତ୍ତ, ତଥା ସମାଦାଯୱାରାତି ଦ୍ୱେ ସତ୍ତକୱାରା, ତତୋ ପକ୍କମନନ୍ତିକଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱିପ୍ପକତଚୀୱରସ୍ସ ଆଦାଯସମାଦାଯୱାରୱସେନ ଦ୍ୱେ ଛକ୍କୱାରା, ତତୋ ପରଂ ନିଟ୍ଠାନସନ୍ନିଟ୍ଠାନନାସନନ୍ତିକାନଂ ୱସେନ ତୀଣି ତିକାନି ଦସ୍ସିତାନି। ତତ୍ଥ ପଠମତ୍ତିକଂ ଅନ୍ତୋସୀମାଯଂ ‘‘ପଚ୍ଚେସ୍ସଂ ନ ପଚ୍ଚେସ୍ସ’’ନ୍ତି ଇମଂ ୱିଧିଂ ଅନାମସିତ୍ୱା ବହିସୀମାଯମେୱ ‘‘ନ ପଚ୍ଚେସ୍ସ’’ନ୍ତି ପୱତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ପକ୍କମନନ୍ତିକସୀମାତିକ୍କନ୍ତିକସୌବ୍ଭାରା ତତ୍ଥ ନ ଯୁଜ୍ଜନ୍ତି। ଦୁତିଯତ୍ତିକଂ ଅନ୍ତୋସୀମାଯଂ ‘‘ନ ପଚ୍ଚେସ୍ସ’’ନ୍ତି ପୱତ୍ତଂ। ତତିଯତ୍ତିକଂ ଅନଧିଟ୍ଠିତ-ପଦେନ

ୱିସେସେତ୍ୱା ପୱତ୍ତଂ, ଅତ୍ଥତୋ ପଠମତ୍ତିକେନ ସମେତି। ଅନଧିଟ୍ଠିତେନାତି ଚ ‘‘ପଚ୍ଚେସ୍ସଂ ନ ପଚ୍ଚେସ୍ସ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଅନଧିଟ୍ଠିତେନ, ଅନିୟମିତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତିୟତ୍ତିକାନନ୍ତରଂ ଚତୁତ୍ଥତ୍ତିକଂ ସମ୍ପତ୍ତଂ ଅନ୍ତୋସୀମାୟଂ ‘‘ପଚ୍ଚେସ୍ସ’’ନ୍ତି ୱଚନୱିସେସେନ ସମ୍ପତ୍ତି। ତଥା ଚ ୟୋଜିୟମାନଂ ଇତରେହି ସୱନନ୍ତିକାଦୀହି ଅୱିରୁଦ୍ଧଂ ହୋତୀତି ଚତୁତ୍ଥତ୍ତିକଂ ଅହୁତ୍ୱା ଛକ୍କଂ ଜାତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ତୀଣି ତିକାନି ଏକଂ ଛକ୍କଞ୍ଚାତି ପଠମଂ ପନ୍ନରସକଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୩୧୬-୩୨୦। ତତୋ ଇଦମେୱ ପନ୍ନରସକଂ ଉପସଗ୍ଗୱିସେସେନ ଦୁତିୟଂ ସମାଦାୟପନ୍ନରସକଂ ନାମ କତଂ। ପୁନ ‘‘ୱିପ୍ପକତଚୀୱରଂ ଆଦାୟା’’ତି ତତିୟଂ ପନ୍ନରସକଂ, ‘‘ସମାଦାୟା’’ତି ଚତୁତ୍ଥଂ ପନ୍ନରସକଂ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ଏୱଂ ଚତ୍ତାରି ପନ୍ନରସକାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ତତ୍ଥ ପଠମଦୁତିୟେସୁ ପନ୍ନରସକେସୁ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅକତଚୀୱରଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ଇତରେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ୱିପ୍ପକତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତୋ ପରଂ ‘‘ଚୀୱରାସାୟ ପକ୍କମତୀ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ନିଟ୍ଠାନସନ୍ନିଟ୍ଠାନନାସନଆସାୱଚ୍ଛେଦିକୱସେନ ଏକୋ ୱାରୋତି ଇଦମେକଂ ଚତୁକ୍କଂ ଜାତଂ, ତସ୍ମା ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତାନି ତିକାନି ଆସାୱଚ୍ଛେଦିକାନି ତୀଣି ଚ ତିକାନୀତି ଏତଂ ଅନାସାୟଦ୍ୱାଦସକନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଦନନ୍ତରେ ଆସାୟଦ୍ୱାଦସକେ କିଞ୍ଚାପି ପଠମଂ ଦ୍ୱାଦସକଂ ଲବ୍ଭତି, ତଥାପି ତଂ ନିବ୍ବିସେସନ୍ତି ତମେକଂ ଦ୍ୱାଦସକଂ ଅୱୁତ୍ତସିଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ୱିସେସତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ‘‘ଅନ୍ତୋସୀମାୟଂ ପଚ୍ଚେସ୍ସ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଦୁତିୟଚତୁକ୍କେ ‘‘ସୋ ବହିସୀମଗତୋ ସୁଣାତୀ’’ତିଆଦିୱଚନସ୍ସ ତତିୟଚତୁକ୍କେ ସୱନନ୍ତିକାଦୀନଞ୍ଚ ଓକାସକରଣତ୍ଥନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ପନ ଦ୍ୱାଦସକଂ ଅନାସାୟୱସେନପି ଲବ୍ଭମାନଂ ଇମିନା ଅୱୁତ୍ତସିଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ନ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱମେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱାଦସକାନି ଉଦ୍ଧରିତବ୍ବାନି। କରଣୀୟଦ୍ୱାଦସକେପି ୟଥାଦସ୍ସିତଂ ଅନାସାୟଦ୍ୱାଦସକଂ ଅୱୁତ୍ତସିଦ୍ଧଂ ଆସାୟଦ୍ୱାଦସକଞ୍ଚାତି ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱାଦସକାନି ଉଦ୍ଧରିତବ୍ବାନି।

୩୨୧-୩୨୨। ୟସ୍ମା ଦିସଂଗମିକନୱକେ ‘‘ଦିସଂଗମିକୋ ପକ୍କମତୀ’’ତି ୱଚନେନେୱ ‘‘ନ ପଚ୍ଚେସ୍ସ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଅୱୁତ୍ତସିଦ୍ଧମେୱ, ତସ୍ମା ତଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ଆୱାସପଲିବୋଧାଭାୱୋ ଦସ୍ସିତୋ। ଚୀୱରପଟିୱୀସଂ ଅପୱିଲାୟମାନୋତି ଇମିନା ଚୀୱରପଲିବୋଧସମଙ୍ଗିତମସ୍ସ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ଚୀୱରପଟିୱୀସନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତବ୍ବଚୀୱରଭାଗଂ। ଅପୱିଲାୟମାନୋତି ଆକଙ୍ଖମାନୋ। ତସ୍ସ ଚୀୱରଲାଭେ ସତି ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାୱାସେ ନିଟ୍ଠାନସନ୍ନିଟ୍ଠାନନାସନନ୍ତିକାନଂ ୱସେନ ଏକଂ ତିକଂ, ତେସଂୟେୱ ୱସେନ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକଂ, ଗତଟ୍ଠାନେ ଏକନ୍ତି ତିଣ୍ଣଂ ତିକାନଂ ୱସେନ ଏକଂ ନୱକଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୩୨୪। ତତୋ ପରଂ ନିଟ୍ଠାନସନ୍ନିଟ୍ଠାନନାସନନ୍ତିକସୀମାତିକ୍କନ୍ତିକସୌବ୍ଭାରାନଂ ୱସେନ ଫାସୁୱିହାରପଞ୍ଚକଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ପାଳିତୋ ଅଟ୍ଠକଥାତୋ ଚ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱ।

ଆଦାୟସତ୍ତକାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୮। ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ଜୀୱକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୨୯-୩୩୦। ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକେ କମ୍ମୱିପାକନ୍ତି କମ୍ମଜରୋଗଂ। ସଂଯମସ୍ସାତି ଆନିସଂସସ୍ସ, ଉପଯୋଗଙ୍ଗେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ।

ପଜ୍ଜୋତରାଜୱତ୍ଥୁକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୩୪-୩୩୬।ୱିଚ୍ଛିକସ୍ସ ଜାତୋତି ତସ୍ସ କିର ମାତୁଯା ଉତୁସମଯେ ସଯନଗତାଯ ୱିଚ୍ଛିକୋ ନାଭିପ୍ପଦେସଂ ଆରୁଳ୍ହୋ, ସା ତସ୍ସ ସମ୍ଫସ୍ସେନ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ୱିଚ୍ଛିକସ୍ସ ଜାତୋ’’ତି। ଉସ୍ସନ୍ନଦୋସୋତି ସଞ୍ଚିତପିତ୍ତାଦିଦୋସୋ।

ୱରଯାଚନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୩୭।ଇତରୀତରେନାତି ଇତରେନ ଇତରେନ। ଇତର-ସଦ୍ଦୋ ପନ ଅନିଯମୱଚନୋ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଯଂକିଞ୍ଚି-ସଦ୍ଦେହି ସମାନତ୍ଥୋ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅପ୍ପଗ୍ଘେନପି ମହଗ୍ଘେନପି ଯେନ କେନଚୀ’’ତି। ମହାପିଟ୍ଠିଯକୋଜୱନ୍ତି ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠୀସୁ ଅତ୍ଥରିତବ୍ବତାଯ ମହାପିଟ୍ଠିଯନ୍ତି ଲଦ୍ଧସମଞ୍ଞଂ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲପୁପ୍ଫଂ କୋଜୱଂ।

କମ୍ବଲାନୁଜାନନାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୦।ଉପଚାରେତି ସୁସାନସ୍ସ ଆସନ୍ନେ ପଦେସେ। ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗତାତି କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱାୱେୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗତା। ସୋ ଏୱ ସାମୀତି ଅକତାଯ କତିକାଯ ଯେନ ଗହିତଂ, ସୋୱ ସାମୀ।

ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗାହକସମ୍ମୁତିଆଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୨-୩୪୩।ଧୁରୱିହାରଟ୍ଠାନେତି ୱିହାରଦ୍ୱାରସ୍ସ ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ। ୱିହାରମଜ୍ଝେୟେୱ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ଜାନନତ୍ଥାଯ ୱିହାରମଜ୍ଝେୟେୱ ନିସିନ୍ନେହି ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବଂ। ତୁଲାଭୂତୋତି ତୁଲାସଦିସୋ। ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣଂ କତ୍ୱାତି ସବ୍ବକୋଟ୍ଠାସେ ଅଗ୍ଘତୋ ସମକେ କତ୍ୱା। ତେନେୱାହ ‘‘ସମେ ପଟିୱୀସେ ଠପେତ୍ୱା’’ତି। ଇଦନ୍ତି ସାମଣେରାନଂ ଉପଡ୍ଢପଟିୱୀସସ୍ସ ଦାନଂ। ଫାତିକମ୍ମନ୍ତି ସମ୍ମୁଞ୍ଜନୀବନ୍ଧନାଦିହତ୍ଥକମ୍ମଂ । ଉକ୍କୁଟ୍ଠିଂ କରୋନ୍ତୀତି ମହାସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତି। ସମପଟିୱୀସୋ ଦାତବ୍ବୋତି କରିସ୍ସାମାତି ଯାଚନ୍ତାନଂ ପଟିଞ୍ଞାମତ୍ତେନପି ସମକୋଟ୍ଠାସୋ ଦାତବ୍ବୋ।

ଚୀୱରରଜନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୪।ରଜନକୁମ୍ଭିଯା ମଜ୍ଝେ ଠପେତ୍ୱାତି ଅନ୍ତୋରଜନକୁମ୍ଭିଯା ମଜ୍ଝେ ଠପେତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଟ୍ଟାଧାରକେ ଅନ୍ତୋରଜନକୁମ୍ଭିଯା ପକ୍ଖିତ୍ତେ ମଜ୍ଝେ ଉଦକଂ ତିଟ୍ଠତି, ୱଟ୍ଟାଧାରକତୋ ବହି ସମନ୍ତା ଅନ୍ତୋକୁମ୍ଭିଯଂ ରଜନଚ୍ଛଲ୍ଲି। ରଜନଂ ପକ୍ଖିପିତୁନ୍ତି ରଜନଚ୍ଛଲ୍ଲିଂ ପକ୍ଖିପିତୁଂ।

ତିଚୀୱରାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୬।ଉଦ୍ଧସ୍ତେ ଅରୁଣେତି ଉଗ୍ଗତେ ଅରୁଣସୀସେ। ନନ୍ଦିମୁଖିଯାତି ତୁଟ୍ଠମୁଖିଯା।

ଅତିରେକଚୀୱରାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୮।ଅଚ୍ଛୁପେଯ୍ୟନ୍ତି ପତିଟ୍ଠପେଯ୍ୟଂ। ହତୱତ୍ଥକାନନ୍ତି କାଲାତୀତୱତ୍ଥାନଂ। ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଅଲ୍ଲୀଯାପନଖଣ୍ଡନ୍ତି ଦୁବ୍ବଲଟ୍ଠାନଂ ଅପନେତ୍ୱା ଅଲ୍ଲୀଯାପନୱତ୍ଥଖଣ୍ଡଂ।

ୱିସାଖାୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୯-୩୫୧। ୱିସାଖାୱତ୍ଥୁମ୍ହି କଲ୍ଲକାୟାତି ଅକିଲନ୍ତକାୟା ପୀତିସୋମନସ୍ସେହି ଫୁଟସରୀରା। ଗତୀତି ଞାଣଗତି ଞାଣାଧିଗମୋ। ଅଭିସମ୍ପରାୟୋତି ଞାଣାଭିସମ୍ପରାୟୋ ଞାଣସହିତୋ ପେଚ୍ଚଭାୱୋ।

ତଂଭଗୱା ବ୍ୟାକରିସ୍ସତୀତି ‘‘ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପନ୍ନୋ ସକଦାଗାମୀ’’ତିଆଦିନା ତସ୍ସ ତଂ ଞାଣଗତିଂ, ତତୋ ପରଂ ‘‘ନିୟତୋ ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣୋ ସକିଦେୱ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତିଆଦିନା (ସଂ। ନି। ୫।୧୦୦୪) ଞାଣାଭିସମ୍ପରାୟଞ୍ଚ ଆୱି କରିସ୍ସତି। ସୋୱଗ୍ଗିକନ୍ତି ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକଂ। ସୋକଂ ନୁଦତି ୱିନୋଦେତୀତି ସୋକନୁଦଂ।

ନିସୀଦନାଦିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୫୩।ଦୁକ୍ଖଂସୁପତୀତି ନାନାୱିଧସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖଂ ସୁପତି। ଦୁକ୍ଖଂ ପଟିବୁଜ୍ଝତୀତି ପଟିବୁଜ୍ଝନ୍ତୋପି ଉତ୍ତସିତ୍ୱା ସଲୋମହଂସୋ ଦୁକ୍ଖଂ ପଟିବୁଜ୍ଝତି।

ପଚ୍ଛିମୱିକପ୍ପନୁପଗଚୀୱରାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୫୯-୩୬୨।ଅଟ୍ଠପଦକଚ୍ଛନ୍ନେନ ପତ୍ତମୁଖଂ ସିବ୍ବିତୁନ୍ତି ଅଟ୍ଠପଦଫଲକାକାରେନ ପତ୍ତମୁଖେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗବ୍ଭୁଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସିବ୍ବିତୁଂ। ଅଗ୍ଗଳଅଗୁତ୍ତିୟେୱ ପମାଣନ୍ତି ଇମେହି ଚତୂହି ନିକ୍ଖେପକାରଣେହି ଠପେନ୍ତେନପି ଅଗ୍ଗଳଅଗୁତ୍ତିୱିହାରେୟେୱ ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ସଙ୍ଘିକଚୀୱରୁପ୍ପାଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୩।ପଞ୍ଚ ମାସେତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗେ ଉପୟୋଗୱଚନଂ। ୱଡ୍ଢିଂ ପୟୋଜେତ୍ୱା ଠପିତୌପନିକ୍ଖେପତୋତି ୱସ୍ସାୱାସିକତ୍ଥାୟ ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକରେହି ୱଡ୍ଢିଂ ପୟୋଜେତ୍ୱା ଠପିତୌପନିକ୍ଖେପତୋ। ତତ୍ରୁପ୍ପାଦତୋତି ନାଳିକେରଆରାମାଦିତତ୍ରୁପ୍ପାଦତୋ। ‘‘ୱସ୍ସାୱାସିକଲାଭୱସେନ ୱା ମତକଚୀୱରୱସେନ ୱା ତତ୍ରୁପ୍ପାଦୱସେନ ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା କେନଚି ଆକାରେନ ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଚୀୱରଂ, ସବ୍ବଂ ତସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥତକଥିନସ୍ସ ପଞ୍ଚ ମାସେ, ଅନତ୍ଥତକଥିନସ୍ସ ଏକଂ ଚୀୱରମାସଂ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ଅୱିସେସତୋ ୱତ୍ୱାପି ପୁନ ୱସ୍ସାୱାସିକଲାଭୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଲବ୍ଭମାନୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ୟଂ ପନ ଇଦ’’ନ୍ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ଇଧାତି ଅଭିଲାପମତ୍ତମେତଂ। ‘‘ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମା’’ତି ୱୁତ୍ତେପି ସୋୟେୱ ନୟୋ। ଅନତ୍ଥତକଥିନସ୍ସପି ପଞ୍ଚ ମାସେ ପାପୁଣାତୀତି ୱସ୍ସାୱାସିକଲାଭୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଅନତ୍ଥତକଥିନସ୍ସପି ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସସ୍ସ ପଞ୍ଚ ମାସେ ପାପୁଣାତି। କେନଚି ପନ ‘‘ଇଧ-ସଦ୍ଦେନ ନିୟମିତତ୍ତା’’ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅକାରଣଂ। ତଥା ହି ଇଧ-ସଦ୍ଦେନ ଅନିୟମେତ୍ୱାପି ‘‘ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମା’’ତି ୱା ‘‘ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଦେମା’’ତି ୱା ଅନ୍ତୋହେମନ୍ତେ ୱସ୍ସାୱାସିକଲାଭୱସେନ ଦିନ୍ନଂ ଚୀୱରଂ ଅନତ୍ଥତକଥିନସ୍ସପି ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସସ୍ସ ପଞ୍ଚ ମାସେ ପାପୁଣାତି, ତେନେୱ ପରତୋ ଅଟ୍ଠସୁ ମାତିକାସୁ ‘‘ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେତୀ’’ତି ଇମସ୍ସ ମାତିକାପଦସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛୟେ (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୩୭୯) ‘‘ଚୀୱରମାସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ହେମନ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମୋ ଦିୱସୋ, ତାୱ ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଦେମାତି ୱୁତ୍ତେ କଥିନଂ ଅତ୍ଥତଂ ୱା ହୋତୁ ଅନତ୍ଥତଂ ୱା, ଅତୀତୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାନମେୱ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତୋ ପରନ୍ତି ପଞ୍ଚମାସତୋ ପରଂ, ଗିମ୍ହାନସ୍ସ ପଠମଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

‘‘କସ୍ମା? ପିଟ୍ଠିସମୟେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା’’ତି ଇଦଂ ‘‘ଉଦାହୁ ଅନାଗତୱସ୍ସେ’’ତି ଇମସ୍ସାନନ୍ତରଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଗିମ୍ହାନସ୍ସ ପଠମଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଉପ୍ପନ୍ନମେୱ ହି ପିଟ୍ଠିସମୟେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ‘‘କିଂ ଅତୀତୱସ୍ସେ ଇଦଂ ୱସ୍ସାୱାସିକ’’ନ୍ତିଆଦିନା ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବଂ, ତେନେୱ ପରତୋପି ୱକ୍ଖତି ‘‘ଗିମ୍ହାନଂ ପଠମଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୱୁତ୍ତେ ପନ ମାତିକା ଆରୋପେତବ୍ବା ‘ଅତୀତୱସ୍ସାୱାସସ୍ସ ପଞ୍ଚ ମାସା ଅତିକ୍କନ୍ତା, ଅନାଗତୋ ଚାତୁମାସଚ୍ଚୟେନ ଭୱିସ୍ସତି, କତରୱସ୍ସାୱାସସ୍ସ ଦେସୀ’ତି। ସଚେ ‘ଅତୀତୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାନଂ ଦମ୍ମୀ’ତି ୱଦତି, ତଂଅନ୍ତୋୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାନମେୱ ପାପୁଣାତୀ’’ତି (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୩୭୯)। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ‘‘ଅନତ୍ଥତକଥିନସ୍ସପି ପଞ୍ଚ ମାସେ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ଇମସ୍ସାନନ୍ତରଂ ‘‘କସ୍ମା? ପିଟ୍ଠିସମୟେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା’’ତି ଇଦଂ ଲିଖନ୍ତି, ତଂ ନ ୟୁଜ୍ଜତି। ନ ହି ପିଟ୍ଠିସମୟେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ଅନତ୍ଥତକଥିନସ୍ସପି ପଞ୍ଚ ମାସେ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଚ ପିଟ୍ଠିସମୟେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସସ୍ସେୱ ପାପୁଣାତି, ସମ୍ମୁଖୀଭୂତାନଂ ସବ୍ବେସଂ ପାପୁଣାତି, ତେନେୱ ପରତୋ ୱକ୍ଖତି ‘‘ଅସୁକୱିହାରେ ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସାତି ୱଦତି, ତତ୍ର ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାନମେୱ ୟାୱ କଥିନସ୍ସୁବ୍ଭାରା ପାପୁଣାତି। ସଚେ ପନ ଗିମ୍ହାନଂ ପଠମଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଏୱଂ ୱଦତି, ତତ୍ର ସମ୍ମୁଖୀଭୂତାନଂ ସବ୍ବେସଂ ପାପୁଣାତି। କସ୍ମା? ପିଟ୍ଠିସମୟେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା’’ତି (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୩୭୯)।

ଠିତିକା ପନ ନ ତିଟ୍ଠତୀତି ଏତ୍ଥ ଅଟ୍ଠିତାୟ ଠିତିକାୟ ପୁନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଚୀୱରେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସଚେ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆଗଚ୍ଛତି, ମଜ୍ଝେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହିପି

ଗହେତବ୍ବଂ। ଠିତାଯ ପନ ଠିତିକାଯ ପୁନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଚୀୱରେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସଚେ ନୱକତରୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ଠିତିକା ହେଟ୍ଠା ଗଚ୍ଛତି। ସଚେ ୱୁଡ୍ଢତରୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ଠିତିକା ଉଦ୍ଧମାରୋହତି। ଅଥ ଅଞ୍ଞୋ ନତ୍ଥି, ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ପାପେତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ଦୁଗ୍ଗହିତାନି ହୋନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଘିକାନେୱ ହୋନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଗହିତମେୱ ନାମାତି "ଇମସ୍ସ ଇଦଂ ପତ୍ତ"ନ୍ତି କିଞ୍ଚାପି ନ ୱିଦିତଂ, ତେ ପନ ଭାଗା ଅତ୍ଥତୋ ତେସଂ ପତ୍ତାଯେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଇତୋୱାତି ଥେରାନଂ ଦାତବ୍ବତୋଯେୱ।

ସଙ୍ଘିକଚୀୱରୁପ୍ପାଦକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପନନ୍ଦସକ୍ୟପୁତ୍ତୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୪।ସତ୍ତାହୱାରେନଅରୁଣମେୱ ଉଟ୍ଠାପେତୀତି ଏତଂ ୱଚନମତ୍ତମେୱ ଏକସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ସତ୍ତାହକିଚ୍ଚାଭାୱତୋ। ଇଦନ୍ତି ଏକାଧିପ୍ପାଯଦାନଂ। ନାନାଲାଭେହୀତିଆଦୀସୁ ନାନା ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଲାଭୋ ଏତେସୂତି ନାନାଲାଭା, ଦ୍ୱେ ୱିହାରା, ତେହି ନାନାଲାଭେହି। ନାନା ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ପାକାରାଦୀହି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଉପଚାରୋ ଏତେସନ୍ତି ନାନୂପଚାରା, ତେହି ନାନୂପଚାରେହି। ଏକସୀମୱିହାରେହୀତି ଏକୂପଚାରସୀମାଯଂ ଦ୍ୱୀହି ୱିହାରେହି।

ଗିଲାନୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୫।ପଲିପନ୍ନୋତି ନିମୁଗ୍ଗୋ, ମକ୍ଖିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଚ୍ଚାରେତ୍ୱାତି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ସମାନାଚରିଯକୋତି ଏତ୍ଥ ସଚେପି ଏକସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ଏକୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ହୋତି, ଏକୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ, ଏତେପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମାନାଚରିଯକା ଏୱାତି ୱଦନ୍ତି।

୩୬୬।ଭେସଜ୍ଜଂ ଯୋଜେତୁଂ ଅସମତ୍ଥୋ ହୋତୀତି ୱେଜ୍ଜେନ "ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଭେସଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଇମିନା ଯୋଜେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ତଥା କାତୁଂ ଅସମତ୍ଥୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନୀହାତୁନ୍ତି ନୀହରିତୁଂ, ଛଡ୍ଡେତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ମତସନ୍ତକକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୭-୩୬୯।ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ କାଲକତେତି ଏତ୍ଥ କାଲକତ-ସଦ୍ଦୋ ଭାୱସାଧନୋତି ଆହ "କାଲକିରିଯାଯା"ତି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘସ୍ସାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ସଙ୍ଘସ୍ସ।

ସଙ୍ଘେ ଭିନ୍ନେ ଚୀୱରୁପ୍ପାଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୭୬।ଯତ୍ଥ ପନ ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ପମାଣନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ ଯସ୍ମିଂ ରଟ୍ଠେ ଦକ୍ଖିଣୋଦକପଅଗ୍ଗହଣମତ୍ତେନପି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ସାମିନୋ ହୋନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପରସମୁଦ୍ଦେତି ଜମ୍ବୁଦୀପେ।

୩୭୮।ମତକଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି ଏତ୍ଥ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତସ୍ସ କାଲକିରିଯଂ ସୁତ୍ୱା ଅୱିହାରଟ୍ଠାନେ ଚେ ଦ୍ୱାଦସରତନବ୍ଭନ୍ତରେ ଅଞ୍ଞେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଭାୱଂ ଞତ୍ୱା "ଇଦଂ ଚୀୱରଂ ମଯ୍ହଂ ପାପୁଣାତୀ"ତି ଅଧିଟ୍ଠାତି, ସ୍ୱାଧିଟ୍ଠିତଂ।

ଅଟ୍ଠଚୀୱରମାତିକାକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୭୯।ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନନଯେନୱୁତ୍ତନ୍ତି "ସୀମାଯଦାନ"ନ୍ତିଆଦିନା ୱତ୍ତବ୍ବେ "ସୀମାଯ ଦେତୀ"ତିଆଦି ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନନଯେନ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାତି ଇମିନା ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସ ଧୁୱସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନାଦିତୋ ପଠମଲେଡ୍ଡୁପାତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଉପଚାରସୀମାତି ଦସ୍ସେତି। ଇଦାନି ଦୁତିଯଲେଡ୍ଡୁପାତସ୍ସ ଅନ୍ତୋପି ଉପଚାରସୀମାଯେୱାତି ଦସ୍ସେତୁଂ "ଅପିଚା"ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ଧୁୱସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନମ୍ପି ପରିଯନ୍ତଗତମେୱ ଗହେତବ୍ବଂ। ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଆରାମପ୍ପୱେସନସେନାସନାପୁଚ୍ଛନାଦି ପରିୱାସମାନତ୍ତାରୋଚନୱସ୍ସଚ୍ଛେଦନିସ୍ସଯସେନାସନଗ୍ଗାହାଦି ୱିଧାନନ୍ତି ଇଦଂ ସବ୍ବଂ ଇମିସ୍ସାଯେୱ ଉପଚାରସୀମାଯ ୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଲାଭତ୍ଥାଯ ଠପିତସୀମା ଲାଭସୀମା। ସମାନସଂୱାସଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାସୁ ଦିନ୍ନସ୍ସ ଇଦଂ ନାନତ୍ତଂ – "ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାଯ ଦମ୍ମୀ"ତି ଦିନ୍ନଂ ଗାମଟ୍ଠାନଂ ନ ପାପୁଣାତି। କସ୍ମା? "ଠପେତ୍ୱା ଗାମଞ୍ଚ ଗାମୂପଚାରଞ୍ଚା"ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। "ସମାନସଂୱାସକସୀମାଯ ଦମ୍ମୀ"ତି ଦିନ୍ନଂ ପନ ଗାମେ ଠିତାନମ୍ପି ପାପୁଣାତୀତି।

ବୁଦ୍ଧାଧିଵୁତ୍ଥୋତି ବୁଦ୍ଧେନ ଭଗଵତା ଅଧିଵୁତ୍ଥୋ। ଏକସ୍ମିନ୍ତି ଏକସ୍ମିଂ ଵିହାରେ। ପାକଵଟ୍ଟନ୍ତି ଦାନଵଟ୍ଟଂ। ଵତ୍ତତୀତି ପଵତ୍ତତି। ପଂସୁକୂଲିକାନମ୍ପି ଵଟ୍ଟତୀତି “ତୁୟ୍ହଂ ଦେମା”ତି ଅଵତ୍ଵା “ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦେମ, ଥେରାନଂ ଦେମା”ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା ପଂସୁକୂଲିକାନଂ ଵଟ୍ଟତି। ଵିଚାରିତମେଵାତି ଉପାହନତ୍ଥଵିକାଦୀନମତ୍ଥାୟ ଵିଚାରିତମେଵ।

ଉପଡ୍ଢଂ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଯଂ ଉଭତୋସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନଂ, ତତୋ ଉପଡ୍ଢଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ, ଉପଡ୍ଢଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଦାତବ୍ବଂ। ସଚେପି ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ହୋତି ଏକା ଵା ଭିକ୍ଖୁନୀ, ଅନ୍ତମସୋ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସପି ଉପଡ୍ଢମେଵ ଦାତବ୍ବଂ। “ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀନଞ୍ଚ ତୁୟ୍ହଞ୍ଚା”ତି ଵୁତ୍ତେ ପନ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଵିସୁଂ ନ ଲଭତୀତି ଇଦଂ ଅଟ୍ଠକଥାପମାଣେନେଵ ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହେତ୍ଥ ଵିସେସକାରଣଂ ଉପଲବ୍ଭତି। ତଥା ହି “ଉଭତୋସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ତୁୟ୍ହଞ୍ଚ ଦମ୍ମୀ”ତି ଵୁତ୍ତେ ସାମଞ୍ଞଵିସେସଵଚନେହି ସଙ୍ଗହିତତ୍ତା ଯଥା ପୁଗ୍ଗଲୋ ଵିସୁଂ ଲଭତି, ଏଵମିଧାପି “ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ତୁୟ୍ହଞ୍ଚା”ତି ସାମଞ୍ଞଵିସେସଵଚନସବ୍ଭାଵତୋ ଭଵିତବ୍ବମେଵ ଵିସୁଂ ପୁଗ୍ଗଲପଟିଵୀସେନାତି ଵିଞ୍ଞାୟତି, ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠକଥାଵଚନମେଵେତ୍ଥ ପମାଣଂ। ପାପୁଣନଟ୍ଠାନତୋ ଏକମେଵ ଲଭତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଵସ୍ସଗ୍ଗେନ ପତ୍ତଟ୍ଠାନତୋ ଏକମେଵ କୋଟ୍ଠାସଂ ଲଭତି। ତତ୍ଥ କାରଣମାହ “କସ୍ମା? ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଗ୍ଗହଣେନ ଗହିତତ୍ତା”ତି, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଗ୍ଗହଣେନେଵ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସପି ଗହିତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ହରାତି ଵୁତ୍ତେପି ହରିତବ୍ବନ୍ତି ଇଦିସଂ ଗିହିଵେୟ୍ୟାଵଚ୍ଚଂ ନ ହୋତୀତି କତ୍ଵା ଵୁତ୍ତଂ।

ଲକ୍ଖଣଞ୍ଞୂ ଵଦନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଵଚନଂ, ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଅନାଗତତ୍ତା ପନ ଏଵଂ ଵୁତ୍ତଂ। ବହିଉପଚାରସୀମାୟଂ…ପେ… ସବ୍ବେସଂ ପାପୁଣାତୀତି ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଵୁତ୍ଥଵସ୍ସାନଂ ସବ୍ବେସଂ ପାପୁଣାତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତେନେଵ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟମ୍ପି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଅକାଲଚୀଵରସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା) “ସଚେ ପନ ବହିଉପଚାରସୀମାୟଂ ଠିତୋ ‘ଵସ୍ସଂଵୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସା’ତି ଵଦତି, ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଵୁତ୍ଥଵସ୍ସାନଂ ସବ୍ବେସଂ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ ପାପୁଣାତୀ”ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ପନ “ଵସ୍ସାଵାସସ୍ସ ଅନନୁରୂପେ ପଦେସେ ଠତ୍ଵା ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଵସ୍ସଂଵୁତ୍ଥାନଂ ଅଵୁତ୍ଥାନଞ୍ଚ ସବ୍ବେସଂ ପାପୁଣାତୀ”ତି ଵୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହି “ଵସ୍ସଂଵୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସ ଦମ୍ମୀ”ତି ଵୁତ୍ତେ ଅଵୁତ୍ଥଵସ୍ସାନଂ ପାପୁଣାତି। ଏଵଂ ଵଦତୀତି “ଵସ୍ସଂଵୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସ ଦମ୍ମୀ”ତି ଵଦତି। ଉଦ୍ଦେସଂ ଗହେତୁଂ ଆଗତୋତି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଦ୍ଦେସଂ ଅଗହିତପୁବ୍ବସ୍ସପି ଉଦ୍ଦେସଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ଆଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅନ୍ତେଵାସିକଭାଵୂପଗମନତୋ ଵୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ସୁଵିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେଵ।

ଅଟ୍ଠଚୀଵରମାତିକାକଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚୀଵରକ୍ଖନ୍ଧକଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୯। ଚମ୍ପେୟ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକଂ

କସ୍ସପଗୋତ୍ତଭିକ୍ଖୁୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୮୦। ଚମ୍ପେୟ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକେ ଚମ୍ପାଯନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ତସ୍ସ ହି ନଗରସ୍ସ ଆରାମପୋକ୍ଖରଣୀଆଦୀସୁ ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ଚମ୍ପକରୁକ୍ଖାୱ ଉସ୍ସନ୍ନା ଅହେସୁଂ, ତସ୍ମା ''ଚମ୍ପା''ତି ସଙ୍ଖଂ ଅଗମାସି। ଗଗ୍ଗରାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେତି ତସ୍ସ ଚମ୍ପାନଗରସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଗଗ୍ଗରାଯ ନାମ ରାଜମହେସିଯା ଖଣିତତ୍ତା ''ଗଗ୍ଗରା''ତି ଲଦ୍ଧୱୋହାରା ପୋକ୍ଖରଣୀ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସା ତୀରେ ସମନ୍ତତୋ ନୀଲାଦିପଞ୍ଚୱଣ୍ଣକୁସୁମପଟିମଣ୍ଡିତଂ ମହନ୍ତଂ ଚମ୍ପକୱନଂ, ତସ୍ମିଂ ଭଗୱା କୁସୁମଗନ୍ଧସୁଗନ୍ଧେ ଚମ୍ପକୱନେ ୱିହରତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଗଗ୍ଗରାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତନ୍ତିବଦ୍ଧୋତି ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି ବ୍ଯାପାରୋ, ତତ୍ଥ ବଦ୍ଧୋ ପସୁତୋ ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପନ୍ନୋତି ଅତ୍ଥୋ, ତସ୍ମିଂ ଆୱାସେ ଅକତଂ ସେନାସନଂ କରୋତି, ଜିଣ୍ଣଂ ପଟିସଙ୍ଖରୋତି, କତେ ଇସ୍ସରୋ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେନାହ ''ତସ୍ମିଂ ଆୱାସେ କତ୍ତବ୍ବତା ତନ୍ତିପଟିବଦ୍ଧୋ''ତି, କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମେ ଉସ୍ସାହମାପନ୍ନୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଞତ୍ତିୱିପନ୍ନକମ୍ମାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୮୫-୩୮୭।ପଟିକ୍କୋସନ୍ତେସୁପି ନିୱାରେନ୍ତେସୁ। ହାପନଂ ୱା ଅଞ୍ଞଥା କରଣଂ ୱା ନତ୍ଥୀତି ଞତ୍ତିକମ୍ମସ୍ସ ଏକାଯ ଏୱ ଞତ୍ତିଯା କତ୍ତବ୍ବତା ତତୋ ହାପନଂ ନ ସମ୍ଭୱତି, ଅନୁସ୍ସାୱନାଯ ଅଭାୱତୋ ପଚ୍ଛା ଞତ୍ତିଠପନୱସେନ ଦ୍ୱୀହି ଞତ୍ତୀହି କରଣୱସେନ ଚ ଅଞ୍ଞଥା କରଣଂ ନତ୍ଥି।

ଚତୁୱଗ୍ଗକରଣାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୮୯। ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମକତୋ କମ୍ମନାନାସଂୱାସକୋ, ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁୱତ୍ତକୋ ଲଦ୍ଧିନାନାସଂୱାସକୋ।

ଦ୍ୱେନିସ୍ସାରଣାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୯୫।ଅପ୍ପତ୍ତୋନିସ୍ସାରଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନିସ୍ସାରଣକମ୍ମଂ ନାମ କୁଲଦୂସକାନଞ୍ଞେୱ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ଅଯଞ୍ଚ ''ବାଲୋ ହୋତି ଅବ୍ଯତ୍ତୋ''ତିଆଦିନା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ କୁଲଦୂସକୋ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ''ଅପ୍ପତ୍ତୋ''ତି ୱୁତ୍ତୋ । ଯଦି ଏୱଂ କଥଂ ସୁନିସ୍ସାରିତୋ ହୋତୀତି? ବାଲଅବ୍ଯତ୍ତତାଦିଯୁତ୍ତସ୍ସପି କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ ''ଆକଙ୍ଖମାନୋ ସଙ୍ଘୋ ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମଂ କରେଯ୍ଯା''ତି (ଚୂଳୱ। ୨୭) ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ତେନେୱାହ ''ତଞ୍ଚେ ସ…ପେ… ତସ୍ମା ସୁନିସ୍ସାରିତୋ ହୋତୀ''ତି। ତତ୍ଥ ତନ୍ତି ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମଂ। ଏସୋତି ''ବାଲୋ''ତିଆଦିନା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ଆୱେଣିକେନ ଲକ୍ଖଣେନାତି ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମସ୍ସ ଆୱେଣିକଭୂତେନ କୁଲଦୂସକଭାୱଲକ୍ଖଣେନ।

ତଞ୍ଚେ ସଙ୍ଘୋ ନିସ୍ସାରେତି, ସୁନିସ୍ସାରିତୋତି ଏତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପେତସ୍ସ ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମସ୍ସ ୱସେନ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯଦି ''ତଞ୍ଚେ ସଙ୍ଘୋ ନିସ୍ସାରେତୀ''ତି ତଜ୍ଜନୀଯାଦିକମ୍ମୱସେନ ନିସ୍ସାରଣା ଅଧିପ୍ପେତା, ତଦା ନିସ୍ସାରଣଂ ସମ୍ପତ୍ତୋଯେୱ ତଜ୍ଜନୀଯାଦିୱସେନ ସୁନିସ୍ସାରିତୋତି ବ୍ଯତିରେକମୁଖେନ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ''ତଞ୍ଚେ ସଙ୍ଘୋ ନିସ୍ସାରେତୀ''ତି ଉଲ୍ଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଅତ୍ଥୋ କଥିତୋ। ନତ୍ଥି ଏତସ୍ସ ଅପଦାନଂ ଅୱଖଣ୍ଡନଂ ଆପତ୍ତିପରିଯନ୍ତୋତି ଅନପଦାନୋ। ଏକେକେନପି ଅଙ୍ଗେନ ନିସ୍ସାରଣା ଅନୁଞ୍ଞାତାତି କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ ଅନୁଞ୍ଞାତା। ସେସମେତ୍ଥ ପାଳିତୋ ଅଟ୍ଠକଥାତୋ ଚ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯମେୱ।

ଦ୍ୱେନିସ୍ସାରଣାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚମ୍ପେୟ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକଂ

କୋସମ୍ବକୱିୱାଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୫୧। କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକେ ସଚେ ହୋତି, ଦେସେସ୍ସାମୀତି ସୁଦ୍ଧଚତାଯ ସିକ୍ଖାକାମତାଯ ଚ ଆପତ୍ତିଂ ପସ୍ସି। ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତୀତି ଅନାପତ୍ତିପକ୍ଖୋପି ଏତ୍ଥ ସମ୍ଭୱତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନାହ। ସା ପନାପତ୍ତି ଏୱ। ତେନାହ ''ସୋ ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠି ଅହୋସୀ''ତି।

୪୫୩-୪୫୪।ସମ୍ମତଅତ୍ଥୱସେନାତି ତୁରିତତ୍ଥୱସେନ। ''ଅକାରଣେ ତୁମ୍ହେହି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍ଖିତ୍ତୋ''ତି ୱଦେଯ୍ୟାତି ଯସ୍ମା ପୁବ୍ବେ ୱିନଯଧରସ୍ସ ୱଚନେନ ''ସଚେ ଆପତ୍ତି ହୋତି, ଦେସେସ୍ସାମୀ''ତି ଅନେନ ପଟିଞ୍ଞାତଂ, ଇଦାନିପି ତସ୍ସେୱ ୱଚନେନ ''ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅସ୍ସତିଯା କତତ୍ତା ନତ୍ଥେତ୍ଥ ଆପତ୍ତୀ''ତି ଅନାପତ୍ତିସଞ୍ଞୀ, ତସ୍ମା ''ଅକାରଣେ ତୁମ୍ହେହି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍ଖିତ୍ତୋ''ତି ଉକ୍ଖେପକେ ଭିକ୍ଖୂ ଯଦି ୱଦେଯ୍ୟାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁୱତ୍ତକେ ୱା ''ତୁମ୍ହେ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନା''ତି ୱଦେଯ୍ୟାତି ଯସ୍ମା ୱତ୍ଥୁଜାନନଚିତ୍ତେନାଯଂ ସଚିତ୍ତକା ଆପତ୍ତି, ଅଯଞ୍ଚ ଉଦକାୱସେସେ ଉଦକାୱସେସସଞ୍ଞୀ, ତସ୍ମା ସାପତ୍ତିକସ୍ସେୱ ''ତୁମ୍ହେ ଛନ୍ଦାଗତିଂ ଗଚ୍ଛଥା''ତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ''ତୁମ୍ହେ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନା''ତି ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁୱତ୍ତକେ ୱଦେଯ୍ୟ।

୪୫୫-୪୫୬।କମ୍ମଂ କୋପେତୀତି ''ନାନାସଂୱାସକଚତୁତ୍ଥୋ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମଂ କରେଯ୍ୟ, ଅକମ୍ମଂ ନ ଚ କରଣୀଯ''ନ୍ତିଆଦିୱଚନତୋ (ମହାୱ। ୩୮୯) ସଚେ ସଙ୍ଘୋ ତଂ ଗଣପୂରକଂ କତ୍ୱା କମ୍ମଂ କରେଯ୍ୟ, ଅଯଂ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନୋପି ତଂ କମ୍ମଂ କୋପେତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଉପଚାରଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଉପଚାରୋ ନାମ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ହତ୍ଥେନ ପାପୁଣନଟ୍ଠାନଂ।

୪୫୭।ଭଣ୍ଡନଜାତାତିଆଦୀସୁ କଲହସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗୋ ଭଣ୍ଡନଂ ନାମ, ତଂ ଜାତଂ ଏତେସନ୍ତି ଭଣ୍ଡନଜାତା, ହତ୍ଥପରାମାସାଦିୱସେନ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ କଲହୋ ଜାତୋ ଏତେସନ୍ତି କଲହଜାତା, ୱିରୁଦ୍ଧୱାଦଭୂତଂ ୱାଦଂ ଆପନ୍ନାତି ୱିୱାଦାପନ୍ନା। ମୁଖସତ୍ତୀହୀତି ୱାଚାସତ୍ତୀହି। ୱିତୁଦନ୍ତାତି ୱିଜ୍ଝନ୍ତା । ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚାତି ''ଇଧ, ଭନ୍ତେ, କୋସମ୍ବିଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ଭଣ୍ଡନଜାତା''ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ନେୱ ପିଯକମ୍ୟତାଯ, ନ ଭେଦାଧିପ୍ପାଯେନ, ଅଥ ଖୋ ଅତ୍ଥକାମତାଯ ହିତକାମତାଯ। ସାମଗ୍ଗୀକାରକୋ କିରେସ ଭିକ୍ଖୁ, ତସ୍ମାସ୍ସ ଏତଦହୋସି ''ଯଥା ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ୱିୱାଦଂ ଆରଦ୍ଧା, ନ ସକ୍କା ମଯା, ନାପି ଅଞ୍ଞେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସମଗ୍ଗେ କାତୁଂ, ଅପ୍ପେୱ ନାମ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲୋ ଭଗୱା ସଯଂ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱା ସନ୍ତିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଏତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ସାରଣୀଯଧମ୍ମଦେସନଂ କଥେତ୍ୱା ସାମଗ୍ଗିଂ କରେଯ୍ୟା''ତି ଅତ୍ଥକାମତାଯ ହିତକାମତାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱୋଚ। ତସ୍ମା ଏୱମାହାତି ଅତ୍ଥକାମତ୍ତା ଏୱମାହ, ନ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ଅନାଦିଯନ୍ତୋ। ଯେ ପନ ତଦା ସତ୍ଥୁ ୱଚନଂ ନ ଗଣ୍ହିଂସୁ, ତେ କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ମଙ୍କୁଭୂତା ଅଟ୍ଠଂସୁ, ତସ୍ମା ଉଭଯେସମ୍ପି ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱପଟିପତ୍ତି ନାହୋସି।

କୋସମ୍ବକୱିୱାଦକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦୀଘାୱୁୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୫୮।ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସୀତିଆଦୀସୁ ଭୂତପୁବ୍ବନ୍ତି ଇଦଂ ଭଗୱା ପଥୱୀଗତଂ ନିଧିଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ପୁରତୋ ରାସିଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିଯ ଭୱପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ପୁରାୱୁତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ। ଅଡ୍ଢୋତି ଇସ୍ସରୋ। ଯୋ କୋଚି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେନ ୱିଭୱେନ ଅଡ୍ଢୋ ହୋତି, ଅଯଂ ପନ ନ କେୱଲଂ ଅଡ୍ଢୋଯେୱ, ମହଦ୍ଧନୋ ମହତା ଅପରିମାଣସଙ୍ଖେନ ଧନେନ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଆହ ''ମହଦ୍ଧନୋ''ତି। ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବତୋ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବତୋ ୱିସେସତୋ କାମା ଭୋଗା ନାମ, ତସ୍ମା ପଞ୍ଚକାମଗୁଣୱସେନ ମହନ୍ତା ଉଳାରା ଭୋଗା ଅସ୍ସାତି ମହାଭୋଗୋ। ମହନ୍ତଂ ସେନାବଲଞ୍ଚେୱ ଥାମବଲଞ୍ଚ ଏତସ୍ସାତି ମହବ୍ବଲୋ। ମହନ୍ତୋ ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦିୱାହନୋ ଏତସ୍ସାତି ମହାୱାହନୋ। ମହନ୍ତଂ ୱିଜିତଂ ରଟ୍ଠଂ ଏତସ୍ସାତି ମହାୱିଜିତୋ। ପରିପୁଣ୍ଣକୋସକୋଟ୍ଠାଗାରୋତି କୋସୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଭଣ୍ଡାଗାରସାରଗବ୍ଭୋ, କୋଟ୍ଠଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଧଞ୍ଞସ୍ସ ଆଠପନଟ୍ଠାନଂ, କୋଟ୍ଠଭୂତଂ ଅଗାରଂ କୋଟ୍ଠାଗାରଂ, ନିଦହିତ୍ୱା ଠପିତେନ ଧନେନ ପରିପୁଣ୍ଣକୋସୋ ଧଞ୍ଞାନଞ୍ଚ ପରିପୁଣ୍ଣକୋଟ୍ଠାଗାରୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ୱା ଚତୁବ୍ବିଧୋ କୋସୋ ହତ୍ଥୀ ଅସ୍ସା ରଥା ପତ୍ତୀତି। ଯଥା ହି ଅସିନୋ ତିକ୍ଖଭାୱପରିପାଲକୋ ପରିଚ୍ଛଦୋ ''କୋସୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ରଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖଭାୱପରିପାଲକତ୍ତା ଚତୁରଙ୍ଗିନୀ ସେନା ''କୋସୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତିୱିଧଂ କୋଟ୍ଠାଗାରଂ ଧନକୋଟ୍ଠାଗାରଂ ଧଞ୍ଞକୋଟ୍ଠାଗାରଂ ୱତ୍ଥକୋଟ୍ଠାଗାରନ୍ତି। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ପରିପୁଣ୍ଣମସ୍ସାତି ପରିପୁଣ୍ଣକୋସକୋଟ୍ଠାଗାରୋ। ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନନ୍ତି ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥପତ୍ତିସଙ୍ଖାତେହି ଚତୂହି ଅଙ୍ଗେହି

ସମନ୍ନାଗତଂ ସେନଂ। ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱାତି ଚମ୍ମପଟିମୁଞ୍ଚନାଦୀହି ସନ୍ନାହଂ କାରେତ୍ୱା। ଅବ୍ଭୁସ୍ସାସୀତି ଅଭିଉସ୍ସାସି, ଅଭିମୁଖୋ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକସଙ୍ଘାତମ୍ପୀତି ଏକପ୍ପହାରମ୍ପି। ଧୋୱନ୍ତି ଧୋୱନୁଦକଂ। ପରିନେତ୍ୱାତି ନୀହରିତ୍ୱା। ''ଅନନ୍ତଦୋ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଦ-କାରସ୍ସ ତ-କାରଂ କତ୍ୱା ''ଅନନ୍ତତୋ''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଅଥ ୱା''ତିଆଦି।

୪୬୪। ୱଗ୍ଗଭାୱେନ ୱା ପୁଥୁ ନାନା ସଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସାତି ପୁଥୁସଦ୍ଦୋ। ସମଜନୋତି ଭଣ୍ଡନେ ସମଜ୍ଝାସୟୋ ଜନୋ। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମିଂ ଜନକାୟେ। ଅହଂ ବାଲୋତି ନ ମଞ୍ଞିତ୍ଥାତି ବାଲଲକ୍ଖଣେ ଠିତୋପି ''ଅହଂ ବାଲୋ''ତି ନ ମଞ୍ଞି। ଭିୟ୍ୟୋ ଚାତି ଅତ୍ତନୋ ବାଲଭାୱସ୍ସ ଅଜାନନତୋ ଭିୟ୍ୟୋ ଚ ଭଣ୍ଡନସ୍ସ ଉପରିଫୋଟୋ ୱିୟ ସଙ୍ଘଭେଦସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କାରଣଭାୱମ୍ପି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ନ ମଞ୍ଞିତ୍ଥ ନାଞ୍ଞାସି।

କଲହୱସେନ ପୱତ୍ତୱାଚାୟେୱ ଗୋଚରା ଏତେସନ୍ତି ୱାଚାଗୋଚରା। ମୁଖାୟାମନ୍ତି ୱିୱଦନୱସେନ ମୁଖଂ ଆୟାମେତ୍ୱା ଭାଣିନୋ। ନ ତଂ ଜାନନ୍ତୀତି ତଂ କଲହଂ ନ ଜାନନ୍ତି। କଲହଂ କରୋନ୍ତୋ ଚ ତଂ ନ ଜାନନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଯଥା ପନ ନ ଜାନନ୍ତି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆହ ''ଏୱଂ ସାଦୀନୱୋ ଅୟ''ନ୍ତି, ଅୟଂ କଲହୋ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ପରେସଞ୍ଚ ଅତ୍ଥହାପନତୋ ଅନତ୍ଥୁପ୍ପାଦନତୋ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ସମ୍ପରାୟେ ଚ ସାଦୀନୱୋ ସଦୋସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ନ ଜାନନ୍ତୀତି ତଂ କଲହଂ ନ ଜାନନ୍ତି। କଥଂ ନ ଜାନନ୍ତୀତି ଆହ ''ଏୱଂ ସାଦୀନୱୋ ଅୟ''ନ୍ତି, ''ଏୱଂ ସାଦୀନୱୋ ଅୟଂ କଲହୋ''ତି ଏୱଂ ତଂ କଲହଂ ନ ଜାନନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅକ୍କୋଛି ମନ୍ତିଆଦୀସୁ ଅକ୍କୋଛୀତି ଅକ୍କୋସି। ଅୱଧୀତି ପହରି। ଅଜିନୀତି କୂଟସକ୍ଖିଓତାରଣେନ ୱା ୱାଦପଟିୱାଦେନ ୱା କରଣୁତ୍ତରିୟକରଣେନ ୱା ଅଜେସି। ଅହାସୀତି ମମ ସନ୍ତକଂ ପତ୍ତାଦୀସୁ କିଞ୍ଚିଦେୱ ଅୱହରି । ଯେ ଚ ତନ୍ତି ଯେ କେଚି ଦେୱା ୱା ମନୁସ୍ସା ୱା ଗହଟ୍ଠା ୱା ପବ୍ବଜିତା ୱା ତଂ ''ଅକ୍କୋଛି ମ''ନ୍ତିଆଦିୱତ୍ଥୁକଂ କୋଧଂ ସକଟଧୁରଂ ୱିୟ ନଦ୍ଧିନା ପୂତିମଚ୍ଛାଦୀନି ୱିୟ ଚ କୁସାଦୀହି ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱେଠେନ୍ତା ଉପନୟ୍ହନ୍ତି ଉପନାହୱସେନ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତି, ତେସଂ ସକିଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱେରଂ ନ ସମ୍ମତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯେ ଚ ତଂ ନୁପନୟ୍ହନ୍ତୀତି ଅସ୍ସତିୟା ଅମନସିକାରୱସେନ ୱା କମ୍ମପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଦିୱସେନ ୱା ଯେ ତଂ ଅକ୍କୋସାଦିୱତ୍ଥୁକଂ କୋଧଂ ''ତୟାପି କୋଚି ନିଦ୍ଦୋସୋ ପୁରିମଭୱେ ଅକ୍କୁଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତି, ପହଟୋ ଭୱିସ୍ସତି, କୂଟସକ୍ଖିଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଜିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, କସ୍ସଚି ତେ ପସୟ୍ହ କିଞ୍ଚି ଅଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ନିଦ୍ଦୋସୋ ହୁତ୍ୱାପି ଅକ୍କୋସାଦୀନି ପାପୁଣାସୀ''ତି ଏୱଂ ନ ଉପନୟ୍ହନ୍ତି , ତେସୁ ପମାଦେନ ଉପ୍ପନ୍ନମ୍ପି ୱେରଂ ଇମିନା ଅନୁପନୟ୍ହନେନ ନିରିନ୍ଧନୋ ୱିୟ ଜାତୱେଦୋ ଉପସମ୍ମତି।

ନ ହି ୱେରେନ ୱେରାନୀତି ଯଥା ହି ଖେଳସିଙ୍ଘାଣିକାଦିଅସୁଚିମକ୍ଖିତଂ ଠାନଂ ତେହେୱ ଅସୁଚୀହି ଧୋୱନ୍ତୋ ସୁଦ୍ଧଂ ନିଗ୍ଗନ୍ଧଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଥ ଖୋ ତଂ ଠାନଂ ଭିୟ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାୟ ଅସୁଦ୍ଧତରଞ୍ଚ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧତରଞ୍ଚ ହୋତି, ଏୱମେୱ ଅକ୍କୋସନ୍ତଂ ପଚ୍ଚକ୍କୋସନ୍ତୋ ପହରନ୍ତଂ ପଟିପହରନ୍ତୋ ୱେରେନ ୱେରଂ ୱୂପସମେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଥ ଖୋ ଭିୟ୍ୟୋ ୱେରମେୱ କରୋତି। ଇତି ୱେରାନି ନାମ ୱେରେନ କିସ୍ମିଞ୍ଚିପି କାଲେ ନ ସମ୍ମନ୍ତି, ଅଥ ଖୋ ୱଡ୍ଢନ୍ତିୟେୱ। ଅୱେରେନ ଚ ସମ୍ମନ୍ତୀତି ଯଥା ପନ ତାନି ଖେଳାଦୀନି ଅସୁଚୀନି ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଉଦକେନ ଧୋୱିୟମାନାନି ନସ୍ସନ୍ତି, ତଂ ଠାନଂ ସୁଦ୍ଧଂ ହୋତି ନିଗ୍ଗନ୍ଧଂ, ଏୱମେୱ ଅୱେରେନ ଖନ୍ତିମେତ୍ତୋଦକେନ ଯୋନିସୋମନସିକାରେନ ପଟିସଙ୍ଖାନେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ ୱେରାନି ୱୂପସମ୍ମନ୍ତି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି ଅଭାୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏସ ଧମ୍ମୋ ସନନ୍ତନୋତି ଏସ ଅୱେରେନ ୱେରୂପସମନସଙ୍ଖାତୋ ପୋରାଣକୋ ଧମ୍ମୋ ସବ୍ବେସଂ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଖୀଣାସୱାନଂ ଗତମଗ୍ଗୋ।

ନ ଜାନନ୍ତୀତି ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ନ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତତୋ ସମ୍ମନ୍ତି ମେଧଗାତି ତତୋ ତସ୍ମା କାରଣା ମେଧଗା କଲହା ସମ୍ମନ୍ତି ୱୂପସମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। କଥଂ ତେ ସମ୍ମନ୍ତୀତି ଆହ ''ଏୱଞ୍ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଏୱଞ୍ହି ତେ ଜାନନ୍ତାତି ତେ ପଣ୍ଡିତା ''ମୟଂ ମଚ୍ଚୁସମୀପଂ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ଏୱଂ ଜାନନ୍ତା ଯୋନିସୋମନସିକାରଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ମେଧଗାନଂ କଲହାନଂ ୱୂପସମାୟ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅଥ ନେସଂ ତାୟ ପଟିପତ୍ତିୟା ତେ ମେଧଗା ସମ୍ମନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ତେସମ୍ପି ହୋତି ସଙ୍ଗତୀତି ଯେ ମାତାପିତୂନଂ ଅଟ୍ଠୀନି ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ପାଣେ ହରନ୍ତି, ଗୱାଦୀନି ଚ ପସୟ୍ହ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଏୱଂ ରଟ୍ଠଂ ୱିଲୁମ୍ପମାନାନଂ ତେସମ୍ପି ସଙ୍ଗତି ହୋତି, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ତୁମ୍ହାକଂ ନ ସିୟାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣଦୀପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତାତି ''ବାଲସହାୟତାୟ ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ କଲହପସୁତା, ପଣ୍ଡିତସହାୟାନଂ ପନ ଇଦଂ ନ ସିୟା''ତି ପଣ୍ଡିତସହାୟସ୍ସ ବାଲସହାୟସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣଦୀପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତା। ନିପକନ୍ତି ନେପକ୍କପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତଂ। ସାଧୁୱିହାରି ଧୀରନ୍ତି ଭଦ୍ଦକୱିହାରିଂ ପଣ୍ଡିତଂ। ପାକଟପରିସ୍ସୟେ ଚ

ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସୟେ ଚ ଅଭିଭୱିତ୍ୱାତି ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦୟୋ ପାକଟପରିସ୍ସୟେ ଚ ରାଗଭୟଦୋସଭୟାଦୟୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସୟେ ଚାତି ସବ୍ବେୱ ପରିସ୍ସୟେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା।

ଏକକାଚରିଂସୂତି "ଇଦଂ ରଜ୍ଜଂ ନାମ ମହନ୍ତଂ ପମାଦଟ୍ଠାନଂ, କିଂ ଅମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜେନ କାରିତେନା"ତି ରଟ୍ଠଂ ପହାୟ ତତୋ ମହାଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତାପସପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ ଏକକା ଚରିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏକସ୍ସ ଚରିତଂ ସେୟ୍ୟୋତି ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଏକୀଭାୱାଭିରତସ୍ସ ଏକକସ୍ସେୱ ଚରିତଂ ସେୟ୍ୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନତ୍ଥି ବାଲେ ସହାୟତାତି ଚୂଳସୀଲଂ ମଜ୍ଝିମସୀଲଂ ମହାସୀଲଂ ଦସ କଥାୱତ୍ଥୂନି ତେରସ ଧୁତଗୁଣା ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗା ଚତ୍ତାରି ଫଲାନି ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ଅମତମହାନିବ୍ବାନନ୍ତି ଅୟଂ ସହାୟତା ନାମ, ସା ବାଲଂ ନିସ୍ସାୟ ଅଧିଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କାତି ନତ୍ଥି ବାଲେ ସହାୟତା। ମାତଙ୍ଗୋ ଅରଞ୍ଞେ ମାତଙ୍ଗରଞ୍ଞେତି ସରଲୋପେନ ସନ୍ଧି। "ମାତଙ୍ଗରଞ୍ଞୋ"ତିପି ପାଠୋ, ଅରଞ୍ଞକୋ ମାତଙ୍ଗୋ ୱିୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ମାତଙ୍ଗ-ସଦ୍ଦେନେୱ ହତ୍ଥିଭାୱସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନାଗୱଚନଂ ତସ୍ସ ମହତ୍ତୱିଭାୱନତ୍ଥନ୍ତି ଆହ "ନାଗୋତି ମହନ୍ତାଧିୱଚନମେତ"ନ୍ତି। ମହନ୍ତପରିୟାୟୋ ହି ନାଗ-ସଦ୍ଦୋ ହୋତି "ଏତଂ ନାଗସ୍ସ ନାଗେନ, ଈସାଦନ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥିନୋ"ତିଆଦୀସୁ (ଉଦା। ୩୫)।

ଦୀଘାୱୁୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ବାଲକଲୋଣକଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୬୫।ବାଲକଲୋଣକାରଗାମୋତି ଉପାଲିଗହପତିସ୍ସ ଏୱଂନାମକୋ ଭୋଗଗାମୋ। ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଧମ୍ମସେନାପତିମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରେସୁ ୱା ଅସୀତିମହାସାୱକେସୁ ୱା ଅନ୍ତମସୋ ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକଂ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରମ୍ପି କଞ୍ଚି ଅନାମନ୍ତେତ୍ୱା ସୟମେୱ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଅନୀକନିସ୍ସଟୋ ହତ୍ଥୀ ୱିୟ ୟୂଥନିସ୍ସଟୋ କାଳସୀହୋ ୱିୟ ୱାତଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱଲାହକୋ ୱିୟ ଚ ଏକକୋୱ ଉପସଙ୍କମି। କସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି? ଗଣେ କିରସ୍ସ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ଏକୱିହାରିଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସିତୁକାମତା ଉଦପାଦି, ତସ୍ମା ସୀତାଦିପୀଳିତୋ ଉଣ୍ହାଦିଂ ପତ୍ଥୟମାନୋ ୱିୟ ଉପସଙ୍କମି। ଅଥ ୱା ଭଗୱତା ସୋ ଆଦୀନୱୋ ପଗେୱ ପରିଞ୍ଞାତୋ, ନ ତେନ ସତ୍ଥା ନିବ୍ବିନ୍ନୋ, ତସ୍ମିଂ ପନ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେ କେଚି ବୁଦ୍ଧୱେନେୟ୍ୟା ନାହେସୁଂ, ତେନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗମନଂ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦମନୁପାୟୋତି ପାଲିଲେୟ୍ୟକଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକୱିହାରିଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଭଗୁଂ ସମ୍ପହଂସେତୁଂ ତତ୍ଥ ଗତୋ। ଏୱଂ ଗତେ ଚ ସତ୍ଥରି ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂ ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆହଂସୁ "ଆୱୁସୋ ଆନନ୍ଦ ସତ୍ଥା ଏକକୋୱ ଗତୋ, ମୟଂ ଅନୁବନ୍ଧିସ୍ସାମା"ତି। "ଆୱୁସୋ, ୟଦା ଭଗୱା ସାମଂ ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଅନାମନ୍ତେତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାକେ ଅନପଲୋକେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଅଦୁତିୟୋ ଗଚ୍ଛତି, ତଦା ଏକଚାରିକଂ ଚରିତୁଂ ଭଗୱତୋ ଅଜ୍ଝାସୟୋ, ସାୱକେନ ନାମ ସତ୍ଥୁ ଅଜ୍ଝାସୟାନୁରୂପଂ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ନ ଇମେସୁ ଦିୱସେସୁ ଭଗୱା ଅନୁଗନ୍ତବ୍ବୋ"ତି ନିୱାରେସି, ସୟମ୍ପି ନାନୁଗଞ୍ଛି। ଧମ୍ମିୟା କଥାୟାତି ଏକୀଭାୱେ ଆନିସଂସପଟିସଂୟୁତ୍ତାୟ ଧମ୍ମକଥାୟ।

ବାଲକଲୋଣକଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାଚୀନୱଂସଦାୟଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୬୬।ୟେନ ପାଚୀନୱଂସଦାୟୋତି ତତ୍ଥ କସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି? ୟଥା ନାମ ଜିଘଚ୍ଛିତସ୍ସ ଭୋଜନେ, ପିପାସିତସ୍ସ ପାନୀୟେ, ସୀତେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ଉଣ୍ହେ, ଉଣ୍ହେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସୀତେ, ଦୁକ୍ଖିତସ୍ସ ସୁଖେ ଅଭିରୁଚି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏୱମେୱ ଭଗୱତୋ କୋସମ୍ବକେ ଭିକ୍ଖୂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିୱାଦାପନ୍ନେ ଅସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସନ୍ତେ, ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସନ୍ତେ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତସ୍ସ ଇମେ ତୟୋ କୁଲପୁତ୍ତା ଆପାଥମାଗମିଂସୁ, ଅଥ ନେସଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିତୁକାମୋ ଉପସଙ୍କମି "ଏୱାୟଂ ପଟିପତ୍ତିଅନୁକ୍କମେନ କୋସମ୍ବକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିନୟନୂପାୟୋ ହୋତୀ"ତି। ୱିହରନ୍ତୀତି ସାମଗ୍ଗିରସଂ ଅନୁଭୱମାନା ୱିହରନ୍ତି।

ଦାୟପାଲୋତି (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୩୨୫) ଅରଞ୍ଞପାଲୋ। ସୋ ଅରଞ୍ଞଂ ୟଥା ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତପ୍ପଦେସେନ ମନୁସ୍ସା ପୱିସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପୁପ୍ଫଂ ୱା ଫଲଂ ୱା ନିୟ୍ୟାସଂ ୱା ଦବ୍ବସମ୍ଭାରଂ ୱା ନ ହରନ୍ତି, ଏୱଂ ୱତିୟା ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଅରଞ୍ଞସ୍ସ ୟୋଜିତେ ଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ରକ୍ଖତି, ତସ୍ମା "ଦାୟପାଲୋ"ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଅତ୍ତକାମରୂପା ୱିହରନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ ହିତଂ କାମୟମାନସଭାୱା ହୁତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତି। ୟୋ ହି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପି ୱେଜ୍ଜକମ୍ମଦୂତକମ୍ମପହିଣଗମନାଦୀନଂ ୱସେନ ଏକୱୀସତିଅନେସନାହି ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି, ଅୟଂ ନ ଅତ୍ତକାମରୂପୋ ନାମ। ୟୋ ପନ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଏକୱୀସତିଅନେସନଂ ପହାୟ ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାୟ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ସପ୍ପାୟଧୁତଙ୍ଗଂ ଅଧିଟ୍ଠାୟ ଅଟ୍ଠତିଂସାୟ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଚିତ୍ତରୁଚିୟଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଗାମନ୍ତଂ ପହାୟ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାୟ କମ୍ମଂ କୁରୁମାନୋ

ୱିଚରତି, ଅୟଂ ଅତ୍ତକାମୋ ନାମ। ତେପି ତୟୋ କୁଲପୁତ୍ତା ଏୱରୂପା ଅହେସୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅତ୍ତକାମରୂପା ୱିହରନ୍ତୀ’’ତି।

ମା ତେସଂ ଅଫାସୁମକାସୀତି ତେସଂ ଅଫାସୁକଂ ମା ଅକାସୀତି ଭଗୱନ୍ତଂ ୱାରେସି। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି ‘‘ଇମେ କୁଲପୁତ୍ତା ସମଗ୍ଗା ୱିହରନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଚ ଗତଟ୍ଠାନେ ଭଣ୍ଡନକଲହୱିୱାଦା ୱତ୍ତନ୍ତି, ତିଖିଣସିଙ୍ଗୋ ଚଣ୍ଡଗୋଣୋ ୱିୟ ଓୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ୱିଚରତି, ଅଥେକମଗ୍ଗେନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଗମନଂ ନ ହୋତି, କଦାଚି ଅୟମ୍ପି ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ଇମେସଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ଭିନ୍ଦେୟ୍ୟ, ପାସାଦିକୋ ଚ ପନେସ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ରସଗିଦ୍ଧୋ ମଞ୍ଞେ, ଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପଣୀତଦାୟକାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ୱଣ୍ଣକଥନାଦୀହି ଇମେସଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ଅପ୍ପମାଦୱିହାରଂ ଭିନ୍ଦେୟ୍ୟ, ୱସନଟ୍ଠାନାନି ଚାପି ଏତେସଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ନିବଦ୍ଧାନି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାନି ତିସ୍ସୋୱ ପଣ୍ଣସାଲା ତୟୋ ଚଙ୍କମା ତୀଣି ଦିୱାଟ୍ଠାନାନି ତୀଣି ମଞ୍ଚପୀଠାନି, ଅୟଂ ପନ ସମଣୋ ମହାକାୟୋ ୱୁଡ୍ଢତରୋ ମଞ୍ଞେ ଭୱିସ୍ସତି, ସୋ ଅକାଲେ ଇମେ କୁଲପୁତ୍ତେ ସେନାସନା ୱୁଟ୍ଠପେସ୍ସତି, ଏୱଂ ସବ୍ବଥାପି ଏତେସଂ ଅଫାସୁ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ତଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ମା ତେସଂ ଅଫାସୁମକାସୀ’’ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ୱାରେତି।

କିଂ ପନେସ ଜାନନ୍ତୋ ୱାରେସି ଅଜାନନ୍ତୋତି? ଅଜାନନ୍ତୋ। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହି ନାମ ଯଦା ଅନେକଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସପରିୱାରୋ ବ୍ୟାମପ୍ପଭାୟ ଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣସିରିୟା ଚ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିଚରତି, ତଦା ‘‘କୋ ଏସୋ’’ତି ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ଜାନିତବ୍ବୋ ହୋତି। ତଦା ପନ ଭଗୱା ‘‘ମାସ୍ସୁ କୋଚି ମମ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱଂ ଅଞ୍ଞାସୀ’’ତି ତଥାରୂପେନ ଇଦ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରେନ ସବ୍ବମ୍ପି ତଂ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱଂ ଚୀୱରଗବ୍ଭେନ ୱିୟ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ୱଲାହକଗବ୍ଭେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିୟ ସୟମେୱ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ଅଗମାସି। ଇତି ତଂ ଅଜାନନ୍ତୋୱ ଦାୟପାଲୋ ୱାରେସି।

ଏତଦୱୋଚାତି ଥେରୋ କିର ‘‘ମା ସମଣା’’ତି ଦାୟପାଲସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମୟଂ ତୟୋ ଜନା ଇଧ ୱିହରାମ, ଅଞ୍ଞୋ ପବ୍ବଜିତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅୟଞ୍ଚ ଦାୟପାଲୋ ପବ୍ବଜିତେନ ୱିୟ ସଦ୍ଧିଂ କଥେତି, କୋ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଦିୱାଟ୍ଠାନତୋ ଉଟ୍ଠାୟ ଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସ। ଭଗୱାପି ଥେରସ୍ସ ସହ ଦସ୍ସନେନେୱ ସରୀରୋଭାସଂ ମୁଞ୍ଚି, ଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନୱିରାଜିତା ବ୍ୟାମପ୍ପଭା ପସାରିତସୁୱଣ୍ଣପଟୋ ୱିୟ ୱିରୋଚିତ୍ଥ। ଥେରୋ ‘‘ଅୟଂ ଦାୟପାଲୋ ଫଣକତଆସୀୱିସଂ ଗୀୱାୟ ଗହେତୁଂ ହତ୍ଥଂ ପସାରେନ୍ତୋ ୱିୟ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତୋୱ ନ ଜାନାତି, ଅଞ୍ଞତରଭିକ୍ଖୁନା ୱିୟ ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୀ’’ତି ନିୱାରେନ୍ତୋ ଏତଂ ‘‘ମାୱୁସୋ, ଦାୟପାଲା’’ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ।

ତେନୁପସଙ୍କମୀତି କସ୍ମା ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ଅକତ୍ୱାୱ ଉପସଙ୍କମି? ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି ‘‘ମୟଂ ତୟୋ ଜନା ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସାମ, ସଚାହଂ ଏକକୋୱ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କରିସ୍ସାମି, ସମଗ୍ଗୱାସୋ ନାମ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ପିୟମିତ୍ତେ ଗହେତ୍ୱାୱ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କରିସ୍ସାମି। ଯଥା ଚ ଭଗୱା ମୟ୍ହଂ ପିୟୋ, ଏୱଂ ସହାୟାନମ୍ପି ମେ ପିୟୋ’’ତି ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କାତୁକାମୋ ସୟଂ ଅକତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି। କେଚି ପନ ‘‘ତେସଂ ଥେରାନଂ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ଚଙ୍କମନକୋଟିୟା ଭଗୱତୋ ଆଗମନମଗ୍ଗୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଥେରୋ ତେସଂ ସଞ୍ଞଂ ଦଦମାନୋୱ ଗତୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଭିକ୍କମଥାତି ଇତୋ ଆଗଚ୍ଛଥ। ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେସୀତି ୱିକସିତପଦୁମସନ୍ନିଭେହି ଜାଲହତ୍ଥେହି ମଣିୱଣ୍ଣଂ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣେସୁ ପିଟ୍ଠିପାଦେସୁ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ପାଦେନ ପାଦଂ ଘଂସେନ୍ତୋ ପକ୍ଖାଲେସି। ବୁଦ୍ଧାନଂ କାୟେ ରଜୋଜଲ୍ଲଂ ନାମ ନ ଉପଲିମ୍ପତି, କସ୍ମା ପକ୍ଖାଲେସୀତି? ସରୀରସ୍ସ ଉତୁଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ତେସଞ୍ଚ ଚିତ୍ତସମ୍ପହଂସନତ୍ଥଂ। ଅମ୍ହେହି ଅଭିହଟେନ ଉଦକେନ ଭଗୱା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେସି, ପରିଭୋଗଂ ଅକାସୀତି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ବଲୱସୋମନସ୍ସୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ପୀଣିତଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ପକ୍ଖାଲେସି।

ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଅନୁରୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚାତି ସୋ କିର ତେସଂ ୱୁଡ୍ଢତରୋ, ତସ୍ସ ସଙ୍ଗହେ କତେ ସେସାନଂ କତୋୱ ହୋତୀତି ଥେରଞ୍ଞେୱ ଏତଂ ‘‘କଚ୍ଚି ୱୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧା’’ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ଅନୁରୁଦ୍ଧାତି ୱା ଏକସେସନୟେନ ୱୁତ୍ତଂ ୱିରୂପେକସେସସ୍ସପି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବତ୍ତା, ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ବହୁୱଚନନିଦ୍ଦେସୋ ଚ ସମତ୍ଥିତୋ ହୋତି। କଚ୍ଚୀତି ପୁଚ୍ଛନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ୱୋତି ସାମିୱଚନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – କଚ୍ଚି ଅନୁରୁଦ୍ଧା ତୁମ୍ହାକଂ ଖମନୀୟଂ, ଇରିୟାପଥୋ ୱୋ ଖମତି, କଚ୍ଚି ଯାପନୀୟଂ, କଚ୍ଚି ୱୋ ଜୀୱିତଂ ଯାପେତି ଘଟିୟତି, କଚ୍ଚି ପିଣ୍ଡକେନ ନ କିଲମଥ, କଚ୍ଚି ତୁମ୍ହାକଂ ସୁଲଭପିଣ୍ଡଂ, ସମ୍ପତ୍ତେ ୱୋ ଦିସ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ଉଳୁଙ୍କୟାଗୁଂ ୱା କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖଂ ୱା ଦାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛତି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ପଚ୍ଚୟେନ ଅକିଲମନ୍ତେନ ସକ୍କା ସମଣଧମ୍ମୋ କାତୁଂ, ୱତ୍ତମେୱ ୱା ଏତଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ।

ଅଥ ତେନ ପଟିୱଚନେ ଦିନ୍ନେ ‘‘ଅନୁରୁଦ୍ଧା ତୁମ୍ହେ ରାଜପବ୍ବଜିତା ମହାପୁଞ୍ଞା, ମନୁସ୍ସା ତୁମ୍ହାକଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱସନ୍ତାନଂ ଅଦତ୍ୱା କସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି, ତୁମ୍ହେ ପନ ଏତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା କିଂ ନୁ ଖୋ ମିଗପୋତକା ୱିୟ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତା ୱିହରଥ, ଉଦାହୁ ସାମଗ୍ଗିଭାୱୋ ୱୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ସାମଗ୍ଗିରସଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘କଚ୍ଚି ପନ ୱୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧା ସମଗ୍ଗା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଖୀରୋଦକୀଭୂତାତି ଯଥା ଖୀରଞ୍ଚ ଉଦକଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଂସନ୍ଦତି, ୱିସୁଂ ନ ହୋତି, ଏକତ୍ତଂ ୱିୟ ଉପେତି, କଚ୍ଚି ଏୱଂ ସାମଗ୍ଗିୱସେନ ଏକତ୍ତୁପଗତଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା ୱିହରଥାତି ପୁଚ୍ଛତି। ପିୟଚକ୍ଖୂହୀତି ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ

ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଓଲୋକନତୋ ପିଯଭାୱଦୀପକାନି ଚକ୍ଖୂନି ପିଯଚକ୍ଖୂନି ନାମ, ''କଚ୍ଚି ତଥାରୂପେହି ଚକ୍ଖୂହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସନ୍ତା ୱିହରଥା''ତି ପୁଚ୍ଛତି। ତଗ୍ଘାତି ଏକଂସତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ଏକଂସେନ ମଯଂ ଭନ୍ତେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯଥା କଥଂ ପନାତି ଏତ୍ଥ ଯଥାତି ନିପାତମତ୍ତଂ, କଥନ୍ତି କାରଣପୁଚ୍ଛା, କଥଂ ପନ ତୁମ୍ହେ ଏୱଂ ୱିହରଥ, କେନ କାରଣେନ ୱିହରଥ, ତଂ ମେ କାରଣଂ ବ୍ରୂହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ମେତ୍ତଂକାଯକମ୍ମନ୍ତି ମେତ୍ତଚିତ୍ତୱସେନ ପୱତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ। ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚାତି ସମ୍ମୁଖା ଚେୱ ପରମ୍ମୁଖା ଚ। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖା କାଯୱଚୀକମ୍ମାନି ସହୱାସେ ଲବ୍ଭନ୍ତି, ଇତରାନି ୱିପ୍ପୱାସେ, ମନୋକମ୍ମଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଲବ୍ଭତି। ଯଞ୍ହି ସହେୱ ୱସନ୍ତେସୁ ଏକେନ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ୱା ଦାରୁଭଣ୍ଡଂ ୱା ମତ୍ତିକାଭଣ୍ଡଂ ୱା ବହି ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି, ତଂ ଦିସ୍ୱା ''କେନିଦଂ ୱଳଞ୍ଜିତ''ନ୍ତି ଅୱଞ୍ଞଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱିଯ ଗହେତ୍ୱା ପଟିସାମେନ୍ତସ୍ସ ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବଯୁତ୍ତଂ ୱା ପନ ଠାନଂ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ ହୋତି। ଏକସ୍ମିଂ ପକ୍କନ୍ତେ ତେନ ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ସେନାସନପରିକ୍ଖାରଂ ତଥେୱ ନିକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବଯୁତ୍ତଂ ୱା ପନ ଠାନଂ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତସ୍ସ ପରମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ ହୋତି। ସହୱସନ୍ତସ୍ସ ପନ ଥେରେହି ସଦ୍ଧିଂ ମଧୁରଂ ସମ୍ମୋଦନୀଯକଥଂ ପଟିସନ୍ଥାରକଥଂ ସାରଣୀଯକଥଂ ଧମ୍ମକଥଂ ସରଭଞ୍ଞଂ ସାକଚ୍ଛଂ ପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନଂ ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନନ୍ତି ଏୱମାଦିକରଣେ ସମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ ହୋତି। ଥେରେସୁ ପନ ପକ୍କନ୍ତେସୁ ''ମଯ୍ହଂ ପିଯସହାଯୋ ନନ୍ଦିଯତ୍ଥେରୋ କିମିଲତ୍ଥେରୋ ଏୱଂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଏୱଂ ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ''ତିଆଦିଗୁଣକଥନେ ପରମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ ହୋତି। ''ମଯ୍ହଂ ପିଯମିତ୍ତୋ ନନ୍ଦିଯତ୍ଥେରୋ କିମିଲତ୍ଥେରୋ ଅୱେରୋ ହୋତୁ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜୋ ସୁଖୀ''ତି ଏୱଂ ସମନ୍ନାହରତୋ ପନ ସମ୍ମୁଖାପି ପରମ୍ମୁଖାପି ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ହୋତିଯେୱ।

ନାନା ହି ଖୋ ନୋ ଭନ୍ତେ କାଯାତି ଅଯଞ୍ହି କାଯୋ ପିଟ୍ଠଂ ୱିଯ ମତ୍ତିକା ୱିଯ ଚ ଓମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଏକତୋ କାତୁଂ ନ ସକ୍କା। ଏକଞ୍ଚ ପନ ମଞ୍ଞେ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ପନ ନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିଯ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ହିତଭାୱେନ ଅୱିରୋଧଭାୱେନ ଭେଦାଭାୱେନ ସମଗ୍ଗଭାୱେନ ଏକମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। କଥଂ ପନେତେ ସକଂ ଚିତ୍ତଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇତରେସଂ ଚିତ୍ତୱସେନ ୱତ୍ତିଂସୁତି? ଏକସ୍ସ ପତ୍ତେ ମଲଂ ଉଟ୍ଠହତି, ଏକସ୍ସ ଚୀୱରଂ କିଲିଟ୍ଠଂ ହୋତି, ଏକସ୍ସ ପରିଭଣ୍ଡକମ୍ମଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ପତ୍ତେ ମଲଂ ଉଟ୍ଠିତଂ, ତେନ ''ମମାୱୁସୋ ପତ୍ତେ ମଲଂ ଉଟ୍ଠିତଂ, ପଚିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ଇତରେ ''ମଯ୍ହଂ ଚୀୱରଂ କିଲିଟ୍ଠଂ ଧୋୱିତବ୍ବଂ, ମଯ୍ହଂ ପରିଭଣ୍ଡଂ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦାରୂନି ଆହରିତ୍ୱା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପତ୍ତକଟାହେ ବହଲତନୁମତ୍ତିକାହି ଲେପଂ କତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ପଚିତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ଚୀୱରଂ ୱା ଧୋୱନ୍ତି, ପରିଭଣ୍ଡଂ ୱା କରୋନ୍ତି। ''ମମାୱୁସୋ ଚୀୱରଂ କିଲିଟ୍ଠଂ, ଧୋୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ''ମମ ପଣ୍ଣସାଲା ଉକ୍ଲାପା, ପରିଭଣ୍ଡଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ପଠମତରଂ ଆରୋଚିତେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଇଦାନି ତେସଂ ଅପ୍ପମାଦଲକ୍ଖଣଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ''କଚ୍ଚି ପନ ୱୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ ୱା, କଚ୍ଚି ତୁମ୍ହେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅମ୍ହାକନ୍ତି ଅମ୍ହେସୁ ତୀସୁ ଜନେସୁ। ପିଣ୍ଡାଯ ପଟିକ୍କମତୀତି ଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ଅୱକ୍କାରପାତିନ୍ତି ଅତିରେକପିଣ୍ଡପାତଂ ଅପନେତ୍ୱା ଠପନତ୍ଥାଯ ଏକଂ ସମୁଗ୍ଗପାତିଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଠପେତି। ଯୋ ପଚ୍ଛାତି ତେ କିର ଥେରା ନ ଏକତୋୱ ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ପୱିସନ୍ତି। ଫଲସମାପତ୍ତିରତା ହେତେ ପାତୋୱ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ ପୂରେତ୍ୱା ସେନାସନଂ ପୱିସିତ୍ୱା କାଲପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତି। ତେସୁ ଯୋ ପଠମତରଂ ନିସିନ୍ନୋ ଅତ୍ତନୋ କାଲପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ପଠମତରଂ ଉଟ୍ଠାତି, ସୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଟିନିୱତ୍ତୋ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜାନାତି ''ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ ପଚ୍ଛତୋ, ଅହଂ ପଠମତରଂ ଆଗତୋ''ତି। ଅଥ ପତ୍ତଂ ପିଦହିତ୍ୱା ଆସନପଞ୍ଞାପନାଦୀନି କତ୍ୱା ଯଦି ପତ୍ତେ ପଟିୱୀସମତ୍ତମେୱ ହୋତି, ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତି, ଯଦି ଅତିରେକଂ ହୋତି, ଅୱକ୍କାରପାତିଯଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପାତିଂ ପିଧାଯ ଭୁଞ୍ଜତି, କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ପତ୍ତଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ୱୋଦକଂ କତ୍ୱା ଥୱିକାଯ ଓସାପେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୱିସତି।

ଦୁତିଯୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱାୱ ଜାନାତି ''ଏକୋ ପଠମଂ ଆଗତୋ, ଏକୋ ପଚ୍ଛତୋ''ତି। ସୋ ସଚେ ପତ୍ତେ ଭତ୍ତଂ ପମାଣମେୱ ହୋତି, ଭୁଞ୍ଜତି। ସଚେ ମନ୍ଦଂ, ଅୱକ୍କାରପାତିତୋ ଗହେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତି। ସଚେ ଅତିରେକଂ ହୋତି, ଅୱକ୍କାରପାତିଯଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପମାଣମେୱ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପୁରିମତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୱିସତି। ତତିଯୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱାୱ ଜାନାତି ''ଦ୍ୱେ ପଠମଂ ଆଗତା, ଅହଂ ପଚ୍ଛିମୋ''ତି। ସୋପି ଦୁତିଯତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ପତ୍ତଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ୱୋଦକଂ କତ୍ୱା ଥୱିକାଯ ଓସାପେତ୍ୱା ଆସନାନି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଟିସାମେତି, ପାନୀଯଘଟେ ୱା ପରିଭୋଜନୀଯଘଟେ ୱା ଅୱସେସୋଦକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଘଟେ ନିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅୱକ୍କାରପାତିଯଂ ସଚେ ଅୱସେସଭତ୍ତଂ ହୋତି, ତଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଜହିତ୍ୱା ପାତିଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ପଟିସାମେତି, ଭତ୍ତଗ୍ଗଂ ସମ୍ମଜ୍ଜତି, ସୋ କଚୱରଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସମ୍ମଜ୍ଜନିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉପଚିକାହି ମୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୱିସତି। ଇଦଂ ଥେରାନଂ ବହିୱିହାରେ ଅରଞ୍ଞେ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚକରଣଟ୍ଠାନେ ଭୋଜନସାଲାଯ ୱତ୍ତଂ। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଯୋ ପଚ୍ଛା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଯୋପସ୍ସତୀତିଆଦି ପନ ନେସଂ ଅନ୍ତୋୱିହାରେ ୱତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ୱଚ୍ଚଘଟନ୍ତି ଆଚମନକୁମ୍ଭିଂ। ରିତ୍ତନ୍ତି ରିତ୍ତକଂ। ତୁଚ୍ଛନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଅୱିସଯ୍ହନ୍ତି ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଂ ଅତିଭାରିଯଂ। ହତ୍ଥୱିକାରେନାତି ହତ୍ଥସଞ୍ଞାଯ। ତେ କିର ପାନୀଯଘଟାଦୀସୁ ଯଂକିଞ୍ଚି ତୁଚ୍ଛକଂ ଗହେତ୍ୱା

ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଧୋୱିତ୍ୱା ଉଦକଂ ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ତୀରେ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ହତ୍ଥୱିକାରେନ ଆମନ୍ତେନ୍ତି, ଓଦିସ୍ସ ୱା ଅନୋଦିସ୍ସ ୱା ସଦ୍ଦଂ ନ କରୋନ୍ତି। କସ୍ମା ଓଦିସ୍ସ ନ କରୋନ୍ତି? ତଞ୍ଞେୱ ଭିକ୍ଖୁଂ ସଦ୍ଦୋ ବାଧେୟ୍ୟାତି। କସ୍ମା ଅନୋଦିସ୍ସ ନ କରୋନ୍ତି? ଅନୋଦିସ୍ସ ସଦ୍ଦେ ଦିନ୍ନେ ''ଅହଂ ପୁରେ, ଅହଂ ପୁରେ''ତି ଦ୍ୱେପି ନିକ୍ଖମେୟ୍ୟୁଂ। ତତୋ ଦ୍ୱୀହି କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମେ ଏକେନେୱ କତେ ଅପରସ୍ସ କମ୍ମଚ୍ଛେଦୋ ଭୱେୟ୍ୟ। ସଂୟତପଦସଦ୍ଦୋ ପନ ହୁତ୍ୱା ଅପରସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦିୱାଟ୍ଠାନସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ ଦିଟ୍ଠଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ହତ୍ଥସଞ୍ଞଂ କରୋତି, ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ଇତରୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ତତୋ ଦ୍ୱେ ଜନା ହତ୍ଥେନ ହତ୍ଥଂ ସଂସିବ୍ବନ୍ତା ଦ୍ୱୀସୁ ହତ୍ଥେସୁ ଠପେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟାହ ''ହତ୍ଥୱିକାରେନ ଦୁତିୟଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ହତ୍ଥୱିଲଙ୍ଘକେନ ଉପଟ୍ଠାପେମା''ତି।

ପଞ୍ଚାହିକଂ ଖୋ ପନାତି ଚାତୁଦ୍ଦସେ ପନ୍ନରସେ ଅଟ୍ଠମିୟନ୍ତି ଇଦଂ ତାୱ ପକତିଧମ୍ମସ୍ସୱନମେୱ, ତଂ ଅଖଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚମେ ପଞ୍ଚମେ ଦିୱସେ ଦ୍ୱେ ଥେରା ନାତିୱିକାଲେ ନହାୟିତ୍ୱା ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତ୍ଥ ତୟୋପି ନିସୀଦିତ୍ୱା ତିଣ୍ଣଂ ପିଟକାନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି। ତେସଂ ଏୱଂ କରୋନ୍ତାନଂୟେୱ ଅରୁଣଂ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ତାୱତା ଥେରେନ ଭଗୱତା ଅପ୍ପମାଦଲକ୍ଖଣଂ ପୁଚ୍ଛିତେନ ପମାଦଟ୍ଠାନେସୁୟେୱ ଅପ୍ପମାଦଲକ୍ଖଣଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତଂ ହୋତି। ଅଞ୍ଞେସଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖାଚାରପୱିସନକାଲୋ ନିକ୍ଖମନକାଲୋ ନିୱାସନପରିୱତ୍ତନଂ ଚୀୱରପାରୁପନଂ ଅନ୍ତୋଗାମେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରଣଂ ଧମ୍ମକଥନଂ ଅନୁମୋଦନଂ ଅନ୍ତୋଗାମତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚକରଣଂ ପତ୍ତଧୋୱନଂ ପତ୍ତଓସାପନଂ ପତ୍ତଚୀୱରପଟିସାମନନ୍ତି ପପଞ୍ଚକରଣଟ୍ଠାନାନି ଏତାନି। ତସ୍ମା ଥେରୋ ''ଅମ୍ହାକଂ ଏତ୍ତକଂ ଠାନଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଟ୍ଠକଥାପୱତ୍ତନେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ପମଜ୍ଜନଟ୍ଠାନାନି, ତତ୍ଥାପି ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, କମ୍ମଟ୍ଠାନୱିରୁଦ୍ଧଂ ନ ପଟିପଜ୍ଜାମା''ତି ଅଞ୍ଞେସଂ ପମାଦଟ୍ଠାନେସୁୟେୱ ସିଖାପ୍ପତ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଅପ୍ପମାଦଲକ୍ଖଣଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ଇମିନାୱ ଏତାନି ଠାନାନି ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱିହାରସମାପତ୍ତୀନଂ ଅୱଠଅଞ୍ଜନୱସେନ ପମାଦକାଲୋ ନାମ ଅମ୍ହାକଂ ନତ୍ଥୀତି ଦୀପେତି।

ପାଚୀନୱଂସଦାୟଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାଲିଲେୟ୍ୟକଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୬୭।ଧମ୍ମିୟାକଥାୟାତି ସମଗ୍ଗୱାସେ ଆନିସଂସପଟିସଂଯୁତ୍ତାୟ ଧମ୍ମକଥାୟ। ଅନୁପୁବ୍ବେନ (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୩୫) ଚାରିକଂ ଚରମାନୋତି ଅନୁକ୍କମେନ ଗାମନିଗମପଟିପାଟିୟା ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ। ଯେନ ପାଲିଲେୟ୍ୟକଂ ତଦୱସରୀତି ଏକକୋୱ ଯେନ ପାଲିଲେୟ୍ୟକଗାମୋ, ତଂ ଅୱସରି। ପାଲିଲେୟ୍ୟକଗାମୱାସିନୋପି ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପାଲିଲେୟ୍ୟକଗାମସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ରକ୍ଖିତୱନସଣ୍ଡୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ କତ୍ୱା ''ଏତ୍ଥ ଭଗୱା ୱସତୂ''ତି ୟାଚିତ୍ୱା ୱାସୟିଂସୁ। ଭଦ୍ଦସାଲୋତି ପନ ତତ୍ଥେକୋ ମନାପୋ ଲଟ୍ଠିକୋ ସାଲରୁକ୍ଖୋ। ଭଗୱା ତଂ ଗାମଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱନସଣ୍ଡେ ପଣ୍ଣସାଲାୟ ସମୀପେ ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱିହାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ପାଲିଲେୟ୍ୟକେ ୱିହରତି ରକ୍ଖିତୱନସଣ୍ଡେ ଭଦ୍ଦସାଲମୂଲେ''ତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତୋ ରହୋଗତସ୍ସାତିଆଦି ଭଗୱତୋ ୱିୱେକସୁଖପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଦସ୍ସନଂ। ଆକିଣ୍ଣୋ ନ ଫାସୁ ୱିହାସିନ୍ତି ସମ୍ବାଧପ୍ପତ୍ତୋ ଆକିଣ୍ଣୋ ୱିହାସିଂ। କିଂ ପନ ଭଗୱତୋ ସମ୍ବାଧୋ ଅତ୍ଥି ସଂସଗ୍ଗୋ ୱାତି? ନତ୍ଥି। ନ ହି କୋଚି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅନିଚ୍ଛାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଦୁରାସଦା ହି ବୁଦ୍ଧା ଭଗୱନ୍ତୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ଚ ଅନୁପଲିତ୍ତା, ହିତେସିତାୟ ପନ ସତ୍ତେସୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟ ''ମୁତ୍ତୋ ମୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ପଟିଞ୍ଞାନୁରୂପଂ ଚତୁରୋଘନିତ୍ଥରଣତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପରିସାନଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ କାଲେନ କାଲଂ ଉପସଙ୍କମନଂ ଅଧିୱାସେତି, ସୟଞ୍ଚ ମହାକରୁଣାସମୁସ୍ସାହିତୋ କାଲଞ୍ଞୂ ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଉପସଙ୍କମୀତି ଇଦଂ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ଆଚିଣ୍ଣଂ। ନାୟମିଧ ଆକିଣ୍ଣୱିହାରୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ, ଇଧ ପନ ତେହି କଲହକାରକେହି କୋସମ୍ବକଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକୱିହାରେ ୱାସଂ ୱିହାସି, ତଦା ୱିନେତବ୍ବାଭାୱତୋ ଆକିଣ୍ଣୱିହାରଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ''ଅହଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଆକିଣ୍ଣୋ ନ ଫାସୁ ୱିହାସି''ନ୍ତି। ତେନେୱାହ ''ତେହି କୋସମ୍ବକେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଭଣ୍ଡନକାରକେହୀ''ତିଆଦି।

ଦହରପୋତକେହୀତି ଦହରେହି ହତ୍ଥିପୋତକେହି, ଯେ ଭିଙ୍କାତିପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେହୀତି ହତ୍ଥିଆଦୀହି। କଦ୍ଦମୋଦକାନୀତି କଦ୍ଦମମିସ୍ସାନି ଉଦକାନି। ଓଗାହାତି ଏତ୍ଥ ''ଓଗାହ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଅସ୍ସାତି ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ। ଉପନିଘଂସନ୍ତିୟୋତି ଘଟ୍ଟେନ୍ତିୟୋ। ଉପନିଘଂସିୟମାନୋପି ଅତ୍ତନୋ ଉଚ୍ଚଆରଭାୱେନ ନ କୁଜ୍ଝତି, ତେନ ତା ଘଂସନ୍ତିୟେୱ। ୱୂପକଟ୍ଠୋତି ୱୂପକଟ୍ଠୋ ଦୂରୀଭୂତୋ।

ୟୂଥାତି ହତ୍ଥିଘଟାୟ। ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ସୋ କିର ହତ୍ଥିନାଗୋ ୟୂଥୱାସେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ତଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ପୱିଟ୍ଠୋ। ତତ୍ଥ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଘଟସହସ୍ସେନ ନିବ୍ବାପିତସନ୍ତାପୋ ୱିୟ ନିବ୍ବୁତୋ ହୁତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଅଟ୍ଠାସି, ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୱତ୍ତସୀସେ ଠତ୍ୱା ଭଦ୍ଦସାଲସ୍ସ

ପଣ୍ଣସାଲାଯ ଚ ସମନ୍ତତୋ ଅପ୍ପହରିତଂ କତ୍ୱା ସାଖାଭଙ୍ଗେନ ସମ୍ମଜ୍ଜତି, ଭଗୱତୋ ମୁଖଧୋୱନଂ ଦେତି, ନହାନୋଦକଂ ଆହରତି, ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଦେତି, ଅରଞ୍ଞତୋ ମଧୁରାନି ଫଲାଫଲାନି ଆହରିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଉପନେତି। ସତ୍ଥା ତାନି ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ସୋଣ୍ଡାଯ ଭଗୱତୋ ପାନୀଯଂ ପରିଭୋଜନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠାପେତୀ''ତିଆଦି। ସୋ କିର ସୋଣ୍ଡାଯ ଦାରୂନି ଆହରିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଘଂସିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଦାରୂନି ଜାଲାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପାସାଣଖଣ୍ଡାନି ତାପେତ୍ୱା ତାନି ଦଣ୍ଡକେହି ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ସୋଣ୍ଡିଯଂ ଖିପିତ୍ୱା ଉଦକସ୍ସ ତତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଭଗୱା ''ହତ୍ଥିନାଗୋ ମମ ନହାନଂ ଇଚ୍ଛତୀ''ତି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନହାନକିଚ୍ଚଂ କରୋତି। ପାନୀଯେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତସ୍ମିଂ ପନ ସୀତଲେ ଜାତେ ଉପସଙ୍କମତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ସୋଣ୍ଡାଯ ଭଗୱତୋ ପାନୀଯଂ ପରିଭୋଜନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠାପେତୀ''ତି।

ଅତ୍ତନୋ ଚ ପୱିୱେକଂ ୱିଦିତ୍ୱାତି କେହିଚି ଅନାକିଣ୍ଣଭାୱଲଦ୍ଧଂ କାଯୱିୱେକଂ ଜାନିତ୍ୱା। ଇତରେ ପନ ୱିୱେକା ଭଗୱତୋ ସବ୍ବକାଲଂ ୱିଜ୍ଜନ୍ତିଯେୱ। ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି ଇମଂ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ ଚ ୱିୱେକାଭିରତିଯା ସମାନଜ୍ଝାସଯଭାୱଦୀପନଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି।

ଗାଥାଯ ପନ ଏୱମତ୍ଥଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୩୫) – ଏତଂ ଈସାଦନ୍ତସ୍ସ ରଥଈସାସଦିସଦନ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥିନାଗସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନାଗେନ ବୁଦ୍ଧନାଗସ୍ସ ଚିତ୍ତେନ ସମେତି ସଂସନ୍ଦତି। କଥଂ ସମେତି ଚେ? ଯଦେକୋ ରମତୀ ୱନେ, ଯସ୍ମା ବୁଦ୍ଧନାଗୋ ''ଅହଂ ଖୋ ପୁବ୍ବେ ଆକିଣ୍ଣୋ ୱିହାସି''ନ୍ତି ପୁରିମଂ ଆକିଣ୍ଣୱିହାରଂ ଜିଗୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱିୱେକଂ ଉପବ୍ରୂହଯମାନୋ ଇଦାନି ଯଥା ଏକୋ ଅଦୁତିଯୋ ୱନେ ଅରଞ୍ଞେ ରମତି ଅଭିରମତି, ଏୱଂ ଅଯମ୍ପି ହତ୍ଥିନାଗୋ ପୁବ୍ବେ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥିଆଦୀହି ଆକିଣ୍ଣୱିହାରଂ ଜିଗୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଇଦାନି ଏକୋ ଅସହାଯୋ ୱନେ ଏକୱିହାରଂ ରମତି ଅଭିନନ୍ଦତି, ତସ୍ମାସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନାଗେନ ସମେତି, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତେନ ସମେତୀତି କତ୍ୱା ଏକୀଭାୱରତିଯା ଏକସଦିସଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପାଲିଲେଯ୍ୟକଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଟ୍ଠାରସୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୭୩।ଯୋ ପଟିବାହେଯ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଯୋ ସେନାସନାରହସ୍ସ ସେନାସନଂ ପଟିବାହତି, ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତି। କଲହକାରକାଦୀନଂ ପନେତ୍ଥ ''ୱକାସୋ ନତ୍ଥୀ''ତିଆଦିକଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ କତିକଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ନ ପଞ୍ଞପେନ୍ତସ୍ସ ''ଅହଂ ୱୁଡ୍ଢୋ''ତି ପସଯ୍ହ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତଂ ''ଯୁତ୍ତିଯା ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱତ୍ୱା ୱାରେନ୍ତସ୍ସ ଚ ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତି। ''ଭଣ୍ଡନକାରକଂ ନିକ୍କଡ୍ଢତୀତି ୱଚନତୋ କୁଲଦୂସକସ୍ସ ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମାନୁଞ୍ଞାଯ ଚ ଇଧ କଲହୱୂପସମନତ୍ଥଂ ଆଗତାନଂ କୋସମ୍ବକାନମ୍ପି 'ଯଥାୱୁଡ୍ଢ'ନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା 'ୱିୱିତ୍ତେ ଅସତି ୱିୱିତ୍ତଂ କତ୍ୱାପି ଦାତବ୍ବ'ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱିୱିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦେନ୍ତଂ ପଟିବାହନ୍ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତୀ''ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ।

ଉପାଲିସଙ୍ଘସାମଗ୍ଗୀପୁଚ୍ଛାୱଣ୍ଣନା

୪୭୬।ନମୂଲା ମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ମୂଲତୋ ମୂଲଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା। ଅତ୍ଥତୋ ଅପଗତାତି ସାମଗ୍ଗିସଙ୍ଖାତଅତ୍ଥତୋ ଅପଗତା।

୪୭୭। ଯେନ ନଂ ପଚ୍ଛତ୍ଥିକା ୱଦେଯ୍ୟୁଂ, ତଂ ନ ହି ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନପଗତନ୍ତି କାରଣତୋ ଅନପେତଂ, ସକାରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଉସ୍ସୂଯାଯାତି ଇମିନା ଦୋସାଗତିଗମନସ୍ସ ସଙ୍ଗହିତତ୍ତା ''ଅଗତିଗମନେନା''ତି ଅୱସେସଅଗତିଗମନଂ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଟ୍ଠହି ଦୂତଙ୍ଗେହୀତି ''ସୋତା ଚ ହୋତି ସାୱେତା ଚ ଉଗ୍ଗହେତା ଚ ଧାରେତା ଚ ୱିଞ୍ଞାପେତା ଚ କୁସଲୋ ଚ ସହିତାସହିତଦସ୍ସନୋ ଚ ଅକଲହକାରକୋ ଚା''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେହି ଅଟ୍ଠହି ଦୂତଙ୍ଗେହି। ସେସମେତ୍ଥ ପାଠଇତୋ ଅଟ୍ଠକଥାତୋ ଚ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ

ମହାୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଚୂଡଅଖଗ୍ଲ-ଟୀକା

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧। କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା

୧। ଚୂଳୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ ତାୱ ''ଯଟ୍ଠିଂ ପଓ୍ୱେସଯ, କୁନ୍ତେ ପଓ୍ୱେସଯା''ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ସହଚରଣଞ୍ଞାଯେନ ''ମଞ୍ଚା ଉକ୍କୁଟ୍ଠିଂ କରୋନ୍ତୀ''ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ନିସ୍ସିତେସୁ ନିସ୍ସଯଓ୍ୱୋହାରଓ୍ୱସେନ ୱା ପଣ୍ଡୁକଲୋହିତକନିସ୍ସିତା ପଣ୍ଡୁକଲୋହିତକସଦ୍ଦେନ ୱୁତ୍ତାତି ଆହ ''ତେସଂ ନିସ୍ସିତକାପି ପଣ୍ଡୁକଲୋହିତକାତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତୀ''ତି। ପଟିଓ୍ୱଦଥାତି ପଟିଓ୍ୱଚନଂ ଦେଥ।

ଅଧମ୍ମକମ୍ମଦ୍ୱାଦସକକଥାୱଣ୍ଣନା

୪।ତୀହିଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତନ୍ତି ପଚ୍ଚେକଂ ସମ୍ବନ୍ଧିତେହି ୱା ତୀହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ। ନ ହି ତିଣ୍ଣଂ ଏୱ ଅଙ୍ଗାନଂ ସମୋଧାନେନ ଅଧମ୍ମକମ୍ମଂ ହୋତି, ଏକେନପି ହୋତିଯେୱ। ''ଅପ୍ପଟିଞ୍ଞାଯ କତଂ ହୋତୀତି ଲଜ୍ଜିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ କଥିତଂ।

ନନୁ ଚ ''ଅଦେସନାଗାମିନିଯା ଆପତ୍ତିଯା କତଂ ହୋତୀ''ତି ଇଦଂ ପରତୋ ''ତୀହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆକଙ୍ଖମାନୋ ସଙ୍ଘୋ ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମଂ କରେଯ୍ୟ, ଅଧିସୀଲେ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ ହୋତୀ''ତି ଇମିନା ୱିରୁଜ୍ଝତି। ଅଦେସନାଗାମିନିଂ ଆପନ୍ନୋ ହି ''ଅଧିସୀଲେ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି? ତତ୍ଥ କେଚି ୱଦନ୍ତି ''ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମସ୍ସ ହି ୱିସେସେନ ଭଣ୍ଡନକାରକତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗ''ନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପାଠଇଯା ଆଗତନିଦାନେନ ସମେତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବତିକେସୁପି ଭଣ୍ଡନଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡନପଚ୍ଚଯା ଆପନ୍ନାପତ୍ତିୱସେନ ଇଦଂ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ। ତସ୍ମା 'ଅଧିସୀଲେ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ'ତି ଏତ୍ଥାପି ପୁବ୍ବଭାଗେ ୱା ପରଭାଗେ ୱା ଚୋଦନାସାରଣାଦିକାଲେ ଭଣ୍ଡନପଚ୍ଚଯା ଆପନ୍ନାପତ୍ତିୱସେନେୱ କାତବ୍ବଂ, ନ କେୱଲଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସପଚ୍ଚଯା କାତବ୍ବ''ନ୍ତି। ଅପରେ ପନ ୱଦନ୍ତି ''ଅଦେସନାଗାମିନିଯାତି ଇଦଂ ପାରାଜିକାପତ୍ତିଂଯେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ 'ଅଦେସନାଗାମିନିଯାତି ପାରାଜିକାପତ୍ତିଯା ୱା ସଙ୍ଘାଦିସେସାପତ୍ତିଯା ୱା'ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘାଦିସେସାପତ୍ତିଯା ୱାତି ଅନ୍ତ୍ଭୁଦ୍ଧାରୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, 'ଅଧିସୀଲେ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ'ତି ଚ ଇଦଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସଂଯେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପାରାଜିକଂ। ତସ୍ମା ପାରାଜିକାପତ୍ତିପଚ୍ଚଯା ନ ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ ପଯୋଜନାଭାୱା, ସଙ୍ଘାଦିସେସପଚ୍ଚଯା କାତବ୍ବନ୍ତି ଅଯମତ୍ଥୋ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତି। ସୁକ୍କପକ୍ଖେ 'ଦେସନାଗାମିନିଯା ଆପତ୍ତିଯା କତଂ ହୋତୀ'ତି ଇମିନା ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି ଚେ? ନ ଏକେନ ପରିଯାଯେନ ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସପି ଦେସନାଗାମିନୀୱୋହାରସମ୍ଭୱତୋ''ତି, ତଂ ଯୁତ୍ତଂ ୱିଯ ଦିସ୍ସତି।

ନପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତବ୍ବଅଟ୍ଠାରସକକଥାୱଣ୍ଣନା

୮।ଲୋମଂ ପାତେନ୍ତୀତିଆଦି ସମ୍ମାୱତ୍ତନାଯ ପରିଯାଯୱଚନଂ।

ନିଯସ୍ସକମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧। ନିଯସ୍ସକମ୍ମେ ''ନିସ୍ସାଯ ତେ ୱତ୍ଥବ୍ବନ୍ତି ଗରୁନିସ୍ସଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଇତର''ନ୍ତି କେନଚି ଲିଖିତଂ। ଗଣ୍ଠିପଦେ ପନ ''ନିଯସ୍ସକମ୍ମଂ ଯସ୍ମା ବାଲୱସେନ କରୀଯତି, ତସ୍ମା ନିସ୍ସାଯ ୱତ୍ଥବ୍ବନ୍ତି ନିସ୍ସଯଂ ଗାହାପେତବ୍ବୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଯୁତ୍ତତରଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ଅପିସ୍ସୂତି ଏତ୍ଥ ସୁଇତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଭିକ୍ଖୂ ଅପି ନିଚ୍ଚବ୍ୟାୱଟା ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୯। ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମେ ତେନ ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଘୋ ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତୂତି ଇଦଂ ତେସୁ ୱିବ୍ଭମନ୍ତେସୁପି ପକ୍କମନ୍ତେସୁପି ସମ୍ମାୱତ୍ତନ୍ତେଯେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ପଟିସାରଣୀଯକମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୩। ସୁଧମ୍ମୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମଚ୍ଛିକାସଣ୍ଡେତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ତତ୍ଥ କିର (ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୭୨ ଚିତ୍ତଗହପତିୱତ୍ଥୁ) ଚିତ୍ତୋ ଗହପତି ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିୟାନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ମହାନାମତ୍ଥେରଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରମାନଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ଇରିୟାପଥେ ପସୀଦିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଆଦାୟ ଗେହଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁଣନ୍ତୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପତ୍ୱା ଅଚଲସଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଅମ୍ବାଟକୱନଂ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ଉୟ୍ୟାନଂ ସଙ୍ଘାରାମଂ କାତୁକାମୋ ଥେରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଉଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ନିୟ୍ୟାତେସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ''ପତିଟ୍ଠିତଂ ବୁଦ୍ଧସାସନ''ନ୍ତି ଉଦକପରିୟନ୍ତଂ କତ୍ୱା ମହାପଥୱୀ କମ୍ପି, ମହାସେଟ୍ଠି ଉୟ୍ୟାନେ ମହାୱିହାରଂ କାରେସି। ତତ୍ଥାୟଂ ସୁଧମ୍ମୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆୱାସିକୋ ଅହୋସି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ''ଆୟସ୍ମା ସୁଧମ୍ମୋ ମଚ୍ଛିକାସଣ୍ଡେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗହପତିନୋ ଆୱାସିକୋ ହୋତୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଧୁୱଭତ୍ତିକୋତି ନିଚ୍ଚଭତ୍ତିକୋ।

ଅପରେନ ସମୟେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ତସ୍ସ ସଙ୍ଗହଂ କତ୍ତୁକାମା ମଚ୍ଛିକାସଣ୍ଡଂ ଅଗମଂସୁ। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ''ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ସମ୍ବହୁଲା ଥେରା''ତିଆଦି। ଚିତ୍ତୋ ଗହପତି ତେସଂ ଆଗମନଂ ସୁତ୍ୱା ଅଦ୍ଧୟୋଜନମତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ଆଦାୟ ଅତ୍ତନୋ ୱିହାରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତୁକୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଥୋକଂ ଧମ୍ମକଥଂ ସୋତୁକାମୋମ୍ହୀ''ତି ଧମ୍ମସେନାପତିଂ ୟାଚି। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ ''ଉପାସକ, ଅଦ୍ଧାନେନାମ୍ହ କିଲନ୍ତରୂପା, ଅପିଚ ଥୋକଂ ସୁଣାହୀ''ତି ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଖୋ ଚିତ୍ତଂ ଗହପତିଂ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ସନ୍ଦସ୍ସେସୀ''ତିଆଦି। ସୋ ଥେରସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁଣନ୍ତୋୱ ଅନାଗାମିଫଲଂ ପାପୁଣି।

୪୧।ନାସକ୍ଖି ଚିତ୍ତଂ ଗହପତିଂ ଖମାପେତୁନ୍ତି ସୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଗହପତି, ମୟ୍ହମେୱ ସୋ ଦୋସୋ , ଖମାହି ମେ''ତି ୱତ୍ୱାପି ''ନାହଂ ଖମାମୀ''ତି ତେନ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ମଙ୍କୁଭୂତୋ ତଂ ଖମାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ପୁନଦେୱ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ପଚ୍ଚାଗମାସି। ସତ୍ଥା ''ନାସ୍ସ ଉପାସକୋ ଖମିସ୍ସତୀ''ତି ଜାନନ୍ତୋପି ''ମାନଥଦ୍ଧୋ ଏସ ତିଂସୟୋଜନଂ ଗନ୍ତ୍ୱାୱ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତୂ''ତି ଖମନୁପାୟଂ ଅନାଚିକ୍ଖିତ୍ୱାୱ ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ଅଥସ୍ସ ପୁନ ଆଗତକାଲେ ନିହତମାନସ୍ସ ଅନୁଦୂତଂ ଦତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ, ଇମିନା ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପାସକଂ ଖମାପେହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ସମଣେନ ନାମ 'ମୟ୍ହଂ ୱିହାରୋ, ମୟ୍ହଂ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ, ମୟ୍ହଂ ଉପାସକୋ, ମୟ୍ହଂ ଉପାସିକା'ତି ମାନଂ ୱା ଇସ୍ସଂ ୱା କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଏୱଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ହି ଇଚ୍ଛାମାନାଦୟୋ କିଲେସା ୱଡ୍ଢନ୍ତୀ''ତି ୱୱଦନ୍ତୋ –

''ଅସନ୍ତଂ ଭାୱନମିଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ପୁରେକ୍ଖାରଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସୁ;

ଆୱାସେସୁ ଚ ଇସ୍ସରିୟଂ, ପୂଜା ପରକୁଲେସୁ ଚ।

''ମମେୱ କତ ମଞ୍ଞନ୍ତୁ, ଗିହୀ ପବ୍ବଜିତା ଉଭୋ;

ମମେୱାତିୱସା ଅସ୍ସୁ, କିଚ୍ଚାକିଚ୍ଚେସୁ କିସ୍ମିଚି;

ଇତି ବାଲସ୍ସ ସଙ୍କପ୍ପୋ, ଇଚ୍ଛା ମାନୋ ଚ ୱଡ୍ଢତୀ''ତି। (ଧ। ପ। ୭୩-୭୪) –

ଧମ୍ମପଦେ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ସୁଧମ୍ମତ୍ଥେରୋପି ଇମଂ ୱୋଦଂ ସୁତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ତେନ ଅନୁଦୂତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପାସକସ୍ସ ଚକ୍ଖୁପଥେ ଆପତ୍ତିଂ ପଟିକରିତ୍ୱା ଉପାସକଂ ଖମାପେସି। ସୋ ଉପାସକେନ ''ଖମାମହଂ ଭନ୍ତେ, ସଚେ ମୟ୍ହଂ ଦୋସୋ ଅତ୍ଥି, ଖମଥ ମେ''ତି ପଟିଖମାପିତୋ ସତ୍ଥାରା ଦିନ୍ନୱୋଦେ ଠତ୍ୱା କତିପାହେନେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି।

ଆପତ୍ତିୟା ଅଦସ୍ସନେ ଉକ୍ଖେପନୀୟକମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା

୫୦।ତସ୍ସା ଅଦସ୍ସନେୟେୱ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ତସ୍ସା ଅଦସ୍ସନେୟେୱ ଉକ୍ଖେପନୀୟକମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ। ତଜ୍ଜନୀୟାଦିକମ୍ମଂ ପନ ଆପତ୍ତିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ତସ୍ସା ଅଦସ୍ସନେ ଅପ୍ପଟିକମ୍ମେ ୱା ଭଣ୍ଡନକାରକାଦିଅଙ୍ଗେହି କାତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ପାରିୱାସିକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୭୫। ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ନୱକତରଂ ପାରିୱାସିକନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ନୱକତରଂ ପାରିୱାସିକଂ। ପାରିୱାସିକସ୍ସ ହି ଅତ୍ତନୋ ନୱକତରଂ ପାରିୱାସିକଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେ ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସନାରହମାନତ୍ତାରହମାନତ୍ତଚାରିକଅବ୍ଭାନାରହାପି ପକତତ୍ତଟ୍ଠାନେଯେୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ଅନ୍ତମସୋ ମୂଲାଯପଅକସ୍ସନାରହାଦୀନମ୍ପୀ’’ତି। ପାଦେ ଘଂସେନ୍ତି ଏତେନାତି ପାଦଘଂସନଂ, ସକ୍ଖରକଥଲାଦି। ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିସ୍ସୋ ପାଦଘଂସନିଯୋ ସକ୍ଖରଂ କଥଲଂ ସମୁଦ୍ଦଫେଣକ’’ନ୍ତି (ଚୂଳୱ। ୨୬୯) ହି ୱୁତ୍ତଂ। ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦୀନମ୍ପି ସାଦିଯନ୍ତସ୍ସାତି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନମ୍ପି ଅଭିୱାଦନାଦିଂ ସାଦିଯନ୍ତସ୍ସ। ‘‘ମା ମଂ ଗାମପ୍ପୱେସନଂ ଆପୁଚ୍ଛଥା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଅନାପୁଚ୍ଛାପି ଗାମଂ ପୱିସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯୋ ଯୋ ୱୁଡ୍ଢୋତି ପାରିୱାସିକେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଯୋ ଯୋ ୱୁଡ୍ଢୋ। ନୱକତରସ୍ସ ସାଦିତୁନ୍ତି ପାରିୱାସିକନୱକତରସ୍ସ ଅଭିୱାଦନାଦିଂ ସାଦିତୁଂ।

ତତ୍ଥେୱାତି ସଙ୍ଘନୱକଟ୍ଠାନେଯେୱ। ଅତ୍ତନୋ ପାଳିଯା ପୱାରେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ପତ୍ତପାଳିଯା ପୱାରେତବ୍ବଂ, ନ ପନ ସବ୍ବେସୁ ପୱାରିତେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦି ପନ ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୀତି ଯଦି ପୁରିମଦିୱସେ ଅତ୍ତନୋ ନ ଗଣ୍ହାତି ଗହେତ୍ୱା ଚ ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ଚତୁସ୍ସାଲଭତ୍ତନ୍ତି ଭୋଜନସାଲାଯଂ ପଟିପାଟିଯା ଦିଯ୍ଯମାନଭତ୍ତଂ। ହତ୍ଥପାସେ ଠିତେନାତି ଦାଯକସ୍ସ ହତ୍ଥପାସେ ଠିତେନ।

୭୬।ଅଞ୍ଞୋ ସାମଣେରୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋତି ଉପଜ୍ଝାଯେନ ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ସାମଣେରୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ। ଉପଜ୍ଝଂ ଦତ୍ୱା ଗହିତସାମଣେରାପୀତି ପକତତ୍ତକାଲେ ଉପଜ୍ଝଂ ଦତ୍ୱା ଗହିତସାମଣେରାପି। ଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିକେନ ଆଣତ୍ତୋପି ଗରୁଧମ୍ମେହି ଅଞ୍ଞେହି ୱା ୱଦିତୁଂ ଲଭତୀତି ଆହ ‘‘ପଟିବଲସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଭାରୋ କାତବ୍ବୋ’’ତି। ଆଗତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ୱତ୍ତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୱଚନୀଯନ୍ତି ସଦୋସଂ । ଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନଂ ନ କାତବ୍ବନ୍ତି ପଧାନଟ୍ଠାନଂ ନ କାତବ୍ବଂ। କିଂ ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକେନ ୱା’’ତିଆଦି।

ରଜେହି ହତା ଉପହତା ଭୂମି ଏତିସ୍ସାତି ରଜୋହତଭୂମି, ରଜୋକିଣ୍ଣଭୂମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଚଯନ୍ତି ୱସ୍ସାୱାସିକଲାଭଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଏକପସ୍ସେ ଠତ୍ୱାତି ପାଳିଙ୍ଗ ୱିହାଯ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଛତୋ ଠତ୍ୱା। ସେନାସନଂ ନ ଲଭତୀତି ସେଯ୍ଯାପରିଯନ୍ତଭାଗିତାଯ ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ଲଭତି। ଅସ୍ସାତି ଭୱେଯ୍ଯ। ‘‘ଆଗନ୍ତୁକେନ ଆରୋଚେତବ୍ବଂ, ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ଆରୋଚେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସଚେ ଦ୍ୱେ ପାରିୱାସିକା ଗତଟ୍ଠାନେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ଉଭୋହିପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଆରୋଚେତବ୍ବଂ। ଯଥା ବହି ଦିସ୍ୱା ଆରୋଚିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିହାରଂ ଆଗତେ ପୁନ ଆରୋଚନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ୱିହାରଂ ଗତେନପି ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ ଆରୋଚିତସ୍ସ ପୁନ ଆରୋଚନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତି।

୮୧।ଅୱିସେସେନାତି ପାରିୱାସିକସ୍ସ ଉକ୍ଖିତ୍ତକସ୍ସ ଚ ଅୱିସେସେନ। ୱବ୍ବନ୍ତି ପଲିବୁଦ୍ଧଂ।

୮୩।ସହୱାସୋତି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେ ଛନ୍ନେ ପକତତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଦ୍ଧିଂ ସଯନମେୱ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ନ ସେସଇରିଯାପଥକପ୍ପନଂ। ସେସମେତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯମେୱ।

ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ସମୁଚ୍ଚଯକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୭। ସମୁଚ୍ଚଯକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱତ୍ତଂ ସମାଦାତବ୍ବନ୍ତି ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଦ୍ୱୀହି ପଦେହି ଏକେନ ୱା ସମାଦାତବ୍ବଂ। ୱେଦିଯାମୀତି ଚିତ୍ତେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସୁଖଂ ଅନୁଭୱାମି, ନ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ଅହଂ ଦୁକ୍ଖିତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବନ୍ତି ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ‘‘ମାନତ୍ତଂ ନିକ୍ଖିପାମି, ୱତ୍ତଂ ନିକ୍ଖିପାମୀ’’ତି ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି ଏକେନ ୱା ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବଂ। ତସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବନ୍ତି ଅନାରୋଚନେନ ୱତ୍ତଭେଦଦୁକ୍କଟପରିମୋଚନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଜ୍ଝାଯନସଦ୍ଦସୱନୂପଚାରୱିଜହନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ମହାମଗ୍ଗତୋ ଓକ୍କମ୍ମାତି ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନଭିକ୍ଖୂନଂ ଉପଚାରୱିଜହନତ୍ଥଂ, ଗୁମ୍ବେନ ୱା ୱତିଯା ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେତି ଦସ୍ସନୂପଚାରୱିଜହନତ୍ଥଂ। ଅନିକ୍ଖିତ୍ତୱତ୍ତେନ ଅନ୍ତୋଉପଚାରଗତାନଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଆରୋଚେତବ୍ବତ୍ତା ‘‘ଅଯଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୱତ୍ତସ୍ସ ପରିହାରୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନିକ୍ଖିତ୍ତୱତ୍ତସ୍ସାତି ୱତ୍ତଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପରିୱସନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଥେରସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ୱତ୍ତଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପରିୱସନ୍ତସ୍ସ ଉପଚାରଗତାନଂ ସବ୍ବେସଂ ଆରୋଚନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଦିଟ୍ଠରୂପାନଂ ସୁତସଦ୍ଦାନଂ ଆରୋଚେତବ୍ବଂ, ଅଦିଟ୍ଠଅସୁତାନମ୍ପି ଅନ୍ତୋଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥଗତାନଂ ଆରୋଚେତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ୱତ୍ତଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପରିୱସନ୍ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣନ୍ତି।

ପରିୱାସକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୨। ‘‘ସତିଯେୱ ଅନ୍ତରାଯେ ଅନ୍ତରାଯିକସଞ୍ଞୀ ଛାଦେତି, ଅଚ୍ଛନ୍ନା ହୋତି। ଅନ୍ତରାଯିକସ୍ସ ପନ ଅନନ୍ତରାଯିକସଞ୍ଞାଯ ଛାଦଯତୋ ଅଚ୍ଛନ୍ନାୱା’’ତିପି ପାଠୋ। ଅୱେରୀତି ହିତକାମୋ। ଉଦ୍ଧସ୍ତେ ଅରୁଣେତି ଉଟ୍ଠିତେ ଅରୁଣେ। ସୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେତି ସଭାଗସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଅନାପନ୍ନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ। ୱତ୍ଥୂନ୍ତି ଅସୁଚିମୋଚନାଦିୱୀତିକ୍କମଂ।

ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠୀତିୱତ୍ଥୁ ଚେୱ ଗୋତ୍ତଞ୍ଚାତି ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠୀତି ଇଦଂ ଅସୁଚିମୋଚନଲକ୍ଖଣସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମସ୍ସ ପକାସନତୋ ୱତ୍ଥୁ ଚେୱ ହୋତି, ସଜାତିଯସାଧାରଣୱିଜାତିଯୱିନିୱତ୍ତସଭାୱାଯ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଯା ଏୱ ପକାସନତୋ ଗୋତ୍ତଞ୍ଚ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଗଂ ତାଯତୀତି ହି ଗୋତ୍ତଂ। ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତିନାମଞ୍ଚେୱ ଆପତ୍ତି ଚାତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି ତେନ ତେନ ୱୀତିକ୍କମେନ ଆପନ୍ନସ୍ସ ଆପତ୍ତିନିକାଯସ୍ସ ନାମପ୍ପକାସନତୋ ନାମଞ୍ଚେୱ ହୋତି ଆପତ୍ତିସଭାଗତ୍ତା ଆପତ୍ତି ଚ।

ତଦନୁରୂପଂ କମ୍ମୱାଚଂ କତ୍ୱା ମାନତ୍ତଂ ଦାତବ୍ବନ୍ତି –

‘‘ସୁଣାତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘୋ, ଅଯଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜି ସଞ୍ଚେତନିକଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଂ ଏକାହପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ସୋ ସଙ୍ଘଂ ଏକିସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ସଞ୍ଚେତନିକାଯ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଯା ଏକାହପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଏକାହପରିୱାସଂ ଯାଚି। ସଙ୍ଘୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଏକିସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ସଞ୍ଚେତନିକାଯ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଯା ଏକାହପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଏକାହପରିୱାସଂ ଅଦାସି। ସୋ ପରିୱୁତ୍ଥପରିୱାସୋ। ଅଯଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜି ସଞ୍ଚେତନିକଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ସୋ ସଙ୍ଘଂ ତାସଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ସଞ୍ଚେତନିକାନଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠୀନଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଚ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଚ ଛାରତ୍ତଂ ମାନତ୍ତଂ ଯାଚତି। ଯଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ, ସଙ୍ଘୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ସଞ୍ଚେତନିକାନଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠୀନଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଚ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଚ ଛାରତ୍ତଂ ମାନତ୍ତଂ ଦଦେଯ୍ୟ, ଏସା ଞତ୍ତି।

ସୁଣାତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ…ପେ… ସୋ ପରିୱୁତ୍ଥପରିୱାସୋ। ଅଯଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜି ସଞ୍ଚେତନିକଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ସୋ ସଙ୍ଘଂ ତାସଂ…ପେ… ଯାଚତି। ସଙ୍ଘୋ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ସଞ୍ଚେତନିକାନଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠୀନଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଚ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଚ ଛାରତ୍ତଂ ମାନତ୍ତଂ ଦେତି। ଯସ୍ସାଯସ୍ମତୋ ଖମତି ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ସଞ୍ଚେତନିକାନଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠୀନଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଚ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଚ ଛାରତ୍ତଂ ମାନତ୍ତସ୍ସ ଦାନଂ, ସୋ ତୁଣ୍ହସ୍ସ। ଯସ୍ସ ନକ୍ଖମତି, ସୋ ଭାସେଯ୍ୟ।

ଦୁତିଯମ୍ପି ଏତମତ୍ଥଂ ୱଦାମି…ପେ… ତତିଯମ୍ପି ଏତମତ୍ଥଂ ୱଦାମି…ପେ…

ଦିନ୍ନଂ ସଙ୍ଘେନ ଇତ୍ଥନାମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ସଞ୍ଚେତନିକାନଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠୀନଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାୟ ଚ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାୟ ଚ ଛାରତ୍ତଂ ମାନତ୍ତଂ, ଖମତି ସଙ୍ଘସ୍ସ, ତସ୍ମା ତୁଣ୍ହୀ। ଏୱମେତଂ ଧାରୟାମୀତି –

ଏୱଂ କମ୍ମୱାଚଂ କତ୍ୱା ମାନତ୍ତଂ ଦାତବ୍ବଂ। ଚିଣ୍ଣମାନତ୍ତସ୍ସ ଚ ଇମିନାୱ ନୟେନ କମ୍ମୱାଚଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଅବ୍ଭାନଂ କାତବ୍ବଂ।

ଅଞ୍ଞସ୍ମିନ୍ତି ସୁଦ୍ଧନ୍ତପରିୱାସୱସେନ ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ। ଦସସତଂ ଆପତ୍ତିୟୋ ରତ୍ତିସତଂ ଛାଦୟିତ୍ୱାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ପରିୱାସକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅତ୍ତନୋ ସୀମଂ ସୋଧେତ୍ୱା ୱିହାରସୀମାୟାତି ୱିହାରେ ବଦ୍ଧସୀମମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିହାରୂପଚାରତୋପି ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତା ଅତିକ୍କମିତବ୍ବାତି ଭିକ୍ଖୁୱିହାରଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି ଗାମୂପଚାରାତିକ୍କମେନେୱ ଭିକ୍ଖୁନୀୱିହାରୂପଚାରାତିକ୍କମସ୍ସ ସିଦ୍ଧତ୍ତା। ୱିହାରସ୍ସ ଚାତି ଭିକ୍ଖୁୱିହାରସ୍ସ। ଗାମସ୍ସାତି ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗାମସ୍ସ ଉପଚାରଂ ମୁଞ୍ଚିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ନ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଗାମୂପଚାରେପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ତତ୍ଥେୱ ଠାନଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତୀତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଠାନଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତି। ପରିୱାସୱତ୍ତାଦୀନନ୍ତି ପରିୱାସନିସ୍ସୟପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଆଦୀନଂ। ଯୁତ୍ତତରଂ ଦିସ୍ସତୀତି ଇମିନା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତୱତ୍ତଭିକ୍ଖୁନା ୱିୟ ଭିକ୍ଖୁନିୟାପି ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମଗତାନଂୟେୱ ଆରୋଚେତବ୍ବଂ, ନ ଗାମେ ଠିତାନମ୍ପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚେତବ୍ବନ୍ତି ଦୀପେତି। ତସ୍ମିଂ ଗାମେତି ୟସ୍ମିଂ ଗାମେ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟୋ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ଗାମେ। ବହି ଉପଚାରସୀମାୟ ଠତ୍ୱାତି ଉପଚାରସୀମତୋ ବହି ଠତ୍ୱା। ସମ୍ମନ୍ନିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବାତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ମନ୍ନିତ୍ୱା ଦିନ୍ନାୟ ସହୱାସେପି ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦୋ ନ ହୋତି।

ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିୱାସକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୮।ୱିସୁଂ ମାନତ୍ତଂ ଚରିତବ୍ବନ୍ତି ମୂଲାୟପଟିକସ୍ସନଂ ଅକତ୍ୱା ୱିସୁଂ କମ୍ମୱାଚାୟ ମାନତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଚରିତବ୍ବଂ।

ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଗ୍ଘସମୋଧାନପରିୱାସକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୩୪।ଏକାପତ୍ତିମୂଲକନ୍ତି "ଏକା ଆପତ୍ତି ଏକାହପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା, ଏକା ଆପତ୍ତି ଦ୍ୱୀହପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା"ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତନୟଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ଆପତ୍ତିୱଡ୍ଢନକନ୍ତି "ଏକା ଆପତ୍ତି ଏକାହପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା, ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିୟୋ ଦ୍ୱୀହପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା"ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତଂ ଆପତ୍ତିୱଡ୍ଢନକନୟଂ ସନ୍ଧାୟ।

ଦ୍ୱେଭିକ୍ଖୁୱାରଏକାଦସକାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୮୧।ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟାଦୀହି ମିସ୍ସକନ୍ତି ଏକୱତ୍ଥୁମ୍ହି ପୁବ୍ବଭାଗେ ଆପନ୍ନଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଦୁକ୍କଟେହି ମିସ୍ସକଂ। ମକ୍ଖଧମ୍ମୋ ନାମ ଛାଦେତୁକାମତା।

୧୮୨।ସମ୍ବହୁଲା ସଙ୍ଘାଦିସେସା ଆପତ୍ତିୟୋ ଆପଜ୍ଜତି ପରିମାଣମ୍ପୀତିଆଦି ଜାତିୱସେନେକୱଚନଂ, ଭାୱନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ ୱା। ସେସମେତ୍ଥ ପାଠଇତୋ ଅଟ୍ଠକଥାତୋ ଚ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱ।

ସମୁଚ୍ଚୟକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ସମ୍ମୁଖାୱିନଯକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୮୭। ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ସଞ୍ଞାପେତୀତି ଏତ୍ଥ ସଂ-ସଦ୍ଦୂପପଦୋ ଞା-ସଦ୍ଦୋ ତୋସନୱିସିଟ୍ଠେ ଅୱବୋଧନେ ୱତ୍ତତୀତି ଆହ ‘‘ପରିତୋସେତ୍ୱା ଜାନାପେତୀ’’ତି।

ସତିୱିନଯାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୯୫-୨୦୦।ଦେସନାମତ୍ତମେୱେତନ୍ତି ‘‘ପଞ୍ଚିମାନୀ’’ତି ଏତଂ ଦେସନାମତ୍ତଂ। ସତିୱେପୁଲ୍ଲପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଦାତବ୍ବୋ ୱିନଯୋ ସତିୱିନଯୋ। ଅମୂଳ୍ହସ୍ସ ଦାତବ୍ବୋ ୱିନଯୋ ଅମୂଳ୍ହୱିନଯୋ। ପଟିଞ୍ଞାତେନ କରଣଂ ପଟିଞ୍ଞାତକରଣଂ।

୨୧୨।ତିଣୱତ୍ଥାରକସଦିସତ୍ତାତି ତଂସଦିସତାଯ ତବ୍ବୋହାରୋତି ଦସ୍ସେତି ଯଥା ‘‘ଏସ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ’’ତି।

ଅଧିକରଣକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୧୬।ୱିୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ କିଂ ମୂଲନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିୱାଦମୂଲାନୀତି ୱିୱାଦସ୍ସ ମୂଲାନି। କୋଧନୋତି କୁଜ୍ଝନଲକ୍ଖଣେନ କୋଧେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଉପନାହୀତି ୱେରଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଲକ୍ଖଣେନ ଉପନାହେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅଗାରୱୋତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୩୨୩; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୪୪) ଗାରୱୱିରହିତୋ। ଅପ୍ପତିସ୍ସୋତି ଅପ୍ପତିସ୍ସଯୋ ଅନୀଚୱୁତ୍ତି। ଏତ୍ଥ ପନ ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଧରମାନେ ତୀସୁ କାଲେସୁ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନ ଯାତି, ସତ୍ଥରି ଅନୁପାହନେ ଚଙ୍କମନ୍ତେ ସଉପାହନୋ ଚଙ୍କମତି, ନୀଚେ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମନ୍ତେ ଉଚ୍ଚେ ଚଙ୍କମତି, ହେଟ୍ଠା ୱସନ୍ତେ ଉପରି ୱସତି, ସତ୍ଥୁ ଦସ୍ସନଟ୍ଠାନେ ଉଭୋ ଅଂସେ ପାରୁପତି, ଛତ୍ତଂ ଧାରେତି, ଉପାହନଂ ଧାରେତି, ନହାଯତି, ଉଚ୍ଚାରଂ ୱା ପସ୍ସାୱଂ ୱା କରୋତି, ପରିନିବ୍ବୁତେ ୱା ପନ ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦିତୁଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ଚେତିଯସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯନଟ୍ଠାନେ ସତ୍ଥୁଦସ୍ସନଟ୍ଠାନେ ୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବଂ କରୋତି, ଅଞ୍ଞେହି ଚ ଭିକ୍ଖୂହି ‘‘କସ୍ମା ଏୱଂ କରୋସି, ନ ଇଦଂ ୱଟ୍ଟତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ନାମ ଲଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତୁଣ୍ହୀ ହୋହି, ବୁଦ୍ଧୋ ବୁଦ୍ଧୋତି ୱଦସି, କିଂ ବୁଦ୍ଧୋ ନାମା’’ତି ଭଣତି, ଅଯଂ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ନାମ।

ଯୋ ପନ ଧମ୍ମସୱନେ ସଙ୍ଘୁଟ୍ଠେ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ନ ସୁଣାତି, ନିଦ୍ଦାଯତି ୱା ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ୱା ନିସୀଦତି, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ୱାଚେତି, ‘‘କିଂ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱଂ କରୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତୁଣ୍ହୀ ହୋହି, ଧମ୍ମୋ ଧମ୍ମୋତି ୱଦସି, କିଂ ଧମ୍ମୋ ନାମା’’ତି ୱଦତି, ଅଯଂ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ନାମ। ଯୋ ପନ ଥେରେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି ଉଦ୍ଦିସତି ପଞ୍ହଂ କଥେତି, ୱୁଡ୍ଢେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି ତିଟ୍ଠତି ନିସୀଦତି, ଦୁସ୍ସପଲ୍ଲତ୍ଥିକଂ ୱା ହତ୍ଥପଲ୍ଲତ୍ଥିକଂ ୱା କରୋତି, ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଉଭୋ ଅଂସେ ପାରୁପତି, ଛତ୍ତୁପାହନଂ ଧାରେତି, ‘‘ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଲଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେପି ‘‘ତୁଣ୍ହୀ ହୋହି, ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘୋତି ୱଦସି, କିଂ ସଙ୍ଘୋ, ମିଗସଙ୍ଘୋ ଅଜସଙ୍ଘୋ’’ତିଆଦୀନି ୱଦତି, ଅଯଂ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ନାମ। ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ମିମ୍ପି ହି ଅଗାରୱେ କତେ ସଙ୍ଘେ କତୋଯେୱ ହୋତି। ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା ପନ ଅପୂରଯମାନୋ ସିକ୍ଖାଯ ନ ପରିପୂରକାରୀ ନାମ।

ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୩୨୫; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୪୨; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୬।୩୬) ଏକସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଉପ୍ପନ୍ନୱିୱାଦୋ କଥଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି? କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱିଯ ହି ଦ୍ୱୀସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱିୱାଦଂ ଆପନ୍ନେସୁ ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ତେସଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ୱିୱଦନ୍ତି, ତେସଂ ଓୱାଦଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋ ୱିୱଦତି, ତତୋ ତେସଂ ଉପଟ୍ଠାକା ୱିୱଦନ୍ତି, ଅଥ ମନୁସ୍ସାନଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ଧମ୍ମୱାଦିନିଯୋ ହୋନ୍ତି, ଅଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଅଧମ୍ମୱାଦିନିଯୋ। ତତୋ ଆରକ୍ଖଦେୱତାନଂ ମିତ୍ତା ଭୁମ୍ମଦେୱତା ଭିଜ୍ଜନ୍ତି। ଏୱଂ ପରମ୍ପରାଯ ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଠପେତ୍ୱା ଅରିଯସାୱକେ ସବ୍ବେ ଦେୱମନୁସ୍ସା ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ହୋନ୍ତି। ଧମ୍ମୱାଦୀହି ପନ ଅଧମ୍ମୱାଦିନୋୱ ବହୁତରା ହୋନ୍ତି। ତତୋ ‘‘ଯଂ ବହୁକେହି ଗହିତଂ, ତଂ ତଚ୍ଛ’’ନ୍ତି ଧମ୍ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ବହୁତରା ଅଧମ୍ମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେ ଅଧମ୍ମଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତା ଅପାଯେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଏୱଂ ଏକସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ୱିୱାଦୋ ବହୂନଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ହୋତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଅତ୍ତନି ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିସାଯ ୱା। ବହିଦ୍ଧା ୱାତି ପରସ୍ମିଂ ୱା ପରସ୍ସ ପରିସାଯ ୱା। ଆଯତିଂ ଅନୱସ୍ସୱାଯାତି ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ।

ମକ୍ଖୀତି ପରେସଂ ଗୁଣମକ୍ଖନଲକ୍ଖଣେନ ମକ୍ଖେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ପଳାସୀତି ଯୁଗଗ୍ଗାହଲକ୍ଖଣେନ ପଳାସେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଇସ୍ସୁକୀତି ପରସକ୍କାରାଦୀନଂ ଇସ୍ସାୟନଲକ୍ଖଣାୟ ଇସ୍ସାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ। ମଚ୍ଛରୀତି ଆୱାସମଚ୍ଛରିୟାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ସଠୋତି କେରାଟିକୋ। ମାୟାୱୀତି କତପାପପଟିଚ୍ଛାଦକୋ। ପାପିଚ୍ଛୋତି ଅସନ୍ତସମ୍ଭାୱନିଚ୍ଛକୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ନତ୍ଥିକୱାଦୀ ଅହେତୁକୱାଦୀ ଅକିରିୟୱାଦୀ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସୀତି ସୟଂ ଦିଟ୍ଠମେୱ ପରାମସତି ଗଣ୍ହାତି। ଆଧାନଗ୍ଗାହୀତି ଦଳ୍ହଗ୍ଗାହୀ। ଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀତି ନ ସକ୍କା ହୋତି ଗହିତଂ ନିସ୍ସଜ୍ଜାପେତୁଂ। ଏତ୍ଥ ଚ କୋଧନୋ ହୋତି ଉପନାହୀତିଆଦିନା ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନନୟେନ କୋଧୂପନାହାଦୟୋ ଅକୁସଲଧମ୍ମା ୱିୱାଦମୂଲାନୀତି ଦସ୍ସିତାନି, ତଥା ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ୱିୱଦନ୍ତୀତିଆଦିନା ଲୋଭଦୋସମୋହା। ଅଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ୱିୱଦନ୍ତୀତିଆଦିନା ଚ ଅଲୋଭାଦୟୋ ୱିୱାଦମୂଲାନୀତି ଦସ୍ସିତାନି।

୨୧୭।ଦୁଦ୍ଦଣ୍ଣୋତି ପଂସୁପିସାଚକୋ ୱିୟ ଝାମଖାଣୁୱଣ୍ଣୋ। ଦୁଦ୍ଦସ୍ସିକୋତି ୱିଜାତମାତୁୟାପି ଅମନାପଦସ୍ସନୋ। ଓକୋଟିମକୋତି ଲକୁଣ୍ଡକୋ। କାଣୋତି ଏକକ୍ଖିକାଣୋ ୱା ଉଭୟକ୍ଖିକାଣୋ ୱା। କୁଣୀତି ଏକହତ୍ଥକୁଣୀ ୱା ଉଭୟହତ୍ଥକୁଣୀ ୱା। ଖଞ୍ଜୋତି ଏକପାଦଖଞ୍ଜୋ ୱା ଉଭୟପାଦଖଞ୍ଜୋ ୱା। ପକ୍ଖହତୋତି ହତପକ୍ଖୋ ପୀଠସପ୍ପୀ।

୨୨୦।ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ କୁସଲଂ ଅକୁସଲଂ ଅବ୍ୟାକତନ୍ତି ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ କିଂ କୁସଲଂ ଅକୁସଲଂ ଉଦାହୁ ଅବ୍ୟାକତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି। ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ସିୟା କୁସଲନ୍ତିଆଦି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। ଏସ ନୟୋ ସେସେସୁପି। ୱିୱଦନ୍ତି ଏତେନାତି ୱିୱାଦୋତି ଆହ ''ଯେନ ୱିୱଦନ୍ତି, ସୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ ୱିୱାଦୋ''ତି। କଥଂ ପନ ସୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ ଅଧିକରଣଂ ନାମାତି ଆହ ''ସମଥେହି ଚ ଅଧିକରଣୀୟତାୟ ଅଧିକରଣ''ନ୍ତି, ସମଥେହି ସମେତବ୍ବତାୟ ଅଧିକରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିୱାଦହେତୁଭୂତସ୍ସ ହି ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦସ୍ସ ୱୂପସମେନ ତପ୍ପଭୱସ୍ସ ସଦ୍ଦସ୍ସପି ୱୂପସମୋ ହୋତୀତି ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦସ୍ସ ସମଥେହି ଅଧିକରଣୀୟତା ପରିୟାୟୋ ସମ୍ଭୱତି।

୨୨୨।ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିୟା ଅକୁସଲଂ ସିୟା ଅବ୍ୟାକତନ୍ତି ଅୟଂ ୱିକପ୍ପୋ ପଞ୍ଞତ୍ତିୱଜ୍ଜଂୟେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତୋ, ନ ଲୋକୱଜ୍ଜନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସନ୍ଧାୟଭାସିତୱସେନା''ତିଆଦିମାହ। କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ସନ୍ଧାୟଭାସିତୱସେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଆହ ''ଯସ୍ମିଂ ହୀ''ତିଆଦି। ପଥୱୀଖଣନାଦିକେତି ଏତ୍ଥ ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଭୂତଗାମପାତବ୍ୟତାଦିପଞ୍ଞତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯୋ ୱିନୟେ ଅପକତଞ୍ଞୁତାୟ ୱତ୍ତସୀସେନ ସମ୍ମୁଞ୍ଜନିଆଦିନା ପଥୱୀଖଣନାଦୀନି କରୋତି, ତଦା ତସ୍ସୁପ୍ପନ୍ନଚିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ''କୁସଲଚିତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗଂ ହୋତୀ''ତି। ଅଙ୍ଗଂ ହୋତୀତି ଚ ୱତ୍ତସୀସେନ କରୋନ୍ତସ୍ସପି ''ଇମଂ ପଥୱିଂ ଖଣାମୀ''ତିଆଦିନା ୱୀତିକ୍କମଜାନନୱସେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା ତଂ କୁସଲଚିତ୍ତଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ, କୁସଲଚିତ୍ତଂ ଆପତ୍ତିୟା କାରଣଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ହି ୱୀତିକ୍କମଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ପଥୱୀଖଣନାଦୀସୁ ଆପତ୍ତି ସମ୍ଭୱତି। ତସ୍ମିଂ ସତୀତି ତସ୍ମିଂ କୁସଲଚିତ୍ତେ ଆପତ୍ତିଭାୱେନ ଗହିତେ ସତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା କୁସଲଚିତ୍ତେ ଆପତ୍ତିଭାୱେନ ଗହିତେ ସତି ''ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କୁସଲ''ନ୍ତି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ, ତସ୍ମା। ନୟିଦଂ ଅଙ୍ଗପ୍ପହୋନକଚିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ''ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିୟା ଅକୁସଲଂ ସିୟା ଅବ୍ୟାକତଂ, ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କୁସଲ''ନ୍ତି ଇଦଂ ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପକଭାୱେନ ଅଙ୍ଗପ୍ପହୋନକଂ ଆପତ୍ତିୟା କାରଣଭୂତଂ ଚିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ନ ୱୁତ୍ତଂ। କିଂ ପନ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଇଦଂ ପନା''ତିଆଦି। ଭିକ୍ଖୁମ୍ହି କମ୍ମଟ୍ଠାନଗତଚିତ୍ତେନ ନିପନ୍ନେ ନିଦ୍ଦାୟନ୍ତେ ୱା ମାତୁଗାମୋ ଚେ ସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତି, ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସେୟ୍ୟାକାରେନ ୱତ୍ତମାନରୂପମେୱ ଆପତ୍ତି, ନ କୁସଲାଦିୱସପ୍ପୱତ୍ତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ…ପେ… ସହସେୟ୍ୟାଦିୱସେନ ଆପଜ୍ଜତୋ (ପରି। ୩୨୩ ଅତ୍ଥତୋ ସମାନଂ) ଅବ୍ୟାକତଂ ହୋତୀ''ତି। ତସ୍ମିଞ୍ହି ଖଣେ ଉଟ୍ଠାତବ୍ବେ ଜାତେ ଅନୁଟ୍ଠାନତୋ ତଦାକାରପୱତ୍ତୋ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋୱ ଆପତ୍ତି।

''ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ କୁସଲଚିତ୍ତୋ ୱା ଆପଜ୍ଜତି ଅକୁସଲାବ୍ୟାକତଚିତ୍ତୋ ୱା''ତି ୱଚନତୋ କୁସଲମ୍ପି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିୟାତି ଚେ? ନ। ଯୋ ହି ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସୋ ତୀସୁ ଚିତ୍ତେସୁ ଅଞ୍ଞତରଚିତ୍ତସମଙ୍ଗୀ ହୁତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜତି, ନ ଅଞ୍ଞଥାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''କୁସଲଚିତ୍ତୋ ୱା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ପଥୱୀଖଣନାଦୀସୁ କୁସଲଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ୱୀତିକ୍କମାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତରୂପସମ୍ଭୱତୋ କୁସଲଚିତ୍ତୋ ୱା ତଥାପୱତ୍ତରୂପସଙ୍ଖାତଂ ଅବ୍ୟାକତାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ତଥା ଅବ୍ୟାକତଚିତ୍ତୋ ୱା ଅବ୍ୟାକତରୂପସଙ୍ଖାତଂ ଅବ୍ୟାକତାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। ପାଣାତିପାତାଦିଂ ଅକୁସଲଚିତ୍ତୋ ୱା ଅକୁସଲାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି, ରୂପଂ ପନେତ୍ଥ ଅବୋହାରିକଂ। ସୁପିନନ୍ତେ ଚ ପାଣାତିପାତାଦିଂ କରୋନ୍ତୋ ସହସେୟ୍ୟାଦିୱସେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅକୁସଲଚିତ୍ତୋ ଅବ୍ୟାକତାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି।

କୁସଲଚିତ୍ତଂଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ଏଳକଲୋମଂ ଗହେତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନମନସିକାରେନ ତିୟୋଜନଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ପଦସୋ ଧମ୍ମଂ ୱାଚେନ୍ତସ୍ସ ଚ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାପତ୍ତିୟା କୁସଲଚିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ନ ଚ ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି କୁସଲଚିତ୍ତଂ ଆପତ୍ତିୟା ଅଙ୍ଗନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି କୁସଲଚିତ୍ତଂ ଆପତ୍ତିୟା ଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତି, ସୟଂ ଆପତ୍ତି ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚଲିତପ୍ପୱତ୍ତାନନ୍ତି ଚଲିତାନଂ ପୱତ୍ତାନଞ୍ଚ। ଚଲିତୋ କାୟୋ, ପୱତ୍ତା ୱାଚା। ଅଞ୍ଞତରମେୱ ଅଙ୍ଗନ୍ତି କାୟୱାଚାନଂ ଅଞ୍ଞତରମେୱ ଆପତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଞ୍ଚ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧପରିୟାପନ୍ନତ୍ତା ଅବ୍ୟାକତନ୍ତି ଇମିନା

ଅବ୍ୟାକତମାପତ୍ତାଧିକରଣଂ, ନାଞ୍ଞନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଯଦି ଏୱଂ ‘‘ସାପତ୍ତିକସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିରଯଂ ୱା ୱଦାମି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଂ ୱା’’ତି ୱଚନତୋ ଅବ୍ୟାକତସ୍ସପି ୱିପାକଧମ୍ମତା ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି? ନାପଜ୍ଜେଯ୍ୟ। ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପନ୍ନା ହି ଆପତ୍ତିଯୋ ଯାୱ ସୋ ନ ଜାନାତି, ତାୱ ଅନନ୍ତରାଯକରା, ଜାନିତ୍ୱା ଛାଦେନ୍ତୋ ପନ ଛାଦନପଚ୍ଚଯା ଅଞ୍ଞଂ ଦୁକ୍କଟସଙ୍ଖାତଂ ଅକୁସଲମାପତ୍ତାଧିକରଣମାପଜ୍ଜତି, ତଞ୍ଚ ଅକୁସଲସଭାୱତ୍ତା ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖାନଂ ଅନ୍ତରାଯକରଣନ୍ତି ସାପତ୍ତିକସ୍ସ ଅପାଯଗାମିତା ୱୁତ୍ତା। ଅବ୍ୟାକତଂ ପନ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ଅୱିପାକଧମ୍ମମେୱାତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ପୋରାଣଗଣ୍ଠିପଦେସୁପି ‘‘ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ କଲ୍ୟାଣପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସେକ୍ଖୋ ଅରହାତି ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତେସୁ ଅରହତୋ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ଅବ୍ୟାକତମେୱ, ତଥା ସେକ୍ଖାନଂ, ତଥା କଲ୍ୟାଣପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱୀତିକ୍କମକାଲେ ଅବ୍ୟାକତମେୱ। ଇତରସ୍ସ ଅକୁସଲମ୍ପି ହୋତି ଅବ୍ୟାକତମ୍ପି। ଯସ୍ମା ଚସ୍ସ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱୀତିକ୍କମକାଲେ ଅକୁସଲମେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ‘ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କୁସଲ’ନ୍ତି। ସବ୍ବତ୍ଥ ଏୱଂ ଅବ୍ୟାକତନ୍ତି ୱିପାକାଭାୱମତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଲିଖିତଂ। ଯଞ୍ଚ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ଅକୁସଲଂ, ତମ୍ପି ଦେସିତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ୱା ଅନନ୍ତରାଯକରଂ। ଯଥା ହି ଅରିଯୂପୱାଦକମ୍ମଂ ଅକୁସଲମ୍ପି ସମାନଂ ଅଚ୍ଚଯଂ ଦେସେତ୍ୱା ଖମାପନେନ ପଯୋଗସମ୍ପତ୍ତିପଟିବାହିତତ୍ତା ଅୱିପାକଧମ୍ମତଂ ଆପନ୍ନଂ ଅହୋସିକମ୍ମଂ ହୋତି, ଏୱମିଦମ୍ପି ଦେସିତଂ ୱୁଟ୍ଠିତଂ ୱା ପଯୋଗସମ୍ପତ୍ତିପଟିବାହିତତ୍ତା ଅୱିପାକଧମ୍ମତାଯ ଅହୋସିକମ୍ମଭାୱେନ ଅନନ୍ତରାଯକରଂ ଜାତଂ। ତେନେୱ ‘‘ସାପତ୍ତିକସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିରଯଂ ୱା ୱଦାମି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଂ ୱା’’ତି ସାପତ୍ତିକସ୍ସେୱ ଅପାଯଗାମିତା ୱୁତ୍ତା।

ଅଧିକରଣୱୂପସମନସମଥକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୨୮। ୱିୱାଦସଙ୍ଖାତେ ଅତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଅତ୍ଥପଚ୍ଚତ୍ଥିକା।

୨୨୯।ସମ୍ମୁଖାୱିନଯସ୍ମିନ୍ତି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯଭାୱେ।

୨୩୦।ଅନ୍ତରେନାତି କାରଣେନ।

୨୩୧। ଉବ୍ବାହିକାଯ ଖୀଯନକେ ପାଚିତ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତା ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦଦାନସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ।

୨୩୬।ତସ୍ସ ଖୋ ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଖୋ ତନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ।

୨୩୮। ‘‘କା ଚ ତତ୍ଥ ତସ୍ସପାପିଯସିକାଯା’’ତି ପୋତ୍ଥକେସୁ ଲିଖନ୍ତି। ‘‘କା ଚ ତସ୍ସପାପିଯସିକା’’ତି ଏୱଂ ପନେତ୍ଥ ପାଠୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୨୪୨।କିଚ୍ଚାଧିକରଣଂ ଏକେନ ସମଥେନ ସମ୍ମତୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘କିଚ୍ଚମେୱ କିଚ୍ଚାଧିକରଣ’’ନ୍ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୮୫-୮୬) ୱଚନତୋ ଅପଲୋକନକମ୍ମାଦୀନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣାଦୀନି ୱିଯ ସମଥେହି ସମେତବ୍ବଂ ନ ହୋତି, କିନ୍ତୁ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ସମ୍ମତୀତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ସେସମେତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ଖୁଦ୍ଦକଵତ୍ଥୁକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ଖୁଦ୍ଦକଵତ୍ଥୁକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୪୩। ଖୁଦ୍ଦକଵତ୍ଥୁକ୍ଖନ୍ଧକେ ଅଟ୍ଟପଦାକାରେନାତି ଅଟ୍ଟପଦଫଲକାକାରେନ, ଜୂତଫଲକସଦିସନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ମଲ୍ଲକମୂଲସଣ୍ଠାନେନାତି ଖେଳଅମଲ୍ଲକମୂଲସଣ୍ଠାନେନ।

୨୪୫।ମୁଡ୍ଡୋଲମ୍ବକାଦୀନନ୍ତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ କୁଣ୍ଡଲାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ପଲମ୍ବକସୁତ୍ତନ୍ତି ଯଞ୍ଞୋପଚିତାକାରେନ ଓଲମ୍ବକସୁତ୍ତଂ।

୨୪୬।ଚିକ୍କଲେନାତି ସିଲେସେନ।

୨୪୮।ସାଧୁଗୀତନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚତାଦିପଟିସଂଯୁତ୍ତଗୀତଂ।

୨୪୯।ଚତୁରସ୍ସେନ ଵତ୍ତେନାତି ପରିପୁଣ୍ଣେନ ଉଚ୍ଚାରଣଵତ୍ତେନ। ତରଙ୍ଗଵତ୍ତାଦୀନଂ ଉଚ୍ଚାରଣଵିଧାନାନି ନଟ୍ଟପ୍ପଯୋଗାନି। ବାହିରଲୋମିନ୍ତି ଭାଵନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ, ଯଥା ତସ୍ସ ଉଣ୍ଣପାଵାରସ୍ସ ବହିଦ୍ଧା ଲୋମାନି ଦିସ୍ସନ୍ତି, ତଥା ଧାରେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୨୫୧।ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅହିରାଜକୁଲାନୀତି (ଅ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୨।୪।୬୭) ଇଦଂ ଦଟ୍ଠଵିସେ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ଯେ ହି କେଚି ଦଟ୍ଠଵିସା, ସବ୍ବେ ତେ ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅହିରାଜକୁଲାନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଗତାଵ ହୋନ୍ତି। ଅତ୍ତଗୁତ୍ତିଯାତି ଅତ୍ତନୋ ଗୁତ୍ତତ୍ଥାଯ। ଅତ୍ତରକ୍ଖାଯାତି ଅତ୍ତନୋ ରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ। ଅତ୍ତପରିତ୍ତଂକାତୁନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ପରିତ୍ତାଣତ୍ଥାଯ ଅତ୍ତପରିତ୍ତଂ ନାମ କାତୁଂ ଅନୁଜାନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇଦାନି ଯଥା ତଂ ପରିତ୍ତଂ କାତବ୍ବଂ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଏଵଞ୍ଚ ପନ ଭିକ୍ଖଵେ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ (ଜା॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୨।୨।୧୦୫) ଵିରୂପକ୍ଖେହୀତି ଵିରୂପକ୍ଖନାଗକୁଲେହି। ସେସେସୁପି ଏସେଵ ନଯୋ। ସହଯୋଗେ ଚେତଂ କରଣଵଚନଂ, ଏତେହି ସହ ମଯ୍ହଂ ମିତ୍ତଭାଵୋତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି ଅପାଦକେହୀତି ଅପାଦକସତ୍ତେହି। ସେସେସୁପି ଏସେଵ ନଯୋ। ସବ୍ବେ ସତ୍ତାତି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଏତ୍ତକେନ ଠାନେନ ଓଦିସ୍ସକମେତ୍ତଂ କଥେତ୍ଵା ଇଦାନି ଅନୋଦିସ୍ସକମେତ୍ତଂ କଥେତୁଂ ଇଦମାରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ସତ୍ତା ପାଣା ଭୂତାତି ସବ୍ବାନେତାନି ପୁଗ୍ଗଲଵେଵଚନାନେଵ। ଭଦ୍ରାନି ପସ୍ସନ୍ତୂତି ଭଦ୍ରାନି ଆରମ୍ମଣାନି ପସ୍ସନ୍ତୁ। ମା କଞ୍ଚି ପାପମାଗମାତି କଞ୍ଚି ସତ୍ତଂ ପାପକଂ ଲାମକଂ ମା ଆଗଚ୍ଛତୁ।

ଅପ୍ପମାଣୋ ବୁଦ୍ଧୋତି ଏତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧୋତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣା ଵେଦିତବ୍ବା, ତେ ହି ଅପ୍ପମାଣା ନାମ। ସେସଦ୍ଵଯେସୁପି ଏସେଵ ନଯୋ, ପମାଣଵନ୍ତାନୀତି ଗୁଣପ୍ପମାଣେନ ଯୁତ୍ତାନି। ଉଣ୍ଣନାଭୀତି ଲୋମସନାଭିକୋ ମକ୍କଟକୋ। ସରବୂତି ଘରଗୋଳିକା। କତା ମେ ରକ୍ଖା କତଂ ମେ ପରିତ୍ତନ୍ତି ମଯା ଏତ୍ତକସ୍ସ ଜନସ୍ସ ରକ୍ଖା ଚ ପରିତ୍ତାଣଞ୍ଚ କତଂ। ପଟିକ୍କମନ୍ତୁ ଭୂତାନୀତି ସବ୍ବେପି ମେ କତପରିତ୍ତାଣା ସତ୍ତା ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତୁ, ମା ମଂ ଵିହେଠଯିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋହନ୍ତି ଯସ୍ସ ମମ ଏତେହି ସବ୍ବେହିପି ମେତ୍ତଂ, ସୋ ଅହଂ ଭଗଵତୋ ନମୋ କରୋମି, ଵିପସ୍ସୀଆଦୀନଞ୍ଚ ସତ୍ତନ୍ନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାନଂ ନମୋ କରୋମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅଞ୍ଞତ୍ର ଛେତବ୍ବମ୍ହାତି ରାଗାନୁସଯଂ ସନ୍ଧାଯ ଵଦତି। ତାଦିସଂ ଵା ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ମୁଟ୍ଠିଆଦୀହି ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ।

୨୫୨।ଜାଲାନି ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ଵାତି ପରିସ୍ସଯମୋଚନତ୍ଥଞ୍ଚେଵ ପମାଦେନ ଗଳିତାନଂ ଆଭରଣାଦୀନଂ ରକ୍ଖଣତ୍ଥଞ୍ଚ ଜାଲାନି କରଣ୍ଡକାକାରେନ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ଵା। ଚନ୍ଦନଗଣ୍ଠି ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଜାଲେ ଲଗ୍ଗାତି ଏକୋ କିର ରତ୍ତଚନ୍ଦନରୁକ୍ଖୋ ଗଙ୍ଗାଯ ଉପରିତୀରେ ଜାତୋ ଗଙ୍ଗୋଦକେନ ଧୋତମୂଲୋ ପତିତ୍ଵା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପାସାଣେସୁ ସମ୍ଭିଜ୍ଜମାନୋ ଵିପ୍ପକିରି। ତତୋ ଏକା ଘଟପ୍ପମାଣା ଘଟିକା ପାସାଣେସୁ ଘଂସିଯମାନା ଉଦକଊମୀହି ପୋଥିଯମାନା ମଟ୍ଠା ହୁତ୍ଵା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଵୁଯ୍ହମାନା ସେଵାଲପରିଯୋନଦ୍ଧା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ତସ୍ମିଂ ଜାଲେ ଲଗ୍ଗି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଵୁତ୍ତଂ। ଲେଖନ୍ତି ଲିଖିତଗହିତଂ ଚୁଣ୍ଣଂ। ଉଡ୍ଡିତ୍ଵାତି ଵେଳୁପରମ୍ପରାଯ ଉଦ୍ଧଂ ପାପେତ୍ଵା, ଉଟ୍ଠାପେତ୍ଵାତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଓହରତୂତି ଇଦ୍ଧିଯା ଓତାରେତ୍ଵା ଗଣ୍ହତୁ।

ପୂରଣକସ୍ସପାଦଯୋ ଛ ସତ୍ଥାରୋ। ତତ୍ଥ (ଦୀ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧।୧୫୧-୧୫୨; ମ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧।୩୧୨) ପୂରଣୋତି ତସ୍ସ ସତ୍ଥୁପଟିଞ୍ଞସ୍ସ ନାମଂ। କସ୍ସପୋତି ଗୋତ୍ତଂ। ସୋ କିର ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ଏକୂନଦାସସତଂ ପୂରଯମାନୋ ଜାତୋ। ତେନସ୍ସ ‘‘ପୂରଣୋ’’ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ।

ମଙ୍ଗଲଦାସତ୍ତା ତସ୍ସ କତଂ ‘‘ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତା ନତ୍ଥି, ଅକତଂ ୱା ‘‘ନ କତ’’ନ୍ତି । ସୋ ‘‘କିମହଂ ଏତ୍ଥ ୱସାମୀ’’ତି ପଲାୟି। ଅଥସ୍ସ ଚୋରା ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିଂସୁ। ସୋ ପଣ୍ଣେନ ୱା ତିଣେନ ୱା ପଟିଚ୍ଛାଦେତୁମ୍ପି ଅଜାନନ୍ତୋ ଜାତରୂପେନେୱ ଏକଂ ଗାମଂ ପାୱିସି। ମନୁସ୍ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ସମଣୋ ଅରହା ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ, ନତ୍ଥି ଇମିନା ସଦିସୋ’’ତି ପୂୱଭତ୍ତାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମନ୍ତି। ସୋ ‘‘ମୟ୍ହଂ ସାଟକଂ ଅନିୱତ୍ଥଭାୱେନ ଇଦଂ ଉପ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସାଟକଂ ଲଭିତ୍ୱାପି ନ ନିୱାସେସି, ତଦେୱ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଞ୍ଞେପି ଅଞ୍ଞେପୀତି ପଞ୍ଚସତା ମନୁସ୍ସା ପବ୍ବଜିଂସୁ। ଏୱମୟଂ ଗଣାଚରିୟୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥା’’ତି ଲୋକେ ପାକଟୋ ଅହୋସି।

ମକ୍ଖଲୀତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ଗୋସାଲାୟ ଜାତତ୍ତା ଗୋସାଲୋତି ଦୁତିୟନାମଂ। ତଂ କିର ସକଦ୍ଦମାୟ ଭୂମିୟା ତେଲଘଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ‘‘ତାତ ମା ଖଲୀ’’ତି ସାମିକୋ ଆହ। ସୋ ପମାଦେନ ଖଲିତ୍ୱା ପତିତ୍ୱା ସାମିକସ୍ସ ଭୟେନ ପଲାୟିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ସାମିକୋ ଉପଧାୱିତ୍ୱା ସାଟକକଣ୍ଣେ ଅଗ୍ଗହେସି, ସୋ ସାଟକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅଚେଲକୋ ହୁତ୍ୱା ପଲାୟି। ସେସଂ ପୂରଣସଦିସମେୱ।

ଅଜିତୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। କେସକମ୍ବଲଂ ଧାରେତୀତି କେସକମ୍ବଲୋ। ଇତି ନାମଦ୍ୱୟଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଅଜିତୋ କେସକମ୍ବଲୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ଥ କେସକମ୍ବଲୋ ନାମ ମନୁସ୍ସାନଂ କେସେହି କତକମ୍ବଲୋ। ତତୋ ପଟିକିଟ୍ଠତରଂ ୱତ୍ଥଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଯଥାହ ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୟାନି କାନିଚି ତନ୍ତାୱୁତାନଂ ୱତ୍ଥାନଂ, କେସକମ୍ବଲୋ ତେସଂ ପଟିକିଟ୍ଠୋ ଅକ୍ଖାୟତି। କେସକମ୍ବଲୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀତେ ସୀତୋ ଉଣ୍ହେ ଉଣ୍ହୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧୋ ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସୋ’’ତି (ଅ। ନି। ୩।୧୩୮)।

ପକୁଧୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। କଚ୍ଚାୟନୋତି ଗୋତ୍ତଂ। ଇତି ନାମଗୋତ୍ତଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ପକୁଧୋ କଚ୍ଚାୟନୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୀତୁଦକପଟିକ୍ଖିତ୍ତକୋ ଏସ, ୱଚ୍ଚଂ କତ୍ୱାପି ଉଦକକିଚ୍ଚଂ ନ କରୋତି, ଉଣ୍ହୋଦକଂ ୱା କଞ୍ଜିୟଂ ୱା ଲଭିତ୍ୱା କରୋତି, ନଦିଂ ୱା ମଗ୍ଗୋଦକଂ ୱା ଅତିକ୍କମ୍ମ ‘‘ସୀଲଂ ମେ ଭିନ୍ନ’’ନ୍ତି ୱାଲିକଥୂପଂ କତ୍ୱା ସୀଲଂ ଅଧିଟ୍ଠାୟ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱରୂପନିସ୍ସିରିକଲଦ୍ଧିକୋ ଏସ।

ସଞ୍ଚୟୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ବେଲଟ୍ଠସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ବେଲଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ। ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଗଣ୍ଠନକିଲେସୋ ପଲିବୁନ୍ଧନକିଲେସୋ ନତ୍ଥି, କିଲେସଗଣ୍ଠିରହିତା ମୟ’’ନ୍ତି ଏୱଂୱାଦିତାୟ ଲଦ୍ଧନାମୱସେନ ନିଗଣ୍ଠୋ। ନାଟସ୍ସ ପୁତ୍ତୋତି ନାଟପୁତ୍ତୋ।

ପିଣ୍ଡୋଲଭାରଦ୍ୱାଜୋତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୩୬) ପିଣ୍ଡଂ ଉଲମାନୋ ପରିୟେସମାନୋ ପବ୍ବଜିତୋତି ପିଣ୍ଡୋଲୋ। ସୋ କିର ପରିଜିଣ୍ଣଭୋଗୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୁତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଲାଭସକ୍କାରଂ ଦିସ୍ୱା ପିଣ୍ଡତ୍ଥାୟ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ। ସୋ ମହନ୍ତଂ କପଲ୍ଲପତ୍ତଂ ‘‘ପତ୍ତ’’ନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ଚରତି, କପଲ୍ଲପୂରଂ ୟାଗୁଂ ପିୱତି, ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତି, ପୂୱଖଜ୍ଜକଞ୍ଚ ଖାଦତି। ଅଥସ୍ସ ମହଗ୍ଘସଭାୱଂ ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚୟିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ପତ୍ତତ୍ଥୱିକଂ ନାନୁଜାନି। ଥେରୋ ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚେ ପତ୍ତଂ ନିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଠପେତି। ସୋ ଠପେନ୍ତୋପି ଘଂସେନ୍ତୋୱ ପଣାମେତ୍ୱା ଠପେତି, ଗଣ୍ହନ୍ତୋପି ଘଂସେନ୍ତୋୱ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି। ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଘଂସନେନ ପରିକ୍ଖୀଣଂ ନାଳିକୋଦନମତ୍ତସ୍ସେୱ ଗଣ୍ହନକଂ ଜାତଂ। ତତୋ ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସୁଂ। ଅଥସ୍ସ ସତ୍ଥା ପତ୍ତତ୍ଥୱିକଂ ଅନୁଜାନି। ଥେରୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଭାୱନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗଫଲେ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାସି। ଇତି ସୋ ପୁବ୍ବେ ସୱିସେସଂ ପିଣ୍ଡତ୍ଥାୟ ଉଲତୀତି ପିଣ୍ଡୋଲୋ। ଗୋତ୍ତେନ ପନ ଭାରଦ୍ୱାଜୋତି ଉଭୟଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ‘‘ପିଣ୍ଡୋଲଭାରଦ୍ୱାଜୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ପିଣ୍ଡୋଲଭାରଦ୍ୱାଜୋ…ପେ… ଏତଦୱୋଚା’’ତି କସ୍ମା ଏୱମାହଂସୁ? ସୋ କିର (ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୮୦ ଦେୱୋରୋହଣୱତ୍ଥୁ) ସେଟ୍ଠି ନେୱ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ନ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି, ମଜ୍ଝତ୍ତଧାତୁକୋ। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମୟ୍ହଂ ଗେହେ ଚନ୍ଦନଂ ବହୁ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଇମିନା କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ‘ମୟଂ ଅରହନ୍ତୋ, ମୟଂ ଅରହନ୍ତୋ’ତି ୱତ୍ତାରୋ ବହୂ, ଅହଂ ଏକଂ ଅରହନ୍ତମ୍ପି ନ ଜାନାମି, ଗେହେ ଭମଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଲିଖାପେତ୍ୱା ସିକ୍କାୟ ଠପେତ୍ୱା ୱେଳୁପରମ୍ପରାୟ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥମତ୍ତେ ଆକାସେ ଓଲମ୍ବାପେତ୍ୱା ‘ସଚେ ଅରହା ଅତ୍ଥି, ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତୂ’ତି ୱକ୍ଖାମି। ୟୋ ତଂ ଗହେସ୍ସତି, ତସ୍ସ ସପୁତ୍ତଦାରୋ ସରଣଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଚିନ୍ତିତନିୟାମେନେୱ ପତ୍ତଂ ଲିଖାପେତ୍ୱା ୱେଳୁପରମ୍ପରାୟ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ‘‘ୟୋ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଅରହା, ସୋ ଆକାସେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇମଂ ପତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତୂ’’ତି ଆହ।

ତଦା ଛ ସତ୍ଥାରୋ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଏସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ, ଅମ୍ହାକମେୱ ନଂ ଦେହୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ସୋ ‘‘ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆହ। ଛଟ୍ଠେ ଦିୱସେ ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଅନ୍ତେୱାସିକେ ପେସେସି ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ସେଟ୍ଠିଂ ଏୱଂ ୱଦେଥ ‘ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିୟସ୍ସେୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ, ମା ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ କାରଣା ଆକାସେନ ଆଗମନଂ କରି, ଦେହି କିର ତେ ପତ୍ତ’ନ୍ତି’’। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଂ ତଥା ୱଦିଂସୁ। ସେଟ୍ଠି ‘‘ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତୁଂ ସମତ୍ଥୋୱ ଗଣ୍ହାତୂ’’ତି ଆହ। ନାଟପୁତ୍ତୋ ସୟଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତେୱାସିକାନଂ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି ‘‘ଅହଂ ଏକଂ ହତ୍ଥଞ୍ଚ ପାଦଞ୍ଚ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତୁକାମୋ ୱିୟ ଭୱିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ମଂ ‘ଆଚରିୟ କିଂ କରୋଥ, ଦାରୁମୟପତ୍ତସ୍ସ କାରଣା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଅରହତ୍ତଗୁଣଂ ମହାଜନସ୍ସ ମା ଦସ୍ସୟିତ୍ଥା’ତି ୱତ୍ୱା ମଂ ହତ୍ଥେସୁ ଚ ପାଦେସୁ

ଚ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢନ୍ତା ଭୂମିଯଂ ପାତେନ୍ତୁ ଆଥା''ତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିଂ ଆହ ''ମହାସେଟ୍ଠି ଅଯଂ ପତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ନାନୁଚ୍ଛୱିକୋ, ମା ତେ ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ କାରଣା ମମ ଆକାସେ ଉପ୍ପତନଂ ରୁଚି, ଦେହି ମେ ପତ୍ତ''ନ୍ତି। ଭନ୍ତେ, ଆକାସେନ ଉପ୍ପତିତ୍ୱାୱ ଗଣ୍ହଥାତି। ତତୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ''ତେନ ହି ଅପେଥ ଅପେଥା''ତି ଅନ୍ତେୱାସିକେ ଅପନେତ୍ୱା ''ଆକାସେ ଉପ୍ପତିସ୍ସାମୀ''ତି ଏକଂ ହତ୍ଥଞ୍ଚ ପାଦଞ୍ଚ ଉକ୍ଖିପି। ଅଥ ନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ''ଆଚରିଯ, କିଂ ନାମେତଂ କରୋଥ, ଛୱସ୍ସ ଦାରୁମଯପତ୍ତସ୍ସ କାରଣା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଗୁଣେନ ତୁମ୍ହେହି ମହାଜନସ୍ସ ଦସ୍ସିତେନ କୋ ଅତ୍ଥୋ''ତି ତଂ ହତ୍ଥପାଦେସୁ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ପାତେସୁଂ। ସୋ ସେଟ୍ଠିଂ ଆହ ''ମହାସେଟ୍ଠି, ଇମେ ମେ ଉପ୍ପତିତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି, ଦେହି ମେ ପତ୍ତ''ନ୍ତି। ଉପ୍ପତିତ୍ୱାୱ ଗଣ୍ହଥ ଭନ୍ତେତି। ଏୱଂ ତିତ୍ଥିଯା ଛ ଦିୱସାନି ୱାଯମିତ୍ୱାପି ପତ୍ତଂ ନ ଲଭିଂସୁଯେୱ।

ଅଥ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଆଯସ୍ମତୋ ଚ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ ଚ ପିଣ୍ଡୋଲଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ''ରାଜଗହେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିସ୍ସାମା''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ପିଟ୍ଠିପାସାଣେ ଠତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ପାରୁପନକାଲେ ଧୁତ୍ତକା କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ହମ୍ଭୋ ପୁବ୍ବେ ଛ ସତ୍ଥାରୋ 'ମଯଂ ଅରହନ୍ତାମ୍ହା'ତି ୱିଚରିଂସୁ, ରାଜଗହସେଟ୍ଠିନୋ ପନ ଅଜ୍ଜ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ ପତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଠପଯତୋ 'ସଚେ ଅରହା ଅତ୍ଥି, ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତୂ'ତି ୱଦନ୍ତସ୍ସ, ଏକୋପି 'ଅହଂ ଅରହା'ତି ଆକାସେ ଉପ୍ପତନ୍ତୋ ନତ୍ଥି, ଅଜ୍ଜ ନୋ ଲୋକେ ଅରହନ୍ତାନଂ ନତ୍ଥିଭାୱୋ ଞାତୋ''ତି। ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ପିଣ୍ଡୋଲଭାରଦ୍ୱାଜଂ ଆହ ''ସୁତଂ ତେ, ଆୱୁସୋ ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଇମେସଂ ୱଚନଂ, ଇମେ ବୁଦ୍ଧସାସନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ୱିଯ ୱଦନ୍ତି, ତ୍ୱଞ୍ଚ ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋ, ଗଚ୍ଛେତଂ ପତ୍ତଂ ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହାହୀ''ତି। ''ଆୱୁସୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ତ୍ୱଂ 'ଇଦ୍ଧିମନ୍ତାନଂ ଅଗ୍ଗୋ'ତି ପାକଟୋ, ତ୍ୱଂ ଏତଂ ଗଣ୍ହ, ତଯି ପନ ଅଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତେ ଅହଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ଅଥ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ''ଗଣ୍ହାୱୁସୋ''ତି ଆହ। ଇତି ତେ ଲୋକସ୍ସ ଅରହନ୍ତେହି ଅସୁଞ୍ଞଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଏୱମାହଂସୁ।

ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ରାଜଗହଂ ଅନୁପରିଯାଯୀତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ରାଜଗହଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ପରିବ୍ଭମି। ''ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁ''ନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ଥେରୋ କିର ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ତିଗାୱୁତଂ ପିଟ୍ଠିପାସାଣଂ ଅନ୍ତନ୍ତେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ତୂଲପିଚୁ ୱିଯ ଆକାସେ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ରାଜଗହନଗରସ୍ସ ଉପରି ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଅନୁପରିଯାଯି। ସୋ ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣସ୍ସ ନଗରସ୍ସ ଅପିଧାନଂ ୱିଯ ପଞ୍ଞାଯି। ନଗରୱାସିନୋ ''ପାସାଣୋ ନୋ ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତୀ''ତି ଭୀତା ସୁପ୍ପାଦୀନି ମତ୍ଥକେ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିଲୀଯିଂସୁ। ସତ୍ତମେ ୱାରେ ଥେରୋ ପିଟ୍ଠିପାସାଣଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତି। ମହାଜନୋ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ ପିଣ୍ଡୋଲଭାରଦ୍ୱାଜ, ତୱ ପାସାଣଂ ଗାଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହ, ମା ନୋ ସବ୍ବେ ନାସଯୀ''ତି ଆହ। ଥେରୋ ପାସାଣଂ ପାଦନ୍ତେନ ଖିପିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାଠାନେଯେୱ ପତିଟ୍ଠାସି। ଥେରୋ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଗେହମତ୍ଥକେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସେଟ୍ଠି ଉରେନ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ''ଓତର ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଆକାସତୋ ଓତିଣ୍ଣଂ ଥେରଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଚତୁମଧୁରପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି। ଥେରୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିହାରାଭିମୁଖୋ ପାଯାସି। ଅଥସ୍ସ ଯେ ଅରଞ୍ଞଗତା ପାଟିହାରିଯଂ ନାଦ୍ଦସଂସୁ, ତେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକମ୍ପି ପାଟିହାରିଯଂ ଦସ୍ସେହୀ''ତି ଥେରଂ ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ତେସଂ ପାଟିହାରିଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିହାରଂ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥା ତଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉନ୍ନାଦେନ୍ତସ୍ସ ମହାଜନସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ''ଆନନ୍ଦ, କସ୍ସେସୋ ସଦ୍ଦୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଭଗୱା...ପେ... କିଂ ନୁ ଖୋ ସୋ, ଆନନ୍ଦ, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦୋ ମହାସଦ୍ଦୋ''ତି।

ୱିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧିଯା ପାଟିହାରିଯଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧି ନାମ ''ସୋ ପକତିୱଣ୍ଣଂ ୱିଜହିତ୍ୱା କୁମାରକୱଣ୍ଣଂ ୱା ଦସ୍ସେତି ନାଗୱଣ୍ଣଂ ୱା, ୱିୱିଧମ୍ପି ସେନାବ୍ୟୂହଂ ଦସ୍ସେତୀ''ତି (ପଟି। ମ। ୩।୧୩) ଏୱମାଗତା ପକତିୱଣ୍ଣୱିଜହନୱିକାରୱସେନ ପୱତ୍ତା ଇଦ୍ଧି। ଅଧିଟ୍ଠାନିଦ୍ଧି ପନ ''ପକତିଯା ଏକୋ ବହୁକଂ ଆୱଜ୍ଜତି ସତଂ ୱା ସହସ୍ସଂ ୱା ସତସହସ୍ସଂ ୱା, ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଞାଣେନ ଅଧିଟ୍ଠାତି 'ବହୁକୋ ହୋମୀ'''ତି (ପଟି। ମ। ୩।୧୦ ଦସ୍ସେତ୍ୱିନିଦ୍ଦେସ) ଏୱଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସିତା ଅଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ନିପ୍ଫନ୍ନା ଇଦ୍ଧି।

୨୫୩-୨୫୪।ନ ଅଚ୍ଛୁପିଯନ୍ତୀତି ନ ସୁଫସ୍ସିତାନି ହୋନ୍ତି। ରୂପକାକିଣ୍ଣାନୀତି ଇତ୍ଥିରୂପାଦୀହି ଆକିଣ୍ଣାନି। ଭୂମିଆଧାରକେତି ୱଲଯାଧାରକେ। ଦାରୁଆଧାରକଦଣ୍ଡାଧାରକେସୁପି ଏକଦାରୁନା କତଆଧାରକେ ବହୂହି ଦଣ୍ଡକେହି କତଆଧାରକେ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ, ତୀହି ଦଣ୍ଡେହି କତୋ ପନ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଭୂମିଯଂ ପନ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଏକମେୱ ଠପେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଠପେନ୍ତେନ ଉପରି ଠପିତପତ୍ତଂ ଏକେନ ପସ୍ସେନ ଭୂମିଯଂ ଫୁସାପେତ୍ୱା ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଆଳିନ୍ଦକମିଢ଼ିକାଦୀନନ୍ତି ପମୁଖମିଢ଼ିକାନଂ। ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ପତିଟ୍ଠାତୀତି ଏତ୍ଥ ''ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତତିଯୱାରେ ତତ୍ଥେୱ ମିଢ଼ିଯା ପତିଟ୍ଠାତୀ''ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିଭଣ୍ଡଂ ନାମ ଗେହସ୍ସ ବହି କୁଚ୍ଚପାଦସ୍ସ ଥିରଭାୱତ୍ଥଂ କତା ତନୁକମିଢ଼ିକା ୱୁଚ୍ଚତି। ତନୁକମିଢ଼ିକାଯାତି ଖୁଦ୍ଦକମିଢ଼ିକାଯ। ମିଢ଼ନ୍ତେପି ଆଧାରକେ ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆଧାରକ''ନ୍ତି ହି ୱଚନତୋ ମିଢ଼ାଦୀସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଆଧାରକଂ ଠପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପତ୍ତଂ ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଆଧାରକେ ଠପନୋକାସସ୍ସ ଅନିଯମିତତ୍ତାତି ୱଦନ୍ତି। ''ପତ୍ତମାଳଓ ନାମ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ପତ୍ତାନଂ ଅଗମନତ୍ଥଂ ୱଟ୍ଟଂ ୱା ଚତୁରସ୍ସଂ ୱା ଇଟ୍ଠକାଦୀହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା କତୋ''ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୫୫।ଘଟିକନ୍ତି ଉପରି ଯୋଜିତଂ ଅଗ୍ଗଳଂ। ତାୱକାଲିକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ସକିଦେୱ ଗହେତ୍ୱା ତେନ ଆମିସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଘଟିକଟାହେତି ଭାଜନକପାଲେ। ଅଭୁଂ ମେତି ଏତ୍ଥ ଭୱତୀତି ଭୂ, ୱଡ୍ଢି। ନ ଭୂତି ଅଭୂ, ଅୱଡ୍ଢି। ଭଯୱସେନ ପନ ସା ଇତ୍ଥୀ "ଅଭୁ"ନ୍ତି ଆହ, ୱିନାସୋ ମଯ୍ହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଛୱସୀସସ୍ସ ପତ୍ତନ୍ତି ଛୱସୀସମଯଂ ପତ୍ତଂ। ପକତିୱିକାରସମ୍ବନ୍ଧେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ, ଅଭେଦେପି ୱା ଭେଦୂପଚାରେନାଯଂ ୱୋହାରୋ "ସିଲାପୁତ୍ତକସ୍ସ ସରୀର"ନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ।

ଚଣ୍ଡେତ୍ୱାତି ଖାଦିତ୍ୱା। ଏକଂ ଉଦକଗଣ୍ଡୁସଂ ଗହେତ୍ୱାତି ୱାମହତ୍ଥେନେୱ ପତ୍ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମୁଖେନ ଗଣ୍ଡୁସଂ ଗହେତ୍ୱା। ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠହତ୍ଥେନାତି ସାମିସେନ ହତ୍ଥେନ। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏକଗଣ୍ଡୁସଗହଣମତ୍ତେନ। ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ତତୋ ମଂସଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା। ଏତେସୁ ସବ୍ବେସୁ ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଜାନାତୁ ୱା ମା ୱା, ଆପତ୍ତିଯେୱ।

୨୫୬।କିଣ୍ଣଚୁଣ୍ଣେନାତି ସୁରାକିଣ୍ଣଚୁଣ୍ଣେନ। "ଅନୁୱାତଂ ପରିଭଣ୍ଡନ୍ତି କିଲଞ୍ଜାଦୀସୁ କରୋନ୍ତୀ"ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ବିଦଲକନ୍ତି ଦୁଗୁଣକରଣସଙ୍ଖାତସ୍ସ କିରିଯାୱିସେସସ୍ସ ଅଧିୱଚନଂ। କସ୍ସ ଦୁଗୁଣକରଣଂ? ଯେନ କିଲଞ୍ଜାଦିନା ମହନ୍ତଂ କଥିନଂ ଅତ୍ଥତଂ, ତସ୍ସ। ତଞ୍ହି ଦଣ୍ଡକଥିନପ୍ପମାଣେନ ପରିଯନ୍ତେ ସଂହରିତ୍ୱା ଦୁଗୁଣଂ କାତବ୍ବଂ। ପଟିଗ୍ଗହନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲିକଞ୍ଚୁକଂ।

୨୫୭-୨୫୯।ପାତି ନାମ ପଟିଗ୍ଗହଣସଣ୍ଠାନେନ କତୋ ଭାଜନୱିସେସୋ। ନ ସମ୍ମତୀତି ନପ୍ପହୋତି।

୨୬୦-୨୬୨।ନୀଚୱତ୍ଥୁକଂ ଚିନିତୁନ୍ତି ବହିକୁଟ୍ଟସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ ନୀଚୱତ୍ଥୁକଂ କତ୍ୱା ଚିନିତୁଂ। ଅରହଟଘଟିଯନ୍ତଂ ନାମ ସକଟଚକ୍କସଣ୍ଠାନଂ ଅରେ ଅରେ ଘଟିକାନି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଏକେନ ଦ୍ୱୀହି ୱା ପରିବ୍ଭମିଯମାନଂ ଯନ୍ତଂ।

୨୬୩।ଆୱିଦ୍ଧପକ୍ଖପାସକନ୍ତି କଣ୍ଣିକମଣ୍ଡଲସ୍ସ ସମନ୍ତା ଠପିତପକ୍ଖପାସକଂ। ମଣ୍ଡଲେତି କଣ୍ଣିକମଣ୍ଡଲେ। ପକ୍ଖପାସକେ ଠପେତ୍ୱାତି ସମନ୍ତା ପକ୍ଖପାସକଫଲକାନି ଠପେତ୍ୱା।

୨୬୪। "ନମତକଂ ସନ୍ଥତସଦିସ"ନ୍ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଚମ୍ମଖଣ୍ଡପରିହାରେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଅନଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥେୱ ପୱିଟ୍ଠାନୀତି ମଣ୍ଡରିକାଯ ଏୱ ଅନ୍ତୋଗଧାନି। ପୁବ୍ବେ ପତ୍ତସଙ୍ଗୋପନତ୍ଥଂ ଆଧାରକୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ, ଇଦାନି ଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥଂ।

୨୬୫।ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତବ୍ବୋତି ତେନ ଦିନ୍ନସ୍ସ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମସ୍ସ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ପତ୍ତନିକ୍କୁଜ୍ଜନକମ୍ମୱାଚାଯ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତବ୍ବୋ, ନ ଅଧୋମୁଖଠପନେନ। ତେନେୱାହ "ଏୱଞ୍ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତବ୍ବୋ"ତିଆଦି। ଅଲାଭାଯାତି ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ଅଲାଭତ୍ଥାଯ। ଅନୱାଯାତି ଉପଦ୍ଦୱାଯ ଅୱଡ୍ଢିଯା।

୨୬୬।ପସାଦେସ୍ସାମାତି ଆଯାଚିସ୍ସାମ। ଏତଦୱୋଚାତି "ଅପ୍ପତିରୂପଂ ମଯା କତଂ, ଭଗୱା ପନ ମହନ୍ତେପି ଅଗୁଣେ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ଅଚ୍ଚଯଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ"ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏତଂ "ଅଚ୍ଚଯୋ ମଂ ଭନ୍ତେ"ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ । ତତ୍ଥ ଞାଯପଟିପତ୍ତିଂ ଅତିଚ୍ଚ ଏତି ପୱତ୍ତତୀତି ଅଚ୍ଚଯୋ, ଅପରାଧୋ। ମଂ ଅଚ୍ଚଗମାତି ମଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପୱତ୍ତୋ। ପୁରିସେନ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତୋପି ହି ଅପରାଧୋ ଅତ୍ଥତୋ ପୁରିସଂ ଅତିଚ୍ଚ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପୱତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁତି ଖମତୁ। ଆଯତିଂ ସଂୱରାଯାତି ଅନାଗତେ ସଂୱରଣତ୍ଥାଯ ପୁନ ଏୱରୂପସ୍ସ ଅପରାଧସ୍ସ ଦୋସସ୍ସ ଖଲିତସ୍ସ ଅକରଣତ୍ଥାଯ। ତଗ୍ଘାତି ଏକଂସେନ। ଯଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରୋସୀତି ଯଥା ଧମ୍ମୋ ଠିତୋ, ତଥେୱ କରୋସି, ଖମାପେସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତଂ ତେ ମଯଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମାତି ତଂ ତୱ ଅପରାଧଂ ମଯଂ ଖମାମ। ୱୁଡ୍ଢି ହେସା, ଆୱୁସୋ ୱଡ୍ଢ, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେତି ଏସା, ଆୱୁସୋ ୱଡ୍ଢ, ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ୱୁଡ୍ଢି ନାମ। କତମା? ଅଚ୍ଚଯଂ ଅଚ୍ଚଯତୋ ଦିସ୍ୱା ଯଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରିତ୍ୱା ଆଯତିଂ ସଂୱରାପଜ୍ଜନା। ଦେସନଂ ପନ ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନଂ କରୋନ୍ତୋ "ଯୋ ଅଚ୍ଚଯଂ ଅଚ୍ଚଯତୋ ଦିସ୍ୱା ଯଥାଧମ୍ମଂ ପଟିକରୋତି, ଆଯତିଂ ସଂୱରଂ ଆପଜ୍ଜତୀ"ତି ଆହ।

୨୬୮। ବୋଧିରାଜକୁମାରୱତ୍ଥୁମ୍ହି (ମ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୨।୩୨୪ ଆଦଯୋ) କୋକନଦୋତି କୋକନଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଦୁମଂ, ସୋ ଚ ମଙ୍ଗଲପାସାଦୋ ଓଲୋକନପଦୁମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କତୋ, ତସ୍ମା "କୋକନଦୋ"ତି ସଙ୍ଖଂ ଲଭି। ଯାୱ ପଚ୍ଛିମସୋପାନକଳେୱରାତି ଏତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମସୋପାନକଳେୱରନ୍ତି ପଠମସୋପାନଫଲକଂ ୱୁତ୍ତଂ ତସ୍ସ ସବ୍ବପଚ୍ଛା ଦୁସ୍ସେନ ସନ୍ଥତତ୍ତା। ଉପରିମସୋପାନଫଲକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି ସୋପାନଂ ସନ୍ଥତଂ। ଅଦ୍ଦସା ଖୋତି ଓଲୋକନତ୍ଥଂଯେୱ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠିତୋ ଅଦ୍ଦସ।

ଭଗୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସୀତି "କିସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅତ୍ଥାଯ ରାଜକୁମାରେନ ଅଯଂ ମହାସକ୍କାରୋ କତୋ"ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ପୁତ୍ତପତ୍ଥନାଯ କତଭାୱଂ ଅଞ୍ଞାସି। ସୋ ହି ରାଜପୁତ୍ତୋ ଅପୁତ୍ତକୋ। ସୁତଞ୍ଚାନେନ ଅହୋସି "ବୁଦ୍ଧାନଂ କିର ଅଧିକାରଂ କତ୍ୱା ମନସା ଇଚ୍ଛିତଂ ଲଭନ୍ତୀ"ତି। ସୋ "ସଚାହଂ ପୁତ୍ତଂ ଲଭିସ୍ସାମି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଇମଂ ଚେଲପଟିକଂ ଅକ୍କମିସ୍ସତି। ନୋ ଚେ ଲଭିସ୍ସାମି, ନ ଅକ୍କମିସ୍ସତୀ"ତି ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ସନ୍ଥରାପେସି। ଅଥ ଭଗୱା

‘‘ନିଦ୍ଦଉିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ଏତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ’’ତି ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ‘‘ନ ନିଦ୍ଦଉିସ୍ସତୀ’’ତି ଅଦ୍ଦସ। ପୁବ୍ବେ କିର ସୋ ଏକସ୍ମିଂ ଦୀପେ ୱସମାନୋ ସମାନଚ୍ଛନ୍ଦେନ ସକୁଣପୋତକେ ଖାଦି। ସଚସ୍ସ ମାତୁଗାମୋ ପୁଞ୍ଞୱା ଭୱେୟ୍ୟ, ପୁତ୍ତଂ ଲଭେୟ୍ୟ। ଉଭୋହି ପନ ସମାନଚ୍ଛନ୍ଦେହି ହୁତ୍ୱା ପାପକମ୍ମଂ କତଂ, ତେନସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ନ ନିଦ୍ଦଉିସ୍ସତୀତି ଅଞ୍ଞାସି। ଦୁସ୍ସେ ପନ ଅଦ୍ଧନ୍ତେ ‘‘ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଧିକାରଂ କତ୍ୱା ପହିତଂ ଲଭନ୍ତୀତି ଲୋକେ ଅନୁସ୍ସୱୋ, ମୟା ଚ ମହାଅଧିକାରୋ କତୋ, ନ ଚ ପୁତ୍ତଂ ଲଭାମି, ତୁଚ୍ଛଂ ଇଦଂ ୱଚନ’’ନ୍ତି ମିଚ୍ଛାଗହଣଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ। ତିତ୍ଥିୟାପି ‘‘ନତ୍ଥି ସମଣାନଂ ଅକତ୍ତବ୍ବଂ ନାମ, ଚେଲପଟିକଂ ମଦ୍ଦନ୍ତା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୀ’’ତି ଉଜ୍ଝାୟେୟ୍ୟୁଂ। ଏତରହି ଚ ଅଦ୍ଧମନ୍ତେସୁ ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ପରଚିତ୍ତୱିଦୁନୋ, ତେ ଭଦ୍ଦତଂ ଜାନିତ୍ୱା ଅଦ୍ଧମିସ୍ସନ୍ତି, ଅଭଦ୍ଦତଂ ଜାନିତ୍ୱା ନ ଅଦ୍ଧମିସ୍ସନ୍ତି। ଅନାଗତେ ପନ ଉପନିସ୍ସୟୋ ମନ୍ଦୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅନାଗତଂ ନ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି, ତେସୁ ଅଦ୍ଧମନ୍ତେସୁ ସଚେ ପହିତଂ ଇଜ୍ଝିସ୍ସତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ଇଜ୍ଝିସ୍ସତି, ‘‘ପୁବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଅଧିକାରଂ କତ୍ୱା ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଂ ଲଭନ୍ତି, ଇଦାନି ନ ଲଭନ୍ତି, ତେୟେୱ ମଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ପଟିପତ୍ତିପୂରକା ଅହେସୁଂ, ଇମେ ପନ ପଟିପତ୍ତିଂ ପୂରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀ’’ତି ମନୁସ୍ସା ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ଭଗୱା ଅଦ୍ଧମିତୁଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ପଚ୍ଛିମଂ ଜନତଂ ତଥାଗତୋ ଅନୁକମ୍ପତୀତି ଇଦଂ ପନ ଥେରୋ ଦ୍ୱୀସୁ କାରଣେସୁ ତତିୟଂ କାରଣଂ ସନ୍ଧାୟାହ। ମଙ୍ଗଲଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୀତି ମଙ୍ଗଲିକା।

୨୬୯।ବୀଜନିନ୍ତି ଚତୁରସ୍ସବୀଜନିଂ। ତାଲୱଣ୍ଟନ୍ତି ତାଲପତ୍ତାଦୀହି କତଂ ମଣ୍ଡଲିକବୀଜନିଂ।

୨୭୦-୨୭୫।‘‘ଏକପଣ୍ଣଚ୍ଛତ୍ତଂ ନାମ ତାଲପତ୍ତ’’ନ୍ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। କମ୍ମସତେନାତି ଏତ୍ଥ ସତ-ସଦ୍ଦୋ ଅନେକପରିୟାୟୋ, ଅନେକେନ କମ୍ମେନାତି ଅତ୍ଥୋ, ମହତା ଉସ୍ସାହେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ରୁଧୀତି ଖୁଦ୍ଦକୱଣଂ।

୨୭୮। ‘‘ଅକାୟବନ୍ଧନେନ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱା ଗାମପ୍ପୱେସନେ ଆପତ୍ତି। ସରିତଟ୍ଠାନତୋ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପୱିସିତବ୍ବଂ ନିୱତ୍ତିତବ୍ବଂ ୱା’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ମୁରଜୱଟ୍ଟିସଣ୍ଠାନଂ ୱେଠେତ୍ୱା କତନ୍ତି ବହୂ ରଜ୍ଜୁକେ ଏକତୋ କତ୍ୱା ନାନାୱଣ୍ଣେହି ସୁତ୍ତେହି ୱେଠେତ୍ୱା ମୁରଜୱଟ୍ଟିସଦିସଂ କତଂ। ତେନେୱ ଦୁତିୟପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାୟଂ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୮୫ ପାଠଇମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛୟ) ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ବହୂ ରଜ୍ଜୁକେ ଏକତୋ କତ୍ୱା ଏକେନ ନିରନ୍ତରଂ ୱେଠେତ୍ୱା କତଂ ବହୁରଜ୍ଜୁକନ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ତତ୍ଥ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତମେୱ। ମୁଦିକକାୟବନ୍ଧନଂ ନାମ ଚତୁରସ୍ସଂ ଅକତ୍ୱା ସଜ୍ଜିତଂ। ପାମଙ୍ଗଦସା ଚତୁରସ୍ସା। ମୁଦିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନେନାତି ୱରକସୀସାକାରେନ। ପାସନ୍ତୋତି ଦସାମୂଲଂ।

୨୮୦-୨୮୨।ମୁଣ୍ଡୱଟ୍ଟୀତି ମଲ୍ଲକମ୍ମକରାଦୟୋ। ପମାଣଙ୍ଗୁଲେନାତି ୱଡ୍ଢକୀଅଙ୍ଗୁଲଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ପାଠଇତୋ ଅଟ୍ଠକଥାତୋ ଚ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱ।

ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୬। ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ୱିହାରାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୯୪। ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକେ ସେନାସନଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ହୋତୀତି ୱିହାରସେନାସନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଚତୁବ୍ବିଧଞ୍ହି (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୨୯୬) ସେନାସନଂ ୱିହାରସେନାସନଂ ମଞ୍ଚପୀଠସେନାସନଂ ସନ୍ଥତସେନାସନଂ ଓକାସସେନାସନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ''ମଞ୍ଚୋପି ସେନାସନଂ, ପୀଠମ୍ପି ଭିସିପି ବିମ୍ବୋହନମ୍ପି ୱିହାରୋପି ଅଡ୍ଢଯୋଗୋପି ପାସାଦୋପି ହମ୍ମିଯମ୍ପି ଗୁହାପି ଅଟ୍ଟୋପି ମାଳୋପି ଲେଣମ୍ପି ୱେଳୁଗୁମ୍ବୋପି ରୁକ୍ଖମୂଲମ୍ପି ମଣ୍ଡପୋପି ସେନାସନଂ। ଯତ୍ଥ ୱା ପନ ଭିକ୍ଖୂ ପଟିକ୍କମନ୍ତି, ସବ୍ବମେତଂ ସେନାସନ''ନ୍ତି (ୱିଭ। ୫୨୭) ୱଚନତୋ ୱିହାରୋ ଅଡ୍ଢଯୋଗୋ ପାସାଦୋ ହମ୍ମିଯଂ ଗୁହାତି ଇଦଂ ୱିହାରସେନାସନଂ ନାମ। ମଞ୍ଚୋ ପୀଠଂ ଭିସି ବିମ୍ବୋହନନ୍ତି ଇଦଂ ମଞ୍ଚପୀଠସେନାସନଂ ନାମ। ଚିମିଲିକା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡୋ ତିଣସନ୍ଥାରୋ ପଣ୍ଣସନ୍ଥାରୋତି ଇଦଂ ସନ୍ଥତସେନାସନଂ ନାମ। ଯତ୍ଥ ୱା ପନ ଭିକ୍ଖୂ ପଟିକ୍କମନ୍ତୀତି ଇଦଂ ଓକାସସେନାସନଂ ନାମ।

ରୁକ୍ଖମୂଲେତିଆଦୀସୁ ରୁକ୍ଖମୂଲସେନାସନଂ ନାମ ଯଂକିଞ୍ଚି ସନ୍ଦଚ୍ଛାଯଂ ୱିୱିତ୍ତଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ। ପବ୍ବତୋ ନାମ ସେଲୋ। ତତ୍ଥ ହି ଉଦକସୋଣ୍ଡୀସୁ ଉଦକକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ସୀତାଯ ରୁକ୍ଖଚ୍ଛାଯାଯ ନିସିନ୍ନା ନାନାଦିସାସୁ ଖାଯମାନାସୁ ସୀତେନ ୱାତେନ ବୀଜିଯମାନା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। କନ୍ଦରେତି କଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଉଦକଂ, ତେନ ଦାରିତୋ ଉଦକେନ ଭିନ୍ନୋ ପବ୍ବତପ୍ପଦେସୋ କନ୍ଦରଂ। ଯଂ ''ନିତମ୍ବ''ନ୍ତିପି ''ନଦୀକୁଞ୍ଜ''ନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ଥ ହି ରଜତପଟ୍ଟସଦିସା ୱାଲିକା ହୋତି, ମତ୍ଥକେ ମଣିୱିତାନଂ ୱିଯ ୱନଗହନଂ, ମଣିକ୍ଖନ୍ଧସଦିସଂ ଉଦକଂ ସନ୍ଦତି, ଏୱରୂପଂ କନ୍ଦରଂ ଓରୁଯ୍ହ ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ଗତ୍ତାନି ସୀତଂ କତ୍ୱା ୱାଲିକଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ପଂସୁକୂଲଚୀୱରଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ଗିରିଗୁହା ନାମ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପବ୍ବତାନଂ ଅନ୍ତରା, ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ୱା ଉମଙ୍ଗସଦିସଂ ମହାୱିୱରଂ।

''ୱନପତ୍ଥନ୍ତି ଦୂରାନମେତଂ ସେନାସନାନଂ ଅଧିୱଚନ''ନ୍ତିଆଦିୱଚନତୋ (ୱିଭ। ୫୩୧) ଯତ୍ଥ ନ କସନ୍ତି ନ ୱପନ୍ତି, ତାଦିସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଉପଚାରଟ୍ଠାନଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତଂ ଅରଞ୍ଞକସେନାସନଂ ''ୱନପତ୍ଥ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଜ୍ଝୋକାସୋ ନାମ କେନଚି ଅଚ୍ଛନ୍ନୋ ପଦେସୋ। ଆକଙ୍ଖମାନା ପନେତ୍ଥ ଚୀୱରକୁଟିଂ କତ୍ୱା ୱସନ୍ତି। ପଲାଲପୁଞ୍ଜୋତି ପଲାଲରାସିମ୍ହି। ମହାପଲାଲପୁଞ୍ଜତୋ ହି ପଲାଲଂ ନିକ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ପବ୍ଭାରଲେଣସଦିସେ ଆଲଯେ କରୋନ୍ତି, ଗଚ୍ଛଗୁମ୍ବାଦୀନମ୍ପି ଉପରି ପଲାଲଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ନିସିନ୍ନା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଚ ଲେଣାନୀତି ପଞ୍ଚ ଲୀଯନଟ୍ଠାନାନି। ନିଲୀଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂତି ଲେଣାନି, ୱିହାରାଦୀନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସୁପଣ୍ଣୱଙ୍କଗେହନ୍ତି ଗରୁଳଅପକ୍ଖସଣ୍ଠାନେନ କତଗେହଂ।

୨୯୫। ଅନୁମୋଦନଗାଥାସୁ ସୀତନ୍ତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଧାତୁକ୍ଖୋଭୱସେନ ୱା ବହିଦ୍ଧୌତୁୱିପରିଣାମୱସଏନ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସୀତଂ। ଉଣ୍ହନ୍ତି ଅଗ୍ଗିସନ୍ତାପଂ, ତସ୍ସ ୱନଦାହାଦୀସୁ ୱା ସମ୍ଭୱୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପଟିହନ୍ତୀତି ବାଧତି। ଯଥା ତଦୁଭଯୱସେନ କାଯଚିତ୍ତାନଂ ବାଧନଂ ନ ହୋତି, ଏୱଂ କରୋତି। ସୀତୁଣ୍ହବ୍ଭାହତେ ହି ସରୀରେ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯୋନିସୋ ପଦହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ୱାଳଅମିଗାନୀତି ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦିୱାଳଅମିଗେ। ଗୁତ୍ତସେନାସନଞ୍ହି ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଧାଯ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ତେ ପରିସ୍ସଯା ନ ହୋନ୍ତି। ସରୀସପେତି ଯେ କେଚି ସରନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦୀଘଜାତିକେ। ମକସେତି ନିଦସ୍ସନମତ୍ତମେତଂ, ଡଂସାଦୀନମ୍ପି ଏତେନେୱ ସଙ୍ଗହୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସିସିରେତି ସିସିରକାଲୱସେନ ସତ୍ତାହୱଦ୍ଦଲିକାଦିୱସେନ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସିସିରସମ୍ଫସ୍ସେ। ୱୁଟ୍ଠିଯୋତି ଯଦା ତଦା ଉପ୍ପନ୍ନା ୱସ୍ସୱୁଟ୍ଠିଯୋ।

ୱାତାତପୋ ଘୋରୋତି ରୁକ୍ଖଗଚ୍ଛାଦୀନଂ ଉମ୍ମୂଲଭଞ୍ଜନାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତିଯା ଘୋରୋ ସରଜଅରଜାଦିଭେଦୋ ୱାତୋ ଚେୱ ଗିମ୍ହପରିଳାହସମଯେସୁ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ଘୋରୋ ସୂରିଯାତପୋ ଚ ପଟିହଞ୍ଞତି ପଟିବାହୀଯତି। ଲେଣତ୍ଥନ୍ତି ନାନାରମ୍ମଣତୋ ଚିତ୍ତଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପଟିସଲ୍ଲାନାରାମତ୍ଥଂ। ସୁଖତ୍ଥନ୍ତି ୱୁତ୍ତପରିସ୍ସଯାଭାୱେନ ଫାସୁୱିହାରତ୍ଥଂ। ଝାଯିତୁନ୍ତି ଅଟ୍ଠତିଂସାରମ୍ମଣେସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଚିତ୍ତଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯିତୁଂ। ୱିପସ୍ସିତୁନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚାଦିତୋ ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତୁଂ।

ୱିହାରେତି ପତିସ୍ସଯେ। କାରଯେତି କାରାପେଯ୍ୟ। ରମ୍ମେତି ମନୋରମେ ନିୱାସସୁଖେ। ୱାସଯେତ୍ଥ ବହୁସ୍ସୁତେତି କାରେତ୍ୱା ପନ ଏତ୍ଥ ୱିହାରେସୁ ବହୁସ୍ସୁତେ ସୀଲୱନ୍ତେ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେ ନିୱାସେଯ୍ୟ। ତେ ନିୱାସେନ୍ତୋ ପନ ତେସଂ ବହୁସ୍ସୁତାନଂ ଯଥା ପଚ୍ଚଯେହି କିଲମଥୋ ନ ହୋତି, ଏୱଂ ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ୱତ୍ଥସେନାସନାନି ଚ ଦଦେଯ୍ୟ ଉଜୁଭୂତେସୁ ଅଜ୍ଝାସଯସମ୍ପନ୍ନେସୁ କମ୍ମଫଲାନଂ ରତନତ୍ତଯଗୁଣାନଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହନେନ ୱିପ୍ପସନ୍ନେନ ଚେତସା।

ଇଦାନି ଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୁପକାରିତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ତେ ତସ୍ସା''ତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ତେତି ତେ ବହୁସ୍ସୁତା। ତସ୍ସାତି ଉପାସକସ୍ସ। ଧମ୍ମଂ

ଦେସେନ୍ତୀତି ସକଲଓଟ୍ଟଦୁକ୍ଖାପନୂଦନଂ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତି। ଯଂ ସୋ ଧମ୍ମଂ ଇଧଞ୍ଞାୟାତି ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯଂ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ସମ୍ମା ପଟିପଜ୍ଜନେନ ଜାନିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗାଧିଗମେନ ଅନାସଵୋ ହୁତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟତି।

ସୋ ଚ ସଙ୍ଘଦଦୋ ହୋତୀତି ଆଵାସଦାନସ୍ମିଂ ଦିନ୍ନେ ସଙ୍ଘଦାନଂ ଦିନ୍ନମେଵ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ଵୁତ୍ତଂ। ତଥା ହି (ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୪୨) ଦ୍ୱେ ତୟୋ ଗାମେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅଲଦ୍ଧା ଆଗତସ୍ସପି ଛାୟୂଦକସମ୍ପନ୍ନଂ ଆରାମଂ ପଵିସିତ୍ୱା ନହାୟିତ୍ୱା ପତିସ୍ସୟେ ମୁହୁତ୍ତଂ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ନିସିନ୍ନସ୍ସ କାୟେ ବଲଂ ଆହରିତ୍ୱା ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱିୟ ହୋତି, ବହି ୱିଚରନ୍ତସ୍ସ ଚ କାୟେ ୱଣ୍ଣଧାତୁ ୱାତାତପେହି କିଲମତି, ପତିସ୍ସୟଂ ପଵିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଧାୟ ମୁହୁତ୍ତଂ ନିପନ୍ନସ୍ସ ୱିସଭାଗସନ୍ତତି ୱୂପସମ୍ମତି, ସଭାଗସନ୍ତତି ପତିଟ୍ଠାତି, ୱଣ୍ଣଧାତୁ ଆହରିତ୍ୱା ପକ୍ଖିତ୍ତା ୱିୟ ହୋତି, ବହି ୱିଚରନ୍ତସ୍ସ ଚ ପାଦେ କଣ୍ଟକୋ ୱିଜ୍ଝତି, ଖାଣୁ ପହରତି, ସରୀସପାଦିପରିସ୍ସୟା ଚେଵ ଚୋରଭୟଞ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ପତିସ୍ସୟଂ ପଵିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଧାୟ ନିପନ୍ନସ୍ସ ସବ୍ବେ ପରିସ୍ସୟା ନ ହୋନ୍ତି, ସଜ୍ଝାୟନ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମପୀତିସୁଖଂ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ ଉପସମସୁଖଞ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ବହିଦ୍ଧାୱିକ୍ଖେପାଭାୱତୋ, ବହି ୱିଚରନ୍ତସ୍ସ ଚ ସେଦା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଅକ୍ଖୀନି ଫନ୍ଦନ୍ତି, ସେନାସନଂ ପଵିସନକ୍ଖଣେ ମଞ୍ଚପୀଠାନି ନ ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ମୁହୁତ୍ତଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ପନ ଅକ୍ଖିପସାଦୋ ଆହରିତ୍ୱା ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱିୟ ହୋତି, ଦ୍ୱାରୱାତପାନମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନି ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ଏତସ୍ମିଞ୍ଚ ଆଵାସେ ୱସନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ଚତୂହି ପଚ୍ଚୟେହି ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ "ସୋ ଚ ସଙ୍ଘଦଦୋ ହୋତି, ଯୋ ଦଦାତି ଉପସ୍ସୟ"ନ୍ତି।

୨୯୬।ଆୱିଞ୍ଛନଚ୍ଛିଦ୍ଦନ୍ତି ଯତ୍ଥ ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ପଵେସେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତା ଦ୍ୱାରବାହଂ ଫୁସାପେନ୍ତି, ତସ୍ସେତଂ ଅଧିଵଚନଂ। ଆୱିଞ୍ଛନରଜ୍ଜୁନ୍ତି କଵାଟେଯେଵ ଛିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପଵେସେତ୍ୱା ଯେନ ରଜ୍ଜୁକେନ କଡ୍ଢନ୍ତା ଦ୍ୱାରଂ ଫୁସାପେନ୍ତି, ତଂ ଆୱିଞ୍ଛନରଜ୍ଜୁକଂ। ସେନାସନପରିଭୋଗେ ଅକପ୍ପିୟଚମ୍ମଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ "ସଚେପି ଦୀପିନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେନ କତା ହୋତି, ୱଟ୍ଟତିଯେଵା"ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଚେତିୟେ ୱେଦିକାସଦିସନ୍ତି ୱାତପାନବାହାସୁ ଚେତିୟେ ୱେଦିକାୟ ୱିୟ ପଟ୍ଟିକାଦୀହି ଦସ୍ସେତ୍ୱା କତଂ। ଥମ୍ଭକୱାତପାନଂ ନାମ ତିରିୟଂ ଦାରୂନି ଅଦତ୍ୱା ଉଜୁକଂ ଠିତେହି ଏଵ ୱେଣୁସଲାକାଦୀହି କତଂ।

ୱିହାରାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ମଞ୍ଚପୀଠାଦିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୯୭।ପୋଟକିତୂଲନ୍ତି ଏରକତିଣତୂଲଂ। ପୋଟକିଗହଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ତିଣଜାତୀନଂ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତନ୍ତି ଆହ "ଯେସଂ କେସଞ୍ଚି ତିଣଜାତିକାନ"ନ୍ତି। ପଞ୍ଚୱିଧଂ ଉଣ୍ଣାଦିତୂଲମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥାପି "ବିମ୍ବୋହନେ"ତି ଆନେତ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। "ତୂଲପୂରିତଂ ଭିସିଂ ଅପସ୍ସୟିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ"ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତୀତି ଅପରେ। ଉପଦହନ୍ତୀତି ଠପେନ୍ତି। ସୀସପ୍ପମାଣନ୍ତି ଯତ୍ଥ ଗଲୱାଟକତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସବ୍ବସୀସଂ ଉପଦହନ୍ତି, ତଂ ସୀସପ୍ପମାଣଂ। ତଞ୍ଚ ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦତୋ ତିରିୟଂ ମୁଟ୍ଠିରତନଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ "ଯସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରତୋ ତୀସୁ କଣ୍ଣେସୂ"ତିଆଦିମାହ। ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନଂ ମୁଟ୍ଠିରତନଂ ହୋତୀତି ବିମ୍ବୋହନସ୍ସ ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନଂ ତିରିୟତୋ ମୁଟ୍ଠିରତନପ୍ପମାଣଂ ହୋତି। ମସୂରକେତି ଚମ୍ମମୟଭିସିୟଂ। ଫୁସିତାନି ଦାତୁନ୍ତି ସଞ୍ଞାକରଣତ୍ଥଂ ବିନ୍ଦୂନି ଦାତୁଂ।

୨୯୮। ନ ନିବନ୍ଧତୀତି ଅନିବନ୍ଧନୀୟୋ, ନ ଅଲ୍ଲୀୟତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିବାହେତ୍ୱାତି ମଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା।

ଇଟ୍ଠକାଚୟାଦିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୦।ରୁକ୍ଖଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱାତି ରୁକ୍ଖଦାରୁଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା। ଖାଣୁକେ ଆକୋଟେତ୍ୱାତି ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ଖାଣୁକେ ଆକୋଟେତ୍ୱା। ତଂ ଆହରିମଂ ଭିତ୍ତିପାଦନ୍ତି ଵୁତ୍ତନୟେନ ଖାଣୁକେ ଆକୋଟେତ୍ୱା କତଂଯେଵ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ଭୂମିୟଂ ପତିଟ୍ଠାପେତୁନ୍ତି ମୂଲେନ ଭୂମିୟଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଭିତ୍ତିପାଦସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନୱସେନ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଖାଣୁକେହି ଭିତ୍ତିପାଦଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଠପେତୁନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଉଭତୋ କୁଟ୍ଟଂ ନୀହରିତ୍ୱା କତପଦେସସ୍ସାତି ଯଥା ଅନ୍ତୋଦ୍ୱାରସମୀପେ ନିସିନ୍ନେହି ଉଜୁକଂ ବହି ଓଲୋକେତୁଂ ନ ସକ୍କା ହୋତି, ଏଵଂ ଉଭୋହି ପସ୍ସେହି କୁଟ୍ଟଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଅଭିମୁଖେ ଭିତ୍ତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା କତପଦେସସ୍ସ। ସମନ୍ତା ପରିୟାଗାରୋତି ସମନ୍ତତୋ ଆୱିଦ୍ଧପମୁଖଂ। ଉଗ୍ଘାଟନକିଟିକନ୍ତି ଦଣ୍ଡେହି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠପନକପଦରକିଟିକଂ।

ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୪। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସେଟ୍ଠିୱତ୍ଥୁମ୍ହି (ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୨୪୨) କେନଚିଦେଵ କରଣୀଯେନାତି ୱାଣିଜକମ୍ମଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ କିର ରାଜଗହସେଟ୍ଠି ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଭଗିନିପତିକା ହୋନ୍ତି। ଯଦା ରାଜଗହେ ଉଟ୍ଠାନକଭଣ୍ଡଂ ସମଗ୍ଘଂ ହୋତି, ତଦା ରାଜଗହସେଟ୍ଠି ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସକଟସତେହି ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯୋଜନମତ୍ତେ ଠିତୋ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଜାନାପେତି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ମହାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଏକଂ

ଯାନଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ପତ୍ୱିସତି। ସୋ ସଚେ ଭଣ୍ଡଂ ଲହୁକଂ ୱିକ୍କୀୟତି, ୱିକ୍କିଣାତି। ନୋ ଚେ, ଭଗିନିଘରେ ଠପେତ୍ୱା ପକ୍କମତି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋପି ତଥେୱ କରୋତି। ସ୍ୱାୟଂ ତଦାପି ତେନେୱ କରଣୀୟେନ ଅଗମାସି। ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ତଂ ଦିୱସଂ ପନ ରାଜଗହସେଟ୍ଠି ୟୋଜନମତ୍ତେ ଠିତେନ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ଆଗତଭାୱଜାନନତ୍ଥଂ ପେସିତଂ ପଣ୍ଣଂ ନ ସୁଣି, ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥାୟ ୱିହାରଂ ଅଗମାସି। ସୋ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ସ୍ୱାତନାୟ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଘରେ ଉଦ୍ଧନଖଣାପନଦାରୁଫାଲନାଦୀନି କାରେସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋପି "ଇଦାନି ମୟ୍ହଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କରିସ୍ସତି, ଇଦାନି କରିସ୍ସତୀ"ତି ଘରଦ୍ୱାରେପି ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ପଟିସନ୍ଥାରମ୍ପି ନ ବହୁଂ ଅଲତ୍ଥ। "କିଂ ମହାସେଟ୍ଠି କୁସଲଂ ଦାରକରୂପାନଂ, ନସି ମଗ୍ଗେ କିଲନ୍ତୋ"ତି ଏତ୍ତକୋୱ ପଟିସନ୍ଥାରୋ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଗହପତିସ୍ସ ଏତଦହୋସୀ"ତିଆଦି।

ବୁଦ୍ଧୋତି ତ୍ୱଂ ଗହପତି ୱଦେସୀତି ତସ୍ସ କିର ମୁଖତୋ ବୁଦ୍ଧସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣଂ ପୀତିଂ ପଟିଲଭତି, ସା ତସ୍ସ ସୀସେ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ୟାୱ ପାଦପିଟ୍ଠିୟା, ପାଦପିଟ୍ଠିୟା ଉଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ସୀସା ଗଚ୍ଛତି, ଉଭତୋ ଉଟ୍ଠାୟ ମଜ୍ଝେ ଓସରତି, ମଜ୍ଝେ ଉଟ୍ଠାୟ ଉଭତୋ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ପୀତିୟା ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟୋ "ବୁଦ୍ଧୋତି ତ୍ୱଂ ଗହପତି ୱଦେସୀ"ତି ଏୱଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅକାଲୋ ଖୋ, ଗହପତି, ଇମଂ କାଲଂ ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମିତୁନ୍ତି "ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଦୁରାସଦା ଆସୀୱିସସଦିସା ହୋନ୍ତି, ସତ୍ଥା ଚ ସିୱଥିକାୟ ସମୀପେ ୱସତି, ନ ସକ୍କା ତତ୍ଥ ଇମାୟ ୱେଲାୟ ଇମିନା ଗନ୍ତୁ"ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏୱମାହ। ବୁଦ୍ଧଗତାୟ ସତିୟା ନିପଜ୍ଜୀତି ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଗତାୟ ଏୱ ସତିୟା ନିପଜ୍ଜି। ତଂ ଦିୱସଂ କିରସ୍ସ ଭଣ୍ଡସକଟେସୁ ୱା ଉପଟ୍ଠାକେସୁ ୱା ଚିତ୍ତମ୍ପି ନୁପ୍ପଜ୍ଜି, ସାୟମାସମ୍ପି ନ ଅକାସି। ସତ୍ତଭୂମିକଂ ପନ ପାସାଦଂ ଆରୁୟ୍ହ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତାଲଙ୍କତୱରସୟନେ "ବୁଦ୍ଧୋ ବୁଦ୍ଧୋ"ତି ସଜ୍ଝାୟଂ କରୋନ୍ତୋୱ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱୁଟ୍ଠାସି ପଭାତଂ ମଞ୍ଞମାନୋତି ପଠମୟାମେ ତାୱ ୱୀତିୱତ୍ତେ ଉଟ୍ଠାୟ ବୁଦ୍ଧଂ ଅନୁସ୍ସରି, ଅଥସ୍ସ ବଲୱପ୍ପସାଦୋ ଉଦପାଦି, ପୀତିଆଲୋକୋ ଅହୋସି, ସବ୍ବତମଂ ୱିଗଚ୍ଛି, ଦୀପସହସ୍ସୁଜ୍ଜଲନଂ ୱିୟ ଚନ୍ଦିମସୂରିୟୁଟ୍ଠାନଂ ୱିୟ ଚ ଜାତଂ। ସୋ "ପମାଦଂ ଆପନ୍ନୋମ୍ହି, ୱଞ୍ଚିତୋମ୍ହି, ସୂରିୟୋ ଉଗ୍ଗତୋ"ତି ଉଟ୍ଠାୟ ଆକାସତଲେ ଠତ୍ୱା ଚନ୍ଦଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା "ଏକୋୱ ୟାମୋ ଗତୋ, ଅଞ୍ଞେ ଦ୍ୱେ ଅତ୍ଥୀ"ତି ପୁନ ପୱିସିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି, ଏତେନୁପାୟେନ ମଜ୍ଝିମୟାମାୱସାନେପି ପଚ୍ଛିମୟାମାୱସାନେପି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉଟ୍ଠାସି। ପଚ୍ଛିମୟାମାୱସାନେ ପନ ବଲୱପଚ୍ଚୂସେୟେୱ ଉଟ୍ଠାୟ ଆକାସତଲଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହାଦ୍ୱାରାଭିମୁଖୋ ଅହୋସି, ସତ୍ତଭୂମିକଦ୍ୱାରଂ ସୟମେୱ ୱିୱଟଂ ଅହୋସି, ପାସାଦା ଓରୁୟ୍ହ ଅନ୍ତରୱୀଥିଂ ପଟିପଜ୍ଜି।

୩୦୫।ଅମନୁସ୍ସାତି ଅଧିଗତୱିସେସା ଦେୱତା। ତଥା ହି ତା ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଭାୱିନିସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ସମ୍ପସ୍ସମାନା "ଅୟଂ ମହାସେଟ୍ଠି 'ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ଗମିସ୍ସାମୀ'ତି ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଠମଦସ୍ସନେନେୱ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାୟ ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ଅଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାକୋ ହୁତ୍ୱା ଅସଦିସଂ ସଙ୍ଘାରାମଂ କତ୍ୱା ଚାତୁଦ୍ଦିସସ୍ସ ଅରିୟସଙ୍ଘସ୍ସ ଅନାୱଟଦ୍ୱାରୋ ଭୱିସ୍ସତି, ନ ୟୁତ୍ତମସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତୁ"ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିଂସୁ। ଅନ୍ତରଧାୟୀତି ରାଜଗହଂ କିର ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସଂ, ଅନ୍ତୋନଗରେ ନୱ କୋଟିୟୋ ବହିନଗରେ ନୱାତି ତଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ଅଟ୍ଠାରସ ମନୁସ୍ସକୋଟିୟୋ ୱସନ୍ତି। ଅୱେଲାୟ ମତମନୁସ୍ସେ ବହି ନୀହରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଅଚ୍ଚାଲକେ ଠତ୍ୱା ବହିଦ୍ୱାରେ ଖିପନ୍ତି। ମହାସେଟ୍ଠି ନଗରତୋ ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତୋୱ ଅଲ୍ଲସରୀରଂ ପାଦେନ ଅକ୍କମି, ଅପରମ୍ପି ପିଟ୍ଠିପାଦେନ ପହରି, ମକ୍ଖିକା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ପରିକିରିଂସୁ, ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧୋ ନାସାପୁଟଂ ଅଭିହନି, ବୁଦ୍ଧପ୍ପସାଦୋ ତନୁତ୍ତଂ ଗତୋ। ତେନସ୍ସ ଆଲୋକୋ ଅନ୍ତରଧାୟି ଅନ୍ଧକାରୋ ପାତୁରହୋସି ପୀତିୱେଗସ୍ସ ତନୁଭାୱେ ତଂସମୁଟ୍ଠିତରୂପାନଂ ପରିଦୁବ୍ବଲଭାୱତୋ । ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସୀତି "ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେସ୍ସାମୀ"ତି ସୁୱଣ୍ଣକିଙ୍କିଣିକଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ୱିୟ ମଧୁରସ୍ସରେନ ସଦ୍ଦଂ ଅନୁସ୍ସାୱେସି।

ସତଂ କଞ୍ଞାସହସ୍ସାନୀତି ପୁରିମପଦାନିପି ଇମିନାୱ ସହସ୍ସ-ପଦେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବାନି। ୟଥେୱ ହି ସତଂ କଞ୍ଞାସହସ୍ସାନି, ଏୱଂ ସତଂ ସହସ୍ସାନି ହତ୍ଥୀ, ସତଂ ସହସ୍ସାନି ଅସ୍ସା, ସତଂ ସହସ୍ସାନି ରଥାତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ, ଇତି ଏକେକଂ ସତସହସ୍ସଂ ଦୀପିତଂ ହୋତି। ପଦୱୀତିହାରସ୍ସାତି ପଦଂ ୱୀତିହରତି ଏତ୍ଥାତି ପଦୱୀତିହାରୋ। ସୋ ଦୁତୱିଲମ୍ବିତଂ ଅକତ୍ୱା ସମଗମନେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଦାନଂ ଅନ୍ତରେ ମୁଟ୍ଠିରତନମତ୍ତଂ। କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୋଳସିନ୍ତି ତଂ ଏକଂ ପଦୱୀତିହାରଂ ସୋଳସ ଭାଗେ କତ୍ୱା ତତୋ ଏକୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ପୁନ ସୋଳସଧା, ତତୋ ଏକୋ ସୋଳସଧାତି ଏୱଂ ସୋଳସ ୱାରେ ସୋଳସଧା ଭିନ୍ନସ୍ସ ଏକୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ସୋଳସୀ କଲା ନାମ, ତଂ ସୋଳସିଂ କଲଂ ଏତାନି ଚତ୍ତାରି ସତସହସ୍ସାନି ନ ଅଗ୍ଘନ୍ତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସତଂ ହତ୍ଥିସହସ୍ସାନି ସତଂ ଅସ୍ସସହସ୍ସାନି ସତଂ ରଥସହସ୍ସାନି ସତଂ କଞ୍ଞାସହସ୍ସାନି, ତା ଚ ଖୋ ଆମୁକ୍କମଣିକୁଣ୍ଡଲା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପରାଜଧୀତରୋୱାତି ଇମସ୍ମା ଏତ୍ତକା ଲାଭା ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସୋଳସିକଲାସଙ୍ଖାତେ ପଦେସେ ଲଙ୍ଘନସାଧନୱସେନ ପୱତ୍ତଚେତନାୱ ଉତ୍ତରିତରାତି। ପଦଂ ୱା ୱୀତିହରତି ଏତେନାତି ପଦୱୀତିହାରୋ, ତଥାପୱତ୍ତା କୁସଲଚେତନା, ତସ୍ସା ଫଲଂ ସୋଳସଧା କତ୍ୱାତି ଚ ୱଦନ୍ତି। ଇଦଂ ପନ ୱିହାରଗମନଂ କସ୍ସ ୱସେନ ଗହିତନ୍ତି? ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନନ୍ତରାୟେନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ଗହିତଂ। "ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜଂ କରିସ୍ସାମି, ଚେତିୟଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମି, ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମି, ଦୀପପୂଜଂ କରିସ୍ସାମି, ସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦସ୍ସାମି, ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ୱା

ସରଣେସୁ ୱା ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ''ତି ଗଚ୍ଛତୋପି ୱସେନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ।

ଅନ୍ଧକାରୋ ଅନ୍ତରଧାଯୀତି ସୋ କିର ଚିନ୍ତେସି ''ଅହଂ ଏକକୋତି ସଞ୍ଚଞ୍ଚଂ କରୋମି, ଅମନୁସ୍ସା ଚ ମେ ଅନୁଗାମିନୋ ସହାଯା ଅତ୍ଥି, କସ୍ମା ଭାଯାମୀ''ତି ସୂରୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ବଲୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପସାଦୋ ଉଦପାଦି, ତସ୍ମା ଅନ୍ଧକାରୋ ଅନ୍ତରଧାଯି। ସେସୱାରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଆଲୋକୋ ପାତୁରହୋସୀତି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ ଚିରକାଲପରିଚଯସମ୍ଭୂତସ୍ସ ବଲୱତୋ ପସାଦସ୍ସ ୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଉଳାରାଯ ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣାଯ ପୀତିଯା ସମୁଟ୍ଠାପିତୋ ୱିପସ୍ସନୋଭାସସଦିସୋ ସାତିସଯୋ ଚିତ୍ତପଚ୍ଚଯୌତୁସମୁଟ୍ଠାନୋ ଆଲୋକୋ ପାତୁରହୋସି। ଦେୱତାହି କତୋତିପି ୱଦନ୍ତି, ପୁରିମୋଯେୱେତ୍ଥ ଯୁତ୍ତତରୋ। ଏହି ସୁଦତ୍ତାତି ସୋ କିର ସେଟ୍ଠି ଗଚ୍ଛମାନୋୱ ଚିନ୍ତେସି ''ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ବହୂ ପୂରଣକସ୍ସପାଦଯୋ ତିତ୍ଥିଯା 'ମଯଂ ବୁଦ୍ଧା, ମଯଂ ବୁଦ୍ଧା'ତି ୱଦନ୍ତି, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ସତ୍ଥୁ ବୁଦ୍ଧଭାୱଂ ଜାନେଯ୍ଯ''ନ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ''ମଯ୍ହଂ ଗୁଣୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ନାମଂ ମହାଜନୋ ଜାନାତି, କୁଲଦତ୍ତିଯଂ ପନ ମେ ନାମଂ ଅଞ୍ଚଞ୍ଚତ୍ର ମଯା ନ କୋଚି ଜାନାତି, ସଚେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି, କୁଲଦତ୍ତିକନାମେନ ମଂ ଆଲପିସ୍ସତୀ''ତି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ଏୱମାହ।

ପରିନିବ୍ବୁତୋତି କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ। ଆସତ୍ତିଯୋତି ରୂପାଦୀସୁ ଆସଞ୍ଜନଟ୍ଠେନ ଆସତ୍ତିଯୋ, ତଣ୍ହାଯୋ। ସନ୍ତିନ୍ତି କିଲେସୱୂପସମଂ। ପପ୍ପୁଯ୍ଯାତି ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ପତ୍ୱା। ସେସମେତ୍ଥ ପାଳିଅନୁସାରେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅନୁତ୍ତାନମତ୍ଥଂ, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତମେୱ।

୩୦୬। ୱଯମେୱ ୱେଯ୍ଯାଯିକନ୍ତି ଆହ ''ୱେଯ୍ଯାଯିକନ୍ତି ୱଯକରଣଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଗ୍ଗାସନାଦିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୧୦-୩୧୧।ଦକ୍ଖିଣୋଦକନ୍ତି ଅଗ୍ଗତୋ ଉପନୀଯମାନଂ ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସୀତି (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୩୭ ତିତ୍ତିରଜାତକୱଣ୍ଣନା) ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୱସେନ ଅଗ୍ଗାସନାଦିରହାନଂ କଥିତକାଲେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯ୍ହଂ ସାସନେ ଅଗ୍ଗାସନାଦୀନି ପତ୍ୱା ଖତ୍ତିଯକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ପମାଣଂ, ନ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା, ନ ଗହପତିକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ, ନ ୱିନଯଧରୋ, ନ ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ, ନ ଆଭିଧମ୍ମିକୋ, ନ ପଠମଜ୍ଝାନାଦିଲାଭିନୋ, ନ ସୋତାପନ୍ନାଦଯୋ ପମାଣଂ, ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ କତ୍ତବ୍ବଂ, ଅଗ୍ଗାସନଂ ଅଗ୍ଗୋଦକଂ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡୋ ଲଦ୍ଧବ୍ବୋ, ଇଦମେତ୍ଥ ପମାଣଂ, ତସ୍ମା ୱୁଡ୍ଢତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏତେସଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ। ଇଦାନି ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ମଯ୍ହଂ ଅଗ୍ଗସାୱକୋ ଅନୁଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତକୋ ମମାନନ୍ତରସେନାସନଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ଅରହତି। ସୋ ଇମଂ ରତ୍ତିଂ ସେନାସନଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱୀତିନାମେସି। ତୁମ୍ହେ ଇଦାନେୱ ଏୱଂ ଅଗାରୱା ଅପ୍ପତିସ୍ସା, ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ କିନ୍ତି କତ୍ୱା ୱିହରିସ୍ସଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଅଥ ନେସଂ ଓୱାଦଦାନତ୍ଥାଯ ''ପୁବ୍ବେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିରଚ୍ଛାନଗତାପି 'ନ ଖୋ ପନେତଂ ଅମ୍ହାକଂ ପତିରୂପଂ, ଯଂ ମଯଂ ଅଞ୍ଚମଞ୍ଚଂ ଅଗାରୱା ଅପ୍ପତିସ୍ସା ଅସଭାଗୱୁତ୍ତିନୋ ୱିହରେଯ୍ଯାମ, ଅମ୍ହେସୁ ମହଲ୍ଲକତରଂ ଜାନିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଭିୱାଦନାଦୀନି କରିସ୍ସାମା'ତି ସାଧୁକଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା 'ଅଯଂ ମହଲ୍ଲକୋ'ତି ଞତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଭିୱାଦନାଦୀନି କତ୍ୱା ଦେୱପଥଂ ପୂରଯମାନା ଗତା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି।

ଯେ ୱୁଡ୍ଢମପଚାଯନ୍ତୀତି ଜାତିୱୁଡ୍ଢୋ ୱଯୋୱୁଡ୍ଢୋ ଗୁଣୱୁଡ୍ଢୋତି ତଯୋ ୱୁଡ୍ଢା। ତେସୁ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ ଜାତିୱୁଡ୍ଢୋ ନାମ, ୱଯେ ଠିତୋ ୱଯୋୱୁଡ୍ଢୋ ନାମ, ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଗୁଣୱୁଡ୍ଢୋ ନାମ। ତେସୁ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ ୱଯୋୱୁଡ୍ଢୋ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱୁଡ୍ଢୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଅପଚାଯନ୍ତୀତି ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିକକମ୍ମେନ ପୂଜେନ୍ତି। ଧମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦାତି ଜେଟ୍ଠାପଚାଯନଧମ୍ମସ୍ସ କୋୱିଦା କୁସଲା। ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେତି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ। ପାସଂସାତି ପସଂସାରହା। ସମ୍ପରାଯେ ଚ ସୁଗ୍ଗତୀତି ସମ୍ପରେତବ୍ବେ ଇମଂ ଲୋକଂ ହିତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବେ ପରଲୋକେପି ତେସଂ ସୁଗତିଯେୱ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ – ଭିକ୍ଖୱେ, ଖତ୍ତିଯା ୱା ହୋନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ୱେସ୍ସା ୱା ସୁଦ୍ଦା ୱା ଗହଟ୍ଠା ୱା ପବ୍ବଜିତା ୱା ତିରଚ୍ଛାନଗତା ୱା, ଯେ କେଚି ସତ୍ତା ଜେଟ୍ଠାପଚିତିକମ୍ମେ ଛେକା କୁସଲା ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନାନଂ ୱଯୋୱୁଡ୍ଢାନଂ ଅପଚିତିଂ କରୋନ୍ତି, ତେ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଅତ୍ତଭାୱେ ଜେଟ୍ଠାପଚିତିକାରକାତି ପସଂସଂ ୱଣ୍ଣନଂ ଥୋମନଂ ଲଭନ୍ତି, କାଯସ୍ସ ଚ ଭେଦା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି।

ଅଗ୍ଗାସନାଦିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆସନପ୍ପଟିବାହନାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୧୩-୪ ।ଉଦ୍ଦିସ୍ସକତନ୍ତି ଗିହୀହି ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତଂ। ଗିହିୱିକତନ୍ତି ଗିହୀହି କତଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ଗିହିସନ୍ତକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅତିସମୀପଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆସନ୍ନତରଂ ଠାନଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା।

ସେନାସନଗ୍ଗାହାପକସମ୍ମୁତିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୧୮ ।ପଚ୍ଚୟେନେୱହି ତଂ ପଟିଜଗ୍ଗନଂ ଲଭିସ୍ସତୀତି ତସ୍ମିଂ ସେନାସନେ ମହାଥେରା ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୟସ୍ସ କାରଣା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ୱସନ୍ତାୟେୱ ନଂ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉବ୍ଭଣ୍ଡିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଉକ୍ଖିତ୍ତଭଣ୍ଡା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିକ୍ଖାରେ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିଚରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୀଘସାଲାତି ଚଙ୍କମନସାଲା। ମଣ୍ଡଲମାଠଓ ଉପଟ୍ଠାନସାଲା। ଅନୁଦହତୀତି ପୀଠଏତି। ଜମ୍ବୁଦୀପେ ପନାତି ଅରିୟଦେସେ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତେ କିର ତଥା ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି। ନ ଗୋଚରଗାମୋ ଘଟ୍ଟେତବ୍ବୋତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତି ‘‘ନ ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ୱତ୍ତବ୍ବା’’ତିଆଦିନା। ୱିତକ୍କଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ‘‘ଇମିନା ନୀହାରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ନିୱାରେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୟେ ଦସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଏୱରୂପଂ ୱିତକ୍କଂ ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା। ତେସୁ ଚେ ଏକୋତି ତେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ଏକୋ ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ। ଭଣ୍ଡପଟିଚ୍ଛାଦନନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛାଦନକଭଣ୍ଡଂ, ସରୀରପଟିଚ୍ଛାଦନଂ ଚୀୱରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବାନୀତି ସମ୍ମଜ୍ଜନାଦୀହି ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବାନି। ମୁଣ୍ଡୱେଦିକାୟାତି ଚେତିୟସ୍ସ ହମ୍ମିୟୱେଦିକାୟ। ହମ୍ମିୟୱେଦିକାତି ଚ ଚେତିୟସ୍ସ ଉପରି ଚତୁରସ୍ସୱେଦିୟୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ପଟିକ୍କମ୍ମାତି ୱିହାରତୋ ଅପସକ୍କିତ୍ୱା। ଉପନିକ୍ଖେପନ୍ତି ଖେତ୍ତଂ ୱା ନାଠଇକେରାଦିଆରାମଂ ୱା କହାପଣାଦୀନି ୱା ଆରାମିକାଦୀନଂ ନିୟ୍ୟାତେତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ଉପ୍ପନ୍ନା ୱଡ୍ଢି ୱସ୍ସାୱାସିକତ୍ଥାୟ ହୋତୂ’’ତି ଦିନ୍ନଂ। ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱାତି ତସ୍ମିଂ ସେନାସନେ କତ୍ତବ୍ବୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା।

ପୁଗ୍ଗଲୱସେନେୱ କାତବ୍ବନ୍ତି ପରତୋ ୱକ୍ଖମାନନୟେନ ‘‘ଭିକ୍ଖୂ ଚୀୱରେନ କିଲମନ୍ତି, ଏତ୍ତକଂ ନାମ ତଣ୍ଡୁଲଭାଗଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚୀୱରଂ କାତୁଂ ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତିଆଦିନା ପୁଗ୍ଗଲପରାମାସୱସେନେୱ କାତବ୍ବଂ, ‘‘ସଙ୍ଘୋ ଚୀୱରେନ କିଲମତୀ’’ତିଆଦିନା ପନ ସଙ୍ଘପରାମାସୱସେନ ନ କାତବ୍ବଂ। ଚୀୱରପଚ୍ଚୟନ୍ତି ଚୀୱରସଙ୍ଖାତଂ ପଚ୍ଚୟଂ। ୱୁତ୍ତନ୍ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। କସ୍ମା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଏୱଞ୍ହି ନୱକୋ ୱୁଡ୍ଢତରସ୍ସ, ୱୁଡ୍ଢୋ ଚ ନୱକସ୍ସ ଗାହେସ୍ସତୀ’’ତି, ୟସ୍ମା ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ପାପେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ମା ଦ୍ୱୀସୁ ସମ୍ମତେସୁ ନୱକୋ ୱୁଡ୍ଢତରସ୍ସ, ୱୁଡ୍ଢୋ ଚ ନୱକସ୍ସାତି ଉଭୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଗାହେସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ସମ୍ମତସେନାସନଗ୍ଗାହାପକସ୍ସ ଆଣତ୍ତିୟା ଅଞ୍ଞେନ ଗାହିତେପି ଗାହୋ ରୁହତିୟେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଟ୍ଠପି ସୋଠଅସପି ଜନେ ସମ୍ମନ୍ନିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି କିଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ସମ୍ମନ୍ନିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଉଦାହୁ ଏକତୋତି? ଏକତୋପି ୱଟ୍ଟତି। ନିଗ୍ଗହକମ୍ମମେୱ ହି ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ ନ କରୋତି, ସମ୍ମୁତିଦାନଂ ପନ ବହୂନମ୍ପି ଏକତୋ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତେନେୱ ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଉବ୍ବାହିକସମ୍ମୁତିୟଂ ଅଟ୍ଠପି ଜନା ଏକତୋ ସମ୍ମତାତି।

ମଗ୍ଗୋତି ମଗ୍ଗେ କତଦୀଘସାଲା। ପୋକ୍ଖରଣୀତି ନହାୟନ୍ତାନଂ ପୋକ୍ଖରଣିୟଂ କତସାଲା। ରୁକ୍ଖମୂଲାଦୟୋ ଛନ୍ନା କୱାଟବଦ୍ଧାୱ ସେନାସନଂ। ୱିଜଟେତ୍ୱାତି ୱିୟୋଜେତ୍ୱା, ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆୱାସେସୂତି ସେନାସନେସୁ। ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ପକ୍ଖିପନଂ ନାମ ତେସୁ ୱସନ୍ତାନଂ ଇତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୱସ୍ସାୱାସିକଦାନଂ। ପୱିସିତବ୍ବନ୍ତି ଅଞ୍ଞେହି ଭିକ୍ଖୂହି ତସ୍ମିଂ ମହାଲାଭେ ପରିୱେଣେ ୱସିତ୍ୱା ଚେତିୟେ ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱାୱ ଲାଭୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ପଚ୍ଚୟଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୀତି ଚୀୱରପଚ୍ଚୟଂ ନାଧିୱାସେତି। ଅଞ୍ଞମ୍ପୀତି ତେନ ୱିସ୍ସଟ୍ଠପଚ୍ଚୟୋପି। ଉପନିବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗାହେତବ୍ବନ୍ତି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ୱା ମଣ୍ଡପେ ୱା ୱସିତ୍ୱା ଚେତିୟେ ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଏୱଂ ଉପନିବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗାହେତବ୍ବଂ। ‘‘କତ୍ଥ ନୁ ଖୋ ୱସିସ୍ସାମି, କତ୍ଥ ୱସନ୍ତସ୍ସ ଫାସୁ ଭୱିସ୍ସତି, କତ୍ଥ ୱା ପଚ୍ଚୟୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନେନ ୱିତକ୍କେନ ଚରତୀତି ୱିତକ୍କଚାରିକୋ। ଅରଞ୍ଞୱିହାରେସୁ ପରିସ୍ସୟୱିଜାନନତ୍ଥଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବତ୍ତା ‘‘ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ଉକ୍କା କୋଟ୍ଟେତବ୍ବା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ୱତ୍ତନ୍ତି କତିକୱତ୍ତଂ। ତିୱିଧମ୍ପୀତି ପରିୟତ୍ତିପଟିପତ୍ତିପଟିୱେଧୱସେନ ତିୱିଧମ୍ପି। ସୋଧେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେଥାତି ଭବ୍ବେ ଆଚାରକୁଲପୁତ୍ତେ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେଥ। ଦସୱତ୍ଥୁକକଥା ନାମ ଅପ୍ପିଚ୍ଛକଥା ସନ୍ତୁଟ୍ଠିକଥା ପୱିୱେକକଥା ଅସଂସଗ୍ଗକଥା ୱୀରିୟାରମ୍ଭକଥା ସୀଲକଥା ସମାଧିକଥା ପଞ୍ଞାକଥା ୱିମୁତ୍ତିକଥା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକଥା।

ୱିଗ୍ଗହସଂୱତ୍ତନିକୱଚନଂ ୱିଗ୍ଗାହିକଂ। ଚତୁରାରକ୍ଖଂ ଅହାପେନ୍ତାତି ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତି ମେତ୍ତା ଅସୁଭଂ ମରଣସ୍ସତୀତି ଇମଂ ଚତୁରାରକ୍ଖଂ ଅପରିହାପେନ୍ତା। ଦନ୍ତକଟ୍ଠଖାଦନୱତ୍ତଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଖାଦନୱତ୍ତଂ ୟୋ ଦେୱସିକଂ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଓସରତି, ତେନ ସାମଣେରାଦୀହି ଆହରିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ୟଥାସୁଖଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥାୟ ଦନ୍ତକଟ୍ଠମାଠଅକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତେସୁ ଦନ୍ତକଟ୍ଠେସୁ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଏକମେୱ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ୟୋ ପନ ଦେୱସିକଂ ନ

ଓସରତି, ପଧାନଘରେ ୱସିତ୍ୱା ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ ୱା ଉପୋସଥଗ୍ଗେ ୱା ଦିସ୍ସତି, ତେନ ପମାଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ଦନ୍ତକଟ୍ଠାନି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଖାଦିତବ୍ବାନି। ତେସୁ ଖୀଣେସୁ ସଚେ ପୁନପି ଦନ୍ତକଟ୍ଠମାଳକେ ବହୂନି ହୋନ୍ତିୟେୱ, ପୁନପି ଆହରିତ୍ୱା ଖାଦିତବ୍ବାନି। ଯଦି ପନ ପମାଣଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଆହରତି, ତେସୁ ଅଖୀଣେସୁୟେୱ ମାଳକେ ଖୀୟତି, ତତୋ କେଚି ଥେରା ‘‘ଯେହି ଗହିତାନି, ତେ ପଟିହରନ୍ତୂ’’ତି ୱଦେୟ୍ୟୁଂ, କେଚି ‘‘ଖାଦନ୍ତୁ, ପୁନ ସାମଣେରା ଆହରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ତସ୍ମା ୱିୱାଦପରିହାରତ୍ଥଂ ପମାଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବଂ। ଗହଣେ ପନ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନପି ଏକଂ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ଥୱିକାୟ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି। ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତଂ ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ ପିଣ୍ଡଚାରିକୱତ୍ତେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ପତ୍ତଟ୍ଠାନେତି ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ଆଗନ୍ତୁକଭିକ୍ଖୁନୋ ପତ୍ତଟ୍ଠାନେ। ତେସଂ ଛିନ୍ନୱସ୍ସତ୍ତା ‘‘ସାଦିୟନ୍ତାପି ହି ତେ ନେୱ ୱସ୍ସାୱାସିକସ୍ସ ସାମିନୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ପଠମଂୟେୱ କତିକାୟ କତତ୍ତା ଖୀୟନ୍ତାପି ଚ ଆୱାସିକା ନେୱ ଅଦାତୁଂ ଲଭନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଭତିନିୱିଟ୍ଠନ୍ତି ଭତିଂ କତ୍ୱା ୱିୟ ନିୱିଟ୍ଠଂ ପରିୟିଟ୍ଠଂ। ସଙ୍ଘିକଂ ପନ ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଗାହିତନ୍ତି ତତ୍ରୁପ୍ପାଦଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ପଚ୍ଚୟୱସେନ ଗାହିତନ୍ତି ଦାୟକାନଂ ୱସ୍ସାୱାସିକପଚ୍ଚୟୱସେନ ଗାହିତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିବ୍ଭମତି, ସଙ୍ଘସ୍ସେୱେତ’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୩୭୪-୩୭୫) ୱଚନତୋ ‘‘ଗତଟ୍ଠାନେ…ପେ… ସଙ୍ଘିକଂ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ମନୁସ୍ସେତି ଦାୟକମନୁସ୍ସେ। ୱରଭାଗଂ ସାମଣେରସ୍ସାତି ପଠମଭାଗସ୍ସ ଗାହିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ।

ସେନାସନଗ୍ଗାହାପକସମ୍ମୁତିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପନନ୍ଦୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୧୯ ।ଯଂ ତୟା ତତ୍ଥ ସେନାସନଂ ଗହିତଂ…ପେ… ଇଧ ମୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଯଂ ତୟା ତତ୍ଥ ଗାମକାୱାସେ ପଚ୍ଛା ସେନାସନଂ ଗହିତଂ, ତଂ ତେ ଗଣ୍ହନ୍ତେନେୱ ଇଧ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ପଠମଗହିତସେନାସନଂ ମୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇଧ ଦାନାହଂ…ପେ… ତତ୍ରାପି ମୁତ୍ତନ୍ତି ‘‘ଇଦାନାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଗାମକାୱାସେ ଗହିତସେନାସନଂ ମୁଞ୍ଚାମୀ’’ତି ୱଦନ୍ତେନ ତତ୍ରାପି ଗାମକାୱାସେ ଗହିତସେନାସନଂ ମୁତ୍ତଂ।

୩୨୦ ।ଦୀଘାସନଂ ନାମ ମଞ୍ଚପୀଠୱିନିମୁତ୍ତଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଏକତୋ ସୁଖଂ ନିସୀଦିତୁଂ ପହୋତି। ହତ୍ଥିମ୍ହି ନଖୋ ଅସ୍ସାତି ହତ୍ଥିନଖୋ। ‘‘ପାସାଦସ୍ସ ନଖୋ ନାମ ହେଟ୍ଠିମପରିଚ୍ଛେଦୋ, ସୋ ଚ ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭେ ପତିଟ୍ଠିତୋ’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଗିହିୱିକତନୀହାରେନ ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ଗିହିୱିକତନୀହାରେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଲବ୍ଭନ୍ତି, ତେହି ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଦିନ୍ନାନେୱ ନିସୀଦିତୁଂ ଲବ୍ଭନ୍ତି, ନ ସୟଂ ଅତ୍ଥତାନି ଅତ୍ଥରାପିତାନି ୱା।

ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିୟୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୨୧ ।ଅରଞ୍ଜରୋତି ବହୁଉଦକଗଣ୍ହନକା ମହାଚାଟି। ଜଲଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ଅଲନ୍ତି ଅରଞ୍ଜରୋ। ‘‘ୱଟ୍ଟଚାଟି ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ଥୋକଂ ଦୀଘମୁଖୋ ମଜ୍ଝେ ପରିଚ୍ଛେଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କତୋ’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଚନିମ୍ମଲଲୋଚନୋତି ମଂସଦିବ୍ବଧମ୍ମବୁଦ୍ଧସମନ୍ତଚକ୍ଖୁୱସେନ ପଞ୍ଚଲୋଚନୋ।

ଥାୱରେନଚ ଥାୱରଂ ଗରୁଭଣ୍ଡେନ ଚ ଗରୁଭଣ୍ଡନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ପୁରିମଦ୍ୱୟଂ ଥାୱରଂ, ପଚ୍ଛିମତ୍ତୟଂ ଗରୁଭଣ୍ଡନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଜାନାପେତ୍ୱାତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଜାନାପେତ୍ୱା। କପ୍ପିୟମଞ୍ଚା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବାତି ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମା’’ତି ଦିନ୍ନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ପନ ‘‘ୱିହାରସ୍ସ ଦେମା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ସୁୱଣ୍ଣରଜତମୟାଦିଅକପ୍ପିୟମଞ୍ଚେପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନ କେୱଲଂ…ପେ… ପରିୱତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ଇମିନା ଅଥାୱରେନ ଥାୱରମ୍ପି ଅଥାୱରମ୍ପି ପରିୱତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଥାୱରେନ ଅଥାୱରମେୱ ହି ପରିୱତ୍ତେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଅକପ୍ପିୟଂ ୱା ମହଗ୍ଘଂ କପ୍ପିୟଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ଅକପ୍ପିୟଂ ନାମ ସୁୱଣ୍ଣମୟମଞ୍ଚାଦି ଅକପ୍ପିୟଭିସିବିମ୍ବୋହନାନି ଚ। ମହଗ୍ଘଂ କପ୍ପିୟଂ ନାମ ଦନ୍ତମୟମଞ୍ଚାଦି ପାୱାରାଦିକପ୍ପିୟଅତ୍ଥରଣାଦୀନି ଚ।

ପାରିହାରିୟଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ୱିୟ ଗହେତ୍ୱା ପରିହରିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ‘‘ଗିହିୱିକତନୀହାରେନେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସଚେ ଆରାମିକାଦୟୋ ପଟିସାମେତ୍ୱା ପଟିଦେନ୍ତି, ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ପଣ୍ଣସୂଚି ନାମ ଲେଖନୀ’’ତି ମହାଗଣ୍ଠିପଦେ ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘ଅଡ୍ଢବାହୂତି କପ୍ପରତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ଅଂସକୂଟ’’ନ୍ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଡ୍ଢବାହୁ ନାମ ୱିଦତ୍ଥିଚତୁରଙ୍ଗୁଲନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ଥଜାତକାତି ସଙ୍ଘିକଭୂମିୟଂ ଜାତା। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲସୂଚିଦଣ୍ଡମତ୍ତୋତି ଦୀଘତୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲମତ୍ତୋ ପରିଣାହତୋ ପଣ୍ଣସୂଚିଦଣ୍ଡମତ୍ତୋ। ମୁଞ୍ଜପବ୍ବଜାନଂୟେୱ ପାଳିୟଂ ୱିସୁଂ ଆଗତତ୍ତା ‘‘ମୁଞ୍ଜଂ ପବ୍ବଜଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣୋତି ଦୀଘତୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣୋ। ଘଟ୍ଟନଫଲକଂ ନାମ ଯତ୍ଥ ଠପେତ୍ୱା ରଜିତଚୀୱରଂ ହତ୍ଥେନ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି। ଘଟ୍ଟନମୁଗ୍ଗରୋ ନାମ ଅନୁୱାତାଦିଘଟ୍ଟନତ୍ଥଂ କତୋତି ୱଦନ୍ତି। ଅମ୍ବଣନ୍ତି ଫଲକେହି ପୋକ୍ଖରଣୀସଦିସଂ କତପାନୀୟଭାଜନଂ। ରଜନଦୋଣୀତି ଯତ୍ଥ ପକ୍କରଜନଂ ଆକିରିତ୍ୱା ଠପେନ୍ତି। ଭୂମତ୍ଥରଣଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅକପ୍ପିୟଚମ୍ମଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଗତିକନ୍ତି ଇମିନା ମଞ୍ଚପୀଠେପି ଅତ୍ଥରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ପାୱାରାଦିପଚ୍ଚତ୍ଥରଣମ୍ପି ଗରୁଭଣ୍ଡନ୍ତି ଏକେ, ନୋତି ଅପରେ, ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ମୁଟ୍ଠିପଣ୍ଣନ୍ତି ତାଲପଣ୍ଣଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

ନୱକମ୍ମଦାନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୨୩।କିଞ୍ଚିଦେୱ ସମାଦପେତ୍ୱା କାରେସ୍ସତୀତି ସାମିକୋୟେୱ କଞ୍ଚି ଭିକ୍ଖୁଂ ସମାଦପେତ୍ୱା କାରେସ୍ସତି। ଉତୁକାଲେ ପଟିବାହିତୁଂ ନ ଲଭତୀତି ହେମନ୍ତଗିମ୍ହେସୁ ଅଞ୍ଞେ ସମ୍ପତ୍ତଭିକ୍ଖୂ ପଟିବାହିତୁଂ ନ ଲଭତି। ତିଭାଗନ୍ତି ତତିୟଭାଗଂ। ସଚେ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଂ ଦାତୁକାମୋ ହୋତୀତି ସଚେ ସୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭଣ୍ଡକଠପନଟ୍ଠାନଂ ୱା ନୱକାନଂ ୱା ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଦାତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଞ୍ଞେୱ ଦାତୁକାମୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତଞ୍ହି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଂ ଦାତୁଂ ଲଭତୀତି ଏତଂ ତତିୟଭାଗଂ ଉପଡ୍ଢଭାଗଂ ୱା ଦାତୁଂ ଲଭତି। ଅକତଟ୍ଠାନେତି ସେନାସନତୋ ବହି ଚୟାଦୀନଂ ଅକତଟ୍ଠାନେ। ବହିକୁଟ୍ଟେତି କୁଟ୍ଟତୋ ବହି।

ଅଞ୍ଞତ୍ରପରିଭୋଗପଟିକ୍ଖେପାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୨୪।ଚକ୍କଲିକନ୍ତି କମ୍ବଲାଦୀହି ୱେଠେତ୍ୱା ଚକ୍କସଣ୍ଠାନେନ ପାଦପୁଞ୍ଛନୟୋଗ୍ଗଂ କତଂ। ପରିଭଣ୍ଡକତା ଭୂମି ନାମ ସଣ୍ହମତ୍ତିକାହି କତା କାଳୱଣ୍ଣାଦିଭୂମି। ସେନାସନଂ ମଞ୍ଚପୀଠାଦି। ତଥେୱ ୱଳଞ୍ଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଞ୍ଞେହି ଆୱାସିକଭିକ୍ଖୂହି ପରିଭୁତ୍ତନୀହାରେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ''ନେୱାସିକା ପକତିୟା ଅନତ୍ଥତାୟ ଭୂମିୟା ଠପେନ୍ତି ଚେ, ତେସମ୍ପି ଅନାପତ୍ତିୟେୱା''ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଦ୍ୱାରମ୍ପୀତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତଦ୍ୱାରୱାତପାନାଦୟୋ ଅପରିକମ୍ମକତାପି ନ ଅପସ୍ସୟିତବ୍ବା। ଲୋମେସୂତି ଲୋମେସୁ ଫୁସନ୍ତେସୁ।

ସଙ୍ଘଭତ୍ତାଦିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୨୫।ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂନିମନ୍ତନନ୍ତି ଇମଂ ୱୋହାରଂ ପତ୍ତାନୀତି ଏତ୍ଥ ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ଆଦିଅତ୍ଥୋ, ''ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ ନିମନ୍ତନ''ନ୍ତିଆଦିୱୋହାରଂ ପତ୍ତାନୀତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ତମ୍ପି ଅନ୍ତୋ କତ୍ୱାତି ଆୟତିଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚୱିନୋଦନତ୍ଥାୟ ତମ୍ପି ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ ଅନ୍ତୋ କତ୍ୱା।

ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

ଅତ୍ତନୋ ୱିହାରଦ୍ୱାରେତି ୱିହାରସ୍ସ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକସମୀପଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଭୋଜନସାଲାୟାତି ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସଟ୍ଠାନଭୂତାୟ ଭୋଜନସାଲାୟ। ''ଦିନ୍ନଂ ପନା''ତି ୱତ୍ୱା ୟଥା ସୋ ଦାୟକୋ ଦେତି, ତଂ ୱିଧିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସଙ୍ଘତୋ ଭନ୍ତେ''ତିଆଦିମାହ। ଅନ୍ତରଘରେତି ଅନ୍ତୋଗେହେ। ଅନ୍ତୋଉପଚାରଗତାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଗାମଦ୍ୱାରୱୀଥିଚତୁକ୍କେସୁ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥବ୍ଭନ୍ତରଂ ଅନ୍ତୋଉପଚାରୋ ନାମ। ଅନ୍ତରଘରସ୍ସ ଉପଚାରେ ପନ ଲଦ୍ଧମ୍ମାନୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଘରୂପଚାରୋ ଚେତ୍ଥା''ତିଆଦିମାହ। ଏକୱଳଞ୍ଜନ୍ତି ଏକେନ ଦ୍ୱାରେନ ୱଳଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ନାନାନିୱେସନେସୂତି ନାନାକୁଲସ୍ସ ନିୱେସନେସୁ। ଲଜ୍ଜୀ ପେସଲୋ ଅଗତିଗମନଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ମେଧାୱୀ ଚ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଉଦ୍ଦିସିସ୍ସତୀତି ଆହ ''ପେସଲୋ ଲଜ୍ଜୀ ମେଧାୱୀ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋ''ତି। ନିସିନ୍ନସ୍ସପି ନିଦ୍ଦାୟନ୍ତସ୍ସପୀତି ଅନାଦରେ ସାମିୱଚନଂ। ତିଚୀୱରପରିୱାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ''ଉଦକପତ୍ତଲାଭୀ ୱିୟ ଅଞ୍ଞୋପି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ୱତ୍ଥାଦିମନେକପ୍ପକାରକଂ ଲଭତି ଚେ, ତସ୍ସେୱ ତ''ନ୍ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୱସେନ ୟଂ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ୱା ଆହରିତୁଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତତ୍ତା ୱିସ୍ସଟ୍ଠଦୂତୋ ନାମ। ୟଂ ଇଚ୍ଛତୀତି ''ଉଦ୍ଦେସପତ୍ତଂ ଦେଥା''ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତୋ ୟଂ ଇଚ୍ଛତି। ପୁଚ୍ଛାସଭାଗେନାତି ପୁଚ୍ଛାସଦିସେନ।

''ଏକା କୂଟଟ୍ଠିତିକା ନାମ ହୋତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତମେୱ ଠିତିକଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ''ରଞ୍ଞୋ ୱା ହୀ''ତିଆଦିମାହ। ଅଞ୍ଞେହି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତେହି ଅମିସ୍ସେତ୍ୱା ୱିସୁଂୟେୱ ଠିତିକାୟ ଗହେତବ୍ବତ୍ତା ''ଏକଚାରିକଭତ୍ତାନୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଥେମ୍ହାୟ ହରନ୍ତୀତି ପତ୍ତହାରକା ହରନ୍ତି। ଗୀୱା ହୋତୀତି ଆଣାପକସ୍ସ ଗୀୱା ହୋତି। ''ମନୁସ୍ସାନଂ ୱଚନଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ''ମନୁସ୍ସାନଂ ୱଚନଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ୱୁତ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅକତଭାଗୋ ନାମାତି ଆଗନ୍ତୁକଭାଗୋ ନାମ। ''ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତୂ''ତିୱୁତ୍ତେତି ଏତ୍ଥ ''ପଠମମେୱ 'ସଙ୍ଘଂ ସଙ୍ଘିକଂ ପତ୍ତଂ ଦେଥା'ତି ୱତ୍ୱା ପଚ୍ଛା 'ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତୂ'ତି ଅୱୁତ୍ତେପି ଭାଜେତ୍ୱାୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ।

ନିମନ୍ତନଭତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

''ଏତ୍ତକେ ଭିକ୍ଖୂ ସଙ୍ଘତୋ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଦେଥା''ତିଆଦୀନି ଅୱତ୍ୱା ''ଏତ୍ତକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ସଙ୍ଘିକଂ ନିମନ୍ତନଂ ନାମ।

ପିଣ୍ଡପାତିକାନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଭିକ୍ଖାପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱଟ୍ଟତି। ପଟିପାଟିଯାତି ଲଦ୍ଧପଟିପାଟିଯା। ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ‘‘ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ପଦଂ ଅୱତ୍ୱା। ତେନେୱାହ ‘‘ଭତ୍ତନ୍ତି ଅୱଦନ୍ତେନା’’ତି। ଆଲୋପସଙ୍ଖେପେନାତି ଏକେକପିଣ୍ଡୱସେନ। ଅଯଞ୍ଚ ନଯୋ ନିମନ୍ତନେଯେୱ, ନ ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତେ। ତତ୍ଥ ହି ଏକସ୍ସ ପହୋନକପ୍ପମାଣଂଯେୱ ଭାଜେତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତେ ଆଲୋପଟ୍ଠିତିକା ନାମ ନତ୍ଥି। ଅଚ୍ଛତୀତି ତିଟ୍ଠତି। ‘‘ଏକୱାରନ୍ତି ଯାୱ ତସ୍ମିଂ ଆୱାସେ ୱସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂ, ସବ୍ବେ ଲଭନ୍ତୀ’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଏକୱାରନ୍ତି ନ ଏକଦିୱସଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଯତ୍ତକା ପନ ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ମିଂ ଆୱାସେ ୱସନ୍ତି, ତେ ସବ୍ବେ ଏକସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଗହିତଭିକ୍ଖୂ ଅଞ୍ଞଦା ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଯାୱ ଏକୱାରଂ ସବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୂ ଭୋଜିତା ହୋନ୍ତି, ତାୱ ଯେ ଜାନନ୍ତି, ତେ ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି।

ସଲାକଭତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

ଉପନିବନ୍ଧିତ୍ୱାତି ଲିଖିତ୍ୱା। ନିଗ୍ଗହେନ ଦତ୍ୱାତି ଅନିଚ୍ଛନ୍ତମ୍ପି ନିଗ୍ଗହେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା । ଏକଗେହୱସେନାତି ଏକାଯ ଘରପାଳିଯା ୱସେନ। ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱାତି ‘‘ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା। ଦୂରତ୍ତା ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି ୱାରେନ ଗାହେତବ୍ବଗାମୋ ୱାରଗାମୋ। ୱିହାରୱାରେ ନିଯୁତ୍ତା ୱିହାରୱାରିକା, ୱାରେନ ୱିହାରରକ୍ଖଣକା। ଅଞ୍ଞଥତ୍ତନ୍ତି ପସାଦଞ୍ଞଥତ୍ତଂ। ଫାତିକମ୍ମମେୱ ଭୱନ୍ତୀତି ୱିହାରରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଘେନ ଦାତବ୍ବଅତିରେକଲାଭା ହୋନ୍ତି। ସଙ୍ଘନୱକେନ ଲଦ୍ଧକାଲେତି ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଏକେକସ୍ସ ପାପିତାନି ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଏକଚାରିକଭତ୍ତାନି ତେନେୱ ନିଯାମେନ ଅତ୍ତନୋ ପାପୁଣନଟ୍ଠାନେ ସଙ୍ଘନୱକେନ ଲଦ୍ଧକାଲେ। ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସମ୍ମୁଖୀଭୂତସ୍ସ ପାପେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ବହିସୀମଗତା ହୋନ୍ତି, ସମ୍ମୁଖୀଭୂତସ୍ସ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ପାପେତବ୍ବଂ ସଭାଗତ୍ତା ଏକେନ ଲଦ୍ଧଂ ସବ୍ବେସଂ ହୋତି, ତସ୍ମିମ୍ପି ଅସତି ଅତ୍ତନୋ ପାପେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ରସସଲାକନ୍ତି ଉଚ୍ଛୁରସସଲାକଂ।

‘‘ସଙ୍ଘତୋ ନିରାମିସସଲାକାପି ୱିହାରେ ପକ୍କଭତ୍ତମ୍ପି ୱଟ୍ଟତିଯେୱା’’ତି ସାଧାରଣଂ କତ୍ୱା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୨୬) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଏୱଂ ଗାହିତେ ସାଦିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ନ ସାଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱିସେସେତ୍ୱା ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚ ଭେସଜ୍ଜାଦିସଲାକାଯୋ ଚେତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ପିଣ୍ଡପାତିକାନମ୍ପି ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ସଲାକୱସେନ ଗାହିତତ୍ତା ପନ ନ ସାଦିତବ୍ବାତି ଏତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ୱୀମଂସିତବ୍ବୋ। ଯଦି ହି ଭେସଜ୍ଜାଦିସଲାକା ସଲାକୱସେନ ଗାହିତା ନ ସାଦିତବ୍ବା ସିଯା, ସଙ୍ଘତୋ ନିରାମିସସଲାକା ୱଟ୍ଟତିଯେୱାତି ନ ୱଦେଯ୍ୟ, ‘‘ଅତିରେକଲାଭୋ ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦିୱଚନତୋ (ମହାୱ। ୧୨୮) ‘‘ଅତିରେକଲାଭଂ ପଟିକ୍ଖିପାମୀ’’ତି ସଲାକୱସେନ ଗାହେତବ୍ବଂ ଭତ୍ତମେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ନ ଭେସଜ୍ଜଂ। ସଙ୍ଘଭତ୍ତାଦୀନି ହି ଚୁଦ୍ଦସ ଭତ୍ତାନିଯେୱ ତେନ ନ ସାଦିତବ୍ବାନୀତି ୱୁତ୍ତାନି, ଖନ୍ଧକଭାଣକାନଂ ୱା ମତେନ ଇଧ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଗ୍ଗତୋ ଦାତବ୍ବଭିକ୍ଖା ଅଗ୍ଗଭିକ୍ଖା। ଲଦ୍ଧା ୱା ଅଲଦ୍ଧା ୱାତି ଲଭିତ୍ୱା ୱା ଅଲଭିତ୍ୱା ୱା। ନିବଦ୍ଧାଯ ଅଗ୍ଗଭିକ୍ଖାଯ ଅପ୍ପମତ୍ତିକାଯ ଏୱ ସମ୍ଭୱତୋ ଲଭିତ୍ୱାପି ପୁନଦିୱସେ ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଗ୍ଗଭିକ୍ଖାମତ୍ତନ୍ତି ହି ଏତ୍ଥ ମତ୍ତ-ସଦ୍ଦୋ ବହୁଭାୱଂ ନିୱତ୍ତେତି।

ସଲାକଭତ୍ତଂ ନାମ ୱିହାରେଯେୱ ଉଦ୍ଦିସୀଯତି ୱିହାରମେୱ ସନ୍ଧାଯ ଦିଯ୍ୟମାନତ୍ତାତି ଆହ ‘‘ୱିହାରେ ଅପାପିତଂ ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ର ଆସନସାଲାଯାତି ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ଆସନସାଲାଯ। ୱିହାରଂ ଆନେତ୍ୱା ଗାହେତବ୍ବନ୍ତି ତଥା ୱତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଦିନ୍ନଭତ୍ତଂ ୱିହାରମେୱ ଆନେତ୍ୱା ଠିତିକାଯ ଗାହେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଦିସାଭାଗେ। ତଂ ଗହେତ୍ୱାତି ତଂ ୱାରଗାମସଲାକଂ ଅତ୍ତନା ଗହେତ୍ୱା। ତେନାତି ଯୋ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଂ ୱାରଗାମସଲାକଂ ଦିସଂଗମିକସ୍ସ ଅଦାସି, ତେନ। ଅନତିକ୍କନ୍ତେଯେୱ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ସ ସଲାକା ଗାହେତବ୍ବାତି ଯସ୍ମା ଉପଚାରସୀମଟ୍ଠସ୍ସେୱ ସଲାକା ପାପୁଣାତି, ତସ୍ମା ତସ୍ମିଂ ଦିସଂଗମିକେ ଉପଚାରସୀମଂ ଅନତିକ୍କନ୍ତେଯେୱ ତସ୍ସ ଦିସଂଗମିକସ୍ସ ପତ୍ତସଲାକା ଅତ୍ତନୋ ପାପେତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବା।

ଅନାଗତଦିୱସେତି ଏତ୍ଥ କଥଂ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆଗତାନାଗତଭାୱୋ ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି ଚେ? ଯସ୍ମା ତତୋ ତତୋ ଆଗତା ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ଆସନସାଲାଯ ସନ୍ନିପତନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେସଂ ଆଗତାନାଗତଭାୱୋ ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ। ଅମ୍ହାକଂ ଗୋଚରଗାମେତି ସଲାକଭତ୍ତଦାଯକାନଂ ଗାମେ। ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ‘‘ମହାଥେରୋ ଏକକୋୱ ୱିହାରେ ଓହୀନୋ ଅୱସ୍ସଂ ସବ୍ବସଲାକା ଅତ୍ତନୋ ପାପେତ୍ୱା ଠିତୋ’’ତି ମଞ୍ଞମାନା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ପକ୍ଖିକଭତ୍ତାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

ଅଭିଲକ୍ଖିତେସୁ ଚତୂସୁ ପକ୍ଖଦିୱସେସୁ ଦାତବ୍ବଭତ୍ତଂ ପକ୍ଖିକଂ। ଅଭିଲକ୍ଖିତେସୂତି ଏତ୍ଥ ଅଭୀତି ଉପସଗ୍ଗମତ୍ତଂ, ଲକ୍ଖଣୀଯେସୁ ଇଚ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥୋ, ଉପୋସଥସମାଦାନଧମ୍ମସ୍ସୱନପୂଜାସକ୍କାରାଦିକରଣତ୍ଥଂ ଲକ୍ଖିତବ୍ବେସୁ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବେସୁ ଉପଲକ୍ଖେତବ୍ବେସୂତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସ୍ୱେ ପକ୍ଖୋତି ‘‘ଅଜ୍ଜ ପକ୍ଖିକଂ ନ ଗାହେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପକ୍ଖିକସ୍ସ ଅନିଯମତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ସ୍ୱେ ଅମ୍ହାକଂ ଘରେ ଲୂଖଭତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପୋତ୍ଥକେସୁ ଲିଖନ୍ତି, ‘‘ପକ୍ଖଭତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପାଠେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଉପୋସଥେ ଦାତବ୍ବଂ ଭତ୍ତଂ ଉପୋସଥିକଂ। ନିବନ୍ଧାପିତନ୍ତି ‘‘ଅସୁକୱିହାରସ୍ସା’’ତି ନିଯମିତଂ। ଗାହେତ୍ୱା

ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ସେନାସନେ ଓସନ୍ତେହି ଠିତିକାୟ ଗାହେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ତଣ୍ଡୁଲାଦୀନିପେସେନ୍ତି…ପେ… ଓଟ୍ଟତୀତି ଅଭିହଟଭିକ୍ଖଓ୍ୱା ଓଟ୍ଟତି। ତଥା ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତାତି ଭିକ୍ଖାନାମେନ ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା। ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଥକେତ୍ୱା ଦିନ୍ନନ୍ତି ‘‘ଗୁଠଅକଭତ୍ତଂ ଦେମା’’ତି ଦିନ୍ନଂ। ଗୁଠଅପିଣ୍ଡେପି…ପେ… ଦାତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଗୁଠଅପିଣ୍ଡଂ ତାଲପକ୍କପ୍ପମାଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସମେତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱାତି।

ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୭। ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ଛସକ୍ୟପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୩୦। ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଅନୁପିୟାୟନ୍ତିଆଦୀସୁ ‘‘ଅନୁପିୟା ନାମା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଆକାରସ୍ସ ରସ୍ସତ୍ତଂ ଅନୁନାସିକସ୍ସ ଚ ଆଗମଂ କତ୍ୱା ‘‘ଅନୁପିୟଂ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ମଲ୍ଲାନନ୍ତି ମଲ୍ଲରାଜୂନଂ। ନ ହେଟ୍ଠା ପାସାଦା ଓରୋହତୀତି ଉପରିପାସାଦତୋ ହେଟ୍ଠିମତଲଂ ନ ଓରୋହତି, ‘‘ହେଟ୍ଠାପାସାଦ’’ନ୍ତିପି ପଠନ୍ତି। ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ୱା ପବ୍ବଜେୟ୍ୟାତି ୟୋଜେତବ୍ବଂ। ଘରାୱାସତ୍ଥନ୍ତି ଘରାୱାସସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ କମ୍ମଂ। ଉଦକଂ ଅଭିନେତବ୍ବନ୍ତି ଉଦକଂ ଆହରିତବ୍ବଂ। ନିନ୍ନେତବ୍ବନ୍ତି ଆଭତମୁଦକଂ ପୁନ ନୀହରିତବ୍ବଂ। ନିଦ୍ଦାପେତବ୍ବନ୍ତି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଉଟ୍ଠିତତିଣାନି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଅପନେତବ୍ବଂ। ଲୱାପେତବ୍ବନ୍ତି ପରିପକ୍କକାଲେ ଲୱାପେତବ୍ବଂ। ଉବ୍ବାହାପେତବ୍ବନ୍ତି ଖଲମଣ୍ଡଲଂ ହରାପେତବ୍ବଂ। ଉଜୁଂ କାରାପେତବ୍ବନ୍ତି ପୁଞ୍ଜଂ କାରାପେତବ୍ବଂ। ପଲାଲାନି ଉଦ୍ଧରାପେତବ୍ବାନୀତି ପଲାଲାନି ଅପନେତବ୍ବାନି। ଭୁସିକା ଉଦ୍ଧରାପେତବ୍ବାତି ଗୁନ୍ନଂ ଖୁରଗ୍ଗେହି ସଞ୍ଛିନ୍ନା ଭୁସସଙ୍ଖାତା ନାଳଦଣ୍ଡା ଅପନେତବ୍ବା। ଓପୁନାପେତବ୍ବନ୍ତି ୱାତମୁଖେ ଓପୁନାପେତ୍ୱା ପଲାଲଂ ଅପନେତବ୍ବଂ। ଅତିହରାପେତବ୍ବନ୍ତି ଅନ୍ତୋକୋଟ୍ଠାଗାରଂ ଉପନେତବ୍ବଂ। ନ କମ୍ମାତି ନ କମ୍ମାନି। ଘରାୱାସତ୍ଥେନାତି ଉପୟୋଗତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ। ଉପଜାନାହୀତି ଚ ଉପସଗ୍ଗମତ୍ତୋ ଉପ-ସଦ୍ଦୋ। ତେନାହ ‘‘ଘରାୱାସତ୍ଥଂ ଜାନାହୀ’’ତି। ଜାନାହୀତି ଚେତ୍ଥ ପଟିପଜ୍ଜାତି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅକାମକାତି ଅନିଚ୍ଛମାନା।

୩୩୧-୩୩୨ ।ୟଂ ନ ନିୱତ୍ତୋତି ୟସ୍ମା ନ ନିୱତ୍ତୋ। ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୨୦) ‘‘ଠପେତ୍ୱା ଗାମଞ୍ଚ ଗାମୂପଚାରଞ୍ଚ ଅୱସେସଂ ଅରଞ୍ଞ’’ନ୍ତି (ପାରା।୯୨) ୱୁତ୍ତଂ ଅରଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ପବ୍ବତକନ୍ଦରାଦି ପବ୍ବଜିତସାରୁପ୍ପଂ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ଜନସମ୍ବାଧାଭାୱତୋ ଇଧ ‘‘ସୁଞ୍ଞାଗାର’’ନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଅଥ ୱା ଝାନକଣ୍ଟକାନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ଅଭାୱତୋ ୱିୱିତ୍ତଂ ୟଂ କିଞ୍ଚି ଅଗାରମ୍ପି ‘‘ସୁଞ୍ଞାଗାର’’ନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଂ ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ଉପଗତୋ। ଅଭିକ୍ଖଣନ୍ତି ବହୁଲଂ। ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି ସୋ ହି ଆୟସ୍ମା ଅରଞ୍ଞେ ଦିୱାୱିହାରଂ ଉପଗତୋପି ରତ୍ତିୱାସୂପଗତୋପି ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ନିରୋଧସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ଚ ୱୀତିନାମେସି, ତସ୍ମା ତଂ ସୁଖଂ ସନ୍ଧାୟ ପୁବ୍ବେ ଅତ୍ତନା ଅନୁଭୂତଂ ସଭୟଂ ସପରିଳାହଂ ରଜ୍ଜସୁଖଂ ଜିଗୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ସୁଖଂ ଅହୋ ସୁଖ’’ନ୍ତି ସୋମନସ୍ସସହିତଞାଣସମୁଟ୍ଠାନଂ ପୀତିସମୁଗ୍ଗାରଂ ସମୁଗ୍ଗିରତି। ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁନ୍ତି ତେ ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଉଲ୍ଲୁମ୍ପନସଭାୱସଣ୍ଠିତା ତସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନାଧିପ୍ପାୟେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ, ନ ଉଜ୍ଝାନୱସେନ। ନିସ୍ସଂସୟନ୍ତି ଅସନ୍ଦେହେନ, ଏକନ୍ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେ କିର ଭିକ୍ଖୂ ପୁଥୁଜ୍ଜନା ତସ୍ସ ଆୟସ୍ମତୋ ୱିୱେକସୁଖଂ ସନ୍ଧାୟ ଉଦାନଂ ଅଜାନନ୍ତା ଏୱମାହଂସୁ। ସମନୁସ୍ସରନ୍ତୋତି ଉକ୍କଣ୍ଠନୱସେନ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ।

ଅଞ୍ଞତରନ୍ତି ନାମଗୋତ୍ତେନ ଅପାକଟଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ। ଆମନ୍ତେସୀତି ଆଣାପେସି ତେ ଭିକ୍ଖୂ ସଞ୍ଞାପେତୁକାମୋ। ଏୱନ୍ତି ୱଚନସମ୍ପଟିଗ୍ଗହେ, ସାଧୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଭନ୍ତେତି ଏତ୍ଥ ପନ ଏୱଂ-ସଦ୍ଦୋ ପଟିଞ୍ଞାୟଂ। ‘‘ଅଭିକ୍ଖଣଂ ‘ଅହୋ ସୁଖଂ ଅହୋ ସୁଖ’ନ୍ତି ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀ’’ତି ୟଥା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଏୱଂ ତଥେୱାତି ଅତ୍ତନୋ ଉଦାନଂ ପଟିଜାନାତି। ‘‘କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଭଦ୍ଦିୟା’’ତି କସ୍ମା ଭଗୱା ପୁଚ୍ଛତି, କିଂ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ଜାନାତୀତି? ନୋ ନ ଜାନାତି, ତେନେୱ ପନ ତମତ୍ଥଂ ୱଦାପେତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ ପୁଚ୍ଛତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ‘‘ଜାନନ୍ତାପି ତଥାଗତା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଜାନନ୍ତାପି ନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତିଆଦି (ପାରା। ୧୬, ୧୯୪)। ଅତ୍ଥୱସନ୍ତି କାରଣଂ।

ଅନ୍ତୋପି ଅନ୍ତେପୁରେତି ଇତ୍ଥାଗାରସ୍ସ ସଞ୍ଚରଣଟ୍ଠାନଭୂତେ ରାଜଗେହସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ, ୟତ୍ଥ ରାଜା ନହାନଭୋଜନସୟନାଦିଂ କପ୍ପେତି। ରକ୍ଖା ସୁସଂୱିହିତାତି ଆରକ୍ଖାଧିକତପୁରିସେହି ଗୁତ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ସମନ୍ତତୋ ୱିହିତା। ବହିପି ଅନ୍ତେପୁରେତି ଅଡ୍ଡକରଣଟ୍ଠାନାଦିକେ ଅନ୍ତେପୁରତୋ ବହିଭୂତେ ରାଜଗେହେ। ଏୱଂ ରକ୍ଖିତୋ ଗୋପିତୋ ସନ୍ତୋତି ଏୱଂ ରାଜଗେହରାଜଧାନୀରଜ୍ଜଦେସେସୁ ଅନ୍ତୋ ବହି ଚ ଅନେକେସୁ ଠାନେସୁ ଅନେକସତେହି ସୁସଂୱିହିତରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିୟା ମମେୱ ନିବ୍ବୁୟ୍ହଂ ଫାସୁୱିହାରତ୍ଥଂ ରକ୍ଖିତୋ ଗୋପିତୋ ସମାନୋ। ଭୀତୋତିଆଦୀନି ପଦାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନାନି। ଅଥ ୱା ଭୀତୋତି ପରରାଜୂହି ଭାୟମାନୋ। ଉବ୍ବିଗ୍ଗୋତି ସକରଜ୍ଜେପି ପକତିକ୍ଖୋଭତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଭୟୁବ୍ବେଗେନ ଉବ୍ବିଗ୍ଗୋ ଚଲିତୋ। ଉସ୍ସଙ୍କୀତି ‘‘ରଞ୍ଞା ନାମ ସବ୍ବକାଲଂ ଅୱିସ୍ସତ୍ଥେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅୱିସ୍ସାସନୱସେନ ତେସଂ ତେସଂ କିଚ୍ଚକରଣୀୟାନଂ ଅଚ୍ଚୟତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକପରିସଙ୍କାୟ ଚ ଉଦ୍ଧମୁଦ୍ଧଂ ସଙ୍କମାନୋ। ଉତ୍ରାସୀତି ‘‘ସନ୍ତିକାୱଚରେହିପି ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ମେ କଦାଚି ଅନତ୍ଥୋ ଭୱେୟ୍ୟା’’ତି ଉପ୍ପନ୍ନେନ ସରୀରକମ୍ପମ୍ପି ଉପ୍ପାଦନସମତ୍ଥେନ ତାସେନ ଉତ୍ରାସି। ‘‘ଉତ୍ରସ୍ତୋ’’ତିପି ପଠନ୍ତି। ୱିହରାମୀତି ଏୱଂଭୂତୋ ହୁତ୍ୱା ୱିହରାମି।

ଏତରହୀତି ଇଦାନି ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ। ଏକୋତି ଅସହାଯୋ। ତେନ ୱିୱେକଟ୍ଠକାଯତଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଭୀତୋତିଆଦୀନଂ ପଦାନଂ ୱୁତ୍ତୱିପରିଯାଯେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଭଯାଦିନିମିତ୍ତସ୍ସ ପରିଗ୍ଗହସ୍ସ ତଂନିମିତ୍ତସ୍ସ ଚ କିଲେସଗହନସ୍ସ ଅଭାୱେନେୱସ୍ସ ଅଭୀତାଦିତାତି ଏତେନ ଚିତ୍ତୱିୱେକଂ ଦସ୍ସେତି। ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋତି ସରୀରଗୁତ୍ତିଯଂ ନିରୁସ୍ସୁକ୍କୋ। ପନ୍ନଲୋମୋତି ଲୋମହଂସୁପ୍ପାଦକସ୍ସ ଛମ୍ଭିତତ୍ତସ୍ସ ଅଭାୱେନ ଅନୁଗ୍ଗତଲୋମୋ। ପଦଦ୍ୱଯେନପି ସେରିୱିହାରଂ ଦସ୍ସେତି। ପରଦତ୍ତୱୁତ୍ତୋତି ପରେହି ଦିନ୍ନେନ ଚୀୱରାଦିନା ୱତ୍ତମାନୋ। ଏତେନ ସବ୍ବସୋ ସଙ୍ଗାଭାୱଦୀପନମୁଖେନ ଅନୱସେସଭଯହେତୁୱିରହଂ ଦସ୍ସେତି। ମିଗଭୂତେନ ଚେତସାତି ୱିସ୍ସତ୍ଥୱିହାରିତାଯ ମିଗସ୍ସ ୱିଯ ଜାତେନ ଚିତ୍ତେନ। ମିଗୋ ହି ଅମନୁସ୍ସପଥେ ଅରଞ୍ଞେ ୱସମାନୋ ୱିସ୍ସତ୍ଥୋ ତିଟ୍ଠତି ନିସୀଦତି ନିପଜ୍ଜତି ଯେନକାମଞ୍ଚ ପକ୍କମତି ଅପ୍ପଟିହତଚାରୋ, ଏୱଂ ଅହମ୍ପି ୱିହରାମୀତି ଦସ୍ସେତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ –

''ମିଗୋ ଅରଞ୍ଞମ୍ହି ଯଥା ଅବଦ୍ଧୋ;

ଯେନିଚ୍ଛକଂ ଗଚ୍ଛତି ଗୋଚରାଯ;

ୱିଞ୍ଞୂ ନରୋ ସେରିତ ପେକ୍ଖମାନୋ;

ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି। (ସୁ। ନି। ୩୯; ଅପ। ଥେର ୧।୧।୯୫);

ଇମଂ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥୱସନ୍ତି ଭଗୱା ଯଦିଦଂ ମମ ଏତରହି ପରମଂ ୱିୱେକସୁଖଂ ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖଂ, ଇଦମେୱ କାରଣଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ''ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ''ନ୍ତି ଉଦାନେମି। ଏତମତ୍ଥନ୍ତି ଏତଂ ଭଦ୍ଦିଯତ୍ଥେରସ୍ସ ପୁଥୁଜ୍ଜନୱିସଯାତୀତଂ ୱିୱେକସୁଖସଙ୍ଖାତଂ ଅତ୍ଥଂ ସବ୍ବାକାରତୋ ୱିଦିତ୍ୱା। ଇମଂ ଉଦାନନ୍ତି ଇମଂ ସହେତୁକଭଯସୋକୱିଗମାନୁଭାୱଦୀପକଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି।

ଯସ୍ସନ୍ତରତୋ ନ ସନ୍ତି କୋପାତି ଯସ୍ସ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅନ୍ତରତୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତକାଲୁସ୍ସିଯକରଣତୋ ଚିତ୍ତପ୍ପକୋପା ରାଗାଦଯୋ ଆଘାତୱତ୍ଥୁଆଦିକାରଣଭେଦତୋ ଅନେକଭେଦା ଦୋସକୋପା ଏୱ ୱା ନ ସନ୍ତି, ମଗ୍ଗେନ ପହୀନତ୍ତା ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି। ଅଯଞ୍ହି ଅନ୍ତର-ସଦ୍ଦୋ କିଞ୍ଚାପି ''ମଞ୍ଚ ତ୍ୱଞ୍ଚ କିମନ୍ତର''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୧।୨୨୮) କାରଣେ ଦିସ୍ସତି, ''ଅନ୍ତରଟ୍ଠକେ ହିମପାତସମଯେ''ତିଆଦୀସୁ (ମହାୱ। ୩୪୬) ୱେମଜ୍ଝେ, ''ଅନ୍ତରା ଚ ଜେତୱନଂ ଅନ୍ତରା ଚ ସାୱତ୍ଥି''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଉଦା। ୧୩, ୪୪) ୱିୱରେ, ''ଭଯମନ୍ତରତୋ ଜାତ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଇତିୱୁ। ୮୮; ମହାନି। ୫) ଚିତ୍ତେ, ଇଧାପି ଚିତ୍ତେ ଏୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନେୱାହ ''ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତେ କୋପା ନ ସନ୍ତୀ''ତି।

ଅଭୱ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିଭୱ-ସଦ୍ଦେନ ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରେ କାରଣମାହ ''ୱିଭୱୋତି ଚ ଅଭୱୋତି ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଏକ''ନ୍ତି। ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ପକାରୱଚନୋତି ଆହ ''ଇତି ଅନେକପ୍ପକାରା ଭୱାଭୱତା''ତି। ୱୀତିୱତ୍ତୋତି ଅତିକ୍କନ୍ତୋ । ଏତ୍ଥ ଚ ''ଯସ୍ସା''ତି ଇଦଂ ଯୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋତି ୱିଭତ୍ତିୱିପରିଣାମୱସେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତଂ ୱିଗତଭଯନ୍ତି ତଂ ଏୱରୂପଂ ଯଥାୱୁତ୍ତଗୁଣସମନ୍ନାଗତଂ ଖୀଣାସୱଂ ଚିତ୍ତକୋପାଭାୱତୋ ଇତିଭୱାଭୱସମତିକ୍କମନତୋ ଚ ଭଯହେତୁୱିଗମେନ ୱିଗତଭଯଂ। ୱିୱେକସୁଖେନ ଅଗ୍ଗଫଲସୁଖେନ ଚ ସୁଖିଂ, ୱିଗତଭଯତ୍ତା ଏୱ ଅସୋକଂ। ଦେୱା ନାନୁଭୱନ୍ତି ଦସ୍ସନାଯାତି ଅଧିଗତମଗ୍ଗେ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ଉପପତ୍ତିଦେୱା ୱାଯମନ୍ତାପି ଚିତ୍ତଚାରଦସ୍ସନୱସେନ ଦସ୍ସନାଯ ଦଟ୍ଠୁଂ ନାନୁଭୱନ୍ତି ନ ଅଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତି ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ପଗେୱ ମନୁସ୍ସା। ସେକ୍ଖାପି ହି ପୁଥୁଜ୍ଜନା ୱିଯ ଅରହତୋ ଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିଂ ନ ଜାନନ୍ତି। ତସ୍ସ ଦସ୍ସନଂ ଦେୱାନମ୍ପି ଦୁଲ୍ଲଭନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଚିତ୍ତଚାରଦସ୍ସନୱସେନ ତସ୍ସ ଦସ୍ସନଂ ଦେୱାନମ୍ପି ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଅଲବ୍ଭନୀଯଂ, ଦେୱେହିପି ତଂ ଦସ୍ସନଂ ନ ସକ୍କା ପାପୁଣିତୁନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅଭାୱତ୍ଥୋ ହେତ୍ଥ ଦୁ-ସଦ୍ଦୋ ''ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ''ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ।

୩୩୩।ଭତ୍ତାଭିହାରୋତି ଅଭିହରିତବ୍ବଭତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ପନ ପମାଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ପଞ୍ଚ ଚ ଥାଲିପାକସତାନୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏକୋ ଥାଲିପାକୋ ଦସନ୍ନଂ ପୁରିସାନଂ ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି। ଲାଭସକ୍କାରସିଲୋକେନାତି ଏତ୍ଥ ଲାଭୋ ନାମ ଚତୁପଚ୍ଚଯଲାଭୋ। ସକ୍କାରୋତି ତେସଂଯେୱ ସୁକତାନଂ ସୁସଙ୍ଖତାନଂ ଲାଭୋ। ସିଲୋକୋତି ୱଣ୍ଣଘୋସୋ। ମନୋମଯଂ କାଯନ୍ତି ଝାନମନେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମକାଯଂ। ଉପପନ୍ନୋତି ଉପଗତୋ। ଅତ୍ତଭାୱପ୍ପଟିଲାଭୋତି ସରୀରପଟିଲାଭୋ। ଦ୍ୱେ ୱା ତୀଣି ୱା ମାଗଧକାନି ଗାମଖେତ୍ତାନୀତି ଏତ୍ଥ ମାଗଧକଂ ଗାମଖେତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି ଖୁଦ୍ଦକଂ, ଅତ୍ଥି ମଜ୍ଝିମଂ, ଅତ୍ଥି ମହନ୍ତଂ। ଖୁଦ୍ଦକଂ ଗାମଖେତ୍ତଂ ଇତୋ ଚତ୍ତାଲୀସ ଉସଭାନି, ଏତ୍ତୋ ଚତ୍ତାଲୀସ ଉସଭାନୀତି ଗାୱୁତଂ ହୋତି। ମଜ୍ଝିମଂ ଇତୋ ଗାୱୁତଂ, ଏତ୍ତୋ ଗାୱୁତନ୍ତି ଅଡ୍ଢଯୋଜନଂ ହୋତି। ମହନ୍ତଂ ଇତୋ ଦିଯଡ୍ଢଗାୱୁତଂ, ଏତ୍ତୋ ଦିଯଡ୍ଢଗାୱୁତନ୍ତି ତିଗାୱୁତଂ ହୋତି। ତେସୁ ଖୁଦ୍ଦକେନ ଗାମଖେତ୍ତେନ ତୀଣି, ଖୁଦ୍ଦକେନ ଚ ମଜ୍ଝିମେନ ଚ ଦ୍ୱେ ଗାମଖେତ୍ତାନି ତସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱୋ। ତିଗାୱୁତଞ୍ହିସ୍ସ ସରୀରଂ। ପରିହରିସ୍ସାମୀତି ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମି ଗୋପଯିସ୍ସାମି। ରକ୍ଖସ୍ସେତନ୍ତି ରକ୍ଖସ୍ସୁ

ଏତଂ।

ପଞ୍ଚସତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୩୪।ସତ୍ଥାରୋତି ଗଣସତ୍ଥାରୋ। ନାସ୍ସସ୍ସାତି ନ ଏତସ୍ସ ଭୱେୟ୍ୟ। ତନ୍ତି ତଂ ସତ୍ଥାରଂ। ତେନାତି ଅମନାପେନ। ସମୁଦାଚରେୟ୍ୟାମାତି କଥେୟ୍ୟାମ। ସମ୍ମନ୍ନତୀତି ଅମ୍ହାକଂ ସମ୍ମାନଂ କରୋତି। ତେନାହ ''ସମ୍ମାନେତୀ''ତି, ସମ୍ମନ୍ନତୀତି ୱା ପରେହି ସମ୍ମାନୀୟତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୩୫।ନାସାୟ ପିତ୍ତଂ ଭିନ୍ଦେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଅଚ୍ଛପିତ୍ତଂ ୱା ମଚ୍ଛପିତ୍ତଂ ୱା ନାସାପୁଟେ ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟୁଂ। ପରାଭୱାୟାତି ଅୱଡ୍ଢିୟା ୱିନାସାୟ। ଅସ୍ସତରୀତି ୱଳୱାୟ କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଗଦ୍ରଭସ୍ସ ଜାତା, ତଂ ଅସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ପୟୋଜେନ୍ତି, ସା ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା କାଲେ ସମ୍ପତ୍ତେ ୱିଜାୟିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ପାଦେହି ଭୂମିଂ ପହରନ୍ତୀ ତିଟ୍ଠତି, ଅଥସ୍ସା ଚତ୍ତାରୋ ପାଦେ ଚତୂସୁ ଖାଣୁକେସୁ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିଂ ଫାଲେତ୍ୱା ପୋତକଂ ନୀହରନ୍ତି, ସା ତତ୍ଥେୱ ମରତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଅତ୍ତୱଧାୟ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାତୀ''ତି।

୩୩୯।ପୋତ୍ଥନିକନ୍ତି ଛୁରିକଂ, ୟଂ ଖରନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି।

ନାଳାଗିରିପେସନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୨।ମା କୁଞ୍ଜର ନାଗମାସଦୋତି ଭୋ, କୁଞ୍ଜର, ବୁଦ୍ଧନାଗଂ ୱଧକଚିତ୍ତେନ ମା ଉପଗଚ୍ଛ। ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଦୁକ୍ଖକାରଣତ୍ତା ଦୁକ୍ଖଂ। କଥଂ ତଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଆହ ''ନ ହି ନାଗହତସ୍ସା''ତିଆଦି। ନାଗହତସ୍ସ ସୁଗତିପଟିକ୍ଖେପେନ ବୁଦ୍ଧନାଗସ୍ସ ଘାତୋ ଦୁଗ୍ଗତିଦୁକ୍ଖକାରଣନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଇତୋତି ଇତୋ ଜାତିତୋ। ୟତୋତି ୟସ୍ମା। ଇତୋ ପରଂ ୟତୋତି ଇତୋ ପରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସାତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ମଦୋତି ମାନମଦୋ। ପମାଦୋତି ପମତ୍ତଭାୱୋ। ପଟିକୁଟିତୋତି ସଙ୍କୁଟିତୋ। ଅଲକ୍ଖିକୋତି ଅହିରିକୋ। ୟତ୍ର ହି ନାମାତି ୟୋ ନାମ।

ପଞ୍ଚୱତ୍ଥୁୟାଚନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୩।ତିକଭୋଜନନ୍ତି ତୀହି ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଭୋଜନଂ, ତିଣ୍ଣଂ ଏକତୋ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। କୋକାଲିକୋତିଆଦୀନି ଚତୁନ୍ନଂ ଦେୱଦତ୍ତପକ୍ଖିୟାନଂ ଗଣପାମୋକ୍ଖାନଂ ନାମାନି। ଆୟୁକପ୍ପନ୍ତି ଏକଂ ମହାକପ୍ପଂ ଅସୀତିଭାଗଂ କତ୍ୱା ତତୋ ଏକଭାଗମତ୍ତଂ କାଲଂ ଅନ୍ତରକପ୍ପସଞ୍ଞିତଂ କାଲଂ।

ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଏତଦୱୋଚାତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୪୮) ଦେୱଦତ୍ତୋ ସଙ୍ଘଂ ସଙ୍ଘଭେଦସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗଂ ନିପ୍ଫାଦେତ୍ୱା ''ଏକଂସେନେୱ ଅଜ୍ଜ ଆୱେଣିକଂ ଉପୋସଥଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମଞ୍ଚ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏତଂ ''ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ''ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱ ଭଗୱତାତି ୱିନା ଏୱ ଭଗୱନ୍ତଂ, ତଂ ସତ୍ଥାରଂ ଅକତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘା ଉପୋସଥଂ କରିସ୍ସାମି ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ଚାତି ଭଗୱତୋ ଓୱାଦକାରକଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ୱିନା ମଂ ଅନୁୱତ୍ତନ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଆୱେଣିକଂ ଉପୋସଥଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ଚ କରିସ୍ସାମି। ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେ, ଭନ୍ତେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସତୀତି ଭେଦକାରକାନଂ ସବ୍ବେସଂ ଦେୱଦତ୍ତେନ ସଜ୍ଜିତତ୍ତା ''ଏକଂସେନେୱ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅଜ୍ଜ ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସତୀ''ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏୱମାହ। ଭିନ୍ଦିସ୍ସତୀତି ଦ୍ୱିଧା କରିସ୍ସତି।

ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱାତି ଏତଂ ଅୱୀଚିମହାନିରୟୁପ୍ପତ୍ତିସଂୱତ୍ତନିୟଂ କପ୍ପଟ୍ଠିୟଂ ଅତେକିଚ୍ଛଂ ଦେୱଦତ୍ତେନ ନିବ୍ବତ୍ତିୟମାନଂ ସଙ୍ଘଭେଦକମ୍ମଂ ସବ୍ବାକାରତୋ ୱିଦିତ୍ୱା। ଇମଂ ଉଦାନନ୍ତି କୁସଲାକୁସଲେସୁ ୟଥାକ୍କମଂ ସପ୍ପୁରିସାସପ୍ପୁରିସାନଂ ସୁକରା ପଟିପତ୍ତି, ନ ପନ ନେସଂ ଅକୁସଲକୁସଲେସୂତି ଇଦମତ୍ଥୱିଭାୱନଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି।

ତତ୍ଥ ସୁକରଂ ସାଧୁନା ସାଧୂତି ଅତ୍ତନୋ ପରେସଞ୍ଚ ହିତଂ ସାଧେତୀତି ସାଧୁ, ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ। ତେନ ସାଧୁନା ସାରିପୁତ୍ତାଦିନା ସାୱକେନ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଲୋକିୟସାଧୁନା ସାଧୁ ସୁନ୍ଦରଂ ଭଦ୍ଦକଂ ଅତ୍ତନୋ ପରେସଞ୍ଚ ହିତସୁଖାୱହଂ ସୁକରଂ ସୁଖେନ କାତୁଂ ସକ୍କା। ସାଧୁ ପାପେନ ଦୁକ୍କରନ୍ତି ତଦେୱ ପନ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ ସାଧୁ ପାପେନ ଦେୱଦତ୍ତାଦିନା ପାପପୁଗ୍ଗଲେନ ଦୁକ୍କରଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ନ ସୋ ତଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପାପଂ ପାପେନ ସୁକରନ୍ତି ପାପଂ ଅସୁନ୍ଦରଂ ଅତ୍ତନୋ ପରେସଞ୍ଚ ଅନତ୍ଥାୱହଂ ପାପେନ ୟଥାୱୁତ୍ତପାପପୁଗ୍ଗଲେନ ସୁକରଂ ସୁଖେନ କାତୁଂ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟଂ। ପାପମରିୟେହି ଦୁକ୍କରନ୍ତି ଅରିୟେହି ପନ ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ତଂ ପାପଂ ଦୁକ୍କରଂ ଦୁରଭିସମ୍ଭୱଂ। ସେତୁଘାତୋୟେୱ ହି ତେସଂ ତତ୍ଥାତି ଦୀପେତି।

ସଙ୍ଘଭେଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୫. ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟାନୁସାସନିୟାତିଆଦୀସୁ ପରସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା କଥନଂ ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟଂ, ସାୱକାନଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ସତତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟଂ, ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟଂ। ତତ୍ଥ ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିୟେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରସ୍ସ ଆଚିଣ୍ଣଂ, ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିୟଂ ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଆଦେସନାପାଟିହାରିୟାନୁସାସନିୟା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମିୟା କଥାୟ ଓୱଦୀ’’ତିଆଦି। ତଦା ହି ଦ୍ୱୀସୁ ଅଗ୍ଗସାୱକେସୁ ଧମ୍ମସେନାପତି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚିତ୍ତଚାରଂ ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ୱିକୁବ୍ବନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ପାଠଇଯଞ୍ଚେତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଥେରାନଂ ଦେସନାୟ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁପଟିଲାଭୋୱ ଦସ୍ସିତୋ। ଦୀଘଭାଣକା ପନ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି ‘‘ଭଗୱତା ପେସିତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଅଗ୍ଗସାୱକେସୁ ଧମ୍ମସେନାପତି ତେସଂ ଚିତ୍ତଚାରଂ ଞତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ଥେରସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତାପି ଭିକ୍ଖୂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ୱିକୁବ୍ବନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ତଂ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଅରହତ୍ତଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୂ’’ତି। ଦେୱଦତ୍ତଂ ଉଟ୍ଠାପେସୀତି ଜଣ୍ଣୁକେନ ହଦୟମଜ୍ଝେ ପହରିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାପେସି।

୩୪୬. ସରସୀତି ସରୋ। ସୁୱିକ୍ଖାଲିତନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ୱିକ୍ଖାଲିତଂ, ସୁୱିସୋଧିତଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଂଖାଦିତ୍ୱାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଖାଦିତ୍ୱା। ମହିଂ ୱିକୁବ୍ବତୋତି ମହିଂ ଦନ୍ତେହି ୱିଲିଖନ୍ତସ୍ସ। ନଦୀସୁ ଭିସଂ ଘସାନସ୍ସାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ନଦୀତି ଚେତ୍ଥ ମହାସରୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଜଗ୍ଗତୋତି ହତ୍ଥିଯୂଥଂ ପାଲେନ୍ତସ୍ସ। ଭିଙ୍କୋୱାତି ହତ୍ଥିପୋତକୋ ୱିୟ। ମମାନୁକୁବ୍ବନ୍ତି ମଂ ଅନୁକରୋନ୍ତୋ।

୩୪୭. ଦୂତେୟ୍ୟନ୍ତି ଦୂତକମ୍ମଂ। ଗନ୍ତୁମରହତୀତି ଦୂତେୟ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ସାସନଂ ହରିତୁଂ ଧାରେତ୍ୱା ହରିତୁଂ ଅରହତି। ସୋତାତି ଯଂ ଅସ୍ସ ସାସନଂ ଦେନ୍ତି, ତସ୍ସ ସୋତା। ସାୱେତାତି ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ନାମ ତୁମ୍ହେହି ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ପଟିସାୱେତା। ଉଗ୍ଗହେତାତି ସୁଉଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହେତା। ଧାରେତାତି ସୁଧାରିତଂ କତ୍ୱା ଧାରେତା। ୱିଞ୍ଞାତାତି ଅତ୍ତନା ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଜାନିତା। ୱିଞ୍ଞାପେତାତି ପରଂ ୱିଜାନାପେତା। ସହିତାସହିତସ୍ସାତି ‘‘ଇଦଂ ସହିତଂ, ଇଦଂ ଅସହିତ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ସହିତାସହିତସ୍ସ କୁସଲୋ ଉପଗତାନୁପଗତେସୁ ଛେକୋ ସାସନଂ ଆରୋଚେନ୍ତୋ ସହିତାସହିତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଆରୋଚେତି। ନ ବ୍ୟଥତୀତି ନ ୱେଧତି ନ ଛମ୍ଭତି। ଉଗ୍ଗୱାଦିନିନ୍ତି ଫରୁସୱଚନେନ ସମନ୍ନାଗତଂ। ପୁଚ୍ଛିତୋତି ପଟିଞ୍ଞଞତ୍ଥାୟ ପୁଚ୍ଛିତୋ।

୩୪୮. ଅଟ୍ଠହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସଦ୍ଧମ୍ମେହୀତିଆଦୀସୁ ଅସଦ୍ଧମ୍ମେହୀତି (ଇତିୱୁ॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୮୯) ଅସତଂ ଧମ୍ମେହି, ଅସନ୍ତେହି ୱା ଅସୋଭନେହି ୱା ଧମ୍ମେହି। ଅଭିଭୂତୋତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟୋ। ପରିୟାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋତି ଖେପିତଚିତ୍ତୋ ଲାଭାଦିହେତୁକେନ ଇଚ୍ଛାଚାରେନ ମାନମଦାଦିନା ଚ ଖୟଂ ପାପିତକୁସଲଚିତ୍ତୋ। ଅଥ ୱା ପରିୟାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋତି ପରିତୋ ଆଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ ଅକୁସଲକୋଟ୍ଠାସେନ ଯଥା କୁସଲଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିୱାରୋ ନ ହୋତି, ଏୱଂ ସମନ୍ତତୋ ଗହିତଚିତ୍ତସନ୍ତାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପାୟେ ନିବ୍ବତ୍ତନାରହତାୟ ଆପାୟିକୋ। ତତ୍ଥାପି ଅୱୀଚିସଙ୍ଖାତେ ମହାନିରୟେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ନେରୟିକୋ। ଏକଂ ଅନ୍ତରକପ୍ପଂ ପରିପୁଣ୍ଣମେୱ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତିଟ୍ଠତୀତି କପ୍ପଟ୍ଠୋ। ଅତେକିଚ୍ଛୋତି ବୁଦ୍ଧେହିପି ଅନିୱତ୍ତନୀୟତ୍ତା ଅୱୀଚିନିବ୍ବତ୍ତିୟା ତିକିଚ୍ଛାଭାୱତୋ ଅତେକିଚ୍ଛୋ, ଅତିକିଚ୍ଛନୀୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଲାଭେନାତି ଲାଭେନ ହେତୁଭୂତେନ। ଅଥ ୱା ଲାଭହେତୁକେନ ମାନାଦିନା। ଲାଭଞ୍ହି ନିସ୍ସାୟ ଇଧେକଚ୍ଚେ ପୁଗ୍ଗଲା ପାପିଚ୍ଛା ଇଚ୍ଛାପକତା ଇଚ୍ଛାଚାରେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଲାଭଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସାମା’’ତି ଅନେକୱିହିତଂ ଅନେସନଂ ଅପ୍ପତିରୂପଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଇତୋ ଚୁତା ଅପାୟେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଅପରେ ଯଥାଲାଭଂ ଲଭିତ୍ୱା ତଂନିମିତ୍ତଂ ମାନାତିମାନମଦମଚ୍ଛରିୟାଦିୱସେନ ପମାଦଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଇତୋ ଚୁତା ଅପାୟେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଅୟଞ୍ଚ ତାଦିସୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଲାଭେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଭିଭୂତୋ ପରିୟାଦିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଆପାୟିକୋ’’ତିଆଦି। ଅସକ୍କାରେନାତି ହୀଠେତ୍ୱା ପରିଭୱିତ୍ୱା ପରେହି ଅତ୍ତନି ପୱତ୍ତିତେନ ଅସକ୍କାରେନ, ଅସକ୍କାରହେତୁକେନ ୱା ମାନାଦିନା। ଅସନ୍ତଗୁଣସମ୍ଭାୱନାଧିପ୍ପାୟେନ ପୱତ୍ତା ପାପା ଇଚ୍ଛା ଏତସ୍ସାତି ପାପିଚ୍ଛୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ପାପିଚ୍ଛତା, ତାୟ। ‘‘ଅହଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ହି ତସ୍ସ ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପନ୍ନା। କୋକାଲିକାଦୟୋ ପାପା ଲାମକା ମିତ୍ତା ଏତସ୍ସାତି ପାପମିତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ପାପମିତ୍ତତା, ତାୟ।

୩୪୯. ଅଭିଭୁୟ୍ୟାତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା।

୩୫୦. ତୀହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସଦ୍ଧମ୍ମେହୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଓରମତ୍ତକେନ ୱିସେସାଧିଗମେନ ଅନ୍ତରା ୱୋସାନଂ ଆପାଦୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅୟମତ୍ଥୋ। ଓରମତ୍ତକେନାତି ଅପ୍ପମତ୍ତକେନ ଝାନାଭିଞ୍ଞାମତ୍ତେନ। ୱିସେସାଧିଗମେନାତି ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାଧିଗମେନ। ଅନ୍ତରାତି ୱେମଜ୍ଝେ। ୱୋସାନଂ ଆପାଦୀତି ଅକତକିଚ୍ଚୋୱ ସମାନୋ ‘‘କତକିଚ୍ଚୋମ୍ହୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ସମଣଧମ୍ମତୋ ୱିଗମଂ ଆପଜ୍ଜି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଝାନାଭିଞ୍ଞାହି ଉତ୍ତରିକରଣୀୟେ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବେ ମଗ୍ଗଫଲେ ଅନଧିଗତେ ସତିଯେୱ ତଂ ଅନଧିଗନ୍ତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମତୋ ୱିଗମଂ ଆପଜ୍ଜୀତି। ଇତି ଭଗୱା

ଇମିନା ସୁତ୍ତେନ ୱିସେସତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱେ ଆଦୀନୱଂ ପକାସେତି ‘‘ଭାରିୟୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱୋ, ଯତ୍ର ହି ନାମ ଝାନାଭିଞ୍ଞାପରିୟୋସାନା ସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱାପି ଅନେକାନତ୍ଥାୱହଂ ନାନାୱିଧଦୁକ୍ଖହେତୁଅସନ୍ତଗୁଣସମ୍ଭାୱନଂ ଅସପ୍ପୁରିସସଂସଗ୍ଗଂ ଆଲସିୟାନୁୟୋଗଞ୍ଚ ଅୱିଜହନ୍ତୋ ଅୱୀଚିସଂୱତ୍ତନିକଂ କପ୍ପଟ୍ଠିୟଂ ଅତେକିଚ୍ଛଂ କିବ୍ବିସଂ ପସୱତୀ’’ତି।

ଗାଥାସୁ ମାତି ପଟିସେଧେ ନିପାତୋ। ଜାତୁତି ଏକଂସେନ। କୋଚୀତି ସବ୍ବସଙ୍ଗାହକୱଚନଂ। ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ସତ୍ତଲୋକେ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ତଲୋକେ କୋଚି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏକଂସେନ ପାପିଚ୍ଛୋ ମା ହୋତୁତି। ତଦମିନାପି ଜାନାଥ, ପାପିଚ୍ଛାନଂ ଯଥା ଗତୀତି ପାପିଚ୍ଛାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଯଥାଗତି ଯାଦିସୀ ନିବ୍ବତ୍ତି ଯାଦିସୋ ଅଭିସମ୍ପରାୟୋତି ଇମିନାପି କାରଣେନ ଜାନାଥାତି ଦେୱଦତ୍ତଂ ନିଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ପଣ୍ଡିତୋତି ସମଞ୍ଞାତୋତି ପରିୟତ୍ତିବାହୁସଚ୍ଚେନ ପଣ୍ଡିତୋତି ଞାତୋ। ଭାୱିତତ୍ତୋତି ସମ୍ମତୋତି ଝାନାଭିଞ୍ଞାହି ଭାୱିତଚିତ୍ତୋତି ସମ୍ଭାୱିତୋ। ତଥା ହି ସୋ ‘‘ମହିଦ୍ଧିକୋ ଗୋଧିପୁତ୍ତୋ, ମହାନୁଭାୱୋ ଗୋଧିପୁତ୍ତୋ’’ତି ଧମ୍ମସେନାପତିନାପି ପସଂସିତୋ ଅହୋସି। ଜଲଂୱ ଯସସା ଅଟ୍ଠା, ଦେୱଦତ୍ତୋତି ୱିସ୍ସୁତୋତି ଅତ୍ତନୋ କିତ୍ତିୟା ପରିୱାରେନ ଚ ଜଲନ୍ତୋ ୱିୟ ଓଭାସନ୍ତୋ ୱିୟ ଠିତୋ ଦେୱଦତ୍ତୋତି ଏୱଂ ୱିସ୍ସୁତୋ ପାକଟୋ ଅହୋସି। ‘‘ମେ ସୁତ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ମୟା ସୁତଂ ସୁତମତ୍ତଂ, କତିପାହେନେୱ ଅତଥାଭୂତତ୍ତା ତସ୍ସ ତଂ ପଣ୍ଡିଚ୍ଚାଦିସୱନମତ୍ତମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋପମାଦଂ ଅନୁଚିଣ୍ଣୋ, ଆସଜ୍ଜ ନଂ ତଥାଗତନ୍ତି ସୋ ଏୱଂଭୂତୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ‘‘ବୁଦ୍ଧୋପି ସାକିୟପୁତ୍ତୋ, ଅହମ୍ପି ସାକିୟପୁତ୍ତୋ, ବୁଦ୍ଧୋପି ସମଣୋ, ଅହମ୍ପି ସମଣୋ, ବୁଦ୍ଧୋପି ଇଦ୍ଧିମା, ଅହମ୍ପି ଇଦ୍ଧିମା, ବୁଦ୍ଧୋପି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକୋ, ଦିବ୍ବସୋତଚେତୋପରିୟଞାଣଲାଭୀ, ବୁଦ୍ଧୋପି ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଧମ୍ମେ ଜାନାତି, ଅହମ୍ପି ତେ ଜାନାମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ପମାଣଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତନା ସମସମଟ୍ଠପନେନ ପମାଦଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ‘‘ଇଦାନାହଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଭିମାରପୟୋଜନାଦିନା ତଥାଗତଂ ଆସଜ୍ଜ ଆସାଦେତ୍ୱା ୱିହେଠେତ୍ୱା। ‘‘ପମାଦମନୁଜିଣ୍ଣୋ’’ତିପି ପଠନ୍ତି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପମାଦଂ ୱୁତ୍ତନୟେନ ପମଜ୍ଜନ୍ତୋ ପମାଦଂ ନିସ୍ସାୟ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଗ୍ଗାହଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନ ସହେୱ ଝାନାଭିଞ୍ଞାହି ଅନୁଜିଣ୍ଣୋ ପରିହୀନୋତି। ଅୱୀଚିନିରୟଂ ପତ୍ତୋ, ଚତୁଦ୍ୱାରଂ ଭୟାନକନ୍ତି ଜାଲାନଂ ତତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନସତ୍ତାନଂ ୱା ନିରନ୍ତରତାୟ ‘‘ଅୱୀଚୀ’’ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ଚତୂସୁ ପସ୍ସେସୁ ଚତୁମହାଦ୍ୱାରୟୋଗେନ ଚତୁଦ୍ୱାରଂ ଅତିଭୟାନକଂ ମହାନିରୟଂ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣୱସେନ ପତ୍ତୋ। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଚତୁକ୍କଣ୍ଣୋ ଚତୁଦ୍ୱାରୋ, ୱିଭତ୍ତୋ ଭାଗସୋ ମିତୋ;

ଅୟୋପାକାରପରିୟନ୍ତୋ, ଅୟସା ପଟିକୁଜ୍ଜିତୋ।

‘‘ତସ୍ସ ଅୟୋମୟା ଭୂମି, ଜଲିତା ତେଜସା ଯୁତା;

ସମନ୍ତା ଯୋଜନସତଂ, ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ସବ୍ବଦା’’ତି। (ମ। ନି। ୩।୨୫୦, ୨୬୭; ଅ। ନି। ୩।୩୬);

ଅଦୁଟ୍ଠସ୍ସାତି ଅଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତସ୍ସ। ଦୁବ୍ଭେତି ଦୁସ୍ସେୟ୍ୟ। ତମେୱ ପାପଂ ଫୁସତୀତି ତମେୱ ଅଦୁଟ୍ଠଦୁବ୍ଭିଂ ପାପପୁଗ୍ଗଲଂ ପାପଂ ନିହୀନଂ ପାପଫଲଂ ଫୁସତି ପାପୁଣାତି ଅଭିଭୱତି। ଭେସ୍ମାତି ୱିପୁଲଭାୱେନ ଗମ୍ଭୀରଭାୱେନ ଚ ଭିଂସାପନୋ, ଭିଂସାପେନ୍ତୋ ୱିୟ ୱିପୁଲଗମ୍ଭୀରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱାଦେନାତି ଦୋସେନ। ଉପହିଂସତୀତି ବାଧତି ଆସାଦେତି। ୱାଦୋ ତମ୍ହି ନ ରୂହତୀତି ତସ୍ମିଂ ତଥାଗତେ ପରେନ ଆରୋପିୟମାନୋ ଦୋସୋ ନ ରୁହତି ନ ତିଟ୍ଠତି, ୱିସକୁମ୍ଭୋ ୱିୟ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ନ ତସ୍ସ ୱିକାରଂ ଜନେତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ଛହି ଗାଥାହି ପାପିଚ୍ଛତାଦିସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ନିରୟୂପଗଭାୱଦସ୍ସନେନ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅପରିମୁତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତପ୍ପଟିପକ୍ଖଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ତାଦିସଂ ମିତ୍ତ’’ନ୍ତି ଓସାନଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯସ୍ସ ସମ୍ମା ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ମଗ୍ଗାନୁଗୋ ପଟିପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ଅନୁଗତୋ ସମ୍ମା ପଟିପନ୍ନୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦିଗୁଣସମନ୍ନାଗମେନ ସକଲସ୍ସ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଖୟଂ ପରିୟୋସାନଂ ପାପୁଣେୟ୍ୟ, ତାଦିସଂ ବୁଦ୍ଧଂ ବୁଦ୍ଧସାୱକଂ ୱା ପଣ୍ଡିତୋ ସପ୍ପଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତନୋ ମିତ୍ତଂ କୁବ୍ବେଥ ତେନ ମେତ୍ତିଂ କରେୟ୍ୟ, ତଞ୍ଚ ସେୱେଥ ତମେୱ ପୟିରୁପାସେୟ୍ୟାତି।

କିଂ ପନେତଂ ସୁତ୍ତଂ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ନିରୟୂପପତ୍ତିତୋ ପୁବ୍ବେ ଭାସିତଂ, ଉଦାହୁ ପଚ୍ଛାତି? ଇତିୱୁତ୍ତକଟ୍ଠକଥାୟଂ (ଇତିୱୁ। ଅଟ୍ଠ। ୮୯) ତାୱ –

‘‘ଦେୱଦତ୍ତେ ହି ଅୱୀଚିମହାନିରୟଂ ପୱିଟ୍ଠେ ଦେୱଦତ୍ତପକ୍ଖିକା ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ‘ସମଣେନ ଗୋତମେନ ଅଭିସପିତୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ପଥୱିଂ

ପଣ୍ଡିତ୍ତୋ’ତି ଅଚ୍ଚାଚିକ୍ଖିଂସୁ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସାସନେ ଅନଭିପ୍ପସନ୍ନା ମନୁସ୍ସା ‘ସିୟା ନୁ ଖୋ ଏତଦେୱଂ, ଯଥା ଇମେ ଭଣନ୍ତୀ’ତି ଆସଙ୍କଂ ଉପ୍ପାଦେସୁଂ। ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତା କସ୍ସଚି ଅଭିସପଂ ଦେନ୍ତି, ତସ୍ମା ନ ଦେୱଦତ୍ତୋ ମଯା ଅଭିସପିତୋ, ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେନେୱ ନିରଯଂ ପଣ୍ଡିତ୍ତୋ’ତି ୱତ୍ୱା ତେସଂ ମିଚ୍ଛାଗାହଂ ପଟିସେଧେନ୍ତୋ ଇମାଯ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଅଭାସୀ’’ତି –

ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ତେସଂ ମତେନ ତସ୍ସ ନିରଯୂପପତ୍ତିତୋ ପଚ୍ଛାପି ଭଗୱା ଇଦଂ ସୁତ୍ତମଭାସୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇଧ ପନ ତସ୍ସ ନିରଯୂପପତ୍ତିତୋ ପଠମମେୱ ଉପ୍ପନ୍ନେ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଭାସିତଂ ପାଠଆରୁଳ୍ହନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେୱ ‘‘ଅୱୀଚିନିରଯଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ଇଦଂ ପନ ଆସଂସାଯଂ ଅତୀତୱଚନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଆସଂସାତି ଚେତ୍ଥ ଅୱସ୍ସମ୍ଭାୱିନୀ ଅତ୍ଥସିଦ୍ଧି ଅଧିପ୍ପେତା। ଅୱସ୍ସମ୍ଭାୱିନିଞ୍ହି ଅତ୍ଥସିଦ୍ଧିମପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଅନାଗତମ୍ପି ଭୂତଂ ୱିଯ ୱୋହରନ୍ତି, ତଞ୍ଚ ସଦ୍ଦଲକ୍ଖଣାନୁସାରେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ସଙ୍ଘଭେଦକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପାଲିପଞ୍ହକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୫୧। ଉପାଲିପଞ୍ହେ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଦସ୍ସିତମେୱ। ତତ୍ଥ ଅନୁନଯନ୍ତୋତି ଅନୁଜାନାପେନ୍ତୋ, ଭେଦସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ ୱା ବୋଧେନ୍ତୋ, ଯଥା ଭେଦୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଭିନ୍ଦିତବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୂ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ନ ତୁମ୍ହାକ’’ନ୍ତିଆଦି।

୩୫୨। ଅଟ୍ଠାରସଭେଦକରୱତ୍ଥୂମ୍ହି ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥା ସଂକିଲିଟ୍ଠଧମ୍ମତାଯ ୱୋଦାନଧମ୍ମପଅପକ୍ଖତ୍ତା ‘‘ଅଧମ୍ମୋ’’ତି ଦସ୍ସିତା, ତଥା ଉପାଦାନାଦଯୋ, ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମାନଂ ଏକନ୍ତାନୱଜ୍ଜଭାୱତୋ ନତ୍ଥି ଅଧମ୍ମଭାୱୋ, ଭଗୱତା ପନ ଦେସିତାକାରେନ ହାପେତ୍ୱା ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ୱା କଥନଂ ଯଥାଧମ୍ମଂ ଅକଥନନ୍ତି କତ୍ୱା ଅଧମ୍ମଭାୱୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତଯୋ ସତିପଟ୍ଠାନା’’ତିଆଦି। ନିୟ୍ୟାନିକନ୍ତି ସପାଟିହୀରଂ ଅପ୍ପଟିହତଂ ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଥେୱାତି ଇମିନା ‘‘ଏୱଂ ଅମ୍ହାକ’’ନ୍ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ଆକଡ୍ଢତି। କାତବ୍ବଂ କମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋ ନାମାତି ଯଥାଧମ୍ମଂ କରଣତୋ ଧମ୍ମୋ ନାମ, ଇତରଂ ୱୁତ୍ତୱିପରିଯାଯତୋ ଅଧମ୍ମୋ ନାମ।

ରାଗୱିନଯୋ…ପେ… ଅଯଂ ୱିନଯୋ ନାମାତି ରାଗାଦୀନଂ ୱିନଯନତୋ ସଂୱରଣତୋ ପଜହନତୋ ପଟିସଙ୍ଖାନତୋ ଚ ୱିନଯୋ ନାମ, ୱୁତ୍ତୱିପରିଯାଯେନ ଇତରୋ ଅୱିନଯୋ। ୱତ୍ଥୁସମ୍ପତ୍ତିଆଦିୱସେନ ସବ୍ବେସଂ ୱିନଯକମ୍ମାନଂ ଅକୁପ୍ପତାତି ଆହ ‘‘ୱତ୍ଥୁସମ୍ପତ୍ତି…ପେ… ଅଯଂ ୱିନଯୋ ନାମା’’ତି। ତପ୍ପଟିପକ୍ଖତୋ ଅୱିନଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେନାହ ‘‘ୱତ୍ଥୁୱିପତ୍ତୀ’’ତିଆଦି। ଯାସଂ ଆପନ୍ନସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜା ସାୱସେସା, ତା ଆପତ୍ତିଯୋ ସାୱସେସା।

୩୫୪।ଆପାଯିକୋତିଆଦିଗାଥାସୁ (ଇତିୱୁ। ଅଟ୍ଠ। ୧୮) ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭେଦସଙ୍ଖାତେ ୱଗ୍ଗେ ରତୋତି ୱଗ୍ଗରତୋ। ଅଧମ୍ମିକତାଯ ଅଧମ୍ମେ ଭେଦକରୱତ୍ଥୁମ୍ହି ସଙ୍ଘଭେଦସଙ୍ଖାତେ ଏୱ ଚ ଅଧମ୍ମେ ଠିତୋତି ଅଧମ୍ମଟ୍ଠୋ। ଯୋଗକ୍ଖେମା ପଧଂସତୀତି ହିତତୋ ପରିହାଯତି, ଚତୂହିପି ଯୋଗେହି ଅନୁପଦ୍ଦୁତତ୍ତା ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ନାମ ଅରହତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ, ତତୋ ପନସ୍ସ ଧଂସନେ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। ଦିଟ୍ଠିସୀଲସାମଞ୍ଞତୋ ସଙ୍ଘତଟ୍ଟେନ ସଙ୍ଘଂ, ତତୋ ଏୱ ଏକକମ୍ମାଦିୱିଧାନଯୋଗେନ ସମଗ୍ଗଂ ସହିତଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେନ ସଙ୍ଘଭେଦେନ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା। କପ୍ପନ୍ତି ଅନ୍ତରକପ୍ପସଙ୍ଖାତଂ ଆଯୁକପ୍ପଂ। ନିରଯମ୍ହୀତି ଅୱୀଚିମହାନିରଯମ୍ହି।

ସୁଖା ସଙ୍ଘସ୍ସ ସାମଗ୍ଗୀତି (ଇତିୱୁ। ଅଟ୍ଠ। ୧୯) ସୁଖସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଭାୱତୋ ସାମଗ୍ଗୀ ‘‘ସୁଖା’’ତି ୱୁତ୍ତା ଯଥା ‘‘ସୁଖୋ ବୁଦ୍ଧାନମୁପ୍ପାଦୋ’’ତି (ଧ। ପ। ୧୯୪)। ସମଗ୍ଗାନଞ୍ଚନୁଗ୍ଗହୋତି ସମଗ୍ଗାନଂ ସାମଗ୍ଗିଅନୁମୋଦନେନ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନଂ ସାମଗ୍ଗିଅନୁରୂପଂ ୱା, ଯଥା ତେ ସାମଗ୍ଗିଂ ନ ୱିଜହନ୍ତି, ତଥା ଗହଣଂ ଠପନଂ ଅନୁବଲପ୍ପଦାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସମଗ୍ଗଂ କତ୍ୱାନାତି ଭିନ୍ନଂ ସଙ୍ଘଂ ସଙ୍ଘରାଜିପ୍ପତ୍ତଂ ୱା ସମଗ୍ଗଂ ସହିତଂ କତ୍ୱା। କପ୍ପନ୍ତି ଆଯୁକପ୍ପମେୱ। ସଗ୍ଗମ୍ହି ମୋଦତୀତି କାମାୱଚରଦେୱଲୋକେ ଅଞ୍ଞେ ଦେୱେ ଦସହି ଠାନେହି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଦିବ୍ବସୁଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ଇଚ୍ଛିତନିପ୍ଫତ୍ତିଯା ଚ ମୋଦତି ପମୋଦତି ଲଳତି କୀଳତି।

୩୫୫।ସିଯା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘଭେଦକୋତିଆଦି ପାଠଅନୁସାରେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ପଞ୍ଚହି, ଉପାଲି, ଆକାରେହି ସଙ୍ଘୋ ଭିଜ୍ଜତି କମ୍ମେନ ଉଦ୍ଦେସେନ ୱୋହରନ୍ତୋ ଅନୁସ୍ସାୱନେନ ସଲାକଗ୍ଗାହେନା’’ତି ଏୱଂ ପରିୱାରେ (ପରି। ୪୫୮) ଆଗତମ୍ପି ସଙ୍ଘଭେଦଲକ୍ଖଣଂ ଇଧ ୱୁତ୍ତେନ କିଂ ନାନାକରଣନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ପରିୱାରେ ପନା’’ତିଆଦିମାହ। ଏତ୍ଥ ଚ ସୀମଟ୍ଠକସଙ୍ଘେ ଅସନ୍ନିପତିତେ ୱିସୁଂ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା କତୱୋହାରାନୁସ୍ସାୱନସଲାକଗ୍ଗାହସ୍ସ କମ୍ମଂ ୱା କରୋନ୍ତସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସଂ ୱା ଉଦ୍ଦିସନ୍ତସ୍ସ ଭେଦୋ ଚ ହୋତି ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମଞ୍ଚ। ସମଗ୍ଗସଞ୍ଞାଯ ପନ

‘‘ୱଗ୍ଗତୀ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ୱା କରୋନ୍ତସ୍ସ ଭେଦୋୱ ହୋତି, ନ ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମଂ। ତତୋ ଊନପରିସାଯ କରୋନ୍ତସ୍ସ ନେୱ ସଙ୍ଘଭେଦୋ ନ ଆନନ୍ତରିଯଂ। ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ହି ପରିଚ୍ଛେଦେନ ନୱନ୍ନଂ ଜନାନଂ ଯୋ ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦତି, ତସ୍ସ ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମଂ ହୋତି, ଅନୁୱତ୍ତକାନଂ ଅଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ମହାସାୱଜ୍ଜଂ କମ୍ମଂ, ଧମ୍ମୱାଦିନୋ ଅନୱଜ୍ଜା। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଉପାଲିପଞ୍ହକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ଆଗନ୍ତୁକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୫୬-୩୫୭। ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ ଉପରିପିଟ୍ଠିତୋତି ପିଟ୍ଠିସଙ୍ଘାଟସ୍ସ ଉପରିଭାଗତୋ, ଦ୍ୱାରବାହସ୍ସ ଉପରିପଦେସତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବନ୍ତି ସୁକ୍ଖାପନତ୍ଥଂ ଆତପେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଅଭିୱାଦାପେତବ୍ବୋତି ତସ୍ସ ୱସ୍ସେ ପୁଚ୍ଛିତେ ଯଦି ଦହରୋ ହୋତି, ସଯମେୱ ୱନ୍ଦିସ୍ସତି, ତଦା ଇମିନାୱ ୱନ୍ଦାପିତୋ ନାମ ହୋତି। ନିଲ୍ଲୋକେତବ୍ବୋତି ଓଲୋକେତବ୍ବୋ। ଯଥାଭାଗନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଦେସଭାଗଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା। ସନ୍ତାନକନ୍ତି ଉଣ୍ଣନାଭିସୁତ୍ତଂ। ଉଲ୍ଲୋକାତି ଗେହସ୍ସ ଉପରିଭାଗତୋ ପଟ୍ଠାଯ, ପଠମଂ ଉପରିଭାଗୋ ସମ୍ମଜ୍ଜିତବ୍ବୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଆୱାସିକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୫୯ ।ମହାଆୱାସେତି ମହାୱିହାରସଦିସେ ମହାଆୱାସେ।

ଅନୁମୋଦନୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୨ ।ପଞ୍ଚମେ ନିସିନ୍ନେତି ଅନୁମୋଦନତ୍ଥାଯ ନିସିନ୍ନେ। ଉପନିସିନ୍ନକଥା ନାମ ବହୂସୁ ସନ୍ନିପତିତେସୁ ପରିକଥାକଥନଂ।

ଭତ୍ତଗ୍ଗୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୪ ।ମନୁସ୍ସାନଂ ପରିୱିସନଟ୍ଠାନନ୍ତି ଯତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ସପୁତ୍ତଦାରା ଆୱସିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ହତ୍ଥଧୋୱନୌଦକଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଭୁତ୍ତାୱିସ୍ସ ଭୋଜନାୱସାନେ ହତ୍ଥଧୋୱନୌଦକଂ ସନ୍ଧାଯ। ତେନେୱାହ ‘‘ଅନ୍ତରା ପିପାସିତେନ ପନ…ପେ… ହତ୍ଥା ନ ଧୋୱିତବ୍ବା’’ତି। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ‘‘ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ହତ୍ଥା ନ ଧୋୱିତବ୍ବା’’ତି ଲିଖନ୍ତି, ‘‘ହତ୍ଥା ଧୋୱିତବ୍ବା’’ତି ପାଠେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ଅଞ୍ଞଥା ‘‘ନ ତାୱ ଉଦକନ୍ତି ଇଦଂ ହତ୍ଥଧୋୱନୌଦକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଅନ୍ତରା ପିପାସିତେନ ପନା’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତୱିସେସୋ ନ ଉପଲବ୍ଭତି। ଅଥ ମତଂ ‘‘ନ ତାୱ ଥେରେନ ଉଦକଂ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଇଦଂ କିଂ ପାନୀଯପଟିଗ୍ଗହଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଉଦାହୁ ହତ୍ଥଧୋୱନୌଦକଗ୍ଗହଣଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଆସଙ୍କାନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ‘ଇଦଂ ହତ୍ଥଧୋୱନୌଦକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତ’ନ୍ତିଆଦି କଥିତ’’ନ୍ତି, ତଞ୍ଚ ନ, ତତ୍ଥ ଆସଙ୍କାଯ ଏୱ ଅସମ୍ଭୱତୋ। ନ ହି ଭଗୱା ‘‘ଯାୱ ଅଞ୍ଞେ ନ ଭୁତ୍ତାୱିନୋ ହୋନ୍ତି, ତାୱ ପାନୀଯଂ ନ ପାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱକ୍ଖତୀତି ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ। ଯଦି ଚେତଂ ପାନୀଯପଟିଗ୍ଗହଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ‘‘ନ ତାୱ ଥେରେନ ଉଦକଂ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଉଦକସଦ୍ଦପ୍ପଯୋଗୋ ଚ ନ କତ୍ତବ୍ବୋ ସିଯା, ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ‘‘ଇଦଂ ହତ୍ଥଧୋୱନୌଦକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ନିୱତ୍ତିତବ୍ବମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ‘‘ଅନ୍ତରା ପିପାସିତେନ ପନ ଗଲେ ୱିଲଗ୍ଗାମିସେନ ୱା ପାନୀଯଂ ପିୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ‘‘ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ହତ୍ଥା ନ ଧୋୱିତବ୍ବା’’ତି ଏୱଂ ପନ ନ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି। ଧୁରେ ନିସିନ୍ନା ହୋନ୍ତୀତି ଦ୍ୱାରସମୀପେ ନିସିନ୍ନା ହୋନ୍ତି।

ପିଣ୍ଡଚାରିକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୬ ।ପରାମସତୀତି ଗଣ୍ହାତି। ଠପେତି ୱାତି ‘‘ତିଟ୍ଠଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱଦନ୍ତୀ ଠପେତି ନାମ।

ଆରଞ୍ଞିକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୭ ।କେନଜ୍ଜ, ଭନ୍ତେ, ଯୁତ୍ତନ୍ତି କେନ ନକ୍ଖତ୍ତେନ ଅଜ୍ଜ ଚନ୍ଦୋ ଯୁତ୍ତୋତି ଏୱଂ ୱଦନ୍ତେନ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛିତଂ ହୋତି।

ସେନାସନୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୯-୩୭୦ ।ଅଙ୍ଗଣେତି ଅବ୍ଭୋକାସେ। ନ ୱୁଡ୍ଢଂ ଅନାପୁଚ୍ଛାତି ଏତ୍ଥ ତସ୍ସ ଓୱରକେ ତଦୁପଚାରେ ଚ ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଭୋଜନସାଲାଦୀସୁପି ଏୱମେୱ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଭୋଜନସାଲାଦୀସୁପି ଉଦ୍ଦେସଦାନାଦି ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ କାତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱଚ୍ଚକୁଟିୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୭୩-୩୭୪।ଇଦଂଅତିୱିୱଟନ୍ତି ଇଦଂ ଠାନଂ ଗୁମ୍ବାଦୀହି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ଅତିୱିୟ ପକାସନଂ। ନିବଦ୍ଧଗମନତ୍ଥାୟାତି ଅତ୍ତନୋ ନିବଦ୍ଧଗମନତ୍ଥାୟ। ପୁଗ୍ଗଲିକଟ୍ଠାନଂ ୱାତି ଅତ୍ତନୋ ୱିହାରଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ଇମସ୍ମିଂ ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ ଆଗତାନି ଆଗନ୍ତୁକାୱାସିକଗମିୟାନୁମୋଦନଭତ୍ତଗ୍ଗପିଣ୍ଡଚାରିକାରଞ୍ଞିକ ସେନାସନ ଜନ୍ତାଘର ୱଚ୍ଚକୁଟି ଉପଜ୍ଝାଚରିୟ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକ ଅନ୍ତେୱାସିକୱତ୍ତାନି ଚୁଦ୍ଦସ ମହାୱତ୍ତାନି ନାମ, ଇତୋ ଅଞ୍ଞାନି ପନ କଦାଚି ତଜ୍ଜନୀୟକମ୍ମକତାଦିକାଲେୟେୱ ଚରିତବ୍ବାନି ଅସୀତି ଖନ୍ଧକୱତ୍ତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ପନ ‘‘ଇମାନିୟେୱ ଚୁଦ୍ଦସ ମହାୱତ୍ତାନି ଅଗ୍ଗହିତଗ୍ଗହଣେନ ଗହିୟମାନାନି ଅସୀତି ଖନ୍ଧକୱତ୍ତାଆନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଯାଚନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୮୩। ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକେ ତଦହୂତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୪୫) ତସ୍ମିଂ ଅହନି ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ। ଉପୋସଥେତି ଏତ୍ଥ ଉପୱସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଉପୋସଥୋ, ଉପୱସନ୍ତୀତି ସୀଲେନ ୱା ଅନସନେନ ୱା ଉପେତା ହୁତ୍ୱା ୱସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଞ୍ହି ଉପୋସଥ-ସଦ୍ଦୋ ''ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଉପୋସଥଂ ଉପୱସାମୀ''ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୩।୭୧; ୧୦।୪୬) ସୀଲେ ଆଗତୋ। ''ଉପୋସଥୋ ୱା ପୱାରଣା ୱା''ତିଆଦୀସୁ (ମହାୱ। ୧୫୫) ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସାଦିୱିନଯକମ୍ମେ। ''ଗୋପାଲକୂପୋସଥୋ ନିଗଣ୍ଠୁପୋସଥୋ''ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୩।୭୧) ଉପୱାସେ। ''ଉପୋସଥୋ ନାମ ନାଗରାଜା''ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୨୪୬; ମ। ନି। ୩।୨୫୮) ପଞ୍ଞତ୍ତିଯଂ। ''ଅଜ୍ଜୁପୋସଥୋ ପନ୍ନରସୋ''ତିଆଦୀସୁ (ମହାୱ। ୧୬୮) ଦିୱସେ। ଇଧାପି ଦିୱସେଯେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତସ୍ମା ତଦହୁପୋସଥେତି ତସ୍ମିଂ ଉପୋସଥଦିୱସଭୂତେ ଅହନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନିସିନ୍ନୋ ହୋତୀତି ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଓୱାଦପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସିତୁଂ ଉପାସିକାଯ ରତନପାସାଦେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ନିସଜ୍ଜ ପନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚିତ୍ତାନି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଏକଂ ଦୁସ୍ସୀଲପୁଗ୍ଗଲଂ ଦିସ୍ୱା ''ସଚାହଂ ଇମସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଇଧ ନିସିନ୍ନେଯେୱ ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସିସ୍ସାମି, ସତ୍ତଧାୱସ୍ସ ମୁଦ୍ଧା ଫଲିସ୍ସତୀ''ତି ତସ୍ମିଂ ଅନୁକମ୍ପାଯ ତୁଣ୍ହୀଯେୱ ଅହୋସି।

ଅଭିକ୍କନ୍ତାତି ଅତିକ୍କନ୍ତା ପରିକ୍ଖୀଣା। ଉଦ୍ଧସ୍ତେ ଅରୁଣେତି ଉଗ୍ଗତେ ଅରୁଣସୀସେ। ନନ୍ଦିମୁଖିଯାତି ତୁଟ୍ଠିମୁଖିଯା। ଉଦ୍ଧସ୍ତଂ ଅରୁଣନ୍ତି ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନଂ ପତ୍ୱାପି ''ଉଦ୍ଦିସତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାତିମୋକ୍ଖ''ନ୍ତି ଥେରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଂ ଯାଚି ତସ୍ମିଂ କାଲେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁପୋସଥେ ଉପୋସଥୋ କାତବ୍ବୋ''ତି (ମହାୱ। ୧୮୩) ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା। ଅପରିସୁଦ୍ଧା, ଆନନ୍ଦ, ପରିସାତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଥେରେନ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସସ୍ସ ଯାଚିତତ୍ତା ଅନୁଦ୍ଦେସସ୍ସ କାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ''ଅସୁକପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧୋ''ତି ଅୱତ୍ୱା ''ଅପରିସୁଦ୍ଧା, ଆନନ୍ଦ, ପରିସା''ତି ଆହ । କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ତିଯାମରତ୍ତିଂ ତଥା ୱୀତିନାମେସି? ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଓୱାଦପାତିମୋକ୍ଖଂ ଅନୁଦ୍ଦିସିତୁକାମୋ ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଂ ପାକଟଂ କାତୁଂ।

ଅଦ୍ଦସାତି କଥଂ ଅଦ୍ଦସ। ଅତ୍ତନୋ ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣେନ ତସ୍ସଂ ପରିସତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚିତ୍ତାନି ପରିଜାନନ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଚିତ୍ତଂ ପସ୍ସି। ଯସ୍ମା ପନ ଚିତ୍ତେ ଦିଟ୍ଠେ ତଂସମଙ୍ଗୀପୁଗ୍ଗଲୋ ଦିଟ୍ଠୋ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ''ଅଦ୍ଦସା ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଦୁସ୍ସୀଲ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥେୱ ହି ଅନାଗତେ ସତ୍ତସୁ ଦିୱସେସୁ ପୱତ୍ତଂ ପରେସଂ ଚିତ୍ତଂ ଚେତୋପରିଯଞ୍ଞାଣଲାଭୀ ପଜାନାତି, ଏୱଂ ଅତୀତେପୀତି। ଦୁସ୍ସୀଲନ୍ତି ନିସ୍ସୀଲଂ, ସୀଲୱିରହିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପାପଧମ୍ମନ୍ତି ଦୁସ୍ସୀଲତ୍ତା ଏୱ ହୀନଜ୍ଝାସଯତାଯ ଲାମକସଭାୱଂ। ଅସୁଚିନ୍ତି ଅପରିସୁଦ୍ଧେହି କାଯକମ୍ମାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ନ ସୁଚିଂ। ସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରନ୍ତି କିଞ୍ଚିଦେୱ ଅସାରୁପ୍ପଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇଦଂ ଇମିନା କତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଏୱଂ ପରେସଂ ଆସଙ୍କନୀଯତାଯ ସଙ୍କାଯ ସରିତବ୍ବସମାଚାରଂ। ଅଥ ୱା କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ ମନ୍ତଯନ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ''କଚ୍ଚି ନୁ ଖୋ ଇମେ ମଯା କତକମ୍ମଂ ଜାନିତ୍ୱା ମନ୍ତେନ୍ତୀ''ତି ଅତ୍ତନୋଯେୱ ସଙ୍କାଯ ସରିତବ୍ବସମାଚାରଂ। ଲଜ୍ଜିତବ୍ବତାଯ ପଟିଚ୍ଛାଦେତବ୍ବସ୍ସ କରଣତୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କମ୍ମନ୍ତଂ ଏତସ୍ସାତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତଂ। କୁଚ୍ଛିତସମଣୱେସଧାରିତାଯ ନ ସମଣନ୍ତି ଅସ୍ସମଣଂ। ସଲାକଗ୍ଗହଣାଦୀସୁ ''କିତ୍ତକା ସମଣା''ତି ଗଣନାଯ ''ଅହମ୍ପି ସମଣୋମ୍ହୀ''ତି ମିଚ୍ଛାପଟିଞ୍ଞାଯ ସମଣପଟିଞ୍ଞଂ। ଅସେଟ୍ଠଚାରିତାଯ ଅବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ। ଅଞ୍ଞେ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ସୁନିୱତ୍ଥେ ସୁପାରୁତେ କୁସୁମ୍ଭକପଟଧରେ ଗାମନିଗମାଦୀସୁ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ସମାନୋ ସଯମ୍ପି ତାଦିସେନ ଆକାରେନ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଉପୋସଥାଦୀସୁ ଚ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତୋ ''ଅହମ୍ପି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ''ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଦେନ୍ତୋ ୱିଯ ହୋତୀତି ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞଂ। ପୂତିନା କମ୍ମେନ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା ଅନ୍ତୋ ଅନୁପୱିଟ୍ଠତ୍ତା ଅନ୍ତୋପୂତିଂ। ଛହି ଦ୍ୱାରେହି ରାଗାଦିକିଲେସାୱସ୍ସୱେନ ତିନ୍ତତ୍ତା ଅୱସ୍ସୁତଂ। ସଞ୍ଜାତରାଗାଦିକଚୱରତ୍ତା ସୀଲୱନ୍ତେହି ଛଡ୍ଡେତବ୍ବତ୍ତା ଚ କସମ୍ବୁଜାତଂ। ମଜ୍ଝେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିସିନ୍ନନ୍ତି ସଙ୍ଘପରିଯାପନ୍ନୋ ୱିଯ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନଂ।

ଦିଟ୍ଠୋସୀତି ''ଅଯଂ ନ ପକତତ୍ତୋ''ତି ଭଗୱତା ଦିଟ୍ଠୋ ଅସି। ଯସ୍ମା ଚ ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠୋ, ତସ୍ମା ନତ୍ଥି ତେ ତୱ ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକକମ୍ମାଦିସଂୱାସୋ। ଯସ୍ମା ପନ ସୋ ସଂୱାସୋ ତୱ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଉଟ୍ଠେହି ଆୱୁସୋତି ଏୱମେତ୍ଥ ପଦଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ତତିଯମ୍ପି ଖୋ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସୀତି ଅନେକୱାରଂ ୱତ୍ୱାପି ''ଥେରୋ ସଯମେୱ ନିକ୍କଡ୍ଢିସ୍ସତି, ଇଦାନି ଇମେସଂ ପଟିପତ୍ତିଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ୱା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ବାହାଯଂ ଗହେତ୍ୱାତି ''ଭଗୱତା ମଯା ଚ ଯାଥାୱତୋ ଦିଟ୍ଠୋ, ଯାୱତତିଯଂ 'ଉଟ୍ଠେହୀ'ତି ଚ ୱୁତ୍ତୋ ନ ଉଟ୍ଠାତି, ଇଦାନିସ୍ସ ନିକ୍କଡ୍ଢନକାଲୋ , ମା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପୋସଥନ୍ତରାଯୋ ଅହୋସୀ''ତି ବାହାଯଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ବହି ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକା ନିକ୍ଖାମେତ୍ୱାତି ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକା ଦ୍ୱାରସାଲତୋ ନିକ୍ଖାମେତ୍ୱା, ବହୀତି ପନ ନିକ୍ଖାମିତଟ୍ଠାନଦସ୍ସନଂ। ଅଥ ୱା ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକାତି ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକତୋପି ନିକ୍ଖାମେତ୍ୱା, ନ ଅନ୍ତୋଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକତୋ ଏୱ।

ଉଭୟଥାପି ୱିହାରତୋ ବହିକଦ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୂଚିଘଟିକଂ ଦତ୍ୱାତି ଅଗ୍ଗଳଅସୂଚିଞ୍ଚ ଉପରିଘଟିକଞ୍ଚ ଆଦହିତ୍ୱା, ସୁଟ୍ଠୁ କୱାଟଂ ଥକେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯାୱ ବାହାଗହଣାପି ନାମାତି ''ଅପରିସୁଦ୍ଧା, ଆନନ୍ଦ, ପରିସା''ତି ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଏୱ ହି ତେନ ପକ୍କମିତଙ୍ଗ ସିୟା, ଏୱଂ ଅପକ୍କମିତ୍ୱା ଯାୱ ବାହାଗହଣାପି ନାମ ସୋ ମୋଘପୁରିସୋ ଆଗମିସ୍ସତି, ଅଚ୍ଛରିୟମିଦନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଇଦଞ୍ଚ ଗରହଣଚ୍ଛରିୟମେୱାତି ୱେଦିତଙ୍ଗ।

ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଟ୍ଠଚ୍ଛରିୟକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୮୪।ଅଟ୍ଠିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେତି (ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୪୫) କୋ ଅନୁସନ୍ଧି? ଯ୍ୱାୟଂ ଅପରିସୁଦ୍ଧାୟ ପରିସାୟ ପାତିମୋକ୍ଖସ୍ସ ଅନୁଦ୍ଦେସୋ, ସୋ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଅଚ୍ଛରିୟୋ ଅବ୍ଭୁତୋ ଧମ୍ମୋତି ତଂ ଅପରେହି ସତ୍ତହି ଅଚ୍ଛରିୟଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁକାମୋ ପଠମଂ ତାୱ ତେସଂ ଉପମାଭାୱେନ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଚ୍ଛରିୟଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ''ଅଟ୍ଠିମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାସମୁଦ୍ଦେ''ତିଆଦିମାହ। ଅସୁରାତି ଦେୱା ୱିୟ ନ ସୁରନ୍ତି ନ ଇସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତୀତି ଅସୁରା। ସୁରା ନାମ ଦେୱା, ତେସଂ ପଟିପକ୍ଖାତି ୱା ଅସୁରା, ୱେପଚିତ୍ତିପହାରାଦାଦୟୋ। ତେସଂ ଭୱନଂ ସିନେରୁସ୍ସ ହେଟ୍ଠାଭାଗେ, ତେ ତତ୍ଥ ପୱିସନ୍ତା ନିକ୍ଖମନ୍ତା ସିନେରୁପାଦେ ମଣ୍ଡପାଦୀନି ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା କୀଳଅନ୍ତାୱ ଅଭିରମନ୍ତି। ସା ତତ୍ଥ ତେସଂ ଅଭିରତି ଇମେ ଗୁଣେ ଦିସ୍ୱାତି ଆହ ''ଯେ ଦିସ୍ୱା ଦିସ୍ୱା ଅସୁରା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଭିରମନ୍ତୀ''ତି। ତତ୍ଥ ଅଭିରମନ୍ତୀତି ରତିଂ ୱିନ୍ଦନ୍ତି, ଅନୁକ୍ଖଣମାନା ୱସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅନୁପୁବ୍ବନିନ୍ନୋତିଆଦୀନି ସବ୍ବାନି ଅନୁପଟିପାଟିୟା ନିନ୍ନଭାୱସ୍ସେୱ ୱେୱଚନାନି। ନ ଆୟତକେନେୱ ପପାତୋତି ନଚ୍ଛିନ୍ନତଟମହାସୋବ୍ଭୋ ୱିୟ ଆଦିତୋ ଏୱ ପପାତୋ। ସୋ ହି ତୀରଦେସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଏକଙ୍ଗୁଲଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲୱିଦତ୍ଥିରତନୟଟ୍ଠିଉସଭଅଡ୍ଢଗାୱୁତଗାୱୁତଅଡ୍ଢୟୋଜନୟୋଜନାଦିୱସେନ ଗମ୍ଭୀରୋ ହୁତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସିନେରୁପାଦମୂଲେ ଚତୁରାସୀତିୟୋଜନସହସ୍ସଗମ୍ଭୀରୋ ହୁତ୍ୱା ଠିତୋତି ଦସ୍ସେତି।

ଠିତଧମ୍ମୋତି ଠିତସଭାୱୋ ଅୱଟ୍ଠିତସଭାୱୋ। କୁଣପେନାତି ଯେନ କେନଚି ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦିକଳେୱରେନ। ୱାହେତୀତି ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ୱିୟ ୱୀଚିପ୍ପହାରେନେୱ ଥଲେ ଖିପତି। ଗଙ୍ଗା ଯମୁନାତି ଅନୋତତ୍ତଦହସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣମୁଖତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତନଦୀ ପଞ୍ଚଧାରା ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଗଙ୍ଗାତିଆଦିନା ପଞ୍ଚଧା ସଙ୍ଖଂ ଗତା। ତତ୍ଥ ନଦୀ ନିନ୍ନଗାତିଆଦିକଂ ଗୋତ୍ତଂ, ଗଙ୍ଗା ଯମୁନାତିଆଦିକଂ ନାମଂ। ସୱନ୍ତିୟୋତି ଯା କାଚି ସୱମାନା ସନ୍ଦମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତିୟୋ ମହାନଦିୟୋ ୱା କୁନ୍ନଦିୟୋ ୱା। ଅପ୍ପେନ୍ତୀତି ଅଲ୍ଲୀୟନ୍ତି ଓସରନ୍ତି। ଧାରାତି ୱୁଟ୍ଠିଧାରା। ପୂରତ୍ତନ୍ତି ପୁଣ୍ଣଭାୱୋ। ମହାସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ହି ଅୟଂ ଧମ୍ମତା – ''ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ଦେୱୋ ମନ୍ଦୋ ଜାତୋ, ଜାଲକ୍ଖିପାଦୀନି ଆଦାୟ ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପେ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ୱା ''ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ଅତିମହନ୍ତା ୱୁଟ୍ଠି, ଲଭିସ୍ସାମ ନୁ ଖୋ ପିଟ୍ଠିପସାରଣଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ୱା ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ପଠମକପ୍ପିକକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ହି ତୀରଂ ଭସ୍ସିତ୍ୱା ସିନେରୁମେଖଲଂ ଆହଚ୍ଚ ଉଦକଂ ଠିତଂ, ତତୋ ଏକଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମ୍ପି ଉଦକଂ ନେୱ ହେଟ୍ଠା ଓତରତି, ନ ଉଦ୍ଧଂ ଉତ୍ତରତି। ଏକରସୋତି ଅସମ୍ଭିନ୍ନରସୋ।

ମୁତ୍ତାତି ଖୁଦ୍ଦକମହନ୍ତୱଟ୍ଟଦୀଘାଦିଭେଦା ଅନେକୱିଧମୁତ୍ତା। ମଣୀତି ରତ୍ତନୀଲାଦିଭେଦୋ ଅନେକୱିଧୋ ମଣି। ୱେଳୁରିୟୋତି ୱଂସୱଣ୍ଣସିରୀସପୁପ୍ଫୱଣ୍ଣାଦିସଣ୍ଠାନତୋ ଅନେକୱିଧୋ। ସଙ୍ଖୋତି ଦକ୍ଖିଣାୱଟ୍ଟକତମ୍ବକୁଚ୍ଛିଧମନସଙ୍ଖାଦିଭେଦୋ ଅନେକୱିଧୋ। ସିଲାତି ସେତକାଳଅମୁଗ୍ଗୱଣ୍ଣାଦିଭେଦା ଅନେକୱିଧା। ପୱାଳମ୍ପି ଖୁଦ୍ଦକମହନ୍ତରତ୍ତଘନରତ୍ତାଦିଭେଦଂ ଅନେକୱିଧଂ। ଲୋହିତଙ୍କୋ ପଦୁମରାଗାଦିଭେଦୋ ଅନେକୱିଧୋ। ମସାରଗଲ୍ଲଂ କବରମଣି। ଚିତ୍ତଫଲିକନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ମହତଂ ଭୂତାନନ୍ତି ମହନ୍ତାନଂ ସତ୍ତାନଂ। ତିମି ତିମିଙ୍ଗଲୋ ତିମିତିମିଙ୍ଗଲୋତି ତିସ୍ସୋ ମଚ୍ଛଜାତିୟୋ। ତିମିଂ ଗିଲନସମତ୍ଥୋ ତିମିଙ୍ଗଲୋ, ତିମିଞ୍ଚ ତିମିଙ୍ଗଲଞ୍ଚ ଗିଲନସମତ୍ଥୋ ତିମିତିମିଙ୍ଗଲୋତି ୱଦନ୍ତି। ନାଗାତି ଊମିପିଟ୍ଠିୱାସିନୋପି ୱିମାନଟ୍ଠକନାଗାପି।

ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଅଟ୍ଠଚ୍ଛରିୟକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୮୫।ଏୱମେୱଖୋତି କିଞ୍ଚାପି ସତ୍ଥା ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ସୋଳସପି ବାତ୍ତିଂସପି ତତୋ ଭିୟ୍ୟୋପି ଅଚ୍ଛରିୟବ୍ଭୁତଧମ୍ମେ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଉପମାଭାୱେନ ପନ ଗହିତାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଅନୁରୂପୱସେନ ଅଟ୍ଠେୱ ତେ ଉପମେତବ୍ବଧମ୍ମେ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମୱିନୟେ ଅଟ୍ଠ ଅଚ୍ଛରିୟା ଅବ୍ଭୁତା ଧମ୍ମା''ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ଅନୁପୁବ୍ବସିକ୍ଖାୟ ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା ଗହିତା, ଅନୁପୁବ୍ବକିରିୟାୟ ତେରସ ଧୁତଧମ୍ମା, ଅନୁପୁବ୍ବପଟିପଦାୟ ସତ୍ତ ଅନୁପସ୍ସନା ଅଟ୍ଠାରସ ମହାୱିପସ୍ସନା ଅଟ୍ଠତିଂସ ଆରମ୍ମଣୱିଭତ୍ତିୟୋ ସତ୍ତତିଂସ ବୋଧିପକ୍ଖିୟଧମ୍ମା ଚ ଗହିତା। ନ ଆୟତକେନେୱ ଅଞ୍ଞାପଟିୱେଧୋତି ମଣ୍ଡୂକସ୍ସ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗମନଂ ୱିୟ ଆଦିତୋୱ ସୀଲପୂରଣାଦୀନି ଅକତ୍ୱା ଅରହତ୍ତପଟିୱେଧୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ପଟିପାଟିୟା ପନ ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାୟୋ ପୂରେତ୍ୱାୱ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ମମସାୱକାତି ସୋତାପନ୍ନାଦିକେ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲେ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ନ ସଂୱସତୀତି ଉପୋସଥକମ୍ମାଦିୱସେନ ସଂୱାସଂ ନ କରୋତି। ଉକ୍ଖିପତୀତି ଅପନେତି। ଆରକାୱାତି ଦୂରେ ଏୱ। ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତେତି ତଥାଗତେନ ଭଗୱତା ସାୱକେସୁ ଦେସିତେ ଅକ୍ଖାତେ ପକାସିତେ। ନ ତେନ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ଊନତ୍ତଂ ୱା ପୂରତ୍ତଂ ୱାତି ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟେପି ମହାକପ୍ପେ ବୁଦ୍ଧେସୁ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତେସୁ ଏକସତ୍ତୋପି ପରିନିବ୍ବାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତଦାପି ''ତୁଚ୍ଛା ନିବ୍ବାନଧାତୂ''ତି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ, ବୁଦ୍ଧକାଲେ ପନ ଏକେକସ୍ମିଂ ସମାଗମେ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟାପି ସତ୍ତା ଅମତଂ ଆରାଧେନ୍ତି, ତଦାପି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ ''ପୂରା ନିବ୍ବାନଧାତୂ''ତି। ୱିମୁତ୍ତିରସୋତି କିଲେସେହି ୱିମୁଚ୍ଚନରସୋ। ସବ୍ବା ହି ସାସନସମ୍ପତ୍ତି ଯାୱଦେୱ ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୁତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ରତନାନୀତି ରତିଜନନଟ୍ଠେନ ରତନାନି। ସତିପଟ୍ଠାନାଦଯୋ ହି ଭାୱିଯମାନା ପୁବ୍ବଭାଗେପି ଅନେକୱିଧଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ପଗେୱ ଅପରଭାଗେ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ଯତୋ ଯତୋ ସମ୍ମସତି, ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯବ୍ବଯଂ;

ଲଭତୀ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ, ଅମତଂ ତଂ ୱିଜାନତ''ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୩୭୪);

ଲୋକିଯରତନନିମିତ୍ତଂ ପନ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ ନ ତସ୍ସ କଲଭାଗମ୍ପି ଅଗ୍ଘତି। ଅପିଚ –

ଚିତ୍ତୀକତଂ ମହଗ୍ଘଞ୍ଚ, ଅତୁଲଂ ଦୁଲ୍ଲଭଦସ୍ସନଂ;

ଅନୋମସତ୍ତପରିଭୋଗଂ, ରତନନ୍ତି ପୱୁଚ୍ଚତି। (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୩);

ଯଦି ଚ ଚିତ୍ତୀକତାଦିଭାୱେନ ରତନଂ ନାମ ହୋତି, ସତିପଟ୍ଠାନାଦୀନଞ୍ଞେୱ ଭୂତୋ ରତନଭାୱୋ। ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମାନଞ୍ହି ସୋ ଆନୁଭାୱୋ, ଯଂ ସାୱକା ସାୱକପାରମୀଞାଣଂ, ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଧିଗଚ୍ଛନ୍ତି ଆସନ୍ନକାରଣତ୍ତା। ପରମ୍ପରକାରଣଞ୍ହି ଦାନାଦିଉପନିସ୍ସଯୋତି ଏୱଂ ରତିଜନନଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତୀକତାଦିଅତ୍ଥେନ ଚ ରତନଭାୱୋ ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମାନଂ ସାତିସଯୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ତତ୍ରିମାନି ରତନାନି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତିଆଦି।

ଆରମ୍ମଣେ ଓକ୍କନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ପଟ୍ଠାନଂ, ସତିଯେୱ ପଟ୍ଠାନଂ ସତିପଟ୍ଠାନଂ। ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ପନ କାଯାଦିୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି। ତଥା ହି କାଯୱେଦନାଚିତ୍ତଧମ୍ମେସୁ ସୁଭସୁଖନିଚ୍ଚଅତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ପହାନତୋ ଅସୁଭଦୁକ୍ଖାନିଚ୍ଚାନତ୍ତଭାୱଗ୍ଗହଣତୋ ଚ ନେସଂ କାଯାନୁପସ୍ସନାଦିଭାୱୋ ୱିଭତ୍ତୋ।

ସମ୍ମା ପଦହନ୍ତି ଏତେନ, ସଯଂ ୱା ସମ୍ମା ପଦହତି, ପସତ୍ଥଂ ସୁନ୍ଦରଂ ୱା ପଦହନନ୍ତି ସମ୍ମପ୍ପଧାନଂ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱା ସମ୍ମଦେୱ ପଧାନଭାୱକରଣତୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନଂ, ୱୀରିଯସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତମ୍ପି ଅନୁପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦନପହାନୱସେନ ଅନୁପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନଂ ଉପ୍ପାଦନଠାପନୱସେନ ଚ ଚତୁକିଚ୍ଚସାଧକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା''ତି।

ଇଜ୍ଝତୀତି ଇଦ୍ଧି, ସମିଜ୍ଝତି ନିପ୍ଫଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଜ୍ଝନ୍ତି ତାଯ ୱା ସତ୍ତା ଇଦ୍ଧା ୱୁଦ୍ଧା ଉକ୍କଂସଗତା ହୋନ୍ତୀତି ଇଦ୍ଧି। ପଠମେନ ଅତ୍ଥେନ ଇଦ୍ଧି ଏୱ ପାଦୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ, ଇଦ୍ଧିକୋଟ୍ଠାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁତିଯେନ ଅତ୍ଥେନ ଇଦ୍ଧିଯା ପାଦୋ ପତିଟ୍ଠା ଅଧିଗମୁପାଯୋତି ଇଦ୍ଧିପାଦୋ। ତେନ ହି ଉପରୂପରିୱିସେସସଙ୍ଖାତଂ ଇଦ୍ଧିଂ ପଜ୍ଜନ୍ତି ପାପୁଣନ୍ତି। ସ୍ୱାଯଂ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ ଯସ୍ମା ଛନ୍ଦାଦିକେ ଚତ୍ତାରୋ ଅଧିପତିଧମ୍ମେ ଧୁରେ ଜେଟ୍ଠକେ କତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୀଯତି, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ''ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ''ତି।

ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନୀତି ସଦ୍ଧାଦୀନି ପଞ୍ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି। ତତ୍ଥ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଧିମୋକ୍ଖଲକ୍ଖଣେ ଇନ୍ଦଟ୍ଠଂ କାରେତୀତି ସଦ୍ଧା ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ। କୋସଜ୍ଜଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପଗ୍ଗହଲକ୍ଖଣେ, ପମାଦଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାନଲକ୍ଖଣେ, ୱିକ୍ଖେପଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅୱିକ୍ଖେପଲକ୍ଖଣେ, ଅଞ୍ଞାଣଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଦସ୍ସନଲକ୍ଖଣେ ଇନ୍ଦଟ୍ଠଂ କାରେତୀତି ପଞ୍ଞା ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ।

ତାନିଯେୱ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯାଦୀହି ଅନଭିଭୱନୀଯତୋ ଅକମ୍ପିଯଟ୍ଠେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେସୁ ଥିରଭାୱେନ ଚ ବଲାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାତି ବୋଧିଯା, ବୋଧିସ୍ସ ୱା ଅଙ୍ଗାତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା। ଯା ହି ଏସା ଧମ୍ମସାମଗ୍ଗୀ, ଯାଯ ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାଯ

ලීනුඬ්ඪපතිට්ඨානායූහනකාමසුඛඅත්තකිලමථානුයොගෝච්ඡෙදසස්සතාභිනිවේසාදීනං අනේකෙසං උපද්දවානං පටිපක්ඛභූතාය සතිධම්මවිචයවීරියපීතිපස්සද්ධිසමාධිඋපෙක්ඛාසඞ්ඛාතාය ධම්මසාමග්ගියා අරියසාවකෝ බුජ්ඣති කිලෙසනිද්දාය උට්ඨහති, චත්තාරි වා අරියසච්චානි පටිවිජ්ඣති, නිබ්බානමේව වා සච්ඡිකරොතීති "බොධී"ති වුච්චති, තස්සා ධම්මසාමග්ගිසඞ්ඛාතාය බොධියා අඞ්ගාති බොජ්ඣඞ්ගා ඣානඞ්ගමග්ගඞ්ගාදයො විය. යොපෙස වුත්තප්පකාරාය ධම්මසාමග්ගියා බුජ්ඣතීති කත්වා අරියසාවකෝ "බොධී"ති වුච්චති, තස්ස බොධිස්ස වා අඞ්ගාතිපි බොජ්ඣඞ්ගා සෙනඞ්ගරථඞ්ගාදයො විය. තෙනාහු පොරාණා "බුජ්ඣනකස්ස පුග්ගලස්ස අඞ්ගාති බොජ්ඣඞ්ගා"ති (සං. නි. අට්ඨ. 3.5.182; විභ. අට්ඨ. 466; පටි. ම. අට්ඨ. 1.1.15), "බොධාය සංවත්තන්තීති බොජ්ඣඞ්ගා"තිආදිනා (පටි. ම. 2.17) නයෙනපි බොජ්ඣඞ්ගට්ඨො වේදිතබ්බො.

අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගොති තංතංමග්ගවජ්ඣෙහි කිලෙසෙහි ආරකත්තා අරියභාවකරත්තා අරියඵලපටිලාභකරත්තා ච අරියො. සම්මාදිට්ඨිආදීනි අට්ඨඞ්ගානි අස්ස අත්ථි, අට්ඨඞ්ගානියෙව වා අට්ඨඞ්ගිකො. මාරෙන්තො කිලෙසෙ ගච්ඡති, නිබ්බානත්ථිකෙහි වා මග්ගීයති, සයං වා නිබ්බානං මග්ගතීති මග්ගොති එවමෙතෙසං සතිපට්ඨානාදීනං අත්ථවිභාගො වේදිතබ්බො.

සොතාපන්නොති මග්ගසඞ්ඛාතං සොතං ආපජ්ජිත්වා පාපුණිත්වා ඨිතො, සොතාපත්තිඵලට්ඨොති අත්ථො. සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නොති සොතාපත්තිඵලස්ස අත්තපච්චක්ඛකරණත්ථාය පටිපජ්ජමානො පඨමමග්ගට්ඨො , යො අට්ඨමකොතිපි වුච්චති. සකදාගාමීති සකිදෙව ඉමං ලොකං පටිසන්ධිග්ගහණවසෙන ආගමනසීලො දුතියඵලට්ඨො. අනාගාමීති පටිසන්ධිග්ගහණවසෙන කාමලොකං අනාගමනසීලො තතියඵලට්ඨො. යො පන සද්ධානුසාරී ධම්මානුසාරී එකබීජීති එවමාදිකො අරියපුග්ගලවිභාගො, සො තෙසංයෙව භෙදොති. සෙසං වුත්තනයමෙව.

එතමත්ථං විදිත්වාති එතං අත්තනො ධම්මවිනයෙ මතකුණපසදිසෙන දුස්සීලපුග්ගලෙන සද්ධිං සංවාසාභාවසඞ්ඛාතං අත්ථං විදිත්වා. ඉමං උදානන්ති ඉමං අසංවාසාරහසංවාසාරහභාවානං කාරණපරිදීපනං උදානං උදානෙසි.

තත්ථ ඡන්නමතිවස්සතීති ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පටිච්ඡාදෙන්තො අඤ්ඤං නවං ආපත්තිං

ආපජ්ජති, තතො අපරන්ති එවං ආපත්තිවස්සං කිලෙසවස්සං අතිවිය වස්සති. විවටං නාතිවස්සතීති ආපත්තිං ආපන්නො තං අප්පටිච්ඡාදෙත්වා විවරන්තො සබ්‍රහ්මචාරීනං පකාසෙන්තො යථාධම්මං යථාවිනයං පටිකරොන්තො දෙසෙන්තො වුට්ඨහන්තො අඤ්ඤං නවං ආපත්තිං නාපජ්ජති, තෙනස්ස තං විවටං පුන ආපත්තිවස්සං කිලෙසවස්සං න වස්සති. යස්මා ච එතදෙව, තස්මා ඡන්නං ඡාදිතං ආපත්තිං විවරෙථ. එවං තං නාතිවස්සතීති එවං සන්තෙ තං ආපත්තිං ආපජ්ජනපුග්ගලානං අත්තභාවං අතිවිජ්ඣිත්වා කිලෙසවස්සනෙන න වස්සති න තෙමෙති, එවං සො කිලෙසෙහි අනවස්සුතො පරිසුද්ධසීලො සමාහිතො හුත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා සම්මසන්තො අනුක්කමෙන නිබ්බානං පාපුණාතීති අධිප්පායො.

ඉමස්මිං ධම්මවිනයෙ අට්ඨච්ඡරියකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පාතිමොක්ඛසවනාරහකථාවණ්ණනා

386. අථ භගවා චින්තෙසි "ඉදානි භික්ඛුසඞ්ඝෙ අබ්බුදො ජාතො, අපරිසුද්ධා පුග්ගලා උපොසථං ආගච්ඡන්ති, න ච තථාගතො අපරිසුද්ධාය පරිසාය උපොසථං උද්දිසති, අනුද්දිසන්තෙ ච භික්ඛුසඞ්ඝස්ස උපොසථො පච්ඡිජ්ජති, යන්නූනාහං ඉතො පට්ඨාය භික්ඛූනඤ්ඤෙව පාතිමොක්ඛුද්දෙසං අනුජානෙය්‍ය"න්ති, එවං පන චින්තෙත්වා භික්ඛූනඤ්ඤෙව පාතිමොක්ඛුද්දෙසං අනුජානි । තෙන වුත්තං "අථ ඛො භගවා...පෙ... පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍යාථා"ති. තත්ථ නදානාහන්ති න ඉදානි අහං. උපොසථං න කරිස්සාමි, පාතිමොක්ඛං න උද්දිසිස්සාමීති පච්චෙකං න-කාරෙන සම්බන්ධො. දුවිධං පාතිමොක්ඛං ආණාපාතිමොක්ඛං ඔවාදපාතිමොක්ඛන්ති. තෙසු "සුණාතු මෙ භන්තෙ"තිආදිකං ආණාපාතිමොක්ඛං, තං සාවකාව උද්දිසන්ති, න බුද්ධා, යං අන්වද්ධමාසං උද්දිසීයති. "ඛන්තී පරමං...පෙ... සබ්බපාපස්ස අකරණං...පෙ... අනූපවාදො අනූපඝාතො...පෙ... එතං බුද්ධාන සාසන"න්ති (දී. නි. 2.90; ධ. ප. 183-185) ඉමා පන තිස්සො ගාථා ඔවාදපාතිමොක්ඛං නාම, තං බුද්ධාව උද්දිසන්ති, න සාවකා. ඡන්නම්පි වස්සානං අච්චයෙන උද්දිසන්ති. දීඝායුකබුද්ධානඤ්හි ධරමානකාලෙ අයමෙව පාතිමොක්ඛුද්දෙසො, අප්පායුකබුද්ධානං පන පඨමබොධියංයෙව, තතො පරං ඉතරො, තඤ්ච ඛො භික්ඛූ එව උද්දිසන්ති, න බුද්ධා. තස්මා අම්හාකම්පි භගවා වීසතිවස්සමත්තං ඉමං ඔවාදපාතිමොක්ඛං උද්දිසිත්වා ඉමං අන්තරායං දිස්වා තතො පරං න උද්දිසි.

ଅଟ୍ଠାନନ୍ତି ଅକାରଣଂ। ଅନଓକାସୋତି ତସ୍ସେଓ ୱେଓଚନଂ। କାରଣଞ୍ହି ତିଟ୍ଠତି ଏତ୍ଥ ଫଲଂ ତଦାଯତ୍ତଓୁତ୍ତିତାଯାତି ‘‘ଠାନ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ‘‘ଅଓକାସୋ’’ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯନ୍ତି କିରିଯାପରାମସନଂ। ନ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାପତ୍ତିକେନ ପାତିମୋକ୍ଖଂ ସୋତବ୍ବନ୍ତିଆଦି ପଦତ୍ତତୋ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯଂ। ୱିନିଚ୍ଛଯତୋ ପନେତ୍ଥ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯ ୱୁତ୍ତମେୱ। ତତ୍ଥ ପୁରେ ୱା ପଚ୍ଛା ୱାତି ଞତ୍ତିତୋ ପୁବ୍ବେ ୱା ପଚ୍ଛା ୱା।

ଧମ୍ମିକାଧମ୍ମିକପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୮୭।କତଞ୍ଚ ଅକତଞ୍ଚ ଉଭଯଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଯସ୍ସ ଏକନ୍ତେନ କତାପି ଅତ୍ଥି, ଅକତାପି ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ତଦୁଭଯଂ ଗହେତ୍ୱା।

ଧମ୍ମିକପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୮୯।ପରିସାୱୁଟ୍ଠାତୀତି ଯସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଠପିତଂ, ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଅୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା କେନଚି ଅନ୍ତରାଯେନ ୱୁଟ୍ଠାତି।

୩୯୩।ପଚ୍ଚାଦିଯତୀତି ପତି ଆଦିଯତି, ‘‘ଅକତଂ କମ୍ମ’’ନ୍ତିଆଦିନା ପୁନ ଆରଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅତ୍ତାଦାନଅଙ୍ଗକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୯୮। ପରଂ ଚୋଦେତୁଂ ଅତ୍ତନା ଆଦାତବ୍ବଂ ଗହେତବ୍ବଂ ଅଧିକରଣଂ ଅତ୍ତାଦାନଂ। ତେନାହ ‘‘ସାସନଂ ସୋଧେତୁକାମୋ’’ତିଆଦି। ୱସ୍ସାରତ୍ତୋତି ୱସ୍ସକାଲୋ।

ଚୋଦକେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବଧମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୯୯।ପଟିମାସିତୁନ୍ତି ପରାମସିତୁଂ। ପଲିବୋଧେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା…ପେ… ଅଧିଗତଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତନ୍ତି ଇମିନା ଅପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତଂ ମେତ୍ତାଭାୱନଂ ଦସ୍ସେତି। ତେନେୱାହ ‘‘ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱସେନ ୱିହତାଘାତ’’ନ୍ତି।

ଚୋଦକେନ ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବଧମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୦୦।ନୋ ଦୋସନ୍ତରୋତି ଏତ୍ଥ ଚିତ୍ତପରିଯାଯୋ ଅନ୍ତର-ସଦ୍ଦୋତି ଆହ ‘‘ନ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା’’ତି।

ଚୋଦକଚୁଦିତକପଟିସଂଯୁତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୦୧।କରୁଣନ୍ତି ଅପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତଂ କରୁଣଜ୍ଝାନଂ। କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗନ୍ତି ପରିକମ୍ମୁପଚାରୱସପ୍ପତ୍ତଂ କରୁଣଂ। ମେତ୍ତଞ୍ଚ ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସେସମେତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯମେୱାତି।

ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୦। ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ମହାପଜାପତିଗୋତମୀୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୦୨। ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକେ ସକ୍କେସୁ ୱିହରତୀତି ପଠମଗମନେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିହରତି। ମହାପଜାପତି ଗୋତମୀତି ଏତ୍ଥ ଗୋତମୀତି ଗୋତ୍ତଂ। ନାମକରଣଦିୱସେ ପନସ୍ସା ଲଦ୍ଧସକ୍କାରା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସଚେ ଅଯଂ ଧୀତରଂ ଲଭିସ୍ସତି, ଚକ୍କୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ମହେସୀ ଭୱିସ୍ସତି। ସଚେ ପୁତ୍ତଂ ଲଭିସ୍ସତି, ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା ଭୱିସ୍ସତୀତି ଉଭଯଥାପି ମହତୀଯେୱସ୍ସା ପଜା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ବ୍ୟାକରିଂସୁ, ତସ୍ମା ପୁତ୍ତପଜାଯ ଚେୱ ଧୀତୁପଜାଯ ଚ ମହନ୍ତତାଯ ‘‘ମହାପଜାପତୀ’’ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ, ଇଧ ପନ ଗୋତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ମହାପଜାପତି ଗୋତମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଭଗୱା କପିଲପୁରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଠମମେୱ ନନ୍ଦଂ ପବ୍ବାଜେସି, ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ରାହୁଲକୁମାରଂ। ଚୁମ୍ବଟକକଲହେ ପନ ଉଭଯନଗରୱାସିକେସୁ ଯୁଦ୍ଧତ୍ଥାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତେସୁ ସତ୍ଥା ଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ରାଜାନୋ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତଦଣ୍ଡସୁତ୍ତଂ (ସୁ। ନି। ୯୪୧ ଆଦଯୋ) କଥେସି। ରାଜାନୋ ପସୀଦିତ୍ୱା ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟସତେ ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟସତେ ଦାରକେ ଅଦଂସୁ। ତାନି ପଞ୍ଚ କୁମାରସତାନି ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ପଜାପତିଯୋ ସାସନଂ ପେସେତ୍ୱା ଅନଭିରତିଂ ଉପ୍ପାଦଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତେସଂ ଅନଭିରତିଯା ଉପ୍ପନ୍ନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତେ ପଞ୍ଚସତେ ଦହରଭିକ୍ଖୂ କୁଣାଲଦହଂ ନେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁଣାଲକାଲେ ନିସିନ୍ନପୁବ୍ବେ ପାସାଣତଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା କୁଣାଲଜାତକକଥାଯ (ଜା। ୨।୨୧।କୁଣାଲଜାତକ) ତେସଂ ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ତେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ପୁନ ମହାୱନଂ ଆନେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଫଲେ। ତେସଂ ଚିତ୍ତଜାନନତ୍ଥଂ ପୁନପି ପଜାପତିଯୋ ସାସନଂ ପହିଣିଂସୁ। ତେ ‘‘ଅଭବ୍ବା ମଯଂ ଘରାୱାସସ୍ସା’’ତି ପଟିସାସନଂ ପହିଣିଂସୁ। ତା ‘‘ନ ଦାନି ଅମ୍ହାକଂ ପରଘରଂ ଗନ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ, ମହାପଜାପତିଯା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମା’’ତି ପଞ୍ଚସତାପି ମହାପଜାପତିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଅଯ୍ୟେ, ଅମ୍ହାକଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ମହାପଜାପତି ଚ ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ଗହେତ୍ୱା ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି, ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ରଞ୍ଞୋ ପରିନିବ୍ବୁତକାଲେ ଉପସଙ୍କମୀତିପି ୱଦନ୍ତିଯେୱ। ପକ୍କାମୀତି ପୁନ କପିଲପୁରମେୱ ପାୱିସି।

ଯଥାଭିରନ୍ତଂୱିହରିତ୍ୱାତି ବୋଧନେଯ୍ୟସତ୍ତାନଂ ଉପନିସ୍ସଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଯଥାଜ୍ଝାସଯେନ ୱିହରିତ୍ୱା। ଚାରିକଂ ପକ୍କାମୀତି ମହାଜନସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତୋ ଉତ୍ତମାଯ ବୁଦ୍ଧସିରିଯା ଅନୋପମେନ ବୁଦ୍ଧୱିଲାସେନ ଅତୁରିତଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ସମ୍ବହୁଲାହି ସାକିଯାନୀହି ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଅନ୍ତୋନିୱେସନସ୍ମିଂଯେୱ ଦସବଲଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ତାପି ପଞ୍ଚସତା ସାକିଯାନିଯୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାୱେସଂଯେୱ ଗାହାପେତ୍ୱା ସବ୍ବାହିପି ତାହି ସମ୍ବହୁଲାହି ସାକିଯାନୀହି ସଦ୍ଧିଂ। ପକ୍କାମୀତି ଗମନଂ ଅଭିନୀହରି। ଗମନାଭିନୀହରଣକାଲେ ପନସ୍ସା ‘‘ସୁକୁମାରା ରାଜିତ୍ଥିଯୋ ପଦସା ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ସାକିଯକୋଲିଯରାଜାନୋ ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାଯୋ ଉପଟ୍ଠାପଯିଂସୁ, ତା ପନ ‘‘ଯାନେ ଆରୁଯ୍ହ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀହି ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ କତୋ ହୋତୀ’’ତି ଏକପଣ୍ଣାସଯୋଜନିକଂ ମଗ୍ଗଂ ପଦସାୱ ପଟିପଜ୍ଜିଂସୁ। ରାଜାନୋପି ପୁରତୋ ଚ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଦହାପେତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲସପ୍ପିତେଲାଦୀନଂ ସକଟାନି ପୂରେତ୍ୱା ‘‘ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ଆହାରଂ ପଟିଯାଦେଥା’’ତି ପୁରିସେ ପେସଯିଂସୁ। ସୂନେହି ପାଦେହୀତି ତାସଞ୍ହି ସୁଖୁମାଲତ୍ତା ପାଦେସୁ ଏକୋ ଫୋଟୋ ଉଟ୍ଠେତି, ଏକୋ ଭିଜ୍ଜତି, ଉଭୋ ପାଦା କଟକଟ୍ଠିସମ୍ପରିକିଣ୍ଣା ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଉଦ୍ଧୁମାତା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୂନେହି ପାଦେହୀ’’ତି। ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେତି ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକସ୍ସ ବହି। କସ୍ମା ପନେୱଂ ଠିତାତି? ଏୱଂ କିରସ୍ସା ଅହୋସି ‘‘ଅହଂ ତଥାଗତେନ ଅନନୁଞ୍ଞାତା ସଯମେୱ ପବ୍ବଜ୍ଜାୱେସଂ ଅଗ୍ଗହେସିଂ, ଏୱଂ ଗହିତଭାୱୋ ଚ ପନ ମେ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ପାକଟୋ ଜାତୋ, ସଚେ ସତ୍ଥା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନିସ୍ସତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ସଚେ ନାନୁଜାନିସ୍ସତି, ମହତୀ ଗରହା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ୱିହାରଂ ପୱିସିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ରୋଦମାନା ଅଟ୍ଠାସି। କିଂ ନୁ ତ୍ୱଂ ଗୋତମୀତି କିଂ ନୁ ରାଜକୁଲାନଂ ୱିପତ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନା, କେନ ନୁ ତ୍ୱଂ କାରଣେନ ଏୱଂ ୱିୱଣ୍ଣଭାୱଂ ପତ୍ତା ସୂନେହି ପାଦେହି…ପେ… ଠିତାତି।

ଅଞ୍ଞେନପି ପରିଯାଯେନାତି ଅଞ୍ଞେନପି କାରଣେନ। ଆପାଦିକାତି ସଂୱଡ୍ଢିକା, ତୁମ୍ହାକଂ ହତ୍ଥପାଦେସୁ ହତ୍ଥପାଦକିଚ୍ଚଂ ଅସାଧେନ୍ତେସୁ ହତ୍ଥେ ଚ ପାଦେ ଚ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୋସିକାତି ଦିୱସସ୍ସ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ୱାରେ ନହାପେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା ପାଯେତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ପୋସେସି। ଥଞ୍ଞଂ ପାଯେସୀତି ନନ୍ଦକୁମାରୋ କିର ବୋଧିସତ୍ତତୋ କତିପାହେନେୱ ଦହରତରୋ। ତସ୍ମିଂ ଜାତେ ମହାପଜାପତି ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ଧାତୀନଂ ଦତ୍ୱା ସଯଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଧାତିକିଚ୍ଚଂ ସାଧଯମାନା ଅତ୍ତନୋ ଥଞ୍ଞଂ ପାଯେସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଥେରୋ ଏୱମାହ। ସାଧୁ ଭନ୍ତେତି ‘‘ବହୁକାରା’’ତିଆଦୀହି ତସ୍ସା ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ପୁନ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଯାଚନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ମହାପଜାପତିଗୋତମୀୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଟ୍ଠଗରୁଧମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୦୩। ସତ୍ଥାପି ‘‘ଇତ୍ଥିୟୋ ନାମ ପରିତ୍ତସଦ୍ଧା, ଏକାୟାଚିତମତ୍ତେନେୱ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ଅନୁଞ୍ଞାତାୟ ନ ମମ ସାସନଂ ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇଦାନି ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଗାହାପେତୁକାମତାୟ ‘‘ସଚେ, ଆନନ୍ଦ, ମହାପଜାପତି ଗୋତମୀ ଅଟ୍ଠ ଗରୁଧମ୍ମେ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ସାୱସ୍ସା ହୋତୁ ଉପସମ୍ପଦା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସାୱସ୍ସାତି ସା ଏୱ ଅସ୍ସା ପବ୍ବଜ୍ଜାପି ଉପସମ୍ପଦାପି ହୋତୁ।

ତଦହୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସାତି ତଂ ଦିୱସମ୍ପି ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ। ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ମାନାତିମାନଂ ଅକତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ଅଭିୱାଦନଂ, ଆସନା ଉଟ୍ଠାୟ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନୱସେନ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ, ଦସନଖେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ, ଆସନପଞ୍ଞାପନବୀଜନାଦିକଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକକମ୍ମସଙ୍ଖାତଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଞ୍ଚ କତ୍ତବ୍ବଂ। ଅଭିକ୍ଖୁକେ ଆୱାସେତି ୟତ୍ଥ ୱସନ୍ତିୟା ଅନନ୍ତରାୟେନ ଓୱାଦତ୍ଥାୟ ଉପସଙ୍କମନାରହେ ଠାନେ ଓୱାଦଦାୟକୋ ଆଚରିୟୋ ନତ୍ଥି, ଅୟଂ ଅଭିକ୍ଖୁକୋ ଆୱାସୋ ନାମ, ଏୱରୂପେ ଆୱାସେ ୱସ୍ସଂ ନ ଉପଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସନ୍ତି ଅନୁପୋସଥିକଂ। ଓୱାଦୂପସଙ୍କମନନ୍ତି ଓୱାଦତ୍ଥାୟ ଉପସଙ୍କମନଂ। ଦିଟ୍ଠେନାତି ଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠେନ। ସୁତେନାତି ସୋତେନ ସୁତେନ। ପରିସଙ୍କାୟାତି ଦିଟ୍ଠସୁତୱସେନ ପରିସଙ୍କିତେନ। ଗରୁଧମ୍ମନ୍ତି ଗରୁକଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସାପତ୍ତିଂ। ପକ୍ଖମାନତ୍ତନ୍ତି ଅନୂନାନି ପନ୍ନରସ ଦିୱସାନି ମାନତ୍ତଂ। ଛସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ୱିକାଲଭୋଜନଚ୍ଛଟ୍ଠେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ। ସିକ୍ଖିତସିକ୍ଖାୟାତି ଏକସିକ୍ଖମ୍ପି ଅଖଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ପୂରିତସିକ୍ଖାୟ।

ନ ଅକ୍କୋସିତବ୍ବୋ ନ ପରିଭାସିତବ୍ବୋତି ଦସନ୍ନଂ ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୁନା ନ ଅକ୍କୋସିତବ୍ବୋ, ଭୟୁପଦଂସନାୟ କାୟଚି ପରିଭାସାୟ ନ ପରିଭାସିତବ୍ବୋ। ଓୱଟୋ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱଚନପଥୋତି ଓୱାଦାନୁସାସନିଧମ୍ମକଥାସଙ୍ଖାତୋ ୱଚନପଥୋ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଓୱଟୋ ପିହିତୋ, ନ ଭିକ୍ଖୁନିୟା କୋଚି ଭିକ୍ଖୁ ଓୱଦିତବ୍ବୋ ୱା ଅନୁସାସିତବ୍ବୋ ୱା, ‘‘ଭନ୍ତେ ପୋରାଣକତ୍ଥେରା ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ୱତ୍ତଂ ପୂରୟିଂସୂ’’ତି ଏୱଂ ପନ ପୱେଣିୱସେନ କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅନୋୱଟୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀସୂତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ୱଚନପଥୋ ଅନିୱାରିତୋ, ୟଥାରୁଚିୟା ଓୱଦନ୍ତୁ ଅନୁସାସନ୍ତୁ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେନ୍ତୂତି ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେସା ଗରୁଧମ୍ମକଥା ମହାୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇମେ ପନ ଅଟ୍ଠ ଗରୁଧମ୍ମେ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଥେରେନ ଅତ୍ତନୋ ଆରୋଚିୟମାନେ ସୁତ୍ୱା ମହାପଜାପତିୟା ତାୱମହନ୍ତଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ଖଣେନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି। ଅନୋତତ୍ତଦହତୋ ଆହଟେନ ସୀତୁଦକସ୍ସ ଘଟସତେନ ମତ୍ଥକେ ପରିସିତ୍ତା ୱିୟ ୱିଗତପରିଳାହା ଅତ୍ତମନା ହୁତ୍ୱା ଗରୁଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗହଣେନ ଉପ୍ପନ୍ନପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ ଆୱି କରୋନ୍ତୀ ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭନ୍ତେ’’ତିଆଦିକଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି। ତତ୍ଥ ଦହରୋତି ତରୁଣୋ। ୟୁୱାତି ୟୋବ୍ବଞ୍ଞଭାୱେ ଠିତୋ। ମଣ୍ଡନକଜାତିକୋତି ଅଲଙ୍କାରସଭାୱୋ। ତତ୍ଥ କୋଚି ତରୁଣୋପି ୟୁୱା ନ ହୋତି ୟଥା ଅତିତରୁଣୋ। କୋଚି ୟୁୱାପି ମଣ୍ଡନକଜାତିକୋ ନ ହୋତି ୟଥା ଉପସନ୍ତସଭାୱୋ ଆଲସିୟବ୍ୟସନାଦୀହି ୱା ଅଭିଭୂତୋ, ଇଧ ପନ ଦହରୋ ଚେୱ ୟୁୱା ଚ ମଣ୍ଡନକଜାତିକୋ ଚ ଅଧିପ୍ପେତୋ, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଉପ୍ପଲାଦୀନି ଲୋକସମ୍ମତତ୍ତା ୱୁତ୍ତାନି। ଇତୋ ପରଂ ୟଂ ୟଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଦସ୍ସିତମେୱ।

ତତ୍ଥ ମାତୁଗାମସ୍ସ ପବ୍ବଜିତତ୍ତାତି ଇଦଂ ପଞ୍ଚୱସ୍ସସତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁୟେୱ ୱସ୍ସସତେସୁ ସଦ୍ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିୟା କାରଣନିଦସ୍ସନଂ। ପଟିସମ୍ଭିଦାପଭେଦପ୍ପତ୍ତଖୀଣାସୱୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତଖୀଣାସୱଗ୍ଗହଣେନ ଝାନାନିପି ଗହିତାନେୱ ହୋନ୍ତି। ନ ହି ନିଜ୍ଝାନକାନଂ ସବ୍ବପ୍ପକାରସମ୍ପତ୍ତି ଇଜ୍ଝତୀ’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକଖୀଣାସୱୱସେନ ୱସ୍ସସହସ୍ସନ୍ତିଆଦିନା ଚ ୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଖନ୍ଧକଭାଣକାନଂ ମତେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଦୀଘନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟଂ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୧୬୧) ପନ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତେହି ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ ଅଟ୍ଠାସି, ଛଳଭିଞ୍ଞେହି ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ, ତେୱିଜ୍ଜେହି ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ, ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକେହି ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ, ପାତିମୋକ୍ଖେନ ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ ଅଟ୍ଠାସୀ’’ତି।

ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟମ୍ପି (ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୧୩୦) –

‘‘ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ପରିନିବ୍ବାନତୋ ୱସ୍ସସହସ୍ସମେୱ ପଟିସମ୍ଭିଦା ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ତତୋ ପରଂ ଛ ଅଭିଞ୍ଞା, ତତୋ ତାପି ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ତାପି ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକା ହୋନ୍ତି। ଏତେନେୱ ଉପାୟେନ ଅନାଗାମିନୋ ସକଦାଗାମିନୋ ସୋତାପନ୍ନା’’ତି –

ୱୁତ୍ତଂ।

ସଂଯୁତ୍ତନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ (ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩।୧୫୬) –

''ପଠମବୋଧିୟଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂ ପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ଅଥ କାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପଟିସମ୍ଭିଦା ପାପୁଣିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିଂସୁ, ଛଳଭିଞ୍ଞା ଅହେସୁଂ, ତତୋ ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ପତ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ତିସ୍ସୋ ଵିଜ୍ଜା ପାପୁଣିଂସୁ। ଇଦାନି କାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ତିସ୍ସୋ ଵିଜ୍ଜା ପାପୁଣିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଆସଵକ୍ଖୟମତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି, ତମ୍ପି ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଅନାଗାମିଫଲଂ, ତମ୍ପି ଅସକ୍କୋନ୍ତା ସକଦାଗାମିଫଲଂ, ତମ୍ପି ଅସକ୍କୋନ୍ତା ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ, ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲମ୍ପି ପତ୍ତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି –

ଵୁତ୍ତଂ।

ଯସ୍ମା ଚେତଂ ସବ୍ବଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଟିଵିରୁଦ୍ଧଂ, ତସ୍ମା ତେସଂ ତେସଂ ଭାଣକାନଂ ମତମେଵ ଆଚରିୟେନ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞଥା ହି ଆଚରିୟସ୍ସେଵ ପୁବ୍ବାପରଵିରୋଧପ୍ପସଙ୍ଗୋ ସିୟାତି।

ତାନିୟେଵାତି ତାନିୟେଵ ପଞ୍ଚ ଵସ୍ସସହସ୍ସାନି। ପରିୟତ୍ତିମୂଲକଂ ସାସନନ୍ତି ଆହ ''ନ ହି ପରିୟତ୍ତିୟା ଅସତି ପଟିଵେଧୋ ଅତ୍ଥୀ''ତିଆଦି। ପରିୟତ୍ତିୟା ହି ଅନ୍ତରହିତାୟ ପଟିପତ୍ତି ଅନ୍ତରଧାୟତି, ପଟିପତ୍ତିୟା ଅନ୍ତରହିତାୟ ଅଧିଗମୋ ଅନ୍ତରଧାୟତି। କିଂକାରଣା? ଅୟଞ୍ହି ପରିୟତ୍ତି ପଟିପତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି, ପଟିପତ୍ତି ଅଧିଗମସ୍ସ, ଇତି ପଟିପତ୍ତିତୋପି ପରିୟତ୍ତିୟେଵ ପମାଣଂ। ତତ୍ଥ ପଟିଵେଧୋ ଚ ପଟିପତ୍ତି ଚ ହୋତିପି ନ ହୋତିପି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି କାଲେ ପଟିଵେଧକରା ଭିକ୍ଖୂ ବହୂ ହୋନ୍ତି, ''ଏସ ଭିକ୍ଖୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ''ତି ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ପସାରେତ୍ଵା ଦସ୍ସେତବ୍ବୋ ହୋତି, ଇମସ୍ମିଂୟେଵ ଦୀପେ ଏକଵାରଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭିକ୍ଖୁ ନାମ ନାହୋସି। ପଟିପତ୍ତିପୂରକାପି କଦାଚି ବହୂ ହୋନ୍ତି, କଦାଚି ଅପ୍ପା, ଇତି ପଟିଵେଧୋ ଚ ପଟିପତ୍ତି ଚ ହୋତିପି ନ ହୋତିପି। ସାସନଟ୍ଠିତିୟା ପନ ପରିୟତ୍ତିୟେଵ ପମାଣଂ। ପଣ୍ଡିତୋ ହି ତେପିଟକଂ ସୁତ୍ଵା ଦ୍ଵେପି ପୂରେତି। ଯଥା ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆଳାରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞା ସତ୍ତ ଚ ସମାପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ଵା ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସମାପତ୍ତିୟା ପରିକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି, ସୋ ''ନ ଜାନାମୀ''ତି ଆହ, ତତୋ ଉଦକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଅଧିଗତଵିସେସଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ଵା ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସ୍ସ ପରିକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି, ସୋ ଆଚିକ୍ଖି, ତସ୍ସ ଵଚନସମନନ୍ତରମେଵ ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ସମ୍ପାଦେସି, ଏଵମେଵ ପଞ୍ଞଵା ଭିକ୍ଖୁ ପରିୟତ୍ତିଂ ସୁତ୍ଵା ଦ୍ଵେପି ପୂରେତି, ତସ୍ମା ପରିୟତ୍ତିୟା ଠିତାୟ ସାସନଂ ଠିତଂ ହୋତି। ଯଥାପି ମହତୋ ତଳାକସ୍ସ ପାଳିୟା ଥିରାୟ ଉଦକଂ ନ ଠସ୍ସତୀତି ନ ଵତ୍ତବ୍ବଂ, ଉଦକେ ସତି ପଦୁମାଦୀନି ପୁପ୍ଫାନି ନ ପୁପ୍ଫିସ୍ସନ୍ତୀତି ନ ଵତ୍ତବ୍ବଂ, ଏଵମେଵ ମହାତଳାକସ୍ସ ଥିରପାଳିସଦିସେ ତେପିଟକେ ବୁଦ୍ଧଵଚନେ ସତି ମହାତଳାକେ ଉଦକସଦିସା ପଟିପତ୍ତିପୂରକା କୁଲପୁତ୍ତା ନତ୍ଥୀତି ନ ଵତ୍ତବ୍ବଂ, ତେସୁ ସତି ମହାତଳାକେ ପଦୁମାଦୀନି ପୁପ୍ଫାନି ଵିୟ ସୋତାପନ୍ନାଦୟୋ ଅରିୟପୁଗ୍ଗଲା ନତ୍ଥୀତି ନ ଵତ୍ତବ୍ବଂ। ଏଵଂ ଏକନ୍ତତୋ ପରିୟତ୍ତିୟେଵ ପମାଣଂ।

ପରିୟତ୍ତିୟା ଅନ୍ତରହିତାୟାତି ଏତ୍ଥ ପରିୟତ୍ତୀତି (ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୧୩୦) ତେପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧଵଚନଂ ସାଟ୍ଠକଥା ପାଳି। ଯାଵ ସା ତିଟ୍ଠତି, ତାଵ ପରିୟତ୍ତି ପରିପୁଣ୍ଣା ନାମ ହୋତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ କଲିଯୁଗରାଜାନୋ ଅଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି, ତେସୁ ଅଧମ୍ମିକେସୁ ତେସମ୍ପି ଅମଚ୍ଚାଦୟୋ ଅଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି, ତତୋ ରଟ୍ଠଜନପଦଵାସିନୋତି ତେସଂ ଅଧମ୍ମିକତାୟ ନ ଦେଵୋ ସମ୍ମା ଵସ୍ସତି, ତତୋ ସସ୍ସାନି ନ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତେସୁ ଅସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତେସୁ ପଚ୍ଚୟଦାୟକା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପଚ୍ଚୟେ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୂ ପଚ୍ଚୟେହି କିଲମନ୍ତା ଅନ୍ତେଵାସିକେ ସଙ୍ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ପରିୟତ୍ତି ପରିହାୟତି, ଅତ୍ଥଵସେନ ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ପାଳିଵସେନେଵ ଧାରେନ୍ତି। ତତୋ କାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପାଳିମ୍ପି ସକଲଂ ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ପଠମଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ପରିହାୟତି, ପରିହାୟମାନଂ ମତ୍ଥକତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପରିହାୟତି। ପଠମମେଵ ହି ମହାପକରଣଂ ପରିହାୟତି, ତସ୍ମିଂ ପରିହୀନେ ଯମକଂ, କଥାଵତ୍ଥୁ, ପୁଗ୍ଗଲପଞ୍ଞତ୍ତି, ଧାତୁକଥା, ଵିଭଙ୍ଗୋ, ଧମ୍ମସଙ୍ଗହୋତି।

ଏଵଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକେ ପରିହୀନେ ମତ୍ଥକତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ ପରିହାୟତି। ପଠମଞ୍ହି ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାୟୋ ପରିହାୟତି, ତସ୍ମିମ୍ପି ପଠମଂ ଏକାଦସକନିପାତୋ…ପେ… ତତୋ ଏକକନିପାତୋତି। ଏଵଂ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାୟେ ପରିହୀନେ ମତ୍ଥକତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସଂଯୁତ୍ତନିକାୟୋ ପରିହାୟତି। ପଠମଞ୍ହି ମହାଵଗ୍ଗୋ ପରିହାୟତି, ତତୋ ସଳାୟତନଵଗ୍ଗୋ, ଖନ୍ଧକଵଗ୍ଗୋ, ନିଦାନଵଗ୍ଗୋ, ସଗାଥାଵଗ୍ଗୋତି। ଏଵଂ ସଂଯୁତ୍ତନିକାୟେ ପରିହୀନେ ମତ୍ଥକତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମଜ୍ଝିମନିକାୟୋ ପରିହାୟତି। ପଠମଞ୍ହି ଉପରିପଣ୍ଣାସକୋ ପରିହାୟତି, ତତୋ ମଜ୍ଝିମପଣ୍ଣାସକୋ, ତତୋ ମୂଲପଣ୍ଣାସକୋତି। ଏଵଂ ମଜ୍ଝିମନିକାୟେ ପରିହୀନେ ମତ୍ଥକତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଦୀଘନିକାୟୋ ପରିହାୟତି। ପଠମଞ୍ହି ପାଥିକଵଗ୍ଗୋ ପରିହାୟତି, ତତୋ ମହାଵଗ୍ଗୋ, ତତୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଵଗ୍ଗୋତି। ଏଵଂ ଦୀଘନିକାୟେ ପରିହୀନେ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ ପରିହୀନଂ ନାମ ହୋତି। ଵିନୟପିଟକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜାତକମେଵ ଧାରେନ୍ତି। ଵିନୟପିଟକଞ୍ହି ଲଜ୍ଜିନୋ ଧାରେନ୍ତି, ଲାଭକାମା ପନ ''ସୁତ୍ତନ୍ତେ କଥିତେପି ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତା ନତ୍ଥୀ''ତି ଜାତକମେଵ ଧାରେନ୍ତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଜାତକମ୍ପି

ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ ପଠମଂ ୱେସ୍ସନ୍ତରଜାତକଂ ପରିହାଯତି, ତତୋ ପଟିଲୋମକ୍କମେନ ପୁଣ୍ଣକଜାତକଂ, ମହାନାରଦଜାତକନ୍ତି ପରିଯୋସାନେ ଅପଣ୍ଣକଜାତକଂ ପରିହାଯତି, ୱିନଯପିଟକମେୱ ଧାରେନ୍ତି।

ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ତମ୍ପି ମଜ୍ଝକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପରିହାଯତି। ପଠମଞ୍ହି ପରିୱାରୋ ପରିହାଯତି, ତତୋ ଖନ୍ଧକୋ, ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗୋ, ମହାୱିଭଙ୍ଗୋତି ଅନୁକ୍କମେନ ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକମତ୍ତମେୱ ଧାରେନ୍ତି। ତଦାପି ପରିଯତ୍ତି ଅନନ୍ତରହିତାୱ ହୋତି। ଯାୱ ପନ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚତୁପ୍ପଦିକଗାଥାପି ପୱତ୍ତତି, ତାୱ ପରିଯତ୍ତି ଅନନ୍ତରହିତାୱ ହୋତି। ଯଦା ସଦ୍ଧୋ ପସନ୍ନୋ ରାଜା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ସୁୱଣ୍ଣଚଙ୍କୋଟକମ୍ହି ସହସ୍ସତ୍ଥୱିକଂ ଠପାପେତ୍ୱା ''ବୁଦ୍ଧେହି କଥିତଂ ଚତୁପ୍ପଦିକଂ ଗାଥଂ ଜାନନ୍ତୋ ଇମଂ ସହସ୍ସଂ ଗଣ୍ହତୂ''ତି ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନକଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ''ଏକୱାରଂ ଚରାପିତେ ନାମ ସୁଣନ୍ତାପି ହୋନ୍ତି ଅସୁଣନ୍ତାପୀ''ତି ଯାୱତତିଯଂ ଚରାପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନକଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ରାଜପୁରିସା ସହସ୍ସତ୍ଥୱିକଂ ପୁନ ରାଜକୁଲଂ ପୱେସେନ୍ତି, ତଦା ପରିଯତ୍ତି ଅନ୍ତରହିତା ନାମ ହୋତି।

ଚିରଂ ପୱତ୍ତିସ୍ସତୀତି ପରିଯତ୍ତିଯା ଅନ୍ତରହିତାଯପି ଲିଙ୍ଗମତ୍ତଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ପୱତ୍ତିସ୍ସତି। କଥଂ? ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ହି କାଲେ ଚୀୱରଗ୍ଗହଣଂ ପତ୍ତଗ୍ଗହଣଂ ସମିଞ୍ଜନପସାରଣଂ ଆଲୋକିତୱିଲୋକିତଂ ନ ପାସାଦିକଂ ହୋତି, ନିଗଣ୍ଠସମଣା ୱିଯ ଅଲାବୁପତ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୂ ପତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗବାହାଯ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଆଦାଯ ୱିଚରନ୍ତି, ଏତ୍ତାୱତାପି ଲିଙ୍ଗଂ ଅନନ୍ତରହିତମେୱ ହୋତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପନ କାଲେ ଅଗ୍ଗବାହତୋ ଓତାରେତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ୱା ସିକ୍କାଯ ୱା ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତି, ଚୀୱରମ୍ପି ରଜନସାରୁପ୍ପଂ ଅକତ୍ୱା ଓଟ୍ଠଟ୍ଠିୱଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ରଜନ୍ତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ରଜନମ୍ପି ନ ହୋତି, ଦସଚ୍ଛିନ୍ଦନଂ ଓୱଟ୍ଟିକୱିଜ୍ଝନଂ କପ୍ପମତ୍ତଞ୍ଚ କତ୍ୱା ୱଳଞ୍ଜେନ୍ତି, ପୁନ ଓୱଟ୍ଟିକଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା କପ୍ପଂ ନ କରୋନ୍ତି। ତତୋ ଉଭଯମ୍ପି ଅକତ୍ୱା ଦସା ଛେତ୍ୱା ପରିବ୍ବାଜକା ୱିଯ ଚରନ୍ତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ''କୋ ଇମିନା ଅମ୍ହାକଂ ଅତ୍ଥୋ''ତି ଖୁଦ୍ଦକଂ କାସାୱଖଣ୍ଡଂ ହତ୍ଥେ ୱା ଗୀୱାଯଂ ୱା ବନ୍ଧନ୍ତି, କେସେସୁ ୱା ଅଲ୍ଲୀଯାପେନ୍ତି, ଦାରଭରଣଂ କରୋନ୍ତା କସିତ୍ୱା ୱପିତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତି, ତଦା ଦକ୍ଖିଣଂ ଦେନ୍ତୋ ଜନୋ ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଏତେସମ୍ପି ଦେତି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତଂ ''ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଖୋ ପନାନନ୍ଦ, ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଗୋତ୍ରଭୁନୋ କାସାୱକଣ୍ଠା ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା, ତେସୁ ଦୁସ୍ସୀଲେସୁ ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଦାନଂ ଦସ୍ସନ୍ତି, ତଦାପାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ସଙ୍ଘଗତଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟଂ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟଂ ୱଦାମୀ''ତି (ମ। ନି। ୩।୩୮୦)। ତତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ନାନାୱିଧାନି କମ୍ମାନି କରୋନ୍ତା ''ପପଞ୍ଚୋ ଏସ, କିଂ ଇମିନା ଅମ୍ହାକ''ନ୍ତି କାସାୱଖଣ୍ଡଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ଖିପନ୍ତି, ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଲିଙ୍ଗଂ ଅନ୍ତରହିତଂ ନାମ ହୋତି। କସ୍ସପଦସବଲସ୍ସ କିର କାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯୋନକାନଂ ସେତୱତ୍ଥାନି ପାରୁପିତ୍ୱା ଚରଣଚାରିତ୍ତଂ ଜାତଂ। ଏୱଂ ପରିଯତ୍ତିଯା ଅନ୍ତରହିତାଯପି ଲିଙ୍ଗମତ୍ତଂ ଚିରଂ ପୱତ୍ତିସ୍ସତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଟ୍ଠଗରୁଧମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭିକ୍ଖୁନୀଉପସମ୍ପଦାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୦୪-୪୦୫।ଯଦଗ୍ଗେନାତି ଯଂ ଦିୱସଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା। ତଦେୱାତି ତସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଦିୱସେ। ଅନୁଞ୍ଞାତ୍ତିଯାତି ଅନୁଞ୍ଞାଯ। ଏକାହଂ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ଭଗୱନ୍ତଂ ୱରଂ ଯାଚାମୀତି ''ଏୱମେୱ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଗରୁଧମ୍ମେ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମି ଯାୱଜୀୱଂ ଅନତିକ୍କମନୀଯେ''ତି ପଟିଜାନିତ୍ୱା ଇଦାନି କସ୍ମା ୱରଂ ଯାଚତୀତି ଚେ? ପରୂପୱାଦୱିୱଜ୍ଜନତ୍ଥଂ। ଏୱଞ୍ହି କେଚି ୱଦେଯ୍ୟୁଂ ''ମହାପଜାପତିଯା ପଠମଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଞ୍ଚ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ଅଭିୱାଦନଂ ନାହୋସି, ସା ଚେ ୱରଂ ଯାଚେଯ୍ୟ, ଭଗୱା ଅନୁଜାନେଯ୍ୟା''ତି।

୪୦୬।ସରାଗାଯାତି ସରାଗଭାୱାଯ କାମରାଗଭୱରାଗପରିବ୍ରୂହନାଯ। ସଞ୍ଞୋଗାଯାତି ୱଟ୍ଟେ ସଂଯୋଜନତ୍ଥାଯ। ଆଚଯାଯାତି ୱଟ୍ଟସ୍ସ ୱଡ୍ଢନତ୍ଥାଯ। ମହିଚ୍ଛତାଯାତି ମହିଚ୍ଛଭାୱାଯ। ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯାତି ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିଭାୱାଯ। ସଙ୍ଗଣିକାଯାତି କିଲେସସଙ୍ଗଣଗଣସଙ୍ଗଣୱିହାରାଯ। କୋସଜ୍ଜାଯାତି କୁସୀତଭାୱାଯ। ଦୁବ୍ଭରତାଯାତି ଦୁପ୍ପୋସତାଯ। ୱିରାଗାଯାତି ସକଲୱଟ୍ଟତୋ ୱିରଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ। ୱିସଞ୍ଞୋଗାଯାତି କାମରାଗାଦୀହି ୱିସଂଯୁଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ। ଅପଚଯାଯାତି ସବ୍ବସ୍ସପି ୱଟ୍ଟସ୍ସ ଅପଚଯତ୍ଥାଯ, ନିବ୍ବାନାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଯାତି ପଚ୍ଚଯପ୍ପିଚ୍ଛତାଦିୱସେନ ସବ୍ବସୋ ଇଚ୍ଛାପଗମାଯ। ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯାତି ଦ୍ୱାଦସୱିଧସନ୍ତୁଟ୍ଠିଭାୱାଯ। ପୱିୱେକାଯାତି ପୱିୱିତ୍ତଭାୱାଯ କାଯୱିୱେକାଦିତଦଙ୍ଗୱିୱେକାଦିୱିୱେକସିଦ୍ଧିଯା। ୱୀରିଯାରମ୍ଭାଯାତି କାଯିକସ୍ସ ଚେୱ ଚେତସିକସ୍ସ ଚ ୱୀରିଯସ୍ସ ପଗ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥାଯ। ସୁଭରତାଯାତି ସୁଖପୋସନତ୍ଥାଯ। ଏୱଂ ଯୋ ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋ ଉଗ୍ଗହଣଧାରଣପରିପୁଚ୍ଛାମନସିକାରୱସେନ ଯୋନିସୋ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ସରାଗାଦିଭାୱପରିୱଜ୍ଜନସ୍ସ କାରଣଂ ହୁତ୍ୱା ୱିରାଗାଦିଭାୱାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ଏକଂସତୋ ଏସୋ ଧମ୍ମୋ, ଏସୋ ୱିନଯୋ ସମ୍ମଦେୱ ଅପାଯାଦୀସୁ ଅପତନୱସେନ ଧାରଣତୋ କିଲେସାନଂ ୱିନଯନତୋ, ସତ୍ଥୁ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଓୱାଦାନୁସିଟ୍ଠିଭାୱତୋ ଏତଂ ସତ୍ଥୁସାସନନ୍ତି ଧାରେଯ୍ୟାସି ଜାନେଯ୍ୟାସି, ଅୱବୁଜ୍ଝେଯ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ପଠମୱାରେନ ୱଟ୍ଟଂ, ଦୁତିଯୱାରେନ ୱିୱଟ୍ଟଂ କଥିତଂ।

୪୦୯-୪୧୦।ୱିମାନେତ୍ୱାତି ଅପରଜ୍ଝିତ୍ୱା। କପ୍ପଟ୍ଠାଯୋପୀତି କପ୍ପାରହାପି। ଆପତ୍ତିଗାମିନିଯୋପୀତି ଆପତ୍ତିଆପନ୍ନାଯୋପି। ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ କାରେତଵ୍ଵଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ତଥାକରଣସ୍ସ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟେନ କାରେତଵ୍ଵଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି।

୪୧୩-୫।ଦ୍ୱେ ତିସ୍ସୋ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋତି ଦ୍ୱୀହି ତୀହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି। ନ ଆରୋଚେନ୍ତୀତି ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକସ୍ସ ନ ଆରୋଚେନ୍ତି। ନ ପଚ୍ଚାହରନ୍ତୀତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ନ ପଚ୍ଚାହରନ୍ତି। ୱିସେସକନ୍ତି ୱତ୍ତଭଙ୍ଗଂ।

୪୨୦।ତେନ ଚ ଭିକ୍ଖୁ ନିମନ୍ତେତଵ୍ଵୋତି ସାମୀଚିଦସ୍ସନମେତଂ, ନ ପନ ଅନିମନ୍ତିଯା ଆପତ୍ତି।

୪୨୫।ତଯୋ ନିସ୍ସଯେତି ସେନାସନନିସ୍ସଯଂ ଅପନେତ୍ୱା ଅପରେ ତଯୋ ନିସ୍ସଯେ। ରୁକ୍ଖମୂଲସେନାସନଞ୍ହି ସା ନ ଲଭତି।

୪୨୮।ଅନୁୱାଦଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତୀତି ଇସ୍ସରିଯଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତି।

୪୩୦।ଭିକ୍ଖୁଦୂତେନ ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତୀତି ଭିକ୍ଖୁଯେୱ ଦୂତୋ ଭିକ୍ଖୁଦୂତୋ, ତେନ ଭିକ୍ଖୁଦୂତେନ, ଭିକ୍ଖୁଦୂତଂ କତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୩୧।ନ ସମ୍ମତୀତି ନପ୍ପହୋତି। ନୱକମ୍ମନ୍ତି ନୱକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ''ଏତ୍ତକାନି ୱସ୍ସାନି ୱସତୂ''ତି ଅପଲୋକେତ୍ୱା ସଙ୍ଘିକଭୂମିଦାନଂ।

୪୩୨।ସନ୍ନିସିନ୍ନଗବ୍ଭାତି ପତିଟ୍ଠିତଗବ୍ଭା।

୪୩୪।ପଜ୍ଜଙ୍ଗମ୍ପି ନ ଲଭତୀତି ତିତ୍ଥାଯତନସଙ୍କନ୍ତାଯ ଅଭବ୍ବଭାୱୂପଗମନତୋ ନ ଲଭତି। ଇଦଂ ଓଦିସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏକତୋ ୱା ଉଭତୋ ୱା ଅୱସ୍ସୱେ ସତିପି ଓଦିସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ୱଟ୍ଟତି। ସେସମେତ୍ଥ ପାଠଇତୋ ଅଟ୍ଠକଥାତୋ ଚ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱାତି।

ଭିକ୍ଖୁନୀଉପସମ୍ପନ୍ନାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୧। ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ସଙ୍ଗୀତିନିଦାନକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୩୭। ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ପାୱାଯ କୁସିନାରନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨୩୧) ପାୱାନଗରେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା କୁସିନାରଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ। ମନ୍ଦାରୱପୁପ୍ଫଂ ଗହେତ୍ୱାତି ମହାଚାଟିପ୍ପମାଣଂ ପୁପ୍ଫଂ ଆଗନ୍ତୁକଦଣ୍ଡକେ ଠପେତ୍ୱା ଛତ୍ତଂ ୱିଯ ଗହେତ୍ୱା। ଅଦ୍ଦସଂ ଖୋତି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦୂରତୋୱ ଅଦ୍ଦସଂ। ଦିସ୍ୱା ଚ ପନ ''ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନଂ ଭଗୱତୋ ପୱତ୍ତି''ନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ''ସଚେ ଖୋ ପନ ନିସିନ୍ନକୋୱ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ କତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଠିତଟ୍ଠାନତୋ ଅପକ୍କମ୍ମ ଛଦ୍ଦନ୍ତୋ ନାଗରାଜା ମଣିଚମ୍ମଂ ୱିଯ ଦସବଲଦତ୍ତିଯଂ ମେଘୱଣ୍ଣପଂସୁକୂଲଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଦସନଖସମୋଧାନସମୁଜ୍ଜଲଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ସିରସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସତ୍ଥରି କତେନ ଗାରୱେନ ଆଜୀୱକସ୍ସ ଅଭିମୁଖୋ ହୁତ୍ୱା ''ଅପାୱୁସୋ ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥାରଂ ଜାନାସୀ''ତି ଆହ। କିଂ ପନ ସତ୍ଥୁ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଜାନନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛି ଅଜାନନ୍ତୋତି? ଆୱଜ୍ଜନପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ ଖୀଣାସୱାନଂ ଜାନନଂ। ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ପନେସ ଅଜାନନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛୀତି ଏକେ। ଥେରୋ ସମାପତ୍ତିବହୁଲୋ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନଲେଣମଣ୍ଡପାଦୀସୁ ନିଚ୍ଚଂ ସମାପତ୍ତିଫଲେନେୱ ଯାପେତି। କୁଲସନ୍ତକମ୍ପି ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତୋୱ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହାତି। ଥେରୋ କିର ''ଇମିନା ମେ ପଚ୍ଛିମେନ ଅତ୍ତଭାୱେନ ମହାଜନାନୁଗ୍ଗହଂ କରିସ୍ସାମି, ଯେ ମଯ୍ହଂ ଭିକ୍ଖଂ ୱା ଦେନ୍ତି, ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ୱା ସକ୍କାରଂ କରୋନ୍ତି, ତେସଂ ତଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତୂ''ତି ଏୱଂ କରୋତି। ତସ୍ମା ସମାପତ୍ତିବହୁଲତାଯ ନ ଜାନି। ଇତି ଅଜାନନ୍ତୋୱ ପୁଚ୍ଛୀତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହେତ୍ଥ ଅଜାନନକାରଣଂ ଅତ୍ଥି। ଅଭିଲକ୍ଖିତଂ ସତ୍ଥୁ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଅହୋସି ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁକମ୍ପନାଦୀହି ନିମିତ୍ତେହି। ଥେରସ୍ସ ପନ ପରିସାଯ କେହିଚି ଭିକ୍ଖୂହି ଭଗୱା ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, କେହିଚି ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଯେହି ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ତେପି ପସ୍ସିତୁକାମାୱ। ଯେହିପି ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ତେପି ପସ୍ସିତୁକାମାୱ। ତତ୍ଥ ଯେହି ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ତେ ଅଭିଦସ୍ସନକାମତାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କୁହିଂ ଭଗୱା''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ''ପରିନିବ୍ବୁତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କିସ୍ସନ୍ତି। ଚୀୱରଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଏକୱତ୍ଥା ୱା ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥା ୱା ଉରାନି ପଟିପିସନ୍ତା ପରୋଦିସ୍ସନ୍ତି। ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ''ମହାକସ୍ସପେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତପଂସୁକୂଲିକା ସଯମ୍ପି ଇତ୍ଥିଯୋ ୱିଯ ପରୋଦନ୍ତି, ତେ କିଂ ଅମ୍ହେ ସମସ୍ସାସେନ୍ତୀ''ତି ମଯ୍ହଂ ଦୋସଂ ଦସ୍ସନ୍ତି। ଇଦଂ ପନ ସୁଞ୍ଞଂ ମହାରଞ୍ଞଂ, ଇଧ ଯଥା ତଥା ରୋଦନ୍ତେସୁ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ପୁରିମତରଂ ସୁତ୍ୱା ନାମ ସୋକୋପି ତନୁକୋ ହୋତୀତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ସତୁପ୍ପାଦଲାଭତ୍ଥଂ ଜାନନ୍ତୋୱ ପୁଚ୍ଛି।

ଅଜ୍ଜ ସତ୍ତାହପରିନିବ୍ବୁତୋତି ଅଜ୍ଜ ଦିୱସତୋ ପଟିଲୋମତୋ ସତ୍ତମେ ଅହନି ପରିନିବ୍ବୁତୋ। ତତୋ ମେ ଇଦନ୍ତି ତତୋ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପରିନିବ୍ବୁତଟ୍ଠାନତୋ। ଅୱୀତରାଗାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା ଚେୱ ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିନୋ ଚ। ତେସଞ୍ହି ଦୋମନସ୍ସଂ ଅପ୍ପହୀନଂ, ତସ୍ମା ତେପି ବାହା ପଗ୍ଗଯ୍ହ କନ୍ଦନ୍ତି, ଉଭୋ ହତ୍ଥେ ସୀସେ ଠପେତ୍ୱା ରୋଦନ୍ତି। ଛିନ୍ନପାତଂ ପପତନ୍ତୀତି ଛିନ୍ନାନଂ ପାତୋ ୱିଯ ଛିନ୍ନପାତୋ, ତଂ ଛିନ୍ନପାତଂ, ଭାୱନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋଯଂ, ମଜ୍ଝେ ଛିନ୍ନା ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଯତୋ ୱା ତତୋ ୱା ପତନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ଅଭିମୁଖଭାୱେନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ଯତ୍ଥ ପତିତା, ତତୋ କତିପଯରତନଟ୍ଠାନଂ ୱଟ୍ଟନୱସେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ଯଥାପତିତମେୱ ଠାନଂ ୱଟ୍ଟନୱସେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ୱିୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ଯତ୍ଥ ପତିତା, ତତୋ ନିୱଟ୍ଟନ୍ତି, ପତିତଟ୍ଠାନତୋ ପରଭାଗଂ ୱଟ୍ଟମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପିଚ ପୁରତୋ ୱଟ୍ଟନଂ ଆୱଟ୍ଟନଂ, ପସ୍ସତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଚ ୱଟ୍ଟନଂ ୱିୱଟ୍ଟନଂ। ତସ୍ମା ଦ୍ୱେ ପାଦେ ପସାରେତ୍ୱା ସକିଂ ପୁରତୋ ସକିଂ ପଚ୍ଛତୋ ସକିଂ ୱାମତୋ ସକିଂ ଦକ୍ଖିଣତୋ ସମ୍ପରିୱଟ୍ଟମାନାପି ଆୱଟ୍ଟନ୍ତି ୱିୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ୱୀତରାଗାତି ପହୀନଦୋମନସ୍ସା ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ନିବ୍ବିକାରତାଯ ସିଲାଥମ୍ଭସଦିସା ଅନାଗାମିଖୀଣାସୱା। କାମଞ୍ହି ଦୋମନସ୍ସେ ଅସତିପି ଏକଚ୍ଚୋ ରାଗୋ ହୋତିଯେୱ, ରାଗେ ପନ ଅସତି ଦୋମନସ୍ସସ୍ସ ଅସମ୍ଭୱୋଯେୱ। ତଦେକଟ୍ଠଭାୱତୋ ହି ରାଗପ୍ପହାନେନ ପହୀନଦୋମନସ୍ସା ୱୁତ୍ତା, ନ ଖୀଣାସୱା ଏୱ।

ସବ୍ବେହେୱ ପିଯେହୀତିଆଦୀସୁ ପିଯାଯିତବ୍ବତୋ ପିଯେହି ମନୱଡ୍ଢନତୋ ମନାପେହି ମାତାପିତାଭାତାଭଗିନୀଆଦିକେହି। ନାନାଭାୱୋତି ଜାତିଯା ନାନାଭାୱୋ, ଜାତିଅନୁରୂପଗମନେନ ୱିସୁଂ ଭାୱୋ, ଅସମ୍ବନ୍ଧଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିନାଭାୱୋତି ମରଣେନ ୱିନାଭାୱୋ, ଚୁତିଯା ତେନତ୍ତଭାୱେନ ଅପୁନପ୍ପୱତ୍ତନତୋ ୱିପ୍ପଯୋଗୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୋତି ଭୱେନ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୋ, ଭୱନ୍ତରଗ୍ଗହଣେନ ''କାମାୱଚରସତ୍ତୋ ରୂପାୱଚରୋ ହୋତୀ''ତିଆଦିନା ତତ୍ଥାପି ''ମନୁସ୍ସୋ ଦେୱୋ ହୋତୀ''ତିଆଦିନା ଚ ପୁରିମାକାରତୋ ଅଞ୍ଞାକାରତାତି ଅତ୍ଥୋ। ତନ୍ତି ତସ୍ମା। କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭାତି କୁତୋ କୁହିଂ କସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ଏତ୍ଥ ଏତସ୍ମିଂ ଖନ୍ଧପ୍ପୱତ୍ତେ ଯଂ ତଂ ଜାତଂ…ପେ… ମା ପଲୁଜୀତି ଲଦ୍ଧୁଂ ସକ୍କା, ନ ସକ୍କା ଏୱ ତାଦିସସ୍ସ କାରଣସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯସ୍ମା ସବ୍ବେହେୱ ପିଯେହି ମନାପେହି ନାନାଭାୱୋ, ତସ୍ମା ଦସ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱାପି ସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱାପି ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱାପି ଯମକପାଟିହାରିଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱାପି ଦେୱୋରୋହଣଂ କତ୍ୱାପି ଯଂ ତଂ ଜାତଂ ଭୂତଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଲୋକଧମ୍ମଂ, ତଞ୍ଚ ତଥାଗତସ୍ସପି

ସରୀରଂ ମା ପଲୁଜ୍ଜୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି, ରୋଦନ୍ତେନପି କନ୍ଦନ୍ତେନପି ନ ସକ୍କା ତଂ କାରଣଂ ଲଦ୍ଧୁନ୍ତି।

ତେନ ଖୋ ପନାୱୁସୋ, ସମଯେନ ସୁଭଦ୍ଦୋ ନାମ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ନିଦାନୱଣ୍ଣନାଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୧। ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିକଥା) ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ସଙ୍ଗୀତିନିଦାନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକସିକ୍ଖାପଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୪୧।ସମୂହନେଯ୍ଯାତି ଆକଙ୍ଖମାନୋ ସମୂହନତୁ, ଯଦି ଇଚ୍ଛତି, ସମୂହନେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା ପନ ''ସମୂହନଥା''ତି ଏକଂସେନେୱ ଅୱତ୍ୱା ''ଆକଙ୍ଖମାନୋ ସମୂହନେଯ୍ଯା''ତି ୱିକପ୍ପୱଚନେନେୱ ଭଗୱା ଠପେସୀତି? ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ଞାଣବଲସ୍ସ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା। ପସ୍ସତି ହି ଭଗୱା ''ସମୂହନଥାତି ୱୁତ୍ତେପି ସଙ୍ଗୀତିକାଲେ କସ୍ସପୋ ନ ସମୂହନିସ୍ସତୀ''ତି, ତସ୍ମା ୱିକପ୍ପେନେୱ ଠପେସି। ଯଦି ଅସମୂହନନଂ ଦିଟ୍ଠଂ, ତଦେୱ ଚ ଇଚ୍ଛିତଂ, ଅଥ କସ୍ମା ଭଗୱା ''ଆକଙ୍ଖମାନୋ ସମୂହନତୂ''ତି ଅୱୋଚାତି? ତଥାରୂପପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସଯୱସେନ। ସନ୍ତି ହି କେଚି ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିତୁଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତା, ତେସଂ ତଥା ଅୱୁଚ୍ଚମାନେ ଭଗୱତି ୱିଘାତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ତଂ ତେସଂ ଭୱିସ୍ସତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ। ତଥା ପନ ୱୁତ୍ତେ ତେସଂ ୱିଘାତୋ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଅମ୍ହାକମେୱାଯଂ ଦୋସୋ, ଯତୋ ଅମ୍ହେସୁଯେୱ କେଚି ସମୂହନନଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତୀତି । କେଚି ''ସକଲସ୍ସ ପନ ସାସନସ୍ସ ସଙ୍ଘାଯତ୍ତଭାୱକରଣତ୍ଥଂ ତଥା ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଯଂ କିଞ୍ଚି ସତ୍ଥାରା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ତଂ ସମଣା ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯା ସିରସା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜୀୱିତଂ ୱିଯ ରକ୍ଖନ୍ତି। ତଥା ହି ତେ ''ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି ଆକଙ୍ଖମାନୋ ସଙ୍ଘୋ ସମୂହନତୂ''ତି ୱୁତ୍ତେପି ନ ସମୂହନିଂସୁ। ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ପୁରତୋ ୱିଯ ତସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେପି ରକ୍ଖିଂସୁଯେୱାତି ସତ୍ଥୁ ସାସନସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ମହନ୍ତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥମ୍ପି ତଥା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତଥା ହି ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅଞ୍ଞେପି ୱା ଭିକ୍ଖୂ ''କତମଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଖୁଦ୍ଦକଂ, କତମଂ ଅନୁଖୁଦ୍ଦକ''ନ୍ତି ନ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ସମୂହନଜ୍ଝାସଯସ୍ସେୱ ଅଭାୱତୋ, ତେନେୱ ଏକସିକ୍ଖାପଦମ୍ପି ଅପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ଅନୁଗ୍ଗହେତବ୍ବଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ଚତ୍ତାରି ପାରାଜିକାନି ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସାନି ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାନୀ''ତିଆଦିମାହଂସୁ। ଏୱଞ୍ଚ ୱଦନ୍ତେହି ''ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକା ଇମେ ନାମା''ତି ଅୱିନିଚ୍ଛିତତ୍ତା ସବ୍ବେସଂ ଅନୁଗ୍ଗହେତବ୍ବଭାୱୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି।

୪୪୨।ଅଥଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ସଙ୍ଘଂ ଞାପେସୀତି ଏତ୍ଥ ପନ କେଚି ୱଦନ୍ତି ''ଭନ୍ତେ ନାଗସେନ, କତମଂ ଖୁଦ୍ଦକଂ, କତମଂ ଅନୁଖୁଦ୍ଦକନ୍ତି ମିଲିନ୍ଦରଞ୍ଞା ପୁଚ୍ଛିତେ 'ଦୁକ୍କଟଂ ମହାରାଜ, ଖୁଦ୍ଦକଂ, ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଅନୁଖୁଦ୍ଦକ'ନ୍ତି (ମି। ପ। ୪।୨।୧) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନାଗସେନତ୍ଥେରୋ ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକଂ ଜାନି, ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ପନ ତଂ ଅଜାନନ୍ତୋ 'ସୁଣାତୁ ମେ ଆୱୁସୋ'ତିଆଦିନା କମ୍ମୱାଚଂ ସାୱେସୀ''ତି, ନ ତଂ ଏୱଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ନାଗସେନତ୍ଥେରୋ ହି ପରେସଂ ୱାଦପଥୋପଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ ସଙ୍ଗୀତିକାଲେ ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକମହାଥେରେହି ଗହିତକୋଟ୍ଠାସେସୁ ଅନ୍ତିମକୋଟ୍ଠାସମେୱ ଗହେତ୍ୱା ମିଲିନ୍ଦରାଜାନଂ ସଞ୍ଞାପେସି, ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ପନ ଏକସିକ୍ଖାପଦମ୍ପି ଅସମୂହନିତୁକାମତାଯ ତଥା କମ୍ମୱାଚଂ ସାୱେସି।

ତତ୍ଥ ଗିହିଗତାନୀତି ଗିହିପଟିସଂଯୁତ୍ତାନୀତି ୱଦନ୍ତି। ଗିହୀସୁ ଗତାନି, ତେହି ଞାତାନି ଗିହିଗତାନୀତି ଏୱଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଧୂମକାଲୋ ଏତସ୍ସାତି ଧୂମକାଲିକଂ ଚିତକଧୂମୱୂପସମତୋ ପରଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତନତୋ। ଅପ୍ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୩୬; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୭।୨୩) ନୱଂ ଅଧମ୍ମିକଂ କତିକୱତ୍ତଂ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱା ବନ୍ଧନ୍ତା ଅପ୍ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ନାମ ପୁରାଣସନ୍ଥତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ୱିଯ। ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ ଉବ୍ବିନଯଂ ସାସନଂ ଦୀପେନ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି ନାମ ୱସ୍ସସତପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତି ୱେସାଲିକା ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ୱିଯ। ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକା ପନ ଆପତ୍ତିଯୋ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତା ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସମାଦାଯ ନ ୱତ୍ତନ୍ତି ନାମ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ୱିଯ। ନୱଂ ପନ କତିକୱତ୍ତଂ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱା ଅବନ୍ଧନ୍ତା, ଧମ୍ମତୋ ୱିନଯତୋ ସାସନଂ ଦୀପେନ୍ତା, ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକମ୍ପି ଚ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅସମୂହନନ୍ତା ଅପ୍ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନ୍ତି ନାମ ଆଯସ୍ମା ଉପସେନୋ ୱିଯ ଆଯସ୍ମା ଯସୋ କାକଣ୍ଡକପୁତ୍ତୋ ୱିଯ ଚ।

୪୪୩।ଭଗୱତା ଓଳାରିକେ ନିମିତ୍ତେ କଯିରମାନେତି ୱେସାଲିଂ ନିସ୍ସାଯ ଚାପାଲେ ଚେତିଯେ ୱିହରନ୍ତେନ ଭଗୱତା –

''ରମଣୀଯା, ଆନନ୍ଦ, ୱେସାଲୀ, ରମଣୀଯଂ ଉଦେନଚେତିଯଂ, ରମଣୀଯଂ ଗୋତମକଚେତିଯଂ, ରମଣୀଯଂ ସତ୍ତମ୍ବଚେତିଯଂ, ରମଣୀଯଂ ବହୁପୁତ୍ତଚେତିଯଂ, ରମଣୀଯଂ ସାରନ୍ଦଦଚେତିଯଂ, ରମଣୀଯଂ ଚାପାଲଚେତିଯଂ। ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି, ଆନନ୍ଦ, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ୱତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା, ସୋ ଆକଙ୍ଖମାନୋ କପ୍ପଂ ୱା ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ କପ୍ପାୱସେସଂ ୱା। ତଥାଗତସ୍ସ ଖୋ ପନ, ଆନନ୍ଦ,

ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ଯାନୀକତା ୱତ୍ଥୁକତା ଅନୁଟ୍ଠିତା ପରିଚିତା ସୁସମାରଦ୍ଧା, ସୋ ଆକଙ୍ଖମାନୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତୋ କପ୍ପଂ ୱା ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ କପ୍ପାୱସେସଂ ୱା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୧୬୬) –

ଏୱଂ ଓଠଆରିକେ ନିମିତ୍ତେ କୟିରମାନେ।

ମାରେନ ପରିୟୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋତି ମାରେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟଚିତ୍ତୋ। ମାରୋ ହି ଯସ୍ସ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଦ୍ୱାଦସ ୱିପଲ୍ଲାସା ଅପ୍ପହୀନା, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟୁଟ୍ଠାତି। ଥେରସ୍ସ ଚ ଚତ୍ତାରୋ ୱିପଲ୍ଲାସା ଅପ୍ପହୀନା, ତେନସ୍ସ ମାରୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିୟୁଟ୍ଠାସି। ସୋ ପନ ଚିତ୍ତପରିୟୁଟ୍ଠାନଂ କରୋନ୍ତୋ କିଂ କରୋତୀତି? ଭେରୱଂ ରୂପାରମ୍ମଣଂ ୱା ଦସ୍ସେତି, ସଦ୍ଦାରମ୍ମଣଂ ୱା ସାୱେତି, ତତୋ ସତ୍ତା ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ସତିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱିୱଟମୁଖା ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ମୁଖେନ ହତ୍ଥଂ ପୱେସେତ୍ୱା ହଦୟଂ ମଦ୍ଦତି, ତତୋ ୱିସଞ୍ଞାୱ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି । ଥେରସ୍ସ ପନେସ ମୁଖେନ ହତ୍ଥଂ ପୱେସେତୁଂ କିଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ଭେରୱାରମ୍ମଣଂ ପନ ଦସ୍ସେସି, ତଂ ଦିସ୍ୱା ଥେରୋ ନିମିତ୍ତୋଭାସଂ ନ ପଟିୱିଜ୍ଝି।

ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକସିକ୍ଖାପଦକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୪୫।ଉଜ୍ଜୱନିକାଯାତି ପଟିସୋତଗାମିନିଯା। ରଜୋହରଣନ୍ତି ରଜୋପୁଞ୍ଛନୀ। ନ କୁଲୱଂ ଗମେନ୍ତୀତି ନିରତ୍ଥକୱିନାସନଂ ନ ଗମେନ୍ତି। କୁଛିତୋ ଲୱୋ କୁଲୱୋ, ଅନୟୱିନାସୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ‘‘ଧମ୍ମୱିନୟସଙ୍ଗୀତିଯା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ସଙ୍ଗୀତିଯା ୱିନୟପ୍ପଧାନତ୍ତା ‘‘ୱିନୟସଙ୍ଗୀତିଯା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିନୟପ୍ପଧାନା ସଙ୍ଗୀତି ୱିନୟସଙ୍ଗୀତି। ସେସମେତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱାତି।

ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୨। ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକଂ

ଦସୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୪୬। ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତମଣିସୁୱଣ୍ଣାତି ରୂପିଯସିକ୍ଖାପଦେନେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମଣିସୁୱଣ୍ଣା। ତତ୍ଥ ମଣିଗ୍ଗହଣେନ ସଙ୍ଖଂ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁ, ସୁୱଣ୍ଣଗ୍ଗହଣେନ ସଙ୍ଖଂ ପାଚିତ୍ତିଯୱତ୍ଥୁ ଗହିତଂ ହୋତି। ଭିକ୍ଖଗ୍ଗେନାତି ଭିକ୍ଖୁଗଣନାଯ।

୪୪୭।ଉପକ୍କିଲେସାତି ୱିରୋଚିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠଭାୱକରଣେନ ଉପକ୍କିଲେସା। ମହିକାତି ହିମଂ। ଧୂମୋ ଚ ରଜୋ ଚ ଧୂମରଜୋ। ଏତ୍ଥ ପୁରିମା ତଯୋ ଅସମ୍ପତ୍ତୌପକ୍କିଲେସା, ରାହୁ ପନ ସମ୍ପତ୍ତୌପକ୍କିଲେସୱସେନ କଥିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ତପନ୍ତି ନ ଭାସନ୍ତି ନ ୱିରୋଚନ୍ତୀତି ଗୁଣପତାପେନ ନ ତପନ୍ତି ଗୁଣୋଭାସେନ ନ ଭାସନ୍ତି ଗୁଣୱିରୋଚନେନ ନ ୱିରୋଚନ୍ତି। ସୁରାମେରଯପାନା ଅପ୍ପଟିୱିରତାତି ପଞ୍ଚୱିଧାଯ ସୁରାଯ ଚତୁବ୍ବିଧସ୍ସ ଚ ମେରଯସ୍ସ ପାନତୋ ଅୱିରତା।

ଅୱିଜ୍ଜାନିୱୁଟାତି ଅୱିଜ୍ଜାଯ ନିୱାରିତା ପିହିତା। ପିଯରୂପାଭିନନ୍ଦିନୋତି ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ ଅଭିନନ୍ଦମାନା ତୁସ୍ସମାନା। ସାଦିଯନ୍ତୀତି ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଅୱିଦ୍ଦସୂତି ଅନ୍ଧବାଲା। ସରଜାତି ସକିଲେସରଜା। ମଗାତି ମିଗସଦିସା। ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ୱିସଯେ ଭୱେ ୱା ନେତୀତି ନେତ୍ତି, ତଣ୍ହାଯେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତାଯ ସହ ୱତ୍ତନ୍ତୀତି ସନେତ୍ତିକା।

୪୪୮।ତଂ ପରିସଂ ଏତଦୱୋଚାତି (ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୪।୩୬୨) ତସ୍ସ କିର ଏୱଂ ଅହୋସି ‘‘କୁଲପୁତ୍ତା ପବ୍ବଜନ୍ତା ପୁତ୍ତଦାରଞ୍ଚେୱ ଜାତରୂପରଜତଞ୍ଚ ପହାଯେୱ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ନ ଚ ସକ୍କା ଯଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତା ତଂ ଏତେହି ଗାହେତୁ’’ନ୍ତି ନଯଗ୍ଗାହେ ଠତ୍ୱା ଏତଂ ‘‘ମା ଅଯ୍ଯା’’ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ଏକଂସେନେତନ୍ତି ଏତଂ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣକପ୍ପନଂ ‘‘ଅସ୍ସମଣଧମ୍ମୋ ଅସକ୍ଯପୁତ୍ତିଯଧମ୍ମୋ’’ତି ଏକଂସେନ ଧାରେଯ୍ଯାସି।

ତିଣନ୍ତି ସେନାସନଚ୍ଛଦନତିଣଂ। ପରିଯେସିତବ୍ବନ୍ତି ତିଣଚ୍ଛଦନେ ୱା ଇଟ୍ଠକଚ୍ଛଦନେ ୱା ଗେହେ ପଲୁଜ୍ଜନ୍ତେ ଯେହି ତଂ କାରିତଂ, ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେହି କାରିତଂ ସେନାସନଂ ଓୱସ୍ସତି, ନ ସକ୍କା ତତ୍ଥ ୱସିତୁ’’ନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ମନୁସ୍ସା ସକ୍କୋନ୍ତା କରିସ୍ସନ୍ତି, ଅସକ୍କୋନ୍ତା ‘‘ତୁମ୍ହେ ୱଡ୍ଢକୀ ଗହେତ୍ୱା କାରାପେଥ, ମଯଂ ତେ ସଞ୍ଞାପେସ୍ସାମା’’ତି ୱକ୍ଖନ୍ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ କାରେତ୍ୱା ତେସଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ମନୁସ୍ସା ୱଡ୍ଢକୀନଂ ଦାତବ୍ବଂ ଦସ୍ସନ୍ତି। ସଚେ ଆୱାସସାମିକା ନତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନ ଆରୋଚେତ୍ୱା କାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଇମଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ପରିଯେସିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଦାରୂତି ସେନାସନେ ଗୋପାନସିଆଦୀସୁ ପଲୁଜ୍ଜମାନେସୁ ତଦତ୍ଥାଯ ଦାରୁ ପରିଯେସିତବ୍ବଂ। ସକଟନ୍ତି ଗିହିୱିକଟଂ ୱା ତାୱକାଲିକଂ ୱା କତ୍ୱା ସକଟଂ ପରିଯେସିତବ୍ବଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ସକଟମେୱ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୱାସିଫରସୁକୁଦାଲାଦିଉପକରଣଂ ଏୱଂ ପରିଯେସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପୁରିସୋତି ହତ୍ଥକମ୍ମୱସେନ ପୁରିସୋ ପରିଯେସିତବ୍ବୋ। ଯଂ କଞ୍ଚି ହି ପୁରିସଂ ‘‘ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଆୱୁସୋ ଦସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଦସ୍ସାମି ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କରୋହୀ’’ତି ଯଂ ଇଚ୍ଛତି, ତଂ କାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନ ତ୍ୱେୱାହଂ ଗାମଣି କେନଚି ପରିଯାଯେନାତି ଜାତରୂପରଜତଂ ପନାହଂ କେନଚିପି କାରଣେନ ପରିଯେସିତବ୍ବନ୍ତି ନ ୱଦାମି।

୪୪୯।ପାପକଂ କତନ୍ତି ଅସୁନ୍ଦରଂ କତଂ।

୪୫୦।ଅହୋଗଙ୍ଗୋତି ତସ୍ସ ପବ୍ବତସ୍ସ ନାମଂ।

୪୫୧।ପଟିକଚ୍ଚେୱ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯନ୍ତି ଯତ୍ଥ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେତୁଂ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପତନ୍ତି, ତତ୍ଥ ପଠମମେୱ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯଂ। ସମ୍ଭାୱେସୁନ୍ତି ପାପୁଣିଂସୁ।

୪୫୨।ଅଲୋଣକଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅଲୋଣକଂ ଭତ୍ତଂ ୱା ବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ୱା ଭୱିସ୍ସତି। ଆସୁତାତି ସବ୍ବସମ୍ଭାରସଜ୍ଜିତା। ‘‘ଅସୁତ୍ତା’’ତି ୱା ପାଠୋ।

୪୫୩।ଉଜ୍ଜୱିଂସୂତି ନାୱଂ ଆରୁଯ୍ହ ପଟିସୋତେନ ଗଚ୍ଛିଂସୁ। ପାଚୀନକାତି ପାଚୀନଦେସୱାସିନୋ।

୪୫୪।ନନୁ ତ୍ୱଂ ଆୱୁସୋ ୱୁଡ୍ଢୋ ୱୀସତିୱସ୍ସୋସୀତି ନନୁ ତ୍ୱଂ ଆୱୁସୋ ୱୀସତିୱସ୍ସୋ, ନ ନିସ୍ସଯପଟିବଦ୍ଧୋ , କସ୍ମା ତଂ ଥେରୋ ପଣାମେତୀତି

ଦୀପେନ୍ତି। ଗରୁନିସ୍ସଯଂ ଗଣ୍ହାମାତି କିଞ୍ଚାପି ମଯଂ ମହଲ୍ଲକା, ଏତଂ ପନ ଥେରଂ ଗରୁଂ କତ୍ୱା ୱସିସ୍ସାମାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୪୫୫। ମେତ୍ତାଯ ରୂପାୱଚରସମାଧିମତ୍ତଭାୱତୋ ‘‘କୁଲ୍ଲକୱିହାରେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଖୁଦ୍ଦକେନ ୱିହାରେନାତି ଅତ୍ଥୋ, ଖୁଦ୍ଦକତା ଚସ୍ସ ଅଗମ୍ଭୀରଭାୱତୋତି ଆହ ‘‘ଉତ୍ତାନୱିହାରେନା’’ତି। ସୁଞ୍ଞତାୱିହାରେନାତି ସୁଞ୍ଞତାମୁଖେନ ଅଧିଗତଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

୪୫୭।ସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗେତି ପଦଭାଜନୀଯେ। ତେନ ସନ୍ଧିନ୍ତି ପୁରେପଟିଗ୍ଗହିତଲୋଣେନ ସଦ୍ଧିଂ। ନ ହି ଏତ୍ଥ ଯାୱଜୀୱିକଂ ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତନ୍ତି ‘‘କପ୍ପତି ସିଙ୍ଗିଲୋଣକପ୍ପୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତସିଙ୍ଗିଲୋଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ପୁରେ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସିଙ୍ଗେନ ପରିହଟଂ ନ ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତଂ। ଯାୱକାଲିକମେୱ ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତନ୍ତି ସିଙ୍ଗିଲୋଣେନ ମିସ୍ସେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ଅଲୋଣାମିସଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପୋସଥସଂଯୁତ୍ତେତି ଉପୋସଥପଟିସଂଯୁତ୍ତେ, ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅତିସରଣଂ ଅତିସାରୋ, ଅତିକ୍କମୋ। ୱିନଯସ୍ସ ଅତିସାରୋ ୱିନଯାତିସାରୋ। ତଂ ପମାଣଂ କରୋନ୍ତସ୍ସାତି ଦସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ନିସୀଦନେ ଯଂ ପମାଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଦସାଯ ୱିନା ତଂ ପମାଣଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ। ସେସମେତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦ୍ୱିୱଗ୍ଗସଙ୍ଗହାତି ଚୂଳୱଗ୍ଗମହାୱଗ୍ଗସଙ୍ଖାତେହି ଦ୍ୱୀହି ୱଗ୍ଗେହି ସଙ୍ଗହିତା। ଦ୍ୱାୱୀସତିପଭେଦନାତି ମହାୱଗ୍ଗେ ଦସ, ଚୂଳୱଗ୍ଗେ ଦ୍ୱାଦସାତି ଏୱଂ ଦ୍ୱାୱୀସତିପ୍ପଭେଦା। ସାସନେତି ସତ୍ଥୁସାସନେ। ଯେ ଖନ୍ଧକା ୱୁତ୍ତାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ

ଚୂଳୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ପରିୱାର-ଟୀକା

ସୋଳସମହାୱାରୋ

ପଞ୍ଞତ୍ତିୱାରୱଣ୍ଣନା

ୱିସୁଦ୍ଧପରିୱାରସ୍ସାତି ସଵ୍ବସୋ ପରିସୁଦ୍ଧଖୀଣାସୱପରିୱାରସ୍ସ। ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସରୀରସ୍ସାତି ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସଙ୍ଖାତଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସରୀରସ୍ସ ସାସନେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ‘‘ପରିୱାରୋ’’ତି ଯୋ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୁଳ୍ହୋ, ତସ୍ସ। ପୁଵ୍ବାଗତଂ ନଯନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଆଗତଂ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ।

୧। ପକତତ୍ଥପଟିନିଦ୍ଦେସୋ ତ-ସଦ୍ଦୋତି ତସ୍ସ ‘‘ଭଗୱତା’’ତିଆଦୀହି ପଦେହି ସମାନାଧିକରଣଭାୱେନ ୱୁତ୍ତତ୍ଥସ୍ସ ଯାଯ ୱିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଭଗୱା ପକତୋ ଅଧିକତୋ ସୁପାକଟୋ ଚ, ତଂ ୱିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ସଦ୍ଧିଂ ଯାଚନାଯ ଅତ୍ଥଭାୱେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଯୋ ସୋ…ପେ… ୱିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞପେସୀ’’ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ୱିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିନ୍ତି ୱିନଯଭୂତଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିଂ।

‘‘ଜାନତା ପସ୍ସତା’’ତି ଇମେସଂ ପଦାନଂ ୱିନଯସ୍ସ ଅଧିକତତ୍ତା ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନ ତାୱ ଅତ୍ଥଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଇଦାନି ସୁତ୍ତନ୍ତନଯେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସତିପି ଞାଣଦସ୍ସନ-ସଦ୍ଦାନଂ ପଞ୍ଞାୱେୱଚନଭାୱେ ତେନ ତେନ ୱିସେସେନ ତେସଂ ୱିସଯୱିସେସପୱତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱିଜ୍ଜତ୍ତଯୱସେନ ଅଭିଞ୍ଞାନାୱରଣଞାଣୱସେନ ସଵ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମଂସଚକ୍ଖୁୱସେନ ପଟିୱେଧଦେସନାଞାଣୱସେନ ଚ ଅତ୍ଥଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଅପିଚା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେନିୱାସାଦୀହୀତି ପୁବ୍ବେନିୱାସାସୱକ୍ଖଯଞାଣେହି। ପଟିୱେଧପଞ୍ଞାଯାତି ଅରିଯମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ। ଦେସନାପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତାତି ଦେସେତଵ୍ବଧମ୍ମାନଂ ଦେସେତଵ୍ବପ୍ପକାରଂ ବୋଧନେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲାନଞ୍ଚ ଆସଯାନୁସଯଚରିତାଧିମୁତ୍ତିଆଦିଭେଦଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସନାପଞ୍ଞାଯ ଯାଥାୱତୋ ପସ୍ସତା। ଅରହତାତି ଅରୀନଂ, ଅରାନଞ୍ଚ ହତତ୍ତା, ପଚ୍ଚଯାଦୀନଞ୍ଚ ଅରହତ୍ତା ଅରହତା। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନାତି ସମ୍ମା ସାମଞ୍ଚ ସଚ୍ଚାନଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ। ଅଥ ୱା ଅନ୍ତରାଯିକଧମ୍ମେ ଜାନତା, ନିଯ୍ୟାନିକଧମ୍ମେ ପସ୍ସତା, କିଲେସାରୀନଂ ହତତ୍ତା ଅରହତା, ସମ୍ମା ସାମଂ ସଵ୍ବଧମ୍ମାନଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନାତି ଏୱଂ ଚତୁୱେସାରଜ୍ଜୱସେନପେତ୍ଥ ଯୋଜନା ୱେଦିତଵ୍ବା।

ଅପିଚ ଠାନାଟ୍ଠାନାଦିୱିଭାଗଂ ଜାନତା, ଯଥାକମ୍ମୂପଗେ ସତ୍ତେ ପସ୍ସତା, ସୱାସନଆସୱାନଂ ଛିନ୍ନତ୍ତା ଅରହତା, ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟାଦିଭେଦେ ଧମ୍ମେ ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟାଦିତୋ ଅୱିପରୀତାୱବୋଧତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ। ଅଥ ୱା ତୀସୁ କାଲେସୁ ଅପ୍ପଟିହତଞାଣତାଯ ଜାନତା, କାଯକମ୍ମାଦିୱସେନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି କମ୍ମାନଂ ଞାଣାନୁପରିୱତ୍ତିତୋ ସମ୍ମା କାରିତାଯ ପସ୍ସତା, ଦୱାଦୀନଂ ଅଭାୱସାଧିକାଯ ପହାନସମ୍ପଦାଯ ଅରହତା, ଛନ୍ଦାଦୀନଂ ଅହାନିହେତୁଭୂତାଯ ଅକ୍ଖଯପଟିଭାନସାଧିକାଯ ସଵ୍ବଞ୍ଞୁତାଯ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନାତି ଏୱଂ ଦସବଲଅଟ୍ଠାରସାୱେଣିକବୁଦ୍ଧଧମ୍ମୱସେନପି ଯୋଜନା କାତଵ୍ବା।

୨।ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନେତି ପୁଚ୍ଛାଯ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ। ଏତ୍ଥାତି ଏତସ୍ମିଂ ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ। ମଜ୍ଝିମଦେସେଯେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ତସ୍ମିଂଯେୱ ଦେସେ ଯଥାୱୁତ୍ତୱତ୍ଥୁୱୀତିକ୍କମେ ଆପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ। ୱିନୀତକଥାତି ୱିନୀତୱତ୍ଥୁକଥା, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ।

କାଯେନ ପନ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ପୁଵ୍ବଭାଗେ ସେୱନଚିତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗଂ କତ୍ୱା କାଯଦ୍ୱାରସଙ୍ଖାତୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଜନଯିତ୍ୱା ପୱତ୍ତଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦସଙ୍ଖାତଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତି। କିଞ୍ଚାପି ହି ଚିତ୍ତେନ ସମୁଟ୍ଠାପିତା ୱିଞ୍ଞତ୍ତି, ତଥାପି ଚିତ୍ତେନ ଅଧିପ୍ପେତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯା ସାଧିତତ୍ତା ‘‘କାଯଦ୍ୱାରେନ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଆପନ୍ନାଯ ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିଭାୱାପାଦନସ୍ସ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତାସଙ୍ଖାତମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ, ନ ଭଣ୍ଡନାଦିୱୂପସମଂ।

୩।ପୋରାଣକେହି ମହାଥେରେହୀତି ସୀହଳଅଦୀପୱାସୀହି ମହାଥେରେହି। ଠପିତାତି ପୋତ୍ଥକସଙ୍ଗହାରୋହନକାଲେ ଠପିତା। ଚତୁତ୍ଥସଙ୍ଗୀତିସଦିସା ହି ପୋତ୍ଥକାରୋହସଙ୍ଗୀତି। ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ୱାରା ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟାୱ।

ସମୁଟ୍ଠାନସୀସୱଣ୍ଣନା

୨୫୭। ସମୁଟ୍ଠାନକଥାଯ ପନ କରୁଣାସୀତଲଭାୱେନ ଚନ୍ଦସଦିସତ୍ତା ‘‘ବୁଦ୍ଧଚନ୍ଦେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, କିଲେସତିମିରପହାନତୋ ‘‘ବୁଦ୍ଧାଦିଚ୍ଚେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପିଟକେ ତୀଣି ଦେସଯୀତି ଯସ୍ମା ତେ ଦେସଯନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅଙ୍ଗିରସୋପି ପିଟକାନି ତୀଣି ଦେସଯି। ତାନି କତମାନୀତି ଆହ ‘‘ସୁତ୍ତନ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦି। ମହାଗୁଣନ୍ତି ମହାନିସଂସଂ। ଏୱଂ ନୀଯତି ସଦ୍ଧମ୍ମୋ, ୱିନଯୋ ଯଦି ତିଟ୍ଠତୀତି ଯଦି ୱିନଯପରିଯତ୍ତି ଅନନ୍ତରହିତା ତିଟ୍ଠତି ପୱତ୍ତତି, ଏୱଂ ସତି ପଟିପତ୍ତିପଟିୱେଧସଦ୍ଧମ୍ମୋ ନୀଯତି ପୱତ୍ତତି। ୱିନଯପରିଯତ୍ତି ପନ କଥଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ଆହ ‘‘ଉଭତୋଚା’’ତିଆଦି। ପରିୱାରେନ ଗନ୍ଥିତା ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତସ୍ସେୱ ପରିୱାରସ୍ସାତି ତସ୍ମିଂଯେୱ ପରିୱାରେ।

ନିଯତକତନ୍ତି କତନିଯତଂ, ନିଯମିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞେହି ସଦ୍ଧିନ୍ତି ସେସସିକ୍ଖାପଦେହି ସଦ୍ଧିଂ। ଅସମ୍ଭିନ୍ନସମୁଟ୍ଠାନାନୀତି ଅସଙ୍କରସମୁଟ୍ଠାନାନି।

ତସ୍ମା ସିକ୍ଖେତି ଯସ୍ମା ୱିନଯେ ସତି ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ତିଟ୍ଠତି, ୱିନଯୋ ଚ ପରିୱାରେନ ଗନ୍ଥିତୋ ତିଟ୍ଠତି, ପରିୱାରେ ଚ ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନି ଦିସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମା ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ ପରିୱାରଂ, ଉଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆଦିମ୍ହି ତାୱ ପୁରିମନଯେତି ‘‘ଛନ୍ନଂ ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନାନଂ କତିହି ସମୁଟ୍ଠାନେହି ସମୁଟ୍ଠାତୀତି ଏକେନ ସମୁଟ୍ଠାନେନ ସମୁଟ୍ଠାତି, କାଯତୋ ଚ ଚିତ୍ତତୋ ଚ ସମୁଟ୍ଠାତୀ’’ତିଆଦିନା (ପରି। ୧୮୭) ପଞ୍ଞତ୍ତିୱାରେ ସକିଂ ଆଗତନଯଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୫୮।ନାନୁବନ୍ଧେ ପୱତ୍ତିନିନ୍ତି ‘‘ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱୁଟ୍ଠାପିତଂ ପୱତ୍ତିନିଂ ଦ୍ୱେ ୱସ୍ସାନି ନାନୁବନ୍ଧେଯ୍ଯା’’ତି (ପାଚି। ୧୧୧୧) ୱୁତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ।

୨୬୦।ଅକତନ୍ତି ଅଞ୍ଞେହି ଅମିସ୍ସୀକତଂ, ନିଯତସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଅନ୍ତରପେଯ୍ୟାଲଂ

କତିପୁଚ୍ଛାୱାରୱଣ୍ଣନା

୨୭୧।ୱେରଂମଣତୀତି ରାଗାଦିୱେରଂ ମଣତି ୱିନାସେତି। ଏତାଯାତି ୱିରତିଯା। ନିଯ୍ଯାନନ୍ତି ମଗ୍ଗଂ। କାଯପାଗବ୍ଭିଯନ୍ତି କାଯପାଗବ୍ଭିଯୱସେନ ପୱତ୍ତଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ।

୨୭୪।ସାରଣୀଯାତି ସରିତବ୍ବଯୁତ୍ତା ଅନୁସ୍ସରଣାରହା ଅଦ୍ଧାନେ ଅତିକ୍କନ୍ତେପି ନ ସମ୍ମୁସ୍ସିତବ୍ବା। ମିଜ୍ଜତି ସିନିଯ୍ହତି ଏତାଯାତି ମେତ୍ତା, ମିତ୍ତଭାୱୋ। ମେତ୍ତା ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ, ତଂ ପନ ଯସ୍ମା ମେତ୍ତାସହଗତଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ କତଂ କାଯକମ୍ମ’’ନ୍ତି। ଆୱୀତି ପକାସଂ। ପକାସଭାୱୋ ଚେତ୍ଥ ଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ତଂ କାଯକମ୍ମଂ କରୀଯତି, ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖଭାୱତୋତି ଆହ ‘‘ସମ୍ମୁଖା’’ତି। ରହୋତି ଅପକାସଂ। ଅପକାସତା ଚ ଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ତଂ କମ୍ମଂ କରୀଯତି, ତସ୍ସ ଅପଚ୍ଚକ୍ଖଭାୱତୋତି ଆହ ‘‘ପରମ୍ମୁଖା’’ତି। ଉଭଯେହୀତି ନୱକେହି ଥେରେହି ଚ। ପିଯଂ ପିଯାଯିତବ୍ବଂ କରୋତୀତି ପିଯକରଣୋ। ଗରୁଂ ଗରୁଟ୍ଠାନିଯଂ କରୋତୀତି ଗରୁକରଣୋ। ସଙ୍ଗହାଯାତି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୁୱିସେସଭାୱତୋ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ସଙ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ। ଅୱିୱାଦାଯାତି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୁଭାୱତୋ ଏୱ ନ ୱିୱାଦାଯ। ସତି ଚ ଅୱିୱାଦହେତୁଭୂତସଙ୍ଗହକତ୍ତେ ତେସଂ ୱସେନ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ସମଗ୍ଗଭାୱୋ ଭେଦାଭାୱୋ ସିଦ୍ଧୋଯେୱାତି ଆହ ‘‘ସମଗ୍ଗଭାୱାଯା’’ତିଆଦି।

ପଗ୍ଗଯ୍ହ ୱଚନନ୍ତି କେୱଲଂ ‘‘ଦେୱୋ’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ଦେୱତ୍ଥେରୋ’’ତି ଗୁଣେହି ଥିରଭାୱଜୋତନଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଉଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ୱଚନଂ। ମମତ୍ତବୋଧନୱଚନଂ ମମାଯନୱଚନଂ। ଏକନ୍ତତିରୋକ୍ଖସ୍ସ ମନୋକମ୍ମସ୍ସ ସମ୍ମୁଖତା ନାମ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପନୱସେନେୱ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଲୋକେ କାଯକମ୍ମନ୍ତି ପାକଟଂ ପଞ୍ଞାତଂ ହତ୍ଥୱିକାରାଦିଂ ଅନାମସିତ୍ୱାଯେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ନଯନାନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା’’ତିଆଦିମାହ। କାମଞ୍ଚେତ୍ଥ ମେତ୍ତାସିନେହସିନିଦ୍ଧାନଂ ନଯନାନଂ ଉମ୍ମୀଲନା ପସନ୍ନେନ ମୁଖେନ ଓଲୋକନଞ୍ଚ ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମମେୱ, ଯସ୍ସ ପନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ନଯନାନଂ ମେତ୍ତାସିନେହସିନିଦ୍ଧତା ମୁଖସ୍ସ ଚ ପସନ୍ନତା, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମା’’ତି।

ଇମାନି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୪୧; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୪୯୨; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୬।୧୧) ଚ ମେତ୍ତକାଯକମ୍ମାଦୀନି ପାଳିଯଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱସେନ ଆଗତାନି ଗିହୀସୁପି ଲବ୍ଭନ୍ତିଯେୱ। ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ହି ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯୱତ୍ତାଦିଆଭିସମାଚାରିକଧମ୍ମପୂରଣଂ ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ। ସବ୍ବଞ୍ଚ ଅନୱଜ୍ଜକାଯକମ୍ମଂ ଆଭିସମାଚାରିକକମ୍ମନ୍ତୋଗଧମେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଗିହୀନଂ ଚେତିଯୱନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ବୋଧିୱନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଘନିମନ୍ତନତ୍ଥାଯ ଗମନଂ, ଗାମଂ ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠେ ଭିକ୍ଖୂ ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ, ପତ୍ତପଟିଗ୍ଗହଣଂ, ଆସନପଞ୍ଞାପନଂ, ଅନୁଗମନନ୍ତି ଏୱମାଦିକଂ ମେତ୍ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ନାମ। ଭିକ୍ଖୂନଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଆଚାରପଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପନ କମ୍ମଟ୍ଠାନକଥନ ଧମ୍ମଦେସନା ପରିପୁଚ୍ଛନ ଅଟ୍ଠକଥାକଥନୱସେନ ପୱତ୍ତିଯମାନଂ ତେପିଟକମ୍ପି ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ। ଗିହୀନଂ ‘‘ଚେତିଯୱନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛାମ, ବୋଧିୱନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛାମ, ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ କରିସ୍ସାମ, ଦୀପମାଲାପୁପ୍ଫପୂଜଂ କରିସ୍ସାମ, ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସାମ, ସଲାକଭତ୍ତାଦୀନି ଦସ୍ସାମ, ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଦସ୍ସାମ, ଅଜ୍ଜ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ଦସ୍ସାମ, ସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଖାଦନୀଯାଦୀନି ସଂୱିଦହଥ, ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେଥ, ପାନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠପେଥ, ସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଆନେଥ, ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦାପେଥ, ଛନ୍ଦଜାତା ଉସ୍ସାହଜାତା ୱେଯ୍ଯାୱଚ୍ଚଂ କରୋଥା’’ତିଆଦିକଥନକାଲେ ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ। ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାତୋୱ ଉଟ୍ଠାଯ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ ଚେତିଯଙ୍ଗଣୱତ୍ତାଦୀନି ଚ କତ୍ୱା ୱିୱିତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ସୁଖୀ ହୋନ୍ତୁ ଅୱେରା ଅବ୍ଯାପଜ୍ଝା’’ତି ଚିନ୍ତନଂ ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ। ଗିହୀନଂ ‘‘ଅଯ୍ଯା ସୁଖୀ ହୋନ୍ତୁ ଅୱେରା ଅବ୍ଯାପଜ୍ଝା’’ତି ଚିନ୍ତନଂ ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ।

ଲାଭାତି ଚୀୱରାଦଯୋ ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚଯା। ଧମ୍ମିକାତି କୁହନାଦିଭେଦଂ ମିଚ୍ଛାଜୀୱଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଭିକ୍ଖାଚରିଯୱତ୍ତେନ ଉପ୍ପନ୍ନା। ଅନ୍ତମସୋ ପତ୍ତପରିଯାପନ୍ନମତ୍ତମ୍ପୀତି ପଚ୍ଛିମକୋଟିଯା ପତ୍ତେ ପରିଯାପନ୍ନଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋଗତଂ ଦ୍ୱିତିକଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖାମତ୍ତମ୍ପି। ଦେଯ୍ଯଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ଯଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତୀତି ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗୀ। ଏତ୍ଥ ହି ଦ୍ୱେ ପଟିୱିଭତ୍ତାନି ନାମ ଆମିସପଟିୱିଭତ୍ତଂ ପୁଗ୍ଗଲପଟିୱିଭତ୍ତଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ‘‘ଏତ୍ତକଂ ଦସ୍ସାମି, ଏତ୍ତକଂ ନ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ଚିତ୍ତେନ ୱିଭଜନଂ ଆମିସପଟିୱିଭତ୍ତଂ ନାମ। ‘‘ଅସୁକସ୍ସ ଦସ୍ସାମି, ଅସୁକସ୍ସ ନ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ଚିତ୍ତେନ ୱିଭଜନଂ ପନ ପୁଗ୍ଗଲପଟିୱିଭତ୍ତଂ ନାମ। ତଦୁଭଯମ୍ପି ଅକତ୍ୱା ଯୋ ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତି, ଅଯଂ ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗୀ ନାମ। ତେନାହ ‘‘ନେୱ ଆମିସଂ ପଟିୱିଭଜିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତୀ’’ତିଆଦି। ଅଦାତୁମ୍ପୀତି ପି-ସଦ୍ଦେନ ଦାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଦାନଞ୍ହି ନାମ ନ କସ୍ସଚି ନିୱାରିତଂ, ତେନ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସପି ଅତ୍ଥିକସ୍ସ ସତି ସମ୍ଭୱେ ଦାତବ୍ବଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ କରୁଣାଯନୱସେନ, ନ ୱତ୍ତପୂରଣୱସେନ। ସାରଣୀଯଧମ୍ମପୂରକସ୍ସ ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗିତାଯ ‘‘ସବ୍ବେସଂ ଦାତବ୍ବମେୱା’’ତି

ୱୁତ୍ତଂ। ଗିଲାନାଦୀନଂ ପନ ଓଦିସ୍ସକଂ କତ୍ୱା ଦାନଂ ଅପ୍ପଟିୱିଭାଗପକ୍ଖିକଂ “ଅସୁକସ୍ସ ନ ଦସ୍ସାମୀ”ତି ପଟିକ୍ଖେପସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। ବ୍ୟତିରେକପ୍ପଧାନୋ ହି ପଟିୱିଭାଗୋ। ତେନାହ “ଗିଲାନଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକ…ପେ… ୱିଚେୟ୍ୟ ଦାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀ”ତି।

ସାଧାରଣଭୋଗୀତି ଏତ୍ଥ ସାଧାରଣଭୋଗିନୋ ଇଦଂ ଲକ୍ଖଣଂ – ଯଂ ଯଂ ପଣୀତଂ ଲଭତି, ତଂ ତଂ ନେୱ ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନମୁଖେନ ଗିହୀନଂ ଦେତି ଅତ୍ତନୋ ଆଜୀୱସୁଦ୍ଧିଂ ରକ୍ଖମାନୋ, ନ ଅତ୍ତନାୱ ପରିଭୁଞ୍ଜତି “ମୟ୍ହଂ ଅସାଧାରଣଭୋଗିତା ମା ହୋତୂ”ତି। ତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଚ “ସଙ୍ଘେନ ସାଧାରଣଂ ହୋତୂ”ତି ଗହେତ୍ୱା ଘଣ୍ଟିଂ ପହରିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ସଙ୍ଘସନ୍ତକଂ ୱିୟ ପସ୍ସତି। ଇମିନା ଚ ତସ୍ସ ଲାଭସ୍ସ ତୀସୁପି କାଲେସୁ ସାଧାରଣତୋ ଠପନଂ ଦସ୍ସିତଂ। “ତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଚ ସଙ୍ଘେନ ସାଧାରଣଂ ହୋତୂ”ତି ଇମିନା ପଟିଗ୍ଗହଣକାଲୋ ଦସ୍ସିତୋ, “ଗହେତ୍ୱା…ପେ… ପସ୍ସତୀ”ତି ଇମିନା ପଟିଗ୍ଗହିତକାଲୋ। ତଦୁଭୟଂ ପନ ତାଦିସେନ ପୁବ୍ବଭାଗେନ ୱିନା ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥସିଦ୍ଧୋ ପୁରିମକାଲୋ। ତୟିଦମ୍ପି ପଟିଗ୍ଗହଣତୋ ପୁବ୍ବେୱସ୍ସ ହୋତି “ସଙ୍ଘେନ ସାଧାରଣଂ ହୋତୂତି ପଟିଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀ”ତି, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ହୋତି “ସଙ୍ଘେନ ସାଧାରଣଂ ହୋତୂତି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମୀ”ତି, ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ହୋତି “ସଙ୍ଘେନ ସାଧାରଣଂ ହୋତୂତି ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ମୟା”ତି ଏୱଂ ତିଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ କତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଲାଭଂ ଓସାନଲକ୍ଖଣଂ ଅୱିକୋପେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ସାଧାରଣଭୋଗୀ ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗୀ ଚ ହୋତି।

ଇମଂ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୪୧; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୪୯୨; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୬।୧୧) ପନ ସାରଣୀୟଧମ୍ମଂ କୋ ପୂରେତି, କୋ ନ ପୂରେତି? ଦୁସ୍ସୀଲୋ ତାୱ ନ ପୂରେତି। ନ ହି ତସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ସୀଲୱନ୍ତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲୋ ପନ ୱତ୍ତଂ ଅଖଣ୍ଡେନ୍ତୋ ପୂରେତି। ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ତଂ – ଯୋ ଓଦିସ୍ସକଂ କତ୍ୱା ମାତୁ ୱା ପିତୁ ୱା ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟାଦୀନଂ ୱା ଦେତି, ସୋ ଦାତବ୍ବଂ ଦେତୁ, ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ପନସ୍ସ ନ ହୋତି, ପଲିବୋଧଜଗ୍ଗନଂ ନାମ ହୋତି। ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ହି ମୁତ୍ତପଲିବୋଧସ୍ସେୱ ୱଟ୍ଟତି। ତେନ ପନ ଓଦିସ୍ସକଂ ଦେନ୍ତେନ ଗିଲାନଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଆଗନ୍ତୁକଗମିକାନଞ୍ଚେୱ ନୱପବ୍ବଜିତସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଗ୍ଗହଣଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବଂ। ଏତେସଂ ଦତ୍ୱା ଅୱସେସଂ ଥେରାସନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଥୋକଂ ଥୋକଂ ଅଦତ୍ୱା ଯୋ ଯତ୍ତକଂ ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ତତ୍ତକଂ ଦାତବ୍ବଂ। ଅୱସିଟ୍ଠେ ଅସତି ପୁନ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଥେରାସନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯଂ ଯଂ ପଣୀତଂ, ତଂ ତଂ ଦତ୍ୱା ସେସଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ।

ଅୟଂ ପନ ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ସାରଣୀୟଧମ୍ମପୂରଣୱିଧିମ୍ହି ସୁସିକ୍ଖିତାୟ ପରିସାୟ ସୁପୂରୋ ହୋତି। ସୁସିକ୍ଖିତାୟ ହି ପରିସାୟ ଯୋ ଅଞ୍ଞତୋ ଲଭତି, ସୋ ନ ଗଣ୍ହାତି। ଅଞ୍ଞତୋ ଅଲଭନ୍ତୋପି ପମାଣଯୁତ୍ତମେୱ ଗଣ୍ହାତି, ନ ଅତିରେକଂ। ଅୟଞ୍ଚ ପନ ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧଂ ଦେନ୍ତସ୍ସପି ଦ୍ୱାଦସହି ୱସ୍ସେହି ପୂରତି, ନ ତତୋ ଓରଂ। ସଚେ ହି ଦ୍ୱାଦସମେପି ୱସ୍ସେ ସାରଣୀୟଧମ୍ମପୂରକୋ ପିଣ୍ଡପାତପୂରଂ ପତ୍ତଂ ଆସନସାଲାୟଂ ଠପେତ୍ୱା ନହାୟିତୁଂ ଗଚ୍ଛତି, ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ଚ “କସ୍ସେସୋ ପତ୍ତୋ”ତି ୱତ୍ୱା “ସାରଣୀୟଧମ୍ମପୂରକସ୍ସା”ତି ୱୁତ୍ତେ “ଆହରଥ ନ”ନ୍ତି ସଙ୍କଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱାୱ ରିତ୍ତପତ୍ତଂ ଠପେତି। ଅଥ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ରିତ୍ତପତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା “ମୟ୍ହଂ ଅନୱସେସେତ୍ୱାୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୂ”ତି ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ଭିଜ୍ଜତି, ପୁନ ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ପୂରେତବ୍ବୋ ହୋତି। ତିତ୍ଥିୟପରିୱାସସଦିସୋ ହେସ, ସକିଂ ଖଣ୍ଡେ ଜାତେ ପୁନ ପୂରେତବ୍ବୋୱ। ଯୋ ପନ “ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ଯସ୍ସ ମେ ପତ୍ତଗତଂ ଅନାପୁଚ୍ଛାୱ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ”ତି ସୋମନସ୍ସଂ ଜନେତି, ତସ୍ସ ପୁଣ୍ଣୋ ନାମ ହୋତି।

ଏୱଂ ପୂରିତସାରଣୀୟଧମ୍ମସ୍ସ ପନ ନେୱ ଇସ୍ସା, ନ ମଚ୍ଛରିୟଂ ହୋତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ପିୟୋ ହୋତି ସୁଲଭପଚ୍ଚୟୋ, ପତ୍ତଗତମସ୍ସ ଦିୟ୍ୟମାନମ୍ପି ନ ଖୀୟତି, ଭାଜନୀୟଭଣ୍ଡଟ୍ଠାନେ ଅଗ୍ଗଭଣ୍ଡଂ ଲଭତି, ଭୟେ ୱା ଛାତକେ ୱା ସମ୍ପତ୍ତେ ଦେୱତା ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି।

ତତ୍ରିମାନି ୱତ୍ଥୂନି – ଲେଣଗିରିୱାସୀ ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ କିର ମହାଖୀରଗାମଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱସତି। ପଞ୍ଞାସମତ୍ତା ଥେରା ନାଗଦୀପଂ ଚେତିୟୱନ୍ଦନତ୍ଥାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଖୀରଗାମେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅଲଦ୍ଧା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ଥେରୋ ପୱିସନ୍ତୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି “ଲଦ୍ଧଂ, ଭନ୍ତେ”ତି। ୱିଚରିମ୍ହ, ଆୱୁସୋତି। ସୋ ଅଲଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଆହ “ଭନ୍ତେ, ଯାୱାହଂ ଆଗଚ୍ଛାମି, ତାୱ ଇଧେୱ ହୋଥା”ତି । ମୟଂ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଞାସ ଜନା ପତ୍ତତେମନମତ୍ତମ୍ପି ନ ଲଭିମ୍ହାତି। ଭନ୍ତେ, ନେୱାସିକା ନାମ ପଟିବଲା ହୋନ୍ତି, ଅଲଭନ୍ତାପି ଭିକ୍ଖାଚାରମଗ୍ଗସଭାଗଂ ଜାନନ୍ତୀତି। ଥେରା ଆଗମିଂସୁ। ଥେରୋ ଗାମଂ ପାୱିସି। ଧୁରଗେହେୟେୱ ମହାଉପାସିକା ଖୀରଭତ୍ତଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଥେରଂ ଓଲୋକୟମାନା ଠିତା ଥେରସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସେୱ ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୋ ତଂ ଆଦାୟ ଥେରାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା “ଗଣ୍ହଥ, ଭନ୍ତେ”ତି ସଙ୍ଘତ୍ଥେରଂ ଆହ। ଥେରୋ “ଅମ୍ହେହି ଏତ୍ତକେହି କିଞ୍ଚି ନ ଲଦ୍ଧଂ, ଅୟଂ ସୀଘମେୱ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ”ତି ସେସାନଂ ମୁଖଂ ଓଲୋକେସି। ଥେରୋ ଓଲୋକନାକାରେନେୱ ଞତ୍ୱା “ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଲଦ୍ଧୋ ପିଣ୍ଡପାତୋ, ନିକ୍କୁକ୍କୁଚ୍ଚା ଗଣ୍ହଥା”ତିଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସବ୍ବେସଂ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନାପି ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଭୁଞ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ଥେରା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ “କଦା, ଆୱୁସୋ, ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ପଟିୱିଜ୍ଝୀ”ତି? ନତ୍ଥି ମେ, ଭନ୍ତେ, ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋତି। ଝାନଲାଭୀସି ଆୱୁସୋତି? ଏତମ୍ପି ମେ, ଭନ୍ତେ, ନତ୍ଥୀତି। ନନୁ,

ଆୱୁସୋ, ପାଟିହାରିଯନ୍ତି? ସାରଣୀଯଧମ୍ମୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ପୂରିତୋ, ତସ୍ସ ମେ ପୂରିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସଚେପି ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସଂ ହୋତି, ପତ୍ତଗତଂ ନ ଖୀଯତୀତି। ସାଧୁ ସାଧୁ ସପ୍ପୁରିସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକମିଦଂ ତୁଯ୍ହନ୍ତି। ଇଦଂ ତାୱ ପତ୍ତଗତଂ ନ ଖୀଯତୀତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁ।

ଅଯମେୱ ପନ ଥେରୋ ଚେତିଯପବ୍ବତେ ଗିରିଭଣ୍ଡମହାପୂଜାଯ ଦାନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା "ଇମସ୍ମିଂ ଦାନେ କିଂ ୱରଭଣ୍ଡ"ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଦ୍ୱେ ସାଟକା, ଭନ୍ତେତି। ଏତେ ମଯ୍ହଂ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତୀତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚୋ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି "ଏକୋ ଦହରୋ ଏୱଂ ୱଦତୀ"ତି। "ଦହରସ୍ସ ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ, ମହାଥେରାନଂ ପନ ସୁଖୁମା ସାଟକା ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ"ତି ୱତ୍ୱା "ମହାଥେରାନଂ ଦସ୍ସାମୀ"ତି ଠପେସି। ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପଟିପାଟିଯା ଠିତେ ଦେନ୍ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ଠପିତାପି ତେ ସାଟକା ହତ୍ଥଂ ନାରୋହନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେୱ ଆରୋହନ୍ତି। ଦହରସ୍ସ ଦାନକାଲେ ପନ ହତ୍ଥଂ ଆରୁଳ୍ହା। ସୋ ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ମୁଖଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଦହରଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସଙ୍ଘଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦହରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା "ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ କଦା ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ଥା"ତି ଆହ। ସୋ ପରିଯାଯେନପି ଅସନ୍ତଂ ଅୱଦନ୍ତୋ "ନତ୍ଥି ମଯ୍ହଂ, ମହାରାଜ, ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ"ତି ଆହ। ନନୁ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବେୱ ଅୱଚୁତ୍ଥାତି। ଆମ ମହାରାଜ, ସାରଣୀଯଧମ୍ମପୂରକୋ ଅହଂ, ତସ୍ସ ମେ ଧମ୍ମସ୍ସ ପୂରିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭାଜନୀଯଟ୍ଠାନେ ଅଗ୍ଗଭଣ୍ଡଂ ପାପୁଣାତୀତି। "ସାଧୁ ସାଧୁ ଭନ୍ତେ, ଅନୁଚ୍ଛୱିକମିଦଂ ତୁମ୍ହାକ"ନ୍ତି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଇଦଂ ଭାଜନୀଯଟ୍ଠାନେ ଅଗ୍ଗଭଣ୍ଡଂ ପାପୁଣାତୀତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁ।

ଚଣ୍ଡାଲତିସ୍ସଭଯେନ ପନ ଭାତରଗାମୱାସିନୋ ନାଗତ୍ଥେରିଯା ଅନାରୋଚେତ୍ୱାୱ ପଲାଯିଂସୁ। ଥେରୀ ପଚ୍ଚୂସସମଯେ "ଅତି ୱିଯ ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସୋ ଗାମୋ, ଉପଧାରେଥ ତାୱା"ତି ଦହରଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଆହ। ତା ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ଥେରିଯା ଆରୋଚେସୁଂ। ସା ସୁତ୍ୱା "ମା ତୁମ୍ହେ ତେସଂ ଗତଭାୱଂ ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ଅତ୍ତନୋ ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାଯୋନିସୋମନସିକାରେସୁଯେୱ ଯୋଗଂ କରୋଥା"ତି ୱତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲାଯଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଅତ୍ତଦ୍ୱାଦସମା ଗାମଦ୍ୱାରେ ନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ଅଟ୍ଠାସି। ରୁକ୍ଖେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ଦ୍ୱାଦସନ୍ନମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦତ୍ୱା "ଅଯ୍ୟେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ମା ଗଚ୍ଛଥ, ନିଚ୍ଚଂ ଇଧେୱ ଏଥା"ତି ଆହ। ଥେରିଯା ପନ କନିଟ୍ଠଭାତା ନାଗତ୍ଥେରୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ସୋ "ମହନ୍ତଂ ଭଯଂ, ନ ସକ୍କା ଯାପେତୁଂ, ପରତୀରଂ ଗମିସ୍ସାମୀ"ତି ଅତ୍ତଦ୍ୱାଦସମୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ "ଥେରିଂ ଦିସ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀ"ତି ଭାତରଗାମଂ ଆଗତୋ। ଥେରୀ "ଥେରା ଆଗତା"ତି ସୁତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା "କିଂ ଅଯ୍ୟା"ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସା "ଅଜ୍ଜ ଏକଦିୱସଂ ୱିହାରେ ୱସିତ୍ୱା ସ୍ୱେୱ ଗମିସ୍ସଥା"ତି ଆହ। ଥେରା ୱିହାରଂ ଆଗମଂସୁ।

ଥେରୀ ପୁନଦିୱସେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା "ଇମଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା"ତି ଆହ। ଥେରୋ "ୱଟ୍ଟିସ୍ସତି ଥେରୀ"ତି ୱତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅଟ୍ଠାସି। ଧମ୍ମିକୋ ତାତ ପିଣ୍ଡପାତୋ, କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜଥାତି। ୱଟ୍ଟିସ୍ସତି ଥେରୀତି। ସା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେ ଖିପି। ପତ୍ତୋ ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ଥେରୋ "ସତ୍ତତାଲମତ୍ତେ ଠିତମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁନୀଭତ୍ତମେୱ ଥେରୀ"ତି ୱତ୍ୱା "ଭଯଂ ନାମ ସବ୍ବକାଲଂ ନ ହୋତି, ଭଯେ ୱୂପସନ୍ତେ ଅରିଯୱଂସଂ କଥଯମାନୋ 'ଭୋ ପିଣ୍ଡପାତିକ ଭିକ୍ଖୁନୀଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱୀତିନାମଯିତ୍ଥା'ତି ଚିତ୍ତେନ ଅନୁୱଦିଯମାନୋ ସନ୍ଥମ୍ଭିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥ ଥେରିଯୋ"ତି ମଗ୍ଗଂ ଆରୁହି। ରୁକ୍ଖଦେୱତାପି "ସଚେ ଥେରୋ ଥେରିଯା ହତ୍ଥତୋ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତି, ନ ନଂ ନିୱତ୍ତେସ୍ସାମି, ସଚେ ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତି, ନିୱତ୍ତେସ୍ସାମୀ"ତି ଚିନ୍ତଯମାନା ଠତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଗମନଂ ଦିସ୍ୱା ରୁକ୍ଖା ଓରୁଯ୍ହ "ପତ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଦେଥା"ତି ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଥେରଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂଯେୱ ଆନେତ୍ୱା ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ପଟିଞ୍ଞଂ କାରେତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଦ୍ୱାଦସ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଉପଟ୍ଠହି । ଇଦଂ ଦେୱତା ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁ। ତତ୍ର ହି ଥେରୀ ସାରଣୀଯଧମ୍ମପୂରିକା ଅହୋସି।

ନତ୍ଥି ଏତେସଂ ଖଣ୍ଡନ୍ତି ଅଖଣ୍ଡାନି, ତଂ ପନ ନେସଂ ଖଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସେତୁଂ "ଯସ୍ସା"ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଉପସମ୍ପନ୍ନସୀଲାନଂ ଉଦ୍ଦେସକ୍କମେନ ଆଦିଅନ୍ତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତେନାହ "ସତ୍ତସୂ"ତିଆଦି। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସୀଲାନଂ ପନ ସମାଦାନକ୍କମେନପି ଆଦିଅନ୍ତା ଲବ୍ଭନ୍ତି। ପରିଯନ୍ତେ ଛିନ୍ନସାଟକୋ ୱିଯାତି ୱତ୍ଥନ୍ତେ ଦସନ୍ତେ ୱା ଛିନ୍ନୱତ୍ଥଂ ୱିଯ। ୱିସଦିସୁଦାହରଣଞ୍ଚେତଂ "ଅଖଣ୍ଡାନୀ"ତି ଇମସ୍ସ ଅଧିକତତ୍ତା। ଏୱଂ ସେସାନିପି ଉଦାହରଣାନି। ଖଣ୍ଡନ୍ତି ଖଣ୍ଡୱନ୍ତଂ, ଖଣ୍ଡିତଂ ୱା। ଛିଦ୍ଦନ୍ତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ୱିସଭାଗୱଣ୍ଣେନ ଗାୱୀ ୱିଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିସଭାଗୱଣ୍ଣେନ ଉପଡ୍ଢଂ ତତିଯଭାଗଂ ୱା ସମ୍ଭିନ୍ନୱଣ୍ଣଂ ସବଲଂ, ୱିସଭାଗୱଣ୍ଣେହେୱ ପନ ବିନ୍ଦୂହି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱିମିସ୍ସଂ କମ୍ମାସଂ। ଅଯଂ ଇମେସଂ ୱିସେସୋ।

ଭୁଜିସ୍ସଭାୱକରଣତୋତି ତଣ୍ହାଦାସବ୍ୟତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ଭୁଜିସ୍ସଭାୱକରଣତୋ। ସୀଲସ୍ସ ଚ ତଣ୍ହାଦାସବ୍ୟତୋ ମୋଚନଂ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଭାୱାପାଦନଂ, ତେନସ୍ସ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯତା ଦସ୍ସିତା। "ଭୁଜିସ୍ସଭାୱକରଣତୋ"ତି ଚ ଇମିନା ଭୁଜିସ୍ସକରାନି ଭୁଜିସ୍ସାନୀତି ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନାଯଂ ନିଦ୍ଦେସୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯସ୍ମା ଚ ତଂସମଙ୍ଗୀପୁଗ୍ଗଲୋ ସେରୀ ସଯଂୱସୀ ଭୁଜିସ୍ସୋ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମାପି ଭୁଜିସ୍ସାନି। ସୁପରିସୁଦ୍ଧଭାୱେନ ପାସଂସତ୍ତା ୱିଞ୍ଞୁପସତ୍ଥାନି। ଅୱିଞ୍ଞୂନଂ ପସଂସାଯ ଅପ୍ପମାଣଭାୱତୋ ୱିଞ୍ଞୂଗହଣଂ କତଂ। ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ଅପରାମଟ୍ଠତ୍ତାତି "ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ଦେୱୋ ୱା ଭୱିସ୍ସାମି ଦେୱଞ୍ଞତରୋ ୱା"ତି ତଣ୍ହାପରାମାସେନ "ଇମିନାହଂ ସୀଲେନ ଦେୱୋ ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିଚ୍ଚୋ ଧୁୱୋ ସସ୍ସତୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ"ତି

ଦିଟ୍ଠିପରାମାସେନ ଚ ଅପରାମଟ୍ଠତ୍ତା। ଅଥ ୱା ‘‘ଅଯଂ ତେ ସୀଲେସୁ ଦାସୋ’’ତି ଚତୂସୁ ୱିପତ୍ତୀସୁ ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ୱିପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ନାମ ତ୍ୱଂ ଆପନ୍ନପୁବ୍ବୋ’’ତି କେନଚି ପରାମଟ୍ଠୁଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତ୍ତା ଅପରାମଟ୍ଠାନୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ସୀଲଂ ନାମ ଅୱିପ୍ପଟିସାରାଦିପାରମ୍ପରିଯେନ ଯାୱଦେୱ ସମାଧିସମ୍ପାଦନତ୍ଥନ୍ତି ଆହ ‘‘ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନୀ’’ତି। ସମାଧିସଂୱତ୍ତନପ୍ପଯୋଜନାନି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି।

ସମାନଭାୱୋ ସାମଞ୍ଞଂ, ପରିପୁଣ୍ଣଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିଭାୱେନ ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ନସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ୱିଯ ଭେଦାଭାୱତୋ ସୀଲେନ ସାମଞ୍ଞଂ ସୀଲସାମଞ୍ଞଂ, ତଂ ଗତୋ ଉପଗତୋତି ସୀଲସାମଞ୍ଞଗତୋ। ତେନାହ ‘‘ସମାନଭାୱୂପଗତସୀଲୋ’’ତି, ସୀଲସମ୍ପତ୍ତିଯା ସମାନଭାୱଂ ଉପଗତସୀଲୋ ସଭାଗୱୁତ୍ତିକୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଞ୍ହି ସୀଲଂ ସମୁଦ୍ଦନ୍ତରେପି ଦେୱଲୋକେପି ୱସନ୍ତାନଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଂ ସୀଲେନ ସମାନମେୱ ହୋତି, ନତ୍ଥି ମଗ୍ଗସୀଲେ ନାନତ୍ତଂ। କାମଞ୍ଚେ ପୁଥୁଜ୍ଜନାନମ୍ପି ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲେ ନାନତ୍ତଂ ନ ସିଯା, ତଂ ପନ ନ ଏକନ୍ତିକନ୍ତି ଇଧ ନାଧିପ୍ପେତଂ, ମଗ୍ଗସୀଲଂ ପନ ଏକନ୍ତିକଂ ନିଯତଭାୱତୋତି ତମେୱ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଯାନି ତାନି ସୀଲାନୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଯାଯନ୍ତି ଯା ଅଯଂ ମଯ୍ହଞ୍ଚେୱ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖଭୂତା। ଦିଟ୍ଠୀତି ମଗ୍ଗସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ନିଦ୍ଦୋସାତି ନିଦ୍ଧୁତଦୋସା, ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନରାଗାଦିପାପଧମ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ। ନିଯ୍ୟାତୀତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖତୋ ନିସ୍ସରତି ନିଗଚ୍ଛତି। ସଯଂ ନିଯନ୍ତୀଯେୱ ହି ତଂସମଙ୍ଗୀପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖତୋ ନିଯ୍ୟାପେତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯା ସତ୍ଥୁ ଅନୁସିଟ୍ଠି, ତଂ କରୋତୀତି ତକ୍କରୋ, ତସ୍ସ, ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପଜ୍ଜନକସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିଟ୍ଠିସାମଞ୍ଞଗତୋତି ସଚ୍ଚସମ୍ପଟିୱେଧେନ ସମାନଦିଟ୍ଠିଭାୱଂ ଉପଗତୋ।

କତିପୁଚ୍ଛାୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଛଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୭୬।ପଠମେନ ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନେନାତିଆଦି ସବ୍ବଂ ଉଦ୍ଦେସନିଦ୍ଦେସାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତପାଠଇଂ ଅନୁସାରେନେୱ ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ।

ସମଥଭେଦଂ

ଅଧିକରଣପରିଯାଯୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୯୩।ଲୋଭୋପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋତିଆଦୀସୁ ପନ ଲୋଭହେତୁ ୱିୱଦନତୋ ‘‘ଲୋଭୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ଠାନାନୀତି କାରଣାନି। ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଠାନଂ। କେ ତିଟ୍ଠନ୍ତି? ୱିୱାଦାଧିକରଣାଦଯୋ। ୱସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ୱତ୍ଥୁ। ଭୱନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଭୂମି। କୁସଲାକୁସଲାବ୍ୟାକତଚିତ୍ତସମଙ୍ଗିନୋ ୱିୱଦନତୋ ‘‘ନୱ ହେତୂ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଦ୍ୱାଦସ ମୂଲାନୀତି ‘‘କୋଧନୋ ହୋତି ଉପନାହୀ’’ତିଆଦୀନି ଦ୍ୱାଦସ ମୂଲାନି।

୨୯୪-୨୯୫। ଇମାନେୱ ଦ୍ୱାଦସ କାଯୱାଚାହି ସଦ୍ଧିଂ ‘‘ଚୁଦ୍ଦସ ମୂଲାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତାନି। ସତ୍ତ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ଠାନାନୀତି ଏତ୍ଥ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତସ୍ସ ଯା ଆପତ୍ତି, ତସ୍ସା ପୁବ୍ବେ ଆପନ୍ନା ଆପତ୍ତିଯୋ ଠାନାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କୁସଲ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ଆପତ୍ତାଧିକରଣେ ଅକୁସଲାବ୍ୟାକତୱସେନ ଛ ହେତୂ ୱୁତ୍ତା। କୁସଲଚିତ୍ତଂ ପନ ଅଙ୍ଗଂ ହୋତି, ନ ହେତୁ।

୨୯୬।ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି ଠାନାନୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଏୱଂ କତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇତିକତ୍ତବ୍ବତାଦସ୍ସନୱସେନ ପୱତ୍ତପାଠଇ କମ୍ମଂ ନାମ, ଯଥାଠିତପାଠଇୱସେନ କରୋନ୍ତାନଂ କିରିଯା କିଚ୍ଚାଧିକରଣଂ ନାମ। ଞତ୍ତିଞତ୍ତିଦୁତିଯଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମାନି ଞତ୍ତିତୋ ଜାଯନ୍ତି, ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ ଅପଲୋକନତୋୱାତି ଆହ ‘‘ଞତ୍ତିତୋ ୱା ଅପଲୋକନତୋ ୱା’’ତି। କିଚ୍ଚାଧିକରଣଂ ଏକେନ ସମଥେନ ସମ୍ମତି, ସମ୍ମଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେହି ସମେତବ୍ବତ୍ତା ‘‘ୱିୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ ସାଧାରଣା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତବ୍ଭାଗିଯୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୯୮।ୱିୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ ତବ୍ଭାଗିଯାତି ୱିୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ ୱୂପସମତୋ ତପ୍ପକ୍ଖିକା।

ସମଥା ସମଥସ୍ସ ସାଧାରଣୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୯୯। ଏକଂ ଅଧିକରଣଂ ସଙ୍କେ ସମଥା ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ସମେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ସମଥା ସମଥସ୍ସ ସାଧାରଣା, ସମଥାସମଥସ୍ସ ଅସାଧାରଣା''ତି ଆହ। ଯେଭୁୟ୍ୟସିକାୟ ସମନଂ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟଂ ୱିନା ନ ହୋତୀତି ଆହ ''ଯେଭୁୟ୍ୟସିକା ସମ୍ମୁଖାୱିନୟସ୍ସ ସାଧାରଣା''ତି। ସତିୱିନୟାଦୀହି ସମନସ୍ସ ଯେଭୁୟ୍ୟସିକାୟ କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥୀତି ଆହ ''ସତିୱିନୟସ୍ସ…ପେ… ଅସାଧାରଣା''ତି। ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ତବ୍ଭାଗିୟୱାରେପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ୱିନୟୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୨। ସଙ୍କେସମ୍ପି ସମଥାନଂ ୱିନୟପରିୟାୟୋ ଲବ୍ଭତୀତି ''ୱିନୟୋ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ''ତିଆଦିନା ୱିନୟୱାରୋ ଉଦ୍ଧଟୋ। ସିୟା ନ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟଂ ଠପେତ୍ୱା ସତିୱିନୟାଦୟୋ ସେସସମଥା ଅଧିପ୍ପେତା। ଏସ ନୟୋ ସେସେସୁପି।

କୁସଲୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୩। ସଙ୍ଘସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଞ୍ଞାତେ ତଂ ପଟିଜାନନଂ ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତା ନାମ। ତସ୍ସ ପଟିଜାନନଚିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ''ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ କୁସଲୋ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ନତ୍ଥି ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ ଅକୁସଲୋତି ଧମ୍ମୱିନୟପୁଗ୍ଗଲସମ୍ମୁଖତାହି ତିୱଙ୍ଗିକୋ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ ଏତେହି ୱିନା ନତ୍ଥି। ତତ୍ଥ କୁସଲଚିତ୍ତେହି କରଣକାଲେ କୁସଲୋ, ଅରହନ୍ତେହି କରଣକାଲେ ଅବ୍ୟାକତୋ। ଏତେସଂ ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତାଦୀନଂ ଅକୁସଲପଟିପକ୍ଖତ୍ତା ଅକୁସଲସ୍ସ ସମ୍ଭୱୋ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ''ନତ୍ଥି ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ ଅକୁସଲୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ''ଯେଭୁୟ୍ୟସିକା ଅଧମ୍ମୱାଦୀହି ୱୂପସମନକାଲେ, ଧମ୍ମୱାଦୀନମ୍ପି ଅଧମ୍ମୱାଦିମ୍ହି ସଲାକଗ୍ଗାହାପକେ ଜାତେ ଅକୁସଲା। ସତିୱିନୟୋ ଅନରହତୋ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ସତିୱିନୟଦାନେ ଅକୁସଲୋ। ଅମୂଳ୍ହୱିନୟୋ ଅନୁମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ଦାନେ, ପଟିଞ୍ଞାତକରଣଂ ମୂଳ୍ହସ୍ସ ଅଜାନତୋ ପଟିଞ୍ଞାୟ କରଣେ, ତସ୍ସପାପିୟସିକା ସୁଦ୍ଧସ୍ସ କରଣେ, ତିଣୱତ୍ଥାରକଂ ମହାକଲହେ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ କରଣେ ଚ ଅକୁସଲଂ। ସବ୍ବତ୍ଥ ଅରହତୋ ୱସେନେୱ ଅବ୍ୟାକତ''ନ୍ତି ସବ୍ବମେତଂ ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ।

ସମଥୱାରୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୪-୩୦୫।ଯତ୍ଥ ଯେଭୁୟ୍ୟସିକା ଲବ୍ଭତି, ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ ଲବ୍ଭତୀତିଆଦି ପୁଚ୍ଛା। ଯସ୍ମିଂସମୟେ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟେନ ଚାତିଆଦି ତସ୍ସା ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ, ଯସ୍ମିଂ ସମୟେ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟେନ ଚ ଯେଭୁୟ୍ୟସିକାୟ ଚ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମ୍ମତି, ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଯତ୍ଥ ଯେଭୁୟ୍ୟସିକା ଲବ୍ଭତି, ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ ଲବ୍ଭତୀତି ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯତ୍ଥ ପଟିଞ୍ଞାତକରଣଂ ଲବ୍ଭତି, ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ ଲବ୍ଭତୀତି ଏତ୍ଥ ଏକଂ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ବହୂ ୱା ଭିକ୍ଖୂ ''ଇମଂ ନାମ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତେ ସତି ''ଆମା''ତି ପଟିଜାନନେ ଦ୍ୱେପି ପଟିଞ୍ଞାତକରଣସମ୍ମୁଖାୱିନୟା ଲବ୍ଭନ୍ତି। ତତ୍ଥ ''ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତା ଧମ୍ମୱିନୟପୁଗ୍ଗଲସମ୍ମୁଖତା''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତସମ୍ମୁଖାୱିନୟେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପୁରତୋ ପଟିଞ୍ଞାତଂ ଚେ, ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତା। ତତ୍ଥେୱ ଦେସିତଂ ଚେ, ଧମ୍ମୱିନୟସମ୍ମୁଖତାୟୋପି ଲଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ଅଥ ୱିୱଦନ୍ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଟିଜାନନ୍ତି ଚେ, ପୁଗ୍ଗଲସମ୍ମୁଖତା। ତସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ ଦେସିତଂ ଚେ, ଧମ୍ମୱିନୟସମ୍ମୁଖତାୟୋପି ଲଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ଏକସ୍ସେୱ ୱା ଏକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଆପତ୍ତିଦେସନକାଲେ ''ପସ୍ସସି, ପସ୍ସାମୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୱିନୟପୁଗ୍ଗଲସମ୍ମୁଖତାସଙ୍ଖାତୋ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ ଚ ପଟିଞ୍ଞାତକରଣଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧଂ ହୋତି।

ସଂସଟ୍ଠୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୬। ଅଧିକରଣାନଂ ୱୂପସମୋୱ ସମଥୋ ନାମ, ତସ୍ମା ଅଧିକରଣେନ ୱିନା ସମଥା ନତ୍ଥୀତି ଆହ ''ମା ହେୱନ୍ତିସ୍ସ ୱଚନୀୟୋ…ପେ… ୱିନିବ୍ଭୁଜିତ୍ୱା ନାନାକରଣଂ ପଞ୍ଞାପେତୁ''ନ୍ତି।

ସମଥାଧିକରଣୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୯-୩୧୦।ସମଥା ସମଥେହି ସମ୍ମନ୍ତୀତିଆଦି ପୁଚ୍ଛା। ସିୟା ସମଥା ସମଥେହି ସମ୍ମନ୍ତୀତିଆଦି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। ତତ୍ଥ ସମଥା ସମଥେହି ସମ୍ମନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ମନ୍ତୀତି ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅଧିକରଣା ୱା ପନ ସମ୍ମନ୍ତି ୱୂପସମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ଯେଭୁୟ୍ୟସିକା ସମ୍ମୁଖାୱିନୟେନ ସମ୍ମତୀତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯେଭୁୟ୍ୟସିକା ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ସତିୱିନୟାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ତେସଂ ତସ୍ସା ଅନୁପକାରତ୍ତାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୩୧୧। ''ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ ୱିୱାଦାଧିକରଣେନ ସମ୍ମତୀ''ତି ପାଠୋ। ''ସମ୍ମୁଖାୱିନୟୋ ନ କେନଚି ସମ୍ମତୀ''ତି ହି ଅୱସାନେ ୱୁତ୍ତତ୍ତା

ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ସଯଂ ସମଥେନ ୱା ଅଧିକରଣେନ ୱା ସମେତବ୍ବୋ ନ ହୋତି।

୩୧୩।ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ…ପେ… କିଚ୍ଚାଧିକରଣେନ ସମ୍ମତୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ସୁଣାତୁ ମେ ଭନ୍ତେ …ପେ… ପଠମଂ ସଲାକଂ ନିକ୍ଖିପାମୀ’’ତି ଏୱଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ କିଚ୍ଚାଧିକରଣେନ ସମ୍ମତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ସମୁଟ୍ଠାପନୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୧୪।ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ନ କତମଂ ଅଧିକରଣଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି ‘‘ନାଯଂ ଧମ୍ମୋ’’ତି ୱୁତ୍ତମତ୍ତେନେୱ କିଞ୍ଚି ଅଧିକରଣଂ ନ ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଭଜତିୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୧୮-୯।କତମଂ ଅଧିକରଣଂ ପରିଯାପନ୍ନନ୍ତି କତମାଧିକରଣପରିଯାପନ୍ନଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ଭଜତୀତି ପଠମୁପ୍ପନ୍ନୱିୱାଦଂ ପଚ୍ଛା ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଭଜତି। ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ଦ୍ୱେ ସମଥେ ଭଜତୀତି ‘‘ମଂ ୱୂପସମେତୁଂ ସମତ୍ଥା ତୁମ୍ହେ’’ତି ୱଦନ୍ତଂ ୱିଯ ଭଜତି। ଦ୍ୱୀହି ସମଥେହି ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ‘‘ମଯଂ ତଂ ୱୂପସମେସ୍ସାମା’’ତି ୱଦନ୍ତେହି ୱିଯ ଦ୍ୱୀହି ସମଥେହି ସଙ୍ଗହିତଂ।

ଖନ୍ଧକପୁଚ୍ଛାୱାରୋ

ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱଣ୍ଣନା

୩୨୦।ନିଦାନେନଚ ନିଦ୍ଦେସେନ ଚ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନିଦାନେନାତି ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଦେସସଙ୍ଖାତେନ ନିଦାନେନ। ନିଦ୍ଦେସେନାତି ପୁଗ୍ଗଲାଦିନିଦ୍ଦେସେନ। ଉଭଯେନପି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ ଦସ୍ସିତଂ, ତସ୍ମା ୱତ୍ଥୁନା ସଦ୍ଧିଂ ଖନ୍ଧକଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଉପସମ୍ପଦକ୍ଖନ୍ଧକେ। ଉତ୍ତମାନି ପଦାନି ୱୁତ୍ତାନୀତି ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଊନୱୀସତିୱସ୍ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ’’ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ୯୯, ୧୨୪) ନଯେନ ଉତ୍ତମପଦାନି ୱୁତ୍ତାନି। ଚମ୍ମସଂଯୁତ୍ତେତି ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଏକୁତ୍ତରିକନଯୋ

ଏକକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୧। ମୂଲୱିସୁଦ୍ଧିଯାଅନ୍ତରାପତ୍ତୀତି ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସନଂ କତ୍ୱା ଠିତେନ ଆପନ୍ନା। ‘‘ଅଗ୍ଘୱିସୁଦ୍ଧିଯା ଅନ୍ତରାପତ୍ତୀତି ସମ୍ବହୁଲା ଆପତ୍ତିଯୋ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତାସୁ ସଙ୍ଘଚିରପଟିଚ୍ଛନ୍ନୱସେନ ଅଗ୍ଘସମୋଧାନଂ ଗହେତ୍ୱା ୱସନ୍ତେନ ଆପନ୍ନାପତ୍ତୀ’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ସୌସ୍ସାହେନେୱ ଚିତ୍ତେନାତି ‘‘ପୁନପି ଆପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ସୌସ୍ସାହେନେୱ ଚିତ୍ତେନ। ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକାଯ ୱସେନ ଚେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନେୱାହ ‘‘ଅଟ୍ଠମେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ପାରାଜିକମେୱ ହୋତୀ’’ତି। ‘‘ଧମ୍ମିକସ୍ସ ପଟିସ୍ସୱସ୍ସ ଅସଚ୍ଚାପନେ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଧମ୍ମିକପଟିସ୍ସୱସ୍ସ ୱିସଂୱାଦେ ଦୁକ୍କଟଂ ନ ହୋତି। ‘‘ତୁମ୍ହେ ୱିବ୍ଭମଥା’’ତି ହି ୱୁତ୍ତେ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ସଚେ ନ ୱିବ୍ଭମତି, ଅନାପତ୍ତି। ଏୱଂ ସଙ୍ଘତ୍ଥା। ପଞ୍ଚଦସସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ‘‘କାଲେନ ୱକ୍ଖାମି, ନୋ ଅକାଲେନା’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପଞ୍ଚଦସଧମ୍ମେସୁ। ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ ଭବ୍ବତାଯ ଭବ୍ବାପତ୍ତିକା।

ଏକକୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦୁକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୨। ଦୁକେସୁ ନିଦହନେତି ଆତପେ ଅତିଚିରଂ ଠପେତ୍ୱା ନିଦହନେ। ୱତ୍ଥୁସଭାଗଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଦେସେନ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତି, ଆପନ୍ନଂ ଆପତ୍ତିଂ ନ ଦେସେସ୍ସାମୀତି ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ନ ଦେସେନ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତି। ରୋମଜନପଦେ ଜାତଂ ରୋମକଂ। ପକ୍କାଲକନ୍ତି ଯୱକ୍ଖାରଂ। ଅନୁଞ୍ଞାତଲୋଣତ୍ତା ଲୋଣାନିପି ଦୁକେସୁ ୱୁତ୍ତାନି।

ଦୁକୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତିକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୩। ତିକେସୁ ୱଚୀସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ କାଯକିରିଯଂ କତ୍ୱାତି କାଯେନ ନିପଚ୍ଚକାରଂ କତ୍ୱା। ମୁଖାଲମ୍ବରକରଣାଦିଭେଦୋତି ମୁଖଭେରିୱାଦନାଦିସ୍ସଭେଦୋ। ଯସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମେ କାଯସମୁଟ୍ଠାନା ଆପତ୍ତିଯୋ, ତଂ କାଯଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ। ଉପଘାତେତୀତି ୱିନାସେତି। ନ ଆଦାତଙ୍କନ୍ତି ‘‘ଇମସ୍ମା ୱିହାରା ପରମ୍ପି ମା ନିକ୍ଖମ, ୱିନଯଧରାନଂ ୱା ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଦାତୁ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ନ ଗହେତଙ୍କନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅକୁସଲାନି ଚେୱ ମୂଲାନି ଚାତି ଅକୋସଲ୍ଲସମ୍ଭୂତଟ୍ଠେନ ଏକନ୍ତାକୁସଲଭାୱତୋ ଅକୁସଲାନି, ଅତ୍ତନା ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମାନଂ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତଭାୱସାଧନତୋ ମୂଲାନି, ନ ଅକୁସଲଭାୱସାଧନତୋ। ନ ହି ମୂଲତୋ ଅକୁସଲାନଂ ଅକୁସଲଭାୱୋ, କୁସଲାଦୀନଂ ୱା କୁସଲାଦିଭାୱୋ। ତଥା ଚ ସତି ମୋମୂହଚିତ୍ତଦ୍ୱଯମୋହସ୍ସ ଅକୁସଲଭାୱୋ ନ ସିଯା।

ଦୁଟ୍ଠୁ ଚରିତାନୀତି ପଚ୍ଚଯତୋ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମତୋ ପୱତ୍ତିଆକାରତୋ ଚ ନ ସୁଟ୍ଠୁ ଅସମ୍ମାପୱତ୍ତିତାନି। ୱିରୂପାନୀତି ବୀଭଚ୍ଛାନି ସମ୍ପତି ଆଯତିଞ୍ଚ ଅନିଟ୍ଠରୂପତ୍ତା। ସୁଟ୍ଠୁ ଚରିତାନୀତିଆଦୀସୁ ୱୁତ୍ତୱିପରିଯାଯେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତଙ୍କୋ। ଦ୍ୱେପି ଚେତେ ତିକା ପଣ୍ଣତ୍ତିଯା ୱା କମ୍ମପଥେହି ୱା କଥେତଙ୍କା। ପଣ୍ଣତ୍ତିଯା ତାୱ କାଯଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମୋ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅୱୀତିକ୍କମୋ କାଯସୁଚରିତଂ। ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମୋ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅୱୀତିକ୍କମୋ ୱଚୀସୁଚରିତଂ। ଉଭଯତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମୋ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ ମନୋଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। ତଯିଦଂ ଦ୍ୱାରଦ୍ୱଯେ ଅକିରିଯସମୁଟ୍ଠାନାଯ ଆପତ୍ତିଯା ୱସେନ ୱେଦିତଙ୍କଂ। ଯଥାୱୁତ୍ତାଯ ଆପତ୍ତିଯା ଅୱୀତିକ୍କମୋୱ ମନୋସୁଚରିତଂ। ଅଯଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିକଥା।

ପାଣାତିପାତାଦଯୋ ପନ ତିସ୍ସୋ ଚେତନା କାଯଦ୍ୱାରେ ୱଚୀଦ୍ୱାରେପି ଉପ୍ପନ୍ନା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଦ୍ୱାରନ୍ତରେ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସପି କମ୍ମସ୍ସ ସନାମାପରିଚ୍ଚାଗତୋ ଯେଭୁଯ୍ୟୱୁତ୍ତିଯା ତବ୍ବହୁଲୱୁତ୍ତିଯା ଚ। ତେନାହୁ ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯା –

‘‘ଦ୍ୱାରେ ଚରନ୍ତି କମ୍ମାନି, ନ ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରଚାରିନୋ;

ତସ୍ମା ଦ୍ୱାରେହି କମ୍ମାନି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱୱତ୍ଥିତା’’ତି। (ଧା। ସ। ଅଟ୍ଠ। କାମାୱଚରକୁସଲ ଦ୍ୱାରକଥା, କାଯକମ୍ମଦ୍ୱାର);

ତଥା ଚତସ୍ସୋ ମୁସାୱାଦାଦିଚେତନା କାଯଦ୍ୱାରେପି ୱଚୀଦ୍ୱାରେପି ଉପ୍ପନ୍ନା ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଅଭିଜ୍ଝା ବ୍ୟାପାଦୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ତଯୋ ମନୋକମ୍ମଭୂତାଯ ଚେତନାଯ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମା ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ, କାଯୱଚୀକମ୍ମଭୂତାଯ ପନ ଚେତନାଯ ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଅଭିଜ୍ଝାଦଯୋ ତଂତଂପକ୍ଖିକା ୱା ହୋନ୍ତି ଅବୋହାରିକା ୱା। ପାଣାତିପାତାଦୀହି ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନା ତିସ୍ସୋ ଚେତନାପି ୱିରତିଯୋପି କାଯସୁଚରିତଂ କାଯିକସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମସ୍ସ ଅକରଣୱସେନ ପୱତ୍ତନତୋ। କାଯେନ ପନ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ସମାଦିଯମାନେ ସୀଲସ୍ସ କାଯସୁଚରିତଭାୱୋ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। ମୁସାୱାଦାଦୀହି ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ଚତସ୍ସୋ ଚେତନାପି ୱିରତିଯୋପି ୱଚୀସୁଚରିତଂ ୱାଚସିକସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମସ୍ସ ଅକରଣୱସେନ ପୱତ୍ତନତୋ। ଅନଭିଜ୍ଝା ଅବ୍ୟାପାଦୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତି ତଯୋ ଚେତନାସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମା ମନୋସୁଚରିତନ୍ତି ଅଯଂ କମ୍ମପଥକଥା।

ତିକୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁକ୍କୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୪। ଚତୁକ୍କେସୁ ଅନରିଯୱୋହାରାତି ଅନରିଯାନଂ ଲାମକାନଂ ୱୋହାରା ସଂୱୋହାରା ଅଭିଲାପୱାଚା। ଅରିଯୱୋହାରାତି ଅରିଯାନଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ୱୋହାରା। ଦିଟ୍ଠୱାଦିତାତି ‘‘ଦିଟ୍ଠଂ ମଯା’’ତି ଏୱଂୱାଦିତା। ଏତ୍ଥ ଚ ତଂତଂସମୁଟ୍ଠାପକଚେତନାୱସେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ପଠମକପ୍ପିକେସୁ ପଠମଂ ପୁରିସଲିଙ୍ଗମେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଆହ ‘‘ପଠମଂ ଉପ୍ପନ୍ନୱସେନା’’ତି। ପୁରିମଂ ପୁରିସଲିଙ୍ଗଂ ପଜହତୀତି ଯଥାୱୁତ୍ତେନଟ୍ଠେନ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଭାୱତୋ ପୁରିମସଙ୍ଖାତଂ ପୁରିସଲିଙ୍ଗଂ ଜହତି। ସତଂ ତିଂସଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ତିଂସାଧିକାନି ସତଂ ସିକ୍ଖାପଦାନି।

ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଚ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଚ ଚତୂସୁ ପାରାଜିକେସୂତି ସାଧାରଣେସୁଯେୱ ଚତୂସୁ ପାରାଜିକେସୁ। ପଠମୋ ପଞ୍ହୋତି ‘‘ଅତ୍ଥି ୱତ୍ଥୁନାନତ୍ତତା, ନୋ ଆପତ୍ତିନାନତ୍ତତା’’ତି ଅଯଂ ପଞ୍ହୋ। ‘‘ଅତ୍ଥି ଆପତ୍ତିସଭାଗତା, ନୋ ୱତ୍ଥୁସଭାଗତା’’ତି ଅଯଂ ଇଧ ଦୁତିଯୋ ନାମ।

ଅନାପତ୍ତିୱସ୍ସଚ୍ଛେଦସ୍ସାତି ନତ୍ଥି ଏତସ୍ମିଂ ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦେ ଆପତ୍ତୀତି ଅନାପତ୍ତିୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୋ, ତସ୍ସ, ଅନାପତ୍ତିକସ୍ସ ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ମନ୍ତାଭାସାତି ମତିଯା ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଭାସନତୋ ଅସମ୍ଫପ୍ପଲାପୱାଚା ଇଧ ‘‘ମନ୍ତାଭାସା’’ତି ୱୁତ୍ତା।

ନୱମଭିକ୍ଖୁନିତୋପଟ୍ଠାଯ ଉପଜ୍ଝାଯାପି ଅଭିୱାଦନାରହା ନୋ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନାରହାତି ଯସ୍ମା ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭତ୍ତଗ୍ଗେ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ଅୱସେସାନଂ ଯଥାଗତିକ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତେନ ଭଗୱତା ଭତ୍ତଗ୍ଗେ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂଯେୱ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ଅୱସେସାନଂ ଆଗତପଟିପାଟିଯା, ତସ୍ମା ନୱମଭିକ୍ଖୁନିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସଚେ ଉପଜ୍ଝାଯାପି ଭିକ୍ଖୁନୀ ପଚ୍ଛା ଆଗଚ୍ଛତି, ନ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନାରହା, ଯଥାନିସିନ୍ନାହିଯେୱ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଭିୱାଦେତବ୍ବତ୍ତା ଅଭିୱାଦନାରହା। ଆଦିତୋ ନିସିନ୍ନାସୁ ପନ ଅଟ୍ଠସୁ ଯା ଅବ୍ଭନ୍ତରିମା ଅଞ୍ଞା ୱୁଡ୍ଢତରା ଆଗଚ୍ଛତି, ସା ଅତ୍ତନୋ ନୱକତରଂ ୱୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ନିସୀଦିତୁଂ ଲଭତି। ତସ୍ମା ସା ତାହି ଅଟ୍ଠହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନାରହା। ଯା ପନ ଅଟ୍ଠହିପି ନୱକତରା, ସା ସଚେପି ସଟ୍ଠିୱସ୍ସା ହୋତି, ଆଗତପଟିପାଟିଯାୱ ନିସୀଦିତୁଂ ଲଭତି।

ଇଧ ନ କପ୍ପନ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତୋତି ପଚ୍ଚନ୍ତିମଜନପଦେସୁ ଠତ୍ୱା ‘‘ଇଧ ନ କପ୍ପନ୍ତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ୱିନଯାତିସାରଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି। କପ୍ପିଯଞ୍ହି ‘‘ନ କପ୍ପତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି ନାମ। ଇଧ କପ୍ପନ୍ତୀତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଚତୁକ୍କୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୫। ପଞ୍ଚକେସୁ ‘‘ନିମନ୍ତିତୋ ସଭତ୍ତୋ ସମାନୋ ସନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନାପୁଚ୍ଛା’’ତି (ପାଚି। ୨୯୪-୨୯୭) ୱଚନତୋ ଅକପ୍ପିଯନିମନ୍ତନଂ ସାଦିଯନ୍ତସ୍ସେୱ ଅନାମନ୍ତଚାରୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ‘‘ପିଣ୍ଡପାତିକସ୍ସ କପ୍ପନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଗଣଭୋଜନାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଭୋଜନନ୍ତି ‘‘ଗିଲାନସମଯୋ’’ତିଆଦିନା ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା ଭୋଜନଂ। ଅତ୍ତିକପ୍ପନାତି ‘‘ମଯ୍ହଂ ଭତ୍ତପଚ୍ଚାସଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଦମ୍ମୀ’’ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତିକପ୍ପନା।

ଅଯସତୋ ୱା ଗରହତୋ ୱାତି ଏତ୍ଥ ପରମ୍ମୁଖା ଅଗୁଣୱଚନଂ ଅଯସୋ। ସମ୍ମୁଖା ଗରହା। ୱିଯସତୀତି ବ୍ଯସନଂ, ହିତସୁଖଂ ଖିପତି ୱିଦ୍ଧଂସେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଞାତୀନଂ ବ୍ଯସନଂ ଞାତିବ୍ଯସନଂ, ଚୋରରୋଗଭଯାଦୀହି ଞାତିୱିନାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୋଗାନଂ ବ୍ଯସନଂ ଭୋଗବ୍ଯସନଂ, ରାଜଚୋରାଦିୱସେନ ଭୋଗୱିନାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ରୋଗୋ ଏୱ ବ୍ଯସନଂ ରୋଗବ୍ଯସନଂ। ରୋଗୋ ହି ଆରୋଗ୍ଯଂ ବ୍ଯସତି ୱିନାସେତୀତି ବ୍ଯସନଂ। ସୀଲସ୍ସ ବ୍ଯସନଂ ସୀଲବ୍ଯସନଂ, ଦୁସ୍ସୀଲ୍ଯସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ୱିନାସଯମାନା ଉପ୍ପନ୍ନା ଦିଟ୍ଠିଯେୱ ବ୍ଯସନଂ ଦିଟ୍ଠିବ୍ଯସନଂ। ଞାତିସମ୍ପଦାତି ଞାତୀନଂ ସମ୍ପଦା ପାରିପୂରି ବହୁଭାୱୋ । ଭୋଗସମ୍ପଦାଯପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଆରୋଗ୍ଯସ୍ସ ସମ୍ପଦା ଆରୋଗ୍ଯସମ୍ପଦା। ପାରିପୂରି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅରୋଗତା। ସୀଲଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଦାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ୱତ୍ତଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦତୀତି ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ କାତବ୍ବୱତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠାପେସି। ଅଟ୍ଠ କପ୍ପେ ଅନୁସ୍ସରୀତିଆଦିନା ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ପୁବ୍ବେନିୱାସଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସୀତି ଦୀପେତି। ଛଡିଯା କମ୍ମପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱାତି ଛଡିଯା ଠପିତାଯ ଅନୁସ୍ସାୱନକମ୍ମପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତାତି ନେୱ ସମାଦାନଂ ଜାନାତି, ନ ଆନିସଂସଂ, ଅତ୍ତନୋ ପନ ମନ୍ଦତ୍ତା ମୋମୂହତ୍ତା ଅଞ୍ଞାଣେନେୱ ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତି। ପାପିଚ୍ଛୋ ଇଚ୍ଛାପକତୋତି "ଅରଞ୍ଞେ ମେ ୱିହରନ୍ତସ୍ସ 'ଅଯଂ ଆରଞ୍ଞିକୋ'ତି ଚତୁପ୍ପଚ୍ଚଯସକ୍କାରଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, 'ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଲଜ୍ଜୀ ପୱିୱିତ୍ତୋ'ତିଆଦୀହି ଚ ଗୁଣେହି ସମ୍ଭାୱେସ୍ସନ୍ତୀ"ତି ଏୱଂ ପାପିକାଯ ଇଚ୍ଛାଯ ଠତ୍ୱା ତାଯ ଏୱ ଇଚ୍ଛାଯ ଅଭିଭୂତୋ ହୁତ୍ୱା ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ "ଅରଞ୍ଞୱାସେନ ପଚ୍ଚଯଲାଭଂ ପତ୍ଥଯମାନୋ"ତି। ଉମ୍ମାଦୱସେନ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତୋ ଉମ୍ମାଦା ଚିତ୍ତକ୍ଖେପା ଆରଞ୍ଞିକୋ ନାମ ହୋତି। ୱଣ୍ଣିତନ୍ତି ଇଦଂ ଆରଞ୍ଞିକଙ୍ଗଂ ନାମ ବୁଦ୍ଧେହି ବୁଦ୍ଧସାୱକେହି ଚ ୱଣ୍ଣିତଂ ପସତ୍ଥନ୍ତି ଆରଞ୍ଞିକୋ ହୋତି।

ପଞ୍ଚକୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଛକ୍କୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୬। ଛକ୍କେସୁ ଛଚ୍ଚସ୍ସପରମତା ଧାରେତବ୍ବନ୍ତି ପଦଭାଜନଂ ଦସ୍ସିତଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଛକ୍କୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସତ୍ତକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୭। ସତ୍ତକେସୁ ଛକ୍କେ ୱୁତ୍ତାନିଯେୱ ସତ୍ତକୱସେନ ଯୋଜେତବ୍ବାନୀତି ଛକ୍କେ ୱୁତ୍ତଚୁଦ୍ଦସପରମାନି ଦ୍ୱିଧା କତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସତ୍ତକାନଂ ୱସେନ ଯୋଜେତବ୍ବାନି।

ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତୀତି ଆପତ୍ତିଂଯେୱ "ଆପତ୍ତୀ"ତି ଜାନାତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଆଭିଚେତସିକାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୬୬) ଅଭିଚେତୋତି ପାକତିକକାମାୱଚରଚିତ୍ତେହି ସୁନ୍ଦରତାଯ ପଟିପକ୍ଖତୋ ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଚ ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ୱିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଉପଚାରଜ୍ଝାନଚିତ୍ତସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଅଭିଚେତସି ଜାତାନି ଆଭିଚେତସିକାନି, ଅଭିଚେତୋସନ୍ନିସ୍ସିତାନୀତି ୱା ଆଭିଚେତସିକାନି। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନନ୍ତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ସୁଖୱିହାରାନଂ। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋତି ପଚ୍ଚକ୍ଖୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ୱୁଚ୍ଚତି, ତତ୍ଥ ସୁଖୱିହାରଭୂତାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତାନି ହି ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ଝାଯିନୋ ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖଂ ୱିନ୍ଦନ୍ତି, ତସ୍ମା "ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରାନୀ"ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ନିକାମଲାଭୀତି ନିକାମେନ ଲାଭୀ, ଅତ୍ତନୋ ଇଚ୍ଛାୱସେନ ଲାଭୀ, ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ ସମତ୍ଥୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀତି ସୁଖେନେୱ ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ ସମତ୍ଥୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅକସିରଲାଭୀତି ଅକସିରାନଂ ଲାଭୀ ୱିପୁଲାନଂ, ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦେନେୱ ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ ସମତ୍ଥୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଲାଭୀଯେୱ ହୋତି, ନ ପନ ସକ୍କୋତି ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ। ଏକଚ୍ଚୋ ସକ୍କୋତି ତଥା ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ, ପାରିପନ୍ଥିକେ ପନ କିଚ୍ଛେନ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତି। ଏକଚ୍ଚୋ ତଥା ଚ ସମାପଜ୍ଜତି, ପାରିପନ୍ଥିକେ ଚ ଅକିଚ୍ଛେନେୱ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତି, ନ ସକ୍କୋତି କାଲମାନନାଳିକଯନ୍ତଂ ୱିଯ ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦେଯେୱ ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ।

ଆସୱାନଂ ଖଯାତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ଖଯା। ଅନାସୱନ୍ତି ଆସୱୱିରହିତଂ। ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚେତୋ-ୱଚନେନ ଅରହତ୍ତଫଲସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ ସମାଧି, ପଞ୍ଞା-ୱଚନେନ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚ ପଞ୍ଞା ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ ଚ ସମାଧି ରାଗତୋ ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ପଞ୍ଞା ଅୱିଜ୍ଜାଯ ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା "ଯୋ ହିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମାଧି, ତଦସ୍ସ ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ (ସଂ। ନି। ୫।୫୨୦)।

ଯା ହିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖବେ, ପଞ୍ଞା, ତଦସ୍ସ ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ (ସଂ। ନି। ୫।୫୧୬)। ଇତି ଖୋ, ଭିକ୍ଖବେ, ରାଗୱିରାଗା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜାୱିରାଗା ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୨।୩୨)। ଅପିଚେତ୍ଥ ସମଥଫଲଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ୱିପସ୍ସନାଫଲଂ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବାତି। ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେତି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ। ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନାଯେୱ ପଞ୍ଞାଯ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା, ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯେନ ଞତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁତମଯଞାଣାଦିନା ୱିଯ ପରପ୍ପଚ୍ଚଯତଂ ନଯଗ୍ଗାହଞ୍ଚ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପରତୋଘୋସାନୁଗତଭାୱନାଧିଗମଭୂତାଯ ଅତ୍ତନୋଯେୱ ପଞ୍ଞାଯ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା, ନ ସଯମ୍ଭୂଞାଣଭୂତାଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀତି ପାପୁଣିତ୍ୱା ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ୱିହରତି।

ସତ୍ତକୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଟ୍ଠକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୮। ଅଟ୍ଠକେସୁ ଅଟ୍ଠାନିସଂସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନାତି –

''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ ହୋତି, ସୋ ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ଆପତ୍ତିଦିଟ୍ଠିନୋ ହୋନ୍ତି, ତେ ଚେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୂ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏୱଂ ଜାନନ୍ତି 'ଅଯଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତୋ ଆଗତାଗମୋ ଧମ୍ମଧରୋ ୱିନଯଧରୋ ମାତିକାଧରୋ ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ଲଜ୍ଜୀ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକୋ ସିକ୍ଖାକାମୋ, ସଚେ ମଯଂ ଇମଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆପତ୍ତିଯା ଅଦସ୍ସନେ ଉକ୍ଖିପିସ୍ସାମ, ନ ମଯଂ ଇମିନା ଭିକ୍ଖୁନା ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥଂ କରିସ୍ସାମ, ୱିନା ଇମିନା ଭିକ୍ଖୁନା ଉପୋସଥଂ କରିସ୍ସାମ, ଭୱିସ୍ସତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ତତୋନିଦାନଂ ଭଣ୍ଡନଂ କଲହୋ ୱିଗ୍ଗହୋ ୱିୱାଦୋ ସଙ୍ଘଭେଦୋ ସଙ୍ଘରାଜି ସଙ୍ଘୱୱତ୍ଥାନଂ ସଙ୍ଘନାନାକରଣ'ନ୍ତି, ଭେଦଗରୁକେହି, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୂହି ନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆପତ୍ତିଯା ଅଦସ୍ସନେ ଉକ୍ଖିପିତବ୍ବୋ''ତି (ମହାୱ। ୪୫୩) –

ଆଦିନା ୱୁତ୍ତଅଟ୍ଠାନିସଂସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ। ତେନ ହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥାଦିଅକରଣଂ ଆଦୀନୱୋ ଭେଦାଯ ସଂୱତ୍ତନତୋ, କରଣଂ ଆନିସଂସୋ ସାମଗ୍ଗିଯା ସଂୱତ୍ତନତୋ। ତସ୍ମା ଏତେ ଅଟ୍ଠାନିସଂସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ ନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍ଖିପିତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦୁତିଯଅଟ୍ଠକେପି ଅଟ୍ଠାନିସଂସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନାତି –

''ଇଧ ପନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ ହୋତି, ସୋ ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ଆପତ୍ତିଦିଟ୍ଠିନୋ ହୋନ୍ତି, ସୋ ଚେ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଏୱଂ ଜାନାତି 'ଇମେ ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ବହୁସ୍ସୁତା ଆଗତାଗମା ଧମ୍ମଧରା ୱିନଯଧରା ମାତିକାଧରା ପଣ୍ଡିତା ବ୍ୟତ୍ତା ମେଧାୱିନୋ ଲଜ୍ଜିନୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକା ସିକ୍ଖାକାମା, ନାଲଂ ମମଂ ୱା କାରଣା ଅଞ୍ଞେସଂ ୱା କାରଣା ଛନ୍ଦା ଦୋସା ମୋହା ଭଯା ଅଗତିଂ ଗନ୍ତୁଂ, ସଚେ ମଂ ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ଆପତ୍ତିଯା ଅଦସ୍ସନେ ଉକ୍ଖିପିସ୍ସନ୍ତି, ନ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ୱିନା ମଯା ଉପୋସଥଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ଭୱିସ୍ସତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ତତୋନିଦାନଂ ଭଣ୍ଡନଂ କଲହୋ ୱିଗ୍ଗହୋ ୱିୱାଦୋ ସଙ୍ଘଭେଦୋ ସଙ୍ଘରାଜି ସଙ୍ଘୱୱତ୍ଥାନଂ ସଙ୍ଘନାନାକରଣ'ନ୍ତି, ଭେଦଗରୁକେନ, ଭିକ୍ଖବେ, ଭିକ୍ଖୁନା ପରେସମ୍ପି ସଦ୍ଧାଯ ସା ଆପତ୍ତି ଦେସେତବ୍ବା''ତି (ମହାୱ। ୪୫୩) –

ଆଦିନା ୱୁତ୍ତଅଟ୍ଠାନିସଂସେ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ପାଠଇଯଂ ଆଗତେହି ସତ୍ତହୀତି ''ପୁବ୍ବେୱସ୍ସ ହୋତି 'ମୁସା ଭଣିସ୍ସ'ନ୍ତି, ଭଣନ୍ତସ୍ସ ହୋତି 'ମୁସା ଭଣାମୀ'ତି, ଭଣିତସ୍ସ ହୋତି 'ମୁସା ମଯା ଭଣିତ'ନ୍ତି ୱିନିଧାଯ ଦିଟ୍ଠିଂ, ୱିନିଧାଯ ଖନ୍ତିଂ, ୱିନିଧାଯ ରୁଚିଂ, ୱିନିଧାଯ ଭାୱ''ନ୍ତି (ପାରା। ୨୨୦) ଏୱମାଗତେହି ସତ୍ତହି।

ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯାତି ଅସେଟ୍ଠଚରିଯତୋ। ରତ୍ତିଂ ନ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ ୱିକାଲଭୋଜନନ୍ତି ଉପୋସଥଂ ଉପୱୁତ୍ଥୋ ରତ୍ତିଭୋଜନଞ୍ଚ ଦିୱାୱିକାଲଭୋଜନଞ୍ଚ ନ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ। ମଞ୍ଚେ ଛମାଯଂୱ ସଯେଥ ସନ୍ଥତେତି କପ୍ପିଯମଞ୍ଚେ ୱା ସୁଧାଦିପରିକମ୍ମକତାଯ ଭୂମିଯଂ ୱା ତିଣପଣ୍ଣପଲାଲାଦୀନି ସନ୍ଥରିତ୍ୱା କତେ ସନ୍ଥତେ ୱା ସଯେଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତଞ୍ହି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମାହୁପୋସଥନ୍ତି ଏତଂ ପାଣାତିପାତାଦୀନି ଅସମାଚରନ୍ତେନ ଉପୱୁତ୍ଥୌପୋସଥଂ ଅଟ୍ଠହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ''ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି।

''ଅକପ୍ପିଯକତଂ ହୋତି ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତକ''ନ୍ତିଆଦଯୋ ଅଟ୍ଠ ଅନତିରିତ୍ତା ନାମ। ସତ୍ତିଆଦି ଅଟ୍ଠମେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ହୋତି। ଅଟ୍ଠକୱସେନ ଯୋଜେତ୍ୱା ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି ପୁରିମାନି ଅଟ୍ଠ ଏକଂ ଅଟ୍ଠକଂ, ତତୋ ଏକଂ ଅପନେତ୍ୱା ସେସେସୁପି ଏକେକଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଏୱମାଦିନା ନଯେନ

ଅଞ୍ଞାନିପି ଅଟ୍ଠକାନି କାତବ୍ବାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଟ୍ଠକୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନୱକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୯। ନୱକେସୁ ଆଘାତୱତ୍ଥୂନୀତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୩୪୦; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୯।୨୯) ଆଘାତକାରଣାନି। ଆଘାତପଟିୱିନୟାନୀତି ଆଘାତସ୍ସ ପଟିୱିନୟକାରଣାନି। ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭାତି ''ତଂ ଅନତ୍ଥଚରଣଂ ମା ଅହୋସୀ''ତି ଏତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ କୁତୋ ଲବ୍ଭା କେନ କାରଣେନ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ। ''ପରୋ ନାମ ପରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତରୁଚିୟା ଅନତ୍ଥଂ କରୋତୀ''ତି ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆଘାତଂ ପଟିୱିନୋଦେତି। ଅଥ ୱା ସଚାହଂ ପଟିକୋପଂ କରେୟ୍ୟଂ, ତଂ କୋପକରଣଂ ଏତ୍ଥ ପୁଗ୍ଗଲେ କୁତୋ ଲବ୍ଭା, କେନ କାରଣେନ ଲଦ୍ଧବ୍ବଂ ନିରତ୍ଥକଭାୱତୋତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମସ୍ସକା ହି ସତ୍ତା, ତେ କସ୍ସ ରୁଚିୟା ଦୁକ୍ଖିତା ସୁଖିତା ୱା ଭୱନ୍ତି, ତସ୍ମା କେୱଲଂ ତସ୍ମିଂ ମୟ୍ହଂ କୁଜ୍ଝନମତ୍ତମେୱାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଅଥ ୱା ତଂ କୋପକରଣଂ ଏତ୍ଥ ପୁଗ୍ଗଲେ କୁତୋ ଲବ୍ଭା ପରମତ୍ଥତୋ କୁଜ୍ଝିତବ୍ବସ୍ସ କୁଜ୍ଝନକସ୍ସ ଚ ଅଭାୱତୋ। ସଙ୍ଖାରମତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଯଦିଦଂ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ ଯଂ ''ସତ୍ତୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତେ ଚ ସଙ୍ଖାରା ଇତ୍ତରକାଲା ଖଣିକା, କସ୍ସ କୋ କୁଜ୍ଝତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ''କୁତୋ ଲାଭା''ତିପି ପାଠୋ, ସଚାହଂ ଏତ୍ଥ କୋପଂ କରେୟ୍ୟଂ, ତସ୍ମିଂ ମେ କୋପକରଣେ କୁତୋ ଲାଭା, ଲାଭା ନାମ କେ ସିୟୁଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅନତ୍ଥୁପ୍ପତ୍ତିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ତନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତମେୱ ହୋତି।

ତଣ୍ହଂ ପଟିଚ୍ଚାତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୦୩; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୯।୨୩) ଦ୍ୱେ ତଣ୍ହା ଏସନତଣ୍ହା ଏସିତତଣ୍ହା ଚ। ଯାୟ ତଣ୍ହାୟ ଅଜପଥସଙ୍କୁପଥାଦୀନି ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭୋଗେ ଏସତି ଗୱେସତି, ଅୟଂ ଏସନତଣ୍ହା ନାମ। ଯା ତେସୁ ଏସିତେସୁ ଗୱେସିତେସୁ ପଟିଲଦ୍ଧେସୁ ତଣ୍ହା, ଅୟଂ ଏସିତତଣ୍ହା ନାମ। ଇଧ ଏସିତତଣ୍ହା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ପରିୟେସନାତି ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣପରିୟେସନା। ସା ହି ଏସନତଣ୍ହାୟ ସତି ହୋତି। ଲାଭୋତି ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣପ୍ପଟିଲାଭୋ। ସୋ ହି ପରିୟେସନାୟ ସତି ହୋତି। ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ପନ ଞାଣତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱିତକ୍କୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ। ତତ୍ଥ ''ସୁଖୱିନିଚ୍ଛୟଂ ଜଞ୍ଞା, ସୁଖୱିନିଚ୍ଛୟଂ ଞତ୍ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖମନୁୟୁଞ୍ଜେୟ୍ୟା''ତି (ମ। ନି। ୩।୩୨୩) ଅୟଂ ଞାଣୱିନିଚ୍ଛୟୋ। ''ୱିନିଚ୍ଛୟୋତି ଦ୍ୱେ ୱିନିଚ୍ଛୟା ତଣ୍ହାୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଚା''ତି (ମହାନି। ୧୦୨) ଏୱଂ ଆଗତାନି ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ତଣ୍ହାୱିନିଚ୍ଛୟୋ। ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୟୋ ଦିଟ୍ଠିୱିନିଚ୍ଛୟୋ। ''ଛନ୍ଦୋ ଖୋ, ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ୱିତକ୍କନିଦାନୋ''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୩୫୮) ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ଇଧ ୱିନିଚ୍ଛୟୋତି ୱୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋୟେୱ ଆଗତୋ। ଲାଭଂ ଲଭିତ୍ୱା ହି ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଂ ସୁନ୍ଦରାସୁନ୍ଦରଞ୍ଚ ୱିତକ୍କେନ ୱିନିଚ୍ଛିନାତି ''ଏତ୍ତକଂ ମେ ରୂପାରମ୍ମଣତ୍ଥାୟ ଭୱିସ୍ସତି, ଏତ୍ତକଂ ସଦ୍ଦାରମ୍ମଣତ୍ଥାୟ, ଏତ୍ତକଂ ମୟ୍ହଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଏତ୍ତକଂ ପରସ୍ସ, ଏତ୍ତକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି, ଏତ୍ତକଂ ନିଦହିସ୍ସାମୀ''ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଲାଭଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ''ତି।

ଛନ୍ଦରାଗୋତି ଏୱଂ ଅକୁସଲୱିତକ୍କେନ ୱିତକ୍କିତେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଦୁବ୍ବଲରାଗୋ ଚ ବଲୱରାଗୋ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଜ୍ଝୋସାନନ୍ତି ''ଅହଂ, ମମ''ନ୍ତି ବଲୱସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ। ପରିଗ୍ଗହୋତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱସେନ ପରିଗ୍ଗହକରଣଂ। ମଚ୍ଛରିୟନ୍ତି ପରେହି ସାଧାରଣଭାୱସ୍ସ ଅସହନତା। ତେନେୱସ୍ସ ପୋରାଣା ଏୱଂ ୱଚନତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି ''ଇଦଂ ଅଚ୍ଛରିୟଂ ମୟ୍ହମେୱ ହୋତୁ, ମା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଚ୍ଛରିୟଂ ହୋତୂତି ପୱତ୍ତତ୍ତା ମଚ୍ଛରିୟନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। ଆରକ୍ଖୋତି ଦ୍ୱାରପିଦହନମଞ୍ଜୂସାଗୋପନାଦିୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ରକ୍ଖଣଂ। ଅଧି କରୋତୀତି ଅଧିକରଣଂ, କାରଣସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଆରକ୍ଖାଧିକରଣନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକଂ, ଆରକ୍ଖହେତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଦଣ୍ଡାଦାନାଦୀସୁ ପରନିସେଧନତ୍ଥଂ ଦଣ୍ଡସ୍ସ ଆଦାନଂ ଦଣ୍ଡାଦାନଂ। ଏକତୋଧାରାଦିନୋ ସତ୍ଥସ୍ସ ଆଦାନଂ ସତ୍ଥାଦାନଂ। କଲହୋତି କାୟକଲହୋପି ୱାଚାକଲହୋପି। ପୁରିମୋ ପୁରିମୋ ୱିରୋଧୋ ୱିଗ୍ଗହୋ, ପଚ୍ଛିମୋ ପଚ୍ଛିମୋ ୱିୱାଦୋ। ତୁୱଂ ତୁୱନ୍ତି ଅଗାରୱୱସେନ ''ତୁୱଂ ତୁୱ''ନ୍ତି ୱଚନଂ।

ଅଧିଟ୍ଠିତକାଲତୋପଟ୍ଠାୟ ନ ୱିକପ୍ପେତବ୍ବାନୀତି ୱିକପ୍ପେନ୍ତେନ ଅଧିଟ୍ଠାନତୋ ପୁବ୍ବେ ୱା

ୱିକପ୍ପେତବ୍ବଂ, ୱିଜହିତାଧିଟ୍ଠାନଂ ୱା ପଚ୍ଛାୱିକପ୍ପେତବ୍ବଂ। ଅୱିଜହିତାଧିଟ୍ଠାନଂ ପନ ନ ୱିକପ୍ପେତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଦୁକ୍କଟୱସେନ ୱୁତ୍ତାନୀତି ''ୱଗ୍ଗଂ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘଂ ୱଗ୍ଗସଞ୍ଞୀ ଓୱଦତୀ''ତିଆଦିନା (ପାଚି। ୧୫୦) ନୟେନ ଅଧମ୍ମକମ୍ମେ ଦ୍ୱେ ନୱକାନି ଦୁକ୍କଟୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି।

ନୱକୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦସକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୩୦। ଦସକେସୁ ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦିୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବାତି ''ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, ନତ୍ଥି ୟିଟ୍ଠଂ, ନତ୍ଥି ହୁତଂ, ନତ୍ଥି ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ କମ୍ମାନଂ ଫଲଂ ୱିପାକୋ, ନତ୍ଥି

ଅୟଂ ଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ପରୋ ଲୋକୋ, ନତ୍ଥି ମାତା, ନତ୍ଥି ପିତା, ନତ୍ଥି ସତ୍ତା ଓପପାତିକା, ନତ୍ଥି ଲୋକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ସମ୍ମଗ୍ଗତା ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନା, ଯେ ଇମଞ୍ଚ ଲୋକଂ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପୱେଦେନ୍ତୀ''ତି (ମ॰ ନି॰ ୨।୯୪, ୨୨୫; ୩।୯୧, ୧୧୬; ସଂ॰ ନି॰ ୩।୨୧୦) ଏୱମାଗତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତିଆଦିୱସେନାତି ''ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତି ୱା, ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତି ୱା, ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋତି ୱା, ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋତି ୱା, ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରନ୍ତି ୱା, ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରନ୍ତି ୱା, ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣାତି ୱା, ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣାତି ୱା, ହୋତି ଚ ନ ଚ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣାତି ୱା, ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରଂ ମରଣାତି ୱା''ତି (ମ॰ ନି॰ ୧।୨୬୯) ଏୱମାଗତଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଆଦୟୋ ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତିପରିୟୋସାନାତି ''ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋ ମିଚ୍ଛାୱାଚା ମିଚ୍ଛାକମ୍ମନ୍ତୋ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ ମିଚ୍ଛାୱାୟାମୋ ମିଚ୍ଛାସତି ମିଚ୍ଛାସମାଧି ମିଚ୍ଛାଞାଣଂ ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତୀ''ତି (ୱିଭ॰ ୯୭୦) ଏୱମାଗତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ତତ୍ଥ ମିଚ୍ଛାଞାଣନ୍ତି ପାପକିରିୟାସୁ ଉପାୟଚିନ୍ତାୱସେନ ପାପକଂ କତ୍ୱା ''ସୁକତଂ ମୟା''ତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାକାରେନ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ମୋହୋ। ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତୀତି ଅୱିମୁତ୍ତସ୍ସେୱ ସତୋ ୱିମୁତ୍ତିସଞ୍ଞିତା। ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠାତି ''ଓରମତ୍ତକଂ ଅଧିକରଣଂ ହୋତି, ନ ଚ ଗତିଗତଂ, ନ ଚ ସରିତସାରିତ''ନ୍ତିଆଦିନା (ଚୂଳୱ॰ ୨୦୪) ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠା। ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ମାତୁରକ୍ଖିତାଦୟୋ ଦସ ଇତ୍ଥିୟୋ। ଧନକ୍କୀତାଦୟୋ ଦସ ଭରିୟାୟୋ।

ଦସକୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଏକାଦସକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୩୧। ଏକାଦସକେସୁ ନ ୱୋଦାୟନ୍ତୀତି ନ ପକାସନ୍ତି। ଯୁଗୟୁତ୍ତୟାନସଦିସାୟ କତାୟାତି ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକାଲେ ସୁଖେନ ପୱତ୍ତେତବ୍ବତ୍ତା ଯୁତ୍ତୟାନଂ ୱିୟ କତାୟ। ଯଥା ପତିଟ୍ଠା ହୋତୀତି ସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ଯଥା ପତିଟ୍ଠା ହୋତି। ଅନୁ ଅନୁ ପୱତ୍ତିତାୟାତି ଭାୱନାବହୁଲୀକାରେହି ଅନୁ ଅନୁ ପୱତ୍ତିତାୟ।

ସୁଖଂ ସୁପତୀତିଆଦୀସୁ (ଅ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୩।୧୧।୧୫; ୱିସୁଦ୍ଧି ୧।୨୫୮) ଯଥା ସେସଜନା ସମ୍ପରିୱତ୍ତମାନା କାକଚ୍ଛମାନା ଦୁକ୍ଖଂ ସୁପନ୍ତି, ଏୱଂ ଅସୁପିତ୍ୱା ସୁଖଂ ସୁପତି, ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତୋପି ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପନ୍ନୋ ୱିୟ ହୋତି। ସୁଖଂ ପଟିବୁଜ୍ଝତୀତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ନିତ୍ଥୁନନ୍ତା ୱିଜମ୍ଭନ୍ତା ସମ୍ପରିୱତ୍ତନ୍ତା ଦୁକ୍ଖଂ ପଟିବୁଜ୍ଝନ୍ତି, ଏୱଂ ଅପ୍ପଟିବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱିକସମାନମିୱ ପଦୁମଂ ସୁଖଂ ନିବ୍ବିକାରଂ ପଟିବୁଜ୍ଝତି। ଅନୁଭୂତପୁବ୍ବୱସେନ ଦେୱତୂପସଂହାରୱସେନ ଚସ୍ସ ଭଦ୍ଦକମେୱ ସୁପିନଂ ହୋତି, ନ ପାପକନ୍ତି ଆହ ''ପାପକମେୱ ନ ପସ୍ସତୀ''ତିଆଦି। ଧାତୁକ୍ଖୋଭହେତୁକମ୍ପି ଚସ୍ସ ବହୁଲଂ ଭଦ୍ଦକମେୱ ସିୟା ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଚିତ୍ତଜରୂପାନୁଗୁଣତାୟ ଉତୁଆହାରଜରୂପାନଂ। ତତ୍ଥ ପାପକମେୱ ନ ପସ୍ସତୀତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ଅତ୍ତାନଂ ଚୋରେହି ସମ୍ପରିୱାରିତଂ ୱିୟ, ୱାଳେହି ଉପଦ୍ଦୁତଂ ୱିୟ, ପପାତେ ପତନ୍ତଂ ୱିୟ ଚ ପସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ପାପକମେୱ ସୁପିନଂ ନ ପସ୍ସତି। ଭଦ୍ରକଂ ପନ ୱୁଡ୍ଢିକାରଣଭୂତଂ ପସ୍ସତୀତି ଚେତିୟଂ ୱନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିୟ, ପୂଜଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିୟ, ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୋ ୱିୟ ଚ ହୋତି।

ମନୁସ୍ସାନଂ ପିୟୋ ହୋତୀତି ଉରେ ଆମୁକ୍କମୁତ୍ତାହାରୋ ୱିୟ, ସୀସେ ପିଳନ୍ଧମାଲା ୱିୟ ଚ ମନୁସ୍ସାନଂ ପିୟୋ ହୋତି ମନାପୋ। ଅମନୁସ୍ସାନଂ ପିୟୋ ହୋତୀତି ଯଥେୱ ଚ ମନୁସ୍ସାନଂ ପିୟୋ, ଏୱଂ ଅମନୁସ୍ସାନମ୍ପି ପିୟୋ ହୋତି ୱିସାଖତ୍ଥେରୋ ୱିୟ। ନାସ୍ସ ଅଗ୍ଗି ୱା ୱିସଂ ୱା ସତ୍ଥଂ ୱା କମତୀତି ମେତ୍ତାୱିହାରିସ୍ସ କାୟେ ଉତ୍ତରାୟ ଉପାସିକାୟ ୱିୟ ଅଗ୍ଗି ୱା, ସଂଯୁତ୍ତଭାଣକଚୂଳଅଭୟତ୍ଥେରସ୍ସେୱ ୱିସଂ ୱା, ସଂକିଚ୍ଚସାମଣେରସ୍ସେୱ ସତ୍ଥଂ ୱା ନ କମତି ନ ପୱିସତି, ନାସ୍ସ କାୟଂ ୱିକୋପେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଧେନୁୱତ୍ଥୁମ୍ପି ଚେତ୍ଥ କଥୟନ୍ତି, ଏକା କିର ଧେନୁ ୱଚ୍ଛକସ୍ସ ଖୀରଧାରଂ ମୁଞ୍ଚମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ଏକୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ''ତଂ ୱିଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ''ତି ହତ୍ଥେନ ସମ୍ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଦୀଘଦଣ୍ଡକଂ ସତ୍ତିଂ ମୁଞ୍ଚି। ସା ତସ୍ସା ସରୀରଂ ଆହଚ୍ଚ ତାଲପଣ୍ଣଂ ୱିୟ ୱିୱଟ୍ଟମାନା ଗତା, ନେୱ ଉପଚାରବଲେନ ନ ଅପ୍ପନାବଲେନ, କେୱଲଂ ପନ ୱଚ୍ଛକେ ବଲୱହିତଚିତ୍ତତାୟ। ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱା ମେତ୍ତା। ଖିପ୍ପଂ ସମାଧିୟତୀତି କେନଚି ପରିପନ୍ଥେନ ପରିହୀନଜ୍ଝାନସ୍ସ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ଦୂରସମନୁସ୍ସରିତଭାୱତୋ ଖିପ୍ପମେୱ ସମାଧିୟତି। ମୁଖୱଣ୍ଣୋ ୱିପ୍ପସୀଦତୀତି ବନ୍ଧନା ପମୁତ୍ତତାଲପକ୍କଂ ୱିୟ ଚସ୍ସ ୱିପ୍ପସନ୍ନୱଣ୍ଣଂ ମୁଖଂ ହୋତି। ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂକରୋତୀତି ମେତ୍ତାୱିହାରିନୋ ସମ୍ମୋହମରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅସମ୍ମୂଳ୍ହୋୱ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମନ୍ତୋ ୱିୟ କାଲଂ କରୋତି।

ଏକାଦସକୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଏକୁତ୍ତରିକନୟୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଉପୋସଥାଦିପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱଣ୍ଣନା

୩୩୨। ‘‘ସଙ୍ଘଂ, ଭନ୍ତେ, ପୱାରେମୀତିଆଦି ପୱାରଣାକଥା ନାମା’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅତ୍ଥୱସପକରଣୱଣ୍ଣନା

୩୩୪।ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାଯମେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ‘‘ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁତାଯା’’ତିଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଯୋଜନାଯ ପଦସତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଏକମୂଲକନଯେ ଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଯୋଜନାଯ କତାଯ ସଙ୍ଖଲିକନଯେ ୱୁତ୍ତପଦେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଦସତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅଞ୍ଞଥା ଏକମୂଲକେ ଏୱ ନଯେ ନ ସକ୍କା ପଦସତଂ ଲଦ୍ଧୁଂ। ଏକମୂଲକନଯେହି ପୁରିମପଚ୍ଛିମପଦାନି ଏକତୋ କତ୍ୱା ଏକେକସ୍ମିଂ ୱାରେ ନୱ ନୱ ପଦାନି ୱୁତ୍ତାନୀତି ଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଯୋଜନାଯ ନୱୁତି ପଦାନିଯେୱ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ତସ୍ମା ତାନି ନୱୁତି ପଦାନି ସଙ୍ଖଲିକନଯେ ବଦ୍ଧଚକ୍କୱସେନ ଯୋଜିତେ ଦସ ପଦାନି ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଦସତନ୍ତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ଇତୋ ଅଞ୍ଞଥା ପନ ଉଭୋସୁପି ନଯେସୁ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଅତ୍ଥସତଂ ଧମ୍ମସତଞ୍ଚ ଯଥା ଲବ୍ଭତି, ତଥା ପଠମପାରାଜିକସଂୱଣ୍ଣନାଯମେୱ ଅମ୍ହେହି ଦସ୍ସିତଂ, ତଂ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଗହେତବ୍ବଂ। ପୁରିମପଚ୍ଛିମପଦାନି ଏକତ୍ତେନ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ପଦସତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ତତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ପଦସ୍ସ ୱସେନ ଅତ୍ଥସତଂ, ପୁରିମସ୍ସ ପୁରିମସ୍ସ ୱସେନ ଧମ୍ମସତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମିଂ ପଦସତେ ‘‘ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁ’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପୁରିମପଦାନଂ ୱସେନ ଧମ୍ମସତଂ, ‘‘ସଙ୍ଘଫାସୂ’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପଚ୍ଛିମପଦାନଂ ୱସେନ ଅତ୍ଥସତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ମହାୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ପଠମଗାଥାସଙ୍ଗଣିକଂ

ସତ୍ତନଗରେସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୩୫।ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢସତାନୀତି ତୀଣି ସତାନି ପଞ୍ଞାସଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନି। ୱିଗ୍ଗହନ୍ତି ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହଂ। ଅତିରେକନ୍ତି ଦସାହପରମଂ ଅତିରେକଚୀୱରଂ। କାଳକନ୍ତି ''ସୁଦ୍ଧକାଳକାନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତକାଳକଂ। ଭୂତନ୍ତି ଭୂତାରୋଚନଂ। ପରମ୍ପରଭତ୍ତନ୍ତି ପରମ୍ପରଭୋଜନଂ। ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ଚ ଅକ୍କୋସୋତି ''ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅକ୍କୋସେଯ୍ୟ ୱା ପରିଭାସେଯ୍ୟ ୱା''ତି (ପାଚି। ୧୦୨୯) ୱୁତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ। ଅନ୍ତରୱାସକନ୍ତି ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନଂ। ରୂପିଯନ୍ତି ରୂପିଯସଂୱୋହାରଂ। ସୁତ୍ତନ୍ତି ''ସାମଂ ସୁତ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ତନ୍ତୱାଯେହୀ''ତି (ପାରା। ୬୩୭) ୱୁତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ। ଉଜ୍ଝାପନକେତି ଉଜ୍ଝାପନକେ ଖିଯ୍ୟନକେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ପାଚିତପିଣ୍ଡନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୀପରିପାଚିତଂ। ଚୀୱରଂ ଦତ୍ୱାତି ''ସମଗ୍ଗେନ ସଙ୍ଘେନ ଚୀୱରଂ ଦତ୍ୱା''ତି (ପାଚି। ୪୮୫) ୱୁତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ। ୱୋସାସନ୍ତୀତି ''ଭିକ୍ଖୂ ପନେୱ କୁଲେସୁ ନିମନ୍ତିତା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ତତ୍ର ଚେସା ଭିକ୍ଖୁନୀ''ତି (ପାଚି। ୫୫୮) ୱୁତ୍ତପାଟିଦେସନୀଯଂ। ଗିରଗ୍ଗନ୍ତି ''ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ନଚ୍ଚଂ ୱା ଗୀତଂ ୱା''ତି (ପାଚି। ୮୩୪) ୱୁତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ। ଚରିଯାତି ''ଅନ୍ତୋୱସ୍ସଂ ଚାରିକଂ ଚରେଯ୍ୟା''ତି (ପାଚି। ୯୭୦) ଚ, ''ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠା ଚାରିକଂ ନ ପକ୍କମେଯ୍ୟା''ତି (ପାଚି। ୯୭୪) ଚ ୱୁତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଦ୍ୱଯଂ। ଛନ୍ଦଦାନେନାତି ପାରିୱାସିକେନ ଛନ୍ଦଦାନେନ।

ପାରାଜିକାନି ଚତ୍ତାରୀତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଚତ୍ତାରି ପାରାଜିକାନି। କୁଟୀତି କୁଟିକାରସିକ୍ଖାପଦଂ। କୋସିଯନ୍ତି କୋସିଯମିସ୍ସକସିକ୍ଖାପଦଂ। ସେଯ୍ୟାତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ସହସେଯ୍ୟସିକ୍ଖାପଦଂ। ଖଣନେତି ପଥୱୀଖଣନଂ। ଗଚ୍ଛ ଦେୱତେତି ଭୂତଗାମସିକ୍ଖାପଦଂ। ସିଞ୍ଚନ୍ତି ସପ୍ପାଣକୋଦକସିଞ୍ଚନଂ। ମହାୱିହାରୋତି ମହଲ୍ଲକୱିହାରୋ। ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଅଞ୍ଞୱାଦକଂ। ଦ୍ୱାରନ୍ତି ଯାୱ ଦ୍ୱାରକୋସା। ସହଧମ୍ମୋତି ସହଧମ୍ମିକଂ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ। ପଯୋପାନନ୍ତି ସୁରୁସୁରୁକାରକଂ। ଏଳକଲୋମାନୀତି ଏଳକଲୋମଧୋୱାପନଂ। ପତ୍ତୋତି ଊନପଞ୍ଚବନ୍ଧନପତ୍ତୋ। ଓୱାଦୋତି ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଓୱାଦୋ। ଭେସଜ୍ଜନ୍ତି ତଦୁତ୍ତରିଭେସଜ୍ଜୱିଞ୍ଞାପନଂ। ସୂଚୀତି ଅଟ୍ଠିମଯାଦିସୂଚିଘରଂ। ଆରଞ୍ଞିକୋତି ''ଯାନି ଖୋ ପନ ତାନି ଆରଞ୍ଞକାନି ସେନାସନାନୀ''ତିଆଦିନା (ପାଚି। ୫୭୦) ୱୁତ୍ତପାଟିଦେସନୀଯଂ । ଓୱାଦୋତି ''ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଓୱାଦାଯ ୱା ସଂୱାସାଯ ୱା ନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟା''ତି (ପାଚି। ୧୦୫୫) ୱୁତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ।

ପାରାଜିକାନି ଚତ୍ତାରୀତିଆଦିନା ଛସୁ ନଗରେସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଏକତୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡିତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଯା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ୱିସୁଂ ଗଣେତ୍ୱା ସବ୍ବାନେୱ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଦ୍ୱୀହି ରାସୀହି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ସତ୍ତନଗରେସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁୱିପତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୩୩୬।ଏକତିଂସ ଗରୁକା ନାମ ଉଭତୋ ଅଟ୍ଠ ପାରାଜିକା, ଭିକ୍ଖୂନଂ ତେରସ, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଦସ ସଙ୍ଘାଦିସେସା। ଅଟ୍ଠେୱ ଅନୱସେସାତି ଏତେସୁ ଯଥାୱୁତ୍ତଗରୁକେସୁ ସାଧାରଣାସାଧାରଣୱସେନ ଅଟ୍ଠ ପାରାଜିକା ଅନୱସେସା ନାମ।

ଅସାଧାରଣାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୩୮। ''ଧୋୱନଞ୍ଚ ପଟିଗ୍ଗହୋ''ତି ଗାଥା ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯାନଂ। ତତ୍ଥ ଧୋୱନଞ୍ଚ ପଟିଗ୍ଗହୋତି ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଚୀୱରଧୋୱାପନଂ ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗହଣଞ୍ଚ। କୋସେଯ୍ୟ…ପେ… ଦ୍ୱେ ଲୋମାତି ଏଳକଲୋମୱଗ୍ଗେ ଆଦିତୋ ସତ୍ତ ସିକ୍ଖାପଦାନି ୱୁତ୍ତାନି। ୱସ୍ସିକାତି ୱସ୍ସିକସାଟିକସିକ୍ଖାପଦଂ। ଆରଞ୍ଞକେନ ଚାତି ସାସଙ୍କସିକ୍ଖାପଦଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପଣୀତନ୍ତି ପଣୀତଭୋଜନୱିଞ୍ଞତ୍ତି। ଊନନ୍ତି ଊନୱୀସତିୱସ୍ସସିକ୍ଖାପଦଂ। ନିସୀଦନେ ଚ ଯା ସିକ୍ଖା, ୱସ୍ସିକା ଯା ଚ ସାଟିକାତି ନିସୀଦନୱସ୍ସିକସାଟିକାନଂ ପମାଣାତିକ୍କମୋ।

ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ଚେୱ ଉପୋସଥାଦୀନି ଚ ''ପାରାଜିକସଙ୍ଘାଦିସେସା''ତିଆଦିନା ୱିଭତ୍ତତ୍ତା ''ୱିଭତ୍ତିଯୋ''ତି ୱୁତ୍ତାନି। ତେୱୀସତି ସଙ୍ଘାଦିସେସାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଆଗତାନି ଦସ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ତେରସାତି ତେୱୀସତି। ଦ୍ୱେଚତ୍ତାଲୀସ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଦ୍ୱୀହି…ପେ… କିଚ୍ଚଂ ଏକେନ

ସମ୍ମତୀତି ଦ୍ୱୀହି ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ, ଚତୂହି ଅନୁୱାଦାଧିକରଣଂ, ତୀହି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ, ଏକେନ କିଚ୍ଚାଧିକରଣଂ ସମ୍ମତୀତି ଅଡ୍ଢୋ।

୩୩୯।ନିରଙ୍କତୋତି ସଙ୍ଘମ୍ହା ଅପସାରିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଅଧିକରଣଭେଦଵଣ୍ଣନା

୩୪୦। ଯସ୍ମା ଅଧିକରଣଂ ଉକ୍କୋଟେନ୍ତୋ ସମଥପ୍ପତ୍ତମେଵ ଉକ୍କୋଟେତି, ତସ୍ମା ‘‘ଵିଵାଦାଧିକରଣଂ ଉକ୍କୋଟେନ୍ତୋ କତି ସମଥେ ଉକ୍କୋଟେତୀ’’ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ।

୩୪୧।ପାଳିମୁତ୍ତକଵିନିଚ୍ଛୟେନେଵାତି ଵିନୟଲକ୍ଖଣଂ ଵିନା କେଵଲଂ ଧମ୍ମଦେସନାମତ୍ତଵସେନେଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେନାପି ଵିନିଚ୍ଛୟେନାତି ପାଳିମୁତ୍ତକଵିନିଚ୍ଛୟମେଵ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ଖନ୍ଧକତୋ ଚ ପରିଵାରତୋ ଚ ସୁତ୍ତେନାତି ଖନ୍ଧକପରିଵାରତୋ ଆନୀତସୁତ୍ତେନ। ନିଜ୍ଝାପେନ୍ତୀତି ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି।

୩୪୨।କିଚ୍ଚଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକକିଚ୍ଚାନନ୍ତି ପୁବ୍ବେ କତୋକ୍ଖେପନୀୟାଦିକିଚ୍ଚଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକକିଚ୍ଚାନଂ। କୀଦିସାନଂ? ଯାଵତତିୟସମନୁଭାସନାଦୀନଂ।

୩୪୩।ତଂ ହୀତି ତଂ ଵିଵାଦାଧିକରଣଂ।

୩୪୪।ଅଧିକରଣେସୁ ଯେନ ଅଧିକରଣେନ ସମ୍ମନ୍ତି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଯଦା ଅଧିକରଣେହି ସମ୍ମନ୍ତି, ତଦା କିଚ୍ଚାଧିକରଣେନେଵ ସମ୍ମନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞେହି ଅଧିକରଣେହୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୩୫୩। ‘‘ସତ୍ତନ୍ନଂ ସମଥାନଂ କତମେ ଛତ୍ତିଂସ ସମୁଟ୍ଠାନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵାପି ‘‘କମ୍ମସ୍ସ କିରିୟା କରଣ’’ନ୍ତିଆଦିନା ସମ୍ମୁଖାଵିନୟସ୍ସ ସମୁଟ୍ଠାନାନି ଅଵିଭଜିତ୍ଵାଵ ସତିଵିନୟାଦୀନଂ ଛନ୍ନଞ୍ଞେଵ ଛ ସମୁଟ୍ଠାନାନି ଵିଭତ୍ତାନି, ତଂ କସ୍ମାତି ଆହ ‘‘କିଞ୍ଚାପି ସତ୍ତନ୍ନଂ ସମଥାନ’’ନ୍ତିଆଦି। ସତିଵିନୟାଦୀନଂ ଵିୟ ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତାଦୀନଂ କିଚ୍ଚୟତା ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଆହ ‘‘କମ୍ମସଙ୍ଗହାଭାଵେନା’’ତି।

ଦୁତିଯଗାଥାସଙ୍ଗଣିକୱଣ୍ଣନା

୩୫୯। ମନ୍ତଗ୍ଗହଣନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଂସନ୍ଦନଂ। ଅନୁ ଅନୁ ସନ୍ଧାନଂ ଅନୁସନ୍ଧିତନ୍ତି ଭାୱସାଧନୋ ଅନୁସନ୍ଧିତସଦ୍ଦୋତି ଆହ ‘‘ଅନୁସନ୍ଧିତନ୍ତି କଥାନୁସନ୍ଧୀ’’ତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ସଙ୍ଗାମଦ୍ୱଯୱଣ୍ଣନା

୩୬୫.ଠାନନିସଜ୍ଜୱତ୍ତାଦିନିସ୍ସିତାତି ''ଏୱଂ ଠାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ନିସୀଦିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଏୱମାଦିକା। ସଞ୍ଞାଜନନତ୍ଥନ୍ତି ଚୁଦିତକଚୋଦକାନଂ ସଞ୍ଞୁପ୍ପାଦନତ୍ଥଂ। ଅନୁଯୋଗୱତ୍ତଂ କଥାପେତ୍ୱାତି ''କିଂ ଅନୁଯୋଗୱତ୍ତଂ ଜାନାସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେନେୱ କଥାପେତ୍ୱା।

୩୭୫.ନୀଲାଦିୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣୱସେନାତି ନୀଲାଦିୱଣ୍ଣୱସେନ ଆରୋଗ୍ଗତ୍ଥାଦିଅୱଣ୍ଣୱସେନ ଚ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

କଥିନଭେଦୱଣ୍ଣନା

୪୦୪। ପୁରେଜାତପଚ୍ଚଯେ ପନେସ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେସୁ ଏକଧମ୍ମମ୍ପି ନ ଲଭତୀତି ଏସ ଉଦକାହରଣାଦିପଯୋଗୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁରେଜାତପଚ୍ଚଯଭାୱେ ପୁବ୍ବକରଣୱସେନ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠେସୁ ଧୋୱନାଦିଧମ୍ମେସୁ ଏକଧମ୍ମମ୍ପି ନ ଲଭତି ଅତ୍ତନୋ ପୁରେଜାତସ୍ସ ପୁବ୍ବକରଣସଙ୍ଗହିତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ।

୪୧୨। ରୂପାଦୀସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧାଦୀସୁ ସୁଦ୍ଧଟ୍ଠକଧମ୍ମେସୁ।

୪୧୬। ପୁରିମା ଦ୍ୱେତି ଇମସ୍ମିଂ ଅଧିକାରେ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତା ଅନ୍ତରୁବ୍ଭାରସହୁବ୍ଭାରା, ନ ପକ୍କମନନ୍ତିକାଦଯୋ ଦ୍ୱେ ଉଦ୍ଧାରା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଉପାଲିପଞ୍ଚକୱଣ୍ଣନା

୪୨୦-୪୨୧।ଓମଦ୍ଦକାରକୋତି ଓମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଅଭିଭୱିତ୍ୱା କାରକୋ। ଉପତ୍ଥମ୍ଭୋ ନ ଦାତବ୍ବୋତି ସାମଗ୍ଗିୱିନାସାଯ ଅନୁବଲଂ ନ ଦାତବ୍ବଂ। ଦିଟ୍ଠାୱିକମ୍ମମ୍ପି କତ୍ୱାତି “ନ ମେତଂ ଖମତୀ”ତି ଦିଟ୍ଠିଂ ଆୱି କତ୍ୱାପି।

ୱୋହାରୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୨୪। କାଯପ୍ପଯୋଗେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବା କାଯପ୍ପଯୋଗା। ୱଚୀପଯୋଗେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବା ୱଚୀପଯୋଗା। ନୱସୁ ଠାନେସୂତି ଓସାରଣାଦୀସୁ ନୱସୁ ଠାନେସୁ। ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୂତି ଞତ୍ତିଦୁତିଯଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମେସୁ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗା ଅସଙ୍ଗହିତା, ତସ୍ମା। ଯଂ କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଦିଟ୍ଠାୱିକମ୍ମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୨୫। “ଚତୂହି ପଞ୍ଚହୀ”ତି ୱଚନତୋ ଦ୍ୱୀହି ୱା ତୀହି ୱା ଏକତୋ ଦେସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତତୋ ପରଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ମାଳକସୀମାଯାତି ଖଣ୍ଡସୀମାଯ। ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାଯାତି ମହାସୀମାଯ।

ମୁସାୱାଦୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୪୪।ପରିଯାଯେନ ଜାନନ୍ତସ୍ସ ୱୁତ୍ତମୁସାୱାଦୋତି ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଜାନନ୍ତସ୍ସ ପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତମୁସାୱାଦୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୪୬।ଅନୁଯୋଗୋ ନ ଦାତବ୍ବୋତି ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅନାଦିଯିତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଭିକ୍ଖୁନୋୱାଦୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୫୪।ଏକୂନୱୀସତିଭେଦାଯାତି ମଗ୍ଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଦିୱସେନ ଏକୂନୱୀସତିଭେଦାଯ।

ଅଧିକରଣୱୂପସମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୫୮।ପଞ୍ଚହି କାରଣେହୀତି ଇଦଂ ଅତ୍ଥନିପ୍ଫାଦକାନି ତେସଂ ପୁବ୍ବଭାଗାନି ଚ କାରଣଭାୱସାମଞ୍ଞେନ ଏକଜ୍ଝଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ସବ୍ବେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସମାନଯୋଗକ୍ଖମତ୍ତା। ଅନୁସ୍ସାୱନେନାତି ଭେଦସ୍ସ ଅନୁରୂପସାୱନେନ। ଯଥା ଭେଦୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଭିନ୍ଦିତବ୍ବାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ତନୋ ୱଚନସ୍ସ ସାୱନେନ ୱିଞ୍ଞାପନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ “ନନୁ ତୁମ୍ହେ”ତିଆଦି। କଣ୍ଣମୂଲେ ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱାତି ଏତେନ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଭେଦକରୱତ୍ଥୁଦୀପନଂ ୱୋହରଣଂ। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନା ୱିନିଚ୍ଛିତମତ୍ତଂ ରହସ୍ସୱସେନ ୱିଞ୍ଞାପନଂ ଅନୁସ୍ସାୱନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। କମ୍ମମେୱ ଉଦ୍ଦେସୋ ୱା ପମାଣନ୍ତି ତେହି ସଙ୍ଘଭେଦସିଦ୍ଧିତୋ ପମାଣଂ, ଇତରେ ପନ ତେସଂ ସମ୍ଭାରଭୂତା। ତେନାହ “ୱୋହାରା”ତିଆଦି। ତତ୍ଥାତି ୱୋହରଣେ।

କଥିନତ୍ଥାରୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୬୭।ଅନ୍ତରା ୱୁତ୍ତକାରଣେନାତି “ତଞ୍ହି ୱନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ମଞ୍ଚପାଦାଦୀସୁପି ନଲାଟଂ ପଟିହଞ୍ଞେଯ୍ଯା”ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତକାରଣେନ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ସମୁଟ୍ଠାନୱଣ୍ଣନା

୪୭୦।ପୁବ୍ବେୱୁତ୍ତମେୱାତି ସହସେଯ୍ୟାଦିପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ। ଇତରନ୍ତି ସଚିତ୍ତକଂ। ଭିଂସାପନାଦୀନି କତ୍ୱାତି ଭିଂସାପନାଦିନା ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଅପରଦୁତିଯଗାଥାସଙ୍ଗଣିକଂ

କାଯିକାଦିଆପତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୪୭୪। ୱିନଯେ ଗରୁକା ୱିନଯଗରୁକା। କିଞ୍ଚାପି ଇଦଂ ଦ୍ୱୀସୁ ଗାଥାସୁ ଆଗତଂ, ଅଞ୍ଞେହି ପନ ମିସ୍ସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଭାୱତୋ ନାନାକରଣଂ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ।

ଦେସନାଗାମିନିଯାଦିୱଣ୍ଣନା

୪୭୫।ଦ୍ୱେ ସଂୱାସକଭୂମିଯୋତି ଏତ୍ଥ ଭୂମୀତି ଅୱତ୍ଥା। ଅଙ୍ଗହୀନତା କାରଣୱେକଲ୍ଲୱସେନପି ୱେଦିତବ୍ବାତି ଆହ ‘‘ଅପିଚେତ୍ଥା’’ତିଆଦି। ଏସ ନଯୋତି ‘‘ଅପିଚେତ୍ଥା’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତନଯୋ। ୱନପ୍ପତିଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକନ୍ତି ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ୱନପ୍ପତିକଥାଯ ଆଗତଂ ପରସନ୍ତକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିସ୍ସଟ୍ଠିଛଡ୍ଡନେତି ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଯା ମୋଚନେ। ଦୁକ୍କଟା କତାତି ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପଠମସିକ୍ଖାପଦମ୍ହିଯେୱାତି ଭିକ୍ଖୁନୋୱାଦକୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେଯେୱ। ଆମକଧଞ୍ଞଂ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତିଯା ପୁବ୍ବପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ, ଅଜ୍ଝୋହାରେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ।

ପାଚିତ୍ତିଯୱଣ୍ଣନା

୪୭୬।ଅବ୍ଭୁଣ୍ହସୀଲୋତି ଅଭିନୱସୀଲୋ।

୪୭୮।ଅସୁତ୍ତକନ୍ତି ସୁତ୍ତୱିରହିତଂ, ସୁତ୍ତତୋ ଅପନୀତଂ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ସେଦମୋଚନଗାଥା

ଅୱିପ୍ପୱାସାଦିପଞ୍ହୱଣ୍ଣନା

୪୭୯। ସେଦମୋଚନଗାଥାସୁ ତହିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ। ‘‘ଅକପ୍ପିଯସମ୍ଭୋଗୋ ନାମ ମେଥୁନଧମ୍ମାଦୀ’’ତି ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ଏସା ପଞ୍ହା କୁସଲେହି ଚିନ୍ତିତାତି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୱସେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଏସୋ ପଞ୍ହୋ କୁସଲେହି ଚିନ୍ତିତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦସାତି ଅୱନ୍ଦିଯେ ଦସ। ଏକାଦସାତି ପଣ୍ଡକାଦଯୋ ଏକାଦସ। ଉବ୍ଭକ୍ଖକେ ନ ୱଦାମୀତି ଇମିନା ମୁଖେ ମେଥୁନଧମ୍ମାଭାୱଂ ଦୀପେତି। ଅଧୋନାଭିଂ ୱିୱଜ୍ଜିଯାତି ଇମିନା ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗପସ୍ସାୱମଗ୍ଗେସୁ।

ଗାମନ୍ତରପରିଯାପନ୍ନଂ ନଦୀପାରଂ ଓକ୍କନ୍ତଭିକ୍ଖୁନିଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଏତ୍ଥ ନଦୀ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଗାମପରିଯାପନ୍ନା, ପରତୀରଂ ଗାମନ୍ତରପରିଯାପନ୍ନଂ। ତତ୍ଥ ପରତୀରେ ପଠମଲେଡ୍ଡୁପାତପ୍ପମାଣୋ ଗାମୂପଚାରୋ ନଦୀପରିଯନ୍ତେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ, ତସ୍ମା ପରତୀରେ ରତନମତ୍ତମ୍ପି ଅରଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥି, ପରତୀରଞ୍ଚ ତିଣାଦୀହି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ଦସ୍ସନୂପଚାରୱିରହିତଂ କରୋତି। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଗାମେ ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥି, ପରତୀରେ ପନ ପଠମଲେଡ୍ଡୁପାତସଙ୍ଖାତେ ଗାମୂପଚାରେଯେୱ ପାଦଂ ଠପେତି। ଅନ୍ତରେ ଅଭିଧମ୍ମେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅରଞ୍ଞଭୂତଂ ସକଗାମଂ ଅତିକ୍କମତି ନାମ, ତସ୍ମା ଗଣମ୍ହା ଓହୀଯନା ନାମ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନା ନାମ ମହାପଜାପତିପମୁଖା ପଞ୍ଚସତସାକିନିଯୋ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ। ମହାପଜାପତିପି ହି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ଦିନ୍ନଓୱାଦସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଉପସମ୍ପନ୍ନା ନାମ।

ପାରାଜିକାଦିପଞ୍ହୱଣ୍ଣନା

୪୮୦। ସହ ଦୁସ୍ସେନ ମେଥୁନୱୀତିକ୍କମସ୍ସ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତାଯ ‘‘ଦୁସ୍ସକୁଟିଆଦୀନି ସନ୍ଧାଯା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତାତି ‘‘ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତେ ସତି ପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ସ ୱିଜହନତୋ ସାମଂ ଗହେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତା।

୪୮୧ ।ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତନିଗ୍ରୋଧସଦିସନ୍ତି ଯୋଜନଦ୍ୱିଯୋଜନାଦିପରମଂ ମହାନିଗ୍ରୋଧଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ସେଦମୋଚନଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ପଞ୍ଚଵଗ୍ଗୋ

କମ୍ମଵଗ୍ଗଵଣ୍ଣନା

୪୮୩। କମ୍ମଵଗ୍ଗେ ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଉମ୍ମତ୍ତକସମ୍ମୁତି ଉମ୍ମତ୍ତକେ ଯାଚିତ୍ଵା ଗତେ ଅସମ୍ମୁଖାପି ଦାତୁଂ ଵଟ୍ଟତି, ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନେପି ନ କୁପ୍ପତି ନିଯମାଭାଵତୋ। ଅସମ୍ମୁଖା କତେ ପନ ଦୋସାଭାଵଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅସମ୍ମୁଖାକତଂ ସୁକତଂ ହୋତୀ’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଦୂତେନ ଉପସମ୍ପଦା ପନ ସମ୍ମୁଖା କାତୁଂ ନ ସକ୍କା କମ୍ମଵାଚାନାନତ୍ତସମ୍ଭଵତୋ। ପତ୍ତନିକ୍କୁଜ୍ଜନାଦଯୋ ହତ୍ଥପାସତୋ ଅପନୀତମତ୍ତେପି କାତୁଂ ଵଟ୍ଟନ୍ତି। ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତାତିଆଦୀସୁ ଯାଵତିକା ଭିକ୍ଖୂ କମ୍ମପ୍ପତ୍ତା, ତେ ଆଗତା ହୋନ୍ତି, ଛନ୍ଦାରହାନଂ ଛନ୍ଦୋ ଆହଟୋ ହୋତି, ସମ୍ମୁଖୀଭୂତା ନ ପଟିକ୍କୋସନ୍ତି, ଅଯଂ ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତା। ଯେନ ଧମ୍ମେନ ଯେନ ଵିନଯେନ ଯେନ ସତ୍ଥୁସାସନେନ ସଙ୍ଘୋ କମ୍ମଂ କରୋତି, ଅଯଂ ଧମ୍ମସମ୍ମୁଖତା। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ଭୂତଂ ଵତ୍ଥୁ। ଵିନଯୋତି ଚୋଦନା ଚେଵ ସାରଣା ଚ। ସତ୍ଥୁସାସନଂ ନାମ ଞତ୍ତିସମ୍ପଦା ଚେଵ ଅନୁସ୍ସାଵନସମ୍ପଦା ଚ। ଯସ୍ସ ସଙ୍ଘୋ କମ୍ମଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖଭାଵୋ ପୁଗ୍ଗଲସମ୍ମୁଖତା। କତ୍ତିକମାସସ୍ସ ପଵାରଣମାସତ୍ତା ‘‘ଠପେତ୍ଵା କତ୍ତିକମାସ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ପଚ୍ଚୁକ୍କଡ୍ଢିତ୍ଵା ଠପିତଦିଵସୋ ଚାତି କାଳପକ୍ଖେ ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ଵା ପନ୍ନରସିଂ ଵା ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ଦ୍ଵେ ଚ ପୁଣ୍ଣମାସିଯୋତି ପଠମପଚ୍ଛିମଵସ୍ସୂପଗତାନଂ ଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ।

୪୮୫। ଠାନକରଣାନି ସିଥିଲାନି କତ୍ଵା ଉଚ୍ଚାରେତବ୍ବଂ ଅକ୍ଖରଂ ସିଥିଲଂ, ତାନିଯେଵ ଧନିତାନି ଅସିଥିଲାନି କତ୍ଵା ଉଚ୍ଚାରେତବ୍ବଂ ଅକ୍ଖରଂ ଧନିତଂ। ଦ୍ଵିମତ୍ତକାଲଂ ଦୀଘଂ, ଏକମତ୍ତକାଲଂ ରସ୍ସଂ। ଦସଧା ବ୍ଯଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧିଯା ପଭେଦୋତି ଏଵଂ ସିଥିଲାଦିଵସେନ ବ୍ଯଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧିଯା ଅକ୍ଖରୁପ୍ପାଦକଚିତ୍ତସ୍ସ ଦସପ୍ପକାରେନ ପଭେଦୋ। ସବ୍ବାନି ହି ଅକ୍ଖରାନି ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାନି ଯଥାଧିପ୍ପେତତ୍ଥବ୍ଯଞ୍ଜନତୋ ବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ଚ। ସଂଯୋଗୋ ପରୋ ଏତସ୍ମାତି ସଂଯୋଗପରୋ, ନ ସଂଯୋଗପରୋ ଅସଂଯୋଗପରୋ। ଆଯସ୍ମତୋ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତଥେରସ୍ସ ଯସ୍ସ ନ ଖମତୀତି ଏତ୍ଥ ତ-କାର ନ-କାରସହିତାକାରୋ ଅସଂଯୋଗପରୋ। କରଣାନୀତି କଣ୍ଠାଦୀନି।

୪୮୮। ଅନୁକ୍ଖିତ୍ତା ପାରାଜିକଂ ଅନାପନ୍ନା ଚ ପକତତ୍ତାତି ଆହ ‘‘ପକତତ୍ତା ଅନୁକ୍ଖିତ୍ତା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅନିସ୍ସାରିତାତି ପୁରିମପଦସ୍ସେଵ ଵେଵଚନଂ। ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲାତି ପାରାଜିକଂ ଅନାପନ୍ନା। ନ ତେସଂ ଛନ୍ଦୋ ଵା ପାରିସୁଦ୍ଧି ଵା ଏତୀତି ତୀସୁ ଦ୍ଵୀସୁ ଵା ନିସିନ୍ନେସୁ ଏକସ୍ସ ଵା ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଵା ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧି ଆହଟାପି ଅନାହଟାଵ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଅପଲୋକନକମ୍ମକଥାଵଣ୍ଣନା

୪୯୫-୪୯୬।କାଯସମ୍ଭୋଗସାମଗ୍ଗୀତି ସହସେଯ୍ୟପଟିଗ୍ଗହଣାଦି। ସୋ ରତୋତି ସୁଭେ ରତୋ। ସୁଟ୍ଠୁ ଓରତୋତି ଵା ସୋରତୋ। ନିଵାତଵୁତ୍ତୀତି ନୀଚଵୁତ୍ତି। ପଟିସଙ୍ଖାତି ପଟିସଙ୍ଖାଯ ଞାଣେନ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ଵା। ଯଂ ତଂ ଅଵନ୍ଦିଯକମ୍ମଂ ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମସ୍ସ ଅପଲୋକନକମ୍ମସ୍ସ ଠାନଂ ହୋତୀତି ଏଵମ୍ପି ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ ପଵତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମମେଵ ଲକ୍ଖଣନ୍ତି କମ୍ମଲକ୍ଖଣଂ। ଓସାରଣନିସ୍ସାରଣଭଣ୍ଡୁକମ୍ମାଦଯୋ ଵିଯ କମ୍ମଞ୍ଚ ହୁତ୍ଵା ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ନାମଂ ନ ଲଭତି, କମ୍ମମେଵ ହୁତ୍ଵା ଉପଲକ୍ଖୀଯତୀତି ‘‘କମ୍ମଲକ୍ଖଣ’’ନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଏତମ୍ପି କମ୍ମଲକ୍ଖଣମେଵାତି ଵୁତ୍ତକମ୍ମଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀଵରଜିଣ୍ଣଚୀଵରନଟ୍ଠଚୀଵରାନ’’ନ୍ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ। ଇଣପଲିବୋଧମ୍ପୀତି ଇଣମେଵ ପଲିବୋଧୋ ଇଣପଲିବୋଧୋ, ତମ୍ପି ଦାତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ସଚେ ତାଦିସଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଇଣାଯିକା ପଲିବୁଦ୍ଧନ୍ତି, ତତ୍ରୁପ୍ପାଦତୋପି ତସ୍ସ ଇଣଂ ସୋଧେତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଛତ୍ତଂ ଵା ଵେଦିକଂ ଵାତି ଏତ୍ଥ ଵେଦିକାତି ଚେତିଯସ୍ସ ଉପରି ଚତୁରସ୍ସଚଯୋ ଵୁଚ୍ଚତି। ଛତ୍ତନ୍ତି ତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଵଲଯାନି ଦସ୍ସେତ୍ଵା କତୋ ଅଗ୍ଗଚଯୋ ଵୁଚ୍ଚତି। ଚେତିଯସ୍ସ ଉପନିକ୍ଖେପତୋତି ଚେତିଯେ ନଵକମ୍ମତ୍ଥାଯ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତତୋ, ଚେତିଯସନ୍ତକତୋତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଞ୍ଞା କତିକା କାତବ୍ବାତି ପୁରିମକତିକାଯ ଅସଙ୍ଗହିତତ୍ତା ଵୁତ୍ତଂ। ତେହୀତି ଯେସଂ ପୁଗ୍ଗଲିକଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ତେହି। ଦସଭାଗନ୍ତି ଦସମଭାଗଂ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଵିହାରେ। ମୂଲେତି ପୁବ୍ବେ। ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭାଜେତ୍ଵା ଖାଦନ୍ତୂ’’ତି ଵଚନେନେଵ ଯଥାସୁଖଂ ପରିଭୋଗୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ପୁରିମକତିକା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀ’’ତି।

ଅନୁଵିଚରିତ୍ଵାତି ପଚ୍ଛତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଗନ୍ତ୍ଵା। ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନାତି ତେସଂ ସନ୍ତିକା

ପଚ୍ଚଯଂ ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନ। ମୂଲଭାଗନ୍ତି ଵୁତ୍ତମେଵତ୍ଥଂ ଵିଭାଵେତି ‘‘ଦସଭାଗମତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଅକତାଵାସଂ ଵା କତ୍ଵାତି ତତୋ ଉପ୍ପନ୍ନଆଯେନ କତ୍ଵା।

ଜଗ୍ଗିତକାଲେ ଚ ନ ୱାରେତବ୍ବାତି ଜଗ୍ଗିତାନଂ ପୁପ୍ଫଫଲଭରିତକାଲେ ନ ୱାରେତବ୍ବା। ଜଗ୍ଗନକାଲେତି ଜଗ୍ଗିତୁଂ ଆରଦ୍ଧକାଲେ। ଛଡ୍ଡିକମ୍ମଟ୍ଠାନଭେଦେତି ଛଡ୍ଡିକମ୍ମସ୍ସ ଠାନଭେଦେ।

କମ୍ମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ପଞ୍ଞତ୍ତୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୫୦୦। ସତ୍ତ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କକୁସନ୍ଧକୋଣାଗମନକସ୍ସପା ଏୱ ସତ୍ତ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେ ପଞ୍ଞପେସୁଂ, ୱିପସ୍ସୀଆଦୟୋ ପନ ଓୱାଦପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସିଂସୁ, ନ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସୁନ୍ତି ଆହ ''କକୁସନ୍ଧଞ୍…ପେ… ଅନ୍ତରା କେନଚି ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିକ୍ଖାପଦେ''ତି। ସେସମେତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ୱିନୟଟ୍ଠକଥାୟ ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଂ

ପରିୱାରଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା ସମତ୍ତା।

ନିଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା

ଅୱସାନଗାଥାସୁ ପନ ଅୟମତ୍ଥୋ। ୱିଭତ୍ତଦେସନନ୍ତି ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗଖନ୍ଧକପରିୱାରେହି ୱିଭତ୍ତଦେସନଂ ୱିନୟପିଟକନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ୱିନୟସ୍ସ।

ତତ୍ରିଦନ୍ତିଆଦି ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାୟଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

ସଦ୍ଧୁମହାବୋଧିୱିଭୂସିତୋତି ସଦ୍ଧୁନା ପରିଭୁତ୍ତମହାବୋଧିୱିଭୂସିତୋ ମଣ୍ଡିତୋ, ତସ୍ସ ମହାୱିହାରସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣଭାଗେ ଉତ୍ତମଂ ୟଂ ପଧାନଘରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ପଧାନଘରନ୍ତି ତଂନାମକଂ ପରିୱେଣଂ। ସୁଚିଚାରିତ୍ତସୀଲେନ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସେୱିତନ୍ତି ଇଦମ୍ପି ପଧାନଘରୱିସେସନଂ।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ପଧାନଘରେ। ଚାରୁପାକାରସଞ୍ଚିତନ୍ତି ମନାପେନ ପାକାରେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ସୀତଚ୍ଛାୟତରୂପେତନ୍ତି ଘନନିଚିତପତ୍ତସଞ୍ଛନ୍ନସାଖାପସାଖତାୟ ସୀତଚ୍ଛାୟେହି ରୁକ୍ଖେହି ଉପେତଂ। ୱିକସିତକମଲକୁୱଲୟପୁଣ୍ଡରୀକସୋଗନ୍ଧିକାଦିପୁପ୍ଫସଞ୍ଛନ୍ନମଧୁରସୀତଲୁଦକପୁଣ୍ଣତାୟ ସମ୍ପନ୍ନା ସଲିଲାସୟା ଅସ୍ସାତି ସମ୍ପନ୍ନସଲିଲାସୟୋ। ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱାତି ବୁଦ୍ଧସିରିଂ ନାମ ଥେରଂ ନିସ୍ସାୟ, ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝେସନଂ ନିସ୍ସାୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇଦ୍ଧାତି ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛୟାଦୀହି ଇଦ୍ଧା ଫୀତା ପରିପୁଣ୍ଣା।

ସିରିନିୱାସସ୍ସାତି ସିରିୟା ନିୱାସଟ୍ଠାନଭୂତସ୍ସ। ଜୟସଂୱଚ୍ଛରେତି ଜୟପ୍ପତ୍ତସଂୱଚ୍ଛରେ। ଅୟନ୍ତି ଥେରଂ ବୁଦ୍ଧସିରିଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଯା ୱିନୟୱଣ୍ଣନା ଆରଦ୍ଧା, ଅୟଂ। ଧମ୍ମୂପସଂହିତାତି କୁସଲସନ୍ନିସ୍ସିତା। ଇଦାନି ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଖାଧିଗମାୟ ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞଂ ପରିଣାମେନ୍ତୋ ''ଚିରଟ୍ଠିତତ୍ଥ ଧମ୍ମସ୍ସା''ତିଆଦିମାହ । ତତ୍ଥ ସମାଚିତନ୍ତି ଉପଚିତଂ। ସବ୍ବସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନାତି ସବ୍ବସ୍ସ ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ତେଜେନ। ସବ୍ବେପି ପାଣିନୋତି କାମାୱଚରାଦିଭେଦା ସବ୍ବେ ସତ୍ତା। ସଦ୍ଧମ୍ମରସସେୱିନୋତି ଯଥାରହଂ ବୋଧିତ୍ତୟାଧିଗମୱସେନ ସଦ୍ଧମ୍ମରସସେୱିନୋ ଭୱନ୍ତୁ। ସେସମେତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱ।

ନିଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଗମନକଥା

ଏତ୍ତାୱତା ଚ –

ୱିନୟେ ପାଟୱତ୍ଥାୟ, ସାସନସ୍ସ ଚ ୱୁଦ୍ଧିୟା;

ୱଣ୍ଣନା ଯା ସମାରଦ୍ଧା, ୱିନୟଟ୍ଠକଥାୟ ସା।

ସାରତ୍ଥଦୀପନୀ ନାମ, ସବ୍ବସୋ ପରିନିଟ୍ଠିତା;

ତିଂସସହସ୍ସମତ୍ତେହି, ଗନ୍ଥେହି ପରିମାଣତୋ।

ଅଜ୍ଝେସିତୋ ନରିନ୍ଦେନ, ସୋହଂ ପରକ୍କମବାହୁନା;

ସଦ୍ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିକାମେନ, ସାସନୁଜ୍ଜୋତକାରିନା।

ତେନେୱ କାରିତେ ରମ୍ମେ, ପାସାଦସତମଣ୍ଡିତେ;

ନାନାଦୁମଗଣାକିଣ୍ଣେ, ଭାୱନାଭିରତାଲଯେ।

ସୀତଲୂଦକସମ୍ପନ୍ନେ, ୱସଂ ଜେତୱନେ ଇମଂ;

ଅତ୍ଥବ୍ଯଞ୍ଜନସମ୍ପନ୍ନଂ, ଅକାସିଂ ସୁୱିନିଚ୍ଛଯଂ।

ଯଂ ସିଦ୍ଧଂ ଇମିନା ପୁଞ୍ଞଂ, ଯଂ ଚଞ୍ଞଂ ପସୁତଂ ମଯା;

ଏତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ, ଦୁତିଯେ ଅତ୍ତସମ୍ଭୱେ।

ତାୱତିଂସେ ପମୋଦେନ୍ତୋ, ସୀଲାଚାରଗୁଣେ ରତୋ;

ଅଲଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚକାମେସୁ, ପତ୍ୱାନ ପଠମଂ ଫଲଂ।

ଅନ୍ତିମେ ଅତ୍ତଭାୱମ୍ହି, ମେତ୍ତେଯ୍ଯଂ ମୁନିପୁଙ୍ଗୱଂ;

ଲୋକଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲଂ ନାଥଂ, ସବ୍ବସତ୍ତହିତେ ରତଂ।

ଦିସ୍ୱାନ ତସ୍ସ ଧୀରସ୍ସ, ସୁତ୍ୱା ସଦ୍ଧମ୍ମଦେସନଂ;

ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ଫଲଂ ଅଗ୍ଗଂ, ସୋଭେଯ୍ଯଂ ଜିନସାସନଂ।

ସଦା ରକ୍ଖନ୍ତୁ ରାଜାନୋ, ଧମ୍ମେନେୱ ଇମଂ ପଜଂ;

ନିରତା ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେସୁ, ଜୋତେନ୍ତୁ ଜିନସାସନଂ।

ଇମେ ଚ ପାଣିନୋ ସବ୍ବେ, ସବ୍ବଦା ନିରୁପଦ୍ଦୱା;

ନିଚ୍ଚଂ କଲ୍ଯାଣସଙ୍କପ୍ପା, ପପ୍ପୋନ୍ତୁ ଅମତଂ ପଦନ୍ତି।

ସାରତ୍ଥଦୀପନୀ ନାମ ୱିନଯଟୀକା ନିଟ୍ଠିତା।